

INSEMNĂRI
DIN
RĂSBOIUL ROMÂNIEI MARI

DE

DR VASILE BIANU

MEDIC COLONEL I. R.

FOST MEDIC PRIMAR AL SPITALULUI I. C. BRĂTIANU DIN BUZĂU
SENATOR DE HUEDIN.

TOMUL I.

DELA MOBILIZARE PÂNĂ LA PACEA DIN BUCUREȘTI.

CU MAI MULTE ILUSTRĂȚIUNI

CLUJ,
INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „ARDEALUL“
1926.

Insemnări din Răsboiul României Mari.

Tomul I.

Inv. A. 18.780

INSEMNĂRI

DIN

RĂSBOIUL ROMÂNIEI MARI

DE

DR VASILE BIANU

MEDIC COLONEL I. R.

FOST MEDIC PRIMAR AL SPITALULUI I. C. BRĂTIANU DIN BUZĂU

SENATOR DE HUEDIN.

TOMUL I.

DELA MOBILIZARE PÂNĂ LA PACEA DIN BUCUREȘTI.

CU MAI MULTE ILUSTRĂȚIUNI.

CLUJ,
INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE «ARDEALUL»
1926.

60855

C/193

Biblioteca Centrală Universitară
BUCUREȘTI
Cota: 56377
Invenția: 55809

1936

RC130/02

B.C.U. Bucuresti

C55809

1936

VITEAZULUI
SOLDAT NECUNOSCUȚ

Ție, bravule între bravi; **ție**, simbolul virtuții fără seamăn a acelor cari ș'au dat viața pentru Patrie și Tron; **ție**, reprezentantul gloriei romane, care prin sublima ta jertfă ai făurit România Mare; **ție**, îți închină această carte în semn de recunoștință și pios omagiu.

AUTORUL.

PREFAȚĂ.

În campania din anul 1913, care a ținut dela 23 Iunie până la 9 August st. v., am luat parte, cu gradul de medic-major, ca șef al ambulantei Diviziei a 3-a de rezervă, în așa zisul *Cadrilater*, pe care ni l'a dat apoi pe vecie pacea dela București din același an. Divizia a fost comandată de Generalul Stamatopol, având ca șef al statului-major pe distinsul maior Alexandru Alexiu.¹ La demobilizare, când ne-am despărțit în gara Murfatlar, de lângă Constanța, toți ofterii, în frunte cu sus numiții șefi, ne-am îmbrățișat cu cuvintele: „*Să ne revedem în Ardeal!*...“

Era par'că ceva nevăzut, care plană deasupra noastră... și o simțire caldă ne răscolea sufletul... înviorându-ne și transportându-ne gândul departe... în sfere necunoscute!...

În noaptea de 14/27 August 1916, exact după 3 ani, s'a dat semnalul mântuirii neamului românesc. De o mie de ani, toate generațiile au răbdat cumplitul jug al neamurilor jefuitoare străine și al tiraniilor organizate, trăind numai cu nădejdea într'un viitor mai bun, într'un viitor mare și strălucit, alintate de un vis, de un vis mângăietor, de „un vis neimplinit, copil al suferinții, de jalea căruia ne-au răposat și moșii și părinții“...²) și al cărui ceas de împlinire îl așteaptă întreaga suflare românească.

Un craiu mândru, însuflețit de spiritul mucenicului-erou din Câmpia Turzii, s'a ridicat la înălțimea chemării lui istorice...

„Și Vodă dă semnul. Cu straniu avânt
Pornește oștirea ca valul
Ies oști numeroase, **ca din pământ,**
Și cântă'n ecouri purtate de vânt
Ardealul, Ardealul, Ardealul!...“³

„Și, deodată, sgomot de războiu. Dela întâia veste, o minune. Zidul inexpugnabil al Carpaților trufași a început să trosnească. Și printre crepăturile lor au apărut baionetele înșiruite ale dorobanților nostri. Din trecătoarea Prisăcanilor, din valea Bicazului, din trecătorile Ghimeșului și a Palancăi, din valea Uzului, din trecătoarea Oituzului și a Jiului, din meterezele lui Tudor,

¹ Eroul dela Mărăști, mai târziu general (vezi: 22 Sept. 5 Oct. 1917 Tom. I).

² Octavian Goga, din poezia: **Noi.**

³ Mircea D. Rădulescu, din poezia: **Să scoală morții.**

au început să scurgă deodată, la un singur semn, armatele românești, dorobanții ușori și artileria grea. S'au năruit Carpații. Printre ruinele lor s'au infiltrat picătură cu picătură și pe un front enorm oastea noastră. Ii credeam dușmani neînduplecați, și Carpații s'au arătat niște buni uriași bătrâni, cari ne-au speriat atâta vreme, pentru a ne șterge lacrimile și a ne îndulci durerea! În locul unui zid de despărțire, ei vor deveni astfel coloana vertebrală a unui corp bipartit, solid organizat în jurul lor".⁴

Uriașul războiului pe care l'a început, în August 1914, Germania cu Austro-Ungaria, ajutate de Turcia și de Bulgaria, a dat României prilejul mult dorit și atât de binevenit. Toate puterile mari ale lumii: Franța, Anglia, Rusia, Italia, Statele Unite ale Americii, Japonia, urmate de o mulțime de popoare mai mici, au luptat împotriva celor patru dușmani, proclamând cu hotărâre că duc și vor duce războiul până când să va statornici dreptatea pe pământ, până când să vor desrobi toate popoarele și până când toate neamurile să vor întruni și conduce după voia lor. Și *România* a prins clipa mântuirii, aruncându-și cu curaj copiii în vâlvătaia flacărilor, cari prin sângele lor curat au scris cea mai mare epopeie a neamului nostru, la *Mărăști*, la *Oituz* și *Mărășești*, și astfel s'a împlinit visul fericirii noastre: *România Mare!*

Ceeace a schițat printr'o scânteie fulgerătoare marele viteaz *Mihail* la Alba-Iulia, a înfăptuit marele nostru Rege *Ferdinand*, prin puterea unui gest măreț, urmat orbește de sutele de mii de voinici, cari prin moartea lor vitejească, ne-au dat o patrie mare, liberă și bogată, și din suferințele cărora a eșit așa de luminoasă bucuria cea mare a *întregirii neamului românesc!*

Această bucurie pe care o simțim cu toții, trăind aceste zile mari, este cu mult mai mare pentru cei cari au avut dela începutul războiului credința statornică în isbândă, pentru cei cari au purtat pe umeri crucea înfrângerilor și au îndurat calvarul tuturor mizeriilor, suspinând și sângerând de durere, fără să murmure și să cerșească altă soartă, pentru cei cari au purtat steagurile în viforul bătăliilor, târându-le pe cărările grele ale retragerii și înălțându-le apoi pentru ca să vestească lumii prăbușirea dușmanilor și cari astăzi fâlfăie așa de mândru dela Nistru până la Tisa. Să ne închinăm și să preamărim pe toți acești sfinți ai neamului!

Întru cât mă privește pe mine, smeritul scriitor al acestor „*Insemnări din Războiul României Mari*”, care am avut norocul să iau parte în cruntul războiu ca medic-colonel, îngrijind și operând un mare număr de răniți, și care am fost părtaș la toate suferințele îndurate de brava noastră armată, las iubitului cetitor să ghicească de câtă bucurie și fericire este cuplesit sufletul meu în clipa în care scriu acestea rânduri... Și pentru a-l pune

⁴ Eugen Lovinescu, — *Lectura pentru toți*; Iunie 1919, pag. 388.

în stare de a să pătrunde mai ușor de această bucurie, îi cer voie să transcriu aci sfârșitul toastului pe care l'am rostit în ziua de 19 Iunie 1921, la banchetul dat în onoarea d-lui *Ion I. C. Brătianu*, cu ocazia inaugurării cercului de studii al partidului național liberal din Cluj, al cărui președinte sunt, și care toast a fost publicat în ziarul *Infrățirea* (No 250, 22 Iunie 1921):

„Domnilor. Acum dați-mi voie să încheiu această scurtă cuvântare, rostită cu adâncă emoțiune, printr'un suvenir personal.

În luna trecută, s'a serbat în Blaj, în mica noastră Romă, cu mare pompă și alaiu aniversarea zilei de *3/15 Mai 1848*, cu binecuvântarea I. P. Sfinției sale Mitropolitului *Vasile Suci*u al Albei Iulia și Făgărașului.

Această zi, de *3/15 Mai 1848*, este una din cele mai mari zile ale Românilor ardeleni, din veacul XIX, căci în această zi pe *Câmpul libertății* de lângă Blaj, 40,000 de Români, sub inspirația îngerului libertății *Simion Bărnuț*, au proclamat drepturile națiunii române în cunoscutele 16 puncte, afirmând cu tărie în fața lumii că națiunea română este de sine stătătoare și cu drepturi egale și, în acelaș timp, respingând cu hotărâre unirea Ardealului cu Ungaria, strigând într'un glas: *moarte vrem, unire nul!* În urma acestor proclamații a izbucnit contra-revoluția română în frunte cu legendarul Erou, supranumit Regele Munților, *Avram Iancu*, care a contribuit în mare măsură la prăbușirea revoluției ungurești.

Aniversarea acestei zile mari istorice, de atunci, s'a serbat în Blaj în fiecare an de către tinerimea studioasă, cu conducte de torțe, cu cântece și cuvântări naționale, în frunte cu tricolorul românesc, chiar și sub guvernul vitreg al Ungurilor, până în anul 1876.⁵ În acel an tinerimea studioasă a serbat aniversarea aceasta cu mare însuflețire. Printre oratorii acelei serbări a fost și vorbitorul din aceste clipe,⁶ elev în clasa VIII liceală de acolo, în etate de 18 ani, care de pe o piramidă improvizată în mijlocul pieței Blajului, în fața Mănăstirii, o piramidă cu pereții transparenti și având următoarele înscricțiuni: *105. Dacia ferice. Viață'n libertate* (spre răsărit); — *Ficele Romei: România, Franța, Italia, Spania, Portugalia, — trăiească!* (spre miază noapte); — *Preoți cu crucea în frunte...* (spre apus, către reședința Mitropolitului); — *3/15 Mai 1848. Murim mai bine'n luptă!*... (spre miazăzi); — cu tricolorul român în mâna stângă și cu chipiul de elev în dreapta, a rostit o înflăcărată cuvântare pe care a terminat-o astfel: „*Iar vouă inimicilor, cari să pare că ați uitat de revoluția din 1848, vă spun în fața lumii, cu fruntea senină și cu inima liniștită, că: mai curând veți putea smulge soarele de pe firmament, mai ușor veți putea mută munții, decât să nimiciți, sentinela latină, fiul Romei eterne, transplantat în răsărit!* — Să

⁵ Vezi ziarul **Unirea** din Blaj, No 20 din 1921, articolul lui Ion F. Negruț.

⁶ Autorul acestor **Insemnări**.

*trăiească speranța noastră România! Să trăiească marele roman Ion C. Brătianu!*⁷ *Să trăiească tot Românul cu simțeminte bune!*"

Această cuvântare⁸ a fost cauza pentru care stăpânirea ungurească a oprit pe viitor serbarea acestei aniversări cu amenințarea de a închide pentru totdeauna școalele Blajului. De atunci și până în anul trecut, când s'a prăbușit pentru vecie Statul milenar al Ungariei, această serbare națională nu s'a mai ținut.

Și acum, în aceste clipe înălțătoare, în această atmosferă în care planează spiritele evocate ale mucenicilor noștri *Simion Bărnuț* și *Avram Iancu*, tresărind de bucurie văzându-ne adunați aci în *Clujul românesc*, în jurul acestor mese bogate, eu acel tânăr liceian de acum 45 de ani, am marea fericire ca împreună cu d-voastră să strig: *Să trăiească România Mare! Să trăiească marele român Ionel I. C. Brătianu, unul din făuritorii ei! Să trăiească încă mulți ani pentru ca să poată face și o Românie tare și fericită!*"

Terminând această prefață voi mai spune că aceste *Insemnări* au fost scrise zi cu zi și că ele cuprind fapte văzute, auzite, cetite și culese de prin diferite ziare și reviste, toate în legătură cu războiul sfânt de întregire al neamului, arătând în același timp și stările sufletești prin cari a trecut autorul lor.

Deoarece aceste *Insemnări* au luat o întindere prea mare am fost silit să le împart în două tomuri, și anume: Tomul I, care este *Calvarul neamului românesc*, cuprinde toate evenimentele dela *Mobilizare până la Pacea din București*, iar Tomul II, care este *Apoteoza neamului nostru*, povestește toate evenimentele dela *Pacea din București până la Incoronarea Regelui tuturor Românilor din Alba-Iulia*.

Din aceste *Insemnări* iubitul cetitor își va putea face o idee destul de exactă despre întreg decursul Războiului României Mari și dacă ele îi vor putea procura clipe de mulțumire și de înălțare sufletească va fi pentru mine cea mai desăvârșită răsplată.

Mulțumesc cu adâncă recunoștință d-lui ministru al instrucțiunii publice, *Dr. Const. Angelescu*, pentru ajutorul dat la publicarea acestor *Insemnări*.

Colonelul **Dr. V. Bianu.**

⁷ Fe atunci prim-ministru al principatului României.

⁸ Publicată în ziarul **Cultura Poporului** din Cluj, Nrii 6, 7 și 8 din 1921.

Insemnări din Răsboiul României Mari.

Dela mobilizare, 14/27 Aug. 1916, până la pacea din București,
24 April/7 Maiu 1918.

Eram concentrat de vr'o zece zile la Galați și în gazdă la bunul meu prietin și coleg de liceu *August Frățilă*, profesor la liceul din localitate, ardelean și el ca și mine, din apropierea Blajului, când în noaptea de 14/27 spre 15/28 August 1916, duminică spre luni, *ziua Sfintei Mării*, s'a decretat mobilizarea, la ora 12. Clopotele dela Biserici răsunau, sirenele vapoarelor din port șuerau, tunurile dela Țiglina bubuiau, iar rachetele luminau văzduhul. Cerul era instelat, temperatura recoroasă și plăcută; piețile și stradele gemeau de lume, entuziasmul era la culme; cântece și urale pretutindenea. Ne-am culcat pe la ora 2 după miezul nopții; somn agitat și intrerupt; starea sufletească turburată de emoțiune, bucurie și frică; eram sub înfiorarea unei emoțiuni puternice și sfinte, cu gândul la mult iubitul și doritul *Ardeal*, care încurând are să fie al nostru și numai al nostru...

15/28 Aug. 1916.

În dimineța acestei zile eșind din casă am văzut pe toate zidurile lipite *proclamațiunile* date către națiunea română și către armată, odată cu *declarațiunea de răsboiu* adresată Austro-Ungariei, de marele și iubitul nostru Rege, pe cari le-am cetit și recetit pe neresuflete și cu tot focul sufletului meu infierbântat în acele clipe sublime din istoria măreață a neamului nostru. Aceste proclamațiuni le transcriu aci pentru ca și cetitorii de mai târziu să simtă fericirea acelor clipe.

Români,

Răsboiul care de doi ani a incins tot mai strâns hotarele noastre, a sdruncinat adânc vechiul așezământ al Europei și a învederat că pentru viitor numai pe temeiul național să poate asigura viața pacinică a popoarelor. Pentru neamul nostru el a adus ziua așteptată de veacuri de conștiința națională, *ziua Unirii*

lui. După vremuri îndelungate de nenorociri și de grele încercări, înaintașii noștri au reușit să întemeieze Statul Român prin Unirea Principatelor, prin războiul Independenței, prin munca lor neobosită pentru renașterea națională. Astăzi ne este dat să întregim opera lor, închiegând pentru totdeauna ceea ce Mihai Viteazul a înfăptuit numai pentru o clipă: *Unirea Românilor* de pe cele două părți ale Carpaților. De noi atârnă astăzi să scăpăm de sub stăpânirea străină pe frații noștri de peste munți și din plaiurile Bucovinei, unde Ștefan cel Mare doarme somnul lui de veci. În noi, în virtuțile, în vitejia noastră stă putința de a le redă dreptul ca într'o *Românie întregită și liberă*, dela Tisa până la Mare, să propășească în pace potrivit datinilor și aspirațiilor gintei noastre.

Români,

Insuflețiți de datoria sfântă ce ni s-a impune, hotărâți să înfruntăm cu bărbăție toate jertfele legate de un crâncen războiu, pornim la luptă cu avântul puternic al unui popor care are credința neclintită în menirea lui. Ne vor răsplăti roadele glorioase ale isbândeii.

Cu Dumnezeu înainte!

Ferdinand.

Președinte al consiliului de miniștri și ministru de războiu, *Ion I. C. Brătianu*; ministru al afacerilor străine, *Eman. Porumbaru*; ministru de finanțe, *Emil Costinescu*; ministru de interne, *Vasile G. Morțun*; ministru de domenii, *Alex. Constantinescu*; ministru de industrie, *Alex. Radovici*; ministru de lucrări publice, *Dr. Const. Angelescu*; ministru de justiție, *Victor Antonescu*; ministru de culte și instrucțiune publică, *Ion G. Duca*.

Ostași,

V'am chemat ca să purtați steagurile voastre peste hotarele unde frații voștri vă așteaptă cu nerăbdare și cu inima plină de nădejde. Umbrele marilor Voevozi Mihai Viteazul și Ștefan cel Mare, ale căror rămășiți zac în pământurile ce veți desrobi, vă îndeamnă la biruință ca vrednici urmași ai ostașilor cari au învins la Războieni, la Călugăreni și la Plevna. Veți lupta alături de marile națiuni cu cari ne-am unit. O luptă aprigă vă așteaptă. Cu bărbăție să le îndurăm însă greutățile și cu ajutorul lui Dumnezeu isbânda va fi a noastră. Arătați-vă deci demni de gloria străbună. Dealungul veacurilor un neam întreg vă va binecuvânta și vă va slăvi.

15 August 1916.

Ferdinand.

D. Emanoil Porumbaru, ministrul nostru de externe, a autorizat pe *d. E. Mavrocordat*, ministrul nostru la Viena, ca să co-

M. S. Regele Ferdinand I.

munice Cancelarului, în numele guvernului român, *declarațiunea de războiu* adresată Austro-Ungariei, și care a fost remisă la 14/27 August 1916, la 9 ore sara, în cuprinsul următor:

„Alianța încheiată între Germania, Austro-Ungaria și Italia nu avea, după chiar declarațiile guvernelor respective, decât un caracter esențial și conservator și defensiv. Obiectul ei principal eră să garanteze țările aliate contra oricărui atac din afară și să consolideze starea de lucruri creată prin tratatele anterioare. România s'a alăturat acestei alianțe în dorința de ași acordă politica sa acestor tendințe pacifiste. Devotată operei sale de reconstituire internă și credincioasă fermei hotărâri de a rămânea în regiunea Dunării de jos un element de ordine și de echilibru, România nu a încetat să contribuie la menținerea păcii în Balcani. Ultimele războaie balcanice destrugând statul-quo, i-au impus o nouă linie de conduită. Intervenția ei a grăbit pacea și a restabilit echilibrul; ea s'a mulțumit pentru dânsa cu o rectificare a frontierei, care îi dădea mai multă siguranță contra unei agresiuni și care în același timp repară greșeala săvârșită în detrimentul ei la congresul dela Berlin. Dar în urmărirea acestui scop, România a avut decepțiunea de a constată că nu a întâlnit pe lângă cabinetul din Viena atitudinea la care eră în drept să se aștepte. Când a isbucnit actualul războiu, România, după cum a făcut și Italia, a declinat a să asocia declarației de războiu a Austro-Ungariei, de care n'a fost prevenită de către cabinetul din Viena. În primăvara anului 1915, Italia declară războiu Austro-Ungariei: Tripla Alianță nu mai există. În acelaș timp dispăreau motivele cari determinaseră alipirea României la acest sistem politic. În locul unui grup de state căutând să lucreze de acord prin eforturi comune pentru a asigura pacea și conservarea situațiilor de fapt și de drept create prin tratate, ne găseam în fața unor puteri ce-și făceau războiul tocmai în scopul de a ajunge să transforme de sus până jos vechile arangiamente cari serviseră de bază tratatului lor de alianță. Aceste schimbări profunde erau pentru România o probă evidentă că scopul ce-l urmărise alipindu-să Triplei-Alianțe nu mai putea fi atins și că trebuia să-și îndrepte privirile și eforturile spre căi noi; cu atât mai mult cu cât opera întreprinsă de Austro-Ungaria luă un caracter amenințător pentru interesele esențiale ale României precum și pentru aspirațiunile sale naționale cele mai legitime. În fața unei modificări atât de radicale a situațiunii create între monarhia Austro-Ungară și România, aceasta din urmă ș-a reluat libertatea de acțiune. Neutralitatea pe care guvernul regal ș'o împusesse, în urma unei declarațiuni de războiu făcută fără voința lui și contrarie intereselor sale, o adoptase, în prima linie, în urma asigurărilor date, la început, de către guvernul imperial și regal că Monarhia declarând războiu Serbiei, nu fusese inspirată de intențiuni de cucerire și că nu urmărea cu nici un chip dobândiri de teritorii. Aceste asigurări nu s'au realizat. Astăzi ne gă-

sim înaintea unor situațiuni de fapt din cari pot să iasă mari transformări de teritorii și schimbări politice de natură să constituie o amenințare gravă pentru siguranța și viitorul României. Opera de pace pe care România credincioasă spiritului Triplei Alianțe încercase să o înfăptuiească a fost zădărnicită de înșiși aceia cari erau chemați să o sprijine și să o apere. România, aderând la 1883 la gruparea Puterilor Centrale, departe de a uită legăturile de sânge cari uneau populația din Regat cu Românii din monarhia Austro-Ungariei, văzuse în raporturile de amiciție și de alianță ce să stabilisiră între cele trei Mari Puteri, un gaj prețios pentru liniștea sa internă, precum și pentru îmbunătățirea sortii Românilor din Austro-Ungaria. Intr'adevăr, Germania și Italia, cari își constituiseră statele lor pe baza principiului naționalităților, nu puteau să nu recunoască legitimitatea bazei pe care să rezemă existența lor proprie. In ce privește Austro-Ungaria, ea găsea în relațiunile amicale cari să stabiliseră între ea și regatul României, asigurările pentru liniștea ei atât în interior, cât și la frontierele noastre comune, știind foarte bine că nemulțumirea populației române să repercută la noi, amenințând la fiecare moment să turbure bunele raporturi între cele două state. Speranța ce ne-am întemeiat, din acest punct de vedere, pe alipirea noastră la Tripla Alianță, a fost înșelată. In timpul unei perioade de peste treizeci de ani, Românii din Monarhie nu numai că n'au văzut niciodată introducându-să o reformă de natură a le da macar o aparență de satisfacție ci, dimpotrivă, au fost tratați ca o rasă inferioară și osândită să sufere oprimarea unui element străin care nu constituie decât o minoritate în mijlocul diferitelor naționalități din cari să compune statul austro-ungar. Toate nedreptățile pe cari frații nostri au trebuit să le sufere, au întreținut între Țara noastră și Monarhie o stare continuă de animozitate pe care guvernele regatului nu reușeau s'o îndulcească decât cu prețul a mari greutateți și numeroase sacrificii. Când războiul actual a izbucnit, nutream nădejdea că guvernul austro-ungar, cel puțin în ultimul ceas, să va convinge, în cele din urmă, de nevoia urgentă de a face să înceteze această nedreptate, care punea în pericol nu numai legăturile noastre de prietinie, dar chiar raporturile normale ce trebuie să existe între state vecine. Doi ani de războiu, în timpul căroro România a păstrat neutralitatea, au dovedit că Austro-Ungaria, ostilă oricărei reforme interne care să fi putut îmbunătăți traiul popoarelor pe cari le guvernează, s'a arătat tot așa de gata a le jertfi, pe cât de neputincioasă a le apăra împotriva atacurilor din afară. Războiul, la care ia parte aproape toată Europa, pune în discuțiune problemele cele mai grave privitoare la dezvoltarea națională și la existența însăși a statelor. România, mișcată de dorința de a contribui la grăbirea sfârșitului conflictului și sub imboldul nevoii de a salvgardă interesele sale de rassă, să vede silită să între în rânduri alături de acei cari pot

M. S. Regina Maria.

să-i asigure realizarea unității ei naționale. Din motivele acestea, ea să socoate, din acest moment, în stare de războiu cu Austro-Ungaria.”

În *Consiliul de coroană*, care s'a ținut ieri în palatul Cotroceni din București s'a hotărât intrarea României în războiu, alături de Aliați. Acest consiliu a fost prezidat de M. S. Regele Ferdinand fiind de față: membrii guvernului în frunte cu Ion I. C. Brătianu, M. Ferechide, președintele Camerii, C. F. Robescu, vicepreședintele Senatului, Petre Carp, Teodor Rosetti și Titu Maiorescu, fost prim-ministri, Nicolae Filipescu, Tache Ionescu, Alex. Marghiloman, Const. Olănescu și C. Cantacuzino-Pășcani, fost ministri.

Regele Ferdinand deschizând ședința a declarat că a convocat consiliul de coroană nu pentru a-i cere sfatul, deoarece hotărârea sa este luată, ci de a cere în aceste clipe mari concursul tuturor conducătorilor țării. Regele era vădit emoționat și voia cu orice preț să învingă rezistența, pe care o așteptă dela Carp, Maiorescu și Marghiloman. El spuse că situația este de așa natură încât neutralitatea nu să mai poate ținea și balanța războiului să apleacă spre Înțelegere, iar România, având să aleagă, nu poate merge decât alături de Aliați și împotriva puterilor centrale. Regele adause apoi că dânsul a trecut peste propria sa durere rostind următoarele cuvinte istorice: „*Voiu ști să înving pentru că am început prin a învăța să mă înving pe mine însumi.*” Și tocmai această victorie este cel mai bun indiciu că El a apucat pe calea cea dreaptă, că a ales drumul cel mai bun pentru România. Cunoscând puterea unirii dintre partide Regele a cerut tuturor oamenilor politici ai țării să-l ajute în acțiunea sa de *bun Român*, pe care voește să o săvârșească întrând în războiul pentru eliberarea Românilor asupriți. Fixând cu privirea pe bătrânul Carp, i-a adresat aceste cuvinte: „*Te rog și pe d-ta să-mi dai tot concursul.*”

După M. S. vorbi d. *ministru președinte Brătianu*. România, zice d-sa, nu poate rămânea neutră într'un războiu în care să hotărăște soarta lumii. Ea trebuie să urmărească realizarea idealului său național, înfăptuind unitatea sa națională, pentru că împrejurările de astăzi nu să vor mai repeta niciodată. Refuzul Italiei de a merge alături de puterile centrale ne dă toată libertatea de acțiune. De altfel și țara și el, — Brătianu, — sunt deja angajați alături de Aliați și nu mai poate da înapoi. Întreagă țara și toți Românii de peste munți așteaptă cu nerăbdare intrarea României în războiu.

D. *Tache Ionescu* a declarat că înțelege foarte bine suferințele pe cari a trebuit să le îndure M. S. Regele pentru a lua hotărârea de a lupta împotriva rasei sale și l'a asigurat că va găsi pentru aceasta cea mai strălucită recompensă în dragostea întregului popor unit. Dânsul, fericit că să îndeplinește ceea ce a cerut de doi ani, îi va da Regelui și guvernului întreg concursul său necondiționat.

D. Marghiloman ș'a exprimat părerea de rău că guvernul s'a angajat. Nu să știe care va fi sfârșitul războiului. El a aflat că Hindenburg pregătește o mare lovitură împotriva Rusiei și ar trebui să să aștepte rezultatul acesteia înainte de a să luă vr'o hotărâre. Țara nu este pregătită de războiu și *Românii din Ungaria nu doresc să să unească cu noi*. El vede realitatea așa că Rușii să vor instală la Constantinopol, ceea ce ar însemna moartea României. Dacă nenorocirea aceasta ar fi să să întâmple, cel puțin să nu să întâmple cu concursul nostru.

M. S. Regele a întrerupt aci pe d. Marghiloman cu următoarele cuvinte: „Admițând că Rușii ar fi într'o bună zi la Constantinopol, ce ar fi mai preferabil pentru noi: să fim prietenii ori dușmanii lor?”

Turburat, d. Marghiloman n'a răspuns nimic la această întrebare, dar a promis tăcere, fără să poată da concursul său.

Ridicându-să d. Filipescu a zis că politica adoptată de guvern nu-î decât dezvoltarea logică a primului aranjament încheiat cu Rușii în Septembrie 1914. Or, d. Marghiloman a aprobat atunci acest aranjament. Indignat de aceste șovăeli, d. Filipescu zise: „eu revindec pentru partidul meu onoarea de a fi luat inițiativa acestei politici și sunt satisfăcut că am alungat din sânul partidului pe toți aceia cari mi să opun.”

D. Marghiloman n'a răspuns nici un cuvânt la aluzia crudă a d-lui Filipescu.

Luând cuvântul d. Carp a vorbit cu o patimă care nu să potrivea cu vrâsta sa înaintată. „Tot ce a spus d. Brătianu este lucru secundar“ a zis el. Ceea ce îl interesă mai mult era să să știe nu cine va fi învingătorul, ci cu cine ne dictează onoarea ca să mergem alături chiar și în cazul când am fi învinși. Ceea ce a spus d. Brătianu despre Unguri și Bulgari este fără valoare. Acest războiu să va termina ori cu egemonia germană, ori cu egemonia rusească. Aceasta din urmă însemnează sfârșitul României, pentru că ea îi încheie drumul spre Constantinopol. Chiar interesul Dinastiei cere a fi mai mult împotriva Rusiei, căci o Rusie victorioasă nu va tolera pe tronul României o dinastie germană, ci va instală sau dinastia Ghica sau Sturza. Regele are deci obligația de a să opune acestei politici și de a rămânea alături de Germania. Carp vede însă că soarta României este hotărâtă și că lingșitorii tronului au reușit să decidă pe Rege. El nu poate da concursul său unei politici, care însemnează sfârșitul României. Cei trei feciori ai săi să vor bate, el însă va rugă pe Dumnezeu ca armata noastră să fie bătută, căci aceasta este singura scăpare a României, altfel ea va fi perdată.

M. S. Regele răspunse că el respectă toate părerile, dar ultimele cuvinte ale d-lui Carp sunt datorite numai unei supărări; ele nu vin din inimă. Adause apoi că dânsul nu poate separă interesele dinastiei de cele ale țării și că dinastia nu este germană, ci română.

A. S. R. Principele Carol.

D. *Brătianu* a spus că cuvintele d-lui *Carp* a uimit pe toată lumea și dacă ele vin din inimă, atunci el ar trebui să-și retragă copiii din armată.

D. *Maiorescu* a întrebat guvernul dacă a luat angajamente și dacă însă să desface de ele?

D. *Brătianu* a răspuns că țara este angajată și că nu mai poate să se retragă. Făcu apoi o expunere asupra tratativilor cu *Aliatții*, a arătat ce teritorii a obținut dela ei și că în ce privește drepturile României de a participa la congrersul de pace, ea va fi admisă ca egală cu celelalte puteri. El a întârziat cât a putut intrarea noastră în războiu, dar simte că dacă ar mai întârziă și de acum înainte, *Aliatții* vor trată cu *Ungurii* și apoi toată cauza României ar fi percută.

D. *Maiorescu* a afirmat că *Românii din Ungaria nu vor uni-reu cu România* și că preferă să rămâie sub *Habsburgi*, dar apă-rați de *Germania* împotriva *Ungurilor*.

D-nii *Brătianu* și *Tache Ionescu* îl întrerupseră: „Nu este exact, *Românii din Ungaria* ni-au mărturisit tainele inimilor lor, ceea ce n'au putut o face față de d. *Maiorescu*, cunoscându-i sentimentele cele adevărate.“ D. *Brătianu* adause că are scrisori dela d. *Vaida* și alți *Români* din *Ardeal*, cari desmînt afirmațiunea d-lui *Maiorescu*.

Atunci d. *Maiorescu* a replicat că guvernul ar fi trebuit să ia înțelegere cu *Ungaria* pentru îmbunătățirea sortii *Românilor* din *Ungaria*.

De data aceasta întrerupe pe d. *Maiorescu* *M. S. Regele*, declarând că încă dela începutul războiului a cerut *Germaniei* și contelui *Czernin* ca să acorde *Românilor* din *Ungaria* cel puțin acele drepturi pe care le au *Ceho-Slovacii* în *Bohemia*. Inainte de războiu împăratul *Wilhelm* s'a dus în persoană la *Viena* cerând acest lucru pentru *Români*, dar a fost refuzat. *Regele* adause că este ferm convins că nici *Germania*, nici nimeni altul nu poate face nimic cu privire la acest punct. El însuși a tratat personal în mai multe rânduri această chestiune, dar fără succes.

D. *Maiorescu* continuându-și discursul spuse că opinia publică a *Regatului* este împotriva războiului și de altcum chiar *Constituția* să opune. Inainte de a intra în războiu trebuie revizuită *Constituția* și prin urmare trebuie făcute alte alegeri. La această afirmație *M. S. Regele* nu s'a putut împedecă să nu zimbească.

D. *Emil Costinescu* a blamat atitudinea celor trei șefi ai opoziției conservatoare: *Carp*, *Maiorescu* și *Marghiloman*. „Chestiunea strămtorilor, a spus d-sa, nu va putea fi hotărâtoare, deoarece pentru noi este tot una cine o fi la *Constantinopol*, ori *Nemții*, ori *Rușii*.”

M. S. Regele a întrerupt spunând că nu-i e teamă de *Rusia*, și chiar dacă ar fi să ne temem de ea, este preferabil să înfăptuim o *Românie Mare* pentru a ne putea apăra mai bine.

D. *Costinescu* a adăugat că din moment ce toate popoarele au intrat în războiul acesta de eliberare, ar fi o rușine pentru noi și ar însemna nimicirea noastră dacă am rămânea neutri.

D. *Marghiloman* spune că Olanda, Svedia și Spania sunt neutre. „Aceste țări n'au revendicări de făcut“, îi s'a răspuns din toate părțile.

D. *Costinescu* continuând zice: „Noi suntem în mijlocul războiului și dacă nu intrăm, Bulgarii și Ungurii vor trece peste noi.“

D. *Tache Ionescu* a intervenit prin aceste cuvinte: „Afirmă că Românii din Ungaria ne așteaptă ca pe Messia. În 1911, este adevărat că erau pentru Unitatea națională, cu intrarea noastră în

Ion I. C. Brătianu.

Imperiul habsburgic. Dela 1914 însă lucrurile s'au schimbat. Membrii partidului național mi-au spus că dacă nu vom intra acum să-i eliberăm, Carpații vor rămânea o frontieră vecinică și Românișmul va fi perdut. În ce privește Regatul, toată țara este pentru războiu.

D. *Ferechide* asigură pe Rege în numele Camerii Deputaților de tot concursul, deasemenea și d.C. *F. Robescu*, vicepreședintele, în numele Senatului.

D. *Brătianu* a luat încă odată cuvântul și răspunzând d-lui *Maioreșcu* și celorlalți a zis că „după cum părintele său nu eră nici rusofil, nici germanofil, nici el nu e altceva decât Român.“ Cei cari să opun războiului nesocotesc chestia morală. El nu este sigur de victorie, dar chiar învinși, noi vom asigura Unitatea

națională, după cum Italia bătută la Navara, a realizat-o după câțiva ani. Cauza Românilor a făcut un pas gigantic din moment ce patru mari puteri au recunoscut dreptul nostru la Unitatea națională. Mihaiu Viteazul este eroul legendar fiindcă a trecut în Transilvania, așa va fi și cu M. S. Regele Ferdinand. Dinastia română nu este o dinastie străină, dar după ce Regele va trece Carpații, această chestiune nici nu să va mai pune.”

D. Brătianu a terminat spunând că își ia toată răspunderea.

M. S. Regele, punând capăt discuțiilor, a declarat că a luat această hotărâre după o matură chibzuință și este adânc convins că acum hotărârea aceasta corespunde intereselor țării și ale dinastiei; el crede că lucrând astfel va face și mai trainice legăturile între țară și coroană; apoi a cerut ajutorul tuturor Românilor cu cuvintele: „Cu Dumnezeu înainte!”

După amiază am plecat acasă la Buzău ca să-mi iau toate cele trebuincioase pentru mobilizare și să-mi arangiez toate afacerile pe tot timpul lipsei mele. Cu mare greutate am sosit, căci trenurile au început deja să fie înșesate de soldați; apoi pe lângă trenurile obicinuite începură să circule trenurile curat militare, înșghebate în pripă pentru înlesnirea concentrărilor.

M'am întors la Galați, bine pregătit pentru războiu și am luat în primire *Spitalul de Etapă No 3 al Corpului 3 Armată*, puis sub conducerea mea și având ca ajutoare pe medicul maior *Papanicol Ioan*, medicul căpitan *Nedelcu Petre*, farmacistul sublocotenent *Cucu Iulian*, iar ca ofițer administrator pe locotenentul *Gănescu Ilie*. Trupa spitalului era compusă din 30 sanitari, dintre cari 3 sergenți și 5 caporali, afară de ordonanțele ofițerilor. Ordonanța mea să chiemă *Alexandru Constantin* și era din comuna Gura-Nișcovului, cătunul Săsenii-noi; contingent 1898; avea 5 copii, 4 pogoane de pământ, o vacă cu vițel și 6 oi; boii i-a vândut acum 2 ani ca să-și planteze un pogon și jumătate de viie, cu teras, dar având și câțiva butuci de viță veche, rămași de pe vremuri; mai are și 150 de pruni în livada casei, din cari scoate cam 30 de vedre de țuică în vremuri bune; pentru apărarea moșiei este hotărât să-și deie viața.

În drumul dela Buzău la Galați, care acum a fost îndoit de lung decât în timp normal, am avut plăcerea să văd cu cât avânt și entuziasm alergau soldații noștri din toate părțile spre locurile de concentrare, pentru a lupta și așa da viața ca să desrobească pe frații lor subjuogați și cari de doi ani sângerau în lupte crâncene pentru asupritorii lor. Prin toate găurile să vedeau trenuri lângă trenuri, lungi de câte 50 până la 60 de vagoane, iar vagoanele erau acoperite peste tot de soldați, cari ne mai având loc nici înăuntru, nici pe sus, să ațineau pe scările și capetele vagoanelor, atârând ca ciorchinele de struguri. Plecarea trenurilor, precum și sosirea lor erau însoțite de urale și cântece cari străbăteau văzduhul în mare depărtare. Ai fi crezut că toți acești eroi ai neamului să due la nuntă, așa erau de veseli și de sprinteni

în mișcări. Toți strigau din toată inima: *să trăiească România Mare!* Nici odată nu voiu uita această priveliște măreață și înălțătoare de suflet.

Mobilizarea s'a făcut în cea mai mare ordine și cu un entuziasm care nu să poate descrie, toți soldații alergau la chemarea patriei cântând și chiuind. În cinci zile întreagă armata română a fost mobilizată și imediat s'au început transporturile de concentrare pe zonele ordonate. Efectivul mobilizat de către țara noastră, chiar dela începutul războiului, a atins numărul de peste 800.000 de oameni, adevărat aporape 13% din întreagă populația.

Soldatul român.

coeficient pe care celelalte state beligerante l'au atins abia târziu după intrarea lor în campanie.

În Galați am stat până la 24 Aug. (6 Sept.), când am primit ordinul să plec cu formațiunea mea spre Ploiești. În acest timp am urmărit cu deosebit interes trecerea Carpaților și elanul cu care înaintă armata noastră spre inima Ardealului. În noaptea decretării mobilizării, chiar în momentul când s'a înmănat la Viena declararea războiului, trupele române de acoperire, cari erau înșirate dealungul frontierei noastre încă din primăvara anului 1915, au trecut granița dela Dorna până la Orșova și au

atacat pe toată întinderea zonei muntoase cu deosebită însuflețire. Atăcurile noastre au surprins pe dușman și i-au zdrobit chiar dela început orice rezistență. În primele zile dela decretarea mobilizării și abia pe când să începuse transporturile de concentrare, trupele de acoperire ocupaseră *Orșova*, malurile Cernei cu muntele *Alion*; basinul *Petroșanilor* cu minele de cărbuni și cu defileul *Merișor* până la eșirea în șesul Hațegului; șesul din josul Sibiului; *Brașovul* cu șesul vecin și valea superioară a Oltului. Mulți ofițeri și mii de prizonieri, precum și un material bogat de războiu, au căzut în mâinile soldaților noștri și inamicul fugea înspăimântat și în dezordine. Trupele de acoperire s'au oprit apoi pe pozițiunile cucerite, întărindu-să prin lucrări de săpă și așteptând sosirea grosului armatei, care în acel timp să mobilizase și începuse a fi transportat spre graniță.

Astfel viteazul soldat român a pus piciorul în mult iubitul nostru *Ardeal*. Cu privire la numele de *Ardeal* cred interesant pentru cetitorii mei a reproduce din monumentală operă a lui *Niculae Densușianu: Dacia preistorică* (pag. 596-97, 1037 și 1039-40) următoarele rânduri: Patria lui Vulcan (cunoscut de poporul român sub numele de *Vâlcan*), un rege din dinastia divină sau divinizată, a fost în regiunea cea fericită din nordul peninsulei tracice lângă *Oceanos potamos* sau *Istrul de jos*, acolo unde râul murmură și spumegă cu un vuiet imens, adică lângă *Cataractele Istrului*, pe la *Porțile de fier*, în regiunea dintre Carpații meridionali și Istru, cunoscută la autorii vechi sub numele de *Țară* (Terra), nume care a rămas până astăzi la Românii ardeleni. În cântecile epice române regele Vulcan apare numai ca un *căpitan*:

Am avut de Căpitan
Pe viteazul de Vâlcan,
Puișor de ortoman,
Om de treabă și chipos,
Copt la minte, copt la os, etc.

Un fiu al lui Vulcan era cunoscut sub numele de *Ardalus*, termen eponim care arată că *Ardealul* sau Transilvania de astăzi a fost patria lui Vulcan și a fiului său. Numele de *Ardalus* corespunde la eponimul *Ardelean* sau *din Ardeal*. Fiul lui Vulcan, *Ardalus*, a descoperit *fluerul*, care a fost cel mai vechiu și mai plăcut instrument de muzică al *Pelasgilor*. La poporul latin și la Romani fluerul era prescris la toate ceremoniile religioase și politice, la sacrificii, la procesiuni, la jocurile publice, la ospete, la războaie, la triumfuri, la nunți și la înmormântări. Cu fluerul să acompaniau după terminarea festinelor cântecile pentru lauda zeilor, a eroilor și a bărbaților iluștri. Culmile și văile Carpaților și astăzi mai răsună, întocmai ca în timpurile pelasgice, de cântecul cel dulce și duios al fluerilor ciobănești. Fluerul înveselește și astăzi ospetele și toate petrecerile populare în părțile muntoase

ale țărilor locuite de Români; el însoțește cântecile vitejești despre Novac, Gruia și Iorgovan; el însoțește în unele părți și bocetele femeilor pentru cei ce trec în altă lume. Iubirea tradițională ce o au ciobanii români pentru fluer să află exprimată în mod admirabil în aceste versuri populare:

Iar la cap să-mi pui
Flueraș de fag,
Mult zice cu drag!
Flueraș de os,
Mult zice duios!
Flueraș de soc,
Mult zice cu foc!
Vântul când o bate
Prin ele răsbate
S'oile s'or strânge
Pe mine m'or plânge
Cu lacrimi de sânge!

(Alexandri, poezii pop).

Numele popular de *Ardeal*, ce-l are Transilvania sau regiunea centrală a Daciei vechi, este, dupăcum să vede, foarte vechiu. Un *vicus Ardilenus* este pomenit în epoca romană lângă Filipopole, probabil o colonie de păstori *ardeleni*. Phaedru, fabulistul născut în Tracia, amintește despre o colonie de *Ardeleni* și în Roma, dintre cari unii să ocupau cu arta declamațiunii, cu advocatura, istoria, poezia, gramatica și astrologia.*

Dacă știrile din Ardeal mi-au umplut inima de bucurie, cele din spre granița dobrogeană, în schimb, mi-au produs mare neliniște. Din sara zilei de 17/30 Aug. trupele bulgărești, ajutate de cele germane, au început să atace frontiera Dobrogei și în deosebi *Turtucaia*. În timp de *cinci* zile s'au dat lupte înverșunate în cari soldații noștri au făcut adevărate minuni de vitejie; mormane de cadavre zăceau în fața vitezelor noastre trupe. Dar în fața forțelor inamice, cari erau în număr de peste 70,000 de oameni, ajutate de sute de tunuri de diferite calibre, chiar și de 305, automobile blindate, aeroplane, dirigeabile Zeppelin, trupele române, cari nu aveau decât 17,000 de combatanți, au trebuit să părăsească *Turtucaia* și să se retragă spre Silistra. Din nenorocire această linie de retragere a fost tăiată de cavaleria inamică, fiindcă trupele noastre de întăriri n'au putut sosi la timp ca să facă legătura cu acelea din *Turtucaia*, iar Rușii n'au voit să ne vină în ajutor, așa că o divizie întreagă de a noastră a fost distrusă. În această înfrângere, purtarea Bulgarilor, atât cu răniții cât și cu prizonierii a fost de o barbarie fără seamăn, pe care nici un suflet de român nu o va putea uita. Cu credința neclin-

* Hășdău în *Etymologicum magnum Romaniae* spune că numele de *Ardeal* vine din ungurescul *Erdély*, care vine la rândul său din *erdő* = silva, pădure, codru.

tită în Dumnezeu și în vitejia soldatului român mi-am putut recăpăta liniștea și speranța într'o apropiată *revanșe*.

La ora 3 p. m. am plecat din Galați cu un tren militar, în care erau 17 vagoane cu material și efecte de ale Spitalului nostru, și după un drum lung și plicticos am sosit în gara *Albești*, a doua zi pe la ora 8 de dimineață. Aci am descărcat ceea ce eră pe vagoanele platforme, iar cele 7 vagoane închise, pline cu efecte spitalicești le-am lăsat în gară sub pază; noi am mers la *Inotești*, unde ne era destinația. Aci ne-am ocupat locuințele, am raportat sosirea comandamentului general al etapelor din Ploiești, așteptând noi ordine. Timpul foarte frumos, cam cald, doream o ploaie receritoare.

Comuna *Inotești* este compusă dintr'un sat mare de 304 case, având cam 1600 de suflete; câteva strade șoseluite; casele binișor aliniate. Locuitorii cei mai mulți sunt în stare bună, având case mari, cu fața spre stradă, cu cerdacul în curte, ridicate de un metru dela pământ, cu ferestre mari, cari să deschid; acoperite cu tablă, unele văpsite cu roșu, altele cu negru; pereții văruiți, curați și cu chenare în diferite colori în jurul ferestrelor și a ușilor; multe cu grădinițe de flori înaintea lor; unele podite cu scânduri, altele lipite cu pământ, dar curate. *Biserica* este mare, de zid, acoperită cu tablă albă și cu 2 turmuri. Preotul să numește *Nicolae Ștefănescu*, cu 7 copii, dintre cari cel mai mare este doctor în medicină. Cimitirul este în jurul bisericii, iar înaintea ei sunt îngropați, în morminte cu grilaj de fier și cu cruci frumoase de marmură cumnații *Tudorache Mincu* și *Ilie Sava*, cu soțiile lor, cari au clădit acest sfânt locaș în 1900, în locul bisericiuței de lemn care a ars. *Biserica* este zugrăvită frumos de pictorii *N. Stoianescu* (Râmnicul Sărat) și *P. Nicolescu* (Buzău) în anul 1901. Clopotnița nu este, iar clopotul este fixat între cele două ramuri mai groase ale unui salcăm bătrân și pe acărui tulpină, de grosimea unui om, sunt atârinate o toacă de fier și alta de lemn. Oamenii spun că au voit ei să facă o clopotniță de zid, vrednică de sfântul loc lăcaș, dar moștenitorii proprietarilor mai sus pomeniți nu i-au lăsat, promițându-le că o vor face ei.

Lângă biserica să înalță o școală frumoasă, făcută din cărămidă și acoperită cu tablă roșie. Ea să compune din o sală mare în care încap 50 școlari și o mică cancelarie. Locuința învățătorului este lângă școală în aceeași curte și zidită în aceleași bune condițiuni; de jur împrejur să află grădinața pentru cultivarea legumelor. În fața bisericii este *primăria* instalată într'o casă închiriată, mică și în stare rea. *Primarul* mi-a spus că îndată după terminarea războiului își vor clădi un local propriu și corespunzător trebuințelor.

Eu sunt în gazdă la *Alecu Chivu Dumitru*, care este cișmar și agricultor; are trei fete: patru pogoane de pământ, dintre cari 1¹/₂ viie (teras și câteva vite altoite); el este mobilizat în

Mizil la partea sedentară. Casa este bună, mare și cu acarelele trebuincioase. In odaia-salon pe care o ocup să văd pe păreți frumoase țesături și cusături, lucrate toate de vrednica și barnica

Mihail Viteazul.

lui femeie. In sat să văd multe vite cornute, dar cai aproape de loc fiind rechiziționați.

La primărie sunt afișate toate imprimatele relative la mobilizare, și la războiu. Zilnic să primesc prin telefon *comunicatele*

oficiale de războiu, cari sunt afișate și cetite cu mult interes de către știutorii de carte.

În ziua de 29 Aug. (11 Sept.) am cetit cu mare bucurie în comunicatul No 15 că localitatea istorică *Șelimbăr* a fost ocupată de trupele noastre. Acest sat să află aproape de cetatea Sibiiului. În câmpia Șelimbărului, acum 317 ani, oștenii lui *Mihaiu Viteazul*, împreună cu călăreții munteni ai lui *Baba Novac*, au învins oștile lui *Andreiu Batori*, punându-le pe fugă. Astăzi bravii soldați ai Regelui Ferdinand au reînnoit năvala vijelioasă a înaintașilor lor din anul 1599, anunțând Ungurilor că duhul sfânt de acum 317 ani s'a pogorât din nou în pânțele anului 1916, din care să va naște copilul anunțat de prorocii neamului: *România Mare*. Șelimbărul lui Mihaiu Viteazul este astăzi al nostru. În curând vom avea tot cuprinsul până la Tisa.

Astăzi, în ziua aniversării luării *Griviței* în 1877, am cetit în *Universul* un articol reprodus din *Gazeta Transilvaniei* cu titlul: *Intrarea triumfală a armatei române în Brașov*; l'am cetit cuprinși de o adâncă emoțiune. Armata română a fost primită cu un entuziasm de nedescris, care a umplut de bucurie inimile tuturor Românilor. Acesta a fost primul număr al *Gazetei Transilvaniei*, care a apărut ca ziar al României Mari, după mai multe decenii de martiriu pentru ea. Cuvântul de bună sosire publicat în fruntea ziarului sub titlul de: *Bine ați venit* l'am cetit la masă cu glas tare și cu lacrimile în ochi în auzul tuturor ofițerilor. Acest salut sfârșește astfel: „Stăm și azi încă uluiți, nu găsim cuvinte să dăm glas bucuriei înăbușite de suferințele seculare, ne ștergem din nou și tot din nou ochii plânsi și împainge-niți, întrebându-ne: *Să poate?! Să poate?!... Da! Să poate! S'a putut! Desteaptă-te Române!* Armata glorioasă a marelui Rege Ferdinand este în mijlocul nostru. Frații liberatori au sosit, căci ceasul a bătut!... *Bine ați venit și să mergeți cu bine tot înainte!* În vârful baionetelor voastre zace viitorul neamului românesc dela Tisa până la Mare! *Bine ați venit și cu Dumnezeu înainte pentru Neam și Rege!*”

Duminecă (14/27 Aug.) sara la ora 9 s'a declarat războiul. Armata română a trecut *Predealul* și cu un elau ne mai pomenit a reîntors armata austro-ungară, iar marți (16/29) pe la ora 11 ajunse la porțile orașului. La ora 3¹/₂ p. m. locțiitorul de Primar. *P. Fabritius*, însoțit de mai mulți consilieri comunali români, sași și unguri, la răspântia drumurilor spre Herman și Dârste, la marginea orașului, așteptă sosirea armatei române, în fruntea căreia era Colonelul *Darvari*, încunjurat de un grup de ofițeri. *Fabritius* a rostit o scurtă vorbire de bineventare, apoi a luat cuvântul *Dr. G. Băiulescu* zicând: „În numele populațiunii românești a vechiului și prea frumosului oraș Brașov vă zic: *Bine ați venit!* Totodată sunt autorizat să vă bineventez cu toată căldura în numele poporațiunii săsești și maghiare, care locuiește cu noi împreună în acest oraș. Prin graiul meu vă asigurăm cu

toții, fără deosebire de naționalitate și confesiune, că vom da dovedi de cea mai perfectă lealitate și că vom fi cât să poate de prevenitori față de brava armată română. Vă rugăm din partea-ne, domnule Colonel, ca să binevoiți a lua poporațiunea acestui oraș sub scutul și ocrotirea d-voastre. Încă odată vă zic: *Bine ați venit* și vă rugăm cu toții să așterneți omagiile noastre profunde Auguștilor Suverani ai României! Trăiască Maiestatea Sa Regele Românilor Ferdinand I, împreună cu Augusta Sa Familie! Să trăiți domnule Colonel! Trăiească brava armată română!“ Colonelul a răspuns declarând în numele M. S. Regelui Ferdinand orașul Brașov *pentru vecie* cucerit de trupele românești și dând delegațiunii asigurări liniștitoare că armata română va respecta viața și avutul cetățenilor pacinici și supuși. Apoi a convocat pe notabilii români ca să prezinte la ora 5 în localul Primăriei pentru a lua în primire ordinele sale. După acest act solemn, primele trupe românești s’au făcut intrarea triumfală în orașul Brașov, fiind primite cu flori și aclamațiuni isuflețite de către populație, fără deosebire de naționalitate. În fața Primăriei trupele s’au așezat cu frontul spre biserica română din cetate și gornistii au sunat rugăciunea, care a fost ascultată de soldați și de public cu capetele descoperite. S’a numit primar Dr. G. Băiulescu și șef al poliției Dr. N. Vecerdea. Sub impresia acestora am petrecut toată ziua cu mare mulțumire sufletească.

În ziua a doua s’a cetit pe toate zidurile orașului Brașov următoarea: *Publicație*: În urma mandatului primit din partea comandamentului trupelor române din orașul Brașov aducem la cunoștința publicului brașovean următorul ordin, care va fi observat cu toata strictetea:

1. Autoritățile polițienești și comunale să destituie pe ziua de azi, comuna intrând în posesia României.
2. Toți funcționarii comunali din vechia administrație sunt datorii a se predă singuri în localul Primăriei până la ora 5 după amiază: în caz contrar vor fi arestați, prinși și împușcați pe loc.
3. Să numește primar doctorul Gheorghe Băiulescu, care își va forma singur consiliul comunal numai dintre Români.
4. Polițaiu va fi numit după propunerea primarului numai dintre Români. Șef al poliției a fost numit doctorul Niculae Vecerdea.
5. Numirea funcționarilor subalterni polițienești și comunali să va face de către domnul primar și de șeful poliției numai dintre Români și cu aprobarea Comandamentului militar. La ora 5 p. m. să vor găsi la municipalitate 12 notabili români și toți șefii comitetelor ecleziastice locale.
6. Să va prezentă comandantului trupelor o listă de 40 notabili unguri și sași cari vor fi expediați imediat la satul Dârstele, unde vor rămânea până la noi ordine. Vor avea cu ei cele necesare pentru schimb și plata hranei pentru timp mai îndelungat.
7. Șeful poliției va face cunoscut prin publicație următoarea-

rele: a) Până la noi dispozițiuni nici un cetățean nu are voie a părăsi orașul. b) La orele 7 și jumătate seara circulația pe stradă a bărbaților este interzisă fără autorizație semnată de Polițaiu și contrasemnată de comandantul militar; dela orele 10 noaptea nimeni nu mai are voie să ieasă în oraș. c) În tot timpul nopții toate casele vor fi luminate și cu perdelele ridicate, afară de casele goale, care vor fi puze sub perchiziție. d) Până mâne joi orele 12 fix să vor predă poliției toate armele de foc, armele de lovire, revolvere și efecte militare, sub orice formă să vor găsi; acei care după această oră să vor găsi cu ele vor fi executați imediat.

Comandantul garnizoanei va confiscă și expediă toată corespondența ce să va găsi la poștă, autorități și comande militare, împreună cu orice ce sumă de bani să va găsi. Prin îngrijirea poliției să va formă mâine Joi la ora 8 dimineța un convoiu de 20 căruțe înhamate, împreună cu conducătorii lor, pentru a fi la dispoziția autorităților române. Asemenea să vor predă 10.000 de pâni și 50 vite mari. Să vor vinde parte de autorități. Emblemele ungare și portretul Regelui vor fi înlocuite cu cele românești.

Limba oficială va fi cea românească, toți funcționarii telegrafo-poștali și C. F. să vor conformă punctului 2. Localurile publice să vor închide la ora 7 jumătate seara.

Toate prăvăliile vor fi deschise începând cu ziua de astăzi. Prăvăliile rămase închise vor fi deschise cu forța și mărfurile confiscate.

Tentativa de spionaj sau încercarea de omor asupra soldaților să va pedepsi prin executare imediată. Este interzis ca publicul să circule pe străzi în grupuri mai mari ca 3 persoane.

Primar (s.) *Dr. G. Băulescu*

Cap al Poliției *Dr. Vecerdea.*

Brașov, 17 August 1916.

31 Aug./13 Sept. 1916.

Am primit ordin telegrafic dela Comandamentul general al Etapelor ca să ne mutăm din satul Inotești la gară, unde să instalăm *spitalul* și să-l punem în stare de funcționare. Imediat am fost la fața locului, am dispus ca *baracele Doecker* să fie instalate în grădina proprietarului Popazu, care este mare, frumoasă și în apropierea gării; trupa va stă sub corturi, iar personalul medical în localul vechiu al gării.

După ameazi am avut o nouă surprindere plăcută. În ziarul *Dimineată* am cetit următoarele: *Armata română către Români din Sibiu.* Dela porțile Sibiului comandamentul armatei române a adresat această proclamațiune: *Frați Români! Bucurați-vă! România a intrat în războiu. Alături de Anglia, Franța, Italia și Rusia ea a pornit ca să vă desrobească de jugul ungu-*

resc. Ceasul mântuirii voastre a sunat! Visul vostru de veacuri s'a împlinit. Le acum s'a sfârșit cu prigonirile. Veți putea vorbi limba voastră în liniște, vă veți putea neturburați închină în bisericile voastre, veți fi un popor liber stăpân pe pământul lui. Impreună cu Românii din Regat și cu cei din Bucovina nu veți mai fi decât un singur suflet, o singură țară. Din această zi locul vostru nu mai e în armata austro-ungară. Părăsiți rândurile ei. Uniți sub tricolorul român, veniți fără întârziere să luptăm cu toții la olaltă pentru fericirea voastră și a noastră. Veniți să înfăptuim *România Mare*. Biruința ne așteaptă. *Trăiască neamul românesc!*

1/14 Sept 1916.

Am montat o baracă, dar pe când voiam să instalăm paturile, am primit un alt ordin telegrafic ca să ne oprim și să ne pregătim pentru dislocare.

În *Universul* sosit astăzi am cetit omagiul adus României de președintele Paul Deschanel cu ocazia redeschiderii Camerii franceze, care ne-a stors lacrimi de bucurie și de mândrie. Iată cum a cuvântat el: „Destinele se îndeplinesc; dreptatea își face opera ei. Alaltăieri Portugalia, ieri Italia, astăzi România. Zece popoare în picioare, pentru libertatea lumii. Ne îndoiam de România. Să putea oare ca ea să servească asupritorilor ei seculari, unguri și turci? Putea ea să se unească cu sugrumătorii micilor popoare? Ce avea ea de așteptat dela Imperiile centrale? Victoriilor ar fi însemnat pierderea României. Nu luase ea deciziunea de acord cu Rusia, a doua zi după Marna? Nu precizase ea, a doua zi după intervenția Italiei, împreună cu tripla Înțelegere, pământurile de exil în cari trebuia să intre din nou? De atunci prezența Aliatilor la Salonic era speranța tuturor acelor cari cereau *victoria* noastră în orient. Înaintarea Rușilor în Bucovina, cucerirea Goritiei, eroica rezistență dela Verdun sfârșeau prin a oferi Românilor toate șansele de reușită. Cum putea ea să mai întârzie? Scumpă Românie! Tu ieși parte la lupta sfântă la care te îndeamnă nobleța originii tale. Da, tu ești urmasă a mării rase a patricianilor cari au creat *dreptul*, tu ai beut până la fund cupa plină de nedreptăți și de dureri, dar în noaptea profundă tu ai păstrat, odată cu limba ta, secretul forței și idealului tău! Iată-l că să realizează în sfârșit, mergi triumfătoare de eliberează pe frații tăi! Eroii dela Marna, de pe Yser și dela Verdun, eroii dela Liège și Malines, eroii din Belgrad și cei din Carpați și de pe Nistru și cei de pe Somme și din Iutlanda, și cei de pe Isonzo și Carso, voi aduceți *Columnei lui Traian*, iluminată de raza dela Plevna, cunună de lauri!“

Toți deputații în picioare au aclamat pe orator. D-l Briand, președintele consiliului de miniștri, a asociat guvernul la cuvintele președintelui Camerii. D-l Emil Lahovari, ministrul nostru

plenipotențiar, care eră de față, s'a sculat și a salutat adunarea, care a făcut o adevărată ovațiune reprezentantului oficial al României.

4/17 Sept. 1916.

Fiind Duminecă și timp frumos am mers cu toții la biserică unde ne-am rugat pentru victoria oștilor române; popor mult și evlavios.

În cursul zilei am cetit în *Epoca* că armata noastră a ocupat *Făgărașul* și *Almașul*, *Cohalmul* și *Homorodul*. Cu aceasta ea a pus stăpânire pe *Tara Făgărașului* cea frumoasă și bogată.

Impăratul Traian.

Almaș-Făgăraș!! Nume scumpe oricărui Român. Cui nu i-a tresărit inima de emoțiune cetind aceste sfinte nume în comunicatul Marelui Cartier General? *Almaș-Făgăraș*, leagănul și punctul de plecare al lui *Radu Negru*, descălecătorul Țării Românești, *spîță basarabă*, care în fruntea voinicilor a trecut munții, a măturat vălcelele și văile de rămășițele barbarilor și a întemeiat Stat civilizat în valea Dunării de jos, *Stat românesc*, făcut de Români, nu numai pentru binele lor, ci și al vecinilor și al Europei întregi, din care împreună cu *Moldova* lui *Dragoș* s'a zămislit în timpul părinților noștri *Regatul Român!* Este greu de găsit cuvinte pentru a da rost simțirii noastre în clipa când mân-

drul tricolor al României fâlfăie pe locurile de unde a plecat acum *șapte veacuri* unul din întemeietorii scumpei noastre Patrii!

Columna lui Traian.

6/19 Sept. 1916.

Zi tristă; vești rele ne-au sosit de pe frontul dobrogean. Bulgarii, Turcii și Germanii, după victoria dela Turtucaia, au înaintat spre interiorul Dobrogei, ocupând *Silistra*, *Bazargicul* și trecând de vechea frontieră româno-bulgară. Puținele noastre trupe, cari să aflau în Dobrogea, ca și cele două divizii rusești venite

în ajutor, s'au retras luptând pas cu pas și făcând inamicului mari pierderi. Ne mângăiem însă cu credința că în curând vom repune pe barbari.

După amiază, fiind timp frumos, m'am repezit până la Mizil, ca să văd pe fratele meu, *Dr. Emil Bianu*, care este însărcinat cu toate serviciile medicale din localitate, fiind singurul medic lăsat pe loc; l'am găsit și pe el într'o chinuitoare stare suflătoare din cauza înfrângerii noastre din Dobrogea.

8/21 Sept. 1916.

Sfântă Măria, cea mică; zi frumoasă. Am fost cu toți soldații formațiunii la biserică, care gemea de lume, și am înălțat rugăciuni fierbinți către Provedință pentru victoria armatelor noastre.

Dragoș și Zimbrul.

După amiază am primit ordin telegrafic dela Comandament că Sâmbătă (10/23 Sept.) la ora 8 să plecăm la *Homorici*, cap de linie ferată în sus de Vălenii de Munte, unde vom aștepta noi ordine.

Buletinul de aseară ne-a mai înveselit prin succesul obținut de armata noastră, care a oprit înaintarea inamicului pe frontul dobrogean, fiindcă toate atacurile înverșunate date de el au fost respinse în mod sângeros. Iar în Transilvania s'a ocupat *Odorheul*.

10/23 Sept. 1916.

După două săptămâni petrecute la Inotești am plecat la ora 8.15 dimineața spre *Homorici*, unde am ajuns la ora 3 jum. p. m.

Drumul pe valea Teleajenului este încântător, cu priveliști minunate; dealuri bine îmbrăcate cu verdeață și păduri; multe și mari livezi de pruni. Eșind din târgușorul Văleni am văzut o mulțime de care acoperite, trase de cai, pentru convoiul militar, cari sunt destinate pentru transportul celor necesare armatei.

Comuna *Homorici* ne-a impresionat în mod cât să poate de plăcut, fiind împodobită cu case frumoase și având o vegetațiune luxuriantă. Am fost găzduiți în casa d-lui *G. Pisău*, unul din cei mai mari proprietari din localitate și care are în exploatare păduri de ale Statului la *Cheiu* și de ale Eforiei Spitalelor din București, cu instalație sistematică de cherestea. Comuna *Homorici* să mărginește spre nord cu com. *Isoarele*, de care este despărțită de valea *Crasna*, cu malurile răpoase și adânci. Peste această vale să zărește podul de fier, aproape gata, pentru linia ferată care să va prelungi până la graniță și poate și dincolo... *Homoriciul* are cam 3500 locuitori, oameni mulți cu dare de mână și buni gospodari; multe case sunt de zid de piatră și de cărămidă, iar celelalte sunt din paiante de lemn, îngrădite și lipite; ridicate dela pământ de un metru și mai bine; cu ferestre mari cari să deschid, podite cu scânduri și acoperite cu șindrilă. Mai în fiecare curte să văd tot felul de acarete; stradele principale sunt șoseluite. Local propriu de *Primărie* și de *Scoală*, iar ca podoabă o mândră clădire a Băncii populare *Teleajenul*, fundată în anul 1896 și zidită în 1919; edificiu mare de zid, având o sală mare arangiată pentru adunări, conferințe, serbări, baluri și teatru; apoi o bibliotecă cu o sală de cetire. Banca *Teleajenul* are un capital de 600,000 de lei și este condusă de harnicul învățător *Platon Morcovescu*. Școala este de zid și să compune din 2 sale mari, în cari să văd atârdate Harta României cu țărilor române din jur și 5 hărți mari ale Continentelor. Primăria deasemenea este o clădire solidă și confortabilă, având poștă și telefon. Toate acestea clădiri sunt în apropierea gării, care însă constă numai dintr'o baracă de scânduri până când să va face clădirea definitivă.

11/24 Sept. 1916.

Zi frumoasă de duminică. Am fost la *biserica*, care să află în apropierea Băncii; ea a fost clădită în anul 1744 sub domnia lui *Racoviță-Vodă* de boierul *Iancu Homoriceanu*; este de zid, gros de un metru, zugrăvită, dar cam mică pentru populațiunea de astăzi. Slujea preotul *Ion Costeanu*, om înalt, uscațiv, cam de 50 de ani; slujea frumos, cu glas respicat și lămurit, iar răspunsurile și cântările le făcea un cor bunișor compus din copii de școală, condus de învățător. Biserica eră plină de oameni, mai ales de femei. La sfârșitul slujbei, după ce s'a zis rugăciunea în genunchi plină de evlavie și de duioșie penru victoria armatelor române și înfăptuirea României Mari, preotul a rostjit o cuvântare potrivită pentru a mângăia pe acei ai căror membri sunt pe

câmpul de bătaie, în rândul eroilor, și ale întări sufletele și credința în bunătatea lui Dumnezeu și a unui viitor mare și fericit. Această predică a fost ținută în cuvinte alese și înălțătoare, pornite dintr'o inimă plină de patriotism și rostite cu glas pătrunzător, arătând în același timp și datoriile celor rămași acasă, cari trebuie să muncească în locul celor duși, pentru ca munca câmpului să nu sufere, să ajute pe cei nevoiași și să le aline suferințele celor loviți de soarte.

Ziarele și comunicatul oficial ne spun că armatele române au reperțat succese strălucite atât la nord, cât și la sud. În Ardeal trupele noastre au operat în munții Călimanului și Gherghiului, apropiindu-să de tranșeele inamice dela Vatra-Dornei, unde dușmanul este bine întărit, dar fiind atacat la nord de Ruși și la sud de noi va fi silit să se retragă și să părăsească ultima lui poziție întărită pe frontul Carpaților. În Dobrogea armata româno-rusă a luat ofensiva pentru a fixa trupele lui Mackensen pe poziție și a obținut un succes strălucit distrugând aripa dreaptă compusă de Bulgari, la *Hasancea* și *Topraisar*, luându-le 7 tunuri, peste 5000 de puști, multe mitraliere, câteva mii de prizonieri și cauzându-le câteva mii de morți.

12/25 Sept. 1916.

Mare jale în București. Nemții cu un dirigeabil *Zeppelin*, căruia mahalagii îi zic *Tipilig*, și mai multe aeroplane Taube, au omorât 60 și au rănit peste 130 de oameni, mai mult femei și copii. Aceasta ca să se adeverească odată mai mult că *Kultur*-a germană este cea mai desăvârșită pe tot globul.

13/26 Sept. 1916.

Banca populară Teleajenul este asaltată de femeile luptătoarelor pentru ca să-și iee porumbul care li să dă în prețul celor 15 lei, pe cari Statul li-l dă pe lună ca ajutor de traiu. Am auzit acolo de soldatul *Niță Ion*, om însurat cu 2 copii, care a luptat pe frontul din Ardeal, și având permisiunea de 8 zile a venit acasă și după ce s'a văzut nevasta, copiii și casa cu pospodăria, a 5-a zi îi s'a făcut dor de front și a plecat iar la luptă fără să steie până la sfârșitul concediului, cu toate protestările soției. Moș *Miclea Gârlă*, păzitorul Băncii, om de peste 60 de ani, cu 2 feciori în rășboiu: Dumitru în Dobrogea și Ion în Ardeal, ne povestește cum soldații Homoriceni; Luni 15 August în zorii zilei (mobilizarea s'a anunțat în sat la miezul nopții) au alergat cu toții la rășboiu ca șoimii, unii uitând chiar să-și iee câte ceva deale mănăcării.

14/27 Sept. 1916.

Una din cele mai frumoase zile de toamnă; cerul de un albastru deschis, fără nici o pată de nor, fără nici un clătinat de

frunză, cu un soare strălucitor dând o căldură plăcută. Fiind invitat de Locotenentul *Popescu Petre* (Oprîșoreanu), profesor la liceul din Buzău, ca să facem o excursiune la *Slănicul Prahovei*, de după deal, împreună cu doamna lui, care venise să-l vadă pentru câteva zile, am nlecat pe la ora 8 dimineața. Am urcat un deal mare, numit *Poduri*, apoi pe o șosea foarte bună în zigzag am scoborît în valea Slănicului.

Orășelul Slănic, frecventat în timpul verii de mulți clienți, cari vin să-și recapete sănătatea pierdută sau să-și întărească constituția sdruncinată, este așezat pe o vale care își șerpuieste cursul prin mijlocul lui. O sumă de căsuțe, una mai cochetă decât alta, să înșiruesc pe tot lungul văii. Pe stânga părăului să află vestitele *Saline*, pe cari cu multă părere de rău nu le-am putut vizita, căci fiind *Ziua Crucii*, ele erau închise. Contrariați de această neprevedere, deoarece trebuia să facem această călătorie într'o zi lucrătoare, am mers să vizităm orașul și trecând pe lângă Primărie am intrat în *parc*, care în cea mai mare parte își are aleiele mărginite de pini și de brazi; la o parte eră bufetul cu o sală mare pentru spectacole și baluri, care astăzi însă servește ca depozit al Spitalului de *Convalescenți*, organizat aci cu 1000 de paturi, dintre cari câteva vor servi și la vindecarea răniților.

În partea dreaptă a râului am vizitat *Ocna veche*, care a fost pe vremuri exploatăată de țărani. Ne găsim în fața unei stânci conice de sare, ai cărei păreți sunt brăndați de sus în jos de nenumărate șanțulețe, formate de apa ploilor și cari îi dau înfățișarea unei scoici. La baza acestei stânci am intrat pe o poartă înaltă de doi metri și lată de un metru și jumătate într'un fel de tunel de sare, recoros, pe tavanul căruia am văzut mai multe începuturi de stalactiți. Tunelul acesta are o lungime cam de 14—15 metri, iar la capătul celalalt corespunde cu o cavernă conică mare, acărei adâncime să zice că ar fi cam de 2—300 de metri, iluminată prin deschizătura rotundă care să află în vârful ei; ea este plină pe jumătate cu apă sărată groasă, pe suprafața căreia să vad plutind mai multe bucăți mari de lemne și de scânduri, printre cari se zărește într'o parte un *cap de om*, iar în alta parte corpul lui, urme ale următoarei nenorociri: Pe vârful stâncii acesteia, aproape de deschizătura de sus se află *ghereta de pază* în care să adăpostea soldatul care păzea ca locuitorii să nu vină să iee sare de acolo. Într'o seară s'a deslănțuit o furtună cu viscol mare și așa de puternic încât a aruncat ghereta cu sentinela cu tot prin acea deschizătură în adâncul ocnei. În această cădere, cine știe cum?, s'a rupt capul de corp și soldatul nenorocit își face somnul de veci, plutind în două bucăți, pe suprafața saramurei, de unde, spun soldații de pază, n'a fost chip să fie scos cu toate încercările făcute... De atunci ghereta de pază nu s'a mai pus pe vârful stâncii și ea își adăpostește sentinela la baza stâncii, în partea dinspre mează-noapte.

În apropiere de aceasta să află *lacul sărat* în care să fac *băile* și în jurul căruia sunt aranjate cabine de lemn în felul celor dela *Mamaia* (Constanța), însă în număr mai mic. Apa lacului, al cărui fund se zice că este foarte adânc, este așa de sărată și de groasă încât omul plutește la suprafață ca o beșică, fără să aibă trebuință ca să înnoate.

Am plecat sub impresiunea tristă a nenorocirii bietului soldat și am continuat plimbarea prin orașel, trecând pe lângă fabrica de ipsos a primarului *Nicolau*, iar după ce am dejunat într'un mic dar curățel restaurant ne-am înapoiat la *Homorici*.

15/28 Sept. 1916.

Această zi am destinat-o pentru o vizită la marele nostru istoric, profesorul *NICOLAE IORGA*, care trăiește ca un patriarh în *Vălenii de Munte*. Drept aceea plecat'am patru din formație și anume: căpitanul *Dr. Nedelcu*, locotenent administrator *Gănescu*, sublocotenent farmacist *Cucu* și eu, în două trăsură bunicile, angajate din com. *Mâneci-Pământeni*, la ora 8 jum. dimineața. După un drum de un kilometru și mai bine am eșit din *Homoroci* și pe drum am întâlnit o coloană lungă de cai de remonță, care mergea în *Ardeal*.

La jumătate drumul am trecut podul de peste *Valea lui Dragomir*. La intrarea în orașelul *Văleni* am văzut unul din cele mai mari depozite ale armatei.

Vălenii de Munte să află așezat între două șiruri de munți păduroși, cari să pare că să întâlnească la nord ca și la sud; aerul îi este curat și vecinătatea *Teleajenului* îl face recoros; el este ferit de curenți, are o apă minunată de beut, iar împrejurimile prezintă vederi de o frumuseță încântătoare. Șoseaua pe care am venit constituie strada principală a orașului. Pe stânga ei să văd casele boierești ale familiei *Cireșeanu* cu un parc admirabil, unde predomină brazii și pinii. Am traversat această lungă stradă până la capătul celalalt pentru ca să trecem în revistă clădirile de pe ea. Am însemnat școala de meserii, *Banca Populară Vălenii de Munte*, apoi încă o *Bancă comercială*. După aceea am mers să vizităm mai întâiu, pentru a evita osteneala ce i-am fi produs profesorului *Iorga*, care desigur ne-ar fi arătat'o singur, după cum are obiceiul s'o facă cu toți vizitatorii, *tipografia* sa, care lucrează cu două prese mișcate de motor, apoi *legătoria*, *depozitul de cărți* și, în fine, frumoasa *Sală de Conferințe și cursuri*, cari să țin în fiecare vară și la cari iau parte mai cu seamă *Români din Ardeal și din Bucovina*.

De aci, pe la ora 10 am mers în strada *Gheorghe Lazăr*, unde să află locuința fericitului proprietar. Infățișarea acestei locuinți seamănă cu aceea a vechilor curți boierești. Imprejmuită cu uluci înalți spre stradă și cu zid spre partea proprietății vecine din dreapta, casa are spre stradă o grădiniță cu flori și

arbuști, iar curtea dă într'o grădină plină de pruni, meri și nuci. Locuința să compune din *trei* clădiri; casa propriu zisă, cu subsol, care este casa veche reparată; apoi un adaus cu un etaj, unde se află în partea de jos o mare sufragerie, și, în fund a treia clădire, tot cu etaj, pentru copii, cari sunt în număr de *opt*: trei băieți, dintre cari cel mai mare este recrutat deja și gata de a merge pe front, și cinci fetițe, dintre cari cea mai mică de 5 luni.

În curte am fost întâmpinați de Mircea, al doilea băiat, care ne-a anunțat tatălui său. Am urcat o scară înaltă de vr'o 15 trepte, intrând într'o galerie deschisă, iar de aci am fost introdusi într'un salon împodobit cu covoare și mobile naționale. Printre cadrele de pe pereți am zărit și portretul în mare al regretatului artist *Petre Liciu*. După câteva secunde Profesorul intră repede și surizând, și după salutările și prezentările obicinuite, auzindu-mi numele a exclamat voios „Ah! autorul *Dicționarului Sănătății*? Imi pare bine că te cunosc și personal, și profit de acest fericit prilej ca să te rog să-mi dai un exemplar, căci acela pe care l'am primit în calitate de membru al Academiei Române, cu ocazia premierii Dicționarului, l'am împrumutat unui bun prietin, care nu mai vrea să mi-l înapoieze, pretextând că l'a pierdut. Și cum eu am copii mulți, nevasta mea n'are nici un povătuitor în casă în caz de boale, așa de dese la copiii cei micuți. Apoi, imediat am deschis vorba asupra evenimentelor mari în vârtejul cărora am intrat și noi abia de o lună. După un examen al situației armatelor noastre, și trecând peste eșecul dela Turtucaia, unde soldații și ofițerii noștri au luat *bolezul sângelui*, încărcându-să de glorie, trebuind în urmă să se retragă în fața numărului covârșitor al dușmanului, d-sa crede că situația prezentă este bună; pe frontul dobrogean ofensiva inamicului pare a fi oprită, mulțumită vrednicului nostru general *Averescu*, care a luat comanda după înfrângerea dela Turtucaia, și care cu siguranță n'ar fi avut loc dacă dela început îi să dă comanda acestui destoinic comandant. Pe frontul ardelean armata noastră merge din victorie în victorie, ocupând în timp de o lună mai mult de a patra parte din iubitul nostru Ardeal. Profesorul Iorga este pe deplin convins de victoria finală și întregirea neamului.

Dar, cum nici soarele nu este fără pete, d-sa vede unele lucruri cari n'ar trebui să fie. Așa, între altele, nu să împacă cu reclama pe care s'o fac toți donatorii și binefăcătorii instituțiilor de războiu, cum sunt Crucea Roșie, Familia luptătorilor, etc., crezând că ar fi cu mult mai frumos să urmeze preceptul biblic: ce face mâna dreaptă, să nu știe cea stângă. Apoi îngrijirea bolnavilor de prin spitale, mai ales în acele din Capitală, să face în mod prea sgomotos de către damele de caritate și mai ales ale acelor din clasa înaltă, cari tot mai au încă marele cusur de a vorbi mai mult franțuzește decât românește, așa că bieții soldați răniți nu știu dacă ele sunt românești sau străine, ceea ce în

loc de folos aduce bolnavilor mai mult rău, deși, în fond, devotamentul acestor doamne este de admirat. De asemenea nu-i prea place d-lui Iorga rolul cercetașilor, care ar fi depășit priceperea și puterea lor. Ceeace îl supără mai mult este aglomerația la partea *sedentară* a tuturor celor *sus-puși* și a *bogațășilor*, cari caută prin acest mijloc să scape de tributul de sânge pe care sunt datori să-l depuie pe altarul Patriei, și mai ales partea scanda-loasă cu *ordonanțele rude* ale ofițerilor, cari rămân în familiile lor. Mult sânge rău i-au făcut Ardelenii și Bucovinenii refugiați în Regat, cari, în loc să fie pe fronturi, s'au ascuns prin diferite birouri de cenzură, de interpreți și de alte însărcinări mai mult sau mai puțin lăudabile.

Abstracție făcând de toate acestea, istoricul nostru este încântat și impresionat până la lacrimi de toate *faptele eroice* pe cari le cetește prin ziare, atât ale ofițerilor cât și ale soldaților; apoi, de munca desfășurată pe tot cuprinsul țării pentru a ușura pe deoparte viața soldaților de pe fronturi, iar pe de altă parte pentru a înlesni traiul familiilor celor mobilizați. Binecuvântat fie acest războiu, care, spune d-sa, va purifică radical sănătatea și viața românească, va înălța caracterele, va ameliora moravurile, mult decăzute în timpul din urmă, și ne va întări spiritul național.

Intrebat asupra celor ce lucrează, d-l Iorga ne spune că tocmai acum a terminat *Cartea oșteanului român*, făcută din însărcinarea Ministerului de războiu, și o broșurică intitulată: *Că să fim mai tari în ceasul de astăzi*, tot pentru a fi împărțită în mii de exemplare la soldații de pe fronturi, și care cuprinde *cugetări deale altora* cu privire la războiu, adunate de d-sa din diferite cărți, cugetări de-ale lui: Mihaiu Viteazul, Vasile Lupu, Vlad Tepeș, Neagoe Basarab, Grigore Ureche, Miron Costin, Sion Dascălul, Napoleon, Rohan, Campagne, Mareșalul de Saxa, Mareșalul Boucicaut, Tavannes, Montluc, etc. O duce însă rău cu tipografia din cauză că are mulți lucrători mobilizați, de familiile cărora să îngrijește dându-le câte 20 de lei pe lună la fiecare, precum și alte ajutoare. *Neamul românesc* îl va scoate zilnic cât va ține războiul.

Înainte de a merge la *dejun*, căci ilustrul nostru amfitrion a ținut cu orice preț ca să ne ospăteze, la rugăciunea noastră ne-a arătat mai amănunțit prea confortabila sa locuință. Alături de salon să află o cameră acărei pereți sunt împodobiți cu diferite cadre istorice și artistice, între cari am văzut vr'o trei desemnuri deale artistului Stoica, care s'a luptat vitejește în Dobrogea, unde a fost rănit la mâna stângă, căci așa a vroit Dumnezeu să-i cruce mâna dreaptă, dându-i nimbul de erou. În coridor am observat mai multe lucruri interesante, între altele două medalioane de teracotă, luate dintr'o biserică ruinată mi să pare dealui Ștefan cel Mare, dintre cari unul reprezintă stema țării, iar celalalt o figură înfățișată printr'un corp de cal cu

coadă foarte lungă, iar capul este de om cu o coroană (cam în felul minotaurului). În biroul marelui scriitor este cu neputință să găsești vreun loc ca să șezi, afară de scaunul său dela birou; cărți și iar cărți, pe pereți, pe birou și pe jos; manuscrise și pe-tece de hârtie scrise, corectate, sfârșite și altele abia începute.

La ora 1 ne poartă în sufragerie la un dejun frugal, după zis-a d-sale, dar în realitate la o masă încărcată cu bunătăți. Am mâncat numai noi oaspeții, căci d-sa cu familia au obiceiul să steie la masă numai la ora 2. În tot timpul mâncării ne întreținea cu fel de fel de povestiri, spunându-ne între altele că regimul d-sale alimentar constă mai mult din ouă, lăpturi și legume, carne cât să poate de puțină. Ne mai spuse că în anul acesta având o recoltă mare de prune a făcut o mare cantitate de majun (povirlă), din care ne va oferi și nouă pentru răniți, insistând ca să trimitem un soldat ca să ne deie atunci când va începe spită-lul nostru să funcționeze.

Apropiindu-să ora 2 și terminând dejunul, ne-am dus din nou în birou, unde ne-a dăruit fiecăruia câte un mare număr de cărți spre suvenir, precum și un pachet mare, cu câteva sute de exemplare din *Cartea oșteanului român*, ca să le împărțim răniților spre citire.

Emoționați adânc de această primire așa de amabilă și afectuoasă, abia am găsit cuvinte de mulțumire, atât d-sale cât și prea stimatai sale soții, care cu un devotament nemărginit își ajută soțul său ilustru în munca lui încordată de toate zilele, își crește cu deosebită îngrijire numeroasa familie și întreține o atmosferă de mulțumire și iubire în tot cuprinsul casei. Le-am urat tot binele, deplină sănătate la toți și neobositului nostru muncitor pe tărîmul istoric și național să trăiască până la 100 de ani!

18 Sept./1 Oct. 1916.

Zi veselă de Duminică; proprietarul nostru, *G. Pisău*, fiind liber a stat toată ziua acasă. Vorbind împreună despre multe și mai ales despre războiu, după cum o face toată lumea astăzi, d-sa scoate o hârtie din buzunar și ne zice: „Dați-mi voie să vă citesc o profecie a lui *Ion Eliade Rădulescu* din anul 1856, care să realizează acum. În acel an într'o carte intitulată *Descrierea Europei*, tipărită curând după *războiul Crimeei*, *Eliade Rădulescu* are într'un capitol o admirabilă viziune a războiului, care strivește astăzi omenirea sub fatalitatea lui. Paginile acestui capitol, scrise într'un stil evanghelic, au ceva din misticismul prozei profetilor. Viziunea aceea să realizează astăzi pe deaîntregul.“ Profecția părintelui literaturii române să împlinește cuvânt cu cuvânt și este vrednică s'o reproduc și eu în-aceste însemnări ale mele, mai ales că puțină lume știe de existența ei. Capitolul poartă titlul „Războiul“ și subtitlul „Viziune“.

I. Și mă aflu în insula Florilor la revărsatul zorilor. Eră.

ziua *Inălțării* la ceruri a *Celui* născut în staul, care nu a avut unde să-și plece capul, și fui răpit cu mintea în vârtejul elementelor naturii.

2. Vederea mea să întindea cu cât Europa să restrângea în spațiul unei mese de lucru. Imperiile și regatele erau acum pe masa mea și eu puteam să le îmbrățișez într'o ochire.

3. Ca printr'un miracol, toate își schimbă fața înaintea ochilor mei: nu mai văzui decât fiare monstruoase și sălbatice; fiare immonde și hidoase; fiare avilite și detestabile; oameni ce semănau a monstri; animale ce aveau asemănare cu oamenii.

Ion Eliade Rădulescu.

4. Și toate să înfățișau ochilor mei sub formele cele mai grozave și fără de măsură: niște ființe apocaliptice, ce rezumă fiecare speția sa.

5. Un vuiet înspăimântător să auzi, mii de tunete să auziră deodată, repetându-să neîncetat. O grindină de plumb și de fier roșu ca focul, de o mărime formidabilă, însoțită de fulgere orbitoare, cădea ziua și noaptea.

6. Ordinea lucrurilor eră răsturnată, iadul să înălțase sus și vărsă asupra pământului: Focul, Boala și Moartea.

7. Răul luase numele de Bine și Binele să numea Răul. Nedreptatea usurpase numele și atribuțiile Dreptății. Minciuna sforță umanitatea a o recunoaște de Adevăr.

8. Domnul măcelului luase numele de Eroism. Carneficii erau gardienii Ordinei. A împlini voința Impilatorilor de popoa-

re să zicea că este Umanitate. A muri făurind bende de fier pentru frații săi să zicea că e una cu a muri pentru Onoare și Glorie.

9. Și tunetele și fulgerile, grindina înflăcărată ținură peste nouă sute de zile. *Occidentul* să aliase cu *Orientul* și dă o luptă de Arhangeli *Bălaurului* înfuriat.

10. Văzui cetăți în flacări și torente de sânge înecând stratele și câmpiile. Umanitatea decimată cu Plumbul, cu Fierul, cu Boale și cu Foamete; sutimi de mii de cadavre jos pe pământ, sutimi de familii cufundate în doliu.

11. Și foametea chinuia rărunchii la milioane de oameni și miliarde de arginți erau storși dela cel scăpătat și dela văduvă.

12. Vuietul și focul infernal încetară după *treizeci* de luni. Nu mai auzii decât susurul lacrimilor mumelor în doliu și văduvelor sermane; gemătul celor răniți; chiotele voioase ale speculatorilor și fariseilor; blestemul invalizilor.

13. Apoi, pontificii și preoții sacrificatori, împărații și diplomații plini de sânge încă, să adunară într'un Consiliu și proclamară Pacea!

14. Lumea așteptă Pacea vieții și Pacea celor căzuți apăru în toată înspăimântătoarea diformitate, grinzând dinții în pragul Consiliului.

15. După un așa lung carnagiu din noaptea războiului, florile apar odată cu lumina

16. Și Soarele dreptății și al clemenței să apropie de tronul său, spre a judecă lumea și a da fiecăruia după faptele sale.

17. La arătarea Lui, națiile toate, în regenerare, ca niște virgine în vestminte candido esiră spre întâmpinarea Lui.

18. Și văzui între ele pe *România*, în a ei splendidă investimtare de aur și azur, cu virginala-i frunte încinsă de aureola ce geniul ei poartă.

19 Sept./2 Oct. 1916.

Vreme urită, ploaie și frig. În schimb avem vești bune de pe fronturi. În Transilvania, în Munții Gurghiului trupele noastre au luat 4 mitraliere, 500 de oameni și 11 ofițeri. În sud trupele române au trecut Dunărea pe la Flămânda, între Rusciuc și Turtucaia, ca să cadă în spatele dușmanului ce operează în Dobrogea.

21 Sept./4 Oct. 1916.

Prin ordinul Marelui Cartier General, Serviciul Sanitar, cu Nr. 1506, eu și medicul maior Papanicol am fost detașați provizoriu la Galați pentru îngrijirea răniților, al căror număr a crescut așa de mult, încât chirurgii de acolo nu mai sunt în stare să facă față cerințelor; trebuie să ne prezentăm în 24 de ore Comitetului regional Covurlui, de unde ne vom înapoia la unitatea noastră la primul ordin dat.

22 Sept./5 Oct. 1916.

Am sosit la Galați seara la ora 8, iar în dimineața zilei următoare m'am prezentat Prefectului *Alex. Gussi*, care m'a dus la Corpul de Armată prezetându-mă Generalului de divizie *Cica*. De acolo am mers la Spitalul militar, unde mi-am luat serviciul în primire. Am găsit 177 soldați și 8 ofițeri răniți. I-am examinat pe toți, ocupându-mă mai cu seamă cu cei mai gravi. Ceeace m'a frapat chiar dela început a fost că mulți soldați erau răniți la mâna stângă. Aceasta m'a pus pe gânduri și m'am întrebat nu cumva acești răniți să vor fi împușcați singuri (*auto-împușcați*) ca să scape de războiu. Examenul mai amănunțit al acestor răniți l'am făcut în ziua următoare și iată ce am constatat. Cei mai mulți erau împușcați în unul sau două degete pe fața palmară, iar rana era cu marginile arse, ceea ce m'a întărit în bănuiala mea, lucru care rezultă și din modul confuz în care soldații povesteau rănirea lor; mulți spuneau că au fost împușcați în timpul când ridicau mâna stângă, fie în tranșee, fie în altă împrejurare, dar și în acest caz, inamicul fiind la o depărtare de 50 până la 100 de metri, chiar dacă declarația lor ar fi adevărată, rana nu putea să aibă marginile înegrite, arse. Prin urmare să poate deduce cu siguranță că ei s'au împușcat singuri. Este adevărat că au fost soldați, cari s'au scos singuri mâna stângă din tranșee pentru ca să fie răniți de inamic; precum tot adevărat este că mai târziu, aflând soldații că negreata din jurul rănii îi dădea de gol au recurs la următorul truc: își puneau pe locul unde voiau să se rănească un strat grosior de pâine, frământată puțin între degete ca să fie mai cleioasă, apoi puneau țeava puștii pe locul hotărît și trăgeau, așa că cercul negru, arsura, nu să mai făcea în jurul rănii, ci în jurul găurii din pasta de pâine prin care trecea mai întâiu glonțul. După cât m'am informat s'au luat aspre măsuri în contra auto-împușcărilor. Să zice chiar că un General de ai noștri, în Dobrogea, ar fi ordonat împușcarea celor cari s'au dovedit a să fi rănit singuri, în fața regimentului, după ce a rostit o potrivită cuvântare, spunând soldaților că cea mai mare crimă față de Țară este această faptă și că nu va cruță pe nici unul dintre cei vinovați!

Intre răniții gravi erau unii cu leziuni craniene (la cap), alții cu plăgi penetrante la torace (piept), iar cei mai mulți cu fracturi (frânturi) de oase, mai ales la coapse (armuri), complicate de plăgi supurate, unele gangrenoase. Dificultatea cea mai mare eră insuficiența personalului, atât ca număr, cât și ca destoinicie. Toți acei 185 de răniți trebuiau tratați și pansați zilnic numai de 2 medici și de 3 sergenți sanitari, ajutați de soldați sanitari, aduși atunci dela trupă. Aveam mare noroc cu DAMELE dela Crucea roșie, în număr de 8, cari lucrau cu multă îngrijire și devotament. La venirea mea, nici un pavilion nu avea sală de pansamente, cari să făceau la patul bolnavului, ceea ce

are mai multe inconveniențe: lipsă de spațiu, paturile fiind foarte apropiate unele de altele, din cauza aglomerației; purtarea aparatului dela pat la pat și murdărirea așternutului. Imediat am improvisat aceste sale de pansament în câte o cameră din cele mai mari dela intrarea pavilionului.

Intre ofițerii răniți am găsit și pe Maiorul *Buruiană Mihail* din Regimentul 48 Buzău, care în lupta dela Boița (Ardeal), pe când trupele noastre erau în retragere, fiind rănit ușor la coapsa stângă, fața de dinainte (o șterpelitură de glonț, interesând numai pielea pe o întindere de 4 centimetri); a fugit peste munți pe o potecă cu vr'o doi soldați, tot așa de ușor răniți, a fugit până la Curtea de Argeș lăsându-și Batalionul în voia Domnului. Ce deosebire între acest Maior și: Colonelii *Băltărețu* și *Iacobini*, Maiorul *Romano Alexandru*, Locotenenții *Penciu Constantin* și *Stavrache Stere*, cari fiind mai grav răniți au continuat să comande trupele până ce au căzut ca niște eroi în fruntea unităților lor!

30 Sept./13 Oct. 1916.

Am scos din coapsa unui rănit mai multe bucățele dintr'un glonț, care a sfărâmat osul explodând. Aceasta dovedește că inamicul și în Dobrogea s'a servit de gloanțe explozibile, cunoscute sub numele de *dum-dum*.

1/14 Oct. 1916.

Astăzi au eșit din spital 4 soldați, cari au avut pieptul străpuns de glonț dintr'o parte până în cealaltă, vindecați fără nici o complicație în 7—8 zile, cărora le-am dat un concediu de convalescență de câte 15 zile (terminul maxim), deși unul din ei: *Radu Gheorghe* din com. Miroși (judetul Teleorman) a cerut să-i dau numai o săptămână, căci îi s'a făcut dor de front!

3/16 Oct. 1916.

Dela venirea mea aci în fiecare zi am făcut mai multe operațiuni de diferită importanță: estrageri de gloanțe și bucăți de șrapnele din diferite părți ale corpului; dezarticulațiuni de degete și curățiri de eschile; deschideri de abcese. La un turc, împuscat în cap, în regiunea frunții, glonțul a pătruns prin partea stângă și a eșit pe partea dreaptă, sdrobindu-i osul frontal în trecerea lui, iar prin plaga de eșire să scurgea creier terciuit. După ce l'am adormit cu clorofom am făcut o tăietură în piele dela o rană până la cealaltă, am curățit toate fărîmăturile osoase găsite, am desinfectat bine și am făcut pansamentul lăsând plaga deschisă; vindecat după 6 săptămâni. Astăzi cu ajutorul locotenentului doctor Duca s'a făcut o operație de anevrism traumatic al arteriei femorale în triumghiul lui Scarpa.

5/18 Oct. 1916.

Am făcut la Galați prima amputație de coapsă, pentru o fractură cominutivă a osului femoral cu eschile multe și mari destrucții de părți moi. Această operație s'a repetat în zilele următoare încă la 5 soldați, dintre cari 2 erau prizonieri bulgari.

10/23 Oct. 1916.

Pe când îi scoteam o bucată de șrapnel din coapsa dreaptă, soldatul *Ciuciu Preda*, din com. Trestenicu-Popești (Vlașca), fiind adormit cu cloroform, strigă: „Înainte mă! Înainte cu Dumnezeu, că ne mănâncă Nemții!“ El a fost rănit în luptele de lângă Techir-Ghiol. Tot astăzi la un soldat cu fractura osului frunții, i-am făcut trepanația, scoțându-i mai multe bucăți de oase din cap.

15/28 Oct. 1916.

Am dat drumul la 5 soldați vindecați în câteva zile, cari toți au avut câte un plămân găurit de glonț dintr'o parte până în cealaltă. Fiind vorba de un concediu în familie, înainte de a să reîntoarce pe front, le-am zis: Eu am dreptul după lege să vă dau o învoire dela 4 până la 15 zile, acum să-mi spuneți fiecare câte zile vrea să-i dau? După un moment de gândire: unul mi-a răspuns că ar vrea 5, altul 7, ceilalți 10. Pentru acest răspuns frumos și neașteptat, la toți le-am dat maximul de 15 zile!

16/29 Oct. 1916.

În sara acestei zile proprietăreasa casei, unde stau în gazdă, a primit o familie italiană, refugiată din *Medgidia*, compusă din 2 părinți și 2 copii. În timpul nopții tatăl a prezentat primele semne de *Coleră*, vărsături, diaree, dureri (crampe) în pulpe și răceala extremităților. Am avizat serviciul sanitar al orașului, care imediat a ridicat bolnavul și l'a expedit la Spitalul Colericilor, iar familia lui la Spitalul de izolare spre supraveghere. Examenul bacteriologic a confirmat boala. Locuința a fost deinfectată și toți cei din casă au fost injectați cu ser anticoleric. Din informațiile luate ulterior am constatat cu plăcere că toți acei membri ai familiei italianului au căzut bolnavi și că toți s'au vindecat.

17/30 Oct. 1916.

Vești bune de ne fronturi, date de comunicatele oficiale și după știrile particulare, cari pun în evidență că armatele noastre depun maximul de rezistență și că în curând vor da inamicului lovituri hotărâtoare. După ceasuri de restriște să ivesc zile de bucurie și printre norii ce au acoperit pentru o clipă cerul țării noastre, apare mândrul soare al Victoriei care ne încălzește sufletele și ne avântă spre ceasul victoriei finale. Pe toată linia

Carpaților Moldovei, inamicul este dat peste graniță. În Muntenia succese strălucite la Predeal, Rucăr, și mai ales la Jiu, unde trupele Bavareze au fost zdrobite și prada de războiu bogată. Sub-locotenentul *Pătrășcoiu* a luat dela inamic 2 baterii de obuziere, complete, cari imediat au fost îndreptate împotriva dușmanului.

23 Oct./5 Nov. 1916.

Conform poruncii Poliției toți cărcimarii au deșertat în stradă buțile și butoaiele cu beuturi spirtoase, afară de spirt (alcool) care a fost sechestrat de stat. În această zi am avut ocazie să văd la încrucișarea străzii Zimbrului cu strada Traian pe mai mulți oameni mari, femei, copii și mulți Ruși, luând cu diferite vase rachiul care curgea pe șanțulețul străzii, dintre cari unii îl bea pe loc!

26 Oct./8 Nov. 1916.

Prefectul județului, în calitate de președinte al comitetului regional, mi-a comunicat ordinul marelui cartier general cu No. 3515, prin care sunt detașat la Buzău, unde trebuie să plec cât să poate mai iute, punându-mă la dispoziția comitetului regional de acolo, fiind mare lipsă de personal medical față de numărul enorm al răniților, cari au trebuință de a fi operați.

28 Oct./10 Nov. 1916.

Din Galați am plecat ieri dimineața la ora 7, cu un automobil al spitalului de evacuare, la gara Barboși, căci prin gara Galaților nu mai trecea nici un tren. Dela Barboși am plecat abia la ora 1 după amiază cu un tren militar, care vinea din Moldova îmbărcat de soldați. După un drum lung și obositor, înghesuit într'un vagon sârbesc de cl. III, singurul vagon rezervat pentru ofițeri, am ajuns azi dimineața la ora 5 în Buzău. Deși drumul a ținut 14 ore, am fost vesel că după trei luni de absență am ajuns să-mi mai revăd căsuța.

În Buzău mi s'a dat să conduc Spitalul I. C. Brătianu, care acum să numea *Spitalul militar Buzău Nr. 166*, și în loc de 40 de paturi avea acum 70, toate ocupate de răniți grav. Afară de aceasta mi s'a mai dat însărcinarea ca să fac toate operațiunile ce mi s'a vor trimite dela celelalte spitale din oraș. Pe răniții ușor îi operam și îi retrimeteam la spitalele lor, iar pe cei gravi, cu amputațiuni și dezarticulațiuni de membre, precum și toți craniinii, toracicii și abdominalii, după operație, îi opream în spitalul meu, dând în locul lor pe alți operați cari să găseau pe cale de vindecare.

În timp de 24 zile cât am stat în Buzău am făcut peste o sută de operațiuni, între cari cele mai multe erau amputațiuni (tăieri) de coapse, gambe, brațe și antebrațe. Operațiunile și răniile în genere mergeau bine; pansamentele fiind făcute de către

subchirurgul *Gheorghe Antonescu*, ajutat de doamnele dela Crucea Roșie: Teodoru, Haiden și Lupescu și domnișoara Elena Gh. Antonescu, toate desfășurând o mare activitate, cu mult devotament. Pansamentele să făceau dimineața dela 7 până la 12 ore, cele mai multe sub ochii mei. Operațiunile le făceam după amezai dela 2 până la 6 ore, când dispuneam de tot personalul, care atunci nu mai era ocupat cu pansamentele. La unele operațiuni mai mari eram ajutat de maiorul doctor Ștefănescu (mort mai târziu sub ocupația germană de tifus exantematic); el făcea serviciul la Spitalul No. 167 din Internatul Liceului.

Mai toate operațiunile mari le făceam sub cloroform; pentru acele din jumătatea de jos a corpului mă serveam de rachistovainizare, iar operațiunile mici, la degete le făceam cu anestezie locală cu coco-stovaină. În general rezultatul operațiunilor mari a fost bun; unii din cranieni, veniți cu eșirea creierului, acărui substanță era zdrobită, s'au vindecat; dintre toracici am avut câțiva cu supurațiuni pleurale și necroze de coaste, cari s'au vindecat; dintre abdominali iarăși am avut câteva succese. Dar cei veniți în condițiuni foarte rele, cu slăbiciune mare și cu supurațiuni abondente n'au avut norocul să scape.

De obicei răniții noștri suportau cu multă resemnare și tărie durerile operațiunii și ale pansamentelor. Erau însă unii mai puțin răbdurii, mai fricoși și mai simțitori, cari nu puteau să-și ascundă suferința, maniestând'o prin diferite țipete sau vaiete, dar nici o manifestare a durerii nu cuprindea vr'o aluziune răutăcioasă la războiul nostru sfânt, la scumpa noastră țară; cei mai mulți, după obiceiul Românului, își văicărau pe mama lor, care i-a făcut; era însă deajuns ca să-i ambiționez puțin, aducându-le aminte de însușirile mari ale neamului, pentru ca orice vaiet să înceteze.

Toți răniții povesteau cu vioiciune și cu multe amănunte pe-ripetiile luptei la care au luat parte, și cu multă mândrie orice succes al nostru, iar în caz de neisbândă blestemând și înjurând mașinăriile Neamțului, care să luptă cu ajutorul lor, fără ca să dea ochi cu soldatul nostru, mai ales că de baioneta Românului aveă mare groază.

Dintre toți răniții și operații mei, cel mai vrednic de pomenire și mai simpatic a fost *Murea Ion*, care a venit în spital cu antebrațul stâng zdrobit și cu genunchiul din aceeași parte găurit și tândurit. I s'a făcut mai întâiu, ca mai grabnică, amputațiunea (tăierea) brațului, în treimea de sus; iar genunchiul, voind să-i păstrăm piciorul, l'am pansat și imobilizat, dându-i zilnic o deosebită atențiune la pansament, dar toate au fost în zadar: genunchiul mergea din rău în mai rău, supurațiunea era abondentă și fetidă, iar el slăbea văzând cu ochii, fiind topit de friguri. Pentru a-i scăpa viața, la care ținea așa de mult, a trebuit să-i facem și amputațiunea (tăierea) în sus de genunchi, în treimea de mijloc a coapsei, așa că acest *erou al neamului* a

rămas fără o mână și fără un picior, dela rădăcina lor, și ea eulme a nenorocirii, îi lipseau amândouă membrele *din aceeași parte*. Cu toate acestea, Murea Ion nu să plângea de altceva decât numai de faptul că bunul Dumnezeu nu i-a dat cel puțin favorul ca mutilarea să-i fie încrucișată, adecă să-i lipsească mâna dintr'o parte și piciorul din partea cealaltă, în care caz i-ar fi fost cu mult mai ușor întrebuințarea membrilor artificiale. Când a fost să-i tai piciorul m'a întrebat că cu ce are să se hrănească și la asigurarea ce i-am dat'o că Statul îi va purta de grije, îi va face mână și picior în asemănare cu cele pierdute, dându-i și o frumoasă și îndestulătoare pensie, ș'a făcut cruce și zâmbind a zis: *Acum taie-l domnule Colonel!*

În timpul petrecut la Buzău, în luna a 3-a a rășboiului, n'am mai avut aproape nici un rănit la mâna stângă, după cum ayusesem la Galați, în prima lună, și când lumea să alarmase de numărul cel mare al așa zișilor *auto-împușcați* (adecă al acelor cari să împușcau singuri în mâna stângă pentru ca să scape de rășboiu). De altfel răniții la mâna stângă să puteau ușor dovedi dacă erau sau nu împușcați de inamic. Să vede treaba că măsurile strașnice luate de comandament (împușcarea în fața trupeii a celor vinovați) au avut efectul lor.

Cele mai grave răniri erau făcute de schije de obuz și de șrapnele, cari produceau mari destrucții în drumul lor și ale căror leziuni erau aproape toate infectate, lucru ușor de explicat prin pământul și murdăria de pe îmbrăcăminte luate cu ele și introduse în carne. Rănirile cu gloanțe de mitraliere și de puști erau mai puțin grave; glonțul de mitralieră și de pușcă fiind mai subțire și ascuțit produce leziuni ușoare, cu un traiect îngust și regulat; multe perforații de torace (piept) făcute de ele să vindecau fără complicațiuni, fără puroiu, în 5—6 zile. Leziunile produse cu gloanțele explozibile, numite *dum-dum*, erau cu mult mai întinse, mai grave; oasele erau sdrobite (fractură cominutivă), iar bucățelele osoase (eschilele) erau înfipte în cărnuri și în număr mare, din care cauză scoaterea lor să făcea cu mare greutate, mai ales că unele erau așa de mici încât abia să puteau prinde cu pensa.

La facerea pansamentelor de obicei ne serveam de apă iodată sau de o soluțiune de ipermanganat de potasă (1 la 1000). iar în cele din urmă în cazurile de infecțiune gravă, supurație mare și fetidă, cu soluțiune Dakin, care a dat rezultate bune. Apa oxigenată împuținându-să, o întrebuințam numai în cazurile extrem de grave și mai ales la operațiunile mari; apoi toate plăgile cu aspect urit sau cari lânzezeau în mersul lor le atingeam după spălare cu tinctură de iod, care ș'a confirmat pe deplin reputațiunea de care să bucură numai de câțiva ani. Deasupra plăgii (răni) aplicam tifon, un strat subțire de vată idrofilă, un strat mai gros de vatelină și fașa. Feșile să spălau și să întrebuințau până când starea lor o permitea. Am desființat în cea

mai mare parte fitilele, așa de mult întrebuințate de medicii ne-chirurgi, căci ele împedecau scurgerea puroiului din rană în pansament. De tuburile de drenaj am făcut uz moderat și mai mult în leziunile articulare, tot pentru motivul că și ele servesc de multe ori ca adăpost favorabil de cultură pentru microbi. În timp de o lună n'am avut decât numai un singur rănit cu erizipel (brâncă).

Mai multă bătaie de cap ne dădeau fracturile (frânturile) coapsei deschise, fracturile cominutive, la cari trebuia să aplicăm aparatul de extenziune și contra-extenziune Volkman, care făcea anevoioasă prinenirea pansamentului: rezultatul fiind de altfel bun, cu mult mai bun decât în cazurile în cari să aplicau bandaje de ghips cu fereastră; membrul să vindecă în linie dreaptă și cu prea mică scurtare.

Am mai constatat că unii soldați cu leziuni de altfel ușoare, în momentul rănirii, punând prea multă tinctură de iod din pansamentul individual, neînțelegând bine instrucțiunile cari li s'au dat, s'au produs arsuri întinse, cari să vindecău mai încet, pe câtă vreme leziunea prin armă de foc, fiind cele mai de multe ori ușoară sau numai o simplă șterpelire, s'ar fi putut vindecă mai iute dacă ar fi pus tinctură de iod cât să poate *de puțină*, fără ca rănitul să mai fie trebuință de a fi evacuat la vr'un spital din oraș.

La Buzău ca și la Galați, la sosirea mea am găsit foarte mulți răniți cu degete tăiate de glonț, cari nu să puteau vindecă din cauza unui mic oscior ce ieșea prin plagă, din pricină că nu erau medici chirurghi care să le reguleze plăgile și să le scoată oscioarele. Acești răniți erau pansați zilnic de câte o lună și chiar de câte 2 luni fără să se poată vindecă. Toți aceștia dacă ar fi fost cine să-i fi operat s'ar fi vindecat fiecare în câteva zile și ar fi putut merge din nou pe front. Lipsa de chirurghi s'a dovedit cu prisosință prin numărul foarte mare al răniților, acărur vindecare stă pe loc, neavând cine-i operă la timp. Această stare de lucruri a fost prejudicioasă rășhoiului nostru, din cauză că mulți, foarte mulți din acești răniți, în loc să se întoarcă pe front după 14—20 de zile, stăteau prin spitale cu lunile și ocupau în același timp paturile, în cari ar fi putut să fie instalați răniții cu adevărat gravi, ceea ce cu drept cuvânt a alarmat pe marele cartier general. De altfel acesta a fost motivul pentru care eu am fost detașat dela Spitalul de Etapă Nr. 3 mai întâiu la Galați și apoi la Buzău.

Administrația spitalului eră încredințată d-lui profesor *Alex. D. Scărădeanu*, care împreună cu vrednica sa soție își îndeplineau serviciul cu multă râvnă. Cu plăcere îmi aduc aminte și de doamnele dela Crucea Roșie: *Mocanu*, inginer *Nicolescu*, *Paraschivescu*, *Surlă* și domnișoara *Măncescu*, cari toate lucrau ca albinele, fiecare îndeplinindu-și cu sfințenie atribuțiile: administrarea medicamentelor, distribuirea alimentelor, îngrijirea lingeriei, luarea temperaturii, etc.

22 Nov./5 Dec. 1916.

Toate ar fi fost bune și toate sacrificiile suportate cu voie bună, dacă soarta armelor ne-ar fi fost favorabilă. În cursul lunii Novembre evenimentele s'au desfășurat în mod cât să poate de trist pentru scumpa noastră țărișoară și pentru viitorul mare al neamului nostru! Această nenorocire ne-a amărit sufletele și ne-a dat pradă celor mai mari chinuri. Munceam ziua fără preget de dimineața și până seara, ca să dau alinare suferințelor și să vindec pe vitejii țării, cu inima strânsă de durere; iar noaptea mă sbăteam și mă svârcoleam până în zorii zilei fără să pot avea mai mult de o oră sau maximum două de somn, și acela încărcat de visuri înspăimântătoare. Dimineața mă sculam obosit și cu mintea greoaie și mă duceam clătînându-mă la spital ca să aud vaietele și gemetele răniților, cari curgeau din greu, și să operez numai cu credința într'un viitor mai bun. Oh, cu câtă mulțumire, cu câtă ușurință mi-ași fi putut îndeplini apostolatul fiind într'o altă stare sufletească, înviorată și însuflețită de zăngănitul triumfător al armelor române! Eșeam dela spital deprimat și abătut, deși cu conștiința împăcată de împlinirea datoriei; mă duceam la restaurant ca să-mi întrezesc forțele, și în loc să dau de tovarășii veseli, ca altă dată, vedeam figuri cu aceeași înfățișare tristă, cu aceleași priviri posomorite și scrutătoare, cu aceleași întrebări descurajatoare cu privire la conținutul comunicatului oficial și cu interpretarea tragică a frazelor lui scurte și inoelnice, puțin lămurite și mai mult ghicite, așa că, în cele din urmă, aveam frică cu toții de a ne mai întreba de sosirea comunicatului. Și astfel să succedau zilele triste, aproape mute, cu nopțile turburate de insomnie și visuri urâte! Această stare sufletească, așa de sfâșietoare, ținea într'una și mergea crescând, după cum și dușmanul înaintă spre inima României, adânc rănit!

Dela ruperea frontului de pe Jiu, care a urmat repede după rănirea și moartea glorioasă a viteazului general *Dragalina*, și până la ajungerea inamicului aproape de Buzău, am dus'o într'un chin, care nu să poate descrie. Când am auzit că Neamțul a luat Târgu-Jiu, apoi că să scoboară spre Dunăre, că este aproape de Craiova, apoi că a ocupat și Capitala Olteniei, ajunsesem cu toții în culmea desperării. În puține zile dușmanul din Bulgaria a trecut și el Dunărea pe la Zimnicea, apoi armata germană din Oltenia a trecut Oltul, Oltul lui Tudor Domn Român, iar ca urmare a acestora a început retragerea grabnică și fără rânduială a armatelor noastre de pe valea Jiului, de pe valea Oltului, apoi de pe valea Prahovei, unde au dat atâtea strălucite atacuri, cauzând mari și simțitoare pierderi inamicului, iar după strălucitele fapte de arme dela Neajlov și *Călugăreni* au fost silite să lase în mâinile inamicului *Bucureștii*, Capitala mândră a mare-

lui nostru rege Carol, ocuparea Târgoviștei, Capitala lui Mateiu Basarab, și mai apoi a Ploeștilor, retragerea trupelor noastre de la Nehoiu și Tabla Buții, unde i-a zdrobit pe Nemți, aruncându-i peste graniță, tot ca urmare a înaintării vrăjmașului spre Moldova; toată această desfășurare ametoare de evenimente dezaastroase pentru mult încercatul nostru neam, va rămânea adânc

Generalul Dragalina.

săpată în inima mea ca și în inimile tuturor Românilor, cari au plecat în acest războiu crâncen, cu sufletul plin de speranță și cu siguranța bine întemeiată întru împlinirea marelui nostru ideal: *România Mare!*

Și mai cumplit decât aceasta a fost *pribegia*: populațiunea aproape întregă, atât cea bogată, cât și cea săracă, cuprinsă de spaima inamicului, de ororile la cari să spunea că să dădea față

de toți locuitorii, și mai ales față de copii, flăcăi și fete, ș'a luat lumea în cap și sate întregi au plecat cu ce bruma puteau lua. Ruina să întindea pe cât vezi cu ochii. Printre cârdurile de pribegi să zăreau și soldați cari s'au perdut de unitățile lor, dintre cari unele au fost cu totul nimicite în lupte.

Trenurile erau îmbâcsite de călători, vagoanele arhipline, încărcate chiar și pe acoperișurile lor de oameni de toate vrăstele; mulți erau acățați de scări; chiar și pe mașină, pe botul ei, pe tender, în toate colțurile pe unde să putea urca vedeai o mulțime de nenorociți atârănând ca ciorchinele de struguri. O mulțime de nenorociri s'au întâmplat din cauza îngrămădirii, unii au murit pe loc, alții s'au ales cu câte un picior sau mână sdrobite, rămânând nevoznici pentru toată viața.

Convoiuri întregi de sute și mii de fugari, zăpăciți, trași la față, mai mult neimbrăcați, vedeai pretutindenea. Trăsuri, căruțe trase de cai, cară cu boi, încărcate cu tot felul de obiecte și printre ele copii înghesuți, treceau mereu și greoiu în șireaguri neîntrerupte pe șoselele desfundate de ploaia care nu mai încetă, și de urmele copitelor și ale roților; toate acestea să scurgeau ziua și noaptea și nu să mai sfârșeau. Mulți săraci cari n'aveau puțința de a fuși cu trenul sau în trăsuri, au plecat pe jos cu bagajele în spinare și mamele cu copii în brațe și de mână, dintre cari mulți cădeau pe drum și unii nu să mai sculau. Plânsete și vaiete pretutindenea, o jale sfâșietoare încătrău te întorceai, credeai că s'a apropiat prăpădul pământului. Toți să duceau înainte, tot înainte, fără să știe până unde, fără cele trebuincioase traiului, în cea mai neagră sărăcie, să duceau în lume ca să scape de o mizerie și să deie de alta și mai mare, căci în zadar li se spunea de către autorități ca să steie pe loc, să rămână fiecare la căsuța și gospodăria lui, fiind în orice caz mai bine, chiar când ar veni dușmanul peste ei, decât să plece în timp de iarnă pe drum, răbdând de frig și de foame și adăpostindu-să cine știe prin ce șandramele de scânduri și de cotinețe! În zadar toate, lumea eră cuprinsă de panică; mai ales când a văzut că Guvernul țării s'a mutat la Iași, nu mai eră chip să-i domolești, orice argumentație eră de prisos, nebunia pribegiei îi cuprinse pe toți. Fugeau cu toții spre Moldova, care ajunsese să-și îndoiască populația; toate orașele și chiar satele ei gemeau de lume, ne mai rămânând loc de adăpost nicăiri și nici mijloace de traiu. Pâinea se împuținase și eră așa de puțină încât lumea stă îngrămădită și înghesuită la ușile brutăriilor, așteptând să se coacă pâinea; nu mai eră vorbă și de alte deale mănării; toată lumea cerea pâine! Restaurantele și birturile din Buzău erau pline de mușterii, încât nu mai găseai nici un loc la masă, unii mâncau stând în picioare, dacă mai aveau ce mânca; de multe ori lumea dă buzna în bucătărie și luă oalele și cazanele cu mâncare de pe foc, chiar și dacă carnea și legumele nu erau încă fierte bine, le luau și le duceau în stradă, împărțind mâncarea cum puteau; din această pricină cele mai multe localuri s'au închis, de frica jafului.

Armata se retrăgea și ea în neregulă, după cum putea. Puști aruncate, tunuri sfărîmate, căruțe, chesoane, efecte părăsite pretutindenea; cadavre de cai umpleau drumurile; gările pline de răniți, cari așteptau să fie transportați în vr'un spital. În fiecare gară așteptau câte șase-șapte trenuri ca să li să deschidă calea și să poată merge mai departe; așteptau ceasuri întregi cu mașinile în amortire.

În urma armatelor în retragere, pentru ca să se facă gol și ruină în calea inamicului, să distrugă totul ca să nu cadă nimic în mâinile lui. Să aprindeau hambarele pline de grâu, să prăbușeau în râuri podurile, să aruncau în aer tunelurile; să distrugău și aprindeau sondele și depozitele cele mari de petrol și de benzină, cu mii de vagoane; să minau pulberăriile și arsenalele; să dărâmau morile și fabricile; să bombardau silozurile, cari toate acestea au costat milioane și milioane.

Cine ar putea descrie toată tristețea și durerea ascuțită a acestor clipe cumplite, când ți se părea că bunul Dumnezeu s'a întors fața dela noi?!

Peste tot pustiu și jale, iar vremea continuă să fie rea și zilele posomorite din pricina ploilor, cari au transformat drumurile în mocirle și bălți, prin cari oamenii inotau până în genunchi. Soldații stăteau ziua pe poziții, așteptând dușmanul sau luptând cu el când să iveau, iar noaptea să retrăgeau prin beznă, dibuind din loc în loc, fără să deie de vr'o casă de adăpost. Să retrăgeau astfel în șiruri lungi, mult rărite, să retrăgeau truditetele noastre trupe, întristate și amărite, ne mai rămânându-le în sufletele lor decât nădejdea într'un viitor mai bun, nădejde care nu le-a părâsit nici un minut, mergând spre pământul sfânt al Moldovei, călăuzite de chipul mare și viteaz al iubitului lor Rege! În acest mod s'a făcut retragerea armatei române din tot cuprinsul Munteniei, sub presiunea tot crescândă a unui dușman cu mult mai numeros și mai puternic, fără nici un ajutor din multele ajutoare, cari ni s'au promis de Alianții noștri și în deosebi de vecina noastră, marea și puternica Rusie. Armata noastră s'a retras fiind ingenunchiată, fiind înfrântă, dar nu bătută, nici distrusă; ea a rămas tot cu sufletul mare, cu sufletul unui popor plin de viață, pe care nu l'au putut sdrobi mulțimea barbarilor, nici suferințele îndurate de două mii de ani.

24 Nov./7 Dec. 1916.

M. S. Regele, împreună cu Marele Cartier General al Armatei, cari de patru zile erau în Buzău, au plecat spre Bârlad. Noi am primit ordinul de evacuarea tuturor răniților pe cale de vindecare, precum și a celor cari pot fi transportabili, reținând numai pe cei amputați de membrele inferioare și pe cei gravi, absolut în neputință de a fi transportați, ceea ce s'a și făcut imediat în marginile posibilității, în destul de bune condițiuni. La început s'a hotărît ca eu să rămân în Buzău cu acei răniți netransporta-

bili, să rămân ca medic civil sub protecțiunea Crucii Roșii. Dar s'a revenit asupra acestei dispozițiuni, primind un alt ordin ca să plec cât mai grabnic la formațiunea mea, la Spitalul de Etapă Nr. 3, care să găsește la Mărășești.

25 Nov./8 Dec. 1916.

Mi-am împachetat cu iuteală cele mai strict necesare; iar cele 2000 de exemplare din *Dicționarul Sănătății*, împreună cu toate hainele civile le-am lăsat la spital sub grijă Economului *Gh. Antonescu*; mobilierul și întreaga bibliotecă au rămas în locuința mea sub paza proprietarului, părintele *Alex. Movileanu*, care ședea în căsuțele din fundul curții. Spre Moldova nu mai pleacă decât așa numitul tren *Curier*, și acesta numai sara la ora 7, după cum să anunțase. Sosind la gară pela ora 6 a trebuit să stau în sala de așteptare până la ora 10. În restaurantul gării, la ora 8, luă masa generalul *Alex. Averescu*, vrednicul comandant al Armatei a 2-a, cu întreg marele său stat major, care să compunea cam din 50 de persoane. Ei au plecat spre Moldova pe la ora 9^{1/2} cu trenul special, acărui mașină stă sub presiune, gata în tot momentul de plecare. Pe la ora 10 m'am putut urcă și eu în trenul *Curier*, mulțumită maiorului *Călătorescu*, dela Marele Cartier General, care plecă în aceeași seară și eră prietin bun cu fratele meu maiorul *Virgil Bianu*, tot dela Marele Cartier, plecat și el cu o zi mai înainte dela Buzău spre Bârlad. Abia mi-am putut găsi un loc într'un vagon de clasa II, vagon din vremea veche, cu intrarea laterală, cu ferestrele sparte și infundate cu scânduri, prin cari bătea vântul ca prin cortul țiganului. Am stat înghesuit într'un locșor lângă ușă până la ora 5 dimineața, fără foc și tremurând de frig, întorcându-mă când pe o parte, când pe cealaltă ca să-mi mai desamurțesc partea răcită. După 7 ore, în fine, am plecat și la ora 8^{1/2} dimineața am sosit la Mărășești teafăr. Dela Focșani și până aci, doi tineri soldați au venit pe scara vagonului, acățați cu mânilor de fiere, veneau și ei sermanii la împlinirea datoriei sfinte, întrebând mereu dacă mai este mult până la Mărășești. De intrat în vagon nu mai eră vorbă, căci nu mai eră nici un loc cât de mic.

26 Nov./9 Dec. 1916.

Ajuns la Mărășești imediat m'am adresat la Comandantul gării, întrebând dacă a sosit spitalul meu de Etapă și unde este? L'am găsit pe linia a 4-a de Triaj, spre cea mai mare bucurie a mea. Până seara mi-am găsit drept locuință o odaie curată și căldută pe ulița principală a satului, nu tocmai departe de gară. la *Tudor Drăgomir*, așa că avui o noapte admirabilă de somn, după o oboseală și nedormire de 40 de ceasuri. Dimineața când m'am sculat ningeă; pământul și casele erau acoperite de un strat grosior de zăpadă; aerul eră așa de curat de nu te mai săturai respirându-l.

Spitalul meu de Etapă aveă porunca ca să stea pe loc, im-

barcat, până la noi ordine, iar personalul medical să dea îngrijire și ajutor răniților, cari să găsească în localitate.

Am găsit personalul formațiunii mele complet, afară de *Majorul Dr. Papanicol*, care rămăsese la Galați; iar trupa a fost sporită cu 10 soldați, trimiși după cerere, dela Spitalul de Evacuare al Corpului 3 Armată. Am mai găsit și pe sublocotenentul *Dr. Buzenchi Mihail*, medicul infirmeriei de gară No. 6, care la Homorici a funcționat cu tot personalul și efectele la Spitalul nostru. De aci, după 3 zile dela sosirea mea a plecat spre altă destinație. Și acest tânăr confrate a căzut după câteva luni victimă a tifusului exantematic.

După plecarea mea din Homorici la Galați (21 Sept. st. v.) Spitalul de Etapă Nr. 3, a fost debarcat și instalat în Sala cea mare, de teatru, adunări și serbări, a *Băncii Teleajenul* (30 de paturi), în casa *Morcovescu* (12 paturi) și în Școală (20 paturi), primind primii răniți din luptele dela Bratocea și dela Muntele Roșca, cari au fost crâncene, acești munte trecând din mână în mână de mai multe ori, unde și *Nemții* au avut mulți morți și răniți. Spitalul a funcționat până în ziua de 17 Noemvrie st. v., tratând aproape 3000 de răniți, când a primit ordinul ca să evacueze răniții la Spitalele din Ploiești și să plece la gara *Zoița*, lângă *Buzău*, de unde la 25 Nov. a plecat la *Mărășești*, unde l'am ajuns. Ordonanța pe care o avusem, dela început fiind în permisie, mi s'a dat provizoriu ca ordonanță soldatul *Papuc Nicolae*, din com. Rânzești (jud. Tutova), pe care, fiind mai vioiu și mai serviabil, l'am păstrat până la fine.

Mărășeștii sunt un sat mare cam de vr'o 3000 de suflete; el să compune din o stradă principală, lungă, numită șoseaua *Carol I*, și câteva uliți laterale, între cari una mai de frunte poartă numele lui *Cuza-Vodă* și în care se află spitalul întreținut de Stat; spital mic, construit în rele condițiuni, fără ventilatoare, cu ferestrele la nivelul paturilor, fără atenanțe suficiente, mic de 20 de paturi și în care am văzut și opt răniți ușor. Ca medic al spitalului funcționează d-na *Dr. Maistorescu*, care îndeplinea și serviciul de plasă. Școala comunală este bună și a funcționat ca spital militar până acum câteva zile. La gară să află o infirmerie întreținută de proprietarul *Negroponte*, sub îngrijirea d-rei *Cavadia* și conducerea doctorului *Urbeanu*. Aci erau numai 4 răniți ușor. Alte spitale nu erau în localitate, și nici n'a fost trebuință de concursul nostru medical.

De când am venit la *Mărășești* zilnic treceau prin gară numeroase trenuri cu soldați ruși de infanterie, artilerie și cavalerie, cu armament (tunuri grele și ușoare) și munițiuni; treceau însă cu anevoință și cu mare întârziere, liniile fiind arhipline, așa că ajutorul pe care l'ar fi putut da armatei noastre nu sosește nici odată la timp. Soldații ruși în general își fac impresie bună. Aproape toți sunt în etate de 20—35 de ani; cei mai mulți de statură mijlocie, că părul bălan, și cu ochii albaștri: sunt bine

îmbrăcați și echipați; veseli și cu înfățișarea sănătoasă, fiind bine întreținuți și hrăniți, iar în loc de beuturi spirtoase li s'a dat de mai multe ori pe zi *ceaiu*, în abundență. Când dau prin gări sau prin sate de buți pline cu *vin*, cum s'a întâmplat în gara Găjești, împuşcă în bute și pela găurile de intrare ale gloanțelor stau soldații cu gamelele, umplându-le și bând cu mare poftă până să îmbată; dejeaba caută ofițerii lor să-i oprească dela această operație.

27 Nov./10 Dec. 1916.

Organizarea serviciului sanitar al armatei române în vederea Răsboiului din 1916—1919. Serviciul sanitar al armatei la începutul răsboiului mondial 1914 lăsă foarte mult de dorit. El nu corespundea nici cerințelor moderne ale științei medicale, nici organizării unui serviciu medical cerut de o armată în campanie, nici nu avea materialul indispensabil unei armate chiar mici, chemată să ducă un răsboiu lung și greu.

Tratatul de Alianță pe care România îl avea cu Puterile centrale (Germania și Austro-Ungaria) permitea armatei noastre să se aprovizioneze, atât încecace privea serviciul militar, cât și în ceace privea armamentul necesar dela Puterile centrale aliate mai bine situate și cu o industrie suficientă pentru procurarea celor necesare unei armate în campanie.

Prin faptul însă că chiar dela începutul răsboiului mondial, îndrumarea României eră îndreptată în altă direcțiune, spre o alianță cu Franța și Anglia, pentru *indeplinirea idealului național*, *Unirea tuturor Românilor*, ne-am găsit într'o situațiune foarte precară, atât cu privire la aprovizionarea materialului sanitar pentru armată, cât și în privința aprovizionării materialului de răsboiu.

Dela Puterile centrale nu mai puteam primi nimic sau aproape nimic din cauză că ele au început să bănuiască atitudinea noastră, iar dela Puterile apusene, Franța și Anglia, din cauza depărtării lor de frontieră și a lipsei mijloacelor de comunicație directă, eră cu neputință să ne procurăm cele necesare serviciului sanitar al armatei. Eră deci firesc lucru ca acest material să se procure din țară și să se organizeze transportul materialului din apus, dela țările prietene, fără ca să se deștepte bănuiala Puterilor centrale că România ar fi încheiat deja o *convențiune* cu Puterile aliate din apus.

Pentru aceasta guvernul român a însărcinat atunci cu toate acestea pe harnicul și priceputul nostru ministru *Dr. C. Angelescu*, precum și pe d. ministru *Alex. Constantinescu*. Primul, de profesiune medic, a luat în mână organizarea serviciului sanitar al armatei propriu zis, iar al doilea s'a ocupat, împreună cu un comitet format din colonelul *Popescu*, doctorul *Sion* și doctorul *Botez*, de organizarea sanitară a zonei interne.

În zona internă s'au înființat spitale în toate localitățile și

în toate localurile disponibile, înzestrându-să acestea cu materialul sanitar necesar.

În ceea ce privește serviciul sanitar al armatei d. ministru *Angelescu*, ajutat de d-nii doctori *Marinescu* și *Petrescu*, de colonelul farmacist *Merișanu*, de căpitanul farmacist *Grințescu* și

Dr. C. Angelescu.

de alte persoane, însuflețite de cel mai cald patriotism, de o mare energie și neclintit devotament, a întreprins organizarea lui într'un mod serios și metodic; organizare care a durat dela Octombrie 1914 până în August 1916.

Această organizare, făcută pe principiile cele mai noi și bazată pe datele culese de pe câmpul de luptă al armatelor din apus, ajunsese să fie la începutul intrării noastre în războiu una

din cele mai perfecte și mai bine dotate organizații și mulțumită căreia serviciul nostru sanitar al armatei a putut corespunde tuturor trebuințelor unui lung și teribil războiu.

Fără a intra în toate amănunțele și a arăta întreaga tehnică a acestei organizații, ceea ce mi-ar răpi prea mult timp, este de ajuns să arăt numai în trăsături generale în ce constă ea.

S'a comandat și s'a adus din străinătate, pe cât a fost cu putință, materiile prime de care era trebuință și care lipseau cu totul în țară, întru cât înainte de această organizare, în 1914, armata română nu avea material nici macar pentru o campanie de 15—20 zile. Valoarea acestui material furnizat a trecut de 40 de milioane. Pentru transformarea lui s'a organizat la spitalul militar „Regina Elisabeta”, din București, o uzină întreagă cu aparatele necesare acestei transformări, iar la marginea Bucureștilor s'a făcut un depozit cu diferite instalațiuni, cu linii de garaj și cu clădirile trebuincioase pentru depozitarea materialului transformat.

În afară de aceasta s'au mai creat asemenea depozite la cele 6 Corpuri de armată din țară.

În uzina dela Spitalul militar din București, medicamentele solide s'au transformat în pastile cu aparate, cari produceau zilnic câteva milioane de pastile de aspirină, antipirină, chinină, salicilat de sodă, ipermanganat, etc.

Substanțele lichide au fost puse unele în flacoane corespunzătoare, altele în fiole, toate cu etichetele și arătarea dozelor lor.

Apoi, instalațiile făcute la acea uzină pentru prepararea medicamentelor furnizau în fiecare zi zeci de mii de pansamente individuale și de pansamente aseptice pentru ambulante și spitalele de evacuare.

Serurile au fost preparate în mod foarte conștiincios în Institutele Babeș și Cantacuzino. Toate acestea erau puse și aranjate metodic în lăzi speciale, practice, înlesnind întrebuințarea lor.

Organizarea sanitară a armatei era făcută pe batalioane, regimente, divizii și corpuri de armată. Fiecare batalion și fiecare escadron avea o ladă proprie cu medicamente de tot felul, o ladă cu pansamente aseptice și o ladă cu instrumentele și aparatele necesare primelor ajutoare pe câmpul de luptă: apoi, o ladă mare de rezervă plină cu pansamente aseptice.

Lăzile să transportau cu o trăsură de ambulanță, amenajată special atât pentru transportul medicamentelor și pansamentelor, cât și pentru evacuarea răniților (ambulante de batalion). La escadroanele și batalioanele alpine lăzile de medicamente și pansamente să transportau cu cai sau catâri.

La fiecare regiment erau atâtea trăsuri de ambulanță, organizate după acelaș sistem, câte batalioane erau. Fiecare ambulanță de batalion și de regiment avea corturile și instalațiile trebuincioase pentru a să putea da răniților primele ajutoare pe câmpul de luptă.

Această organizație să întindea și mai departe. Brigăzile, diviziile și corpurile de armată aveau trăsurile de ambulanță cu tot materialul necesar; ambulante divizionare, ambulante de corp de armată, etc.

Pentru îngrijirea răniților și bolnavilor atinși de răni grave sau de boale ce necesitau un tratament îndelungat, erau semi-spitalele de evacuare și spitalele de evacuare așezate la 20—30 kilometri de front, spitale organizate pentru a fi transportate cu vagoanele sau căruțele după împrejurări și după localități.

În afară de aceasta s'au mai organizat trenuri cu vagoane speciale pentru răniți, vagoane cu medicamente și pansamente, cu sală de operație, cu sală de sterilizare, cu sală de radiografie, cu băi, vagoane spitale pentru transportul răniților, etc.

Fiecare corp de armată avea mai multe trenuri de acest fel. Mai erau organizate trenuri cu vagoane speciale cu medicamente și pansamente iar alte trenuri numai cu băi, cari puteau fi trimise în orice parte a țării pentru desinfectarea răniților sau a bolnavilor.

Aceste trenuri-băi au adus cele mai mari servicii armatei și locuitorilor în combaterea epidemiei grozave de tifus exantematic prin deparazitarea populațiunii și a soldaților.

Dela început s'a dat o deosebită atențiune producțiunii difteritelor *seruri*, așa încât la August 1916, când s'a început campania, armata română avea peste 700 de mii de doze de ser antitetanic. Toți soldații erau inoculați contra holerei, contra febrei tifoide, etc., și de aceea mortalitatea răniților noștri de tetanos și de friguri tifoide a fost neînsemnată, pe câtă vreme morții de acestea boale în armata germană și chiar în cea franceză erau foarte numeroși.

Fără a intra în alte amănunte este de ajuns să spun că mulțumită acestei organizații așa de complete și de bine ordonată, zeci de mii de răniți au putut fi salvați, iar abundența pansamentelor și medicamentelor a fost așa de covârșitoare încât, cu toate pierderile suferite și cu tot focul mistuitor dela Odessa, armata română, până în ultimul timp, a avut din belșug medicamente și pansamente.

29 Nov./12 Dec. 1916.

Voind să mă duc pentru oarecari afaceri personale la Buzău, am rugat pe d. *Bogdan*, unul din șefii Depozitului de mașini, care mă cunoștea, să-mi facă vr'o combinație de trenuri, căci acum numai astfel să mai poate călători, ne mai fiind decât trenuri militare. Pe la ora 4 p. m. d-sa primește ordin telegrafic ca să trimită grabnic o locomotivă bună la gara *Gujești*, să iee și să ducă mai departe un tren militar rusesc, acărui mașină nu mai putea să meargă. Ocazia eră minunată pentru mine; mă duceam cu mașina până acolo, repede, iar de acolo cu trenul militar mai departe, așa că în 3—4 ore voi fi la Buzău! Drept aceea

plecat'am le ora 5 pe mașină din gara Mărășești. La Putna-seacă, unde am ajuns după 30 de minute am stat 2 ore, neputând înainta deoarece nu ne da linia la Focșani, unde am sosit abia la ora 8. În restaurantul gării din Focșani imposibil să mănânc ceva, m'am mulțumit cu un ceaiu și doi covrigi, tot ce am putut găsi. Dela Focșani am putut pleca abia la ora 10, mergând bine și repede prin gara Cotești și la 10^{1/2} am ajuns la Gujești, unde mașina numai decât s'a pus în capul trenului militar rusesc și am plecat repede spre Buzău. După un sfert de oră am fost în gara Sihlea, unde aflară cu mare întristare că trebuie să stăm și să așteptăm mult până ce Râmnicul-Sărat ne va da linia liberă. Am stat pe mașină dela 10 jum. până a doua zi la 12 (aproape 14 ore). Este ușor de închipuit câte chinuri trebuie să îndure un om, care pentru întâia oară călătorește în astfel de condițiuni; o noapte întreagă și mai ales o noapte de iarnă, cu păclă și cu mașina în amorteală, cu focul mic, în tovărășie numai cu mecanicul și cu fochistul, cari, nenorociții, de 3 zile stăteau neîntrerupt pe mașină, fără cel mai mic repaus și drept mâncare având numai puțină pâine și brânză și ale căror familii erau în București sub ocupație străină. Vorbeau ce vorbeau și apoi așteptau, fiecare întepenit la locul lui, iar eu stam pe pragul ușiței tenderului, pe unde scoteau cărbunii pentru a-i arunca în pântecile mașinei, stam sgriburit câte o jumătate de oră, apoi amortit mă apropiam de gura mașinii, unde mă încălzeam la puțină căldură ce străbătea prin portița-i groasă de un lat de mână; mă întorceam când cu o parte, când cu cealaltă parte a corpului, ca să mă încălzesc pe unde simțeam frig, și aceasta o făceam până mă osteneam, apoi mă așezam spre odihnă pe pragul tenderului, și aceasta s'a repetat mereu din ceas în ceas până în ziua mare, fără să fi închis ochii. În timpul nopții au venit dela Râmnicul-Sărat vr'o cinci trenuri, și după fiecare tren așteptam să ne deie drumul, dar de acolo ni să răspundea că nu ne poate da linie liberă. Cu cât suferința și chinul meu erau mai mari, cu atât compătimeam mai mult pe cei doi slujbași neadormiți ai locomotivei în tovărășia cărora eram. În mintea mea îmi închipuiam toată viața lor și nu odată mi-am zis că nu poate să fie pe lume o slujbă mai grea, mai murdară și mai chinuitoare, și în același timp cu mai mare răspundere, decât aceea a acestor robi ai existenței; poate, poate numai viața lucrătorilor din minele de cărbuni sau a nenorociților de prin vasele sub-marine să fie mai cumplită! Și atunci mă mângăiam mulțumind lui Dumnezeu că n'am avut și eu aceeași soarte pe acest pământ!

Abia la ora 12 ni să răspunde dela Râmnicul-Sărat că s'a făcut o linie liberă, dar tocmai atunci a sosit în gara Sihlea dinspre Focșani un tren cu pâine, căruia îi s'a dat preferință, deoarece armata n'avea ce mânca. A plecat și acest tren, iar rândul nostru ne venea numai după o oră. Stând în gară de vorbă, am auzit că Nemții dela Ploiești au ajuns la Mizil, iar cei dela Nehoiu sunt

la Viperești, și că cel mult în două zile vor ocupa Buzăul; m'am gândit să-mi opresc odiseia aci și să mă reîntorc la formațiunea mea. Repede m'am urcat într'un tren care plecă înapoi spre Focșani și la ora 7 seara am sosit cu bine la Mărășești, trecând la fiecare gară dintr'un tren în altul. Las pe cetitor să ghicească cu ce poftă am mâncat după ce în 29 de ceasuri n'am pus în gură decât doi covrigi și trei ceaiuri.

1/14 Dec. 1916.

Astăzi, pela ora 9 seara, am primit ordin dela M. C. G. ca să plecăm imediat la *Brăila*. Drept aceea, în ziua următoare am cerut șefului gării să formeze un tren, împreună cu Spitalul de evacuare a Corpului 3 Armată, care încă se afla în gară, primind același ordin. Sara la ora 10 am plecat din Mărășești și la ora 4 dimineața am ajuns în gara *Liești*, unde am stat până la ameză. Noaptea am petrecut o binișor într'un *vagon de cl. III*, cu Nr. 8151, cu o sobiță de tablă în care ardea lemne și coac, și care vagon ne-a servit de locuință aproape *trei* luni. Cât timp am stat la *Liești*, am văzut pe șosea un lung convoiu de cară și căruțe, acoperite cu rogojini, cu cearsafuri, cu covoare, cu bagaje și familii cu copii, mari și mici, refugiați, cari veneau sermanii de *trei* săptămâni, tocmai din județul Muscel, nemăncați și înfrigurați, cu o înfățișare care îți rupea inima; mergeau și ei mainte fără să știe unde... Am dejunat în vagon, având destule provizii, și la ora 1 am plecat mai departe, ajungând la 4 în gara *Serdaru*, unde am stat mai multe ceasuri. În dosul gării am văzut 4 tunuri franceze de 120, cu tragere lungă, și vr'o 3 tunuri mai mari, de 210. În această gară să construise o linie de garaj cu un debarcader lung și potrivit pentru încărcare și descărcare de tunuri și munițiuni, după ordinul unui colonel francez dela M. C. G. Pe la ora 9 sara am plecat și la 3 dimineața am sosit în portul *Brăilei*, lângă docuri, unde ne-am oprit.

4/17 Dec. 1916.

În *Brăila* am avut altă înfățișare tot așa de jalnică. În port să încărcau pe șlepuri și vapoare comerciale tot felul de bagaje și de efecte militare, căci au început să se evacueze cazarmele și spitalele, și o parte din populația civilă își luă lumea în cap. Nemții au ajuns la *Făurei* și acum veneau spre acest mare și bogat port al țării...

După ameză am primit ordin de plecare la *Galati* și de acolo spre *Bârlad*, oprindu-ne în gara *Ghibărfeni*. În portul *Galati* am stat o noapte, iar în dimineața zilei următoare am plecat și de acolo și trecând prin gara *Tulucești* am ajuns la halta *Sivița*, unde ne-am oprit cam la 2 chilometri dincolo de ea, între ea și gara *Frumușița* și de unde înainte linia ferată era infundată.

Satul *Șivița* are cam 400 de familii și este reședința comunei cu același nume. El este așezat pe un povârniș, la apus de linia ferată, care trece prin vale, printre nenumărate bălți cu papură și trestie. Are biserica frumoasă de zid cu două turnuri și acoperită cu tablă roșie; la răsărit de linia ferată, cam la un chilometru, curge Prutul, dincolo de care să zărește malul deluros al Basarabiei.

Dela halta *Șivița*, care să găsește cam la 19 kilometri în sus de Galați, și până la Bârlad, erau o mulțime de trenuri, de câte 50—60 vagoane fiecare, și un mare număr de locomotive, înșirate pe linie, care era considerată ca linie moartă. Trenurile și locomotivele erau oprite pe această linie pentru a descongiona gările de pe celelalte linii și pentru a le pune la adăpost de vrăjmaș. În urma noastră au venit alte trenuri, oprindu-să cu același scop.

În unele trenuri erau adăpostite o mulțime de familii de refugiați, unii din Dobrogea, alții din Ialomița și alții din Oltenia, din județele Gorjiu și Doljiu. Aceste familii au plecat în lume la năvălirea dușmanului și au venit spre Moldova, care cum a putut, pe jos, în cară, pe tren, din sat în sat, iar acum, abia acum s'au găsit o odihnă în aceste trenuri. Într'o dimineață a murit o copilă de 4 luni, mai mult de frig, a unei femei din com. Cheseler (Dobrogea), care mai avea încă 3 copii cu ea, iar bărbatul ei era mcivilizat dela începutul războiului, fără să mai știe ceva despre el. Copilăa a pus'o într'o cutiuță de lemn și a înmormântat'o pe marginea liniei ferate.

Noaptea spre Sf. Nicolae a fost cam friguroasă și mult simțită din cauză că focul să stânsese cam de mult. Sfântul Nicolae era vesel, soarele, care a stat ascuns mai multe zile, s'a arătat în toată strălucirea lui. În timpul nopții am auzit multe detunături de tunuri mari, cari să zice că ar fi tunurile Nemților de pe frontul Brăilei, sau că ar fi tunurile noastre, mai bine zis franceze, cari ar face exerciții prin apropierea Galaților, sau pe linia fortificată ce duce spre Nămăloasa.

Nu să știe cât vom mai stă la *Șivița*; trebuie să așteptăm ca mai întâiu toate trenurile dinaintea noastră să fie trase de pe linie și împărțite prin diferite gări pentru ca să ne vie și rândul nostru. Norocul că mai avem merinde pentru câteva zile.

Dela Galați și până aci am venit tot pe marginea apusană a faimosului lac *Brateșu*, iar aci unde ne-am oprit ne găsim la capătul dinspre mează-noapte a lui și unde să află o mulțime de mlăștini și bălți, cu păduri de papură și de trestie (stuh), cu cari locuitorii își acoper casele și își îngrădesc ogrăzile. Din când în când să văd sburând rațe sălbaticice, dintre cari am mâncat și noi una. Lacul *Brateșu* cu bălțile lui dinspre nord are o lungime aproape de 24 kilometri. Dacă s'ar canaliză și s'ar secă toa-

te bălțile, lucru care n'ar fi greu de făcut, s'ar da spre cultivare populației mai multe mii de hectare de pământ foarte productiv.

Cu toate mizeriile îndurate în mijlocul bălților, pe cari unii șugubăți le-au botezat „*lacurile mazuriene*“, în zilele de 7 și 8 (20—21) Dec. am fost mai veseli, auzind că Brăila nu numai că nu a fost ocupată, dar Germanii ar fi fost respinși cu vr'o 20 kilometri de pe front; iar în sus au fost siliți să se retragă între Zoița și Buzău. Afară de aceasta ne-a mai înveselit și știrile bune venite dela Aliții noștri, și anume că ei ar fi înaintat până aproape de Niș, iar o parte să duc spre Sofia, apoi că Italianii ar fi ocupat Triestul, iar Francezii și Englezii ar merge spre Metz. Toate aceste le-am aflat din auzite, căci de 15 zile n'am mai primit nici un ziar, fiind cu totul izolați de lume. După câteva zile am constatat cu durere că toate acestea vești nu erau adevărate. Aliții noștri stau pe loc pe toate fronturile, nu să mișcă și pe noi ne sdrobesc Nemții cum le place și ne jefuesc țara noastră cea mândră, frumoasă și bogată.

Primăria comunei Șivița fiind aproape ne mai ducem să vedem comunicatele oficiale, cari, vai!, sunt întotdeauna așa de scurte și de . . . încurcate.

În dimineața zilei de 9/22 Dec. am azistat la un frumos ră-sărit de soare, ale cărui raze aurii să reflectau în apele din jurul nostru, și care ar fi fost un interesant subiect pentru penelul unui artist. După ce ne-am îmbrăcat și luat ceaiul obicinuit am plecat pe linie, pe lângă vagoane pentru a face o plimbare de 2 ore, cum de altfel o făceam în fiecare zi, când timpul ne permitea.

Astăzi, după oficierea Tedeumului la Metropolie, s'a deschis cu mare solemnitate sesiunea Corpurilor legiuitoare în Sala Teatrului național din Iași. Mesagiul a fost cetit de M. S. Regele, fiind de față întregă familia regală și toți reprezentanții corpului diplomatic, înalta curte de casație, înalții demnitari, senatorii și deputații și un numeros public. Când am primit textul acestui mesagiu (13/26 Dec.) l'am cetit cu grăbire pentru ca să ne mai înălțăm sufletul copleșit de durere, să ne recăpătăm putere de rezistență față de gravele evenimente prin care trecem și să ne mai împrospețăm provizia de speranță, care a început să scadă în mod simțitor. Mai ales următoarele pasagii ne-au fost ca un balsam alinător: „Armata noastră a susținut lupta în aceste grele împrejurări cu o vitejie demnă de tradițiunile glorioase ale strămoșilor noștri și care ne îndreptătesc să privim viitorul cu desăvârșită încredere“. Anoi „până acum războiul ne-a impus jertfe mari și dureroase; le vom îndura însă cu bărbăție fiindcă păstrăm neștirbită credința în isbânda finală a aliaților noștri și oricare ar fi greutățile și suferințele, suntem hotărâți să luptăm alături cu dâștii cu energie și până la capăt.“

În fine „aspirațiunile și jertfele de astăzi mă leagă pe Mine și dinastia Mea și mai puternic de Națiunea Mea, care va găsi

pururea în Regele ei pe sprijinitorul și apărătorul drepturilor ei și însuflețiți de patriotismul cel mai călduros să ne arătăm uniți în simțeminte și în gânduri, să încunjurăm cu dragoste și cu admirație pe soldații noștri, cari apără pământul strămoșesc călcat de vrăjmași, să spunem țaranului nostru că luptând pentru *Unitatea Națională* el luptă totodată pentru desrobirea politică și economică, că astfel dobândește drepturi și mai mari asupra pământului pe care îl apără și că ne impunem mai mult ca oricând datoria, ca la sfârșitul războiului să înfăptuim reformele agrare și electorale, pe temeiul cărora această adunare constituantă a fost aleasă“.

14/27 Dec. 1916.

Am primit prin Comandamentul Etapelor ordinul M. C. G. No. 5340, prin care ni se ordonă ca imediat să plecăm la Iași, unde vom rămâne până la noi dispozițiuni. Am cerut șefului stației Frumușița să ceară de urgență locomotive suficiente pentru desfundarea liniei, pe care mai erau încă vr'o 10 trenuri înaintea noastră, pentru ca apoi să putem pleca la noua noastră destinație.

În această zi, de dimineață, din zori și până seara târziu am auzit încontinuu bubuituri de tun groaznice, de tunuri grele, cari cutremurau văzduhul de credeai că să apropie sfârșitul lumii. Această luptă uriașe să petreacă în Dobrogea, în sus de Babadag, pe la Lunca Vița; luptă în care Bulgarii ar fi fost bătuiți și respinși, ceea ce multă bucurie ne-a produs.

16/29 Dec. 1916.

Noi ne aflăm tot lângă halta Șivița, linia nefiind încă deblocată, cu toată intervenția pe lângă cei în drept. Comunicatul oficial Nr. 123, publicat de Prefectura județului Covurlui, ne aduse la cunoștință remanierea Ministerului, formându-se un guvern național în forma următoare:

Președinte al consiliului și ministru de externe, *Ion I. C. Brătianu*; ministri fără portofoliu, *Emil Costinescu*, *Tache Ionescu*, *Mihail Ferechide*; ministru de război, *Vintilă Brătianu*; ministru de interne, *Alex. Constantinescu*; ministru de finanțe, *Victor Antonescu*; ministru de justiție, *Mihail Cantacuzino*; industrie și comerț, *Dr. C. Istrati*; culte și instrucție publică, *I. G. Duca*; lucrări publice, *D. Grecianu*; agricultură și domenii, *G. G. Mârzescu*.

Acest guvern dovedește în noua sa formațiune că între toți oamenii noștri de stat există cea mai deplină armonie, dând lumii priverileștea solidarității unui popor conștient de însemnătatea vremurilor pe care le trăiește și de menirea lui istorică, fiind hotărât să lupte cu energie până la victoria finală, care va aduce întregirea neamului sub sceptrul României Mari.

20 Dec. 1916/2 Ian. 1917.

După 15 zile de petrecere în acest loc urât și nesănătos, izolați de lume, închiși în vagoane, am plecat astăzi pe la ora 12 de lângă halta Șivița cu o mașină mică și veche, care găfăia din greu, și la ora 5 după amiază am ajuns în gara *Lascar Catargiu*, unde am scăpat definitiv de bălți și de mlăștini. În drumul nostru am văzut pe partea dreaptă două sate mari: *Măstacani* și *Fărțănești*, cu multe case frumoase, acoperite cu tablă de tinichea, albă sau văpsită cu roșu, cu biserici mari de zid, având câte 3 turnuri (2 în față mai mici și unul mare la mijloc, cupola), având clopotnițe deosebite.

În ziua următoare fiind timp frumos am făcut o plimbare prin satul *Golășei*, care ține de *Târgu Bujor*, și unde să află moșia fostului Prim-ministru în mai multe rânduri și șeful partidului conservator, *Lascar Catargiu*, unul din cei mai mari oameni de stat ai României, mulțumită energiei căruia la 1870, Principele Carol, mai târziu primul nostru Rege, n'a demisionat în urma scandalului din Sala Slatineanu din București, și în memoria căruia s'a botezat această gară cu numele lui. Gara aceasta, ca toate garile de pe linia Galați—Bârlad, este construită în stil elvețian, în cărămidă roșie, cu un etaj și cu un turnuleț la aripa nordică, având o înfățișare cochetă și mai mult luxoasă decât comodă. Din gară am mers pe o șosea curată, bine întreținută și am trecut peste podul de pe părâul *Chinejea*, care desparte satul *Golășei* și pe marginea căruia merge linia ferată. Acest sat este mare cam de 300 de familii și ține de comuna *Târgu Bujor*, cu care să continue peste dealul dintre *Chinejea* și părâul *Covurluiul cu apă*, spre deosebire de *Covurluiul sec*, care se găsește după un alt deal. *Bujorul* este un târgușor cam de 150 de familii, în care cele mai multe prăvălii sunt ale Evreilor; el este centrul comunei *Bujor*, care pe lângă *Golășei* mai are trei sate: *Moscu*, *Puțichioaia* și *Umbrărești*. Ceeace îți atrage atențiunea din primul moment este *Biserica*, o construcțiune frumoasă de piatră, cu un turn și o clopotniță, făcută în anul 1896 de: „Boierul *Lascar Catargiu* cu ajutorul unei loterii și a muncii enoriașilor“. Ea este frumușel zugrăvită de pictorii: *Gheorghe Gh. Corbu* (București) și *Niculae G. Popescu* (Olt); are catapi-teasmă și candelabre frumoase, dar este cam mică în raport cu numărul locuitorilor din satele *Bujor* și *Golășei*. Locul din jurul *Bisericii* este mare, plantat mai mult cu salcâmi. Clopotnița are 3 clopote și pe sub ea să află o poartă mare de fier, prin care trece lumea la biserică; împrejmuirea este provizorie de scânduri, dar este făcut zidul de temelie, din ciment, pe care să va așeză la timpul său un grilaj de fier, potrivit cu sfântul locaș pe care îl inconjoară. Intrarea în *Biserică* are un geamlâc și totul este bine îngrijit și întreținut, mulțumită preotului *Const. Patrichie*, licențiat în teologie, care servește de 16 ani.

Alături de stântul locaş, ceva mai în vale, să ridică măreaţă *Şcoala comunală*, clădire de piatră şi cărămidă, spaţioasă şi bine luminată, unde am dat de harnicul învăţător-diriginte *Const. Ifrim*, care conduce această şcoală de 15 ani şi este ajutat de o învăţătoare. Şcoala a fost construită cu cheltuiala locuitorilor, cam în acelaşi timp cu Biserica; ea este frecventată de mulţi şcolari, cari fac frumoase progrese în ştiinţa cărţii.

În comuna Bujor am mai văzut cu deosebită plăcere o *şcoală de ţesătorie*, instalată într'o clădire mare şi potrivită; o *bancă populară* numită „*Lascar Catargiu*“; o altă *bancă federală*, constituită de mai multe bănci populare din jur şi care poartă numele ilustru al lui *Mihail Cogălniceanu*; apoi o societate cooperativă de *Cherestea*, numită „*Bujorul*“ şi care este aşezată alături de *Cherestegia* evreului Ghelbert, căreia îi face o concurenţă laudabilă. Sufletul acestor trei instituţiuni aşa de folositoare este viciul învăţător C. Ifrim, căruia îi să cuvine toată cinstea şi lauda pentru această activitate rodnică pe câmpul muncii naţionale. Vrednic de pomenit este şi *Spitalul*, construcţie mare, solidă şi potrivită destinaţiunii sale, căruia bunul proprietar Lascar Catargiu i-a dăruit 120 de hectare de pământ, pe care îl lucrează o mică *obstie ţărănească* şi al cărui venit serveşte la întreţinerea spitalului. Nu departe de spital să ridică mândrul local de zid în care să adăposteste *Primăria*, cu poştă şi telefon.

Dar ceea ce este mai vrednic de pomenit este *conacul* sau locuinţa bătrânului boier *Lascar Catargiu*, care să află pe culmea dealului dintre Chinejea şi Covurluiul cu apă, la dreapta şoselei ce duce dela gară în sat, cam faţă în faţă cu Biserica. Din şosea mergi vr'o sută de metri pe un drum, care ar putea fi transformat într'o frumoasă aleie, la capătul căruia să află a cochetă căsuţă a grădinarului; apoi intri pe o poartă de uluci în marele parc în mijlocul căruia să înalţă casa boierească. Această locuinţă are înfăţişarea unei clădiri acărei vrâstă ar trece de 60 de ani; ea constă într'un edificiu mare, de formă patrată; este văpsită cu galben, iar părţile-i eşite cu alb; are două faţade: una mai de toate zilele spre răsărit cu o scară mică de peatră; iar cealaltă, faşada principală, spre apus, are o galerie deschisă, cât ea de lungă, şi la mijloc, în dreptul intrării în salon, o scară frumoasă de piatră cu 6 trepte. De pe această galerie omul are cea mai frumoasă vedere asupra târgului Bujor, care să află în vale, şi asupra împrejurimilor până departe. În partea nordică a clădirii să află acarele (grajduri, magazii, etc.). Pe coborişul colinei din spre răsărit este via, iar pe cel din spre apus să găseşte o pădure de salcâm, în jos de care să vede o grădină de legume; restul parcului este plin de tot felul de pomi: meri, peri, pruni, caişi, cireşi etc.

Mi-a părut foarte rău că n'am putut vizita şi interiorul acestei interesante locuinţe, în care aşi fi putut vedea multe lucruri şi suveniruri de ale marelui om de Stat. Doamna Ventura, cum-

nata marelui defunct să află la București cu micii moștenitori ai acestei moșii, nepoții săi. Acești moștenitori sunt un băiat și o fetiță de 8—12 ani, copiii d-lui Ghica-Deleni, care împreună cu soția sa, născută Ventura, au perit mai acum câțiva ani, la Sinaia, într'un accident de automobil. Moșia aceasta, căreia țărani din localitate și astăzi îi zic *moșia Vânturesei*, a fost zestrea doamnei Eufrosina L. Catargiu, care nu a avut copii, așa că moșia a rămas surorii sale și care la rândul său a dat-o ca zestre ficei sale.

Această frumoasă moșie, care aduce un venit anual cam de 120—140 de mii, este arendată evreului Wassermann. Ce păcat și ce blestem al lui Dumnezeu să fie oare, ca această bogată moșie, care a fost odinioară a marelui boier român Lascar Catargiu, să nu fie dată în arendă *Obstei sâtești*, după cum s'a făcut deja în mai multe părți ale țării, și care are deja în această comună 2 bănci și o cherestea?! Mult mai trebuie să sufere spiritul marelui om văzând una ca aceasta! Am deschis vorba în privința a-aceasta cu învățătorul Ifrim, exprimându-mi cu tărie mirarea și durerea sufletească, și l'am întrebat care este cauza? Mi-a răspuns și el tot cu aceeași durere de suflet că toate încercările făcute în acest senz n'au reușit, punându-să în cale tot felul de piedici și intervenții ascunse din partea celor interesați, boală așa de comună în toată Moldova lui Ștefan cel Mare, în care aproape toate moșiile mari sunt exploatate de Evrei, fie ca arendași, fie chiar ca proprietari.

Casele locuitorilor din Golășei sunt frumusele, curate și acoperite în mare parte cu table de tinichea, uneori văpsite în roșu sau negru; mai toate au câte un cerdac în față și spre stradă. Starea materială a locuitorilor este bună.

În cursul zilei s'au mai scurs prin această gară spre Bârlad 5 trenuri, lungi de câte 50—60 vagoane, între cari un tren cu depozitul Corpului 2 de Armată și un altul cu depozitul sanitar central al Corpului III.

22 Dec. 1916./4 Jan. 1917.

După miezul nopții, în timpul primului somn, am plecat și dimineața ne-am deșteptat în gara *Ghibărteni*. În dreapta liniei ferate, față în față cu gara să află satul cu același nume, care ține de comuna *Balintesti*. Ghibărtenii au o poziție frumoasă, pe o costișe legănată, și în mijlocul satului să înalță falnic Biserica de piatră și cărămidă, văpsită galben, cu 2 turnulețe fără ferestre în față și turn mai mare la mijloc pe cupolă; ea este acoperită cu tablă albă. Casele locuitorilor au o înfățișare plăcută, curățică, și multe sunt acoperite cu tinichea, — dar, după numărul și felul acaretelor din jurul lor, ei nu par a fi tocmai bine înstăriți.

Pe stânga liniei ferate, ceva mai sus de gară să vede o clădire mare cu etaj, cu cerdac de jur împrejur, și sus și jos. Aceasta

este locuința proprietarului moșiei *E. M. Nicolau*, ale cărui produse să vând în parte în bufetul clădit lângă gară. La ora 11 a. m. am plecat și după un ceas am ajuns la gara *Berești*, trecând prin tunelul cu același nume și care ține 16 minute numărate. Noaptea am dormit în gara *Bălăbănești*.

23 Dec. 1916./5 Ian. 1917.

În dimineața acestei zile frumoase am făcut o plimbare prin apropierea gării, pe marginea păraului Jeravățu și în drum am întâlnit pe preotul din Odaia Bursucani, comună vecină, de pe valea Trestiana, care venea dela o moșiută a lui (părintească) de pe hotarul com. Bălăbănești. Acest preot, în etate cam de 60 de ani, poartă numele de Pavel Chiricuță; el mi-a spus că originea comunei Bălăbănești să ridică pe timpul lui Ștefan cel Mare, care a dat bravului său Căpitan Bălăban, drept răsplată pentru vitejiile lui tot pământul de pe ambele maluri ale păraului Jeravățul; moșie mărginită la sud-vest de păraul Hobanul și la nord-est de păraul Trestiana, cari păraie toate să varsă în râul Bârladul. Comuna Bălăbănești are un singur cătun: Lungești.

Preotul Chiricuță, om cu dare de mână, având ca proprietate dela părinți o frumoasă moșiută de 15 fălci și având numai 3 copii: o fată măritată în Bălăbănești și 2 băieți, le-a dat acestora o bună instrucțiune, fiind amândoi doctori în teologie dela facultatea din Cernăuți.

Cel mai mare Toma, după ce a luat doctoratul a fost un an în Germania, unde a urmat cursurile la o facultate de litere, apoi s'a însurat și sfințit ca preot în Bârlad; acum este pe front ca preot al unui regiment de infanterie; celalalt n'a apucat să se sfințească ca preot pe când a început războiul nostru, a fost recrutat și acum urmează la Școala de ofițeri din Botoșani, timp de 6 luni, după care va fi trimis pe front.

Seara după mâncare stăteam de vorbă în vagonul nostru și ne găteam de culcare, căci trenul după cum spunea șeful gării va pleca spre Bârlad numai pe la 12 noaptea. Stând de vorbă, pe la ora 10, ne-am pomenit cu un sergent sanitar rus și cu o soră de caritate rusoaică, cari veneau dela *Foltești*, unde au funcționat la un spital rusesc de răniți, cerându-ne ospitalitate până la Bârlad. Deși cu oarecare jenă din cauza sorei, i-am primit cu plăcere și voie bună. Sora de caritate să ducea în permisie, lângă *Petrograd*, ca să-și vază părinții. Sergentul era un român dela *Chișinău* și să numea *Vasile Broască*. În viața lui civilă ocupase postul de secretar al celei mai mari *Societăți cooperative de consum* din *Moscova*, care are 5000 de sucursale în provincie și a cărei circulație anuală este cam de 140 milioane de ruble. El a fost concentrat dela începutul războiului, 1914, și dat la serviciul sanitar al armatei, unde este însărcinat cu secretariatul serviciului la care este atașat. Broască vorbește bine românește, ca toți Românii Basarabeni, cari au învățat numai școală rusească:

vorbește limba poporului, pe care o știe din casa părintească. El a învățat cursul secundar și apoi o școală de contabilitate; a făcut și o călătorie instructivă prin Europa, mai ales în Germania: limba nemțească o vorbește bine.

Întrebat asupra numelui său, cum de a scăpat nerusificat, ne-a spus că tatăl său își schimbase deja numele de familie în *Brascov*, dar murind el, fiul a avut din această cauză oarecare dificultăți la luarea moștenirii, pentru care s'a reluat numele, iscălindu-să *Brosca*, ca să nu fie întocmai moldovenesc; mulți moscoviți îl cred după nume italian de origine. El este în etate de 29 de ani, cu chipul românesc, și pare a fi în curent cu stările politice și economice ale marelui imperiu aliat.

Broască ne spune că dela războiul cu Japonia, Rusia s'a prefăcut aproape cu totul, așa că nu mai e de recunoscut. Din punctul de vedere al politicii interioare, Rusia începe a să democratiză; regimul de teroare aproape a dispărut și odată cu el și nihilistii; libertatea întrunirilor și a presei s'a lărgit în mod simțitor, ceace să datorește în cea mai mare parte *Dumei*, care, orice s'ar zice, este un parlament, care are un hotărât răsunet în viața interioară a Rusiei. Deși Duma a fost disolvată și legea electorală modificată în trei rânduri până acum, nu-i mai puțin adevărat că glasul ei este luat în seamă de cercurile conducătoare și de multe ori hotărâtor în multe chestiuni; chiar și unele schimbări ministeriale îi să datoresc. Discursurile deputaților din toate partidele, chiar și ale celor mai radicali, sunt publicate în ziare, cetite și comentate cu multă râvnă. Astăzi să pot ceti și în zia-rele rusești articole cari critică cu asprime toate relele care bântuie și otrăvesc încă viața internă a imperiului; chiar și acum în timpul războiului nu se găsesc mai multe coloane albe în presa rusească, decât în cea franceză sau română, așa că regimul cenzurei nu este mai greu de suportat decât aiurea. Apoi în privința economică și culturală progresul este mai simțitor; băncile populare și societățile cooperative s'au înmulțit și întins peste întreg imperiul, până și în Siberia. Dintre societățile cooperative de consum, cea mai mare și cu mai multe sucursale este cea din Moscova, despre care s'a pomenit mai sus. Societăți cooperative de producțiune și desfăcere sunt iarăși foarte multe și variate. În Siberia, unde sunt regiuni foarte bogate în pășune și cresc vite în număr foarte mare și produsele laptelui să exporțezează în cantități mari, mai ales în Anglia, cam în valoare de 20 milioane de ruble pe an.

Multă pagubă i-a adus războiul Rusiei și îi va mai aduce, dar credința generală este că din această cumplită încercare, imperiul rusec va eși mai purificat și cu un avânt mai mare de înaintare pe toate terenurile. Industria, care până acum a fost în mâini străine, mai ales germane, să va naționaliză, căci cu siguranță cu această ocazie Rusia să va emancipă cu totul de tutela nemțească, care începuse să apese din ce în ce mai greu

asupra ei. După războiul acesta influența germană, care covârșea în pătura de sus, va dispărea și spiritul de naționalizare a marelui industrii își va lua avântul în raport cu mărimea și puterea imperiului. Dar mai presus de toate ceea ce este mai îmbucurător este îmbunătățirea vieții economice a țaranului rus, mulțumită desființării monopolului alcoolului și opririi consumațiunii lui; casa lui nu mai este de recunoscut, la fiecare vezi o nouă gospodărie; abundență în toate; cămara plină de cele necesare traiului; oamenii sunt bine și curat îmbrăcați, și toate acestea bunătăți vin din banii pe cari mai înainte îi dă țaranul pe beuturi alcoolice și la cârciumă.

Intrebat asupra războiului actual, ce crede el și poporul rus? Intru cât îl privește pe el, Broască ne spune că acest războiu, orice s'ar scrie, nu este războiul Rusiei, care nu eră preparată încă; el este războiul Angliei și al Germaniei. Acești doi uriași să bat în cap pentru *Domnia lumii*, târând fiecare din ei pe celelalte popoare ale Europei; războiu de moarte sau de viață; învingătorul va stăpâni lumea cel puțin 100 de ani! Poporul rus crede ceea ce îi să spune; după războiu va dă de bine, soarta îi să va amelioră în toate privințele prin legile cari s'au făcut și prin acele cari să vor mai face în favoarea dezvoltării lui, apoi când Țarul sfintei Rusii va fi stăpân pe Țarigrad și pe strămtorile lui, va plouă belșugul asupra împărăției; iată pentru ce poporul rus să bate cu credința neclintită că neamțul până în cele din urmă va fi bătut!

Simțul național românesc cu regret am constatat că în sufletul lui Broască nu s'a găsit cuibul. De altfel această anomalie să poate explică prin faptul că el din frageda lui copilărie a învățat și crescut printre Ruși, în școlile cărora nici pomenire nu s'a făcut de România sau de Români. Cu aceasta am terminat convorbirea și fiind trecut de miezul nopții ne-am culcat care cum am putut. Broască eră însărcinat să meargă la Odesa ca să aducă ceva instrumente chirurgicale și o mașină de scris pentru formațiunea lui.

Când ne-am deșteptat, dimineața lui *Moș-Ajun* eră tristă; ploaie și noroiu. Pe fereasta din dreapta vagonului am zărit pe o movilă din marginea orașului *Bârlad* un frumos monument al soldaților din județul Tutova, morți de *coleră* în Campania din 1913. Eram triști și cu jale ne gândeam la *Bună dimineața lui Moș-Ajun* de altădată!

Șeful gării ne-a spus că nu vom putea plecà mai departe decât pe la 3 după ameză. Astfel fiind ne-am dus în oraș pentru a-l vedea și a ne face și ceva aprovizionări pentru zilele de *Crăciun*, pe cari le vom petrece într'un vagon de cl. III, departe de iubiiții noștri și cu inima strânsă de durere, mai ales că primirăm și vestea ocupării Brăilei de către inamic. Rușii în retragerea lor au aruncat în aer gara și au dat foc magazinelor din port.

Orașul *Bârlad* ni s'a părut cu o înfățișare greu de descris;

lume multă și de tot felul circulă pe stradele-i pline de noroiu; pe lângă orășeni, treceau în sus și în jos soldați români și soldați ruși, între cari și cazaci călări cu sulitele lor înfiorătoare; toți erau triști, nicăiri nu vedeai fețe vesele și grăbite cum ar fi trebuit să fie în ajunul Crăciunului. La ora 3 p. m. am plecat, și la gara *Banca* ne-am oprit; acolo am dormit, neputând merge mai departe.

25 Dec. 1916./7 Ian. 1917.

Peste noapte a bătut vântul și eră ger; dimineța pământul eră înghețat; vântul să mai domolise; cerul senin; să pare că timpul s'a schimbat în spre frumos, în cinstea *marei zile în care s'a născut Mântuitorul nostru*. Sub impresiunea acestui mare praznic creștinesc am plecat să facem o plimbare pe dealul ce să ridică în spatele gării. Am mers până la vârful lui, care pare a fi cam la 300 de metri deasupra nivelului mării. Această plimbare ne-a făcut mult bine, ne-a mai însuflețit prin aerul curat pe care l'am respirat și ne-a mai dezamorțit trupul trudit în încăperea unui vagon în timp de 24 de zile fără întrerupere.

Pe când urcam dealul am văzut pe șoseaua din vale un convoiu mare de oameni, cu diferite legături în spate, mergând încet ca ploșnițele; erau străinii din țară, din tabăra dela Slobozia și cari acum erau duși la Huși.

La ora 12 și jum. am stat la masă, care eră împodobită cu tradiționalele sarmale de varză cu carne de porc, iar în loc de cârnați am avut salamă friptă. Am mâncat și am închinat câte un pahar de vin cu urarea ca Domnul să ne ajute ca acest Crăciun să fie primul și ultimul petrecut în așa condițiuni rele și triste, iar la anul să fim cu toții în sânul familiilor noastre, sărbătorind cu veselie și fericire aceste zile mari ale Creștinătății, în scumpa, mult dorita și iubita noastră Românie Mare!

După ameezi a început să ningă și zăpada să se întindă peste tot cuprinsul, acoperind pământul cu un strat alb din ce în ce mai gros. Am plecat seara pe la ora 8 și întreagă noaptea n'am mers mai departe decât două stațiuni: *Crasna* și *Munteni*, oprindu-ne la această din urmă.

26 Dec. 1916./8 Ian. 1917.

Când ne-am sculat aerul să liniștise, iar pământul eră îmbrăcat într'o mantie groasă albă, cum îi șade bine să fie în a doua zi de Crăciun. Lângă gara Munteni am vizitat marea fabrică a lui *Topali*, în care să fabrică alcool rafinat de 95° din porumb și secară, alcool denaturat, drojdii și acid carbonic, iar cu borhotul să îngrășe vite cornute spre tăiere. Am vizitat și două grajduri; în unul să aflau vr'o 500 de vite, între cari am admirat o serie de boi foarte mari, dintre cari vite multe erau aduse din Dobrogea; în al 2-lea grajd erau și câțiva bivoli. Această fabrică este luată acum de Stat și păzită de armată. Lângă

fabrică am văzut depozitul cu armamentul dela Târgoviște, transportat aci de două luni. La 12 am dejunat și în timpul mesei am căutat, și astăzi ca și ieri, să ne încurajăm, urându-ne o soartă mai bună pentru anul viitor.

La ora 1 și jum. am plecat și la 2 am ajuns la *Vaslui*. Pe linia principală a gării să află un tren sanitar cu 800 de răniți, evacuați din Galați. Deoarece șeful gării ne-a încredințat că nu vom pleca mai înainte de ora 8 seara, am mers în oraș pe strada Gării, am trecut păraul Racova și am ajuns în strada principală Ștefan cel Mare, în care am văzut locuința somptuoasă a prințului *Mavrocordat*, cu un parc minunat, cu tot felul de pini și de brazi, transformată acum în Spital de răniți; apoi clădirea Băncii Naționale, școala profesională și o școală primară, prefăcute ambele în spitale; de aci am dat în Strada I. C. Brătianu în care am admirat frumosul Palat administrativ și de justiție, apoi ne-am îndreptat pe strada Carol, în care am zărit pe marele nostru orator și scriitor *Barbu Delavrancea*, l'am văzut trist și gânditor... Prin strada Peneș Curcanul am ajuns iar în strada Gării.

Orașul Vaslui, deși este mic, are o înfățișare plăcută, cocheta chiar. El este situat pe un deal nu prea ridicat, nici râpos, cu o pantă dulce; stradele lui sunt cu trotoare de lespezi de piatră, curate, bine întreținute și iluminate cu electricitate. În timpul plimbării am văzut copii umblând cu steaua și lume multă ca a doua zi de Crăciun, dar și aci ca și pretutindenea nu puteai ceti pe fetele trecătorilor decât tristeță, jale și grija zilei de mâine.

După miezul nopții am plecat din Vaslui și spre ziuă am sosit în gara *Buhăești*, unde am petrecut a treia zi de Crăciun. În aceasta gară am văzut un mare depozit regional de lemne, de grâu, secară, ovăs, orz, făină de grâu, de porumb și o magazie de coloniale și leguminoase. O magazie de grâu ardea de 8 zile, fumegă mereu. La capătul ei să află mormane de sfeclă, părăsită, supusă ploilor, care s'a încins și dă un miros de acreală. Pe linia moartă *Buhăești-Negrești*, care duce spre Roman (neterminată încă) să aglomerează mai multe trenuri lungi, dintre cari un tren de depozit și un tren arsenal, cu tunuri. Cât pe aci eră să ne împingă și trenul nostru pe această linie, unde cine știe cât timp am fi stat, dar cu chiu cu vai, cu mare stăruință, am fost readuși în gară pe linia a doua.

Zăpadă și ceață peste tot. Vești din ce în ce mai rele vin de pe fronturi, ceea ce ne întristează și mai mult și nu ne putem găsi mângâierea decât cu gândul că are să fie iarăși bine. Am avut norocul însă că cu tot acest lung martiriu ne-am putut aproviziona cu deale mâncării din diferitele depozite pe cari le-am întâlnit în drumul nostru, așa că aveam de luptat numai cu suferința sufletească. Ce să mai zicem de miile de soldați, de pribegi și de săraci, cari să luptă cu frigul, cu foamea și cu boalele?

28 Dec. 1916/10 Ian. 1917.

Azi dimineată ne-am trezit în gara *Scânteia*. La dreapta liniei ferate să vede satul Scânteia, reședința comunei cu același nume. În mijlocul satului să înalță mândră o biserică mare, cu un singur turn, zidită de Stefan cel Mare. În apropierea ei să vede Primăria și Judecătoria de Ocol, la spatele ei o frumoasă Școală, iar pe culmea dealului Spitalul. La stânga liniei ferate să află satul *Ciocârdești*, la marginea căruia, lângă o pădure să vede conacul moșiei, un adevărat castel, zidit de proprietarul moșiei *Mihail Tăutu*, acum 2 ani, dar n'a avut parte să se bucure mult de el, murind până la anul. Ca curiozitate notez că am văzut pe peronul gării o țărancă cam de 40 de ani dintr'un sat vecin, care venind să vândă niște găini, ș'a aprins țigara scăpărând cu amnaru pe cremene pentru a da foc la iască; fumă cu mare poftă, dând târcoale de fum. Ce progres!

30 Dec. 1916/12 Ian. 1917.

În fine, iată-ne ajunși la *Iași*. De trei zile plouă mereu, drumurile s'au desfundat și chiar în oraș circulația este anevoioasă din cauza noroiului. La ora 2 p. m. m'am prezentat la Ministerul de războiu, secția a 6-a sanitară, pentru a primi ordinele secrete, cari ni s'au dat imediat. Conform acestor ordine trebuie să ne ducem pe linia Iași-Dorohoiu, oprindu-ne în gara *Trușești*, unde vom debarcă și staționă în satul cu același nume. După debarcare, trenul formațiunii noastre să va împărți în două părți, și anume: vagoanele cu amenajare proprie pentru transport de materiale sanitare, precum și vagoanele pentru ofițeri și trupă vor rămânea garate lângă formațiune în stație, iar vagoanele pentru vite (cai și boi) și platformele libere vor fi scoase din trenul formațiunii sanitare și predate șefului gării pentru a le pune în circulațiune până când vom avea iar trebuință de ele.

Spitalul meu de Etapă No. 3, formând același tren cu Spitalul de Evacuare No. 3, a plecat astă seară și a ajuns la *Trușești* în ziua de 4/17 Ianuarie 1917, iar eu am rămas cu permisiune de câteva zile în *Iași*.

Aspectul acestui frumos și liniștit oraș, vechia Capitală a Moldovei, eră cu totul schimbat. Pe toate stradele circulă atâta lume încât abia te puteai mișcă. Populațiunea orașului dela 70.000 a ajuns 580.000, după ultima numărătoare, aproape de două ori cât populațiunea normală a Bucureștilor. Pe lângă guvernul țării și toate autoritățile înalte de Stat din București, instalate aci, mai eră o lume întreagă de refugiați din Muntenia. Afară de Români, era multă armată rusească, ofițeri și soldați, cari erau în continuă mișcare. În fața Otelului Traian, pe Piața Unirii, în jurul falnicului monument al marelui domnitor român *Cuza-Vodă*, am văzut un grup numeros de ofițeri francezi, ale căror variate uniforme, amestecate cu uniforme rusești și ro-

înănești, precum și îmbrăcămintea tot așa de variată a celor ce nu făceau parte din elementele armatei, dădeau acestei pieți o înfățișare cât se poate de ciudată și prevestitoare de mari evenimente, la cari trebuie să ne așteptăm. Același lucru să vedem pe toate stradele principale, mai ales în strada Lăpușeanu, în cari circulația este extrem de anevoioasă din cauza aglomerației. Unde mai pui că în ziua următoare eră ajunul *Anului-nou*, pe care lumea să pregătea, cu toată situația tristă în care să găsea, să-l prăznuiască, dacă nu tocmai ca în timpurile bune, cel puțin pentru ași face urarea ca în anul viitor să deie Domnul ca să fie pace și să-l sărbătorească în condițiuni mai bune, mai vesele și cu mulțumirea sufletească a realizării Idealului național.

Din cauza aglomerației viața în Iași a devenit foarte scumpă. Chiriile au ajuns la sume fabuloase, iar prețul articolelor principale de traiu s'a îndoit și întreit, dar nici cu acest preț nu să puteau găsi decât cu mare greutate.

31 Dec. 1916/13 Ian. 1917.

Azi dimineată când am eșit în stradă toată lumea vorbea consternată de groaznicul accident din timpul nopții, petrecut în gara *Ciurea*. Pe la ora 12 noaptea plecase din gara *Bârnova*, trenul așa zis *Curier*, compus din 60 de vagoane, încărcate cu lume, care eră îndesuită în interior, pe coperișe, pe scări și pe tampoane, având și 2 vagoane pline cu cartușe de puști și 2 cisterne de benzină. Ajungând trenul la panta deasupra gării *Ciurea*, pantă deja celebră printr'un alt accident, care acum câțiva ani a costat viața la mai mulți călători, ajungând, zic, la această pantă, dintr'un defect al frânei, mecanicul n'a putut la timp s'o strângă și trenul o luat o viteză amețitoare spre vale și intrând în gară pe linia a 2-a s'a ciocnit cu un alt tren care staționă acolo. Ciocnitura a fost formidabilă; vagoanele au încălecat unele asupra altora, formând până la două etaje, apoi altele s'au răsturnat și ca culme a nenorocirii, vagonul de dormit a luat foc, iar focul s'a întins mai departe; cele 2 vagoane pline cu gloanțe, aprinzându-să și ele la rândul lor, acestea au început să pocnească în toate părțile; apoi a venit rândul cisternelor cu benzină. Ceeace s'a văzut și auzit în acele momente eră îngrozitor și nu este pană pe lume ca să deie o icoană fidelă a celui tablou. Martorii oculari în emoțiunea de care erau cuprinși nu erau în stare nici să deschidă gura, stând ca înlemniți. Vaietele și gemetele victimelor îi sfășiau inima, și numărul lor eră foarte mare, căci în acel tren să zice că erau cam la 5000 de călători! De amândouă părțile liniei ferate erau aruncate capete și membre (mâni și picioare) de oameni; mulți erau apucați sub tren numai de picioare și țipau îngrozitor cerând ajutor; bălți de sânge arătau și mai mult grozăvia nenorocirii. Până spre seară s'au constatat un număr de 568 de morți și 756 de răniți, cari au fost transportați în spitalele din Iași, dintre cari mulți au murit în

aceeași zi și în ziua următoare, în cele mai mari chinuri. Un mare număr de cadavre să aflau carbonizate sub vagoanele fumegânde și a căror identitate cu greu să va putea stabili. Intre victime s'a constatat un colonel francez, Viallat, și un aviator francez; un colonel și 45 soldați ruși; opt ofițeri și un mare număr de soldați români; restul civili, bărbați, femei, de toate vrăstele, și copii, dintre cari cei mai mulți veneau la Iași să-și vadă familiile și să petreacă împreună acest *an nou*, de două ori nenorocit pentru ei! Și când mă gândesc că în noaptea precedentă trenul nostru a staționat în gara Ciurea tocmai pe linia a 2-a mă iau fiori!

După amezi am plecat cu o trăsură la viaa mea dela *Uricani*, cale de jumătate de oră, și cu chin cu vai abia am ajuns în două ceasuri, din cauza noroiului, care mai ales în sat eră așa de mare încât roatele să infundau până în butuc. Revelionul meu a fost bucuria de a mă găsi cu o parte din ai mei în căsuța mea.

1/14 Ian. 1917.

În satul Uricani am văzut în dimineața acestei zile o parte din regimentul 2 de artilerie, care după o săptămână a plecat, venind în locu-i Coloana a 7-a de munițiuni. În fiecare sat din jur este armată. Coloanele de munițiuni și subsistență sunt așezate pe la marginea satelor și mulți soldați dorm afară spre pază; ceialalți soldați sunt cantonați pe la săteni. Pe linia a 2-a a căii ferate dela Iași până la gara *Cucuteni* să afla staționate multe trenuri sanitare și trenuri cu depozite.

Anul nou l'am petrecut la viae având ca oaspe numai pe fiul meu cel mai mic, *Mircea*, căpitan de artilerie, care eră detașat la arsenalul din Iași. Fiul cel mai mare, *Vasile*, inginer electrician dela *Paris*, acum sublocotenent de geniu, atașat la secția de *Projectoare la Pășcani*, fiind reținut de serviciu, n'a putut completa bucuria acestei mari zile. Am petrecut toată ziua în casă fiind imposibil de a eși prin viae din cauza noroiului.

Recolta viiei din toamna trecută, din cauza manei, a fost sub mediocră ca cătime, însă escelentă ca bunătate; mai ales vinul alb eră minunat, păcat numai că eră foarte puțin față de cel roșu, care deși foarte bun, eră mai puțin gustat. Cum pe la cărciume și prin apropiere nu să mai găsea vin, a început să curgă soldații din toate părțile cu gaméle, cu sticle, cu damigene, donițe și chiar cu găleți de adăpat caii, cerând cu inzistență să li să deie vin, mai ales că tot Românul este obicinuit să prăznuiască sărbătorile mari și uneori chiar și pe cele mai mici cu puțină beuturică. Deși nu aveam permisiunea cuvenită, am cedat stăruințelor, prea rugătoare și am ordonat să li să deie vinul cerut, plecând cu toții veseli și mulțumiți; unii neavând răbdarea până acasă l'au beut pe drum.

În seara Sfântului Vasile am cetit cu mare plăcere următorul ordin de zi al M. S. Regelui către armată: „Pe pragul anului

nou, întâiul Meu gând să îndreaptă spre iubii Mei ostași, cari în patru luni de lupte crâncene nu s'au arătat mai prejos de aceea, despre a căror vitejie ne povestește istoria neamului nostru. Ostași! Lumea întreagă să uită la voi, iar Țara să sprijină pe voi ca pe scutul ei; cu Mine ea așteaptă să faceți zid din piepturile voastre, spre apărarea scumpei noastre Țări, să duceți drapelul românesc la isbândă. Aduceți-vă aminte că vă luptați pentru pământul strămoșesc, pentru copiii și părinții voștri, pentru frații voștri de dincolo de hotare, că prin biruință le veți pregăti un viitor mai fericit. Vă salut azi cu recunoștință și cu încredere în viitor și urându-vă la toți, ofițeri, subofițeri și soldați, un an bun și încununat cu lauri, vă spun: „Înainte cu Dumnezeu!”
FERDINAND.

Aceste înălțătoare cuvinte ne-a umplut inimile de curaj și de speranță în viitorul iubitei noastre Patrii, în viitorul de aur al neamului nostru, întrevăzut de cântăreții noștri și cu dorul căruia ni-au murit moșii și strămoșii.

10/23 Ian. 1917.

Timpu a continuat să fie urât; și noroiu de nu puteai eși din casă; chiar în ziua de Bobotează plouă și noi oftăm după gerul Bobotezii, ca să mai putem merge la plimbare prin viie și mai ales pe culmea dealului, de unde să vede tot Iașul, cu toate împrejurimile lui minunate; să stăm sub uriașul și bătrânul nuc, cu trunchiul lui gras cât trei oameni și cu coroana lui măreață, care prin înălțimea lui stăpânește toate dealurile din jur și pe care îl zăresc foarte bine toți cei ce iasă din Iași pela bariera Păcurari, pe șoseaua ce duce spre Pășcani.

În noaptea spre Sfântul Ioan Botezătorul s'a schimbat vremea; a început să bată un vânt rece cu viscol și spre ziuă să ningă. Ce bucurie că am scăpat de noroiu, căci pământul începuse să înghețe. A nins toată ziua și toată noaptea, așa că în dimineața zilei următoare tot pământul eră așternut cu un strat gros de zăpadă. Abia acum a început doritul ger al Bobotezei, care a ținut mai multe zile. Dar pe cât bucuria ne-a fost de mare că am scăpat de noroiu, pe atât de mult ne-am întristat gândindu-ne la suferințele soldaților noștri de pe front și ale acelor cari durmeau pe afară în bivuacuri, ale acelor dela coloanele de munițiuni și de subsistență, cari fiind rău îmbrăcați și rău hrăniți au suferit cumplit, îmbolnăvindu-să și unii chiar murind de frig după cum s'a întâmplat într'una din zile într'un tren care venea dela Vaslui la Iași, în care au murit doi soldați de frig; la unul din ei s'au găsit 17.000 de lei.

De pe fronturi am avut știri bune. Situația a devenit mai mulțumitoare, ceea ce ne-a încurajat mult. Pe întreagă frontiera Moldovei înamicul întâmpină o rezistență neînfrântă. Pe frontul Putna-Dunărea-Mareă Neagră, valurile furioase ale puhoiului năvălitor au fost oprite și în mai multe puncte, trupele noastre

și ale aliaților au trecut la ofensivă înregistrând câteva succese. Rușii la Riga, în jos de ea, au avut un succes strălucit, spărgând frontul și respingând pe Germani cu 12—20 kilometri, luând peste 15.000 de prizonieri și mult material de războiu. În Franța, Englezii și Francezii, au obținut câteva succese mai mici în diferite puncte ale frontului. Italienii pe Carso să țin bine, iar în Macedonia Aliații își mențin cu tărie pozițiunile preparându-să pentru marea ofensivă din primăvară, la care vor fi ajutați și de trupele italiene din Albania, cari să înmulțesc sub comanda ducelui de Aosta.

11/24 Ian. 1917.

Astăzi am primit discursul d-lui *N. Iorga*, rostit în ședința Camerii din 14/27 Dec. a. tr., publicat în broșură, care a impresionat adânc pe toți deputații și cari aproape în unanimitate au hotărât ca acest remarcabil discurs să fie afișat în localul Primăriilor din țară. Am cetit cu deosebită plăcere acest discurs, după cum de altfel cetesc tot ce publică acest fiu vrednic, harnic, învățat și înfocat naționalist al neamului românesc.

Discursul cuprinde trei părți: În *prima* parte oratorul s'a ridicat cu toată puterea în contra criticelor formulate de unii de-să pot adresa tuturor guvernelor; nu că ele n'ar fi îndreptățite, să pot adresa tuturor guvernelor; nu că ele n'ar fi îndreptățite, dar d-sa crede că nu este timpul să se facă acum, când la spatele nostru (a deputaților) stă suferința țării, când străinul este pe pământul nostru și când cuvintele fiecărui deputat trebuie să se prefacă în puterea care întinerește și însănătoșează și care pune pe fiecare la dispoziția, nu a prietinelor săi politici, ci a neamului și țării sale. Dacă s'ar putea aduce vr'o învinuire ar fi în contra drumului greșit al unui întreg regim, care să isprăvește fiind zdrobit sub aspra lovitură a unei fatalități, care vine asupra noastră. Trebuie să înceapă un *nou regim*, care nu înlătură nici o bunăvoință, nici un patriotism, nici un ideal, dar înlătură hotărât toate răcăcirile și toate păcatele trecutului. Ceeace ne-a adus aci a fost lipsa a două lucruri mari, și anume: *libertatea* și *autoritatea*. Am trăit un regim constituțional fără libertate *jos* și fără autoritate *sus*; lucruri neapărat trebuincioase, căci nu poate să existe libertatea pe care să nu o coordoneze, să nu o întrebuințeze spre un scop folositor *sus*, autoritatea. Apoi trebuie să ne gândim că în aceste momente multe priviri să îndreaptă către Adunarea Deputaților; să îndreaptă privirile, pline de rugăciune tăcută, ale unui popor sfios, care veacuri întregi n'a găsit atât de adeseori cuvinte mari pentru suferințele lui, dar care le-a simțit cu atât mai adânc: cu toată gura lui mută. Să mai îndreaptă asupra noastră (a deputaților) ochiul de ură al străinului, care vrea să știe cum suferim de rana pe care a făcut'o, și acestui străin, la urmă, trebuie să-i răspundem că oriunde am fi, oriunde am fi, suntem hotărâți să mergem până la capăt, în credința

că, dacă s'a ridicat vr'odată o religie pe lume, dacă s'a vorbit de dreptate și de ideal, nu să poate, cu nici un chip, ca, și înaintea celei mai sălbaticе forțe organizate, să piară drepturile unui popor de a trăi pe pământul în care nu este un fir de țărână, care să nu fie acoperit de cel mai nobil sânge.

În partea *a doua* a discursului, d. Iorga, să simte obligat să ducă omagiul care trebuie adus, nu numai Tronului, Coroanei și Comandantului de oștiri, dar și Omului, poate din Europa întreagă, în sufletul căruia s'a jucat o mai sгduuitoare dramă, care a înfrânt tot ce strămoșii lui cereau în El, tot ce pământul în care S'a născut înfățișă în făptura sa fizică. Este Regele. Să se îngăduie, zice d-sa, unui glas care nu vorbește în numele Tronului însuși, cum pot să vorbească miniștri, a recunoaște superba pilă morală pe care Ferdinand, care este astăzi numai *Regele României*, a adus-o înaintea lumii. Este ușor când cineva este născut în mijlocul unui popor cu același sânge ca El, este ușor să ieie o hotărîre care pleacă dela sine, fără acea luptă din toate fibrele făpturii sale, prin care a ajuns Regele României la hotărîrea din August 1916, învingându-să pe sine, rasa Sa mândră, amintirile Sale de copil, secole întregi de strămoși legați de alt pământ, pentru a ne oferi nouă, nu numai persoana Sa, dar sacrificiul tuturor strămoșilor Săi.

În partea *a treia*, d. Iorga, vorbește despre *oștirea României*, care reprezintă azi un popor întreg și în special pe țaranul nostru. Niciodată steagul românesc n'a fost mai mândru decât în momentul când a arătat celei mai superbe alcătuiri militare din lume, că pot merge țărani fără școală, fără arme, moderne, înaintea oștirilor înzestrate cu tot ce o cultură grozavă și înverșunată dă sclavilor înarmați cari o reprezintă. Oștirea românească, care este moralicește întregă, este mai mare astăzi decât chiar în momentul, când întâiul detașament a sfărîmat cu patul pustii piatra de nedreptate la graniță. Atunci om viu lângă om viu, ea reprezintă numai puterea fizică și încrederea în biruință; astăzi cei vii aduc cu ei moștenirea sufletească a acelor cari au murit pe câmpul de luptă. Cel din urmă soldat, cu haina sfășiată de suferințele și răbdările îndelungate, față de asprimea naturii și de cruzimea dușmanului, aduce în făptura lui morală pe toți aceia pe cari nu-i vom mai vedea nici odată. Partea cea mai vrednică de iubire a poporului românesc și partea cea mai puțin îndreptățită este țaranul, tocmai el care ne dă pe viteazul nostru soldat, și din această pricină a sosit timpul ca să facem ca țărâ-nimea română să nu mai fie străină pe pământul, pe care sângele celor mai deaproape al lor săi l'au sfințit din nou prin sacrificiul lor. Prin urmare datori suntem ca îndată după biruința operei de dreptate, după eliberarea teritorului nostru, după întregirea teritorului rasei noastre, să primim pe soldații noștri nu numai cu florile culese în acest pământ, ci și cu darul însuși al pământului hrănitor pe care ei îl muncesc.

Iar, la sfârșit, d. Iorga spune că dacă suntem ceva, nu suntem atât prin biruința strămoșilor, cât mai mult prin suferința lor. Toate puterile noastre nu sunt altceva decât jertfa lor, strânsă la olaltă și prefăcută în energie. Și unul din strămoșii noștri, mare prin nenorocirea lor, Gheorghe Stefan Vodă (1650), într-o clipă de restriște, când îi să zicea să-și lase țara și să se ducă sub jug străin a strigat că decât să plece din țară mai bine să-l mănânce câinii pământului acestuia, așa și noi să spunem lumii că mai curând să ne mănânce câinii pământului acestuia, decât să găsim fericirea, liniștea și binele din grația străinului dușman. Cu toate încălcările dușmanului, care ne-a distrus țara până la Milcov, care să bucură de peirea cinstitei opere de civilizație pe care am îndeplinit-o în Dobrogea, colț de Asie din care am făcut un mărgăritar al Euronei, să mergem înainte cu toată energia sufletească și credința neclintită în biruința finală să zicem ca Petru Rareș că „vom fi iarăși ce am fost, și mai mult decât atâta!“

12/25 Ian, 1917.

Am plecat de dimineață la postul meu, la Spitalul de Etapă, care să găsea tot în gara *Trușești*. Am plecat pe un ger mare cu o trăsurică trasă de doi cai mici țărănești, și cum drumul eră presărat cu grunzi mari și mulți, neumblat, am găsit că este mai bine să merg pe jos prin sat și pe drum până vom ajunge la șosea. Am văzut pe marginea drumului trei cai morți, înghețați. Ajungând în șoseaua ce duce dela Iași spre *Cucuteni*, am mers mai bine și mai repede. Pe șosea am întâlnit o înmormântare cât să poate de tristă; patru soldați duceau pe umeri un cosciug; alt soldat mergea înainte cu o cruce făcută din 2 lemne bătute în cruciș, iar pe de lături mergea un sergent cu niște hârtii în mână. Am salutat cu evlavie și durere mare sufletească pe acest erou al neamului, mort de frig în câmp și pe care îl duceau camarazii lui în satul *Cucuteni* ca să-l înmormânteze acolo cu preot, ca pe un creștin; și câți nu vor mai muri încă astfel în această iarnă, care să anunță a fi foarte aspră?!

La ora 12 am ajuns în gara *Cucuteni*, unde șeful mi-a spus că trenul spre *Trușești* a plecat la 3 dimineața și acum nu va mai trece un altul în acea direcție decât la noapte sau mâine. L'am rugat să-mi facă vr'un rost ca să mă duc pe vr'o mașină, dacă până atunci se va întâmplă să treacă vr'una. M'am adăpostit la Magazinul gării, căci sala de așteptare eră plină peste măsură de soldați, cari stăteau sgriburiti de frig. La această gară am băut din buna apă dela *Timișești*, care alimentează Romanul, Târgul Frumos, Podul Iloaei, cu toate gările din drum, și Iașul.

Seara la 10 am fost înștiințat că o locomotivă trece spre Drohoiu. Imediat am mers cu ordonanța mea Papuc spre acolo și ne-am urcat pe mașină, unde mai erau câțiva ofițeri și mai mulți soldați pe tender. Am mers destul de bine și repede până la gara

Vlădeni, unde locomotiva trebuia să formeze un tren pe care să-l ducă la Dorohoiu. Manevra aceasta a ținut mai multe ceasuri, căci vagoanele din cari trebuia să se formeze trenul erau împărțite prin alte trenuri cari staționau în gară, umplând toate liniile afară de linia principală (primă) și din care cauză manevrarea era foarte anevoioasă. De altfel toate gările de pe această linie erau îmbăcsite de trenuri, dispunând pentru circulație numai de prima linie, care era liberă. Trenurile de prin gări, cele mai multe erau *sanitare*, spitale de evacuare, semievacuare, etape și de convalescenți, ale întregii armate, aduse pe această linie, pentru a fi puse la adăpost sigur și pentru a fi organizate din nou și cu oarecari modificări, pentru a fi gata de funcționare la primăvară, când va începe ofensiva generală a Aliaților.

Noaptea a fost foarte friguroasă, dar am avut norocul că ne-am adăpostit repede în vagonul de manipulare al trenului ce era în formațiune, unde am dat de căldură.

La ora 11 înainte de amezi am intrat în gara Trușești. Am găsit spitalul meu în gară, pe linia a patra; pe celelalte linii, afară de cea principală, erau alte formațiuni sanitare. Pe toți i-am găsit bine. Nu s'a făcut cantonamentul după ordin; oamenii și animalele trăiau în vagoane. Unele din celelalte formațiuni sanitare, cari au venit înaintea noastră, au cantonat în satul Trușești și în satul *Drislea*, de după deal. În Trușești era instalată Divizia a 6-a, partea activă, cu d. general *Razu*, iar partea sedentară în gară. Am umblat prin tot satul, dar n'am găsit nici o casă neocupată, n'am găsit nici un grajd pentru vite. Tot așa am pățit și în *Drislea*. Am fost siliți să rămânem și să iernăm tot în vagoane, după cum am trăit și până acum, începând dela 10/23 Dec. a. tr. Vitele au fost mai norocoase, căci am găsit lângă gară două case neterminate, acoperite, lipite, dar fără ferestre și uși; le-am transformat în grajduri, îmfundând ferestrele și improvizând niște uși, așa că am putut instală în ele vitele în condițiuni destul de bune.

Timpul a fost destul de potrivit, numai cam aspru; aproape zilnic ningea câte puțin, uneori viscoala, iar în zilele de 17—20 Ian. st. v. a fost un ger mare; toată ziua ne învărteam în jurul sobei; norocul că în satul *Drislea* să află o pădure mare a Statului, din care să dădea voie tuturor să iee lemne cu bonuri. Întru cât privește hrana o duceam binișor, având manutanța la îndemână în sat și unde să instalase și un depozit de articole alimentare.

Satul Trușești să află situat pe dealul trăgănat din stânga râului *Jijia*, vis-à-vis de gară, care să află în dreapta râului, peste care trecea un pod mare de lemn, foarte larg și solid. Povârnișul dealului este regulat și cu o suprafață netedă, așa că mai tot satul să vede din gară. Apa Jijiei de obicei este mică ca un părau, dar după ploi să umflă și crește ajungând până aproape de podelele podului, care este foarte lung. Râul *Jijia* își

ia începutul din nordul județului Dorohoiu, cam de pe la Tărnăuca, să scoboară pe lângă orașul Dorohoiu și merge printre minunate și bogate lunci, dumbrăvi, poiene, crânguri și prin multe sate până aproape de Ungheni, unde să varsă în Prut. Pe malurile ei să află numeroase tufișuri, printre cari să zăresc adeseori lișițe, rațe sălbatiche, găște sălbatiche, apoi să mai găsească mulți raci, scoici și diferiți pești prin apele ei. Satul Trușești este reședința comunei cu același nume, care să compune din 4 sate: *Buhăceni*, *Guranda* și *Ionășeni*. El are aproape 500 de case. Biserica de piatră și cărămidă este acum în reparație; ea a fost construită, mai joasă și fără turn, în anul 1829 de către arhimandritul *Ascanie*, egumenul Mănăstirii Trei-Sfetitele din Iași, cu ajutorul lui *Vasile Lăpădatu*, și a celorlalți locuitori ai satului. Acum îi s'au înălțat zidurile și îi s'a făcut un turn potrivit cu mărimea ei, în care să vor pune cele două clopote, cari stau într-o clopotniță de lemn.

Pe vârful dealului, deasupra satului, cu o vedere minunată, să află localul cu etaj al Judecătoriei de ocol și al Jandarmeriei, iar ceva mai jos, în imediată apropiere este localul mare și frumos al școlii. Amândouă aceste clădiri sunt ocupate de *Spitalul Crucei Roșii*, cu 100 paturi pline de răniți, care este condus de maiorul Dr. *Petre Popovici* (medicul băilor Govora).

Lângă gară, dincoace de Jijia, să află Spitalul plășii, clădire confortabilă, care acum caută tot răniți, în număr de 50, și este condus de doamna Dr. *Ropală*. Satul mai are o Bancă populară numită *Mama Avușiei*, care face bune afaceri și este de mare ajutor pentru populație. Localul Primăriei este de zid și destul de încăpător; el este ocupat de Cancelaria Diviziei. Generalul este adăpostit în fața Primăriei, în frumoasa casă a județului, în care șade conductorul șoselei județene. În sat sunt mai multe prăvălii și cârciume. Casele locuitorilor cele mai multe sunt în bună stare, bine întreținute, de gard și lipite, podite și cu ferestre mari, acoperite mai mult cu stuh și cu paie, unele cu șindrilă și câteva cu table de tinichea. În jurul caselor să văd diferite acarete și toate sunt împrejmuite, ceea ce dovedește că proprietarii lor sunt înstăriți și buni gospodari. Ulțițele satului, cele mai principale sunt șoseluite; prin el trece șoseaua județeană, largă și bine întreținută.

20 Ian./2 Febr. 1917.

S'a înmormântat plutonierul *Trifu Constantin*, dela Spitalul de Evacuare No. 3 de pe linia a 5-a, mort în vagonul în care a zăcut, în urmă unei peritonite din răceală. A fost dus spre odihna vecinică în cimitirul satului vecin Drislea, însoțit de personalul superior și trupa formației, fiind preot slujitor părintele *Ion Arbore*, din localitate. În ultimele momente Trifu regretă din suflet că Dumnezeu nu i-a dat o moarte mai bună și mai folositoare pentru țară, pe câmpul de luptă. A fost om bun, harnic, vrednic

și cinstit; n'avea mai mult decât 30 de ani și în cariera civilă a fost administrator la o moșie din județul Buzău. Il plânge soția cu șase copii.

21 Ian./3 Febr. 1917.

Cel mai fericit eveniment pentru noi este când ni să aduc ziare, fie cât de vechi, mai ales că pentru viața noastră de acum 10—15 zile nu numără mai mult decât tot atâtea ore; de multe ori uităm în ce zi a săptămânii ne găsim, mai cu seamă că în corespondența ce o facem pe cărțile postale militare ni să interzice să punem data și localitatea. Astfel ziua de astăzi a fost o zi mare pentru noi, căci a venit administratorul nostru, căpitanul *Gănescu*, din misiunea pe care a avut'o la Bacău și la Iași, încărcat de ziare, cu data de 7 până la 19 Ianuarie: Neamul românesc, Mișcarea, Evenimentul, Opinia, Fulgerul, Informațiunea, Ecoul Moldovei și un număr din L'Indépendance Roumaine, cari toate apar la Iași. Le-am cetit cu toții din cap și până la sfârșitul anunțurilor.

Ceeace ne-a impresionat mai mult, făcându-ne o mare plăcere a fost un articol din *Neamul Românesc*, semnat de d. *N. Iorga* și publicat în numărul de 8 Ianuarie st. v., despre „Căătoria principelui Carol”, întovărășit de primul nostru ministru, d. *Ion I. C. Brătianu*, la Petrograd, și căreia îi să dă o mare însemnătate. Fără a preciza scopul misiunii pe care o îndeplinește prințul, care, încă pe când era numai un adolescent, a câștigat prin înfățișarea sa simpatică și prin vioiciunea conversației toate inimile întâlnite în drumul ce a făcut la Roma, va fi și de astădată în Capitala Rusiei, solul cu autoritate al țării sale și un oaspe bine primit în cercurile dinastice, unde are atâtea rude. El va putea spune, zice d. *Iorga*, tot ce a stat în cugetul nostru când ne-am hotărît a lua parte la războiu, toate speranțele ce au făcut să bată inimile, toată hotărîrea pe care am pus'o și o punem în statornica îndeplinire a unei chemări pe care nici morți nu o vom părăsi. Prin cuvintele mișcate ale prințului nostru să va ști cu adevărat ce jertfe fără număr de oameni, de bogăție și de cultură a adus până acum un mic popor, care a îndrăsnit să stea în fața uriașului german, fiindcă avea conștiința absolută a dreptății sale nemuritoare. D. *Iorga* încheie astfel: „Au mai fost drumuri românești într'acolo; acesta este cel d'întăiu care duce încrederea unui neam în ursitele sale viitoare și de aceea îl salutăm cu toții bucuroși și plini de nădejde!”

24 Ian./6 Febr. 1917.

Ne-am deșteptat într'un ger cumplit, cum n'a mai fost în iarna aceasta; termometrul gării s'a scoborit la —24 grade sub zero. Cu șoșonii în picioare îți venea să joci chindia și nu puteam să stăm cu picioarele pe podea că ne înjunghia prin oase; trebuia să stăm cu picioarele pe câte un scaun, iar noi în pat.

Bătaia picioarelor să auzea din toate vagoanele prin cari să adăposteau suflete omenesti, eră danțul gerului. Ce va fi fost cu bieții soldați cari stăteau prin corturi sau sub cerul liber în timpul nopții.

În sala de așteptare a gării un preot servea Sfânta Liturghie soldaților (biserica din sat fiind în reparație) și în cea mai mare simplitate și reculegere s'a sărbătorit *Unirea Principatelor*, aceeașă sărbătoare așa de scumpă tuturor inimilor românești și decât care mai mare nu va avea să fie decât numai aceea zi sfântă și dorită de toată suflarea, ziua sfântă și întreit sfântă a *Unirii tuturor Românilor!*

Spre seară a început să bată vântul și să ningă, viscolind toată noaptea.

27 Ian./9 Febr. 1917.

Spre ziuă a încetat viscolul și ninsoarea; frigul a mai scăzut. Pe la ora 10 a. m. am fost chemat în satul *Drislea*, ca împreună cu confrății dela Spitalul de Evacuare No. 3, de acolo, Lt. Colonelul *Dr. Rigani*, Maiorul *Dr. Gruescu* și Locotenentul *Dr. Landau*, să facem un consult simpaticului și de mare valoare chirurg, Locotenentul *Dr. Victor Gomoiu*, dela aceeași formațiune. El suferea de trei zile de o febră continuă, însoțită de vărsături bilioase și o sensibilitate dureroasă la pipăit în regiunea ficatului, fără nici o altă localizație, nici din partea plămânilor, nici din partea altui organ important. Febra variă între 38° și 39.5, uneori și 40°. Avea din când în când fiori, cari nu țineau mult. Nu știeam bine ce boală ar fi; ne gândeam la o gripă cu formă abdominală. Am combătut simptomele și în ziua următoare când l'am văzut din nou fiorii și vărsăturile au încetat, dar temperatura eră neschimbată și atunci bănuind o infecțiune îi s'a făcut o injecțiune intravenoasă cu electrargol, iar intern îi s'a dat urotropină. Peste noapte pacientul a fost foarte agitat, temperatura să ridicase într'un moment la 41.6 grade, dar dimineața pe la 6 a scăzut dintr'odată la 35.8, fiind într'un lac de nădușeală. În ziua de 30 Ian., când am mers pe la 10 ca să-l văd am găsit aceeași temperatură scăzută, regiunea ficatului nu mai eră dureroasă la pipăire, bolnavul luase un păhar de lapte dulce și acum cetea un ziar. După modul cum a evoluat boala și după terminația sa, toți am fost de acord stabilind că confratele nostru a suferit de o *febră recurentă sau tifus recurent*, după cum îi să mai zice, lucru care s'a confirmat peste câteva zile, când a avut un nou acces de febră, însă mai slab și mai scurt, după care pacientul a fost definitiv vindecat.

Ziarul *Neamul Românesc*, începând dela 17 Ian. st. v. a publicat în mai multe numere sub titlu: „Regina despre Țara și Poporul ei“, traducerea din englezește, făcută de d-l *N. Iorga*, a scrierii Maiestății Sale, publicată în anul trecut în Londra sub numele de: *My Country*, ceea ce înseamnă *Țara Mea*.

În această remarcabilă scriere, grațioasa noastră *Regina Maria* să arată în toată splendoarea Ei, a simțimentelor pe cari inima Ei le poartă scumpei noastre țări și poporului român. Să reproducem câteva părți pentru a dovedi aceasta.

„Regina unei țări mici înseamnă muncă, griji și nădejde, și multă trudă pentru slabă ispravă. Dar larg e câmpul, și, dacă inima are voie bună, mare e opera. Când eram tânără, gândeam că totul e muncă, muncă pieptiș în sus, dar anii cari trecură au adus altă cunoștință, o cunoștință binecuvântată, și acum știu. Țara aceasta e mică, dar e țara care mi-e dragă. Îmi trebuie ca și altora să le fie dragă; deaceea ascultați câteva cuvinte despre ea. Voi zugrăvi câteva icoane, voi face câteva schițe așa cum le-am văzut, cu ochii întâiu, apoi cu inima“.

„Odată eram pentru acest popor o străină; acum sunt una dintre ei, și, pentru că viu atât de departe, am fost mai mult în stare să-i văd cu însușirile lor bune și cu neajunsurile lor. Țara e rodnică, cu șesuri întinse, cu grâu înveluite, cu codri adânci, cu munți stâncoși, cu râuri cari primăvara vuiesc de ape spumegate și vara nu sunt decât șuviți leneșe de apă. O țară în care țărani muncesc sub un soare care arde, o țară neatinsă de murdăria fabricelor, o țară de extreme, unde iernile sunt de ghiată și verile ard ca în cuptor. Pe încetul străina a ajuns una din ei, și acum i-ar plăcea ca pământul nașterii ei să vadă acestalalt pământ cu ochii Reginei sale. Da, puțin câte puțin am învățat să înțeleg acest popor și cu încetul el a învățat să mă înțeleagă. Acum ne încredem între noi, și astfel, cu ajutorul lui Dumnezeu, împreună vom merge spre un mare viitor“.

„Am cheltuit 23 de ani până acum în această țară, fiecare zi aducând bucuria ei sau necazul ei, lumina ei sau umbra ei; cu fiecare an interesul meu pentru dânsa s'a făcut mai vast și înțelegerea mea s'a adâncit; am ajuns să știu unde eră nevoie de mine ca să ajut. M'am purtat printre cei mai umili, am intrat în căsuțele lor, i-am întrebat, am îmbrățișat copiii lor; le-am vorbit limba și niicăiri n'am întâmpinat neîncredere sau bănuială; toți erau bucuroși să-mi vorbească de necazurile lor, de moarte și de sărăcie cu o resignare stoică, numărând mormintele copiilor așa cum altcineva ar număra pomii sădiți în jurul casei. Mulți sunt săraci, neștiutori și plini de eresuri, dar este o mare nobleță în rasa acestor țărani. Sunt cumpătați la mâncare, mulțumiți cu puțin, puține sunt nevoile lor, dorințele lor sunt mărginite, dar toți au un *vis mare*, pământul, ogorul care îl lucrează să fie al lor“.

La sfârșit M. S. Regina își încheie cartea cu un capitol asupra *soldatului român*, pe care a avut ocazia să-l cunoască mai de aproape în calitate de colonel onorific al unui regiment de Roșiori; l'a văzut în mai multe rânduri și i-a remarcat toate însușirile bune; l'a văzut la manevră și l'a văzut și în anul 1913, când s'a reîntors din Campania din Bulgaria, crunt și obosit de cale,

uneori în sdrențe, dar cântând de răsună cerul de cântecele bucuriei lui. Apoi a avut ocazia să vadă soldații noștri în timpul epidemiei de coleră, când această cumplită molimă își făcea de cap smulgând viețile lor tinere așa cum o furtună smulge puternicii stejari. A fost în mijlocul lor în acele zile cumplite, în lagărele în care erau închiși ca niște prizonieri, ca să nu poată întinde o molimă fatală țării întregi; a rămas printre ei dându-le mângăiere și ajutor, dovedindu-le iubirea lui și apropiindu-să mult de inimile lor, și aceasta în mai multe zile dearându-l, împărțind din belșug medicamente și deale hranei, conform ordonanțelor medicilor; împărțindu-le lămâi și bomboane acrișoare ca să le potolească nestinsa lor sete, care le ardeă gâtlejul; iar în convalescență dându-le vin din cel mai bun și floricele din cele mai frumoase ce putea găsi. M. S. Regina încheie cu cuvintele acestea: „Așa de decorativ nu e soldatul român, dar e hotărît, e gata să ajute, e cumpătat, ba e și vesel la locul lui. N'are nevoie de mult confort; poate merge mult în căldură și în frig. Mulțumit cu puțin, să poate hrăni cu o bucată de mămăligă și poate dormi cu capu'n manta la un colț de șanț. Oacheși țărani mărunți, cu ochii negri, nu așa de arătoși, nu prea bine rânduiți la îmbrăcăminte, nu coheți; dar iată, eu sunt sigură că nu e țară cu mai buni oșteni decât România. Soldatul e aci neobosit, e răbdător, e credincios; el merge până cade; Țara lui, Regele lui, Căpetenia lui să pot răzimi pe el, siguri că nu va lipsi dela datorie. Cu mândrie scriu aceste cuvinte, și mândră sunt aducându-mi aminte că din ziua întâie a venirii mele între ei, prietină le-am fost!”

Despre modul cum Regina noastră descrie țara noastră, d. *Petronius* (Gr. Tăușan), vorbind despre *Țara Mea* spune că: „În această carte minunată palpită, sub nenumerate imagini viața unei țări, cu întreg alaiul de simțiri și de năzuințe, dela lacrimi până la speranță. Sunt colțuri de frumuseță în care plutește misterios sufletul lucrurilor, tainele de odinioară, trecutul mistic și eroic, descifrat din slovele lepezilor bătrâne și crucilor străambe; o mulțime de icoane și de decoruri; zări fumurii cu sate scăldate în basme și doine; lumini de amurg care coboară fantastice peste mânăstirile în ruină; umbre de sară care cufundă în năvala de întuneric, și lanuri, și ape, și drumuri . . . ; o țară cu mii de înfățișeri, și fiecare înfățișare un alt izvor de frumuseță. Sufletul Reginei, îmbrățișând frumuseța și poezia țării n'a rămas străin de caracteristica pământului și poporului ei. Solemnitatea muncii ritmice și triste, pitorescul zilelor de sărbătoare, paienjenisul de superstiții amestecat cu cea mai profundă evlavie. Credința, adeseori să topește într'un eres, iar datina răstoarnă mai întotdeauna sfatul înțelepciunii. O primitivitate ciudată și poetică. Suflete și trupuri vecinic îmbrăcate în alb. Dar a ghicit și suferința, neseacă și veche cât o robie. Glasul suferinții l'a ascultat pretutindeni, pe tot întinsul pământului celor necăjiți, în vorba și mai ales în tăcerea lor. Și ascultarea a fost ca o făgăduință. Și cei

necăjiți s'au închinat și au sărutat hainele sfinte ale Reginei, binecuvântând minunea Ei n'o pot socoti făptură pământescă, zidită din lut vremelnic ca și dânșii, — Regina lor trebuie să aibă suflet sfânt, trebuie să fie cel puțin din neamul zinelor, care le mângăie durerea zâmbindu-le în vis . . .“

31 Ian./13 Febr. 1917.

Fiind timp frumos am plecat cu sania în comuna *Albești*, cam la 10 kilometri de aci, pentru ca să luăm ceva proviziuni dela depozitul de acolo. În drum am văzut, în dreptul satului *Muscățeni*, dincolo de linia ferată, pe lângă care mergeam, pe deal și la marginea unei păduri frumoasa casă boierească, ocolită de acarete și un parc frumos și mare, a pintesei *Marieta Ghica*, soră cu foasta regină *Natalia* a Serbiei, care ni s'a spus că acum ar fi și dânsa acolo.

1/14 Febr. 1917.

Peste noapte iar a fost frig; termometrul a arătat —13°. Plimbându-mă prin sat am văzut mulți țărani și țărance, cari după costum păreau a fi din Ardeal. Întrebându-i am aflat că ei au fost lucrători la fabrica de cherestea și de lemne de foc dela *Lotru*, din județul *Vâlcea*, unde o societate evreo-ungurească a luat în întreprindere exploatarea mai multor păduri pe întindere mare. În această fabrică, cu mari și multe instalații, lucrau vr'o 1500 de oameni români de dincolo, de ambe sexele, luați și aduși din diferite locuri, de pe la *Orăștie*, *Alba-Iulia*, *Oradia-Mare* și de prin alte părți foarte depărtate. Toți acești lucrători români sub bănuială de a fi trădători, în momentul mobilizării, au fost adunați de către Primarul local și de Șeful postului de jandarmi, apoi li s'a dat ordin să-și iee merinde pe 5 zile, nelăsându-i însă să-și mai iee și altă îmbrăcăminte decât aceea care eră pe ei, și în două ore i-a expediat spre *Râmnicul-Vâlci*. De atunci acești nenorociți au mers din loc în loc cum au putut până ce au ajuns aci în nordul Moldovei, în județul *Dorohoiu*, unde au fost împărțiți în mai multe comune. Aci în *Trușești* să gădesc vre-o 500, găsduiți pe la oameni; mâncare li să dă la toți dela bucătăria comunală, anume aranjată pentru ei, dar de îmbrăcat n'au nici acum decât aceleași haine de vară cu cari au plecat, cu deosebire că acum ele sunt în stare mai rea, din care cauză o duc foarte greu cu gerul. Toată averea lor dela *Lotru* a rămas la *Lotru* și le-a fost luată de cei rămași și de inamic. Primarul acela nelegiuit să chieamă *Ion Bărdaș*, care s'a dovedit mai în urmă, prin relațiile lui cu Germanii și prin faptele sale, că el a fost adevăratul trădător al țării lui.

2/15 Febr. 1917.

Am văzut mai multe grupuri de soldați făcând exerciții pe câmpul din apropierea gării. Aceștia erau caporali și sergenți,

cari făceau așa zisa *școală de gradați*, după care caporalii vor fi înaintați ca sergenți instructori, iar sergenții ca plutonieri. Mai departe făceau exerciții soldații recrutați de curând, pentru *refacerea* regimentelor, cari sunt în acest sat și în satele din jur: Regimentele 7, 8, 9 și 32. Unii soldați mai vechi făceau exerciții cu granate. Soldații din Trușești sunt cantonați în patru bordeie mari dela marginea satului. Toate aceste pregătiri să fac în vederea viitoarei ofensive, în primăvară. La sfârșitul fiecărui exercițiu, soldații intră în sat sub comanda unui ofițer, cântând acest cântec frumos, pe care mi l'a copiat-caporalul *Andreiescu Stefan*:

Tunul bubuie, șuieră gloanțele în vânt,
 Frații noștri *latini* cad cu miile la pământ,
 Ei luptă ca leii dușmanul a zdrobi,
 Că țara e scumpă, azi a o înflori.
 Deci, Români,
 Să fiți cu toții
 La arme, ceasul gloriei a sunat,
 La arme, să sburăm la luptă frați,
 La arme, să trecem prin Carpați,
 Români, că ne-așteaptă ai noștri frați!

Frați Români, noi avem un singur ideal,
 Fiți gata de luptă, la primul semnal,
 Să știe dușmanul că Șoimul român
 Știe să 'nvingă flămândul păgân.
 Deci, Români,
 Strigați cu toții în cor:
 La arme, ceasul gloriei a sunat,
 La arme, să luăm ce ni s'a luat.
 La arme, să strigăm cu toții în cor:
 La arme, sus al nostru tricolor!

5/18 Febr. 1917.

A. S. R. Principele Moștenitor Carol s'a întors din Rusia în Iași, împreună cu d. Ion I. C. Brătianu, primul-ministru. Primirea făcută Prințului nostru la Petrograd a fost măreață. El a fost condus cu toate onorurile pe frontul de luptă, unde a fost primit de Comandantul corpului de armată, generalul *Smirnov*, și de Comandantul grupului, generalul *Ebert*. S'a dat prințului un banchet de către regimentul Vologda, la care a domnit un entuziasm nespus și la care s'a beut pentru Țar, pentru Regele nostru și pentru *victoria* apropiată a aliaților. Suita prințului a fost și ea primită peste tot cu căldură și respect. Generalii și populația a întâmpinat pe aghiotanții princiari cu urale. Suita asistând într'o seară la Teatrul imperial la o reprezentație, publicul

a cerut să se cânte Imnul național român. Când primele accente ale Imnului au răsunat, sala întreagă a izbucnit în aplauze. În legătură cu manifestațiile de simpatie ale marelui popor aliat Marea Ducesă Olga, fica țarului, îngrijește personal pe răniții români, transportați în Spitalul din Chiev, dând astfel încă o dovadă de înalta sa bunătate. M. S. Regele nostru a fost numit de către Țar, Colonel onorific al Regimentului de Vologda, al cărui colonel fusese regretatul Rege Carol.

6/19 Febr. 1917.

S'a creat *Direcțiunea Sănătății publice*, având în capul ei pe învățatul și mult apreciatul profesor universitar, d. *Dr. Ion Cantacuzino*. Nu numai suflarea medicală, dar toată suflarea românească s'a bucurat aflând aceasta, căci toți îl știu pe acest om de bine, cu o cultură vastă, cu o inimă nobilă, cu idei democratice și a cărui viață întreagă a fost un sacrificiu; n'a fost nimeni care să-i ceară ceva pentru vr'un scop nobil și care să nu fie satisfăcut. În timpul cât a fost Director general al serviciului sanitar civil, toată leafa sa eră destinată numai pentru diferite ajutoare. Plini de încredere în rodul muncii sale pentru binele neamului nostru toți Români îi urează să trăiească mulți ani!

7/20 Febr. 1917.

Am cetit în *Neamul Românesc* despre moartea eroică a *Sergentului Donici* pe câmpul de onoare. Această faptă vitejească este vrednică să fie cunoscută și de cetitorii mei. *Gheorghe Donici*, om de peste 70 de ani, boier de neam, cărturar, muncitor, știutor de multe, încercat și cuminte, iubitor fanatic a țării sale, darnic și primitor fără socot, minte și suflet vecinic tinere. La 1877, în Răsboiul Independenței, își făcuse datoria de Român ca *sergent* într'un regiment de roșiori, întorcându-să cu pieptul înstelat de mărturiile vitejiei lui. De atunci și până acum, boierul Donici, în mai multe rânduri deputat și senator, cunoscut prin sfaturile lui de ispravă, prin hărnicile lui fără răsgând, trăia retras la moșia lui, blând și bun, cu o nemărginită iubire de țară și de neam.

Când goarna a sunat în vara anului 1916, bătrânul Donici, chiar în primele zile ale răsboiului a alergat ca să-și regăsească într'un regiment de cavalerie locul dela 1877, și iată-l pe front, el cel bătrân printre cei mai tineri, voios ca și ei. E ziua cea d'întăiu de luptă, la *Robănești*, regimentele descălecate lovesc infanteria dușmană, iar escadronul Sergentului Donici, cu viteazul Căpitan *Filiti* în frunte, rămâne călare, trebuind să deie o șarje în trap grabnic prin potece; escadronul să apropie de flancul bateriilor inamice, Căpitanul comandă: *Desfășurați! Sabia afară!* Sergentul Donici iese din rând, uitător de disciplină, trece în fața celorlalți ofițeri, să alătură de Căpitan și strigă: *Cel mai*

bătrân înainte! Sub grindina de oțel cade Căpitanul Filiti, cade Sergentul Donici alături, cade Locotenentul *Roșcu*, cad aproape toți! Astfel a murit Sergentul Donici în slujba neamului și a regelui său la vrâsta de 70 de ani! Cinste și mărire lui, care a murit cu fruntea încununată de aureola gloriei pe un câmp ce eră al Moldovei lui iubite, rămânând ca o dovadă care ne umple inimile de mândrie și ca o figură pusă în cadrul de aur al vecinicii.

8/21 Febr. 1917.

Astăzi la ora 11 a. m. a avut loc la Comandamentul Corpului de Armată din Iași, pe platoul regimentului 7 roșiori Cuza-Vodă, degradarea militară a generalului *Socec Alexandru*, condamnat la cinci ani muncă silnică pentru faptul de părăsire de post în fața inamicului. În afară de pierderea gradului și a dreptului de a purta însemnele și uniforma, precum și orice decorațiuni, condamnatul a pierdut și dreptul la pensiuine, ca și la orice răsplătire pentru serviciile care le-a făcut până acum.

Strășnică și înfiorătoare pildă pentru toți, atât cei mari cât și cei mici, cari-nu s'au făcut datoria față de țara, care i-a crescut, hrănit, și înălțat până la cele mai mari onoruri, acum în aceste împrejurări extrem de grave, când este vorba de existența și viitorul ei și a întregului nostru neam.

Condamnații la munca silnică din Târgu-Ôcna aflând că noul condamnat va fi dus acolo spre ași face osânda, au cerut grația ca să nu fie adus în mijlocul lor un *trădător de patrie*.

11/24 Febr. 1917.

Astă noapte a fost un ger cumplit; termometrul s'a scoborit la -24° . Acest ger a ținut trei zile; să zice că ar fi înghețat vinul în poloboace; în unele părți viscolea și ninge; zăpada pe unele locuri a ajuns la un strat de un metru. Ce trebuie să fie pe fronturi, mai ales pe frontul nostru din Carpați, câte mizerii trebuie să îndure vitejii noștri, cari sunt siliți să lupte și cu asprimea iernii, ca și cu barbarii noștri de dușmani, cari ne-au năvălit și cutropit scumpa noastră țară?!

Cu gândul la această tristă situație și cu inima îndurerată mi-am adus aminte de versurile strămoșului nostru *Ovidiu*, făcute în timpul exiliului său dela *Tomis*, Constanța noastră de astăzi, perla Mării Negre, și prin cari versuri ne descrie așa de jalnic iernile din Dobrogea și pe barbarii de acolo, și așa de potrivit cu situația noastră de acum, mai ales cu acea de pe fronturi, încât nu mă pot opri de a nu reproduce acele versuri, traduse așa de bine de învățatul nostru *Bogdan Petriceicu-Hâșdău*:

Când mai adie vântul recoritor al verii
Avem un zid de valuri, prin care ne scutește
De cruda năvălire, curgând la mijloc, Istrul:

Vai însă când sosește posomorita *iarnă*
 Rânjind grozava-i buză, și când începe gleba
 A cărunți cu'ncetul sub marmora de ger,
 Și erivețul pornește, și neaua umple nordul,
 Și cade, cade, cade, nici soarele, nici ploaia
 N'o mai topește acuma, căci frigul o împetrește
 Și până să dispară un strat, s'așterne altul,
 S'adesea'n aste cuiburi de gheturi îndesate,
 Privești într'o grămadă zăpezi de două ierni.

Statuia lui Ovidiu.

Și barbarul imbracă nădragi și piei informe
 Cât din alui făptură d'abiă să văd obrazii,
 Dar până și prin blană dă gerul în putere,
 Și pulberea de ghiată pe barbă schinteează;
 Și te cuprinde groaza când sloiuri cristaline
 Să încheagă printre plete și să ciocnesc cu freamăt
 L'a capului mișcare; ș'in vase'nghiată vinul
 L'e-l scoți în bolovane, păstrând figura oalei,
 Și 'n loc a soarbe spumă, mânânci bucăți de vin.

Aci și în timp de pace războiul te îngrozește,
 De nu mai vezi pe barbari, e spaima ce ți o lasă.
 Și nimeni nu cutează, pe câmp să tragă brazde;
 Și țelină uitată rămâne sterp pământul;
 Un pom nu să găsește, pe care ca 'n vechime
 Să scrie un Aconțiu cuvinte de iubire,
 Pelinul singur numai infirm îmbracă șesul,
 Și nu rodește câmpul decât amărăciuni!

14/27 Febr. 1917.

Conform ordinelor Comandamentului Etapelor Armatei II, s'a cetit în fața trupelor noastre sub arme mai multe sentințe pronunțate de Curtea Marțială. Mai mulți soldați din parcul de artilerie au fost condamnați la câte 3—4 ani de închisoare pentru faptul de dezertare în timp de războiu, iar sublocotenentul *Ciuleiu Constantin*, din Regim. 8. Infanterie, pentru faptul de părăsire de post în prezența inamicului a fost condamnat la moarte. *) Tot la această mare pedeapsă a fost condamnat și supusul austro-ungar *Vasile Sniezecu*, pentru faptul că a îndemnat soldații români să se predea la inamic, înlesnindu-le pentru aceasta mijloacele, dându-le haine civile. La cetirea acestor sentințe oamenii trupei noastre au fost adânc impresionați.

Al doilea ordin circular, cetit imediat după aceasta, a fost privitor la datoriile religioase ale fiecărui creștin, în toate timpurile, în timp de pace și mai ales în timp de războiu. Li s'a spus prin acest ordin că religiunea în toate timpurile și la toate neamurile a fost temelie pe care s'a clădit educațiunea, cultura și dezvoltarea oamenilor. La noi religiunea a fost adăpostul în vremurile de cumplită furtună și susținătorul graiului nostru. În religiune găsește omul sprijin la nevoie, liniște și mângâiere cel îndurerat și putere de a învinge în pragul nehotărîrilor. În împrejurările grele prin care trecem, cultivarea simțământului religios capătă o însemnătate și mai mare, și pentru aceasta s'a luat dispoziții ca în fiecare regiment sau unitate să se facă servicii religioase în fiecare duminică, la care să aziste ofițerii și soldații, înființându-se pe unde să poate și coruri, cari dau slujbei religioase mai mult farmec și o influință mai mare asupra sufletului când rugăciunea este făcută în cadrul armonios pe care îl creiază muzica.

15/28 Febr. 1917.

În zilele acestea mi-a căzut în mână valoroasa monografie istorică și socială, intitulată „*Orașul Iași*” de d. N. A. *Bogdan*:

*) Mai târziu, după cererea familiei, s'a revizuit procesul și s'a constatat pe deplin **nevinovația lui**, fiind **impuscat fără vină**. Reabilitându-se memoria lui, sublocotenentul **Ciuleiu Constantin** trebuie trecut printre **eroii mucenici** ai neamului nostru.

ediția II, cu 550 ilustrațiuni, format mare, tipărită pe hârtie de lux, pe 2 coloane, și având 522 de pagini. Acum când Iașul a devenit pentru câțva timp Capitala țării noastre și a cărei populație a ajuns până la 600,000 de locuitori, mi s'a părut interesant lucru a ceti această mare lucrare, împodobită cu minunate ilustrațiuni, a o ceti cu deosebită atențiune, mai ales că în ea să oglindește întreg trecutul neamului nostru din Moldova, din timpurile preistorice și până în zilele noastre, și ca dovadă despre aceasta este de ajuns să citez numai cuprinsul ei sub formă de sumar.

Această lucrare începe cu întemeierea și denumirea orașului, descrierea geografică și socială, apoi vorbește despre Iași ca Scaun de Domnie; despre Scaunul mitropolitan și locașurile de închinăciune; așezămintele școlastice și educative; arte frumoase, tradiții, teatre, muzică, danțuri, sculptură și arhitectură; produse, meșteșuguri, negoț și bresle; soltuze, agie, eforie, primărie, finanțe, edilitate; viața ieșană în cursul veacurilor; așezămintele umanitare și de prevedere; împrejurimile; oamenii de seamă ai Iașului (Alexandru Beldiceanu, Mitropolitul Veniamin Costache, G. Așachi, G. Săulescu, M. Cogălniceanu, Anastase Panu, Vasile Sturza, V. Alecsandri, Alecu Ruso, etc.), și în capitolul da urmă câteva *tipuri anormale*.

Pentru cetitorii mei voi reproduce cele scrise despre întemeierea și denumirea orașului. Fundarea Iașului datează din timpuri preistorice, iar numele său de astăzi vine dela *Iasigii*, numiți și *Iasci*, *Iassi* sau *Iasonii*, cari au fost un popor de origine sarmată (slavă), care prin veacul I înainte de Christos a năvălit pe pământurile sciților (Rusia meridională) și s'a stabilit între Tanais (Don) și Boristene, iar sub împărații romani August și Claudiu (pe la începutul erei creștine) ei să întinseseră până dincolo de Dunăre, până în câmpiile Panoniei (Ungaria actuală). Numele de *Iași* vine dela acest popor, care l'a fundat pe același loc pe care Ptolomeu așează antica cetate cunoscută sub numele de *Petrodava*. Românii au bătut pe Iasigi cam pe la 170 după Christos, și atunci orașul s'a schimbat numele pentru câțva timp în *Augustia*, iar mai târziu a revenit la *Iassium*. Dar Iasigii fiind amestecați și cu Daci, atunci când au fost bătuți de Romani, aceștia făcând din Iași un *municipium*, îl numesc uneori: *Municipium Dacorum-Iassiorum*, după cum să vede în unele inscripțiuni. Iasigii au mai dat numele lor și unor localități din Ungaria, cari dăinuiesc până astăzi, și iată cum: Iasigii fiind învinși s'au retras pe malurile Tisei, în centrul Ungariei, unde să mai vorbește și acum de Iasigi ca de niște strămoși ai Ungurilor, cu drepturi documentare, patentate, de rasă nobilă *ab antiquo*, formând populațiunea a trei districte, numite: *Iazygia*, ungurește *Jászok* și având un fel de capitală care să numește și astăzi *Jász-Berényi*, precum și alte numiri ca: *Jász-Ladányi*, *Jász-Ápáthi*, etc.

În capitolul „Câteva tipuri anormale“ să vorbește de cei mai mari criminali ai Iașului: *Ion Chetrariu* și *Gavril Buzatu*, care a fost și cel din urmă calău al Moldovei. Gavril Buzatu, țigan fugit de robie, s'a apucat de furat și de omorât oameni la drumul mare, singur sau în bandă, mai ales în banda vestitului hot Ion Chetrariu. După multe crime și hoții au fost prinși amândoi și condamnați la moarte. Dar nu era calău care să-i spânzure. S'a căutat în toate părțile țării un calău, însă fără rezultat; atunci s'a hotărât ca Armașul să meargă la închisoare și să întrebe pe deținuți dacă nu cumva vr'unul, în schimbul libertății sau a capului, n'ar primi să fie calău? Toți au refuzat afară de Buzatu, care la 18 April 1829 a debutat în noua lui carieră punând ștreangul în gâtul tovarășului său Ion Chetrariu. El s'a continuat serviciul până la 25 Oct. 1847, când s'a încheiat cariera cu execuția fraților *Cuciuc*, cari în complicitate cu mama lor vitregă au ucis pe tatăl lor. Această execuție s'a făcut cu mare paradă și alaiu pe *Movila Sarandei*. Frații Cuciuc erau îmbrăcați în negru, iar Buzatu, care mergea după ei era îmbrăcat în roșu. Ei în tot drumul dela închisoare și până la locul execuției au mers vorbind și răsând, salutând publicul în dreapta și în stânga. Ajunși acolo s'au sărutat și îmbrățișat luându-și rămas bun și fratele cel mare a avut privilegiul să vadă mai întâiu pe fratele cel mic spânzurat. După câteva zile Buzatu s'a dus la Dorohoiu ca să spânzure și pe mama lor vitregă. Aceasta a fost ultima lui execuție și pe la sfârșitul domniei lui Mihail Sturza Vodă el a fost pus în pensiuine și trimis, după cererea lui, ca să-și sfârșească zilele ca călugăr în Mănăstirea *Secu*. De pe timpul lui Buzatu n'au mai fost execuții capitale în țara noastră.

Cartea să sfârșește cu *cerșitorii milostivi: Luminărică* și *Titinaș*. *Luminărică* trăia pe la 1843; el cerșea pe strade, prin piețe, pe la biserici, desculț, cu capul gol, încins cu o funie și cu traista la șold; el colindă până în ziuă toate bisericile împărțind *luminări* și cerșind pentru alții, căci lui nu-i trebuia nimic; dacă-i dădea cineva o cămașă sau o haină, le dădea altora cari nu aveau, deși el era gol pușcă; la văduve sărace cu copii le ducea de mâncare și la copii lapte. Din cerșitorie *Luminărică* a cumpărat un clopot la un schit sărac; la altă biserică veșminte preoțești; îndemnat de plăcerea sa și de o stăruință puternică el a ajuns să zidească chiar și o biserică într'un sat. Într'o dimineață *Luminărică* a fost găsit mort la poarta casei unei văduve bogate, care cunoscând și ea pe acest *om sfânt*, l'a îngropat cu cheltuiala ei, ducându-l la biserică, punându-l pe un catafalc simplu învelit în giulgiu, iar biserica fiind iluminată și împodobită ca pentru un om bogat. La înmormântare a slujit un arhiereu încunjurat de un cler numeros; biserica era plină de lume, bogați și săraci. În rugă arhiereului s'a auzit cuvintele: „Doamne odihnește sufletul robului tău *Ioan* în loc de pace, etc.“, căci altfel lumea nici n'ar fi știut că pe el îl cheamă așa: alt nume nu îi

să știe, decât numai cel de *Luminărică*. Vlădica Filaret Beldiman, locțiitor de Mitropolit, a dat poruncă să se tragă clopotul cel mare dela Mitropolie, și după obicei când sună acest clopot, toate clopotele dela celelalte biserici pătrundeau văzduhul cu glasul lor plângător, și aceasta a ținut *trei zile*, până în ziua înmormântării, căci așa să cuvine când un om sfânt părăsește lumea aceasta.

Celalalt cerșitor milostiv *Titinaș*, ca și *Luminărică*, avea intrarea pe la toate curțile boierești, până și la Vodă Grigore Alex. Ghica. El dă ajutor nu numai la oameni de rând, din popor, ci și multor familii boierești scăpătate, și care tot din cerșetoria lui a zidit la Bârlad clopotnița Bisericii Sf. Ioan.

16 Febr./1 Mart. 1917.

Am primit dela Comandamentul Etapelor într'un plic, pe lângă alté ordine, o foaie volantă pe care eră tipărit *Crezul Soldatului român*, întocmit de soldatul *Petre Florea*, din Batalionul de Specialități, pentru ca să fie cetit trupei. Acest crez pe care îl reproduc aci, ar fi trebuit tipărit și împărțit la toți soldații, ca să-l cetească și să-l poarte fiecare la sânul său ca pe o carte de rugăciune, iată-l:

I. Puterea voinței mele este mare: pot să mă stăpânesc pe mine, pot stăpâni și pe alții.

II. Sunt un brav ostaș român. Nu mă tem de nimic: nu mă tem nici de dușmanul cel mai aprig, nici de suferința cea mai grozavă, nici de moarte nu mă tem, *voi învinge!*

III. Pot să îndur foamea, gerul și orice primejdii și chinuri, oricât de mari ar fi ele.

IV. Nu voi face rău nimănui. Nu voi fură avutul altuia. Nu voi injură. Nu voi batjocori pe nimeni; îmi voi stăpâni orice poftă lumească. Voi face numai fapte bune. Nu-mi voi uita niciodată camarazii: le voi alergă întotdeauna într'ajutor.

V. Imă iubesc *Patria*, *Neamul* și *Regele*. Mă supun legilor și sunt gata să ajut *Patria* apărând'o; sunt gata în orice clipă a-mi jertfi viața pentru ea. Cred în Dumnezeu Atotputernicul. *Sunt învingător!*

17 Febr./2 Mart. 1917.

Toată noaptea a nins mărunț și a viscolit; un strat gros de zăpadă a acoperit din nou pământul, așa de gros încât a astupat șinele liniei ferate; pe dealuri, pe locurile neumblate, pe unde zăpada nu să topise, ea a ajuns acum să aibă o grosime de 50—60 centimetri. Din cauza viscolului nu ne-am mai putut plimă în acea zi și am fost siliți să stăm în vagon și să ne uităm pe fereastră, privind cum vin săniile să descarce în magazinele Depozitului Armatei, instalat aci: fasole, orz și ovăs deocamdată. În zărare vedeam numai *ciori* în stoluri mari, cari sburând întuneau cerul, iar când să lăsau jos inegreau zăpada pe mari în-

tinderi, acoperind-o cu un covor negru. Și când le vedeam și le auzeam croncănind, un fior ne cuprindea gândindu-ne că poate nici odată ca în vremea aceasta nu le-a mers așa de bine: hrană pretutindenea din belșug, pe lângă magazinele pline de prin gări,

Octavian Goga.

pe drumurile pline cu hoituri de cai și de alte animale, și de oameni prin apropierea câmpurilor de bătaie. Și atunci mergând cu gândul mai departe nu să putea să nu ne aducem aminte de admirabila poezie a cântărețului neamului nostru, *Octavian Goga*, publicată mai zilele trecute, poezie de actualitate și cu adânc înțeles, poezie intitulată *Ciorile*, pe care o reproduc aci:

C'un croncănit asurzitor
 Le văd pe câmpul de zăpadă
 Urâte ciori, popor de pradă,
 Le văd cum negre trec în sbor...

Le văd rotind din vreme 'n vreme,
 Peste biserici vin țipând,
 Și par'c'o ploaié de blesteme
 Mi-asvârle ciocul lor flămând.

Batalioane să strecoară
 Din cârdul lung, înfometat,
 În drum pe ori și unde sboară
 Miroase-a moarte și-a păcat.

În fața lor închid fereasta,
 Simt ură 'n suflet și fiori,
 Căci mi să par în iarna asta
 Mai multe ca de alte ori...

Și-mi zic: sunt oare ciori în lege
 Ce-mi strigă nopțile'n auz,
 Ori *suflete de nemți*, pribege,
 Din gropile de la Oituz?...

Dela cetirea acestor versuri de câte ori văd ciori, nu să poate să nu mă gândesc, fără voie, la sufletele nemților.

18 Febr./3 Mart. 1917.

Ninge mereu și viscolește. Această vreme mă întristează, mai ales că după amiazi, la ora 3, pe câmpul de exercițiu de lângă gară, să țin concursul, între cei mai buni aruncători de granate, la care mă hotărisem să azist și eu. În zilele trecute am fost de față mai de multe ori la astfel de exerciții și acum eram curios să văd rezultatul și pe cei premiați.

Aceste exerciții să fac de soldați și de gradați, trimiși de diferite regimente în serii și pe timp de o săptămână, sub conducerea Maiorului *Constantinescu Haralamb*, ajutat de mai mulți ofițeri inferiori. Ele să fac cu granate franceze și cu granate românești (inventate de căpitanul *Savopol*). Cele franceze sunt mai mici și mai ușor de manipulat; ele au forma mingei, cu peretele de fontă, cu șanțulețe în lung și în lat, în cruciș; sunt pline cu explozibil, care după ce a isbucnit sfărâmă îmbrăcămintea în atâtea bucățele câte diviziuni are. Granatele *Savopol* sunt niște cutii de tinichea, umplute cu explozibil și gloanțe (cam 40 la una). Exercițiile să fac mai întâiu cu granate false, cari nu explodează, având aceleași diviziuni și cam aceeași greutate ca și

cele adevărate, și numai după ce oamenii au căpătat o îndemănare îndestulătoare fac exerciții cu cele veritabile. La sfârșitul săptămânii (Sâmbăta) să face un fel de examen-concurs și cel care reușește *întâiul* are un premiu de 10 lei din partea Diviziei.

Cu tot timpul rău, concursul s'a ținut și la ora 3 am fost și eu de față. Din partea Diviziei a luat parte Lt. Colonelul *Todicescu*, deoarece Generalul *Razu* a trebuit să plece în alte părți în afaceri de serviciu. Aruncarea granatelor s'a făcut la distanță de 30 metri. Mai întâiu s'a făcut o selecțiune cu granate false; fiecare soldat a aruncat 10 și cel care avea *6 bune* luă parte la concurs. Au reușit 8, cari au concurat cu granate adevărate, reușind 4, iar dintre aceștia 2, și anume: Caporalul *Anghel Gheorghe* din Regim. 3 Vânători și în rândul al doilea soldatul *Vasile Nicolae* din Regim. 8 Buzău. Premiul de 10 lei al Diviziei, s'a mărit încă cu 10 lei dați de scriitorul acestor rânduri, cu 5 dați de Lt. Colonelul *Todicescu* și cu 5 ai Maiorului Dr. *Stefănescu* Mitu (Craiova). El s'a împărțit în fața trupei și cu onorurile obicinuite, dându-să lui *Anghel* 20 și lui *Vasile Nicolae* 10 lei.

Luni să reîncep exercițiile cu altă serie de oameni, trimiși de alte regimente; urmându-să astfel până când toate regimentele din Divizia V vor avea un număr îndestulător de aruncători îndemânateci de granate. Aceasta tot în vederea marei ofensive care va să fie la primăvară.

19 Febr./4 Mart. 1917.

Ninsoarea și viscolul au încetat; gerul însă să menține la -18° ; zi de altfel splendidă stăpânită de un cer senin cu un soare strălucitor, care te înveselește. Făcându-ne plimbarea obicinuită după amiază, am avut iar trista priveliște văzând cum duc la cimitir pe alți doi soldați morți într'unul din spitalele locale.

În satul Trușești, nefiind suficiente spitalul Crucei Roșii și Spitalul plășii, s'au instalat după porunca M. C. G. trei barace *Doecker*, cari toate gem de soldați bolnavi de *gripă*, cu diferite forme grave, de *febră recurentă* și câteva cazuri de *tifus exantematic*, care acum a început să bântuie armata noastră. Febra recurentă bântuie mai cu intensitate și cu un caracter din ce în ce mai grav, dând o mortalitate de 10—15 la sută. În toate regimentele cantonate prin satele din acest ținut sunt foarte mulți bolnavi. În satul *Vânători*, unde să află detașamentul de recruți al Regimentului 9 Râmnicul-Sărat, compus dintr'un efectiv de 1068 de oameni, sunt 800 bolnavi, dintre cari au murit până astăzi 150! Și acest lucru cu mare durere să vede mai în toate detașamentele. Această mortalitate mare să datorește pe deoparte asprimei iernii, iar pe altă parte împrejurării că oamenii sunt slab hrăniți, rău îmbrăcați și adăpoșiți, precum și insuficienței îngrijirii medicale și a tratamentului, din cauza lipsei de medicamente, de hrană bună și potrivită și de localuri proprii. Și când te gândești că acum suntem tocmai în perioada de refacere

și întregire a armatei, pentru a fi gata la reluarea ofensivei celei mari, care să așteaptă să fie în luna Aprilie sau Maiu, nu să poate să nu ți să strângă inima de durere!

20 Febr./5 Mart. 1917.

Astăzi a venit sania trimisă de d. *Mihail Alexandrescu*, proprietarul moșiei *Guranda*, sat dependințe de comuna Trușești, ce să află dincolo de dealul dinspre răsărit, cu invitația ca să mă duc să-i văd băiatul, care fiind pe front a suferit de pleurezie și acum să află în convalescență. Cum ieși din satul Trușești și ajungi pe vârful dealului dai de un platou minunat, care constituie partea principală a moșiei *Guranda*, având o întindere de 800 de fălci, și care merge până la marginea pădurii, a cărei întindere este de 400 de fălci și ține tot de moșie. După ce scobori dealul intri în sat, care numără, numai cam vr'o 200 de locuitori, și mergând dealungul lui ajungi la cealaltă extremitate dinspre pădure, unde să află curțile boierești. Mai întâiu treci printr'o mulțime de acarete: șuri, hambare, grajduri, magazii, etc., apoi în parcul cu tot felul de brazi și de pini, în mijlocul căruia să înalță frumoasa locuință a proprietarului, clădită numai de vr'o 5 ani, în stil elvețian, cu un etaj. Acest edificiu are o înfățișare cochetă prin decorațiunile ce le are în abundență. Interiorul este bine împărțit, prezentând tot confortul cerut pentru o viață liniștită și plăcută, iar mobilierul și decorațiunea estetică îți încântă vederea.

Aci pe lângă fericiții proprietari am avut plăcerea să fac cunoștință cu Căpitanul francez *Maurice Badaire*, de fel din *Orléans*, simpatic ca înfățișare și cultură. Acest brav căpitan a fost mai întâiu pe frontul belgian, chiar la începutul războiului, unde a fost rănit cu un glonț în coapsa stângă, în marea luptă dela *Charleroi*, pentru care poartă unghiul aurit pe brațul drept. Acum două luni a venit în România, odată cu marea misiune franceză, trimisă după cererea noastră, de către marea noastră soră Franța, pentru refacerea și instrucția armatei noastre. Această misiune să compune din 480 de ofițeri și vr'o 500 de gradați și armurieri; iar pentru armament și muniție Franța și cu Anglia ș'au luat angajamentul să ne trimită totul din cece avem trebuință, în cantități mari, îndestulătoare. Misiunea franceză este condusă de unul din cei mai distinși generali ai Franței, generalul *Berthelot*, fost ajutorul mareșalului *Joffre* la Marna, iar ofițerii sunt aleși dintre cei mai buni, mai conștiincioși și cu mai multă experiență. La fiecare regiment de infanterie, de artilerie și de cavalerie s'a dat câte un ofițer și câte un gradat, iar fiecare comandant de divizie, de corp de armată are un ofițer sau doi. Marele Cartier General are un grup de ofițeri din cei mai capabili. Afară de aceasta ne-a venit o splendidă escadrilă de *aviatori*, atât ca material cât și în privința calității piloților,

cari sunt deasemenea dintre cei mai buni și uimesc lumea prin năprasnicele lor sboruri. Apoi ne-a mai trimis buna noastră soră Franța o artilerie anti-aeriană. Artileria grea, care ne lipsea aproape cu totul a fost îndrumată, reorganizată și instruită prin directivele misiunii franceze alăturate ei. Însărcinarea acestor ofițeri distinși este de a servi ca sfătuitori, neavând drept de comandă. Instrucția armatei s'a început metodic și pedagogic. În fiecare regiment s'au înființat toate școlile trebuincioase sub conducerea ofițerilor francezi, dar sub ordinele și supraveghierea comandantului român. S'au înființat școli de mitraliere, de puști-mitraliere, de granate, școli de semnalizare, de telefoane, de cadre, de patrule, de tragere, de cercetăși, de observatori și altele. În toate regimentele s'a început o muncă de toată lauda, de dimineața până seara târziu, muncind cu toții cu tragere de inimă și cu nădejdea că în curând își vor elibera scumpa țară de sub călcăiul vrăjmașului.

Căpitanul Badaire este dat la Regimentul 7 Prahova de infanterie, cantonat în satul Guranda, având ca comandant pe Lt. Colonelul *Condeescu* (mort după vr'o două luni de tifus exantematic). Când s'a prezentat acest căpitan la Regiment a întrebat pe ofițeri nu cumva să află vr'un soldat care să vorbească franțuzește, pentru că să-i fie dat ca ordonanță. Această întrebare a făcut pe ofițeri să zâmbească, crezând exagerată pretențiunea lui, întru cât limba franceză, oricât de dragă ne-ar fi, n'a putut pătrunde și în pătura poporului. La insistența lui repetată s'au adunat trupele în front și s'a făcut întrebarea cu glas tare dacă este vr'un soldat care să vorbească această limbă, soră cu a noastră, și atunci iasă din rânduri soldatul *Ion Făcăleț*. În adevăr el vorbea cu ușurință limba franceză și astfel a fost dat ca ordonanță căpitanului Badaire, spre cea mai mare bucurie a amândurora. Atunci toți l'au întrebat cu mirare pe acest țaran prahovean, de unde și cum a învățat franțuzește? „Foarte ușor, fu răspunsul lui; am servit patru ani ca fecior în casa Prințului *Gheorghe Bibescu*, unde eră bucătar francez și o guvernantă franceză, cari m'au învățat limba lor cea frumoasă, în timp ce eu le-am dat dulcea mea limbă românească“.

Căpitanul Badaire a fost decorat pe la sfârșitul anului de către M. S. Regele Ferdinand cu ordinul „Coroana României“, cu spade, în gradul de ofițer.

Am petrecut o seară plăcută și reconfortantă în acest cuib delicios, iar în ziua următoare m'am înapoiat în ospitalierul meu vagon.

22 Febr./7 Mart. 1917.

Astăzi s'a cetit trupeii formațiunii noastre ordinul circular cu No. 14308 al Comandamentului Etapelor Armatei II, care cuprinde: „*Informațiunile asupra suferințelor populației remase pe teritoriul cotropit de dușman*“. Voiu rezumă aci câteva din

aceste suferințe, cari umplu 5 pagini de coală. S'au comunicat trupelor aceste suferințe, pentru ca să se arate mijloacele de rea credință ale dușmanilor noștri, menite la distrugerea fizică prin unelte tehnice și la distrugerea morală a armatei și populațiunii noastre. Să descrie pe larg spionajul fără scrupule de oameni de toate categoriile, cari au fost primiți în țara noastră cu brațele deschise, cu toată ospitalitatea românească din timpul păcii. Apoi să arată amănunțit suferințele de tot felul descrise de martori oculari, prizonieri evadați și alți pribegi. Toate aceste suferințe vor face să amuțească svonurile false aruncate de agenții secreți ai dușmanului asupra „*bunelor intențiuni*” ale Germanilor, cari nu corespund cu realitatea. Dușmanii să poartă ca neglegiuți cu populația, fură tot și duc în țara lor, iar ce nu pot lua devastează și distrug, batjocuresc bisericile, femeile și copiii. Prizonierii luați de dușman, luați unii prin amăgiri și ademeniți prin promisiuni mari, sunt tratați rău, lăsați fără hrană cu zilele, sau hrăniți cu câte un sfert de pâne pe zi; ținuți mulți închiși prin camere mici, fără ventilație și fără paturi, aglomerati peste măsură, unul lângă altul; apoi mulți sunt duși înapoi armatei lor ca să sape la tranșeie și să ducă hrana și munițiunile trebuincioase dușmanului; alții sunt duși prin gări să încarce și să descarce munițiuni, lucrând peste puterile lor, și dacă obolesc și încetinesc lucrul sunt crunt bătuți. Mulți prizonieri au fost batjocoriți pe când treceau pe strădă de către evrei și servitoarele ungueroaice. Prizonierii sunt purtați pe drum și la muncă desculți și aproape desbrăcați. Prin orașe s'au lipit afișe, prin care să anunțe toți bărbații dela 16—46 ani, cari sunt pe acolo, să se prezinte autorităților germane, pentru a fi transportați în Germania, pentru a înlocui bărbații cari vor fi trimiși pe front. Trenurile și vapoarele pe Dunăre pleacă zilnic încărcate cu cereale și altele, ducându-le în țara lor. Purtarea brutală față de nenorocita și neputincioasa populație civilă, copii, femei și bătrâni, este de nedescris și să pare din ea că acești civilizați germani sunt hotărâți să distrugă din rădăcină „poporul valah”. Apoi Bulgarii și Turcii sunt de o sălbătăcie îngrozitoare, violează fetele, femeile și chiar bătrânele în fața bărbaților și după aceea jefuesc tot: bani, haine, încălțăminte, rufărie și uneori termină prin foc. Dar să nu să creadă că armatele germane și austro-ungare ar fi mai umane în purtarea lor; suferințele populației au fost și sunt tot așa de înspăimântătoare și din partea lor. Și aceste armate au devastat tot ce au găsit prin casele părăsite de refugiați și rămase închise; pe sate nu există biserică, care să nu fie transformată în grajd pentru caii ofițerești și ai trupei; toate altarele sunt dărâmate și icoanele puse pe foc, pe masa sfântă au făcut spurcăciuni; n'au mai rămas garduri; nemții și ungurii împuşcă porcii și ratele, găștele și celelalte păsări, pe cari le iau apoi pentru mâncare; din case iau rufăria, hainele, articolele de hrană, banii, etc.; dela cârciume au strâns

tot: tutun, beuturi și toate articolele de mâncare; apoi nemții scormonesc și pământul ca să vadă dacă oamenii nu au îngropat ceva lucruri de mâncare sau alte bogății, așa că populația este amenințată să moară de foame. Totul să ridică și să transporte, de obicei fără nici o plată, iar bonurile de rechiziție sunt adevărată bătaie de joc, așa de exemplu, traduse din nemțește ele sună astfel: „Dumnezeu să pedepsească pe Englezi și să ajute bieților valahi. Am luat un porc dela acest valah contra 3 palme: Comandamentul păduchilor“.

Ne oprim aci cu descrierea tuturor nelegiuirilor comise de dușmanii noștri; cele arătate sunt de ajuns ca să arate lumii cine sunt Nemții, și întru cât să deosebesc ei de Unguri, Bulgari și Turci. Vom mai aminti numai că din toată populațiunea noastră n'au rămas cruțați decât numai Evreii și străinii de neam, cari în timp de pace s'au împărtășit de multe favoruri, iar acum s'au aruncat fără pic de rușine în brațele dușmanului, uitând țara la al cărei sân s'au hrănit și îmbogățit! Aproape toți Evreii s'au pus în serviciul Germanilor ca interpreți, informatori sau în serviciul poliției civile, în care calitate nu cruță mai ales casele bunilor Români.

23 Febr./8 Mart. 1917.

Incepând dela miezul nopții plouă și bate un vânt puternic. Ce schimbare de timp! Acum 4 zile ninge și viscoala. Este imposibil să eșim din vagon. Norocul nostru a fost că ne-a venit prin poștă câteva numere din bunul ziar „România“. În numărul 14 am avut deosebita plăcere să cetim un articol semnat de iubita noastră Regina Maria: „Dela inima mea la a lor“. Este o adevărată poezie în proză. Este vorba de soldații noștri, de martirii noștri, de eroii anonimi ai marelui războiu al împlinirii Idealului nostru național.

În acest articol sunt 4 tablouri, terminate fiecare cu același refren al *României Mari*. În primul să descrie avântul cu care flăcăii noștri pleacă la războiu. Trenuri trec... trec și povara lor pe care o duc departe este tinereța țării noastre, speranța căminurilor. Ingrămădiți cu miile pe acoperișurile vagoanelor, spânzurați pe margini, atârnați în chip primejdios, dar veseli cu toții; rād, cântă și strigă... și trenuri trec, trec înainte pe fiecare zi. Regina îi vede în gară și le dă flori și îi încurajează, iar ei îi răspund: *Ne ducem cu bucurie, ne ducem la biruință ca Tu să te faci Impărăteasă, Impărăteasa tuturor Românilor!*“

În al 2-lea tablou buna noastră Regină ne spune cum într'o seară ajungând prea târziu la gară, când trenul cu eroii noștri să pusesse în mișcare, s'a îndreptat grabnic spre vagoanele pline de soldați împodobiiți cu flori și cum aceștia când au zărit'o s'au desprins florile de pe tunică, de pe capelă și de pe puști și le aruncau la picioarele Ei strigând din toate piepturile: „Dumnezeu să-Ți ajute să ajungi *Impărăteasă, Impărăteasa tuturor Românilor!*“

În al 3-lea tablou miloasa noastră Regină ne arată cum să ducă printre răniții din spitale și cum aceștia o doreau și o priveau, smulgându-i inima din piept cu privirile lor și pe când să aplecă spre fața lor trudită și le punea mâna pe mâinile lor întinse și pe frunțile lor arzătoare, ei îi opteau: „*Ce înseamnă suferința noastră, dacă Tu te faci Impărăteasă, Impărăteasa tuturor Românilor?*“ Și atunci marea noastră Regină s'a simțit așa de mică, așa de umilită în fața răbdării lor stoice, ochii îi s'au umplut de lacrimi și își dă seamă că trebuie să mulțumească lui Dumnezeu pentru măreția acestei credințe și să întrebă: „De ce să fiu eu, cea aleasă ca să înfățișeze un ideal, de ce să fiu eu acest simbol? Ce drept am oare să stau deasupra lor și să dobandesc slava cu prețul sângelui?“

În al 4-lea tablou prea grațioasa Regină ne spune cum în împrejurări cu totul schimbate, în clipele când cel mai întunecos dezastru copleșise țara, când armatele noastre să retrăgeau în fața șuvoiului dușmanilor noștri, ducându-să iar prin spitale ca să mângâie și să încurajeze răniții, unul din aceștia, care nu putea să-i vadă fața în dimineața aceea, după ce suferise o *trepanație* (deschiderea țastei capului), zăcea cu capul înfășurat în pânze însângerate, simțind că M. S. Regina eră lângă el și să interesă de rana lui, el a șoptit același refren: „*Dumnezeu să Te apere și să Te ție, ca să ajungi Impărăteasă, Impărăteasa tuturor Românilor!*“ Și atunci Ea s'a rugat lui Dumnezeu să-i asculte dorința lui și a tuturor Românilor ca sângele atâtor umileroi să nu să risipească în zadar, s'a rugat ca în ziua sau ceasul când isbăvirea cea mare va veni, un ecou al cântecelor de biruință să ajungă și până la acest anonin, dincolo de marea Umbră în care să cufundă, să ajungă, pentru ca de dincolo de groapă, să ia parte la o glorie pe care ochii lui, încă vii, nu mai puteau s'o vadă...

24 Febr./9 Mart. 1917.

Astăzi am fost invitat la Spitalul Crucii Roșii ca să operez pe soldatul *Alexie Banu* din Regim. 9 R.-Sărat, care mergând la pădure și tăind un lemn mare, acesta i-a căzut peste piciorul drept, sdrobindu-i gionata (gamba) cu încheietura piciorului (glesnele) și eşindu-i oasele sdrobite prin cărnurile rupte. I-am tăiat piciorul deasupra genunchiului, căci numai astfel îi să putea salva viața, fiind ajutat de medicul spitalului Maior *Dr. Popovici*.

26 Febr./11 Mart. 1917.

Marele Cartier General prin ordinul telegrafic No. 10,025 îmi ordonă să mă prezint omandamentului Armatei II la Bacău spre a fi îndrumat la Spitalul Mobil No. 1, unde sunt repartizat după noua ordine de bătaie. Conformându-mă acestui ordin mi-am aranjat în grabă toate lucrurile și după ce m'am prezentat Diviziei la ora 3 p. m. am plecat spre noua mea destinație.

M'am despărțit cu multă părere de rău de ofițerii și soldații formațiunii, precum și de *vagonul III, 8151*, care m'a adăpostit așa de bine 88 de zile. Cu acest prilej am dat următorul:

ORDIN DE ZI No. 53.

Având în vedere ordinul M. C. G. Serviciul Sanitar No. 8359, după care Spitalul de Etapă No. 3 în noua sa organizație ia numele de Spitalul de Evacuare No. 6, cu începere dela 1 Februarie 1917:

Având în vedere că subsemnatul nu figurează în ordinea de bătaie a noii formațiuni, urmând a trece la Spitalul Mobil cu No. 1:

1. Predau serviciul și comanda formațiunii d-lui Maior Dr. Ștefănescu Mitu dela Spitalul de Semi-evacuare No. 1, prezentat în baza ordinului citat, — care va funcționa ca atare până la sosirea titularului comandant, conformându-se legilor, regulamentelor și ordinelor în vigoare. Imprimatale și materialele primite de subsemnatul dela Compania 3 Sanitară s'au predat prin încheiere de proces-verbal.

2. Cu această ocaziune aduc mulțumiri ofițerilor, gradaților și trupei pentru modul cum m'au ajutat la conducerea formațiunii și le recomand să aibă o purtare tot așa de bună față de noii șefi și să-și facă fiecare datoria în conștiință. Mă despărț cu părere de rău de formațiune, fiindcă dorința mea ar fi fost să ducem împreună până la capăt campania începută cu un scop atât de înălțător: împlinirea idealului nostru național!

3. Prezentul ordin să va ceti ofițerilor, gradaților și trupei. În ziua următoare la ora 12 am sosit cu bine la Iași.

7/20 Mart. 1917.

Schimbându-se din nou ordinea de bătaie, am fost reținut în serviciul Spitalelor de chirurgie la Iași, unde am stat până la 19 Iunie, 2 Iulie a. c.

În Iași aceeași populație supranumerară ca și la anul nou și greutatea de traiu și mai mare. Cu toate trenurile organizate pentru a duce în Rusia o parte din refugiații bogați, nu să vede nici o diferență; puțini să duc și unii din aceia să reîntorc după câțva timp, fiindu-le urât în lume străină, unde nu găsești prietini și cunoscuți, nici gazete românești.

Ceeace este mai cumplit și mai chinuitor în Iași este numărul cel mare de bolnavi, bolnavi de boale molipsitoare și în special de *tifus exantematic*; bolnavi mulți, aproape 12,000, iar paturi puține, numai vr'o 6000, așa că în cele mai multe spitale sunt câte 2 bolnavi într'un pat. Din această cauză tratarea bolnavilor lasă mult de dorit, neputându-se face cum trebuie, cum cere știința, și nu să poate obține acea stare perfectă de curățenie, singura în stare de a pune o stavilă acestei crunte boale; de aci rezultă și acea *mortalitate* mare, cam de câte 100 pe zi!

Între victime nu sunt numai soldați și ofițeri. Au început să

moară pe un capăt medicii și personalul sanitar îngrijitor: surori de caritate și infirmieri. În timpul din urmă s'au înregistrat următorii medici căzuți victime ale datoriei întru îngrijirea bolnavilor: *Iacob Țăranu, Gh. Gianni, Virgil Popescu, Ion Stănoiu, I. Sanielevici, Titu Perța* (ardelean), *N. P. Badraxeți* (macedonean), *Erneste Belzoni* (italian), *Jean Clunet* (francez), etc. Vrednice de pomenit sunt și: nobila infirmieră franceză, domnișoara *Hennet de Goutel*, colaboratoarea devotată a ilustrului său șef Clunet (mort și el după câteva zile), d-ra *Beatrice Apostol*, studentă în medicină, și d-ra *Natalia Iliescu*, soră de caritate.

În fața acestor victime toate ziarele aduc prinusul de laudă și expresiunea recunoștinții întregii țări la adresa corpului medical, care a arătat și arată o strălucită dragoste pentru țară, atunci când este chemat să îngrijească bolnavii de această cumplită molimă, murind ca niște adevărați eroi și împodobind astfel una din cele mai vii pagini din sfânta carte a războiului nostru.

Intr'una din zilele din urmă, buna noastră Regină, însoțită de A. S. R. Prințul Carol, a vizitat spitalele de contagioși, mergând dela bolnav la bolnav, fără frică de primejdie, și împărțind daruri la toți și mângăind pe toți; iar la întoarcere la toți soldații pe cari i-a întâlnit în drum le-a dat merinde și tutun, de cari eră plin automobilul. Așa înțelege iubita noastră Suverană iubirea deaproapelui.

În cursul acestor zile s'au petrecut la Aliții noștri mari și îmbucurătoare evenimente. Armata engleză, după ce a cucerit *Kut-el-amara*, a înaintat repede și în puțin timp a ajuns la *Bagdad*, orașul sfânt, cetatea albă cu multe moscheie și palate de piatră albă, care a căzut în mâinile lor cu multă pradă de războiu și munițiuni.

Orașul Bagdad este cap de linie ferată (care pleacă dela Constantinopol) și un centru important de aprovizionare a armatei turcești. El să oglindește în recoroasele ape ale *Tigrului*, între grădinile de migdali și asfodele, între livezi cu rodii și zăvoaie cu nard mirositor, pe unde să zice că a plutit corabia lui Noie, care a sămănat apoi, după potop, în țara binecuvântată, toate florile și roadele cele mai aromate. Bagdadul, odinioară minunea Orientului, nu mai strălucește astăzi ca o perlă în tezaurul Padișahului. El a fost zidit în anul 762 de Califul *Almansor*, ca să-i fie reședință; a fost mult mărit de vestitul *Harun al Rașid* pe amândouă malurile Tigrului. El avea prin secolul XI peste 2 milioane de locuitori. Dela 1638 a căzut sub robia turcească și de atunci a mers tot scăzând; astăzi abia are 200 mii de locuitori. Din vechia splendoare nu mai are decât mormântul *Zobaidei*, soția lui Harun al Rașid.

Dela Bagdad englezii au mers înainte încă cu vr'o 20 kilometri ocupând și orașul *Bakubah*. Turcii să retrag mereu și în dezordine; ofensiva engleză continuă. Pe de altă parte Rușii a-lungă pe Turci din Persia, ocupând orașul *Kermansah*, și în-

întează pentru a se întâlni cu englezii. Pe frontul occidental franco-englezii au început ofensiva cu toată puterea și au obținut mari victorii, ocupând cetățile *Bapaume* și *Peronne*, eliberând în câteva zile un teritor de 2000 kilometri pătrați cu 160 de sate; germanii s'au retras pe un front de 140 chil. în lungime și 35 adâncime. Entuziasm la Paris și la toți Aliații; mare speranță în victoria finală!

9/22 Mart, 1917.

Cel mai mare eveniment, cel mai uriaș, am putea zice chiar supra-omenesc, a fost schimbarea politică în forma de guvernământ a Imperiului rusesc. Schimbarea s'a făcut pe neștiute și în mod fulgerător printr'o revoluție pusă la cale de Duma și care a durat abia șase zile, cu foarte puține victime. *Țarul Nicolae* a

Țarul Nicolae II la o paradă.

abdicat dela tronul strămoșilor săi, printr'un manifest înduioșător, în favoarea fratelui său mai mic, în etate de 39 de ani, Marele Duce *Mihail Alexandrovici*, care mai pe urmă a declarat că nu primește tronul decât numai cu aprobarea poporului, prin Constituantă. Marele Duce *Nicolae* fiind numit, în ajun de către Țar, generalisim al armatelor rusești, a demisionat și a fost înlocuit cu generalul *Alexeiev*. Guvernul provizoriu constituit de Dumă are ca președinte al consiliului de miniștri și ministru de interne pe Prințul *Lyov*, iar ca ministru de externe pe șeful cadeților *Miliucov*. Manifestul guvernului provizor, compus din toate partidele reprezentate în Dumă, promite: sufragiul universal fără nici o restricțiune; libertatea și egalitatea politică pentru toate naționalitățile; libertatea religioasă, libertatea presei, a gândirii,

a întrunirilor; acordă amnestie generală politică, cece înseamnă golirea Siberiei de nenumărați vizionari, de toți fiii aleși ai Rusiei, de toți intelectualii, cari au luptat pentru *drepturile omului*, și cari astăzi să întorc acasă, unii bătrâni, ca să-și vadă cu ochii lor marele vis realizat; restabilește autonomia completă a *Finlandei*, care îi s'a acordat acum 100 de ani, când a fost alipită la imperiul rus și care în cele din urmă a ajuns o literă moartă; acordă autonomia *Lituaniiei*, independența *Statului Polonez*, cuprinzând toate țările locuite de Poloni de sub toate dominațiunile, și care va fi unit cu Rusia numai din punct de vedere militar, hotărându-și singur organizarea regimului interior; hotărăște ca toate moșiile dela 160 hectare în sus să fie împărțite la țărani; iar în ceea ce privește politica externă să se menție cea mai strânsă legătură cu Aliații și ducerea războiului cu cea mai mare vigoare și iuteală până la victoria finală. Toate acestea vor fi întocmite, votate și executate de o mare *adunare constituantă*, aleasă prin vot universal și în cel mai scurt timp.

Cetind acestea rămâi uimit și îți vine să crezi că ceea ce a îndeplinit poporul rus, acum în plin războiu mondial, este ceva dumnezeiesc găvind în el puterea ași lecu propriile lui răni interne, înlocuind vechiul regim tiranic, prin altul nou, precum și puterea de a reacționa în contra dușmanului extern, în contra încercărilor lui râvnitoare de dominațiune mondială. Actul poporului rus este de natură a întrece chiar sublimul, căci el face o *Rusie nouă*, așa de mult dorită de toată suflarea rusească. Noi Românii nu putem decât să luăm parte la fericirea poporului rusesc și să salutăm plini de admirație *Rusia nouă*, puternica noastră aliată, urându-i în mod sincer cel mai desăvârșit succes pe calea binelui politic, economic și social!

După informațiile câștigate mai pe urmă, iată cum s'au succedat evenimentele cu privire la *abdicarea Țarului*. Primele semne ale revoluției rusești s'au arătat Joi, 24 Febr. (8 Mart.) a. c., când lucrătorii uzinelor Putilov au declarat grevă, iar în ziua următoare și alte fabrici au intrat în grevă. S'au format cortegii impunătoare de manifestanți pe strade cerând *pâine*, cari au ajuns în centrul orașului cu toate măsurile și rezistența poliției. La 27 Febr. (11 Mart.) un ucaz al Țarului *disolvă Duma*, ceea ce a stârnit și ridicat în picioare toată lumea. Duma, neținând seamă de ordinul de disolvare al Țarului, s'a întrunit la miezul nopții, formând un comitet executiv, însărcinat cu stabilirea ordinii. La 28 Febr. (12 Mart.) s'a resculat armata, ducându-să spre Palatul Dumei ca spre un nou conducător. În fața armatei, deputatul lucrătorilor *A. F. Cherenschi* a rostit soldaților o cuvântare de îmbărbătare. Armata a intrat apoi în sala de ședințe și a ascultat diferite discursuri, prin cari să cereau revendicațiuni pentru lucrători și să expuneau teorii sociale, planuri și programe. În acel timp Duma a fost înștiințată că Palatul Justiției este în flacări, că închisoarea Kresty a fost luată cu asalt și

că fortăreața Petru-Paul s'a predat, că arsenalul a fost devastat și că comisariatele de poliție ard. Mulțimea eră stăpână pe Petrograd: agenții Poliției au fost arestați și unii linșați; iar armata care mai ținea cu Țarul a fost împușcată. La 29 Febr. (13 Mart.) revoluția eră în toiul ei. Regimente întregi în frunte cu ofițeri și steaguri au defilat în fața Dumei, iar președintele ei Rodzianco electricizase cu cuvântul pe acei oameni dornici de libertate, cari îi strigau: *dispuneți de noi, suntem la poruncile voastre!* Fostul guvern a fost arestat, iar la 2/15 Martie s'a format guvernul provizor compus din: Prințul *Lyov*, președinte și interne; *Miliucov*, externe; *Gucicov*, războiu; *Cherenschi*, justiție, etc. Generalii de front, comandantii de armate *Ruschi*, *Brusilov* și *Evert*, vorbind telefonic cu președintele Dumei Rodzianco cerură abdicarea Țarului. Țarul aflându-să în acel timp la *Moghilev*, în trenul imperial, voi la început să meargă la Petrograd, dar crezând că drumul spre acolo poate fi periculos, a luat direcția spre *Pskov*. Acolo au mers *Gucicov* cu *Șalghin*, membri ai guvernului provizor și în gara *Pskov* au cerut abdicarea Țarului în favoarea fiului său *Alexi*, dar el nevoind să se despartă de fiul său a abdicat în favoarea fratelui său *Mihail*, în noaptea de 2/15 spre 3/16 Martie, chiar în tren. De acolo, Țarul spre a fi mai în siguranță s'a întors în *Moghilev*, unde a venit mama lui Țarina văduvă *Maria Teodorovna*, dela Chiev, ca să-l vadă, deși de mai mulți ani nu i-a mai vorbit din cauza intrigelor soției lui. La 8/21 Martie au sosit la *Moghilev* Deputații Dumei: *Publicov*, *Gribunin*, *Verchinin*, *Calunin*, și au arestat pe Țar în numele reprezentanței naționale. El s'a supus cu resemnare, s'a urcat în trenul ce îl așteptă sub presiune, despărțindu-să de mama lui, care i-a zis: „*T'am spus că Alexandra o să-ți mănânce tronul și ea și l'a măncat*“. Țarul a fost condus la *Țarskoe-selo*, unde a fost arestat într'o aripă a palatului imperial.

10/23 Mart. 1917.

Astăzi pe la orele 8 și jumătate a. m., grațioasa noastră Regină, însoțită de o damă de onoare, a făcut o plimbare pe jos pe străzile orașului. Suverana a parcurs străzile din centru fiind întâmpinată cu un vădit respect de numeroșii trecători, plăcut surprinși de această aparițiune augustă la vr'un colț de trotuar, și între cari am avut fericirea să fiu și eu. Cu această ocaziune buna noastră Regină a împărțit mici ajutoare în bani la soldații suferinzi, la refugiați și la oamenii săraci, cari îi eșeau în cale. În piața Sf. Stefan, M. S. Regina zărind un soldat, care avea mâna dreaptă frântă l'a oprit și l'a întrebat dacă mai are dureri. La răspunsul negativ al soldatului Suverana i-a adresat câteva cuvinte de mângâiere, însoțite de o frumoasă sumă de bani. În acest mod și prin toate faptele săvârșite, atât față de bolnavii de prin spitale, pe cari îi vizitează foarte des, chiar și acolo unde

primejdia este mai mare, cât și față de toți desmoșteniții, nemâncații și înghețații pe cari îi întâlnește pe străzi, fie când merge pe jos, fie când merge în automobil, oprindu-să din drum și dându-le câte un ceaiu cald cu însuși mânilor Ei, câte o mângăiere cu vorba și cu tot felul de ajutoare bănești, Suverana noastră își leagă tot mai mult sufletul Ei de al nostru și pecetluiește o legătură nobilă și sfântă între Tron și Țară. M. S. Regina Maria este zeita bună a României, iar opera sa din marele războiu va rămânea deapururea în cartea sfântă a muceniciei de astăzi și pe care poporul român o va binecuvânta ca pe cel mai bun har dumnezeiesc ce i-a fost trimis în zilele de restriște pe care le trăiește.

21 Mart./3 April 1917.

Trecând pe strada Lăpușneanu, pe la ora 3' după amiază, am văzut trecând și am salutat cu mare durere sufletească corpul neînsuflețit al confratelui Maiorul *Dr. C. Popescu-Azuga*, mort de tifus exantematic, urmat de mult onoratul Director General al Sănătății publice, d. *Dr. I. Cantacuzino*, și de mulții prieteni ai defunctului, cari să găseau în localitate. Este cumplit de mare numărul victimelor pe cari le face această molimă în rândul medicilor devotați, cari cad silindu-să să scape dela moarte pe vitejii noștri soldați; n'apucă să moară unul și altul îi urmează. Dacă medicii dau acestei crude boale un contingent așa de mare, este ușor de închipuit cât de mare trebuie să fie numărul morților în toată armata noastră, care n'a suferit în timpul luptelor de pe fronturi, cât suferă acum în perioada de refacere. Numai în Iași, numărul morților să ridică la 80 până la 100 pe zi!

Iată o boală, care dacă n'ar exista *păduchii* nu s'ar putea apropia de om, cel puțin așa să crede și să afirmă de către știința medicală. Astfel fiind, lucrul n'ar fi greu la aparență; ar fi de ajuns ca să scăpăm pe om de păduchi și molima să dispară. Dar dacă aceasta este ușor de făcut în timp de pace, când tot omul este la căsuța lui și are de toate: rufărie îndestulătoare, săpun și apă din belșug, nu tot așa este în timp de războiu, și mai ales într'o perioadă așa de nenorocită, cum este aceea prin care trece mult încercata noastră țară. Acum când am trecut printr'o iarnă excepțional de lungă și de grea, când trupele noastre stau cantonate și îngrămădite peste măsură prin toate orașele și satele Moldovei, când soldatul n'are un adăpost cum să cade, nici căldură, nici primenele, nici săpun și nici apă caldă, cea mai grea problemă de rezolvat este *curățenia*, singura în stare de a ne scăpa de păduchi și prin urmare de această boală omoritoare.

Să sperăm și avem mare credință că înaintând în primăvară și odată cu ivirea căldurilor, trupele vor putea fi cantonate în barăci, la aer liber și curat, și puse în condițiuni cu mult mai bune de *igienă*, putându-să face în mod riguros: despăducherea (deparazitarea) soldaților, izolarea cazurilor confirmate și izo-

larea cazurilor suspecte, pentru a preveni ivirea altor cazuri, să va combate cu deplin succes epidemia aceasta, care aruncă în jurul ei atâta jale!

22 Mart./4 April 1917.

Statele Unite ale Americii, republica celor 100 de milioane de suflete, au declarat războiul Germaniei. Această veste mare și de mult așteptată cuprinde un fapt tot așa de important în istoria omenirii ca și revoluțiunea Rusiei. Destinele rasei omenesti iau o îndrumare nouă. A trebuit ca criminalitatea nemțească să treacă peste toate marginile, ca obrăznicia germană, să nu mai aibă nici un frâu, ca Dumnezeu să iee mințile Kaizerului, pentru ca poporul american să iasă din viața lui pacinică, să vadă primejdia teutonică și să-și recunoască datoria pe care i-o dictează credința lui în concepția liberală și democratică a societăților omenesti.

De când există America nu s'a văzut un entuziasm așa de mare și de adânc. Regimentele au fost aclamate cu frenezie. Spiritul și atitudinea trupelor au fost escelente. Prin toate orașele au avut loc manifestațiuni cari nu să mai terminau. Pretutindenea poporul francez a fost aclamat ca un exemplu de eroism. Delegațiuni numeroase au plecat spre Washington pentru ca să împedecă eventualele manifestațiuni pacifiste ale agenților germani.

Acelaș răsunet l'a avut acest mare fapt istoric asupra tuturor popoarelor europene, mari și mici, cari luptă încontra barbariei germane. La noi n'a fost inimă românească, care să nu tresalte de bucurie. Credința într'o grabnică și strălucită victorie a crescut mult și în curând să așteaptă mult dorita *pace*, care va scăpa lumea pe vecie de o stăpânire groaznică de care eră amenințată. România, scumpa noastră Românie, vede cu bucurie și are ferma credință că în curând va sosi ora mântuirii și să va transformă într'o Românie mare și fericită, *Dacia felix!*

23 Mart./5 April 1917.

Încă o victimă a tifusului exantematic. Lt. Colonelul Dr. *Haralamb Botescu* a murit astăzi. El a fost unul din fruntași, o po-doabă a medicilor români, ceace l'a înălțat până la Preziđenția Asociațiunii generale a Medicilor din țară. Medic distins, cu mult bun simț, sigur în exercițiul carierii, simplu și efectiv în tratamentul pe care îl recomandă. De o activitate fără răgaz și întotdeauna voioasă; un dezinteresat al profesiunii, care pe mulți îi duce la bogății; un dăruitor cu milă și dragoste al științii și în grijirilor date suferinzilor din clasa săracă, cari alergau zilnic după ajutorul său. Muncea mult și din greu pentru deaproapele și pentru toți, după cum a dovedit'o cu prisosință pe timpul când a fost ajutor de Primar al Capitalei; el, cel d'întăiu, a purtat de grije ca hrana populației să fie curată și sănătoasă, controlând

în mod efectiv și științific alimentele de prin cârciumi și restaurante, lovind fără milă în toți otrăvitorii de tot felul, cari exploatau populația Bucureștilor. Sub formă de anchete sociale, de conferințe de vulgarizare medicală, de înființări de dispensarii și de băi populare, de organizare a igienei școlare, el a desfășurat o activitate neobosită de medic îndrumător al mulțimii. Băile Govora-Călimănești, mulțumită lui au ajuns să rivalizeze cu cele mai renumite stațiuni balneare din străinătate.

Asociațiunea generală a medicilor s'a sprijinit ani întregi pe hărnicia lui neastâmpărată. Ea nu va uita nici odată că el a fost acela care a organizat-o pe o bază mai largă și mai dezinteresată; că el a luptat neobosit pentru triumful revendicațiunilor profesionale ale medicilor, mai ales a celor desmoșteniți, și pentru dobândirea unei legislațiuni sanitare mai drepte.

Ca om politic, doctorul Botescu, a luat parte la orice faptă folositoare, dând concursul orișuiunde s'a simțit trebuința. În calitate de deputat glasul lui a resonat în Cameră, pentru ultima oară, la 10/23 Martie a. c. aducând cu emoțiune laude medicilor, cari au murit în silința lor de a scăpa pe alții de moarte, cerând deputaților să-și arate „sentimentele lor de prinos de recunoștință și de admirațiune pentru acești eroi apărători ai energiilor omenești scumpe”. Iar confrăților le-a adresat o scrisoare publică prin ziare îmbărbătându-i în lupta aprigă în contra dușmanului intern, care pare a fi mai cumplit decât cel extern, secărând mai multe victime. N'o fi fost aceasta o presimțire de ceea ce îl așteptă?!

Universitatea populară din București îi va păstra eternă recunoștință pentru cursurile de *igienă populară* pe care le predă și cari erau așa de atrăgătoare și de interesante pentru publicul muncitoresc prin forma lor simplă, umoristică și plină de viață.

Golul lăsat de doctorul Botescu este imens și el va rămânea pentru mult timp una din fizionomiile cele mai originale ale corpului medical, vecinic în mișcare și în luptă în contra dificultăților pe care le întâmpină în calea sa, neabătut și neobosit. Fie ca unicul său fiu Radu să-i fie vrednic urmaș și să-i poarte cu cinste mândrul și neuitatul său nume!

24 Mart./6 April 1917.

În această zi mergând la Marele Cartier General, instalat în Liceul militar, și așteptând un răspuns în camera de gardă dela poartă, am fost de față la o scenă penibilă. În această cameră să aflau de serviciu un sublocotenent și un sergent-maior, cari să ocupau cu telefonul și cu cererile de audiențe, pentru cei ce veneau cu afaceri de serviciu sau personale.

În timpul acesta vine o femeie mărunțică, slăbuță dar vioaie, în etate cam de 56 de ani, îmbrăcată curățel, cum să poartă femeile de prin orașe din pătura celor fără de știință de carte, dar

gospodari; ea eră imbrobodită cu o năframă de coloare închisă, eu mănuși cenușii și ținea în mâna dreaptă un sul de hârtii. Fiind aglomerație cu mare greutate a putut pătrunde în cameră; intrând a dat bună ziua tuturor și a așteptat să-i vină rândul, care nu-i mai venea, căci cei chemați a întrebă nu-i dădeau nici o considerație. După vr'o jumătate de ceas s'a adresat cuviincios sergentului, spunându-i că are niște acte dela ginerele ei, care este plutonier pe front. Sergentul aruncând o ochire repede asupra actelor îi spune cam aspru că trebuie să meargă cu ele la Ministerul de războiu, dar dânsa i-a răspuns că a fost acolo și că de acolo a fost îndrumată aci și prin urmare îl roagă să-i primească actele și să le deie celor în drept spre rezolvare. Sergentul i-a răspuns și mai aspru că n'are timp să se ocupe cu astfel de lucruri. Atunci femeia să adresează sublocotenentului, care nu numai că nu-i dă nici un sfat, dar o ia și în bătaie de joc cu niște vorbe și gesturi, cari sunt greu de reprodus aci. Indignată peste măsură și cu drept cuvânt, această femeie să adresează sublocotenentului cam astfel: „Mă iartă, domnule ofițer, dar îmi pare rău că mă iei așa ușor; ce? unde mă vezi fără pălărie în cap și îmbrăcată așa cum sunt, fără zorzoane și marafeturi, crezi că pentru mine nu poate fi nici o dreptate? Deși n'ași fi vrut să-ți spun cine sunt, ca să nu crezi că mă laud, dar prin purtarea d-tale mă silești să-ți spun că eu sunt mama celor *trei frați Bălan*, cari *toți trei sunt pe front*. Cel mare fiind căpitan a fost făcut prizonier în luptele dela Olt, dar a fugit dela dușman, a fost înaintat *maior* și acum este *iar pe front*; al doilea este acum *căpitan*; tot pe front; cel mai mic este *medic sublocotenent*, aproape de a fi doctor, tot pe front; iar actele acestea sunt ale ginerului meu care este plutonier, tot pe front, așa că eu fiind văduvă trăiesc eu fata cea măritată după plutonier și care are trei copii, precum și cu cea mai mică fată, care n'are mai mult de 16 ani, într'un *tren de refugiați* pe o linie ferată moartă, de felul nostru fiind din Pitești, de unde am fugit de frica Nemților!“ — „Ei, și ce-are a face?“ îi răspunde ofițerul întorcându-i spatele și văzându-și de treabă. — La aceste cuvinte m'am crezut dator a luă apărarea acestei femei venerabile și în fața celor prezenți am zis d-lui ofițer: „Cum, ce-are a face? Astfel ști d-ta să apreciezi meritele acestei femei sfinte, care a dat țării, în timpurile aceste, trei ofițeri și un ginere plutonier, toți pe front, pe câtă vreme d-ta stai aci la telefon? Astfel ști d-ta să stimezi și să ajuți pe această vrednică femeie, căreia ar trebui să îi te închini, acum când nevoia a scos'o din trenul de pribegie și a adus'o la Iași, în interesul ginerelui său? Astfel ști d-ta să-ți implinești serviciul pentru care ești pus aci și te scutește de front?“ — La aceste cuvinte, aprobate cu deosebită satisfacție de toată azistența, ofițerul rușinat și înfricat i-a luat actele, le-a trimis la Registratură și în urmă i-a dat chitanța de primirea lor.

Plină de recunoștință această mamă vrednică mi-a mulțu-

mit și mi-a zis: „te rog, domnule colonel, să-mi spui cum te cheamă, ca să pot spune și copiilor mei bunătatea d-tale“. „În alte împrejurări ți-ași da numele meu, i-am răspuns, dar ceea ce am făcut pentru d-ta este un lucru așa de mic și de obligator pentru toi cei chemați ași face datoria de slujbași și de oameni bine crescuți, încât nu merită să se facă parada de numele meu, fiind adânc mulțumit în suflet că am putut fi de folos unei mame așa de vrednică de toată stima cum ești d-ta și îți urez ca toi iubii d-tale de pe front să se întoarcă acasă cu cununa de viteji ai mult iubitei noastre țări“.

26 Mart./8 April 1917.

M. S. Regele a inspectat în ziua de 22 Martie (4 Aprilie) trupele de pe frontul armatei II, ținându-le cuvântarea următoare: „Ostași! Cu inima plină de nădejde vă salut azi pe voi, ostași din armata II, cari de mai multe luni ați opus o rezistență nebiruită tuturor încercărilor vrăjmașului de a rupe liniile noastre; voi stați aci la un post de onoare, păzitori neobosiți ai hotarului Țării, expuși la atacurile unui vrăjmaș care în trufia lui crede că toate trebuie să se închine lui, că toate drumurile, toate ușile sunt deschise laconiei sale de stăpânire; prin vitejia voastră bărbătească l-ați învățat că *pe aici nu să trece*.

„Am venit azi între voi să vă aduc prinosul Meu de recunoștință pentru modul cum v-ați luptat până acum și să împart acelor cari s'au destins în deosebi, răsplata pentru faptele lor, dar mulțumirea mea vă îmbrățișează pe voi toi cari v-ați condus ca niște ostași vrednici de dragostea ce Țara vă poartă și dela care Țara și Regele vostru mai așteaptă multe fapte eroice.

„Dincolo în ținuturile bogate, dar pustiite, acuma stau frații noștri și sufer sub jugul nemilos al unui vrăjmaș, care fără cruțare a cotropit o mare parte a iubitei noastre Țări și care suge până la cea din urmă picătură de viață a unei populații chinuite și batjocorite în cele mai sfinte sentimente ale ei.

„Acolo zac sub țarinele sfințite de sângele lor mii de viteji cari ș'au dat viața pentru mărirea patriei, ei toi vă cheamă, ei toi așteaptă dela voi să goniți din pământul strămoșesc armatele vrăjmașe, să înfigeți drapelele voastre victorioase iarăși în pământul strămoșesc.

„Vă mai așteaptă lupte grele, căci drumul este lung dar, cu ajutorul lui Dumnezeu, îl veți străbate ca biruitori.

„Vouă, fiilor de țărani, care ați apărat cu brațul vostru pământul unde v-ați născut, unde ați crescut, vă spun Eu, Regele vostru, că pe lângă răsplata cea mare a isbânzii, care vă asigură fiecăruia recunoștința neamului nostru întreg, ați câștigat totdeodată dreptul a stăpâni într'o măsură mai largă pământul pe care v-ați luptat. *Vi să va da pământ*. Eu, Regele vostru voi fi întâiul a da pilda, vi să va da și o largă participare la treburile Statului. (Votul obște).

„Arătați-vă, scumpii Mei ostași, demni de încrederea ce Țara și Regele vostru pun în voi și îndepliniți-vă, ca până acum, date-riile voastre cu sfințenie.

„Să trăiească scumpa. Noastră Țară și viteaza ei armată, nădejdea și fala ei“.

29 Mart./11 April 1917.

Toate ziarele publică și dau anunțuri despre marea victorie engleză dela *Cambrai*, al cărei rezultat a fost: înaintarea frontului cu câțiva kilometri, ocuparea mai multor localități și pozițiuni importante, apoi peste 13.000 prizonieri cu 235 ofițeri, luarea a peste 120 tunuri, 60 mortiere și 163 mitraliere. Orașul *St. Quentin* este încercuit și căderea lui este chestie de foarte scurt timp. Pe frontul din Mesopotamia, englezii înaintează mereu pe râul *Diala*, iar Rușii au cucerit orașul *Kanekim*. Patrurile anglo-ruse au stabilit primele legături între cele două armate. Aceste știri au produs mare bucurie tuturor aliaților.

30 Mart./12 April 1917.

Astăzi în Joia Sfintelor Paști a fost împușcat trădătorul Lt. Colonelul *Crăiniceanu* pe front, în fața Regimentului 25, a cărui comandă o avusese până în momentul arestării; un glonț în cap, cinci în piept și trei în picioare au pus capăt acestei ticăloase vieți, ca să fie pildă tuturor trădătorilor de neam și țară.

31 Mart./13 April 1917.

Un ciudat fenomen meteoric s'a observat astăzi între orele 4 și 5 p. m. pe cerul senin al Iașului, soarele fiind încă în toată strălucirea lui. A apărut la zenit o fâșie luminoasă cu colorile spectrului solar, ca un curcubeu, care însă nu avea forma caracteristică de arc. La lumina strălucitoare a soarelui, colorile acestui curcubeu apăreau ca un enorm stindard desfășurat pe bolta cerului, în care să deosebeau aproape numai cele trei colori ale frumosului nostru tricolor. Acest fenomen a făcut o adâncă impresiune asupra privitorilor, mai cu seamă în timpul acesta de sbucium sufletesc, și cei mai mulți vedeau în el un semn al lui Dumnezeu, un semn de pace. Stindardul iubitei noastre Țări, apărut pe cer, nu putea să fie decât un semn al Provedinței, care ne înștiință că în curând va veni mult dorita pace; stindardul fiind comoara oastei, oastea ne va aduce pacea; apoi stindardul nostru întins pe cer, este de bun augur, căci el să întinde peste întreg neamul românesc, care în curând va fi întregit, și atunci România Mare va trăi în pace și fericire!

Pentru a satisface curiozitatea cetitorilor mei le voi aduce aminte că în știință aceste aparițiuni să chiamă *Halo* și sunt atribuite unor fenomene meteorologice. Sunt două feluri: *halo solar* (ziua) și *halo lunar* (noaptea), cerul fiind întotdeauna *senin*.

Cel *solar* este produs prin *refracțiunea* luminei, trecând prin niște cristale mici de gheață, transparente și prismatice, cari plutesc în regiunile înalte ale atmosferei; colorile acestui halo sunt acele ale curcubeului, mai puțin pronunțate însă, începând cu culoarea roșie și sfârșind cu violetul, care ocupă partea exterioară. Haloul *lunar* este numai un cerc luminos, alb și incolor, care este foarte apropiat de lună, datorit *difracțiunii* luminei în jurul beșicuteilor umede suspendate în aer, ceea ce să întâmplă când atmosfera este încărcată de umezeală: el prevestește ploaie pentru ziua următoare.

4/17 April 1917.

În anul acesta am prăznuit cea mai mare sărbătoare a creștinătății, Învierea Mântuitorului nostru Isus Christos, mai de timpuriu, în zilele de 2/15, 3/16 și 4/17 Aprilie. De astă dată clopotele au amuțit, n'au chemat la denii pe credincioși, nici n'au anunțat *învierea*. Sfintele Paști de acum sunt tăcute. Credincioșii nu sunt înviorați ca altădată, dar, în schimb, rugăciunile lor sunt mai fierbinți, rugăciunea și atitudinea lor au un aer mai solemn, mai grav și mai tainic. Cei mai mulți să adâncesc într'o meditație prelungită, în care să amestecă dorul de casă, de rudenii, de prietini, și compară cu durerea în suflet ceea ce a fost altădată cu ceea ce văd și simțesc astăzi. Cu aceste amintiri duioase fiecare să roagă celui Atotputernic ca să ne aducă mult dorita pace cât să poate mai curând și să întocmească lucrurile pe pământ în așa fel ca să nu mai fie pe el decât numai pace și iubire între oameni; să ne ferească pe viitor ca să nu mai fim părtași la așa cumplită tragedie, în care niște neamuri blestemate au nesocotit legile lumii creștine și civilizate „au luat în batjocură cuvintele Aceluia care s'a sacrificat pentru oameni, făurindu-și un alt Dumnezeu feroce, sângeos, răsbunător și diabolic. Pentru orgoliu și nebulie o singură făptură omenească a sacrificat milioane de vieți, asvârlind lumea întreagă într'un cataclism, deslănțuind patimile, scormonind instinctele primitive, împrăștiind durerea peste tot locul și ridicând ca într'o viziune drăcească toate puterile iadului, pentru a zdrobi tot ceea ce a cucerit civilizația și morala creștină.

Avem însă credința că această tragedie să apropie de sfârșit și sperăm că în curând binele și dreptul vor eși biruitoare. Învierea Mântuitorului, care s'a sacrificat pe sine pentru omenirea întreagă cu moarte pe moarte călcând, ne întărește în această speranță, căci învierea aceasta este triumful binelui, a dreptății și a adevărului.

Dacă Paștile noastre sunt triste, acele ale dușmanului trebuie să fie și mai triste, deoarece succesele lui trecătoare de pe frontul român sunt plătite acum cu înfrângeri mari pe frontul apusean; înfrângeri, cari sunt începutul zdrobirii definitive a ambițiunilor teutone. Aceste înfrângeri, precum și evenimentele

politice considerabile din Rusia și Statele-Unite, cari s'au produs în ultimul timp, însemnează condamnarea la dezastru a Germaniei și a tuturor aliaților ei.

Sărbătorile le-am petrecut la viie la Uricani. În ziua primă, pe un timp minunat de frumos, am avut ca tovarăși pe Locotenentul Dr. Al. Pop-Avramescu, medicul divizionului coloanelor de munițiuni ale Diviziei IV, Arm. I, din localitate, și pe fiul meu, căpitanul Mircea. Cu toată vitregia timpului am avut la masă tradiționalele ouă roșii, cozonac și pască cu de mulți dorita friptură de miel. Am ospătat destul de bine în frumuselel cerdac al casei, având înaintea ochilor minunata priveliște a satului cu împrejurimile lui. Am ciocnit ouă după legea creștinească, binecuvântând Invierea Domnului și urându-ne din suflet pacea cu realizarea idealului național.

Trupa din localitate a luat parte în frunte cu corpul ofițeresc la ceremonia religioasă a Invierii dela miezul nopții, iar prânzul l'a luat pe câmp, pe iarbă verde, ciocnid ouă roșii și ascultând urările și cuvintele înălțătoare ale comandantului; apoi toată după amiaza au petrecut o în cântece, jocuri și chiuituri, după obiceiul Românilor, cari nici în cel mai mare necaz nu-și perd cumpătul, nici veselie lor obicinuită.

În ziua a doua timpul a fost tot frumos, dar puțin contrariat de vânt. Tot așa și în ziua a treia, însă am fost compensați prin plăcuta prezență în mijlocul nostru a Căpitanului *Eraclide*, vrednicul comandant al divizionului din localitate, iar mai spre seară ni s'a mărit societatea cu neobositul Primar *Gheorghe Dimitriu*, care de 31 de ani administrează comuna Uricani ca un adevărat părinte.

5/18 April 1917.

M. S. Regina Maria în fiecare zi de Paști, de dimineață până seara, a împărțit daruri la soldații din spitale și la cei pe cari i-a întâlnit în drum, mângâindu-i și încurajându-i pe toți cu cuvinte blânde și bune pe cari nu le vor uita niciodată. Principele moștenitor Carol a petrecut sărbătorile împreună cu soldații de pe fronturile *Putnei* și *Sușitei*, stând patru zile în mijlocul lor și străbătând tot lungul frontului, călare sau pe jos, pe timp frumos sau pe vreme rea, mergând prin tranșee până la posturile înaintate, observând toate lucrările de apărare și stând de vorbă cu soldații pentru a le cunoaște educația militară și pregătirea neapărat trebuincioasă pentru viitoarele lupte. Soldații au fost adânc impresionați și nu vor uita clipa în care Prințul i-a salutat cu „Christos a înviat!“ iar ei au răspuns cu glas puternic și voios. „Adevărat c'a înviat!“ de au răsunit codrii Vrancei. Prințul s'a despărțit de ei urându-le ca la anul să serbăm învierea poporului românesc întreg!

6/19 April 1917.

După marea victorie a Englezilor de acum câteva zile, zia-

rele anunță o nouă victorie franceză, între *Soissons* și *Reims*, precum și la Muntele *Cornillet*, în care au făcut peste 17.000 prizonieri germani și mult material de războiu (75 tunuri, 180 mitraliere, etc.), înaintând frontul cu 11 kilometri. Aceste succese strălucite pe frontul franco-englez sunt considerate de către Alianții noștri ca prima fază a mării lor ofensive și sperăm că în curând vom auzi de alte victorii mari.

7/20 April 1917.

După Statele Unite au început și Republicele Americii de Sud; Argentina, Brazilia, Chili, Guatemala și Uruguay au rupt relațiile lor diplomatice cu Germania. În curând să sperăm că întreaga America de Sud va declara războiu, așa că Germania să va găsi înaintea unui continent întreg, care să ridice cu putere încontra ideii de dominațiune universală, politică și economică prin militarism.

9/22 April 1917.

Când m'am deșteptat viscoala și ninge; câmpul și casele erau acoperite de un strat subțire de zăpadă și eră un frig ca de iarnă. Intocmai aceeași vreme care eră pe frontul franco-englez acum câteva zile, când s'a obținut acele victorii strălucite din partea Alianților noștri și al căror rezultat bine cunoscut acum este de: 40,693 prizonieri, 437 tunuri, 356 mortiere de tranșee, 882 mitraliere, etc.

15/28 April 1917.

D. Ion I. C. Brătianu, președintele consiliului de miniștri, a plecat la Petrograd, pentru ca să întoarcă vizita Ministrului de războiu *Gucicov*, iar pe urmă să va duce la Marele Cartier General rus. D-sa este însoțit în această călătorie de către d. general *Prezan*, șeful Marelui Stat Major.

De pe frontul francez un fapt vrednic de însemnat este că în bătăliile desfășurate în *Champagne*, numai într'o singură zi (5 April) s'au tras de ambele părți peste 3 milioane de obuze.

16/29 April 1917.

Astăzi, Duminică, d-na *Olga Sturza*, vrednica și milostiva președintă a operei de asistență a refugiaților, a botezat un copil al unei refugiate dându-i numele de *Mircea*, de față fiind toți refugiații.

17/30 April 1917.

Trecând din piața Unirii pe strada Ștefan cel Mare, unde aglomerația și circulația întotdeauna sunt foarte mari, am azistat la o scenă sfâșietoare de inimă; un soldat rus a fost trântit de un automobil tot rus și i-a rupt piciorul stâng în sus de genunchi. Soldatul s'a ridicat cum s'a putut și târându-și piciorul cu mare greutate s'a dus până pe trotuarul din dreapta, unde a căzut din

nou. În acel moment un soldat român care l'a văzut, a alergat ca să-l susțină și să-i deie ajutor. Aceasta s'a petrecut într'o clipă. Multă lume s'a adunat în jurul rănitului până ce a fost transportat de *Salvarea* la un spital.

18 April/1 Maiu 1917.

După noile rapoarte epidemia de tifus exantematic ar fi în continuă descreștere, atât în privința numărului cazurilor, cât și a mortalității, care ar fi scăzut la 10%. Cu toate acestea, medicii continuă a mări numărul victimelor, între cari, ca cele mai recente, să află: Lt. Colonelul *Dr. C. Marinoiu* și Colonelul *Dr. I. Buță*, căruia, fiind în agonie, îi s'a anunțat înaintarea la gradul de general. O fi înțeles el ceva?!

19 April/2 Maiu 1917.

În ziarele de azi am cetit că *Alexandru Jeszensky*, călăul Românilor din Ungaria, a murit. Este neuitat rolul pe care l'a jucat această tristă figură, în calitate de procuror, în vestitul proces al *Memorandului*, când s'a osândit întreg Comitetul național al Românilor, pentru faptul că în loc să se adreseze Regelui Ungariei prin guvernul său din Budapesta, s'au dus cu memorandumul de-a dreptul la Viena, fiind sigur că guvernul unguresc nu l'ar fi înaintat. Ca recompensă pentru serviciul adus ideii de stat maghiar, el a fost numit șef al biroului de naționalități, anume înființat pentru *Jeszensky* de către guvernul lui *Bánffy*. Acest birou nu avea menirea, după cum ar fi fost firesc, ca să ocrotească interesele naționalităților, ci rolul lui a fost ca să supravegheze mai deaproape și să ia din vreme măsuri de represiune față de orice tendință de emancipare naționalistă. Din acest birou să dădea materialul de informații secrete pentru orientarea politică a guvernelor ungurești și tot de acolo să puneau la cale faimoasele procese de presă ale căror victime erau mai cu seamă Românii. Acest slovac ungarizat eră neobosit în a descoperi *crimele*, urmărind, persecutând și lovind cu setea parvenitului de ași câștiga noi merite față de stăpânii lui și a să ridică pe deasupra suferințelor naționalităților, la onoșuri cât mai mari. Să sperăm ca el va fi ultimul călău al Românilor ardeleni!

26 April/9 Maiu 1917.

Regimentul 9 de Vânători, refăcut, complectat și bine echipat a defilat pe stradele orașului mergând pe front, în cap cu energicul său comandant, Lt. Colonelul *Rasoviceanu*. Toți cei ce l'au văzut trecând s'au închinat și l'au salutat din toată inima, urându-i să se încarce de glorie în noua ofensivă, care va să înceapă în curând. Soldații aveau o înfățișare cât să poate de bună, cu moralul ridicat, chipeși și sdraveni, toți aveau frunză verde la capelă și erau veseli, mergând cu pas grăbit acolo unde onoarea și viața țării îi chemă, să duceau să libereze pământul sfânt al

patriei, încălcat de barbari și în același timp să desrobească pe frații noștri subjugați. Este vorba ca în același scop să plece și celelalte corpuri ale armatei I, în zilele cari vor urma.

1/14 Maiu 1917.

Ziua de 1-iu Maiu în anul acesta este tristă; cerul este inorat, pe alocuri plouă; aerul este rece. Să pare că natura într'adins a luat această înfățișare pentru ca oamenii, în necazul lor de acum, să nu să mai gândească la *Maiul* din alte timpuri, din vremuri bune, când toți creștinii cu multe zile înainte își făceau planul cum să-l petreacă mai bine, la pădure, pe iarbă verde, cu friptură de miel și cu vin de pelin (*amărel*) și cui îi dă mâna și cu un taraf de lăutari alături. În loc de aceasta, toți sunt cu oftatul pe inimă și cu gândul la Dumnezeu rugându-l ca să să îndure ca cel puțin *Maiul* viitor să-l prășnuiească după cum este obiceiul strămoșesc.

Ziua de 1-iu Maiu, cu sărbătoarea ei tradițională, cu copăcelul sădit la poartă, să chiamă în popor *Arminden*. Pentru Român această zi nu este sărbătoarea cu steaguri roșii a neamurilor străine, așa zis'a *sărbătoare a internaționalei*, care propovăduiește înfrățirea popoarelor, ceace n'a împedecat măcelul de astăzi, cu boalele și foametea lui, și, lucru vrednic de însemnat, cei mai aprigi și mai infocați susținători ai *socialismului cosmopolit și fraternizator* au fost Nemții, tocmai ei, cari au deslănțuit asupra omenirii acest războiu fără pereche în istoria lumii. Este știut că socialiștii lor au votat în Parlamentul Imperiului cu unanimitate toate creditele cerute pentru războiu, și atunci să naște întrebarea firească dacă Nemții au fost socialiști intrernaționali din convingere sau numai din *calcul*, pentru ca să păcălească pe naivii lor vecini și pe adepții lor din toată lumea?!

Pentru noi Românii ziua 1-iu de Maiu este o zi de voie bună, de petrecere, de bucurie, în mijlocul naturii reinviate și împodobită cu verdeată și flori, este *armindenul*, în care datina strămoșească mai cere ca fiecare să sădească în țarina lui un *pom*, în cinstea pământului generos și fecund, acest isvor de viață și de belșug, de care este legată existența omului. În anul acesta s'a dus petrecerea și sădirea pomului, căci Românii trebuie să steie în mijlocul furtunii cu fruntea în sus și neclintiți, făcând zid de apărare din pepturile lor oțelite în contra puhoiului sălbatic și pregătindu-să pentru ceasul cel mare în care vor alungă pe dușman peste hotare și dincolo de hotare, pentru ași mări moșia strămoșească, desrobindu-și frații și făurindu-și granițele poruncite de Dumnezeuul isbândeii!

Poate că unii cetitori vor fi curioși să știe care este originea numirii de *arminden*, dată de popor zilei de 1-iu Maiu. Iată ce ne spune d. V. Bogrea în numărul dela 2 Maiu a. c. al *Neamului Românesc*: „Originea acestei denumiri a lămurit'o Episcopul Melchisedec în „Cronica Romanului.” „Pornind dela expresia *Ilīnuc*

denu „Ziua de Sf. Ilie”, aflătoare într'un document dela Ștefan cel Mare, precum și dela constatarea că patronul calendaristic al zilei de 1-iu Maiu este Sf. Ieremia, învățatul episcop, care, spre deosebire de cărturarilor profani, nu să rătăcea neștiind scripturile, esplică pe *Arminden* dintr'un slavonesc *Ieremiinu denu* „ziua Sf. Ieremia.”

Tot cu privire la *Arminden* am găsit în *Dacia preistorică*, monumentala operă a lui *Niculae Densușianu* la pag. 745, următoarele: „Urme despre un cult foarte vechiu în onoarea divinității *Armin* mai există și astăzi la Carpați. Prima zi a lunii Maiu este una din cele mai solemne sărbători poporale ale păstorilor și țăranilor români din Transilvania și Banat. Ea să serbează cu rituri tradiționale necreștine și are numele de *Arminden*. Cuvântul să vede a fi compus din *Armin* și *den*, foarte probabil cu înțelesul de aniversarea morții lui *Armin*. Părinții bisericii creștine consacrară această zi profetului *Ieremia*. Pe teritorul *Sarmizegetusei*, sărbătoarea cea mare a *Armindenului* să celebrează la *Densus*, unde mai există până astăzi cel mai vechiu monument arhitectonic al Transilvaniei, un *mausoleu* de formă antecreștină, acărui istorie nu o cunoaștem, dar care să vede că ar fi fost restaurat în cursul evului de mijloc tot în stilul antic. În ajunul acestei sărbători să înfige în pământ lângă poarta fiecărei case românești o prăjină lungă de fag sau de stejar, cu crengi și frunze la vârf, numită de asemeni *arminden*. Ea rămâne lângă stâlpul porții până când să seceră grâul, sau să face cea d'întăiu pâne nouă; atunci de regulă, femeile române, în semn de mulțumită lui Dumnezeu, fac o pogace coaptă în țest, ars cu lemne din *arminden*. În Atica și Arcadia, unde elementul pelasg rămase mult timp preponderant, sărbătorile poporale în onoarea lui *Hermes* sau *Armes* să numeau *Ermaia* (grecește); la porțile edificiilor publice și ale caselor particulare să puneau stâlpi sau *arminden*, numiți *Ermai* (grec.). Mai notăm aci că numele de *arminden* pentru stâlpii lui *Hermes* eră cunoscut și în antichitate. În ce privește vechile reprezentări ale lui *Hermes* sau *Armes*, el ne apare adeseori figurat cu barbă, uneori cu două, trei și patru capete. În cultul roman sărbătoarea cea mare în onoarea lui *Armes* sau *Hermes* (Mercuriu) eră în ziua de 15 Maiu; iar pentru *Maia* mama lui *Armes*, sacrificiile să făceau în ziua primă a lunii Maiu, adecă la *Arminden*.” În notiță pe aceeași pagină găsim următoarele: „*Hermes* în dialectele italice să numea *Armes* și *Armen*. Unele din monedele vechi ale Romei poartă pe o față tipul lui *Ianus*, pe alta tipul lui *Armes*. Probabil că *Armes* este zeul ocult sub acărui protecțiune specială să află cetatea Romei și la *Armes* apelează Numa când voieste să înduplece mânia lui *Joe* (*Ovid*). După cucerirea Daciei, *Armes* rămase și mai departe o divinitate protectoare a *Sarmizegetusei* și a întregii provincii. În înscricțiunile latine însă, numele său cel vechiu național. este întotdeauna înlocuit cu numele altor divinități similare romane.”

5/18 Maiu 1917.

Epidemia de tifus exantematic scade și ca număr și ca gravitate, dar medicii continuă ași da tributul de victime cu aceeași maritimie ca și în trecut. Nu este zi în care ziarele să nu înregistreze unul sau doi medici, căzuți pe câmpul de onoare al datoriei lor față de neam și de țară. După informațiile culese rezultă că din numărul doctorilor și al studenților în medicină, cari să aflau în serviciul armatei la începutul războiului și care era de 2200, au murit până astăzi în lupte sau au căzut prizonieri 130, au rămas în teritoriile ocupate 200, au murit de tifus exantematic 180, iar 200 sunt bolnavi în prezent. Aceasta însemnează o pierdere de 30% din numărul inițial al medicilor.

9/22 Maiu 1917.

Această zi a fost tristă pentru mine. Nepotul meu *Cornel Bianu*, student la facultatea de drept din Cluj, care fiind artilerist în armata austro-ungară, a căzut în cursul luptelor prizonier la Ruși și acum să află în lagărul de prizonieri dela *Darnița* de lângă Chiev. El a trimis fratelui meu, maiorul *Virgil*, dela *Marele Cartier General*, o scrisoare lungă prin care îi arată situația lui, precum și nerăbdarea de a să vedea cât mai curând în rândurile armatei române, luptând pentru desrobirea neamului, și în care s'a înscris și el cu mai multe zeci de mii din camarazii săi ca *Voluntari*. La sfârșitul scrisoarei spune că mai mulți preoți români din Ardeal, au murit moarte de mucenici, fiind spânzurați, de către Unguri, ca trădători de patrie. La cetirea acestora am rămas înmărmuriți gândindu-ne la toate victimele, cari sunt cu sutele și cu miile pe tot pământul Ardealului și am implorat ajutorul Provedinței ca să ne ajute să răsbunăm sângele lor nevinovat și vărsat pe altarul aurit al viitoarei noastre Patrii, mărită și întregită până în granițele ei naturale și să răsplătim după cum să cuvine suferințele și chinurile răbdate din partea barbarilor asiatici de neamul nostru în timp de mai bine de o mie de ani. Căci nu să poate să nu vie și dreptatea noastră, fie chiar cât de târziu!

10/23 Maiu 1917.

În această zi mare a neamului nostru națiunea română este în arme. Inimicul este tot la frontiera Moldovei și ultragiează prin prezența lui cea mai mare parte a țării. Parada din anul acesta nu s'a mai făcut în atmosfera anilor trecuți; ea n'a mai fost o paradă banală, de formă; la trecerea trupelor toată lumea a simțit un fior sfânt, a salutat în mod solemn, aproape religios, drapelele desfășurate, căci ele au acum o aureolă de glorie curată. Toți au privit cu drag la ostașii cari au trecut defilând, căci ei sunt luptătorii din Carpați și dela Dunăre, sunt vitejii copii ai țării, cari au înfruntat cu bărbăție urgia ce s'a abătut asupra.

patriei; ei sunt aceiași cari vor luptă și cu mai mare îndârjire: mâne, poimâne și până la victoria finală. Din privirile lor s'a desprins voința neștrămutată de a învinge; ținuta morală a lor a fost admirabilă; între armată și șeful ei suprem s'a stabilit o legătură sufletească indisolubilă, punând împreună bazele României Mari, în sânul căreia vor trăi toți Românii.

Ca de obicei așa și în anul acesta *10 Maiu* a fost o zi frumoasă, un soare cald trimitând razele lui înviorătoare asupra tuturor. Norocul a fost ca să dau de un loc bun, de unde am putut vedea întreaga serbare, care s'a făcut pe platul splendid al parcului de aviație, în mijlocul căruia să aflau trupele cu drapelulele, formând un careu și având în față numeroși soldați răniți pe câmpul de războiu. De față erau toți miniștrii cu șefii misiunilor străine și cu unii din generalii noștri, ofițerii țărilor aliate și multe persoane oficiale. La ora 10 a sosit Maiestățile lor Regele și Regina cu Prinții și Prințesele României, apoi imediat s'a oficiat serviciul religios de către Arhiereul Antim, vicarul Mitropoliei, care la sfârșit a rostit o cuvântare inimoasă, terminând cu cuvintele: „Jertfele poporului român și a iubitelui nostru Rege sunt mari, dar un popor care umblă pe calea dreptății nu poate fi învins. Vom vedea cu bucurie sfârșitul acestui războiu sângeros și ziua de 10 Maiu va fi ziua Incoronării Regelui tuturor Românilor!“ Urale nesfârșite au acoperit aceste cuvinte înălțătoare. După aceasta Regele cu Prințul Carol au decorat drapelul Regimentului 9 de Vânători și acelor alalte de față cu *Crucea Mihaiu Viteazul* și pe mai mulți ofițeri, iar cu *Virtutea militară* pe cei ce s'au distins din trupă. Generalul *Berthelot* a decorat cu *Legiunea de onoare*, în numele guvernului frances pe Colonelii *Bădescu*, *Epure*, *Botez* și Lt. Colonelul *Ștefănescu*; pe Locotenentul *Grigorescu* cu *Crucea de războiu*; iar pe plutonierul *Sibiu* cu *Medalia militară*. După aceasta a urmat defilarea trupelor sub comanda Colonelului *Vlădescu*. Ținuta trupelor a fost admirabilă; soldații voioși și plini de vitejie treceau sprinteni pe dinaintea Regelui și păreau că așteaptă numai comanda ca să să arunce cu avânt și dragoste de țară asupra dușmanului.

După defilare a urmat o producțiune de gimnastică și jocuri soldățești, executate cu multă maestrie de soldați, cari la urmă au dăruit tradiționalul joc al *Călușerilor*. Un entuziasm de nedescris a făcut o piramidă formată din soldați, în mijlocul căreia să află un vânător în ținută de ceremonie cu arma la mână, deasupra căruia doi soldați țineau tricolorul român pe care eră scris: *Trăiească Regele tuturor Românilor!* În acest timp muzicile și corurile de soldați cântau marșul nemuritorului *Ștefan O. Iosif*: *La arme*, condus de autorul muzicei, măestrul *Castaldi*. Acest marș a stârnit un entuziasm general, și toată lumea din față a început să-l cânte. Acest cor imens, cor de peste 10,000 de persoane, aceste sunete eșite din atâtea pepturi, acest apel „*La arme pentru nație și Rege*“ a luat proporțiuni formidabile, cari

au făcut să să cutremure văzduhul. Și atunci, pe când cu toții erau cu ochii înlăcrimați de bucurie și de entuziasm, d. *Vasile Morțun*, președintele Camerii, plângând și el ca un copil, s'a repezit spre d. Castaldi, ș'a smuls dela pept ceasornicul și lanțul de aur și îi le-a dat spre aducere aminte și drept recompensă.

În uralele nesfârșite ale celor de față și într'un entuziasm de neinchipuit Maiestățile Lor au părăsit platoul pătrunși de mulțumire pentru dragostea și devotamentul arătat de întreaga suflare românească. Strânși uniți în jurul Tronului și încrezători în realizarea destinului poporului nostru, atât de crud încercat, nu putem face altă urare decât ca viitorul *10 Maiu 1918* să fie o sărbătoare a întregului neam românesc, o sărbătoare a victoriei și a libertății!

13/26 Maiu 1917.

Ziarele anunță un mare succes italian pe frontul Alpilor Julieni, între mare și Plava. Totalul prizonierilor 10,245, dintre cari 316 ofițeri, și o pradă mare de rășboiu. Acest succes este salutat de toată presa noastră cu cea mai vie bucurie, mai ales că această victorie strălucită vine la timp ca să confirme apropiata victorie finală a Aliaților, de pe urma căreia voni dobândi tot ceea ce dorim. Eri victoria franceză și engleză, astăzi triumful armatei italiene, mâne va urmă neapărat victoria armatelor ruso-române. Prevestiri de zile fericite renasc în sufletele noastre pe urma acestor strălucite succese de arme, căci vedem în ele înfrângerea Teutonului navalnic și răsăritul altor zile fericite pentru neamul nostru. Totalul prizonierilor făcut pe frontul italian dela 1 până la 12 maiu st. v. este de 22,419, între cari 487 ofițeri.

Am cetit astăzi manifestul prizonierilor români din Rusia, semnat de 250 de ofițeri și 250 subofițeri și soldați, ca delegați ai celor 126,000 de prizonieri români din armata austro-ungară, cari așteaptă momentul în care vor fi chemați să lupte alături cu armata noastră, pentru întregirea României. Acest manifest a fost publicat în toate ziarele mari rusești din Petrograd și Chiev, și în același timp a fost trimis, în traducere franceză, tuturor reprezentanților țarilor aliate și neutre.

14/27 Maiu 1917.

Ministrul de munițiuni al Franței, d. *Albert Thomas*, a sosit la Iași, venind din Cernăuți. Aci îi s'a făcut o primire călduroasă fiind găzduit în Palatul metropolitan, unde a fost întâmpinat la sosire de d. *Vintilă Brătianu* și Mitropolitul *Pimen*, care l'a salutat de bună venire prin cuvinte bine simțite și alese la care d-sa viu emoționat a răspuns astfel: „Mulțumesc I. P. S. Voastre pentru frumoasele cuvinte cu care mă întâmpinați și vă rog să credeți că venirea mea în România este cea mai mare fericire pentru mine. Franța, sora mai mare a României, îi întinde mâna cu toată dragostea ei și o încredințează că în curând *visul ei de aur* va fi realizat.” Sara a prânzit la d. Ion Brătianu, președintele consiliului de miniștri.

15/28 Maiu 1917.

La consiliul de miniștri, ținut astăzi înainte de amiazi, a luat parte și d. Thomas. Înainte de acest consiliu d-sa a avut o conferință cu ministrul Franței d. de *Saint-Aulaire* și a primit pe câțiva reprezentanți ai presei. Pretutindenea d-sa a lăsat cele mai bune impresiuni prin declarațiunile sale asupra victoriei finale, care nu poate să fie decât a Aliaților, precum și asupra idealului nostru național, care este pe deplin asigurat.

16/29 Maiu 1917.

Astăzi ilustrul nostru oaspe, d. Thomas, a însoțit pe M. S. Regele nostru la inspectarea Diviziei dela *Hărlău*, de față fiind și d-nii Ion și Vintilă Brătianu. D. Thomas a rămas adânc impresionat de aspectul marțial al trupelor noastre, cari au executat diferite manevre în fața Regelui și a generalului francez Berthelot. După aceasta a avut loc un dejun în mijlocul pădurii *Pârcovari*, în apropierea câmpului unde s'a executat manevrele. Regele a ridicat un toast mulțumind Franței pentru interesul ce-l poartă țării noastre. D. Thomas a răspuns foarte emoționat, plin de entuziasm și de admirațiune, exprimându-și convingerea că toate năzuințele României vor fi realizate.

Seara după ce s'a întors la Iași, d. Thomas a luat parte la o întrunire de ofițeri și soldați ruși, cărora le-a ținut o mișcătoare cuvântare, arătându-le necesitatea de a duce războiul cel mai crâncen Germanilor, cari sunt dușmanii libertății. Soldații și ofițerii înflăcărați de cuvintele pline de însuflețire ale d-sale, l'au purtat în triumf pe brațe până la automobilul său.

După întrunire a luat parte la o recepțiune dată în onoarea sa la d. ministru M. Cantacuzino, de față fiind M. S. Regina cu Prințul Carol și Prințesa Elisabeta. Maestrul *Enescu* a executat cele mai frumoase bucăți din repertoriul său.

17/30 Maiu 1917.

La ora 9 de dimineată d. Thomas a acordat un interviu d-lui *Emil Nicolau* dela *Acțiunea Română*, pe care d-sa îl termină prin următoarele declarațiuni: „Victoria finală a armatelor aliaților să poate socoti ca sigură. Toți aliații cunosc drepturile naționale ale României și toți sunt de acord asupra acestui punct. De altfel tot ce este suflare românească va cere alipirea sa de patria-mamă, de România. Cine ar putea să stea încontra acestui principiu, astăzi când noi forțe democratice nasc în toate popoarele europene? Puteți fi încredințați că toate aspirațiile României vor fi îndeplinite. O repet: în privința aceasta hotărârile sunt unanime printre aliații și amicii României!”

La ora 4 p. m. d. Thomas a luat parte la ședința solemnă a Parlamentului, ținută în onoarea sa. Aparițiunea sa în sala de

ședințe a fost salutăată cu urale nesfârșite și strigăte de „Vive la France.” Toți membrii parlamentului și publicul arhinumeros erau în picioare, făcându-i o măreață manifestație de simpatie.

D. Brătianu, primul ministru, rostește între altele următoarele cuvinte: „Salutând pe reprezentantul republicei franceze, salutăm Țara care a luat asupra-și apărarea umanității, a dreptului la viață al popoarelor. Salutând pe ministrul munițiilor salutăm și pe bravul reprezentant al armatei franceze. Suntem recunoscători misiunii militare franceze pentru devotamentul deșpus în serviciul țării noastre. Vă suntem recunoscători fiindcă din primul moment ați fost prietinel nostru cel mai sincer, cel mai devotat.” Aplauze furtunoase și prelungite au însoțit aceste cuvinte. Apoi d. Porumbaru, președintele senatului, și d. Morțun, președintele camerei, în numele corpurilor legiuitoare, au salutat pe d. Thomas prin cuvinte elocvente, inimoase și de înălțare sufletească.

În mijlocul unui mare entuziasm d. Thomas, solul Franței; ilustrul tribun al ideilor generoase și democratice, ia cuvântul și zice în esență următoarele: „Știeam de mult comunitatea de sentimente între Franța și România. Am înțeles și am simțit această comunitate când am pășit pe pământul țării românești. Astăzi înțeleg și Franța înțelege toată măreția sacrificiului României. În ceasul de față Franța vă onorează și vă iubeste. Știm valoarea soldatului român și astăzi armata d. voastre e demnă de încrederea ce îi s'a arătat. Nu v'o spun ca o felicitare banală, ci a spus-o generalul nostru Berthelot prin cuvintele: „Cum seamănă soldatul român cu cel francez!” Ați trecut prin clipe dure-roase. Franța o știe. Ați suferit. Franța cunoaște suferințele d-voastre. Cu atât mai mult să cuvine răsplata României, acum când să cunoșc toate evenimentele nefericite, cari au ocazionat suferința. Aceste evenimente au încetat. Ultimele lor repercutări să istovesc și România va fi în stare să-și arate toată vitejia cu folosul ce îi să cuvine. Franța susține dreptul la viața liberă a naționalităților. Franța vrea unitatea națiunilor. România va fi aceea ce trebuie și ce îi să cuvine să fie. Plecând dintre d-voastre o fac cu inima încărcată de mulțumire și nu cred să fiu un profet prea grăbit spunându-vă la revedere în curând la București.” Aplauze furtunoase, cari durează mai multe minute, au acoperit ultimele cuvinte; ovațiunile par nesfârșite; ministrii și membrii parlamentului încunjură pe orator, felicitându-l. La plecare mulțimea face o măreață manifestație ovaționând pe sărbătoritul țării noastre.

Recepția d-lui Thomas în parlamentul român va însemna o dată istorică. Discursurile rostite, entuziasmul și aplauzele, cari au subliniat fiecare frază, omagiile aduse Franței glorioase și eterne, ca un resunet unanim al dragostei și jertfelor Mării Republici pentru neamul nostru brădat de suferință, vor face neuitate clipele acestei sărbători de contopire sufletească a celor două țări latine.

Seara s'a dat o masă în onoarea d-lui Thomas la Palatul M. S. Reginei Maria la care au participat pe lângă suverani, membrii guvernului și alte personalități de seamă. Iar la orele 11, d-sa cu însoțitorii săi a părăsit țara ducându-să cu un tren special la Petrograd, după ce mai întâiu a primit la locuința sa vizita d-lor: prim ministru, ministru de războiu, general Prezan, șeful marelui stat maior și general Berthelot, șeful misiunii militare franceze.

24 Maiu/6 Iun. 1917.

Astăzi s'a început în Cameră discuția reformelor: expropierea și votul universal. Sunt mulți oratori înscriși și discuția va fi lungă și largă, inspirată de dorința ca opera care să va realiza să fie pe cât să poate mai bună și mai fecundă. Desigur că unul din cele mai mari momente ale acestui războiu, așa de bogat în măriri și în durere, va fi acela în care o națiune însângeraată pe trei sferturi de cotropirea inimică, dar cu cea mai mare credință în dreptate și victorie, a știut să să facă mai vrednică de ele, asigurând viitorul pentru care luptă, o democrație întemeiată pe justiție și adevăr.

25 Maiu/7 Iun. 1917.

Brazilia a declarat războiu Germaniei. Senatul brazilian a votat 270 de milioane franci pentru cheltuelile necesare de războiu. În trei luni Brazilia va putea pune pe picior de războiu 600.000 de soldați, perfect pregătiți și echipați.

26 Maiu/8 Iun. 1917.

Svonul că ofensiva ruso-română va începe nu peste mult timp ne-a umplut inima de bucurie și ne face să întrezărim sosenia zilelor bune și mari, cu atât mai mult cu cât ofensiva italiană merge din victorie în victorie, apropiindu-să de Triest, a cărui cădere să așteaptă în curând.

27 Maiu/9 Iun. 1917.

Au sosit în Iași un mare număr de soldați ruși, printre cari să aflau mulți români basarabieni. Trecând la rampa militară pentru imbarcare au venit în atingere cu trupele românești ale unui regiment de al nostru, care ocupă un alt tren. Intre aceste două oștiri luptătoare pentru cauza comună s'a stabilit îndată o armonie și înfrățire. Muzica regimentului a cântat dela 6 până la 10 ore seara, diferite cântece românești și rusești; oștenii români și ruși s'au prins în horă. Soldații ruși strigau: „Trăiească România“ și „Trăiească armata și frații noștri Români!“ la cari soldații noștri răspundeau: „Trăiească republica și libertatea rusă!“ Când soldații noștri strigau: „Trăiească M. S. Regele Ferdinand“, rușii răspundeau cu: „Ura.“ Pe când unii jucau, alții discutau. La convorbirile soldaților noștri luau parte și rușii; ei

spuneau că cu toții voiesc să lupte până la ultima picătură de sânge și că ofițerii lor le-au spus că în curând trebuie să fie la București, Cernavoda și Constanța, căci numai astfel își vor putea asigura pe viitor libertatea. Soldații noștri ca și cei rusești erau așa de însuflețiți, încât să îmbrățișau și să sărutau, iar lumea civilă privea cu drag la ei. Această frăție ruso-română a produs o adâncă impresiune, mai ales că dela începutul răboiului până acum ea s'a văzut pentru întâia oară și este considerată ca un bun augur pentru viitoarea ofensivă ce încurând va să înceapă.

30 Maiu/12 Iun. 1917.

Englezii au repurtat o nouă victorie mare la *Ypres* și care să consideră ca una din cele mai importante ale acestui răboiu. Numărul prizonierilor germani a fost de 7000, precum și o mare cantitate de tunuri și munițiuni au căzut în mâinile lor. Acest strălucit succes, caracterizat și prin întinderea și situația terenului câștigat ne-a produs mare bucurie.

1/14 Iunie 1917.

Luna aceasta să începe cu abdicarea regelui *Constantin* al Greciei, care a trebuit să renunțe la tron în urma măsurilor energice luate de Alianții noștri. Cu aceasta a încetat echivocul grecesc, care într'un moment dat eră să primejduiească definitiv cauza Înțelegerii în Orient și expediția dela Salonic. Regele a abdicat în favoarea fiului său al doilea, *Alexandru*, în etate de 17 ani; primul născut, diadocul *Gheorghe*, fiind mai germanofil decât tatăl său. Sub tânărul rege *Alexandru*, d. *Venizelos*, unicul om al situației, va lua din nou în mâinile sale conducerea destinelor Greciei, îndrumându-le pe calea datoriei și a onoarei, aceea a răboiului național, împotriva inamicului ereditar al Elenismului.

Astăzi spre seară a sosit în Iași d. *Vanderwelde*, ministru belgian, șeful socialiștilor din țara sa, însoțit de d-nii *de Brouckere* și *de Man*, deputați belgieni. El a fost primit în Palatul Mitropolitan, unde este găzduit și unde a fost întâmpinat de I. P. S. S. Mitropolitul Pimen, care i-a urat bună venire, de d. Brătianu, primul ministru, d. Morțun, președintele Camerii, și de d. Racoviță, primarul orașului. Seara la ora 8 a avut loc la Palatul regal un prânz în onoarea sa, la care au participat Suveranii și membrii guvernului.

Sosirea marelui cetățean *Vanderwelde* a produs o nespusă bucurie și adâncă impresiune în inimile tuturor Românilor, căci el este solul eroicei Belгии, care cea dintâiu a cunoscut urmările civilizației germane; căci el este sfetnicul marelui rege *Albert*, care, prin bravura și jertfele făcute de el alături de poporul său, a devenit un erou legendar ca și marele nostru rege *Ferdinand*; căci el ne aduce sufletul cavalerismului, onoarei și bravurei până la uitare de sine a unui mare Rege și al unui popor nobil.

2/15 Iunie 1917.

Ministrul Belgiei, d. Vanderwelde, a vizitat înainte de amiază armata noastră dela *Albești*, aproape de Vaslui, unde s'a executat un exercițiu de luptă de către o divizie. La acest exercițiu a azistat M. S. Regele și Prințul moștenitor, însoțiți de d-nii Brătianu, general Prezant, general Cerbacev, comandantul trupelor ruse, general Berthelot, șeful misiunii franceze, general Oumont, atașatul militar al Belgiei, numeroși ofițeri francezi și ruși. Soldații noștri au avut o atitudine falnică și plină de energie.

La ora 6 p. m. a avut loc o ședință festivă a Parlamentului în onoarea d-lui Vanderwelde în sala Teatrului Național. Populația Iașului a ținut să-și arate toată dragostea pentru solul Belgiei îndepărtate, de care ne apropie astăzi așa de strâns atâtea dureri comune. Încă dela ora 4 piața Teatrului eră plină de lume. În sală erau de față senatorii și deputații; pe scenă să aflau ofițerii din misiunea militară franceză, mulți ofițeri ruși și români, iar în loja regală să zărea generalul Berthelot și ministrul belgian dela noi, baronul Yperselle de Strihon; lojele rezervate publicului erau ticsite de lume. La ora 6 sosește d. Vanderwelde și este întâmpinat la intrare de d. Dr. Racoviță, primarul orașului, care îl salută; apoi pătrunde în sală precedat de cestorul Camerii, d. At. Gheorghiu, și urmat de membrii guvernului în frunte cu d. Brătianu.

După un moment de vie curiozitate să naște un entuziasm puternic; lumea să scoală și aclamațiunile de „Trăiească Belgia“ durează câteva minute. Sărbătoritul împreună cu membrii Guvernului iau loc pe estradă și când ropotul de aplauze a încetat, încep discursurile. Primul ia cuvântul d. Brătianu, care în numele guvernului și al țării, urează bun sosit oaspei iubit și înfățișează în câteva cuvinte pline de demnitate hotărârea neinduplecată a țării noastre de a face noi sfurtări pentru a contribui la victoria definitivă a dreptului, care va asigura emanciparea și unitatea națiunii românești. D-sa a terminat cu cuvintele: „Domnule Ministru, credința neclintită în marea cauză, pentru care suferim și luptăm împreună, ne unește la olaltă, astăzi; — realizarea operei comune va constitui, între popoarele care o fondează, o legătură care nu va peri și un factor esențial în viața omenirii conștiente de mâne.”

D. Tache Ionescu a arătat în cuvinte mișcătoare rolul Belgiei, credincioasă înainte de toate onoarei, dreptului și libertății, terminând astfel: „Imi pare, domnule Ministru, că după 19 veacuri s'a ivit din nou unul din acele evenimente care schimbă cursul istoriei. Imi pare că câmpiile Belgiei, noua Golgotă, vor rămânea leagănul lumii celei nouă, acea lume de libertate, de dreptate, de solidaritate și de pace, pentru care să jertfește generația actuală. Văd în secolele care au să vină Patria d-tale ca un pământ sfânt, unde pelerini din toate colțurile globului vor

veni să refacă calea sacră dela Liège la Louvain. Aud vocile misterioase de azi, de mâne, din totdeauna întrunindu-se într'un strigăt unanim: Trăiească Belgia de aci înainte nemuritoare!"

În numele Senatului a vorbit d. Em. Porumbaru, președintele, cu multă distincție, arătând isbitoarea asemănare între situația ambelor noastre țări, România și Belgia, reprezentând în familia popoarelor, cauza statelor mici cari cresc prin cuceririle morale, prin spiritul binefăcător pe care îl arată în viața lor internă ca și în cea externă, pentru drept și justiție, — prin partea contributivă pe care o aduc civilizației generale și progreselor omenirii. D-sa termină prin cuvintele: „În ce vă privește pe d-voastre, domnule Ministru, care ați ridicat nă odată glasul d-v. elocvent în favoarea păcii între națiuni, care știți că această pace pentru a fi reală și durabilă, trebuie să fie întemeiată pe dreptul fiecărui popor, mare sau mic, de a dispune liber de soarta sa, — salutăm în d-ta Belgia de ieri și cea de mâne, Belgia leală și neutră până în clipa agresiunii; eroică și martiră în timpul războiului; reîntronată în drepturile sale la încheierea păcii, prosperă și înfloritoare ca și înainte!"

În numele Camerii vorbește Președintele ei, d. Morțun, care prin cuvinte însuflețite de o puternică vibrație de sinceritate a emoționat atât pe oaspele României, cât și pe toți cei ce l'au ascultat, terminând astfel: „N'ași ști să vă spun, domnule Ministru, cât suntem de fericiți în aceste zile tragice, în aceste zile de îngrijorare, de a avea ocazia să vă exprimăm, toată simpatia noastră, toată admirația noastră. N'ași putea să vă spun cât suntem de mândri de a fi aliații voștri credincioși și să vedem strălucind la soare, alături unul de altul, drapelele noastre gemene, având aceleași colori, după cum și inimile noastre închid aceeași speranță, aceeași hotărâre de a învinge, oricât ar costa!"

În numele grupării *muncii* a fost salutată de către d. Diamandi, prin câteva cuvinte bine simțite.

În sfârșit, în mijlocul unei atmosfere de cald entuziasm, ia cuvântul d. Vanderwelde, începând astfel: „Primindu-mă în această adunare, îmi faceți o cinste pe care nu ași merită-o dacă n'ași trece-o întreagă asupra țării mele, asupra soldaților noștri, asupra acelor lucrători ai Belgiei cotropite, care are la activul ei trei ani de suferință în serviciul cauzei libertății.“ D-sa arată cum până în preajma războiului partidele politice în Belgia erau învrăjbite între ele, cum chiar poporul belgien era desbinat prin limbă, prin credințe și opinii politice, iar în ziua de 4 August 1914, în clipa în care armatele germane treceau granița, parlamentul belgian în întregime era unanim și această unanimitate s'a realizat pe o chestiune de onoare, căci apărând neutralitatea Belgiei să execută un mandat pe care îl dase Europa, toate marile puteri, împreună cu Germania; neutralitatea Belgiei nefiind numai un avantaju pentru ea, dar era și o garanție pentru toți, o protecțiune pentru Germania contra Franței și o protecțiune a Fran-

lei contra Germaniei. Arată mai departe toate chinurile prin cari a trecut mult iubita lui Patrie, precum și hotărârea ei de a mai suferi încă luptând din toate puterile până la isbânda finală. D-sa termină remarcabilul său discurs cu următoarele cuvinte: „Nu e pentru prima oară că Cezarismul vrea să domine Europa și lumea. Și cum am putea să nu apropiem două epoci și două coaliții? Coalițiile europene contra lui Napoleon I, acum un veac, și contra lui Wilhelm II, astăzi. Analogie de o parte și câte deosebiri! Napoleon întrase învingător într-o strălucitoare glorie în toate marile capitale ale Europei: Wilhelm II s'a strecurat numai în Capitalele țărilor mici pe cari le-a cotropit mișesește. Armata lui Napoleon avea în bagajele sale *codul civil*, armata lui Wilhelm II are în bagajele sale manualul de războiu prusian cu toate grozăviile pe cari le ordonă, și cari au fost practice în România ca și în Belgia. Și totuși cu toată gloria, cu tot geniul său, cu tot rolul istoric pe care l'a îndeplinit, Napoleon a fost învins de lumea întreagă, fiindcă amenință libertatea lumii. L'au învins pe Napoleon, cum n'o să-l învingă pe Wilhelm II? L'au bătut pe Cezar, ce vor face cu Cezarion? Și după înfrângerea sa, când Europa și lumea vor respira în sfârșit vom vedea deschizându-să înaintea noastră cu totul alte perspective decât în 1815, când s'a constituit Sfânta Alianță a Regilor *pentru a înăbuși libertatea popoarelor*. Lăsați-mă astăzi, Domnilor, să salut Sfânta Alianță de mâne, Sfânta Alianță a popoarelor cari vor declara *pace lumii* și va da tuturor dreptul și libertatea! (Aplauze prelungite și ovațiuni entuziaste pentru Belgia și ilustrul ei reprezentant).

D. Vanderwelde, împreună cu însoțitorii săi, au plecat în ziua următoare în Rusia cu automobilul.

7/20 Iunie 1917.

Zi mare. Zi sfântă. Una din cele mai sfinte zile ale României Mari, căci ea este prevestitoare apropierea zilei celei mai mari, ziua întregirii neamului românesc. Astăzi la ora 4 p. m. a sosit cel dintâiu Batalion de *Voluntari ardeleni și bucovineni*, compus din 1500 de oameni. Sosirea acestei armate naționale a Ardealului și a Bucovinei să poate considera ca un eveniment istoric fără seamăn în trecutul nostru. Această armată va lupta acum pentru libertatea și desrobirea patriei, înfrățită cu oștirea Regelui Ferdinand, făuritorul României Mari. De azi înainte destinele noastre sunt legate pe veci și nimic nu ne mai poate despărți, și nu mai așteptăm decât victoria, sigură și apropiată, care să consfințească frația de arme și unirea aspirațiilor tuturor sufletelor românești. Am trăit clipe cari vor rămâne vecinic și adânc întipărite în inimile noastre și cari să vor transmite din generație în generație ca momente de înălțare sufletească, de întăriri morală și de redesteptare patriotică. I'am văzut sosind pe:

frații noștri, ofițeri și soldați, purtând cu mândrie uniforma ostașilor români, veseli și cu scânteieri de hotărâtă răsbunare în priviri, cu ochii umezi de lacrimi calde de fericirea atingerii pământului românesc, de îmbrățișarea mai mult decât duioasă a fraților de arme, a voinicilor noștri vânători.

Dau aci pe scurt descrierea acestor clipe mari, așa cum am găsit-o prin ziare, pentru ca și cetitorul acestor însemnări să le cunoască și să le simtă farmecul, cu aceeași bucurie și mulțumire sufletească, ca și acei ce au avut fericirea a fi părtași la ele.

În ședința Camerii din această zi d. *Macaveiu* propune ca cu ocazia sosirii Ardelenilor cari de bună voie, din prizonieri ai armatei rusești, au cerut să lupte în rândurile armatei române, pentru sfânta cauză a unității naționale să să deie numirea de *Ardeal* unei străzi din Iași. D. *Morțun*, președintele, spune că această propunere să va comunica Consiliului comunal. În ceea ce privește azistarea deputaților la recepțiunea lor, d-sa crede că cea mai bună manifestare este ca Adunarea să lucreze mâne până la 5 ore seara, după care deputații să să ducă în corpore în piața Unirii, la Statuia Marelui Domn Cuza, spre a-i primi (vii aplauze). D. *Banu* spune că Ardelenii vin astăzi în cetatea care ne adăposteste suferințele și idealurile noastre de veacuri. Idealul nostru național a fost întotdeauna hrănit de toate sufletele mari ale neamului. Așa a gândit și Regele nostru în cea mai sguđuitoare vreme prin care trecem, așa gândim și noi toți. Să nu uităm că trăim în zile mari și datoria supremă pe care o avem pentru pregătirea zilei de mâne. Un suflet nou vine pe lângă sufletul armatei noastre, vine sufletul chinuit dar nici odată înfrânt al Ardealului, vine sufletul lui *Horia* și al lui *Avram Iancu*, vine marele suflet al acelora cari să urcau „la munte'n zori pentru ca să prindă fulgerul din nori și de sus din înălțime să-l arunce'n ungurime.“ Dacă este un strigăt care trebuie să iasă din fundul sufletului nostru este strigătul: „Trăiească Ardealul liber al României Mari de mâne!“

La ora 4 p. m. pe peronul Gării, împodobit cu tricolorul românesc, așteptau nerăbdători sosirea trenului, care aducea pe bravii ostași ardeleni și bucovineni, d-nii *Vintila Brătianu*, ministru de războiu, generalii *Prezan*, șeful statului maior, *Cristescu*, sub-șeful, *Petala*, *Vlădescu*, *Paraschiv Vasilescu*, *Herescu* și alți mulți ofițeri din garnizoană, marele poet ardelean *Octavian Goga*, etc. În piața din fața gării un regiment de vânători, în ținută de campanie, cu drapel și muzică, eră format în careu, în mijlocul căruia aveau să fie primiți viitorii lor camarazi și frați de luptă. La intrarea în gară a trenului, împodobit cu ramuri verzi și drapelul tricolor al unității neamului, urale entuziaste să ridică în aer. Din fiecare vagon răspund glasurile călduroase ale voluntarilor. Este un moment de emoțiune adâncă; urale nesfârșite, străngeri de mâni, aruncări de flori. Grupuri, grupuri să scoboară din vagoane și sub faldurile drapelului să

îndreaptă spre piața din fața gării unde s'a făcut primirea oficială. Apariția fiecărui grup, este salutată cu un entuziasm delirant; frații ardeleni răspund cu emoție agitându-și capelele. Iată-i înșirați față în față cu ostașii noștri; sunt toți unul și unul, ofițeri și soldați, toți complet echipați în uniformă românească. Drapelele lor tricolore, șapte la număr, poartă diferite inscripții; pe cel mai mare să vede portretul Regelui cu inscripția: „Trăiească Ferdinand I, Regele tuturor Românilor“ Voluntarii Ardeleni cântă „Pe al nostru steag e scris unire“, în mijlocul entuziasmului mereu crescând, iar Vânătorii noștri au răspuns cu cântecul „Să trecem Carpații.“

Apoi să strânge cercul, să face liniște și generalul Prezan, profund mișcat rostește următoarele: „Frați Ardeleni și bravi camarazi! Sunt fericit că mi-a fost dat să vă salut când faceți primul pas pe pământul țării noastre. Acest salut vi-l aduc în numele întregii armate române, care luptă de aproape un an în acest războiu pentru reîntregirea neamului nostru. În curând vă veți duce să luptați alături cu soldații noștri și le veți adăugi o nouă forță, o forță puternică, nu atât prin număr, cât prin valoarea ei morală. Venind prin propria voastră voie bună în rândurile armatei române, v'ați arătat dorința de a vă uni cu acest neam. Mergând pe câmpul de luptă veți face sacrificiul suprem, vă veți vărsa sângele, singurul cu care să face indisolubil blocul unui neam. În numele camarazilor voștri vă zic: Bine ați venit! Și vă arăt credința că nu târziu veți călca pe pământul vostru, în care va străluci un alt soare ca cel din trecut, soarele libertății. Terminând dați-mi voie să vă îmbrățișez pe toți prin sărutarea ce o dau celui mai vechiu dintre voi.“

Pronunțând aceste cuvinte, generalul Prezan, sărută pe cel mai vechiu dintre ofițerii ardeleni. Gestul acesta plin de duioșie și de manifestare a dragostei între frați a produs explozie de entuziasm; soldați și ofițeri, poporul adunat, isbucnesc în urale entuziaste! Generalul Prezan, alături de ministrul de războiu, trece în revistă regimentul de vânători. Momentul culminant al înfrățirii s'a împlinit apoi când s'a dat libertate soldaților români să se îmbrățișeze cu voluntarii ardeleni și bucovineni: strângeri de mâni, urări de bun venit și bună găsimire s'au schimbat între ei timp de câteva minute.

Din piața gării voluntarii au plecat cu muzica în frunte, prin mahalaua Păcurari, spre Cazarma Regimentului 7 Roșiori. Un public numeros așteptă în toate părțile să-i vadă și îi aclamă cu entuziasm. Corul voluntarilor resună până departe și vestește înaintea. Ajunși acolo, pe platoul din fața cazarmei, i-a așteptat un batalion de infanterie, iar soldații văzându-să s'au salutată prin urale îndelungate. Generalul Vlădescu le-a adresat următoarele cuvinte: „Domnul general de corp de armată v'a salutată în numele întregii armate, eu vă salut în numele camarazilor voștri de mâne. De mâne încolo veți fi copiii mei. Eu vă voiu

dă comanda, iar voi îmi veți da sufletul și trupurile voastre și împreună vom merge să desrobim vetrele noastre ca și ale voastre. Poate că Dumnezeu a vrut să cadă în robie și o parte din avutul nostru, pentru ca să putem recuceri deodată, unindu-le, și ceea ce a fost al nostru și ceea ce a fost al vostru. Și am credința că în fața forțelor noastre unite dușmanul să va prefacă în pulbere!"

Aceste cuvinte au produs o însuflețire mare. Pe urmă s'a ordonat repausul și înfrățirea dela om la om; soldații își urau bună întâlnire, își strângeau mâinile, să îmbrățișau și sărutau, ca adevărați frați, cari s'au regăsit după vreme îndelungată. Muzica a întonat apoi *hora unirii*, care s'a încins ca un cerc uriaș și a continuat viorie și veselă până la timpul mesei, ora 7, întrerupân-

Depunerea jurământului Ardelenilor și Bucovinenilor.

du-să numai o clipă prin apariția Comandantului Corpului I de Armată, general Petala, care a fost ridicat de voluntarii ardeleni pe umeri și purtat astfel în urale nesfârșite și cu un entuziasm mare, până în mijlocul platoului.

A descrie impresia făcută în public de sosirea acestei armate naționale este imposibil. Este de ajuns să spunem că ochii tuturor la vederea voluntarilor să înrourau cu lacrimi, nu lacrimi trecătoare ale unei isbucniri de o clipă, ci picurarea prelungă și tot mai sclipitoare a diferite simțeminte de fericire, de bucurie și... și de durere...

8/21 Iunie 1917.

O zi frumoasă ca și ieri, cu un cer de o seninătate ideală, scaldat în razele soarelui, care a favorizat împlinirea bogatului program al ei și care program are să înceapă cu solemnitatea

depunerii jurământului bravilor voluntari ardeleni și bucovineni.

Pe întinsul platou al Moarei de Vânt, soldații să înșiruiască de dimineața în rânduri strânse cu baionetele sclipind ca fulgerele. Un pavilion îmbrăcat în verdeața naturii și cu tricolorul românesc era ridicat pentru suverani, ministri și înalții demnitari. Bravii ardeleni, veseli și mândri, purtând pe umerii lor voinici arma românească, stau adunați în fața pavilionului, la dreapta și la stânga. Rând pe rând sosesc toți membrii guvernului, senatorii și deputații, generalii Berthelot, Cerbacev, Prezan, Cristescu, Petala, Vlădescu, etc., și numeroși ofițeri superiori, misiunile militare ale Aliatilor și un imens public. La ora 10 sosesc suveranii cu toți prinții și prințesele. E un moment mișcător și înălțător; trompeții sună pentru onor, muzica întonează imnul regal. Regele cu prințul moștenitor trec în revistă pe noii soldați ai armatei române. Urale umplu văzduhul. Suveranii să urcă pe estradă, iar Mitropolitul Pimen cu înaltul cler oficiază slujba religioasă; ostașii să descoper, muzica întonează rugăciunea, corul ridică imnuri de mărire către Dumnezeu. Momentul solemn sosește. Mitropolitul rostește câteva cuvinte arătând însemnătatea actului ce să îndeplinește și apoi cu glas tare zice: „Sus inimile Oșteni! Ridicați mâna dreaptă în sus și cu ochii ațintiți spre steagurile sub cari veți lupta de azi înainte, faceți semnul crucii și spuneți după mine: „În numele lui Dumnezeu Atotputernicul jurăm credință Regelui nostru Ferdinand I, supunere legilor țării și îndatoririlor militare în toate împrejurările, în timp de pace ca și în timp de războiu. Așa să ne ajute Dumnezeu!“ Acest jurământ să repetă de acele 1500 de pepturi ostășești cu hotărâre în glasuri, cu deplină credință a săvârșirii marelui act. În acest moment drapelul românesc ciuruie de gloanțe, acoperite de glorie, să apleacă spre capetele descoperite ale noilor ostași români.

M. S. Regele coboară câteva trepte pe estradă, dă ordin să să adune ostașii în rânduri compacte lângă tribună și plin de emoțiune, cu glas puternic, vibrator, străbătând inimile întregii asistențe, spune următoarele cuvinte: „Vouă fraților ardeleni și din Bucovina, cari ați venit între noi din pribegie, cari după multe și crude suferințe ați pășit pe pragul casei părintești, vă zic azi din adâncul inimii: Bine ați venit! Prin jurământul solemn ce ați depus înaintea lui Dumnezeu, înaintea drapelului acestora, care vă vor arăta drumul spre libertate, înaintea camarazilor voștri, cari s'au luptat, cari au sângerat pentru înfăptuirea idealului nostru național, v'ați legat într'un lanț îndisolubil de Patriamă, ați pus sufletul și sângele vostru în serviciul cauzei sfinte și împreună cu voi am îmbrățișat-o cu inimă curată, cu voință de fier. Trăim niște momente frumoase, niște clipe de bucurie, de înălțare sufletească. Vouă țara vă spune bine ați venit, căci în voi vede întâiele raze ale unui soare nou ce răsare din întunec; pe voi orașul acesta, unde s'a înfăptuit Unirea Principatelor, vă salută cu iubire, ca pe întâii soli ai unirii neamului; armata

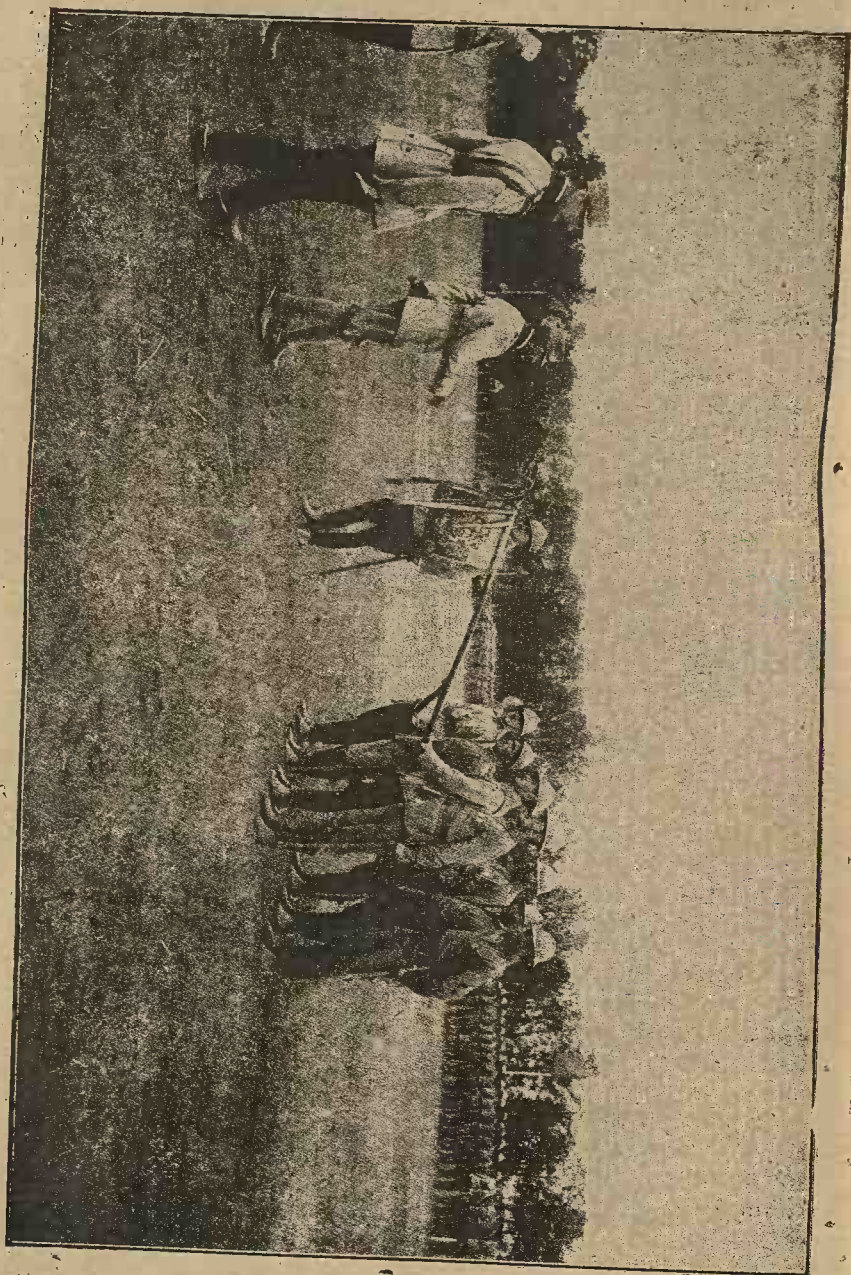
M. S. Regele primește defilarea voluntarilor ardeleni în Iași.

în a cărei familie ați intrat, azi vă primește cu brațele deschise ca pe niște frați de mult așteptați, căci știe că inima voastră bate spre biruință, că brațul vostru este oțelit prin luptă. Pe voi, Eu Regele, căruia i-ați jurat credință, vă privesc cu dragoste și cu încredere, căci în sosirea voastră salut chează cea mai puternică, că visul atâtor veacuri să va înfăptui, că dorul unui neam întreg în sfârșit să va stânge. Vouă fraților de dincolo și bucovineni vă zic: Înainte cu Dumnezeu! Uniți eforturile voastre cu ale fraților din țară, călăuziți steagul nostru peste munți, unde milioane de frați așteaptă plini de nădejde desrobirea de un jug asupritor. Biruința va fi a noastră și cu ea libertatea și fericirea, și atunci vom fi un singur și strâns unit popor de frați nedespărțiți întotdeauna.”

Urale puternice și nesfârșite umplu văzduhul la aceste ultime cuvinte ale Suveranului iubit. Corul Ardelenilor întonează: Trăiească Regele! E un moment mișcător care umezește ochii; trupele trec în rânduri spre a forma ordinea de defilare; goarneau să aud din depărtare, muzicele militare cântă marșul francez plin de avânt „Sambre et Meuse.” Și legiunile de ostași sosesc; baionetele sclipesc, drapelele să desfășură în vânt. Trece prima formație, compusă din cei 130 de ofițeri ardeleni, apoi urmează șirurile de soldați ardeleni, veseli și mândri; apoi vin trupele noastre. Aplauze și urale izbucnesc din toate părțile. E o serbare militară de adânc înțeles, de reconfortare morală, de încredere desăvârșită în valoarea ostașilor noștri. Defilarea s'a terminat. Corul ardelenilor cântă „Pe al nostru steag e scris Unire și „Deșteaptă-te Române”, în fața suveranilor cari să scoboară în mijlocul lor. Ora mesei a sosit. Regele prins în entuziasmul acesta înălțător de patriotism își exprimă dorința să iea masa împreună cu noii săi soldați și cu toții să îndreaptă spre șirurile de mese întinse pe câmp, pe iarba verde, sub bolta cerească. M. S. Regele cu prinții Carol și Nicolae să așeze voioși la mesele împodobite cu flori de câmp, în mijlocul ofițerilor și soldaților și ospătează veseli și plini de bucurie.

La sfârșitul mesei Suveranul să ridică maiestos și după încetarea aclamațiilor entuziaste, pronunță următoarele cuvinte: „Voi cari ați pus piciorul azi în Patria-mună a Moldovei, de care este legat în mod nedespărțit numele lui Ștefan cel Sfânt, după cum sunt legate de numele lui Ardealul. Bucovina și Muntenia, voi ați avut prilejul să vedeți azi una din diviziile române, cu care azi vă contopiți și vă înfrățiți pentru jertfă ca și pentru biruință. Pe cât de inimoși ați pășit pe pământul României, pe atât de inimoși veți trece pe sub ghiulele inamicului pentru a înfruntă toate greutățile luptei și a ajunge a vă uni pentru totdeauna cu frații voștri de sânge. Ridic paharul meu nu numai în sănătatea corpului de armată, dar și în sănătatea ofițerilor ardeleni și bucovineni, cari vor ști să să strângă sub cutele drapelelor române și să să jertfească pentru idealul „României Mari.” (Aplauze și urale entuziaste umplu văzduhul).

M. S. Regele decorează drapelul regimentului.

Generalul Petala, comandantul corpului I de armată, adresează apoi următoarele cuvinte: „Frați Ardeleni și Bucovineni, în momentul când ați pășit pe pământul țării-mame, voi ați făcut să dispară o legendă; legenda pe care de mult vrăjmașii noștri

Generalul Petala

vroiau s'o strecoare în conștiința omenirii, și anume: că voi nu voiți unirea. Prin însuși faptul sfărâmării acestei legende, voi v'ați legat numele de epepeia unității noastre naționale, intrând în istorie. În calitate de comandantul corpului I de armată, sub steagurile căruia veți merge la luptă, va sălut pe voi, primii soli

ai reîntregirii neamului, pe voi crainicii tuturor durerilor și jertfelor, pe voi crainicii biruinții de mâne! Fericit că ați venit spre a vă înfrăți cu noi prin alte suferințe și noi jertfe, vă îndemn să vă topiți sufletele și să vă uniți cugetele cu ale noastre, ostași ai corpului I, pentru ca în același simțământ de iubire și credință neclintită către Regele nostru, și care nu mai are pe nimeni decât pe noi și în care sunt întrupate toate aspirațiile neamului nostru, și să strigăm: Să trăiască I-iul Rege al tuturor Românilor!" Ovațiuni delirante și manifestație sgomotoasă de dragoste pentru M. S. Regele o fac toți ostașii. În picioare, cu capelele agitate'n aer, strigă toți din toate puterile: Trăiască Regele! La orele 2, Suveranul cu prinții părăsesc masa și câmpul de înfrățire, repetându-să în urma lor ecoul uralelor soldaților.

La ora 3 a început procesiunea în oraș. În frunte cu muzica militară, în al cărei sunet vioiu păseau sprinteni și soldații ardeleni și bucovineni cu soldații români, în coloane de marș de câte patru, pe stradele: Cucu, Anastase Panu, Ștefan cel Mare și Cuza-Vodă; stradele fiind pline de lume, care aclamă armata. Trecând pe dinaintea Statuiei lui Ștefan cel Mare, frații ardeleni au aclamat cu entuziasm pe viteazul Voevod. Cortegiul a ajuns în Piața Unirii, în jurul monumentului lui Vodă Cuza, întemeietorul celei dintâi uniri a Românilor. Este poate un semn al destinului ca tot aci în Iași să să serbeze cel mai înălțător simbol al unirii tuturor Românilor!

La orele 4^{1/2} parlamentul s'a suspendat lucrările; Senatorii și Deputații, cu membrii guvernului, Mitropolitul și înaltul cler, ofiterii superiori, ministrii străini, au luat loc în jurul statuei. Când procesiunea a ajuns aci era un entuziasm îndescriptibil; mulți plângeau de emoțiune patriotică. Incetul cu încetul să făcu tăcere și imensa mulțime, descoperită ca în fața altarului, ascultă cuvântările rostite. Cel d'întâiu care a urcat scările monumentului a fost d. *Ion I. C. Brătianu*, președintele consiliului de miniștri, rostind cu voce tare și răsunătoare un înflăcărat discurs. „A vrut Dumnezeu, începe d-sa, ca în această piață, unde după veacuri de slăbiciune și de despărțire, s'a sărbătorit pentru întâia oară prin Unirea Munteniei și a Moldovei, nașterea noiei României, — a vrut Dumnezeu ca tot aci în zilele de lupte și de dureri, să sărbătorim prima manifestare a întregirii neamului nostru, în care serbăm temelia *României Mari*." După ce arată suferințele neamului nostru despărțit și impilat de diferite stăpâniri vitrege, precum și dorința arzătoare a acestui neam de a să vedea odată unit sub o stăpânire părintească, românească, d-sa zice: „Pela mic la mare toți s'au părăsit avutul și odihna și au alergat jertfindu-și sângele și viața pentru ca să desrobească pe frații noștri de sub jugul străin, asigurând prin jertfele unei generații, unirea pentru vecie a neamului nostru." Apoi termină astfel: „Bine ați venit în acest colț al României, care de azi înainte, într'o întindere mică are un cuprins mare, căci prin înfrățirea

noastră România Mare este azi la Iași. Pe voi și pe noi Dumnezeu să ne ajute ca jertfele noastre să fie binecuvântate de fii fiilor noștri, — și ca vrednică și vecinică să fie Clădirea Statului nou, născut în durere și sânge, dar clădit pe dragoste și pe credință. Bine ați venit și Dumnezeu să ne ajute!”

Cântărețul Ardealului, *Octavian Goga*, ține o cuvântare cum numai din inima unui ardelean poate ieși. Nu știe, zice d-șa, cum să-și aleagă cuvintele, fiindcă vorbește dela picioarele Statuei lui Cuza-Vodă, care a înfăptuit aci întâia unire a jumătății neamu-

Alexandru Ioan Cuza

lui, și fiindcă simte cum umbre mari din trecut plutesc peste capetele noastre în aceste clipe, când să săvârșește *a doua unire*, unirea Ardealului cu România, la al cărei botez au venit Ardelenii și Bucovinenii ca să-i aducă cel mai scump dar: sângele lor. Arată cum soldații ardeleni și bucovineni au fost siliți dela începutul războiului să-și verse sângele lor pe diferite fronturi pentru o cauză străină, pentru salvarea asupritorilor lor tirani. Laudă pe Rusia revoluționară, Rusia conștiinței libere, care i-a înțeles pe Ardeleni și le-a deschis drum liber năzuinței lor, și mulțumită căreia putem să ne sărbătorim astăzi unirea. Prin jurământul depus azi să leagă pentru totdeauna sufletul Ardealului de flamura României. Acest jurământ rămâne o piatră fundamentală pe care să zidește de acum istoria noastră. Prin acest jurământ viața Ardealului primește altă temelie, care însemnează că a mu-

rit pe vecie în mintea și în inima poporului românesc, a murit împăratul Austriei, și că pe ruinele tronului putred dela Viena, scaun nou de domnie s'a ridicat pentru Regele Ferdinand al României, acărui dinastie ș'a topit sufletul în tainele mari ale existenței naționale, și poporul românesc întregit va ști cum să răsplătească strălucirea curată a Coroanei regale. Prin acest jurământ Ardelenii au devenit cetățeni liberi ai României, care este de azi înainte patria lor, patria Ardealului întreg. D-sa încheie astfel: „Iubiți, fraților, iubiți cu toată căldura ce poate da libertatea, iubiți această țară, care aproape de un an sângerează în pragul porților voastre. Siliți-vă s'o cunoaște-ți cât mai bine, să-i pătrundeți durerile și nădejtile; cinstiți-o cu blândețe pentru lipsurile ei, cu îndârjire pentru drepturile ce îi să cuvin, iar dacă s'ar întâmplă vr'odată ca cineva să vă greșească, nu-l confundați cu țara; gândiți-vă că frații voștri sunt milioanele neamului, frații voștri sunt soldații morți la Făgăraș și la Brașov, și soldații vii cu cari alături va trebui să sfărâmați dușmanul dela hotare. Cu aceste dorințe vă urez bun sosir și crezând în vitejia voastră și în biruința steagului nostru vă zic: *La revedere la noi acasă, la revedere în Ardeal!*”

D. Dr. Victor Deleu, locotenent, vorbește în numele voluntarilor ardeleni. D-sa arată emoțiunea ce o simte în acest moment istoric și care nu-i dă voie să spuie atâta cât ar vrea. D-sa spune că vor fi credincioși jurământului depus astăzi, vor fi credincioși pentru că i-a chemat aci sângele și neamul, precum și dragostea nemărginită de această scumpă țară, la care sburau zilnic visurile lor. Precum soldații României au trecut Carpații ca *liberatori*, așa și noi Ardelenii suntem datori să venim azi când România trăiește zile atât de grele. Ei vin la credința biruinții și la aceasta ne conduce o mână dumnezeiească. Azi Ardelenii au devenit cetățenii României Mari de mâne. Terminând d-sa declară în numele fraților săi de luptă că vor da Regelui nostru țara liberă cu hotarele ei naturale! Această inimoasă cuvântare a fost în continuu întreruptă de aplauzele și urările entuziaste ale celor de față, iar la sfârșit oratorul a fost ridicat pe brațe.

D. Dr. Ion Nistor, în numele Bucoveninilor rostește o cuvântare în care reamintește suferințele fraților din Bucovina, ruptă de Austria din trupul Moldovei. D-sa îndeamnă pe voluntarii bucovineni să-și susțină pământul și să lupte cu vitejie pentru România Mare!

D. N. Iorga, chemat să vorbească, spune cam următoarele: Frați ostași ai României celei mari, fiindcă România Mare este în sufletul ostașilor mucenici, în sufletul vostru Ardeleni și Bucoveneni, cari nu ne trimiteți cuvinte, ci fapte; — frați ostași mă închin în fața hotărârii voastre, fiindcă ați venit aci cu mâna pe sabie. Azi nū e timpul vorbelor. Să vă spunem vorbe când la voi plâng mamele și copilașii, când aci în țara noastră, trei părți din ea zac sub călcâiul dușmanului? Nu, nu vă trebuie cuvinte.

Azi aci în jurul vostru să află tot sufletul unui neam. La luptă, frați Ardeleni și Bucovineni, la luptă toți Românii. Nimeni să nu rămână la vatră, toți la locul de primejdie până ce vom pune piciorul pe grumazii hoardelor barbare, cari ne necinstesc orașele și satele! (Aplauze prelungite).

Seria cuvântărilor o încheie I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei *Pimen*, care într'o patriotică vorbire spune că sosirea fraților Ardeleni este începutul unei noi vieți naționale. Să dea Dumnezeu ca armata noastră, care luptă pentru drept și libertate, să treacă Carpații și să coboare în văile Ardealului, lărgind hotarele României Mari. După zilele grele de azi vor veni zilele bune și ne vom putea bucura în cea mai mare fericire pământească, aceea de a vedea realizându-să toate aspirațiile neamului.

Aplauze și ovații au acoperit această cuvântare ca și pe celelalte, cari au înălțat sufletele și au produs o manifestație de înfrățire întocmai ca și acum o jumătate de veac, când într'o frățească și istorică *horă a unirii* s'a topit într'un singur suflet românesc aspirațiile și speranțele celor două țări surori unite în 1859.

În acea piață sfântă, pe care să înalță falnicul monument neperitor ca însuși faptul istoric care l'a prilejuit, o nouă unire s'a înfăptuit și s'a încins o nouă *Horă a Unirii*. În sunetul a trei muzici militare, în cadența horei naționale, într'o atmosferă de frățească dragoste, s'au contopit toate inimile și sufletele românești ale mulțimii. Ministrii, ofițeri de toate gradele, senători și deputați, doamne și domnișoare, femei din popor, doctori, avocați, ingineri, profesori și tot ce simțea românește s'au înfrățit într'o uriașă horă, în care mii de mâni s'au strâns în aceeași cadență strămoșească. Aceasta a fost o clipă istorică în care s'a încheiat destinele unui neam și care nu să va uită de nici unul din cei ce au avut fericirea a fi părtași.

În aceeași ordine perfectă procesiunea s'a urmat apoi drumul pe strada Lăpușneanu, până în dreptul Palatului Regal, fosta reședință a marelui domnitor Cuza. În balcon să află M. S. Regele. Procesiunea s'a oprit aci și voluntarii ardeleni și bucovineni au aclamat cu puternice și nesfârșite ovațiuni pe iubitul nostru Suveran: „Trăiască Regele tuturor Românilor! Trăiească Ferdinand I cel Viteaz!” M. S. Regele, vădit emoționat de această măreață manifestație de iubire, a mulțumit prin saluturi cordiale. Apoi admirabilul cor al voluntarilor a întonat câteva innuri patriotice, ascultate cu sfințenie de Suveran și public. Toți voluntarii și soldații noștri au defilat apoi în fața Suveranului, iar drapelele lor au dat onorul, închinându-să în fața Aceluia, care le va duce mâne la victorie!

De aci procesiunea a plecat pe strada Carol oprindu-să în fața Palatului în care locuște M. S. Regina Maria, cu familia regală. Buna noastră Regină cu prinții și prințesele luase loc într'un automobil ce să află în fața palatului. Aci s'a repetat

-aceeași manifestație de iubire respectuoasă. Regina a împărțit flori ofițerilor și soldaților. Corul a cântat „Deșteaptă-te Române” și alte innuri. În desfășurate aclamațiuni și ovațiuni procesiunea a pornit apoi în sus pe strada Carol, pe dealul Copoului, spre Căzarma Regimentului 7 Rosiori.

Aci s'a încheiat această neuitată zi printr'o serbare militară, prin producțiuni de ale soldaților din Corpul I de Armată, date în cinstea voluntarilor. Cântece, jocuri, exerciții gimnastice și interpretarea poemului eroic al d-lor Corneliu Moldoveanu și Mircea Rădulescu: „Pe aicea nu să trece!”

Cu drept cuvânt spun cronicarii că această mare zi va rămânea deapururi-neștearsă în amintirea și sufletele aceloră cari au avut fericirea s'o trăiească.

9/22 Iunie 1917.

Deputatul *Leonte Moldoveanu* a propus în Cameră ridicarea unui monument comemorativ pe locul unde primii ostași ardeleni și bucovineni au depus jurământul în fața noului lor Rege. Guvernul s'a asociat la această patriotică idee și Iașul atât de bogat în amintirile *Unirii* va mai fi înzestrat cu una, cea mai mișcătoare din toate. Acest monument va rămânea vecinic acela al *soliei*, care a vestit lumii că unitatea Românilor trebuie să se facă.

14/27 Iunie 1917.

Astăzi Camera a votat aproape cu unanimitate proiectul de lege al reformelor: *exproprierea* a 2,300,000 hectare de pământ pentru țărani și *votul universal*, egal, direct, obligator și cu scrutin secret pe baza reprezentării proporționale. Acest vot a provocat un mare entuziasm în toate păturile noastre sociale, dovedind în același timp solidaritatea tuturor claselor din țara noastră, atunci când viitorul ei este în joc. Această votare a reformelor ne arată că vitalitatea poporului românesc este mai mare și mai pe sus decât orice înfrângeri militare vremelnice pe cari a fost osândit să le sufere din partea hoardelor barbare. Dând soldaților țărani pământul țării, Camera a dat armatei unitatea sufletească a ei cu oamenii fruntași cari conduc destinele României și i-a dat totodată avântul și încrederea trebuincioase victoriei noastre.

Discuția generală a reformelor va începe la Senat mâine. Credem că și Senatul va fi la înălțime și peste puține zile votarea să va face cu aceeași unanimitate și însuflețire.

15/28 Iunie 1917.

În Grecia s'a îndeplinit ceea ce era ușor de prevăzut după abdicarea Regelui Constantin. Marele om de stat, *Venizelos*, a luat frânela guvernului, constituindu-și un mare minister compus din 12 membrii. Ceea ce va urma este iarăși ușor de prevăzut. Grecia va intra și ea în rândul Aliaților noștri.

19 Iun./2 Iul. 1917.

Astăzi am primit din partea Direcțiunii generale a Sănătății publice ordinul de serviciu cu No. 2454, prin care sunt numit ca chirurg șef al Spitalului militar No. 256 din *Fălticeni*. Pentru a mă conforma acestui ordin am plecat din Iași cu trenul de 11 seara, în condițiuni destul de bune, și dimineața la ora 6 am sosit la noua mea destinație.

În această splendidă zi de vară am intrat în acest orașel drăguț, de pe dealul care stăpânește Valea Șomuzului; orașel plin de verdeață, plin de grădini și de arbori, la umbra cărora stau adăpostite casele cochete, parfumate de mirosul nenumăratelor și variatelor flori ce-ți înveselesc privirea din toată părțile. Ai crede că te afli într'o stațiune climaterică și de vilegiatură. Nu e casă să nu aibă o curte spațioasă, împodobită cu verdeață și cu flori, și câte o grădină cu diferiți pomi roditori; e o splendoare.

Orașul *Fălticeni*,* fiind situat pe un teren accidentat, pe dealul mărginit la sud de Valea Buciumenilor și la nord de Șomuzul mare, îți oferă priveliști încântătoare, la toate eșirile. În partea dinspre miază-noapte, vezi valea Șomuzului mare cu prea frumoasa Bucovină, de care ne desparte numai un mic pârâiaș, hărăzit să dispară în curând de pe harta țării noastre ca graniță. În această parte a orașului să află modesta locuință, înăbușită într'un noian de vegetație, a mult gustatului nostru scriitor fruntaș *Mihail Sadoveanu*.

Stradele sunt curate, pavate cu bolovani mărunți, iar trotoarele cu lespezi mari patrate de piatră adusă din Galiția, cari le dau o înfățișare plăcută și curată. Pe strada mare, care are pe margini câte un rând de arbori, ca un bulevard, din loc în loc să află câte o bancă de odihnă la umbra unui copac. Între clădirile publice, vrednice de pomenit sunt: Palatul administrativ al județului (Prefectura), în stil național, cu înfățișare măreață; Primăria, construcție modernă, cu un mic parc alături; Tribunalul, Spitalul Stamate, Banca-Națională, Gimnaziul, câteva școli primare; mai multe biserici, între cari Catedrala, aproape de Primărie, care anunță orașului trecerea timpului din sfert în sfert de oră; etc. Înfățișarea orașului, peste tot, este o mărturie de bună gospodărie.

Spitalul meu, care poartă Nrul 256, este instalat în clădirea gimnaziului în cele mai bune condițiuni de funcționare. El are instalate și provăzute cu tot confortul 250 de paturi, gata în tot momentul să primească răniți. Acum însă are numai 14 și numărul lor să va mări cu siguranță îndată ce va începe ofensiva, care să așteaptă... Personalul medical să compune de cel se scrie

* Am întrebat pe mulți de unde vine numele orașului și iată ce am aflat. Numele orașului cel adevărat ar fi **Folticeni**, iar nu *Fălticeni*, și foarte mulți chiar și astăzi îl scriu și îl pronunță **Folticeni**. Să zice că întemeietorul orașului ar fi fost un om cu foale (pântece) **mare**, un **foltic** și de aci s'a luat orașul numele de **Folticeni**—*Fălticeni*.

aceste rânduri, ca șef, ajutat de doi studenți în medicină, și de un număr suficient de infirmieri și infirmiere. La pansamente suntem ajutați de d-rele *Eugenia Șerbănescu* și *Lucia Ionescu*. Personalul administrativ este reprezentat prin d. *Vasile Ciurea*, un distins profesor al gimnaziului de științele fizico-chimice, ajutat de d. *Gh. Papadopol*, institutor, ca contabil, și de d. *V. Mocănescu*, ca intendent. Intreaga clădire este ocupată de spital, afară de o mică parte, în care să află instalat *muzeul regional*, fondat de d. prof. *Ciurea* și despre care voiu vorbi mai departe. Spitalul meu este destinat pentru cazurile de *chirurgie mare*, ca și spitalul *Stamate*, condus de distinsul medic francez, locotenent *Dr. Peyre*; pe lângă aceste mai sunt două spitale pentru chirurgie mică și câteva spitale pentru boale interne, între cari unul la marginea orașului de *boale molipsitoare* (contagioase), instalat în Școala Normală.

Sunt în gazdă în frumoasa și vasta locuință a d-ului *Dr. Gabriel Tatos*, mobilizat pe front. Aci să mai află în aceleași condițiuni de găzduire și d. Dr. *Louis Peyre*, precum și doi ofițeri aviatori ruși.

Prefect al județului Suceava este d. Colonel în rezervă *Const. Gr. Sturza*, mare proprietar, om activ, cu multă bunavoință, amabil cu toată lumea și de o cinste bine apreciată. Primarul orașului să numește *Octav Lovinescu*, avocat, fiul venerabilului *Vasile Lovinescu*, fost profesor și mult timp director al gimnaziului, acum senator. Domnul *Lovinescu*, vrednicul primar, conduce cu multă râvnă și pricepere gospodăria orașului. Frumosul palat al Primăriei fiind ocupat de un spital rusesc, d-sa a mutat serviciile Primăriei în casele sale proprii rezervându-și pentru familie numai trei camere mici. Pentru activitatea desfășurată, amabilitatea și cinstea sa, d. *Lovinescu* să bucură de o deosebită stimă și considerație din partea orașenilor.

21 Iun./4 Iul. 1917.

Ieri s'a terminat în Senat discuția și s'a votat proiectele *reformelor*, aproape cu unanimitate. Astfel s'a desăvârșit marea operă socială, care a produs o nespusă mulțumire tuturor acelor, cari își iubesc neamul și să interesează de soarta lui în viitor. Laudă Parlamentului nostru, care prin votarea acestor două mari reforme a pus Statul român pe baze noi și sigure; dreptatea, echitatea și generozitatea larg democratică a acelor reforme este cea mai bună garanție a siguranței și a bunei stări pentru un stat.

Un nou și mare tovarăș de luptă a fost astăzi în Iași: *misiunea americană*, în frunte cu generalul *Hugh Scott*, șef al statului maior și sfătuitor militar al Prezidentului Statelor-Unite, *Wilson*, și al Secretarului (ministrului) dela războiu, și care are de fapt conducerea politicii militare a Statului; el are încrederea guvernului, armatei și cetățenilor. Misiunea a fost primită la ora 11 a. m. în audiență la Palat de către M. M. L. L. Regele și Regina

și reținută la dejun. Ea a venit ca să aducă României îndurerate din partea puternicei Americi, salutul său de cordială simpatie și confirmarea unei frății de arme, care va dura până la victoria finală.

La sosirea misiunii la Parlament, ea a fost întâmpinată de membrii guvernului, în frunte cu d. *Brătianu*. Când a apărut în sală toți parlamentarii în picioare isbucnesc în urale frenetice, iar după ce misiunea cu miniștrii au luat loc pe estradă și după ce liniștea s'a restabilit, d. prim-ministru Brătianu a luat cuvântul și adresându-se generalului Scott, arată cât de fericiți și de mândri suntem prin această manifestare a frăției de arme, în mijlocul încercărilor și suferințelor prin cari am trecut, și din cari România, deși știrbită, a rămas întregă ca suflet, păstrând credința în triumful dreptății și hotărîtă fiind de a nu să opri în fața nici a unui sacrificiu. Această credință și hotărîre nu puteau găsi o încurajare mai puternică decât participarea la luptă a forțelor morale și materiale ale marelui democrații din lumea nouă. Ca să asigure triumful justiției și a libertății, Statele-Unite au pus în serviciul umanității energia neînvinsă, care caracterizează geniul american și care dă o atât de prețioasă garanție pentru victoria finală, isvor fecund al progreselor pacifice, al vieții popoarelor în viitor. România va găsi în aceste principii de drept și emancipațiune, condițiunile necesare legitimei sale desvoltări și grație unirii poporului român, până acum crud oprimat de către stăpânirea austro-ungară, neamul nostru va putea duce de acum înainte o viață națională, conformă civilizației, aspirațiilor și intereselor lui. Actuala noastră frăție de arme, pericolele pe cari le înfruntăm împreună, marea operă pentru săvârșirea căreia am contribuit fiecare după mijloacele noastre, vor stabili între noi și marea Republică a lumii nouă o legătură care nu să poate aprecia îndeajuns, căci va constitui între țările noastre o prietenie nestrămutată, pe care pacea nu va putea decât s'o întărească și s'o desvolte. (Aplauze lungi și ovațiuni).

După aceasta ia cuvântul d. *Tache Ionescu*, în limba engleză, și ține un discurs de o frumuseță rară, care să termină astfel: „Domnule General. Germania a comis cea mai mare crimă din tot cursul istoriei. Dar în acest timp ea s'a arătat a fi o putere, o putere ce e drept a răului, dar o putere de care a rămas chiar ea mirată. Nu să poate, nici nu e drept să se refuze națiunii germane unitatea germană pe care noi o reclamăm pentru alta. Dar ar fi culmea nebuniei de a lăsa Germaniei un vasal, un stat artificial de 52 de milioane, pentru a-i constitui o rezervă de oameni pentru un nou atentat la libertatea națiunilor. Statul artificial al Austriei trebuie să fie desființat. Dați-ne o Polonie liberă și unită, o Românie unită, o Serbie unită, o Italie întregită, o Ungarie în limitele ei drepte, adică fără provinciile sârbești, slovace și românești. Făcând așa vom satisface principiile de dreptate. Vom smulge dela militarismul german o rezervă de oameni. Vom

dă viitoarei păci temelii cari nu se vor putea clătina. Când America cu nemărginita ei putere, cu infinitele ei resurse, va ajuta la realizarea acestui ideal, ea va putea să-și spuie ei însăși, acum și întotdeauna: Noi am prodigat sângele nostru, ne-am risipit bogățiile noastre, dar am fost muncitorii muritori ai unei opere nemuritoare. Și în toate țările, în toate colțurile acestei lumi, unde acum îngerul morții culege o așa de bogată recoltă, un strigăt va resuna peste toate celelalte: Trăiască națiunea americană. Glorie ei, acum și în vecii vecilor!“

Apoi d. *Em. Porumbaru*, în numele Senatului, și d. *I. Mițescu*, vicepreședinte, în numele Camerii, au salutată cu căldură pe reprezentantul Statelor-Unite, exprimând speranța că ideea de dreptate și libertate va triumfa, atunci când cauza Aliaților a fost îmbrățișată de marea democrație americană.

Cel din urmă a vorbit generalul *Scott*, mulțumind pentru primirea strălucită pe care le-a făcut-o poporul și parlamentul român. D-sa spune că au venit cu un mesaj de dincolo de ocean spre a ne asigura de frăția lor, a americanilor. Statele-Unite ne simpatizează, ne admiră curajul cu care am îndurat zilele și lunile atât de grele din ultimul timp. America văzând pericolul ce să ridică din partea puterilor centrale, cari umblă după dominația lumii, s'a luat sarcina să să opună la aceasta și să mențină în lume *Dreptul și Justiția*. Pentru aceasta a intrat America în războiu cu toata hotărârea; ea a început construirea a 1500 de vase, a înrolat 10 milioane de oameni și a votat 40 bilioane de franci pentru cheltuelile războiului. America își propune să stea alături de noi și de Aliații noștri până la capăt și ne transmite expresiunea profunde sale simpatii, dorind să ne ajute pe toate căile. D-sa termină astfel: „Suntem fericiți de a vă vedea așa de curagioși și de hotărâți, și ne vom bate împreună cu d-voastre, cot la cot, și vom continua să ne batem până în clipa când libertatea tuturor națiunilor, ale celor mici ca și ale celor mari, vor fi salvardate!“ (Urale și ovațiuni nesfârșite).

După acest minunat discurs, d. Brătianu mai rostește următoarele cuvinte: „Domnule General. Tot ce America va face pentru România, o puteți asigura că n'o face nici pentru incapabili, nici pentru îngrați! (Aplauze furtunoase și îndelung repetate).

După această ședință așa de solemnă, M. S. Regele, împreună cu membrii misiunii, ministrii, ofițeri francezi, ruși și români, atașaii militari, s'au dus și au azistat la trecerea în revistă a trupelor române, între cari eră și regimentul ardelean. Sara la 8 misiunea a prânzit la d. Brătianu, iar la 11 ore a plecat în Rusia.

Astfel s'a încheiat și această zi mare pentru noi, pentru sufletele noastre rănite și dornice de o lume mai bună și mai dreaptă.

Seara pe la ora 10 am avut o eclipsă totală de lună, cerul fiind senin și luna plină. Eclipsa a început la 10, a fost completă

la 11. Rușii cari o priveau au luat-o de bun augurt pentru ofensiva lor, care a început.

22 Iun./5 Iul. 1917.

Ofensiva rusă, începută acum trei zile, să desfășură în mod strălucit. Totalul prizonierilor făcuți până astăzi să ridică la 17,500 de soldați și 290 ofițeri, s'au luat 56 tunuri, multe morți, mitraliere și mult material de războiu, iar linia dușmană a fost străpunsă în mai multe puncte pe o adâncime de 6 kilometri. Luptele continuă. Acest succes mare a provocat un entuziasm mare până la delir în orașul Fălticeni. Armata rusească din localitate a făcut o procesiune monstră pe strade cu muzică și steaguri roșii cu diferite inscripții, între cari cea mai de seamă era: „Noi vrem războiul până la victoria deplină.”

23 Iun./6 Iul. 1917.

După o săptămână dela venirea lui Venizelos la cârma Statului, însărcinatul de afaceri al Greciei din Berlin a înaintat guvernului german următoarea declarație: „Având în vedere că s'a realizat fericita unire a celor două părți ale Greciei, separate până acum, și având în vedere faptul că mai multe regimente grecești participă la luptele de pe frontul balcanic, guvernul grec găsește că nu mai este posibilă menținerea relațiilor oficiale cu guvernul german. În același timp însărcinatul de afaceri cere pasapoarte pentru sine și pentru personalul legațiunii și consulatului.”

Venizelos a hotărât să cheme sub arme clasele 1918 și 1919. El a fost obiectul unei demonstrații entuziaste și într'un discurs ș'a exprimat bucuria ce o are față de rezezițiunea cu care crește ordinea și pacea în armată și în oraș.

24 Iun./7 Iul. 1917.

Din Rusia vine știrea că femeile din Petrograd, acărora educație militară este de mult consacrată în literatură rusească, au hotărât să formeze mai multe batalioane și să plece pe front ca luptătoare în prima linie de bătaie. Lucrul acesta nu e de mirare în Rusia, unde de veacuri este furtună și frământări în gânduri; lupta nesfârșită pentru drepturile sufletului. Mii de studente au luat drumul Siberiei sau au perit de mizerie în închisorile țariste pentru o idee.

27 Iun./10 Iul. 1917.

Având liberă după amiaza, am plecat pe la ora 4 în tovărășia d-lor profesori V. Ciurea și N. Răutu, să facem o plimbare pe jos până la vestitul sat cunoscut sub numele de *Rădășeni*, la 2 kilometri spre asfințit de Fălticeni. Timpul a fost cât să poate de frumos, iar drumul, în urma ploței din timpul zilei, curat și fără praf. Am eșit din oraș pe strada care poartă numele satului

pe care vrem să-l vizităm, și trecând pe dinaintea porții locuinții patriarcale a mult cetitului nostru scriitor *M. Sadoveanu*, ne-am oprit câteva clipe ca să-i admirăm frumoasa grădină ce-i încunjură căsuța. Grădina are o întindere cam de două fălci și este plină de tot felul de pomi roditori și într'un colț este o parte cultivată cu tot felul de legume: cartofi, fasole, mazăre, morcovi, mărar, petrinjel, ceapă, etc. Aleia dela poartă care duce până la ușa locuinții, este mărginită de tei bătrâni, și pe o parte și pe cealaltă, încărcată cu floare, care a început să să vestejească. Am avut plăcerea să vedem pe doamna Sadoveanu, femeie mult apreciată și laudată pentru spiritul său de gospodărie și mai ales pentru darul ce îi l'a adus soțului său, *dar neprețuit*, care face fericirea acestei familii și râvna multor familii sterpe: *nouă copilași*, începând dela 14 ani în jos, toți bălani cu ochii albaștri, unii mai drăgălași decât alții. În mijlocul lor și cu ochii vecinic atințiți asupra lor, această vrednică și bună mamă își dăpână firul vieții, muncind în mulțumire și fericire, privind cum îi cresc odraslele de frumoase, pe câtă vreme neobositul ei soț își duce viața prin lumea mare, prin capitala țării, acum Iașul istoric, Iașul Unirii, al *îndoitei Uniri*, scriind mereu prin ziare și reviste cuvântul bun al timpului, așa cum măiastra lui până știe să-l aștearnă pe hârtie, dând însufletire celor moleșiți și obosiți, și hrană sufletească celor dornici de carte și de scrisul românesc.*

Continuându-ne drumul pe șosea am trecut pe lângă Școala și Primăria comunei *Oprîșeni*; clădiri frumoase și potrivite misiunii lor. În drum am întâlnit un grup mic de oameni aducând cireșe amare și vișine, în mai multe coșulețe, spre vânzare în târg, destinate anumitor negustori evrei, cari le cumpără cu 1 leu chilo-gramul, ca să la vândă cu 4.

După puțin timp am ajuns pe dealul numit *Cetățuia*, în fața căreia să răsfată pe o costișe frumosul șat *Rădășeni*. De pe Cetățuia am avut o priveliște încântătoare. Satul dinaintea ei este înecat într'o pădure de pomi roditori, așa încât abia să zăresc acoperișele caselor, în jurul cărora nu să află decât numai grădini, curți aproape de loc: meri, peri, pruni, cireși și vișini, dar mai cu seamă meri, meri domnești, căci merele sunt negoțul și mijlocul de căpetenie al traiului acestui mare șat, unic în felul lui; mere pe cari le cultivă cu deosebită îngrijire, le adună și le vând în toată țara Moldovei, până la Galați! În mijlocul satului să înalță o măreață biserică, nouă, încă nesfințită, făcută de zid în

* Ce păcat, mare păcat, că acest frumos, nume s'a pătat pe timpul odiosului **Tratat de pace dela București**; purtătorul lui punându-să în contradicție cu tot crezul său de până atunci și cu tot ce scrisese cu câteva luni mai înainte în mult gustatul ziar al apărării naționale „**România**“, susținută de Marele Cartier General. După nenorocita pace și după demobilizare, d. Sadoveanu a scris la ziarul „**Momentul**“, în care preseră flori la picioarele lui **Stere** biruito-
rul, trecând cu cenușe pe cap în apele marghilomaniste. Păcat!

stil bizantin, cu trei turnuri, unul mai mare pe bolta din mijloc și două mai mici în față; biserică, care după cum spune vrednicul ei preot *Miron Teodoriu*, costă peste 100,000 de lei!

Din viața acestui popor, nu să știe mult, decât că el să compune din oameni muncitori și cumpătați în toate, trăind și lucrând tot anul ca albinele, sgârșiți în felul lor, și toți cu dare de mână. Odată numai pe an știe și Rădășanul să trăiească, a 4-a zi de Paști, care să serbează cu evlavie mare, așa zisa „*Mercuriea*“, sau după cum îi mai zice poporul *Nercorie* (Sfântul *Mercurie*, patronul bisericilor). Nu mă voiu încumătă să descriu această sărbătoare unică, în care tot stăeanul mănăncă bine și mult, și bea vin din greu ca să-i ajungă tot anul. Cetitorul care dorește să-și facă o idee deplină despre aceasta să cetească volumul d-lui Sadoveanu: *Oameni și locuri*, în care va găsi o iconă credincioasă și adevărată a acestei sărbători.

De pe Cetățuia vederea omului să intinde spre miază-noapte asupra culmii *Glimeia*, iar spre miază-zi peste *Horbaza* și *Stănițe* până ce să opreste pe vârful *Ceahlăului*. Mulțumită războiului mondial, în vârtejul căruia am intrat și noi, dealul Cetățuia își merită numele. Ce fel de cetate o fi fost aci nu să știe și nu să vadă urme de ziduri; din săpăturile făcute s'au scos cioburi de oale pictate, idoli și ciocane de lut ars, un corn de Zimbru, cornițe de cerb, un ban roman legionar, etc. Acum însă bravii noștri soldați ai Regimentului 56 de Infanterie, care a dat un mare număr de eroi, chiar dela începutul războiului, au săpat o serie de tranșee sistematice și după toate indicațiile militare, cari vor povesti viitorului suferințele neamului nostru în apriga luptă de întregire. Săparea tranșeielor s'a făcut sub conducerea eroilor: Căpitanul *Dionisie Zaharescu* și Sub-Locotenentul *Alexandru Voinescu*, morti mai târziu pe câmpul de luptă. Tot spre nord de Cetățuia să zărește satul *Bunești*, sat de graniță afurisită, peste deal de care să ascunde *Suceava* lui Ștefan cel Mare și Sfânt.

28 Iun./11 Iul. 1917.

Epidemia de tifus exantematic este aproape cu totul stânsă; afară de câteva cazuri rare și cu formă ușoară, numai în câteva localități, nu să mai află nici un alt caz mai grav, nici în armată, nici în populația civilă.

Succesul ofensivei rusești continuă. Ziarele de azi ne spun că flancul drept al armatei a 8-a rusă a străpuns frontul inamic între *Halici* și *Stanislau* pe a întindere de 13 kilometri lungime și 6 adâncime, cucerind trei sisteme de fortificații, fiecare de trei linii de tranșee și luând 7000 de prizonieri, 131 ofițeri și un material de războiu considerabil.

30 Iun./13 Iul. 1917.

Ofensiva rusă obține victorii strălucite. Pe frontul *Stanislau-Halici*, armata rusă a făcut o nouă spărtură pe o întindere de 35

chilometri. Orașul Halici a fost ocupat, luându-să 11,000 prizonieri. Apoi s'a cucerit orașul *Kalusz* și alte mii de prizonieri au căzut în captivitatea rusească cu un imens material de războiu. Numărul total al prizonierilor luați în zilele din urmă este de 36,000 cu 112 tunuri, mai multe sute de mitraliere, etc.

1/14 Iul. 1917.

Astăzi am vizitat *Muzeul regional*, instalat într'o mică parte a localului gimnaziului. L'am vizitat cu deamănuntul și cu deosebit interes, după cum cu tot dreptul o merită, și în rândurile cari urmează mă voiu sili să pun pe cetitor în situația de ași face o idee lămurită despre aceea ce poate face în puțin timp dragostea pentru o faptă folositoare, însoțită de râvna de a o duce la îndeplinire.

Acest muzeu regional numit „*Muzeul Sucevei din Fălticeni*” s'a luat ființă în primăvara anului 1915, prin munca și stăruința mai pe sus de orice laudă a d-lui profesor *Vasile Ciurea* dela acest gimnaziu, care este părintele și sufletul acestui muzeu și care pentru dragostea lui n'a cruțat nici osteneți, nici cheltueli. De dimineața și până seara îl vezi în Muzeu, și oriunde află că este ceva vrednic de a fi păstrat nu să lasă până ce nu isbutește să-l aibă, dezvoltând în privința aceasta o energie rară. Cerând și bătând la multe uși d-sa adunat o sumă de bani pentru dulapuri și etichete, a înșirat până astăzi peste o sută de donatori, care cu un manuscris, care cu câte un obiect găsit undeva în pământ, care cu vr'o haină veche națională, sau cusătură ori țesătură țărănească de o valoare artistică, ori cu alte produse de ale industriei casnice regionale, ori cu vr'un animal împăiat vânat din ținutul Sucevei, sau cu alte multe lucruri interesante, așa că astăzi, abia după doi ani, călătorul rătăcit pe aci, prin acest orășel încântător cu livezi mari și încunjurat de dealuri mănoase, poate să petreacă câteva clipe fericite în acest minunat muzeu, privind și admirând multe lucruri de mare preț.

Muzeul Sucevei ocupă în mod provizor trei săli din edificiul Gimnaziului, cu autorizația Ministerului Instrucțiunii publice. El, așa cum este înșghebat astăzi, este rezultatul bogăției de material istoric, preistoric, etnografic, atât din orașul Fălticeni, cât și din întreg județul Sucevei. Acest material adunat și studiat, poate fi considerat ca începutul unei colecțiuni de mare însemnătate științifică și culturală, atât pentru elevi, cât și pentru marele public. Muzeul acesta mai are menirea să fie și o podoabă a județului Suceava, în care să să adune tot ceea ce a mai rămas neinstrăinat și neimprăștiat din acest ținut, atât de bogat în amintiri istorice și culturale.

Muzeul cuprinde cam vr'o 11 secțiuni, arangiate în 3 mari grupe: *istorică* și *preistorică*, *etnografică* și *științifică*, la cari să mai adaugă și manifestarea *economică* a județului Suceava, reprezentată prin produsele solului și ale fabricelor din județ.

Iată pe scurt enumerarea secțiunilor cu arătarea obiectelor mai importante.

A. *Grupa istorică și preistorică*, cuprinde: 1. *Secția documentelor*, în care să văd diferite documente referitoare la trecutul istoric al județului; hotărnicia diferitelor moșii din timpul lui Mihail Sturza, acte de boerie ale diferiților oameni vechi, etc. De mare însemnătate este uricul din timpul lui Alexandru cel Bun, dela anul 1424, februar 16, prin care să hotărăște cât și a cui are să fie moșia *Buciumani*, astăzi sat, în coasta orașului. — 2. *Secția fotografiilor*, cuprinde vederi din ținutul Sucevei, biserici, școli, locuri istorice; fotografii ale diferiților localnici dispăruți și cari au jucat un rol în viața socială locală. Locul de frunte îl ocupă mai multe fotografii din viața marelui Domn Cuza-Vodă. — 3. *Secția cărților vechi* găsite pe la biserici și pe la diferite persoane, aparținând cărturarilor de pe vremuri. Vrednică de pomenit este *Biblia* lui Ștefan Cantacuzino din 1688. — 4. *Secția antichităților*. Pe teritoriul județului Suceava să află multe localități cu urme preistorice. Majoritatea din ele să cunosc de locuitorii *Cetățuii*. Făcându-să săpături incidentale, fie în trecut, fie în anii din urmă cu ocazia tranșeielor, s'au găsit diferite obiecte preistorice ca: topoare, ciocane de piatră și de lut ars, olărie, idoli bine conservați tot de lut ars, obiecte de bronz. În tranșeiele de lângă gara *Dolhasca* s'au găsit bucăți de silex, corect cioplite, cari au fost dăruite muzeului de d. prof. *C. Fedeleș*, dela Universitatea din Iași. — 5. *Secția numismatică*, este reprezentată prin o sumă de monete vechi: romane, grecești, poloneze, rusești și românești. Mai vrednică de pomenit pentru deosebita ei importanță este o moneta *dacă*, determinată astfel de prof. *C. Moisil* din București. Afară de acestea să mai află și un număr de diferite medalii.

B. *Grupa etnografică* este o bogată colecțiune de veșminte vechi și nouă; arme, unelte de muncă și de meșteșuguri; obiecte casnice. Apoi icoane, odoare și vase bisericești; măsuri și greutatea vechi de cântărit, mai ales de pe timpul lui Cuza-Vodă. În această secție să află și invențiile unui bun român, modestul și harnicul locuitor din satul Botеști, comuna Horodniceni, *Petru Gavrilescu*, cu totul necunoscut. Sunt mai bine de 25 de ani, decând el a arătat principiul *aeroplanului*, fără să fie luat în seamă de cineva. Tot el, fără nici o pregătire științifică, fără ateliere speciale, fără avere mare, necăutând brevete de inventator, a dat la iveală câteva invențiuni proprii, pe cari cu mult mai târziu le-am primit cu entuziasm din străinătate, și anume: un sistem practic de cursă, pentru animale mici și mari; un revolver cu repetiție, făcut în întregime din fier; un baston cu revolver ascuns; una mașină de topografie, cu taximetru, pentru înregistratul distanței pe metru, decametri și hectometri, având și planșeta respectivă pentru ridicat planuri pe teren; apoi, o mașină de tors, care cu repezițiune uimitoare dapănă firul și-l pregătește pentru suveică, și care s'ar fi putut introduce de mult în școalele profesionale de fete.

C. *Grupa științifică* cuprinde: 1. *Secția zoologică*, compusă din colecția de păseri regionale, procurată cu donația bănească a Primăriei, din Institutul dermatoplastic Dombrowski din București. Specimene de fluturi, insecte, cuiburi, etc. Ceea ce atrage atențiunea este craniul de *Bison Priscus* (Zimbru), admirabil conservat și găsit în malul Șomuzului mare, în dreptul satului Dolheștii-mici. — 2. *Secția botanică și agricolă* cuprinde exemplare din speciile de cereale, precum și un număr de esențe de arbori. — 3. *Secția geologică, mineralogică și paleontologică*. Structura geologică a pământului din județul Suceava, fiind destul de variată, putându-se urmări toate fazele evoluției în timp a pământului, elementele cari întră în formarea scoarței pământului sunt foarte variate. O colecție completă și variată de roci și de minereuri. Paleontologia este reprezentată prin fosilele caracteristice terenului.

Pe lângă aceste grupuri vrednică de amintit este și *Secția artistică*, compusă din obiecte de artă, sculptură în lemn, în piatră; busturi; diferite tablouri. *Secția economică* cuprinde produsele fabricelor mari din județ; fabrica de sticlărie din *Heci-Lespezi* are o frumoasă colecție de tot felul de obiecte de sticlă; fabrica de *cherestea* din *Găinești*, cu diferite articole de lemn; fabrica de *olărie* din *Fălticeni*, fabrica de *pălării* și fabrica de *spirtoase* din *Oprîșani* sunt bine reprezentate.

Județul Suceava prin oamenii de cultură ce i-a avut și are încă, trece ca un *ținut de seamă* în viața literaturii noastre. Pentru aceasta s'a înființat și o *biblioteca* în care să adună toate operele Sucevenilor și care dejă posedă toate scrierile lui *N. Gane*, *A. Gorovei*, *N. Beldiceanu*, *M. Sadoveanu*, *N. N. Beldiceanu*, *I. Dragoslav*, etc.

Războiul nostru pentru îndeplinirea idealului național n'a putut să rămână fără resunet în viața abia începută a acestui muzeu. Cu toate greutățile timpului prin care trecem, d. Ciurea a adunat obiecte din diferite localități, pe unde au luptat cele două regimente, 16 și 56, din *Fălticeni*; această colecție să va mări după războiu.

D. Ciurea nu s'a mulțumit numai să adune ca albina tot ce să găsește vrednic de păstrat; d-sa s'a gândit și la răspândirea gustului pentru adunat, pentru care publică și un *Buletin al Muzeului Sucevei* având drept colaboratori pe d-nii profesori: *I. Simionescu*, *Dr. A. Cardaș* și *N. N. Răutu*. Afară de aceasta d-sa își frământă mult gândul ca să-i facă muzeului o *casă proprie*, pe terenul viran de lângă gimnaziu, ceea ce îi urez din tot sufletul ca să reușească a o face cât să poate mai curând, înzestrând astfel orașul *Fălticeni* cu aceasta podoabă culturală a județului *Sucevei*.

2/15 Iul. 1917.

Cancelarul german Bethmann-Hollweg, după opt ani de

trudă proastă și muncă sălbatică, numit cu drept cuvânt *Cancelarul mizeriei omenеști*, a căzut și în locul lui a venit *Dr. von Michaelis*, fost ministru al Tezaurului și acum în urmă aprovizionator al Imperiului. Acesta să pretinde a fi salvatorul Imperiului german, ale cărui temelii încep a trosni din toate părțile și căruia ziarele noastre și ale Aliatilor i-au dat porecla de *Dr. Machiavelis*, din pricină că devenind cancelar a fost apucat de ambițiuni bismarckiane, după ce a debutat printr'un discurs cu toate înțelesurile și fără nici unul. Desigur că posteritatea îl va numi și *Cancelarul de plumb*. Unele ziare spun că acest Michaelis ar fi de origine israelită și un mare inamic al catolicismului.

10/23 Iul. 1917.

În Rusia s'a făcut o schimbare în guvernul provizoriu, în urma dezordinelor anarhice din Petrograd, provocate de *maximaliști*, pe rusește *bolceviști*, și de agenții Germaniei, cari sunt tot așa de mulți și de puternici ca și pe timpul țarismului. Președinte al consiliului de miniștri în locul lui Lyov, a fost numit ministrul de războiu și de marină Alexandru Feodorovici *Cherenschi*, care ar fi omul cel mai indicat de situație și căruia îi s'a dat puterea de *dictator*. În adevăr, consiliul (sfatul) delegaților lucrătorilor și soldaților, precum și statul delegaților țăranilor, reunite într'o ședință de noapte, au votat o rezoluție, prin care să recunoaște că țara este amenințată, că statul și revoluția sunt în pericol și să proclamă guvernul provizoriu drept *Guvern al salvării revoluției*, acordându-i o *putere nelimitată* pentru a restabili ordinea.

Turburările anarhice au fost reprimare și ordinea publică restabilită; societățile suspecte au fost dizolvate și ziarele compromise suspendate. Liniștea s'a restabilit mulțumită intervenției cazacilor și automobilelor blindate. Guvernul a arestat și trimis în fața justiției sub învinuire de trădarea patriei și a revoluției, toate organizațiile cari au participat prin apel sau instigație la această acțiune; multe persoane marcante au fost arestate. Situațiunea din Rusia, cu tot răul ei, a avut și binele că a armat toate clasele, făcând să dispară divergențele. Toată lumea s'a grupat în jurul lui Chereński, care venind de pe front s'a exprimat că, deși situația este serioasă, el are deplină încredere în restabilirea completă a ordinii precum și în bunul mers al evenimentelor până la victoria finală.

11/24 Iul. 1917.

După o lungă criză, obositoare și chinuitoare, noul guvern s'a constituit astfel: Președinte al consiliului și la externe, d. *Ion I. C. Brătianu*; ministru fără portofoliu și vicepreședinte al consiliului, d. *Tache Ionescu*; ministru fără portofoliu și însărcinat cu munițiunile, d. *Vintilă Brătianu*; miniștri fără portofoliu, d-nii *Emil Costinescu* și *Mihail Ferechide*; la interne și a-

provizionare, d. *Alex. Constantinescu*: la justiție, d. *Mihail Cantacuzino*; la lucrări publice, d. *Dim. Greceanu*; la industrie și comerț, d. *Barbu Delavrancea*; la culte și instrucție publică, d. *I. G. Duca*; la agricultură și domenii, d. *G. G. Mârzescu*; la război, d. *General Iancovescu*; și la finanțe, d. *N. Titulescu*.

Să sperăm că aceasta va fi ultima formațiune ministerială, care va duce la bun sfârșit războiul.

12/25 Iul. 1917.

M. S. Regele a dat semnalul *ofensivei* noastre, ruso-române. Astăzi am avut bucuria să aflăm primul succes al ei. Trupele ruso-române atacând între *Valea Cașinului* și a *Putnei* puternicele pozițiuni organizate de inamic, au spart frontul pe o lungime de 20 kilometri și pe o adâncime de 3. După lupte crâncene

Atacul românilor la Mărăști.
(Costin Petrescu).

au pus stăpânire pe întreaga pozițiune inamică și au ocupat satele *Mărăști*, *Gogoiu* și *Voloșcani*. În cursul luptelor s'au capturat: 43 tunuri, dintre cari 13 grele, mai multe mitraliere, mortiere de tranșee, și foarte mult material de război. Numărul prizonierilor a trecut de 1000, printre cari 6 ofițeri. Un aeroplan inamic fiind silit să aterizeze în apropiere de *Bogdănești*, a fost capturat întreg. Comandantul Armatei II, ale cărei trupe luptă pe acest front este vrednicul general *Alexandru Averescu*.

Acest prim succes a provocat o bucurie și un entuziasm ma-

re în toate inimile românești. Soldații ruși din Iași la auzirea acestei vești bune au ținut o întrunire în sala Pastia, la care au luat parte peste 1000 de persoane. Președintele adunării, căpitanul *Axenov*, după ce a vestejit cu cuvinte aspre propaganda maximaliștilor și agenților germani, precum și fapta rușinoasă a armatei II rusă, care a predat fără luptă pozițiile inamicului și spectacolul desgustător al lașilor cari fug cu arma în mână sau aruncând arma, cere să se voteze încredere deplină în guvernul provizoriu și rugându-l să iee imediat cele mai strășnice măsuri contra maximaliștilor și lașilor. După discursul înflăcărat al generalului *Baleami* și al altui orator, cari au arătat că *Lenin* cu tovarășii lui sunt niște trădători ai Rusiei, în solda

[Regele cu generalul Averescu pe front.

Germaniei, s'a votat următoarele rezoluții: 1. Armatele rușo-române trecând pe ziua de azi la ofensivă, adunarea trimite salutul său frățesc eroilor cari luptă; 2. Guvernul salvării din Petrograd trebuie să iee măsurile cele mai energice contra celor cari încearcă să distrugă Revoluția și Patria; 3. Trădătorii cari fug din fața inamicului și nu îndeplinesc ordinele militare primite dela șefi să fie împușcați; trădătorii, spionii, provocatorii și instigatorii să fie dați în judecata curții marțiale și condamnați la moarte.

13/26 Iul. 1917.

Ofensiva noastră continuă cu succes. Intre Valea Casinului și Putnei, trupele noastre au înaintat, împingând frontul până la 12 kilometri ocupând satele: *Gura-văii*, *Feteștii*, *Câmpurile*, *Roșculeștii*, *Ciurucul*, *Vizantea Mânăstirească*, *Piscul Radului*, *Găurile*, *Purceii* și *Părosul*.

S'au mai făcut 450 prizonieri și s'a capturat o baterie de obuziere, 1 tun de munte, 17 mitraliere, 15 mortiere de tranșeie, o mare cantitate de arme și material de războiu. Inamicul să retrage în dezordine spre frontieră.

14/27 Iul. 1917.

Trupele noastre au lărgit spre nord spărtura făcută în frontul inamic, așa că acum întreaga pozițiune inamică pe o lungime de 30 kilometri și o adâncime de 15, a trecut în stăpânirea noastră. În cursul zilei de ieri s'au capturat 1243 prizonieri cu 5 ofițeri, 2 baterii de obuziere de 105 mm., 9 tunuri de câmp de 77 mm., 3 mortiere de tranșeie, precum și o mare cantitate de munițiuni.

Un splendid atac francez a măturat cu totul pe Germani din tot ce ocupaseră la *Casemate* și pe *California*, lângă *Craonne*. Dușmanul a suferit în timp de 10 zile perderi cari să socotesc la cifra enormă de 100,000 de oameni, un al doilea Verdun. Cea mai puternică luptă de artilerie o duc și mai departe Englezii pe frontul de Vest, încercând și oarecari înaintări.

Pe cât de îmbucurătoare și de înălțătoare de suflet au fost aceste știri bune de pe fronturile ruso-român și franco-englez, pe atât de deprimante au fost știrile rele venite de pe frontul rus din Galiția, unde Rușii au evacuat *Stanislau*, *Buczacz* și *Tarnopol*, deși rezistența lor trebuia să se organizeze la Buczacz, pe linia ferată. Din această cauză toată ziua am fost trist și nu mi găseam locul și odihna, mai ales când mă gândeam ce ne așteaptă dacă dezastrul rusesc va continua încă câteva zile. Succesul inamicilor noștri nu să datorește superiorității lor, ci în prima linie armatei rusești care a fost influențată în rău de propaganda germană și a maximaliștilor, adecă a socialiștilor cari vor *maximum* de revendicări sociale, chiar cu prețul reducerii la nimic a bunurilor moștenite naționale, și cari pe rusește să chiamă *bolceviști*, sub conducerea lui *Lenin*. Să zice că armatele IX și VII rusești n'au voit să intre în foc și au început să se retragă în fugă cu arma în mână sau aruncând armele. Tradarea aceasta a făcut pe aliații noștri Ruși să piardă în câteva zile roadele bogate ale strălucitei lor ofensive, începută pe la 19 Iunie st. v.

În aceste momente critice când Rusia trece cea mai amenințătoare primejdie ce a putut încercă dela începutul războiului, toate gândurile și speranțele noastre, ca și ale Rușilor, precum și ale tuturor aliaților noștri, să îndreaptă spre acel om providențial, care simbolizează astăzi sufletul arzător și curat al noiei Rusii, spre *Cherenschi*, care cu ocazia începerii ofensivei rusești dela 19 Iunie, s'a dovedit a fi o forță impetuoasă capabilă de adevărate minuni, având toate însușirile superioare ale unui mare șef. Ordinul său de zi către armată și flotă este încă viu în toate mințile: „să înaintați în rânduri strânse uniți prin disciplină și datorie. Poporul vă va blestema dacă nu veți apăra onoarea, li-

bertatea și prestigiul patriei". Avem mare speranță că Cherenschi, care este încarnarea Rusiei hotărîte să ducă războiul până la victorie, și care este acum investit cu puterea supremă, va reuși să stăpânească eșecul vremelnic, insufliând armatelor revoluționare avântul irezistibil cu care au spart de atâtea ori groasele rânduri ale dușmanilor. Să ajute Domnul!

15/28 Iul. 1917.

Astăzi pentru a ne mai îndulci amarul zilei de ieri și timpul fiind potrivit, am plecat pe la ora 6 p. m. cu profesorul V. Ciurea pe strada mare, în jos, până la marginea orașului, unde am luat-o spre dreapta, pe o cărare ce mergea pe lângă un lan de grâu, până ce am ajuns la părau Buciumenilor. De aci am mers pe lângă părau cam vr'un sfert de oră, când am ajuns la niște săpături pe cari le făceau câțiva oameni pe malul acestui părau sub conducerea d-lui inginer *Niculescu*. Am văzut o groapă mare și adâncă cam de vr'o 4—5 metri, în fundul căreia să vedea un filon gros de *lignit*, care este de o calitate superioară, de culoare neagră, petrificat, cu o putere mare de căldură (cam 6850 calorii) și care după încredințarea inginerului ar fi superior celorlalte feluri de lignit din alte părți ale țării. Tot acel inginer ne spuse că acest fel de lignit s'ar găsi în cantități mari în această regiune și care dacă s'ar extrage în mod sistematic și pe scară întinsă ar fi un izvor mare de bogăție. Această mină de cărbuni să află pe proprietățile locuitorilor din com. *Soldănești* și alui Manea Hagiul și ar fi concesionată unei Societăți în frunte cu d-nii *M. Vlădescu*, fostul ministru de instrucțiune publică și *Niculescu*, fratele inginerului mai sus numit. Să zice că și Statul ar fi hotărât să ieie parte la această exploatare, așa de importantă pentru viitorul economic al României. După analiză s'a constatat că acest lignit conține: 1 la sută cenușe, 2 la sută materii arsenicoase, 4 la sută apă și 93 la sută cărbune. În partea dreaptă a părauului Buciumenilor s'a găsit prin sondaj la o adâncime de 18 metri *ozocherit*, un strat de un centimetru, și de desupt *păcură*.

17/30 Iul. 1917.

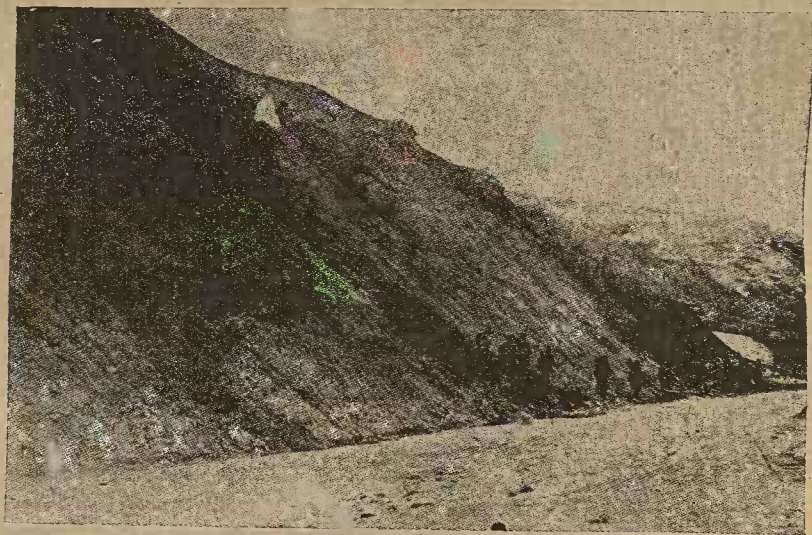
În vederea situației critice în care să găsește Rusia; guvernul provizoriu a restabilit pedeapsa cu moarte pe front, creiând curți marțiale pe tot frontul; a suspendat publicarea edițiilor periodice ce îndeamnă la nesupunere la ordinele autorităților militare, la executarea datoriilor orașenești, ca și la acte de violență, războiu civil. Redactorii responsabili ai acestor publicațiuni vor fi dați în judecată.

18/31 Iul. 1917.

Lenin, vestitul șef bolcevist, a fost arestat în Finlanda. Această arestare a fost salutată cu viie satisfacție de toți prietenii și aliații Rusiei, căci arestarea lui *Lenin* și a complicilor lui, u-

nelte ale Germaniei, prețuiește cât o victorie. Acest act de energie din partea guvernului rusesc însemnează o lovitură mortală dată conspirațiunii odioase, care tindea să arunce Rusia în genunchi înaintea calăului omenirii, Wilhelm II. Rusia revine la conștiința lămurită a adevărului și a datoriei, rezumată în hotărârea de a să bate fără clătinare și de ași ascultă șefii fără impotrivire. Acesta este înțelesul noilor evenimente desfășurate în Rusia, anunțând restabilirea ordinii și a disciplinei morale, fără de care libertatea moare prin însuși excesele ei.

Cherenschi, împreună cu generalul Brusilov, șeful marelui

Din lupta dela Măgura.

stat major, au trimis un ordin către armatele ruse, cari operează în România, prin care li să aduce la cunoștință că neexecutarea ordinelor superiorilor atrage după sine pedeapsa cu moarte.

19 Iul./1 Aug. 1917.

La sud de Valea Cașinului trupele noastre au ocupat plaiul *Măgura*, luând prizonieri 5 ofițeri și 100 soldați. Pe șoseaua Valea Putnei—Iacobeni inamicul a atacat în două rânduri pozițiunile ruse, dar a fost respins luându-i-să și câțiva prizonieri.

În Galiția trupele ruse să întăresc la nord de Nistru și să organizează pe noile pozițiuni; s'au dat lupte înverșunate între trupele germane și ruse, în cari Rușii au luat mai mulți prizonieri și mitraliere. Dușmanul plănuise să înainteze între Nistru și Prut, cu gândul de a dă lovitura la Cernăuți, unde s'a luat toate măsurile pentru a îi să opune; câteva poziții pierdute în Galiția au fost luate de trupele ruse.

Aceste știri, precum și alte informații, arată o îndreptare însemnată a situației, și ele au produs după cum eră de așteptat, cea mai mare bucurie în sufletele îngrijorate așa de mult în zilele din urmă.

La acestea să mai pōt adăugă și alte vești bune, între cari cea mai importantă este următoarea: Camera grecească a votat mobilizarea generală. Venizelos a ținut un discurs, arătând că Grecia trebuie să intre cât mai curând în războiu, alături de Aliați. Apoi ambasadorul *Siamului* a comunicat ministrului de externe din Berlin că Siamul să consideră în stare de războiu cu Germania.

20 Iul./2 Aug. 1917.

În dimineața frumoasei zile a Sfântului Ilie am aflat despre noul succes al ofensivei franco-engleze, cucerind pe un front de 40 kilometri 11 sate, mai multe păduri, poduri și locuri întărite, și capturând peste 3500 de prizonieri și mult material de războiu.

Cu ocazia succeselor obținute de armata noastră de pe Valea Cașinului, guvernul francez prin ministrul său de războiu, a trimis ministrului nostru de războiu următoarea telegramă de felicitare: „Armata franceză a aflat cu bucurie despre frumoasele succese ale armatei române, refăcută de curând și nerăbdătoare în dorința ei de a curăți pământul patriei cotropit încă ea și al nostru de dușmanii dreptului și ai civilizației. Rog transmiteți felicitările cele mai călduroase și urările cele mai vii ale soldaților francezi către frații lor de armă“. Pe de altă parte corespondentul marelui ziar englez *Times* scrie cu privire la acest succes: „Românii au dat un nobil exemplu marelui său aliat dela nord. Românii s'au revenit în mod strălucit din nenorocirile din toamna trecută, fiind acum numeroși și puternici. Românii au aruncat înapoi pe Austriaci în sectorul dela nord-vest de Focșani, între râurile Trotuș și Putna. Dușmanul să retrage peste înălțimile Berescului, care formează creasta Alpilor transilvăneni, vârful lor fiind hotarul în această regiune“.

Astăzi mi-a căzut în mână următoarea proclamațiune a „Comitetului îndeplinitor al Moldovenilor Basarabeni de pe frontul român“, tipărit cu litere cirilice, pe care îl transcriu întreg aci:

Strigare către Moldovenii de pe frontul român.

Basarabia piere! Tara este în primejdie! Frați Moldoveni! În vremea de demult a fost numai un singur Iuda Iscariotul, care a vândut pe Dumnezeuiescul său Invățător. Iar în timpul de față s'au iscat întregi legioane de Iude, care vând ștobozenia sfințită cu sângele fraților noștri mucenici. Ei ca niște năpârci veninoase să strecură prin toată armata răspândind otrava omorătoare a neascultării și a anarhiei. Voi i-ați văzut. Voi știți pe aceste Iude, pe aceste gadine. Fie blestemați din neam în neam! Aceștia sunt tot aceia cari dela începutul revoluției s'au silit să îndemne pe soldații încrezători la fapte de samavolnicie și fără

judecată. Aceștia sunt aceia care în loc să apere *Rusia slobodă de dușmanul din afară*, au stăruit să adoarmă băgarea de seamă a soldaților, ca să-i întorcă iar la robie, dar de data aceasta la o robie nemțească, care ar fi de o mie de ori mai grea decât aceea de care am scăpat. În sfârșit, aceștia sunt aceia cari aruncă proclamații nemțești pe pământul Statului întovărășit cu noi la lupta sfântă, îndemnând pe soldați la neorândueli în această grea vreme. Pentru a ajunge la scopul dorit ei ar fi vroit să dezorganizeze și armata română, ca să le fie Nemților mai ușor să ne robească pe toți. Dar nădejdea lor nu s'a îndeplinit.

Frați Moldoveni! Noi mai mult de o sută de ani am suspinat sub jugul robiei vechi și am așteptat cu răbdare luminata zi a învierii slobozeniei noastre. Noi am dovedit lumii întregi, cum știe să rabde un popor, care crede în biruința dreptății. Și Dumnezeu ne-a răsplătit pentru îndelunga noastră răbdare. Dreptatea a biruit. *Scumpa noastră Basarabie este astăzi slobodă*. Noi nu vom mai fi străini în țara noastră. Dar mulțumită vânzărilor acestor Iude, Basarabia și slobozenia ei este în primejdie. Iscarioții aceștia au turburat mintea soldaților și ei nu mai pot să deosebească pe prieteni de dușmani.

Frați Moldoveni! Furtuna să apropie! Basarabia este în primejdie! Fiară setoasă de sânge omenesc este la hotarul ei! Obiceiul nostru sfânt ne poruncește, că la pojar, fiecare necruțându-și viața, trebuie să alerge să stângă focul, să scape viața și averea celor cuprinși de foc. Acum părinții noștri, mamele, frații și surorile strigă către noi, apărătorii lor: *Săriți, Basarabia arde! Noi ne prăpădim!* Oare nu vom auzi strigările sfășietoare de suflet ale femeilor și copiilor noștri, cuprinși de para focului nemțesc? Oare îngădui-vom noi, ca Basarabia cu frumoasele ei câmpii să se acopere cu trupurile copiilor și femeilor nevinovate? Nu! Mai bine moarte decât călcare în picioare a sfintei sfintelor noastre! Noi suntem foarte mulți pe frontul român. Nu-i regiment, companie și pluton, unde să nu fie Moldoveni. În sângele nostru este sădită dragostea de ascultare și disciplină. *Cu rândurile strănse să stăm împrejurul nacialnicilor noștri și să ajutăm la scăparea Rusiei și a iubitei noastre Basarabii*. Să ridicăm lupta sfântă împotriva tuturor provocatorilor de Iscarioți. *Jos trădătorii! Jos spionii! Jos provocatorii și fricoșii*, cari îndrăsnesc să se numească prietini noștri! Dacă ei ar fi prietini noștri, s'ar duce în Germania și acolo ar ridica steagul anarhiei, ar arunca de pe tron pe Wilhelm. Dar în loc să facă aceasta, ei să silesc din toate părțile să ridice turburări în România, să sdruncine disciplina în armata noastră rusă, ca Nemții cu *disciplina lor de fier* să ne biruiască. După faptele lor să vede ai cui prietini sunt ei. Moarte unor astfel de prietini! Moarte slujilor nemțești! Moarte Iudelor! Înainte! Pentru cinstea și libertatea Țării, dela Baltica și până la Dunăre, toți Moldovenii cu sfințenie să-și puie viața pentru apărarea Patriei și a neamului moldovenesc!

Această frumoasă proclamație este pe foi volante mari, iar pe contrapagină este tipărită și în limba rusească.

21 Iul./3 Aug. 1917.

Vești rele continuă a veni de pe frontul din Galiția și din Bucovina. Rușii continuă a să retrace dinaintea trupelor inamice, iar la noi toată lumea este alărmată și neliniștită, mai ales că, în vederea unor surprinderi neplăcute, s'au început unele pregătiri, de altfel destul de discrete, pentru *evacuare*. Din când în când să aud bubuituri de tunuri, cari ne strâng inima și măresc tristețea care a cuprins de câteva zile populațiunea așa de pacinică a acestui orașel. Lume puțină pe stradă și când să întâlnească doi, nici unul nu îndrăznește să deschidă vorba, așteptând pe celalalt să înceapă. Am petrecut o noapte cumplită; am numărat toate ceasurile bătute în turnul Bisericii Sfintei Adormiri, care să află în apropiere, începând dela 1 până la 7 dimineața.

22 Iul./4 Aug. 1917.

Comunicatul rusesc lipsește și din această cauză suntem și mai neliniștiți. Să zice că a căzut *Câmpu-lungul*, de unde să aud bubuiturile tunurilor. Alții susțin că și *Cernăuțul* ar fi în mâna Nemților. Mulți ne asigură că rezistența Rușilor să organizează în mod serios la Cernăuți și Hotin. Din tot acest haos nu poți să tragi nici o concluzie, nu poți ghici proporția numerică a trupelor de o parte și de alta, nici nu poți interpreta însemnătatea mișcărilor de trupe germane și austro-ungare. *)

23 Iul./5 Aug. 1917.

Prin adresa Nr. 28, cu data de astăzi, gornizoana din Fălțiceni îmi comunică că în executarea ordinului serviciului sanitar din M. C. G. și a ordinului Direcției VI sanitare din Mini-

* Iată ce s'a aflat mai târziu despre această ofensivă faimoasă rusească, care a fost mai mult o înscenare decât o luptă adevărată: Cherenschi fiind foarte încrezător în forțele armatelor sale, în spiritul lor de jertfă și în entuziasmul lor revoluționar, a hotărât de bună credință ofensiva în contra armatelor austro-ungare, pe frontul galițian. La început totul mergea bine și părea că soldații ruși luptau cu hotărâre și curaj; dar, în realitate ei au înaintat mai mult din cauză că n'au dat de nici o rezistență, dușmanii lăsându-i înadins ca să înainteze. Numai o parte din armată lupta cu adevărat, și aceasta era compusă din batalioanele ceho-slovice și ale voluntarilor, printre care era și batalionul de femei, cunoscut sub numele de: **batalionul morții**. Mulțumită acestora s'a ocupat cele câteva localități, între cari și Haliciul. Dar, îndată ce forțele germane au apărut în contra regimentelor ruse, acestea au luat'o la fugă în mod rușinos și în câteva zile tot teritoriul ocupat de Ruși a fost pierdut. După dezastrul dela Tarnopol, Nemții au pus mâna pe o imensă pradă de războiu, în muniții, tunuri grele și provizii, pradă evaluată la trei miliarde. Astfel Rușii au evacuat toată Bucovina și mare parte din Galiția, pe care o ocupau din 1914, chiar din primele zile ale războiului.

sterul de războiu, transmis acestui comandament cu No. 8 secret, din 19 Iul./1 Aug., *eu în caz de evacuare voiu rămânea pe loc*, în Fălticeni, având însărcinarea de medic la spitale.

Acest ordin m'a turburat până în adâncul sufletului și ochii mi s'au umplut de lacrimi, gândindu-mă că în curând o să cad sub stăpânire străină în țara mea, izolat de familie, de cei doi copii ai mei, ofițeri în armata română. Oh, ce blestem! Ce soartă vitregă să anunță încă odată pentru neamul nostru, care după o viață trudită și mult chinuită de mai bine de o mie de ani, să legănă în iluzia plăcută și fericită a unei Românie Mari! Doamne, Dumnezeu nostru fi îndurător cu noi, cei ce te-au rugat din moși și strămoși și te rugăm cu toată ardoarea sufletului, nu ne lăsa, nu lăsa pe robii tăi să mai sufere o altă robie mai cumplită, poate vecinică, din partea celor mai barbari și mai păgâni oameni, pe cari i-a hrănit pământul tău cel rodnic și mult răbdător! Fie-ți milă și ne izbăvește de acest rău, care ne închiagă sângele în vine și ne amuțește graiul cu ochii ațintiți spre tronul tău ceresc!

În ziarele de astăzi am cetit că alaltăieri a mai sosit în Iași un grup de 600 de Ardeleani voluntari, dintre cari 100 de ofițeri. Au fost sărbătorii ca și primii voluntari veniți, cu toată dragostea frățească. Azi la ora 8 dimineața ei vor depune legiuitul jurământ pe platoul dela Șorogari cu ceremonialul obicinuit. Legământul pe care îl fac ei cu noi în aceste zile de grea cumpănă ne este de două ori răscump și prețios!

24 Iul./6 Aug. 1917.

Am trecut și a treia noapte de chin, numărând, cu ochii împinginiți și oboșiți, ceasurile sunate în clopotele catedralei Sfintei Adormiri. Mă chinuiă mereu gândul cum să rămân eu aci în Fălticeni, în caz de evacuare, să rămân sub stăpânirea Nemților și Ungurilor; eu, Ardeleanul, care încă pe când eram în școalele primare din Blaj, și până în clasa V liceală, în toate serile îmi încheiam rugăciunea de culcare cerând dela bunul Dumnezeu să mă ajute să termin liceul și să trec în țară: să trăiască *România* cu Prințul *Carol*, ca să adune la sânul ei pe toți Români subjugăți! Cum ași putea eu să rămân acum, când port uniforma Regatului Român, în acest războiu făuritor al *României Mari*, cum ași putea să rămân sub stăpânirea vrăjmașului secular al neamului meu, care de a doua zi m'ar considera ca prizonier și m'ar trata în consecință?! Aceasta nu să poate odată cu capul! Voiu interveni pe toate căile și dacă nu voiu isbuti să mi să deie altă destinație pe teritoriul liber al țării mele, voiu pleca eu în ultimul moment, întâmplare-să orice!

Cu această hotărîre irevocabilă m'am sculat foarte oboșit și cu capul greoiu, m'am îmbrăcat și m'am dus la spital. Acolo, conform ordinelor primite am evacuat peste 30 de răniți, aproape vindecați; iar pe cei nevindecați i-am împărțit în două categorii:

transportabili 19 și netransportabili 3. Aceștia erau și ei pe cale de vindecare, dar fiind cu picioarele frânte din sus de genunchi, nu puteau încă să se miște. Ei bine, pentru acești 3 bolnavi să rămân aci, mai ales că în localitate mai rămâneau încă doi confrăți? Nu pot fi oare de o mie de ori mai folositor în țara liberă, unde voi putea da ajutorul vitejilor răniți de pe frontul nostru? Voiu pleca cu orice preț în ultimul moment al evacuării! Și în această clipă mi-am adus aminte cu groază de chinurile suferite în zilele de 22, 23, 24 și 25 Noemvrie 1916 st. v., când am evacuat Buzăul și mi s-a strânga inima, iar peptul mă apăsă greu!

Toată lumea din oraș este alarmată; mulți părăsesc orașul, care cum poate, cu trăsuri, cu care cu boi, iar alții o iau spre gară, de unde să întorc desnădăjduiți, negăsind trenuri de plecare...

25 Iul./7 Aug. 1917.

Aceeași atmosferă grea, deși comunicatul oficial este mai bun. În regiunea dela nord de *Vamă* inamicul a fost bătut și silit să se retragă în completă dezordine. Lângă Cernăuți, în regiunea *Boian*, Rușii au ocupat pădurea *Doljecului*, făcând 600 prizonieri cu 20 ofițeri. Pe restul frontului trupele rusești să întăresc pe noua linie de rezistență.

De două zile și toată noaptea aceasta au trecut trupe ruse spre front, infanterie și mai ales artilerie. În oraș au venit două spitale rusești pentru răniți. La Petrograd a avut loc o întrunire a tuturor grupurilor politice, în care au vorbit mai mulți miniștri. A fost vorba de „Unirea sfântă a tuturor forțelor Rusiei“ și s'a repetat încă odată că nimeni nu să mai gândește la pace. Trupele au defilat apoi prin Capitală, în mijlocul ovațiunilor entuziaste ale mulțimii. Guvernul provizoriu a adresat Alianților un nou memorandum prin care spune că organizarea întregului sistem de guvernământ nu poate fi îndeplinită cu inamicul în țară fără serioase dezordini. Propaganda criminală a elementelor iresponsabile a fost folosită de agenții dușmani, provocând revolte la Petrograd și făcând ca o parte din trupele rusești să ușureze înaintarea vrăjmașului. Rusia însă nu va fi dată înapoi de nici o greutate dela hotărîrea ei irevocabilă de a continua războiul până la triumful final al principiilor proclamate de revoluțiune. Revoltele anarhice din Petrograd au fost înăbușite, autorii lor au fost trimiși în fața justiției și toate măsurile au fost luate pentru restabilirea puterii de luptă a armatei. Guvernul știe că retragerea armatelor este numai temporară și că nu va împedea reorganizarea și regenerarea ei, precum și reluarea ofensivei la ora hotărîtă.

Toate acestea sunt lucruri bune și în stare de a ne întări sufletul, dar, cum e lumea, până nu vede, nu crede! Să vedem ce ne va mai aduce ziua de mâine!

27 Iul./9 Aug. 1917.

În urma intervenției, serviciul sanitar M. C. G. prin ordinul Nr. 7150, mi-a admis cererea ca să stau la serviciu până în momentul evacuării, când voiu pleca la Iași spre a primi o nouă destinație.

Situația în Bucovina și pe frontul nostru arată o schimbare în spre bine. De patru zile inamicul n'a mai înaintat, ceea ce este un semn bun. Mai mult, comunicatul de ieri seara ne anunță pentru întâia oară în aceste din urmă zile, lupte cu atacuri repetate din partea trupelor ruse. Toate atacurile germane pe diferite puncte ale frontului bucovinean au fost respinse și Rușii au făcut și prizonieri. În regiunea *Mărășești*, lupta angajată s'a terminat în favoarea trupelor noastre; satul *Mărășești* este cu totul despresurat.

În urma turburărilor anarhice din Petrograd din zilele acestea, Ministerul rusesc s'a refăcut tot sub prezidenția lui *Che-renschi*, intrând noi membri din toate partidele revoluționare, între cari și doi cadeți. Pe de altă parte în locul generalului *Bru-silov* a fost numit generalisim Lavrentie G. *Cornilov*, învingătorul dela Halici, care a primit odată cu această înaltă însărcinare puteri discreționare, atât asupra Zonei de operații, cât și a celei interioare, în legătură cu operațiile militare, precum și cu serviciul de căi ferate. Pe de altă parte au sosit mai multe batalioane de soldați ruși, admirabil echipați și însuflețiți de un spirit de ordine și disciplină, vrednice de admirat. Atitudinea lor față de ofiterii și soldații români respiră mai multă camaraderie și simpatie.

28 Iul./10 Aug. 1917.

Pe întreg frontul ruso-român, precum și pe frontul din Bucovina și Galiția, operațiunile în curs au luat așa de mare intensitate încât ele vor schimba în curând situațiunea în mod foarte simțitor. În Galiția trupele ruse au ocupat trei sate, capturând 3 ofiteri, 300 soldați și 4 mitraliere. Pe frontul nostru trupele române dau atacuri violente, *tenace*, după cum le numește inamicul.

29 Iul./11 Aug. 1917.

Atențiunea generală este concentrată asupra atacurilor cari să dau pe frontul nostru; soldații români atacă cu o extraordinară tenacitate pe dușman. Dacă ofensiva română de acum două săptămâni a fost admirabilă prin impetuoșitatea irezistibilă a soldaților noștri și prin rezultatele strălucite obținute în câteva zile, niciodată însă destoinicia trupelor noastre nu s'a vădit așa de bine ca în luptele teribile în cari s'au angajat acum, mai ales că însuși vestitul mareșal *Mackensen*, comandă forțele inamice, înmulțite în mod considerabil.

Spre seara s'a primit următorul comunicat: „Pe frontul dela

Oituz la Dunăre, trupele ruso-române au atacat cu putere la *Tifești* și *Batinești* (pe frontul dinspre Focșani) trupele germane, luându-le linia întâie și a doua de tranșeie și 1200 prizonieri. La *Corbu-Maxineni*, trupele ruse luând ofensiva au respins pe Bulgari și Austriaci și au capturat o baterie întregă de tunuri, cu material și servanți, 8 mitraliere și 3000 prizonieri. Urmărirea inamicului continuă cu înverșunare“.

30 Iul./12 Aug. 1917.

În sectorul din regiunea muntoasă dintre Valea Doftanei și a Putnei, inamicul a continuat să atace pozițiunile noastre între Valea Oituzului și Cașinului. Luptele să desfășură pe o linie care trece la 3 kilometri la vest de satul Doftana, liziera est a satului Slănic, satul Grozăști și Măgura Cașinului. Trupele române au rezistat cu bravură la presiunea forțelor inamice, iar printr'un contra-atac energic au reluat *fabrica de sticlărie*. Pe Putna, în regiunea dela sud de Mărășești, lupta, începută în ziua de 24 Iul. (6 Aug.), a luat desvoltarea celei mai mari bătălii de pe frontul român dela începutul campaniei. Zece divizii, din care 9 germane, s'au lovit dela început de rezistența trupelor ruso-române, cari deși inferioare în număr au reușit să-și mențină pozițiunile aproape peste tot. Toate atacurile desperate pe cari inamicul le dă de 4 zile și 4 nopți în mase compacte, susținute de artilerie grea, s'au spulberat de liniile noastre, apărare cu îndărătnicie de bravele trupe ruso-române, cari prin luptele crâncene corp la corp și contra-atacurile energice ce au dat, au produs inamicului pierderi *enorme*.

Încă doi dușmani ai Germaniei: *China* și *Liberia* s'au declarat în stare de războiu cu ea. Din ce în ce cercul care strânge inamicii noștri să mărește și să întărește; în curând el va cuprinde întregă lumea.

31 Iul./13 Aug. 1917.

Veștile de pe frontul nostru sunt din ce în ce mai bune. Atacurile inamicului date în Văile Slănicului și Oituzului au fost respinse. Trupele noastre de infanterie și cavalerie contra-atacând în urmă pe inamic l'au pus pe fugă în dezordine și au ocupat mai multe înălțimi, luând peste 600 prizonieri și 4 mitraliere. Bătălia dela sud de *Mărășești* continuă cu înverșunare. Inamicul a atacat toată ziua cu forțe proaspete. Lupte crâncene corp la corp, atacuri și contra-atacuri violente s'au succedat fără întrerupere. Un regiment rus contra-atacând a luat 400 prizonieri. Luptele sunt în curs și să desfășură cu o înverșunare fără seamăn din ambele părți. Pe Siret bombardament de artilerie; o incursiune făcută de trupele ruse la sud de *Crângeni* a adus prizonieri și mitraliere, iar din ofensiva întreprinsă în direcția *Maxineni* au luat 4 tunuri, 8 mitraliere, 13 ofițeri și 420 soldați. Pe frontul bucovinean, dintre Nistru și râul Moldova, atacurile

inamicului au fost respinse; numai într'un singur punct la sud de oraşul Vama inamicul a putut pune piciorul într'o porţiune de tranşee.

În ziua de 15/28 Iulie a. c. d-l *Paul Deschanel*, preşedintele Camerei franceze, un mare amic al României, a ţinut la Sorbona, de faţă fiind Preşedintele Republicei şi d-l *Lahovari*, ministrul României la Paris, o conferinţă despre *alianţa franco-română*, pe care o transcriu în întregime: „Domnule Preşedinte al Republicei, Domnilor şi Doamnelor. Ne-am întrunit aci spre a manifesta României dragostea noastră frăţească. În timp ca şi în spaţiu, România şi Franţa, care sunt de acelaşi neam, au acelaşi ideal. Între cele două concepţii ce luptă între ele în acest războiu, disputându-şi dominaţia lumii, de o parte, forţa creatoare a dreptului, — ceea ce în fond nu reprezintă decât instinctul veacurilor primitive, — de altă parte, dreptul independent de forţă şi superior acesteia, — România, fica geniului latin, care în decursul secolelor a fost zidul însângerat al Europei, mai întâiu încontra barbarilor, apoi încontra Turcilor, şi care prin curajul ei a salvat civilizaţiunea, eră predestinată a luptă pentru cauza dreptului. Prin însuşi faptul că milioane de români, să află încă sub apăsarea jugului străin, România, ca şi Italia, ca şi Franţa, eră sortită a apăra, nu spun principiul naţionalităţilor, — s'a dat acestui cuvânt prea multe înţelesuri, cari au servit a-l violă în momentul chiar când era invocat, — dar dreptul popoarelor ca şi al indivizilor, de a dispune de ei înşişi, adecă ideia revoluţiei franceze, care este şi la baza războiului actual, constituind măreţia-i sfântă. Totuşi câte dificultăţi pentru Români, înainte de a se arunca în luptă. Graniţele lor întinse, expunându-i atacurilor din toate părţile ale vecinilor, stăpâni pe înălţimi şi pe puncte strategice; natura solului şi produsele lor, compuse din cereale şi petrol pe care Rusia, ce exportă aceleaşi produse, nu le putea cumpăra şi pe cari le vindeau în Austria şi în Germania; neînţelegerile lor cu vecinii dela nord, dela 1878, nevoia de aşi procura material de războiu nou, care le lipsea, în fine originea însăi ale dinastiei lor . . .

Domnilor. Daţi-mi voie să evoc în acest moment o amintire personală. Revăd, — sunt vr'o cinci ani de atunci, — coastele împădurite ale munţilor Sinaiei şi, colo sus, printre brazi, cari încă şi primăvara erau acoperiţi de zăpadă şi îţi reaminteau zilele de Crăciun, în reşedinţa sa patriarhală, pe Regele Carol. Suveranul leal care îşi făcuse faţă de ţara sa adoptivă întreaga sa datorie, fericit în acea zi. El, printul german, un Hohenzolern, fericit că povesteşte unui francez istoria emoţionantă a unei victorii repurtate alături de viitorii noştri aliaţi, cea mai glorioasă amintire a tinereţii sale, laurii săi dela Plevna.

Revăd deasemenea, în palatul dela Cotroceni, din Bucureşti, pe Prinţul moştenitor simplu, amabil, pe Prinţesa plină de o graţie strălucită şi de milă, cât şi pe copiii lor mândri, în care

par că să împreună frumusețea măreață anglo-saxonă, cu eleganța fină a Orientului latin.

Ce dramă sfâșietoare avea să turbure mai pe urmă aceste suflete! Bătrânul rege, muri într'adevăr din cauza nobilelor sale scrupule. Tânărul Rege la rândul său a suferit mult. El a făcut în public confesiunea sa dureroasă și mândră, suportând în sufletul său lupta grea prin care a învățat să se domine, reprezentând victoria treptată a unui om ciuștit asupra simpatiilor sale de familie și a amintirilor afectuoase din copilărie, prin care să distinge vocația regală; perderea tragică a pretiniilor sale, căci generalii germani, cari i-au invadat teritoriul au fost colegii săi de școală, camarazii săi, unii încercând a-l despărți în mod perfid de poporul său, ceilalți vorbind despre dânșii cu mărînimie: *Nu știu dânșii, exclamă el, că datorile formează o erarhie pe care nimeni dintre noi n'o alege și că aceea ce mi să impuneă eră să apăr România, asigurându-i independența în prezent și mărirea în viitor.* Germanii spun: *Germania mai presus de tot.* Eu am spus: *Datoria mea mai presus de tot. România va merge până la capăt alături de scumpii ei aliați, sunt sigur că i-am arătat marea cale a destinelor ei istorice.* Astfel toate pedecile care stătuse la început în calea intervenției României au cedat în fața acestei forțe supreme: vocea sângelui, strigătul fraților subjugati, glasul străbunilor ce odihnesc peste munți, — cauza sfântă a libertății, a dreptului uman pentru care s'au ridicat în cele două lumi popoarele democratice și liberale, contra forțelor de viclesug, de cucerire și opresiune. Isvor de glorie neperitor pentru familia noastră din Orient.

Din primele momente ale războiului, hotărîrea d-lui Brătianu eră luată în Septemvrie 1914, d-sa trată cu Rusia. Singura chestiune ce mai rămâneă eră alegerea momentului. Când trebuia să intre în acțiune? Iată ce să întrebă primul-ministru român; iată ce să întrebau d-nii Tache Ionescu și partizanii săi. d-l Filipescu și aderenții săi. În zadar Puterile centrale își înmulțeau promisiunile și amenințările: nimic nu clinti nici pe Rege, nici pe ministrul său în hotărîrea lor. Iar, când, acum un an, armatele lui Brusilov luară ofensiva, rupând liniile dușmane și recucerind Galiția orientală, România, la rândul ei, să avântă, entuziastă. Știți ce-a urmat: sfortărea măreață a armatelor române luptând singure cu Germania, Austria, Bulgaria și Turcia. Trupele române pătrund mai întâiu victorioase în Transilvania, unde sunt primite ca armate liberatoare; dar curând după aceea vrăjmașul concentrează masse imense de infanterie, cavalerie și artilerie; armatele ruse obosite de chiar victoria lor, jenate din nou de lipsa de munițiuni și întârziate, și oarecum paralizate de incuria birocratică a vechiului regim, nu pot sosi la timp; Muntenia este ocupată; Românii învață să cunoască barbaria Germanilor și corupția lor, și văd cu durere Capitala lor căzând în mânilor vrăjmașului.

Domnilor. Popoarele să cunosc în momente de restriște, nici Regele, nici Guvernul, nici Poporul n'au avut vr'un moment de slăbiciune, mizeria eră oribilă, toate comunicațiile erau tăiate; epidemiile se țineau lanț; să părea că Europa întreagă să depărtează și totuși nime nu să plângea. La 27 Decembrie 1916, la Iași, d-l Brătianu esclamă: „Oricare ar fi suferințele noastre și chiar dacă n'ași avea credință în victoria definitivă, credință pe care o păstrez intactă, încă ași avea convingerea că sacrificiile noastre nu sunt sterile, căci prin ele, au introdus dreptul Românilor în conștiința Europei“.

În fine, vrăjmașul este oprit la Galați; Moldova este salvată. Cu concursul misiunii franceze, comandată de generalul Berthelot, armata să reorganizează; virtuțile rășboinice ale soldatului român sunt puse în valoare de rășboiul modern; încetul cu

Generalul Berthelot.

încetul materialul sosește, așa încât azi, armata română reprezintă o armată instruită de experiența rășboiului și oțelită de suferința care va liberă patria și va cooperă la victoria Aliatilor.

Iată ce a făcut România. Iată greutățile pe care a avut ale învinge și nenorocirile pe care a avut să le supoarte pentru ași luă locul cuvenit în marea luptă pentru civilizațiune. Ea a intrat în rășboiu în numele aceluiaș ideal de drept și de liberare a popoarelor, care a adus în tabăra noastră pe America și care susține atât Rusia liberată, cât și Anglia, Italia, Belgia, Serbia și pe viitor și Grecia. În numele aceluiaș ideal Franța salută azi sora latină, care în momemntele cele mai grele n'a disperat nici odată de victorie, pentrucă nu credea ca până la urmă dreptul să nu triumfe și care a adus mării noastre cauze partea ei de vitejie și de durere.

Scumpul meu domn ministru Lahovari. D-voastră care ați

fost aci, întocmai ca și domnii Camille Blondel și Saint-Aulaire acolo, un prețios colaborator la opera comună, astăzi sub auspiciile Președintelui Republicei și în prezența d-lui Albert Thomas, ministru al armamentului, a cărui călătorie în România a fost atât de folositoare, armata franceză, care e reprezentată de un glorios mutilat dela Marna, de generalul Mallerre, și de marii și iubiții soldați, generalul Pau, amiralul Fournier, generalii Brugère și de Lacroix, vă va remite, pentru armata română, stindardul lui Stefan cel Mare, *) pe care trupele generalului Sarraill l'au regăsit în Muntele Atos.

Am impresia că în acest moment deciziv pentru istoria d-voastră și a noastră, întreg trecutul d-voastră glorios ca și toată nenorocirea sublimă pe care o suportați de optsprezece veacuri să înalță în fața noastră; toți eroii d-voastră căzuți nu numai pentru libertatea lor, ci și pentru libertatea noastră a tuturor, să ridcă aclamând în armata română refăcută, patria d-voastră încununată de noi fapte de arme strălucite, iar în armata noastră, — armata dela Marna, dela Yser și dela Verdun, — Franța nemuritoare, Franța dela Portiers, dela Bouvines, dela Reims și dela Valmy. De aci din vechea și scumpa noastră Sorbonă, de pe Muntele sfânt, de pe Cupola științii și artelor, de unde geniul francez secole întregi a împrăștiat dreptatea asupra lumii, simțim, o Românie, avânturile inimii tale generoase, în care curge acelaș sânge ca și al nostru!“

1/14 Aug. 1917.

Inceputul acestei luni se arată bun și plin de promisiuni. Să pare că a început șirul zilelor mari pe cari avem să le trăim de azi înainte. Mai bine de o săptămână în Carpați și pe frontul Siretului să desfășură una din cele mai crâncene bătălii din războiul mondial. Dela *Mărășești*, unde sute de mii de oameni stau față în față, și dela *Oituz*, unde inamicul atacă fără întrerupere, ne vin știri cari ne arată că nici odată armata română n'a fost silită să țină pept unor lovituri așa de puternice. De șapte zile și șapte nopți omenirea sângerează neconținut și această sângereare dovedește că din ambele părți să pune cea mai mare îndârjire în această formidabilă înlănțuire de forțe contrarii. Vitejia soldaților noștri a întrecut orice închipuire și numărul cel mare de Nemți morți arată îndeajuns sufletul neînfrânat al lor. Iată ce zice comunicatul: „In văile Oituz și Slănic trupele noastre au continuat să respingă pe inamic spre vest, luând încă 100 de prizonieri și 2 mitraliere. Pe frontul dela Mărășești inamicul a dat cinci atacuri puternice în diferite puncte; dar valurile de asalt mereu reînuite s'au sfărâmat de rezistența trupelor ruso-române, cari s'au menținut *toate* pozițiunile. Faptele de avânt și eroism, pe cari le-au săvârșit trupele noastre în cursul grelelor

* Vezi: 2/15 Sept. 1917. (Descripția acestui stindard).

lupte din ultimele zile întrec orice închipuire. Fără a șovăi ele au rezistat celui mai intensiv bombardament de artilerie desvoltat vr'odată; iar atacurile în masă date cu o extremă violență de trupele bavareze și germane s'au lovit toate de vitejia soldaților noștri, cari deși inferiori numericeste, au luptat cu o îndărijire fără seamăn. Să citează cazul eroicului Regiment 32 Mircea, ai cărui ofițeri și soldați *lăpădându-și ranițele, căștile și hainele au pornit la atac numai în cămeși punând pe goană pe inamic.*

Lupta dela Oituz.

De asemenea bravii Vânători de Munte, la primul botez al focului, au făcut singuri peste 400 de prizonieri“.

Aceste fapte ne umplu inimile de bucurie și ne fac să privim viitorul cu mai multă încredere ca oricând.

Ziarele de azi ne spun că în jurul Statuei lui Cuza-Vodă din Piața Unirii din Iași, au fost așezate tunuri grele și de câmp, obuziere și mitraliere, trofee luate de bravele noastre trupe în luptele dela *Mărăști, Câmpurile și Soveja*. Aceste trofee sunt mărturii vii ale vitejiei soldaților noștri, cari într'un avânt irezistibil au pătruns rândurile inamice până la liniile de artilerie. Multă lume să adună în jurul lor, le privesc cu atențiune și dragoste, aducând laude eroilor noștri și la mulți li să umezesc ochii de bucurie și de speranță într'un viitor apropiat mai bun.

2/15 Aug. 1917.

Succesul trupelor noastre continuă; ele au ocupat satul *Grozești*. Pe frontul bătăliei dela *Mărășești* inamicul a reușit pentru moment să ocupe cota 334 la 2 kilometri spre nord de *Panciu*, dar intervenind la timp, Vânătorii români au smuls printr'un contra-atac demn de toată lauda această importantă înălțime din mâinile inamicului, punându-l pe goană. Frontul aliaților noștri din Bucovina să consolidează din ce în ce mai cu temei.

Astăzi am primit în căutarea spitalului pe soldatul *Butnaru Toader*, din Regimentul 16 Suceava, din com. Bogdănești. El a fost rănit în ziua de 26 Iul./8 Aug. printr'o schije de obuz la mâna stângă, sdrobindu-i oasele palmei în dreptul degetelor 2, 3 și 4. S'a luptat vitejește în luptele din Valea Oituzului.

3,16 Aug. 1917.

Veștile bune de pe front se mențin. In sectorul dintre Valea Doftanei și Valea Putnei toate atacurile inamicului au fost respinse cu pierderi foarte grele, luându-i-să și 2 mitraliere. Pe frontul dela *Mărășești*, prin lupte crâncene corp la corp și după ce pozițiunile au trecut de câteva ori din mână în mână inamicul a fost respins cu pierderi mari. Toți prizonierii declară că unele companii inamice au rămas numai cu 20—30 de oameni și regimentele cu 200—400 de soldați, și că nu au întâlnit o asemenea rezistență îndârjită dela luptele de pe Somme și dela Verdun. Pe frontul de vest al Moldovei, rușii au fugărit trupele inamice, ocupând înălțimea dela nord de *Broșteni*.

Astăzi au mai intrat în spital soldații *Sburlea Ion* și *Nechifor Gheorghe*, amândoi din com. Drăgușeni și din Regim. 16 Suceava, răniți în ziua de 29 Iul./11 Aug., în luptele crâncene dela *Grozești*; soldatul *Tuță Gheorghe*, din com. Bogdănești, rănit în ziua de 31 Iul./13 Aug., într'o luptă din Valea Oituzului; soldatul *Niță Mihaiu*, din com. Pleșești, Regim. 1 Grăniceri, rănit *grav* la cotul drept tot în ziua de 31 Iul./13 Aug. în lupta de pe Muntele *Măgura*. Odată cu aceștia a intrat în spital și Maiorul *Mihăescu Toma*, comandantul Batal. I din Regim. 16, rănit la cap, la cotul drept și la mâna stângă, tot în ziua de 31 Iul./13 Aug., pe când conducea bravul său Batalion și a reluat cota 789, *Dealul Coșna*, la vest de Târgu-Ocna.

Am avut astfel fericita ocaziune să aflu din gura acestor eroi ai neamului multe fapte de avânt și de eroism pe cari le-au săvârșit trupele noastre în cursul grelelor lupte din ultimele zile și cari întrec orice închipuire. Toate aceste fapte strălucite de arme constituie o pagină de glorie în istoria noastră, care va arăta lumii puterea de viață a Românului precum și eroismul cu care oștirea noastră știe să lupte pentru apărarea pământului strămoșesc și pentru înfăptuirea idealului nostru național. Toți răniții își suportă durerile cu mulțumire că au oprit pe inamic și în unele locuri l'au dat înapoi, și toți au o singură dorință de a să vindecă cât mai curând ca să se înapoieze pe front.

4/17 Aug. 1917.

După a 12-a zi de luptă inamicul stăruie încă în voința de a străpunge frontul nostru, fără să obțină succesul dorit; toate atacurile lui au fost respinse și întreaga linie a rămas în stăpânirea noastră. Pe de altă parte englezii și francezii în atacul dat în ultimele două zile au luat peste 3000 prizonieri, cu 60 de ofițeri, și mult material de războiu.

Intr'un interviu acordat de generalisimul *Cornilov*, acărui numire în fruntea armatelor ruse a făcut cea mai bună impresie în cercurile militare ale Aliatilor noștri, fiind unul din cei mai mari generali ai Rusiei și care s'a distins foarte mult și în războiul ruso-japonez și dela care să așteaptă cu drept cuvânt salvarea Patriei, unui corespondent al „Gazetei Bursei“, după ce vorbește de indisciplinarea care a fost în armata rusească, dă ca exemplu de organizare și tărie armata română. „Avem în fața ochilor, zice *Cornilov*, exemplul aliaților noștri. În România armata eră slabă, nesigură; acum ea este o armată măreață. Dacă armata română a putut învăța ceea ce n'a știut, armata noastră trebuie să învețe ceea ce a știut mai înainte perfect, iar astăzi a uitat. Vom ajunge desigur să reparăm greșelile și în cele din urmă Germania va fi bătută, fără ca bolceviștii s'o poată scăpa.“

Curtea marțială a condamnat pe Lt. Colonelul *Victor Verzea*, directorul general al Poștelor, la *moarte* și degradare militară, pentru tradare de patrie.

5/18 Aug. 1917.

În Valea Slănicului și în sectorul Fabricii de sticlărie trupele noastre au avut de susținut puternice atacuri inamice, respingând în cele din urmă pe dușman și luându-i un număr de prizonieri. La Mărășești s'au mai liniștit lucrurile; inamicul n'a făcut nici un atac. În Bucovina trupele ruse stau neclintite în liniile lor. Pe frontul franco-englez, ofensiva Aliatilor noștri continuă pe o întindere de 30 chilometri, cu însemnate succese pentru ei.

Astăzi ne-a mai venit trei răniți din luptele de pe Valea Slănicului și din sectorul Fabricii de sticlărie, cari ne spun lucruri vrednice de admirat despre purtarea vitejilor noștri soldați.

6/19 Aug. 1917.

Des de dimineață inamicul pornește un atac înverșunat pe tot frontul dela Mărășești. În fața celor 4 divizii române de pe front, și a unei divizii în rezervă, precum și a corpului de cavalerie din stânga Siretului, inamicul aduse mai bine de 10 divizii, dintre cari 8 germane. Atacul a început cu un bombardament cumplit. Satul Mărășești este în flăcări. Acolo să află resturile diviziei IX române, care de 10 zile luptă fără încetare. De asemenea și pădurea Răzoare este răscolită și aprinsă de mulțimea proiectilelor dușmane; dar, divizia X română stă neclintită în fața inamicului. Tunurile noastre încă trag fără încetare.

Acest bombardament de ambe părțile continuă până aproape de ora 10, când infanteria inamică începe atacul cu deosebită furie, mai ales în spre satul *Mărășești* și fabrica de parchete. Trupele române să retrag pe marginea de sud a acestui sat, unde să luptă cu toată înverșunarea. Pe la ora 5 p. m., după o pregătire violentă cu artilerie, soldații noștri să aruncă năprasnic asupra inamicului, respingându-l și făcând mai multe sute de morți, dar în același timp și dintre ai noștri cădeau mulți; dușmanii însă vineau mereu, ca puhoiul, să luptau cumplit fără nici un spor și spre seara au fost siliți să se retragă, iar ai noștri

Regimentul 32 Infanterie în cămăși la Atacul dela Mărășești (Troteanu).

au ocupat satul *Mărășești* și de acolo nu i-a mai putut scoate nici odată. Pe de altă parte, pe frontul diviziei XIII română, bombardamentul a continuat de dimineața până la ora 9, când infanteria germană s'a aruncat la atac în spre pădurea *La Răzoare*, pătrunzând între regimentele 47 și 51 de infanterie și pînând mâna pe colțul sud-estic al pădurii, apoi a întors stînga regimentului 47 și dreapta regimentului 51, căzând în spatele batalioanelor dela aripile acestor regimente, pe care le-a decimat, și pe cînd dușmanul se credea victorios, iată că se ivesc rezervele diviziei XIII, repezându-să asupra lui cu o furie înspăimîntătoare, distrugând și omorînd tot ce le cădea în cale, astfel că inamicul a fost silit să se retragă cu grăbire mai mult de 2 chilometri de liniile pe cari le-a avut mai înainte, ajungând până la

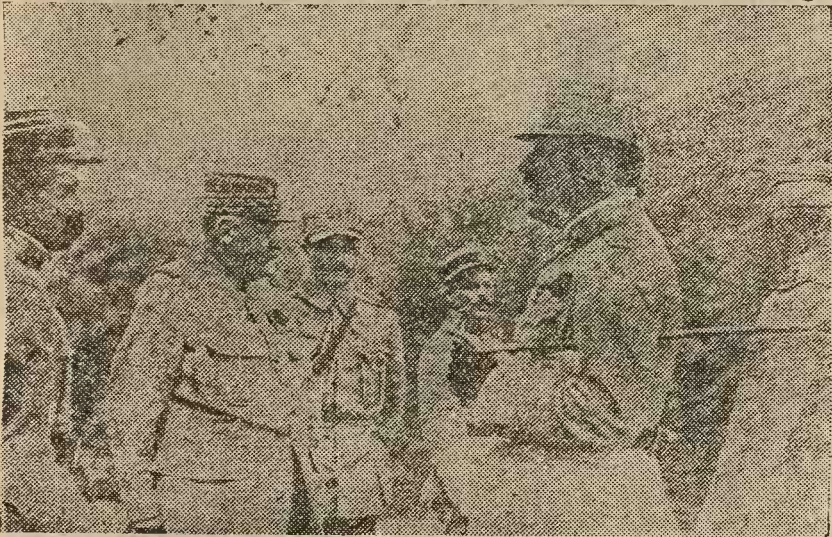
Sușița, lăsând mulți morți și prizonieri precum și mult material de războiu. După această faptă strălucită, trupele noastre, acoperite de glorie, s'au retras spre vechile lor linii, aducând prizonieri, mitraliere, arme, munițiuni și proviziuni. Bombardamentul la divizia X a fost tot așa de înverșunat, dar atacul infanteriei inamice nu s'a făcut decât numai în partea stângă a diviziei, la punctul ei de legătură cu divizia XIII. Rolul diviziei X a fost remarcabil mai mult prin ajutorul pe care l'a dat în această memorabilă zi diviziilor XIII și IX prin contra-atacurile pe care le-a dat inamicului pe când atacă acele divizii.

Generalul Cristescu.

Astfel s'a petrecut ziua de 6/19 August, în care trupele române au câștigat o mare victorie. În această zi a încercat inamicul să deie asupra frontului nostru lovitura hotărîtoare, dar n'a isbit și aceasta a fost cea din urmă încercare mare pe care a făcut-o aci la *Mărășești*. Prizonierii făcuți în această zi au defilat cu 2 zile mai târziu, la Tecuci, pe dinaintea M. S. Regelui, care în tot timpul celor mai grele zile a stat în apropierea iubiților săi soldați ca să-i vadă, să-i încurajeze și să-i răsplătească. Victoria românească dela *Mărășești* a înfrânt cerbicia marelui *Mackensen*, vestitul spărgător de fronturi, care dela începutul războiului mondial, aci a fost bătut pentru prima oară. Este greu de descris bucuria care a stârnit-o această victorie mare în inimile tuturor Românilor și credința pe care ea le-a insu-

flat'o în victoria finală! Și cu drept cuvânt, căci după victoria dela *Mărăști*, din ziua de *12/25 Iulie*, în care s'a arătat vitejia neîntrecută a Românilor în lupta *ofensivă*, a venit marea victorie dela *Mărășești*, în care armata română s'a arătat tot așa de tare în lupta *defensivă*: aci ca și la *Oituz* soldații noștri au oprit avântul turbat al inamicului, arătându-i că: *pe aici nu să trece*. Aceste două mari victorii ne-au pus în rândul popoarelor eroice. Comandantul Armatei I., ale cărei trupe luptă pe frontul dela *Mărășești* este bravul general *Eremia Grigorescu*, urmașul generalului *Cristescu*.

Generalii Berthelot și Grigorescu pe front.

7/20 Aug. 1917.

De mai multe zile curg trupe rusești prin străzile pacinicului nostru orașel, ducându-să pe frontul din Bucovina: artilerie grea și artilerie ușoară, și mai multe regimente de infanterie. Aseară pe la ora 11, pe vreme de ploaie, strada noastră gemea de mersul încet și obosit al trupelor, cari cine știe de unde și de când vin?! Soldații ruși toți au o înfățișare bună, sănătoasă; ei sunt bine hrăniți și bine echipați; să duc veseli și hotărâți la luptă; să pare că ar fi dispărut spiritul de anarhie, care-i copleșise, mulțumită spionilor și intrigilor nemțești; ei par hotărâți a lupta până la sfârșit, pentru ași întemeia trainic noul lor Stat.

Approape în fiecare zi ne pică câte 2—3 răniți, din Regimentul 16 Suceava și cari sunt din comunele acestui județ. Mai toți sunt răniți în luptele din Valea Slănicului și de pe lângă Târgul Ocna; rănilor sunt ușoare, căci numai astfel au fost lăsați să

vie aci, ca să fie mai aproape de familiile lor; răniții gravi sunt ținuți pe loc și tratați cum să cuvine, pentru ca să se evite complicațiunile ce s'ar putea ivi pe drum și prin neingrijire. Aceasta este o măsură foarte înțeleaptă, mai ales că în luptele din ultimele zile, așa de înspăimântătoare prin proporțiile ce le-au luat, au fost victime așa de numeroase, de cari nu ne poate mângăia decât gloria neperitoare cu care s'a acoperit mândra noastră armată. Eroii noștri merită nu numai admirația, dar și întreaga noastră solitudine și pentru aceasta, odată cu refacerea atât de minunată a armatei, s'a organizat și serviciul sanitar al ei, după

Drapelul român.

toate cerințele moderne, instalându-să spitale în apropierea imediată a frontului. Aceste spitale au o instalație cu adevărat modernă, cu serviciu de chirurgie mare, laboratoare, săli de baie și cu tot ce reclamă necesitățile războiului. În acest mod să dă răniților o asistență imediată, pe câtă vreme sistemul evacuării la distanțe mari prezentă inconvenientul că multe răni să infectau neputându-li-să dă la timp ajutorul medical.

Buna noastră regină Maria, de o săptămână este pe front, acolo unde acum să cere cea mai mare mângăiere. Pe când automobilele pe cari îi poartă augustul său nume ridică miile de martiri, Măria sa năințază până la primele linii, ca să vadă cu ochii săi cum să îngrijesc vitejii noștri răniți.

8/21 Aug. 1917.

Vești bune și înălțătoare de suflet continuă să ne sosească de pe frontul nostru. In sectorul dela nord de Valea Susiței până la Mărășești, inamicul a reînceput de dimineată un bombardament violent și cu gaze axfixiante, deslănțuind mai multe atacuri și silind trupele noastre să cedeze puțin; după ameazi însă trupele române, conduse cu mare avânt de către ofițeri, s'au aruncat la contra-atac cu furia răsbunării, asvârlind pe inamic până la *Satul nou*, la sud-vest de Panciu și capturând numeroși prizonieri și mitraliere. *Cu mare greutate au fost oprite trupele noastre din înaintarea lor*, pentru a să consolidă pe pozițiuni. In sectorul Slănic și Târgu-Ocna, la *Grozști* și la *Fabrica de sticlărie*, la 8 kilometri vest de Mănăstirea Cașin, toate atacurile inamicului au fost respinse cu mari pierderi, ținând sus *drapelul român!*

Pe frontul franco-englez luptele să desfășură în favoarea Aliților noștri. Ofensiva italiană a reînceput și lupta continuă cu mare înverșunare pe un front de 60 kilometri.

Astă noapte la ora 11 jum. am azistat la venirea în lume a lui *Horia*, al treilea băiat al Primarului *Octav Lovinescu*. Cât de mândru va fi acest voinic și binelegat Românaș, când va spune că s'a născut în timpul războiului României Mari, a doua zi după marea victorie dela *Mărășești!*

9/22 Aug. 1917.

Ziarele de astăzi ne anunță strălucita victorie italiană, între *Plava* și *Mare*. Italienii au făcut 7500 prizonieri, cu 100 ofițeri. *Isonzo* a fost trecut în mai multe puncte. 208 aeroplane italiene au luat parte la bătălie, bombardând liniile și rezervele inamice. Francezii la arândul lor au obținut un succes foarte mare spărgând frontul german la *Verdun*, pe un front de 18 kilometri și pe o adâncime de 2, luând peste 4000 prizonieri și doborând 13 aeroplane germane. Englezii s'au mai înaintat linia lor în regiunea *Steenbok*.

Pe frontul nostru dintre *Valea Doftanei* și *Valea Putnei*, la *Fabrica de sticlărie*, *Dealul Răchitașului*, în *Valea Susiței*, după mai multe atacuri și contra-atacuri date cu deosebită putere de ambele părți, luptele s'au terminat în favoarea trupelor noastre, cari s'au menținut întreaga linie.

Eroul *Mușat Constantin*, soldat din Regim. 2 Grăniceri, care în luptele din Munții Vrancei, din luna Noemvrie 1916 a fost rănit așa de grav, încât a trebuit să îi să taie mâna stângă în sus de cot, după ce s'a vindecat n'a voit să fie reformat, cerând cu mare stăruință ca să fie trimis din nou pe front ca granatier în același regiment, deoarece avea mâna dreaptă teafără, în ziua de *31 Iul./13 Aug.*, în timpul unei violente canonade de artilerie, a murit moarte de viteaz, repus de un proiectil care s'a spart

în apropierea lui. Camarazii lui însă l'au răsbunat, căci chiar în acea seară au ocupat pozițiunea pe care o deținea inamicul. Frumosul lui exemplu, vrednic de cea mai mare laudă, a fost adus la cunoștința trupelor, printr'un Inalt Ordin de zi al Regelui Ferdinand. Mușat în clipa morții era caporal, șef de granatieri ai Companiei sale, în preajma de a fi înaintat sergent.

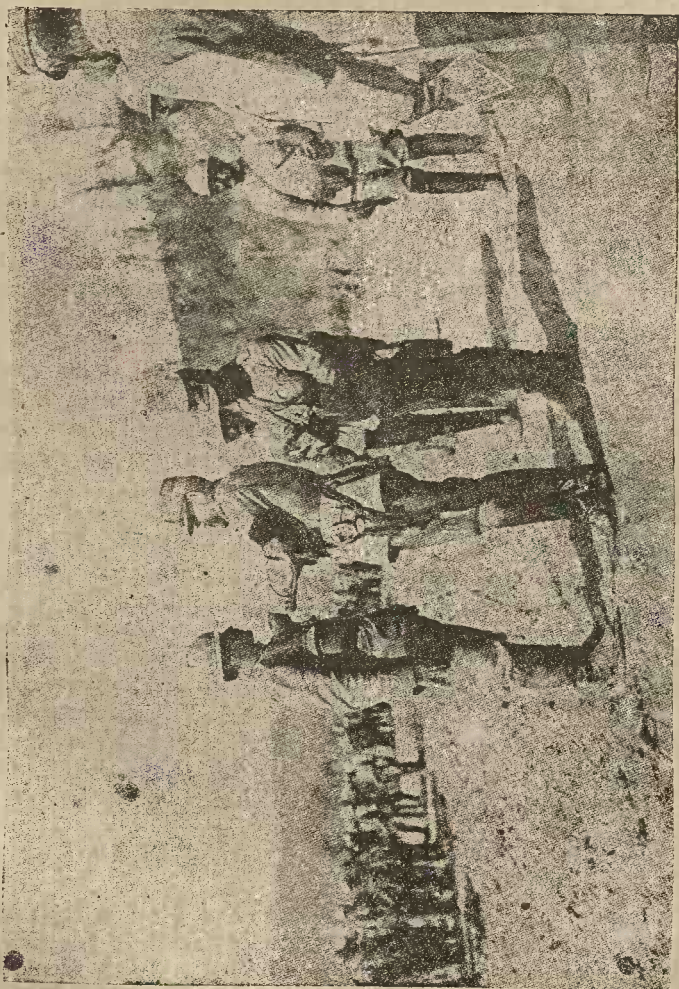
Caporalul Mușat Constantin.

10/23 Aug. 1917.

Italienii, Francezii și Englezii își continuă cu succes ofensiva, începută de două zile. Numărul prizonierilor merge crescând și frontul lor înaintează încet și sigur. Aliații noștri Ruși au obținut câteva succese pe frontul bucovinean. Bravele noastre trupe dela *Doftana* și *Putna*, dela *Oituz* și *Slănic*, precum și cele dela *Mărășești*, au respins toate atacurile inamice și întregă linia a rămas în stăpânirea noastră.

Regele și Prințul moștenitor au fost în ziua *Schimbării la față* (6/19 Aug.) pe front ca să decoreze pe vitejii cari s'au aco-

perit de glorie, luptând 13 zile dearândul, zi și noapte, pe frontul Siretului. A fost o sărbătoare strălucită pentru armata noastră. În mijlocul batalioanelor, adunate în careu, cu steagurile ciuruite și sfâșiate de viforul gloanțelor și schijelor, Prințul Carol cetea cu glas tare numele eroilor, cari vor rămânea în veci scrise pe paginile udate cu sânge ale epopeei noastre, iar Regele cu

Regele decorează pe soldați.

ochii lăcrămânzi prindea decorațiile pe pepturile de bronz ale vitejilor, cari au stat ca un zid neclintit în luncile Siretului. Să spunem că foarte mișcător a fost momentul în care Regele a pus pe peptul Locotenentului *Gheorghe Bratosin*, din Regim. 9 Vânători, rănit la 40 de pași de linia germană, în ziua de 30 Iul. (12 Aug.), pe când își comandă Compania sa la atacul satului

Doaga, marea decorație de războiu a noastră *Mihaiu Viteazul*, îmbrățișându-l și sărutându-l pe amândoi obrazii ca un părinte. Intreg capul acestui erou era, în momentul decorării, înfășurat în bandaje, afară de fața și ochii săi, cari ardeau ca de foc pe chipul său războinic.

11/24 Aug. 1917.

Astăzi Maiestatea Sa Regele Ferdinand implinește 52 de ani. Tot Românul îi să închină și îi urează din inimă ca să trăiască mulți ani fericiți cu întreaga-i familie. Să ne ajute Dumnezeu ca cu toții să ne împărtășim de bucuria ce nu va întârziă să vină: *Incoronarea Lui ca Rege al tuturor Românilor!*

Înaintarea franceză face progrese; până acum s'a capturat 6116 prizonieri cu 174 ofițeri și mare pradă de războiu. Italienii, în ofensiva lor care continuă, au luat până acum peste 13,000 prizonieri, 311 ofițeri, 30 tunuri și mare cantitate de alte materiale de războiu. Englezii au împins linia germană, înaintând pe un front de 4 kilometri.

Trupele române în luptele de pe diferite puncte au respins toate atacurile inamice. Trupele ruse să luptă cu mare vitejie și bravul general *L. Al. Pogoschi*, decorat deja cu ordinul *Mihaiu Viteazul*, clasa III, a căzut glorios în fruntea diviziei, îmbărbătând soldații, prin propriul exemplu, la lupta grea ce aveau de susținut.

Pe la noi au trecut până acum 4 corpuri de armată rusești, mergând pe frontul bucovinean. Să mai așteaptă să vină și al 5-lea corp. Numărul răniților ruși mărindu-să foarte mult, ni s'a luat de către ei și spitalul nostru dela gimnaziu, iar eu cu tot personalul am trecut la Spitalul Crucii Roșii, instalat în localul Școalei israelite, și care poartă numerile 257—259; bolnavii i-am evacuat la Spitalul Stamate unde erau paturi vacante. Spitalul Crucii Roșii este condus de d-nele: Elena Samson, președintă; Maria Comino, vicepreședintă, Eliza Millo și Elena maior Popovici, membre; ajutate de d-nii: Cristofor C. Gheorghiu, administrator; Artur Goroyeu, casier, și prof. Nic. Drăgușanu, contabil.

12/25 Aug. 1917.

Pe la ora 12 a sburat asupra orașului un aeroplan inamic, dar repede a fost alungat de tunurile antiaeriane rusești, instalate lângă oraș în pădurea dela Bogdănești. Multă vreme fumul acestor tunuri, ceva mai alb decât norii, pluteau prin aer ca niște nurași. Să zice că aeroplanul inamic a venit numai în recunoaștere, iar nu cu scop incendiar.

Succesele franco-engleze continuă, tot astfel și ale Italienilor, numărul prizonierilor crescând mereu. Pe frontul ruso-român zi relativ liniștită; trupele române au respins un atac inamic în direcția *Nicorești* și pe dealul *Răchitașul*.

Ziarele aliaților noștri fac elogii armatei române. În deosebi ziarele franceze urmăresc cu mare interes luptele de pe frontul nostru și glorifică România pentru mândra ei rezistență, afirmând convingerea că armata română, dacă n'ar fi fost înfrângerile suferite de Ruși la început, ar fi uimit lumea prin rezultatele ofensivei sale.

Nu mă pot opri să nu reproduc aci frumoasele și înălțătoarele ordine de zi, cari urmează:

Ordin de zi No. 105

Ostași ai Armatei I-a!

Timp de aproape 2 luni, prin rezistența îndârjită ce ați opus cu pepturile voastre la *Mărășești* și *Muncelul*, năvălirii dușmanului cōtropitor, ați făcut să se întunece visurile de cucerire ușoară, a părții ce ne-a mai rămas din scumpa noastră țară. De aproape un an hoardele dușmane, atacă cu furie în dorința lor sălbatecă, de a robi întregul nostru neam. Sfortările lor criminale, au găsit în baionetele voastre un zid de neîntrecut. La Siret în focul urei răsbunătoare, nesocotind risipa sângelui, ați smuls biruința cea mai mare. Ați făcut să reinvie în mintea tuturor amintirea glorioasă a faptelor străbunilor noștri. Ați atras admirația lumii întregi. *Franța* „trimite salutul sorei sale mai mici, asociindu-să la speranțele României mai mult ca oricând. Bătălia dela *Mărășești* va rămânea un exemplu strălucit de ce sunt în stare să săvârșească aliații noștri Români”. Camera franceză citează luptele de pe Siret, ca din cele mai mari și mai de seamă din acest războiu, zicând: „Românii au înscris în istoria lumii Siretul, alături de Marna, Yser și Isonzo”. *Anglia* prin Regele ei „trimite admirația poporului Britanic pentru modul eroic cum luptă Armata română. Prin rezistența atât de prețioasă, Români au adus servicii numeroase cauzei Aliaților”. *Italia* în urmă bătăliei dela *Mărășești*, comparând asaltul francez, englez și italian în același timp, e de părere „că atât pe tărâmul militar cât și moral, oștirea română să află azi cot la cot cu armatele din Occident? *Rusia* „salută în tunete de aplauze sfortarea uriașă a României declarând că avem o Armată măreață”. *Statele-Unite* spun că „România este stimată la noi și are toată dragostea noastră. Sfortările ei vor avea răsplata zilelor de grele încercări pe care le-a trecut, apărând ideile de dreptate și civilizație”.

Ostași ai Armatei I-a!

Aceste dovezi de iubire și admirație ne întărește credința că, jertfa adusă pe Altarul Patriei, va fi răsplătită de aceia cu cari ne-am unit pentru sfânta cauză a libertății.

Viteji!

În fața patriotismului vostru și a disprețului de moarte, s'a descoperit până și vrăjmașul. De rezistența voastră dărză, înversunată, să sfarmă faimoasa ofensivă alui *Mackensen*. Bătălia fusese îndelung pregătită. Însemnătatea ei fu trimbițată de Pu-

terile Centrale. Aci la Siret voiau să dea o lovitură decizivă frontului Român. Dușmanii noștri în timpul bătăliei dela Mărășești spuneau: „La sudul Moldovei, ne aflăm în luptă cu cea mai mare parte din Armata Română refăcută. Prin ciocnirea de masse mari, lupta începe să ia aci un caracter deciziv. Pentru noi nu poate fi decât îmbucurător acest fapt. O victorie asupra lor, care nu poate întârziă, va fi cu atât mai hotărîtoare“.

Ostași ai Armatei I-a!

Cât de mare a fost victoria noastră, — svârcolirea adversarului de 12 zile și 12 nopți, — atacurile năprasnice, — sfortărea extraordinară din 6/19 August, sunt probele durerii, înfrângerii cerbiciei și renumelui trufașului spărgător de fronturi. Onoare vouă, care cu credința în Dumnezeu, în Rege și în Ofițerii voștri ați lovit cu sete pe aceia cari căutau să calce în picioare dreptul și cinstea neamului. *Victoria voastră, fu victoria Românismului!* Onoare vouă, căroră generațiile viitoare vor aduce vecinic laurii recunoștinții.

Ostași!

Mândri și încrezători în voi, nu uitați că dușmanul înfrânt, gândește să-și spele rușinea, prin toate mijloacele de cari încă dispune. Fiți vecinic la post; întăriți puterile voastre fizice și morale, lucrați din rășputeri la înălțarea sufletului vostru cât mai sus. Fiți gata să arătați liftelor sălbatice de nemți, unguri, bulgari și turci, că *Românul nu are de dat din pământul scump al țării, decât locul de mormânt.* Mândru de voi, sunt sigur că așa cum a-ți făcut-o la Doaga, Străjescu, Mărășești și Muncelul, veți purta cu furie plină de mândrie tricolorul Românesc peste cadavrele luptătorilor vulturului negru și a celui cu două capete.

La lucru, ostași ai Armatei I-a. Sus cugetul și inimile voastre, sus dorul vostru de sacrificiu. *Din sângele vostru să va ridica curat și măreț o Țară Românească a tuturor Românilor!* Comandantul Armatei I-a, General de Divizie (ss) *Grigorescu.* Șeful Statului Maior, Colonel (ss) *Samsonescu.*

Inalt Ordin de zi No. 39

Ostași de pe frontul Român!

Luptele crâncene ce s'au dat în timpul ultimelor săptămâni de către trupele ruso-române puse sub comanda Mea, au dat din nou la iveală însușirile ostășești ale armatelor aliate pe frontul Român. După ce bravele Mele regimente din Armata II-a, cot la cot cu vitejii lor frați de armă din Armata IV rusă, au a-lungat pe vrăjmașul din pozițiile ținute atâta timp, Armata I-a, împreună cu corpurile VIII și VII ruse au știut să țină în respect valurile inamice ce încercase a rupe frontul nord de Focșani. Mărăști, Mărășești, Panciu și Oituz, pentru Armata IV rusă sunt niște nume care constituie titlurile de glorie pentru trupele ce au luptat și sângerat acolo. Cu pepturile voastre ați ridicat un zid mai tare decât granitul. Voința voastră, vitejia copiilor Țării noastre aliate, au pus o stavilă potopului vrăjmă-

sesc ce a vrut să se reverse asupra Moldovei, pentru a purta valurile sale și mai departe până în sânul Rusiei. Cu mândrie Măuit la voi și vă aduc mulțumirile Mele călduroase și recunoștința Mea ofițerilor și trupeii, care v'ați purtat atât de bravi. Onoare acelora cari s'au lăsat viața pentru apărarea patriei lor.

Ne mai așteaptă nouă lupte, nouă sfortări și nouă jertfe ni să impun, căci vrăjmașul tot își mai ține capul sus. Nu uitați nici o clipă că drumul spre biruință duce numai într'o singură direcție: *înainte*; numai învingând pe vrăjmaș puteți realiza străduințele voastre. Ați dovedit până acum că puterea voastră de rezistență este mai tare ca năvălirile vrăjmașului, iar vitejia voastră e mai mare decât numărul lui. Va veni momentul când voi veți fi năvălitorii, când veți purta drapelele voastre înainte pentru a alungă pe vrăjmașul de pe pământul care nu este al lui, căci cât timp mai are un picior pe pământul nostru, biruința nu este desăvârșită. Vitejia ce ați arătat până aci îmi dă dreptul să privesc cu încredere în viitor, căci luptăm pentru bunurile noastre cele mai sfinte și cauza noastră e justă, de aceea și biruința trebuie să fie a noastră.

Acest ordin trebuie cetit la toate companiile, escadroanele și bateriile.

Dat în Cartierul Nostru General în 12/25 August 1917.

FERDINAND.

13/26 Aug. 1917.

La ora 11 a. m. s'a oficiat în Biserica catedrală de aci un parastas pentru odihna și glorioasa amintire a eroilor căzuți în decursul primului nostru an de războiu, pentru apărarea și victoria neamului românesc. Au luat parte toate autoritățile, ofițerii și soldații din garnizoană, între cari și mulți Ruși.

Vești bune de pe toate fronturile. Trupele ruso-române au respins toate atacurile inamice. Francezii și Englezii au înaintat puțin. Italienii, cari continuă bătălia, au ridicat numărul prizonierilor la 20,000 soldați și 500 ofițeri, cu 60 tunuri, multe mitraliere și bombarde, foarte mult material de războiu.

Ziarele ne anunță o nouă crimă ungurească. Ministrul Apoyi a poruncit *închiderea tuturor școlilor românești din Ardeal!* Noul atentat din Ungaria împotriva neamului nostru, simplă problemă naționalităților, care va putea fi acum mai ușor rezolvată la masa verde.

Astăzi am avut plăcuta ocaziune a face cunoștință cu Sub-Locotenentul *Petre Vidrighin* (originar din frumosul sat *Rășinari* din Transilvania), din Regimentul 7 Vânători, care a fost rănit în ziua de 28 Iul./10 Aug. în luptele din Valea Oituzului. Acest erou a mai fost odată rănit în toamna trecută în luptele dela Cernavoda, pe când făcea parte din Regim. 62 Infanterie. Cred interesant a reproduce aci în rezumat istorisirea luptelor date de trupele române cu începere dela 9/22 Iulie, când s'a început fru-

moasa noastră ofensivă, până în ziua de 28 Iul./10 Aug., când povestitorul *martor ocular* a căzut rănit.

De mai multe zile armata noastră își așteaptă clipa cea mare a răsbunării, care, în fine, a sosit la 9/22 Iulie. La ora 4 de dimineața a început bombardamentul de artilerie, ținând până la 11/24 Iulie. Divizia a 6-a, din care făcea parte și Regimentul 7 Vânători, cu Divizia a 3-a, ocupau înălțimile *Prabu*, întinzându-să spre *Mărăști*, unde să legau cu Divizia a 15-a rusă. În noaptea de 10/23 Iul. s'a primit ordinul de facerea porților de ieșire prin rețelele de sârmă și s'a executat fără ca inamicul, care stă cu capul la cutiuță (vorba soldatului român) din cauza vijeliei de artilerie ce cădea asupra lui, să observe această mișcare a soldaților noștri, și pe unde avea să îi să deie o lovitură de moarte. În noaptea de 10/23 spre 11/24 Iulie, trupele noastre părăsesc pozițiile lor, scobor în vale, să urcă pe contra-panta inamică, își pun măștile și așteaptă ordinul de năpustire asupra dușmanului. În zorii zilei, pe când bateriile noastre își lungiseră tirul, făcând un baraj în spatele primei linii inamice, pe deoparte ca să nu le poată veni noi forțe într'ajutor, iar pe de alta pentru ca cei din prima linie să nu poată să se retragă, silindu-i astfel sau să moară sau să se predeie, sosește ordinul de asalt. Atunci, cam pe la 4 ore dimineața, trupele noastre luându-și formația de asalt, au pornit la asalt pe 4 valuri, cu grupele de granatieri în primul val. Soldații noștri, deși au fost primiți cu focuri de arme, mitraliere și granate, au înaintat cu curaj apropiindu-să cât mai mult de Nemți, pentru ca pe urmă să-i zdrobească cu baioneta. După mai multe ore de luptă crâncenă, i-a alungat pe dușmani din tranșee fugărindu-i în dezordine, așa că în dimineața zilei de 12/25 Iulie bravele noastre trupe stăpâneau în întregime pozițiunile inamice și unde batalioane întregi germane s'au găsit mormântul, având în stăpânire și cota 711, cea mai puternică întăritură inamică. Acum Români aveau în puterea lor satele *Mărăști*, *Răcoasa*, *Vizantea*, *Gura-Văii* și *Câmpurile*, înaintând spre *Soveja* și *Găurile*. După reconstituirea unităților s'au trimis detașamente ca să urmărească pe dușman, care lăsa totul în mâinile noastre numai să scape. Restul trupelor a luat masa în *Poiana Boului*, de unde punându-să în marș au înaintat, cu *Preotul* în frunte, prin *Soveja* și unde populația le-a primit plângând de bucurie și cu flori, urându-le sănătate și putere ca să alunge pe vrăjmași peste graniță.

La 14/27 Iulie, din cauza retragerii Rușilor din Galiția și pentru alte considerații necunoscute, guvernul rusesc a oprit orice ofensivă pe întreg frontul oriental și prin urmare și pe frontul românesc s'a oprit ofensiva armatelor ruse, astfel că și comandamentul român a fost silit să oprească ofensiva începută cu atâta avânt și succes, dând ordin în consecință. Aceasta a amărât și măhnit foarte mult sufletul soldaților noștri, cari înaintau victorioși, nimicind orice rezistență a inamicului. Trupele noastre

s'au oprit pe înălțimea *Sboina neagră*, cota 1374, pentru pierderea căreia trupele nemțești au fost pedepsite cu micșorarea porției de mâncare în timp de 3 zile. Soldații noștri să găseau acum la 4 kilometri de graniță, unde au început să-și întărească pozițiile pentru defensivă. Prizonierii germani, cari au luat parte la luptele dela Verdun, spuneau că așa bombardament numai acolo au mai văzut și că ei credeau că armata română nu mai există, crezând în toiul luptei că au a face cu francezi și englezi, i-ar când au văzut că sunt *Români mirarea* i-a cuprins pe toți; niciodată nu s'ar fi putut gândi că pe frontul românesc ar putea fi atacați de artilerie așa de puternică; apoi în luptele de cot la cot i-au îngrozit vânătorii și grănițerii noștri.

La 19 Iul./1 Aug. Divizia a 6-a a fost schimbată de Divizia a 12-a, iar ea punându-să în marș a plecat să schimbe trupele rusești dela *Oituz*. La 21 Iul./3 Aug. Divizia a 6-a să găsească în noile poziții dela *Oituz*. Nemții s'au adus acolo trupe luate de pe frontul italian și aveau ordin din partea Kaizerului ca în 15 zile să ocupe întreagă Moldova. La 24 Iul./6 Aug., următorii ai acestui ordin, Germanii au început un bombardament groaznic, care a ținut până la 26 Iul./8 Aug., ora 11, când infanteria lor s'a pornit la atac. În fața lor să găsea Regimentul 7 Vânători (în care să află și povestitorul acestor lupte), care ocupă cotele 704 și 619, făcând legătură în dreapta cu Regim. 11 Siret, iar în stânga cu Regim. 10 Putna. Nemții, cari credeau că în tranșeie n'o să fie nimeni, au înaintat în formațiuni strânse, iar infanteria noastră, care stă pitită și neclintită în tranșeie, cu tot focul ucigător al tunurilor de 105, 150, 210 și 305, i-a lăsat să să apropie până la rețeaua noastră de sârmă, când i-a primit cu un foc îngrozitor de arme, mitraliere, puști-mitraliere și baraj de granate, în urma căruia ei au fost siliți să să retragă la locul lor de plecare, lăsând pe loc mormane de morți și de răniți. Dar, în curând s'au întors cu forțe mai considerabile, înzecite ca ale noastre, și atunci trupele române au fost silite să să retragă vr'o 200 de metri pe o creastă din spate și unde formând un zid puternic de baionete i-a oprit pe loc pentru puțin timp, căci venindu-ne ajutor am pornit la un contra-atac turbat prin care i-am respins cu pierderi mari până în pozițiile pierdute de noi. Succesul nostru n'a ținut mult, căci Germanii cu alte forțe noi s'au aruncat iar asupra noastră și ne-au silit în seara de 26/8 Aug. să ne retragem pe a 2-a linie de rezistență pe înălțimea *Lesunțu mare*, după o înverșunată luptă din *Poiana Arșiței*, în care Nemții au avut pierderi foarte mari. Peste noapte numai ciocniri de patrulare, de recunoaștere. În 27 Iul./9 Aug. dușmanii ne-au atacat de *sapte ori*, dar întotdeauna au fost respinși.

În ziua de 28 Iul./10 Aug. inamicii noștri mai primesc un ajutor de 2 regimente de cavalerie, descălecate. Aceste regimente veneau în coloană de marș până ce s'au apropiat de defileul din Valea Lesunțului, când bateriile noastre au deschis un foc nă-

prasnica asupra lor și în timp de 2 ore le-am nimicit cu totul, iar râul Lesunțului s'a schimbat într'un râu roșu de sânge. În luptele din această zi bravul Sub-Locotenent Vidrighin a căzut rănit în spata dreaptă. A fost într'un spital mobil și fiind pe cale de vindecare îi s'a dat un concediu de 12 zile, pe cari a venit să le petreacă aci la o soră a sa, d-na Voreas, vesel și doritor de a să întremă mai iute ca să să reîntoarcă pe front.

14/27 Aug. 1917.

Astăzi să implinește anul decând România a intrat în hora tragică a mărelui războiu european. Cu această ocazie M. S. Regele a dat următorul manifest către țară: „Români! să încheie anul decând credincioși neamului, am declarat războiu Austro-Ungariei. De atunci ne aflăm în luptă cu Germania și cu Aliții ei. Războiul nostru nu porni din dorința de cucerire. Viața și roadele muncii voastre ne-au fost prea scumpe pentru ca să ne fi gândit la risipa lor în scopuri de deșartă strălucire. Războiul nostru este un războiu sfânt. A nu-l fi declarat ar fi fost o îndoită tradare față de înaintașii noștri și față de șirul generațiilor care vor să vie. Acum optsprezece veacuri Traian ne puse straje pe crestele Carpaților și la poalele lor dela miază-noapte la miază-zi, dela Tisa și până la Mare. Năvala ungurească de acum zece secole ne-a rupt în două Carpații; leagănul neamului l'a schimbat în hotar despărțitor între frați. Ea ne-a despiciat politicește, dar ne-a lăsat sufletul întreg: acelaș suflet al aceluiaș popor. Vremi de veacuri nu am avut decât un gând: „Veni'ar ceasul să fim iarăș împreună.“ Prin muncă, prin răbdare și prin jertfa strămoșilor și a părinților noștri abia ajunsărăm la înfăptuirea Regatului României. Și era limpede: ori isbutim să înfigem steagul românimei dincolo de munte, ori s'ar stânge viața noastră și dincoace de munte. Războiul lumii deslănțuit acum trei ani de setea de stăpânire a Austriei și Germaniei, ne dădu prilej să punem la mijloc toate puterile neamului, oricât am suferi trebuie să urmăm soarta și să asigurăm menirea neamului nostru. Eri și mai ales azi suntem aliați cu aproape toate popoarele de pe fața pământului. Bătându-ne pentru desrobirea moșiei strămoșești, ne batem pentru triumful libertății și al dreptății în omenirea întregă. Biruința este sigură. Nimic și nimeni nu o poate împedeca. Aliții și noi vom învinge. Vom învinge oricare ar fi întâmplările nestatornice și trecătoare ale acestui războiu uriaș și ne vom întoarce într'o patrie preamărită. În locul României de azi vom dobândi România de mâne, așa cum au mângăiat-o în visurile lor părinții noștri, așa cum o vom lăsa moștenire urmașilor noștri. Eroismul uimitor al ostașilor, — admirați de lumea toată, — a fost susținut de bărbăția voastră, a celor de-acasă. În mijlocul celor mai groasnice încercări ați rămas statornici în credința și în hotărârea voastră de a jertfi tot pentru cinste, pentru drept și biruință. Atacați de armata celei mai pu-

ternice împărății, am fost siliți să părăsim două treimi din scumpul nostru pământ. Și soarta a vrut să îndurăm și vedenia chinurilor cumplete la care sunt supuși cei rămași sub călcâiul vrăjmașului. S'ați rămas neclintiți. S'ați dat cea mai frumoasă pildă de înălțare sufletească. Al doilea an de războiu începând acum, ne va găsi tot așa de hotărâți, tot așa de neclintiți. Prin suferințele noastre vom câștiga dreptul la viață Românilor de pretutindeni, singura viață care are preț pentru noi toți. Sus inimle și strânși uniți împrejurul steagului, acoperit de glorie prin vitejia ostașilor, să nu iasă din pepturile noastre decât un singur strigăt: Înainte pentru România Mare!" *FERDINAND*. Ministrii: *Ion I. C. Brătianu, Tache Ionescu, Emil Costinescu, D. Grecianu, Alex. Constantinescu, Barbu Delavrancea, Mihail G. Cantacuzino, I. G. Duca, Vintilă Brătianu, G. G. Mărzescu, N. Titulescu* și General *Iancovescu*.

Către armată M. S. Regele a dat un ordin de zi, care să termine astfel: „Vitejia ce ați arătat până acum Imi dă dreptul să privesc cu încredere în viitor, căci luptăm pentru bunurile noastre cele mai sfinte și cauza noastră e justă, de aceea și biruința trebuie să fie a noastră.“

Prin luptele desfășurate în timp de 14 zile, sub comanda viteazului general *Eremia Grigorescu*, s'a oprit definitiv ofensiva germană și a scăpat de cotoșirea barbarilor scumpa noastră Moldovă, acest din urmă petecel de pământ, care ne mai ține liberi, acest ultim refugiu al sufletului și visului românesc în reculegere. În aceste lupte memorabile s'au înregistrat o mulțime de exemple de eroism, cari umplu de o legitimă mândrie sufletul oricărui Român și cari merită să fie cunoscute și de generațiile viitoare. Intre eroii noștri să citează căpitanul *Gal* din Regim. 8 Infanterie, care fiind vestit că trebuie să se retragă deoarece este amenințat să fie împresurat cu tot batalionul lui, a zis: „Consemnul meu este să lupt pe această poziție până la ultimul om; nu mă retrag fără ordin în scris!“ Și adresându-se atunci soldaților le zice: „Băieți! Fraților! Murim aci până la unul pentru țara noastră!“ Incunjurați fiind s'au bătut cumplit ca niște lei, căzând cu toții în frunte cu Căpitanul lor! Dar, au perit și mai mulți din partea inamicului. În locul acela fioros, a rămas pe câmpie un morman de leșuri și acest spectacol a înfricoșat toate liniile germane.

Maiorul *Ionescu Atanase*, care comandă un batalion din Regim. 32, își așteaptă rândul să intre în foc. „Haidem domnule Maior! îndemnau soldații. „Stați băieți; așteptați să vie vremea.“ Așteptând să vie vremea, în arșița soarelui, în praf și în fumul înecăcios care-i încunjură, soldații să făcură sprinteni, își lăpădară bocancii și hainele, asvârliră coifurile, păstrând pe ei numai armătura și muniția. „Hai, domnule Maior, că nu mai putem răbdă!“ Și atunci Maiorul *Ionescu* s'a pornit cu soldații lui și a isbit năprasnic în puhoiul german. Comandant, ofițeri și soldați,

ca în timpurile eroismului de altădată, au scris cerc pe pământ în jurul lor, rostind: „Aici vom muri!“ Și au murit toți până la unul, fără să dea un pas înapoi.

În toiul unei lupte un căpitan francez cu colonelul regimentului s'au aruncat în apa Siretului pentru ca să nu cadă în mâinile dușmanului.

De pe fronturi ne vin tot vești bune. Pe frontul ruso-român zi liniștită. Pe frontul italian bătălia continuă cu vigoare și cu importante succese pentru aliații noștri; numărul prizonierilor să urcă la 23,000 cu 600 ofițeri, 75 tunuri și mult material de războiu; tricolorul italian fâlfăie pe *Monte Santo*, iar inimicul continuă a să retrage. Francezii au obținut o nouă victorie la *Verdun*; au luat cota 304 și acum merg mai departe; numărul prizonierilor făcuți de francezi este de 8100. Englezii au cucerit pozițiile germane pe un front de peste 1600 metri, luând mai multe puncte întărite și făcând 150 prizonieri.

15/28 Aug. 1917.

Iată ce zice un ziar rusesc despre vitejia armatei noastre după luptele dela Mărășești: „După declarațiunile celor ce au fost de față, armatele române s'au condus mai presus de orice laudă, provocând admirația tuturor și aducând dușmanului pierderi îngrozitoare. Regele României a fost în tot timpul pe front în regiunea luptelor aprinse și a localităților bombardate de artileria inimică. Prezența Regelui a înflăcărat mult pe soldații români.“

Italienii au mai înaintat făcând încă 500 prizonieri. Francezii au respins mai multe atacuri inimice. Englezii cu Canadienii lor să găsească la *Lens*, pe care caută să-l cucerească cu orice preț. Trupele române au respins sângeros atacurile germane și au rămas în stăpânirea Piscului *Cocoșilă* (la 3 chil. nord de Soveja).

16/29 Aug. 1917.

Regele George al Angliei a trimis Regelui nostru următoarea telegramă: „În timpul când Maiestatea Voastră este prinsă într'o luptă grozavă pentru apărarea țării, doresc să aduc admirația poporului britanic pentru modul admirabil cum luptă armatele aliate sub comanda Maiestății Voastre și pentru vitejeasca rezistență pe care o susțin în potriva atacurilor inimice. Popoarele britanice urmăresc de aproape mersul acestei bătălii mari, care este în toiul ei, și au încredere că vitejia trupelor române și rusești de sub comanda Maiestății Voastre va zădărnici eforturile dușmanului. Forțele britanice din apus cooperând cu vitejii lor aliați francezi isbesc cu putere în dușmanul comun și vor urmări cu toate mijloacele ce sunt în puterea lor a da tot ajutorul posibil forțelor Maiestății voastre și aliaților lor.“

Generalisimul armatei italiene, *Cadorna*, a trimis șefului mi-

siunii militare italiene din Iași, telegrama următoare: „Vă rog să exprimați via mea admirație Comandantului Suveran român pentru proba măreață dată de trupele române în luptele din regiunile Mărăști, Oituz și Mărășești. Spuneți că armata italiană urmărește cu frățescă simpatie strălucitele acțiuni ale soldaților români, cari să arată demni coborători ai victorioșilor cuceritori ai Plevnei. Prezentați cordialele mele urări pentru continuarea operațiunilor contra dușmanului comun, care și pe frontul nostru acum e puternic atacat și greu încercat.“

De pe frontul bucovinean ne vine vestea că trupele rusești au fost silit să se retragă cedând satele *Boian* și *Mamornuța*, Această știre a adus oarecare turburare în sufletele celor fricoși, dar suntem siguri că această pierdere în curând va fi reparată. Trupele române au respins toate atacurile inimice și să țin tari în liniile lor bine întărite. Tensiunea ofensivei apusene continuă, fără să se poată însemna succese mai importante. Trupele austro-ungare sunt în așteptarea unor nouă lovituri. Italianii luptă pe platoul *Bainsizza*, unde austriacii rezistă cu înverșunare.

17/30 Aug. 1917.

Generalul *Pershing*, șeful misiunii americane din Franța, într'o convorbire pe care a avut'o cu d-ra *Elena Văcărescu*, a vorbit despre armata noastră în termeni foarte elogioși, cari vor face să tresalte de mândrie toate inimile românești. În cursul convorbirii, d-ra Văcărescu exclamând: „Sermana Românie!“ Generalul *Pershing* a ripostat: „Nu spuneți sermana, ci marea și glorioasa Românie!“ Apoi a adăugat: „Admir splendidul eroism al armatei române, care ș'a apărat cu îndârjire pământul patriei. Să nu vă temeți de nimic. Il va cuceri și va vedea visul implinit. În America toată lumea crede ca mine. Poporul român ne este simpatic, și inimile noastre, vă rugăm să ne credeți, au sângerat la nenorocirile ce le-ați avut. Acum cunoaștem întreg sufletul României. Ii vom fi devotați, și după victoria de aci și de acolo, mă voi duce să vă cunosc vitejii și să prezint omagii Suveranului vostru. Nu pot să-mi explic cum, dar iubesc neamul d-voastre și-l voi iubi întotdeauna.“

Criticii militari englezi, cari descriu ofensiva italiană ce să desfășură cu o forță extra-ordinară și cu un elan care a stârnit admirația generală spun că: „atitudinea României a fost strâns legată de acțiunea victorioasă a Italianilor asupra vrăjmașului comun.“ „Simpatiile pentru România au crescut mult în Anglia în ultimele săptămâni. În special în clasele muncitorești, România să bucură de o deosebită simpatie, mai ales în urma destăinuirilor lui Gerard, fostul ambasador american la Berlin, care spune că Bethmann-Hollweg vroia să lase Bulgarilor toată libertatea de a hotărâ de soarta României.“ Acestea ni le spune Agenția telegrafică engleză.

Trupele italiene continuă succesele, mai ales pe înălțimile

dela est de *Goriția*, unde au mai luat 1000 prizonieri și mai multe mitraliere; la aceste lupte au luat parte 246 avioane italiene, aruncând peste 7000 chilograme de proiectile. Francezii au făcut în regiunea *Beaumont* 1470 prizonieri, între cari 37 ofițeri. Englezii au ocupat un nou punct întărit lângă *Langemark*, capturând mai mulți prizonieri. Pe frontul ruso-român mai multe atacuri inimice au fost respinse.

18/31 Aug. 1917.

Corespondentul militar al marelui ziar englez „*Times*“, la lupta dela Mărășești, zice că: „Apărarea frontului de acolo, la nord de Focșani, a fost cea mai strălucită faptă de arme săvârșită vr’odată de Români; că ea nu a fost întrecută nici de vitejia Belgienilor și a Serbilor. Timpul ales de Mackensen, pentru începerea atacului a fost ziua de 8 August, când Rușii erau schimbați de Români. Trei zile întregi o divizie românească a rezistat atacurilor turbate date de *trei* divizii germane, care aveau ordinul să treacă cu orice preț. Perderile dușmanului au fost enorme și prizonierii corpului alpin au mărturisit că dela Verdun n’au mai văzut o luptă atât de crâncenă. Divizia 12 bavareză a fost aproape distrusă, fiind redusă la 2000 de oameni. În zilele următoare atacul a devenit general pe tot frontul de aci unde Germanii au adus 12 divizii, în contra unor forțe românești cu mult mai slabe. Români au rezistat într’un chip eroic. Datorită perderilor celor mari, o divizie prusiană a și fost retrasă chiar a 2-a zi de luptă. În prezența Regelui lor, Români s’au luptat cu o vitejie vertiginoasă, fiind mai presus de orice laudă. Soldații germani în fața unor contra-atacuri atât de violente, aruncau armele și să predau. Situația este acum mai favorabilă și înfrângerea suferită aci de Germani constituie cea mai serioasă lovitură pe care au primit-o vr’odată în orientul Europei.“

19 Aug./1 Sept. 1917.

Generalul *Cerbacev*, comandantul trupelor ruse, a dat un ordin de zi „Către vitezele trupe de pe frontul român“, care să termine cu cuvintele: „Sunt plin de admirație pentru eroismul trupelor române și felicit comandamentul, pe ofițerii și soldații tuturor unităților, pentru felul strălucit în care ele au respins ofensiva vrăjmașe. Cred cu tărie că și în viitor, trupele ruso-române vor ști să mențină și să consolideze această frăție de arme, care a fost întemeiată de părinții noștri la Plevna, sunt acum tocmai 40 de ani. Privim înainte plini de curaj și de încredere și ne vom îndeplini datoria față de Patrie până la capăt.“

În ziarele de azi a apărut următorul *Inalt ordin de zi No 40*: „Sergentul *Frigorescu Ioan*, din Regimentul 2 Vânători, perzându-și ochiul stâng și rămânând desfigurat, în urma rănirii cu o schije de obuz, n’a voit să fie reformat, cerând favoarea de a fi retrimis la corpul său, pentru a să răsbună, luptând și apărând

Patria. Cererea i-a fost admisă și îi face cinste. Să aduce acest act măreț la cunoștința tuturor ostașilor, spre a servi drept pildă de sacrificiu și de înălțător avânt moral! Dat la Marele Cartier General, astăzi 12 August 1917.“ (ss.) FERDINAND.

Pe frontul român situația neschimbată. La nord de Grozești și la sud de Valea Sușiței, atacurile inimice au fost respinse. Austro-Germanii au reluat ofensiva la *Irești-Varnița-Mănăstioara* și luptele continuă cu îndârjire. În aceste lupte s'a distins cu deosebire Regimentul din Gorjiu, care ș'a menținut pozițiunile respingând sângeros numeroasele atacuri date de inamic cu forțe mult superioare. Luptele continuă cu succes pentru Italiani pe platoul *Bainsizza* și la est de *Goriția*, capturând 561 prizonieri. Englezii au mai înaintat la *Janshok*, făcând un număr de prizonieri.

Eri s'a dus la odihna vecinică, cu toată pompa cuvenită și cu azistența ministrilor, senatorilor, deputaților și altor oameni de seamă, corpul neînsuflețit al marelui filantrop *Alexandru Iliescu-Olt*, vicepreședintele Camerii și șeful liberalilor din Slatina (județul Olt). Testamentul lui a fost o plăcută surprindere prin legatele sale de binefacere și de înaltă cetățenie. Iată aceste legate: 1) 240,000 lei și moșia *Casa lui Alb*, precum și o casă din Slatina, pentru un internat al liceului de acolo, cu 50 de locuri pentru copiii din județul Olt. — 2) Moșia *Linești* o lasă rudelor lui *țărani*, în loturi de 20—100 pogoane, cu un adaus de câte 2—4000 lei de cap, pentru întemeierea unei gospodării model. — 3) Moșia *Drăgoești* (1700 pogoane) plus 140,000 lei, orașului Slatina, ca să deie în luna Septembrie, în fiecare an, câte 2000 lei la fiecare școală primară și la școală profesională din oraș, pentru cărți și îmbrăcăminte la elevii săraci, și pentru diferite lucrări edilitare (piață, hală, parc etc.) — 4) Moșia *Casa veche* să să deie în loturi de câte 5 hectare la soldații țărani din cuprinsul ei, cari s'au distins în războiu și la familiile celor morți pe câmpul de onoare. — 5) Moșia *Trepteni* să să deie în loturi de câte 5 hectare țăranilor cultivatori de pământ, cari munciau de obicei pe acea moșie. — 6) Moșia *Vitonirești*, un teren la gara Corbu și o parte din *Moșia Sângereu*, pentru construirea și întreținerea unui *sanatoriu de tuberculoși*. — 7) 110,000 Casei școalelor pentru ca din venit să să deie 4 burse de câte 1000 lei, pentru fiii de țărani din Olt, cari învață la universitatea din București. — 8) 100,000 Casei Bisericei, pentru zidirea, unei Biserici în Drăgoești. — 9) 60,000 Casei școalelor pentru zidirea unei școli în Drăgășani. — 11) 100,000 orașului Slatina, pentru ca din venit să să dea ajutoare familiilor celor morți în războiu. — 12) 31,000 orașului Slatina, pentru terminarea construirii Băilor comunale, începute tot de el. — 13) 40,000 Societății Acoperământul Maicii Domnului. — 14) Un loc lângă Cazarma din Slatina, din vânzarea căruia să să institue un premiu pentru bunii trăgători ai Regimentului local. — 15) 15,000 baroului de avocați

din Slatina pentru o bibliotecă juridică. — 16) Lasă tuturor comunelor de pe moșiile lui islazuri comunale. — 17) Toate capitalurile ce le are depuse pe la băncile populare din Olt și la alte bănci mici, la lasă comunelor respective, cu îndatorirea să împartă din venitul lor cărți și haine copiilor săraci. — 18) Iartă pe toți muncitorii de orice obligații și datorii. Afară de acestea a mai lăsat câteva legate mici particulare.

Am înșirat într'adins toate operele de binefacere, cari constituie o avere de milioane, ale acestui *mare și vrednic Român; plebeianul încult*, cum îi place d-lui N. Iorga a-l numi pentru a-l înălță și mai mult; om eșit din pătura cea mai sănătoasă a țării, din țărănime, sărac și fără sprijinul nimărui, care a muncit toată viața cu îndârjire și fără preget, adunând o avere mare pe care, murind, s'o dăruiească întreagă neamului său românesc, și, care faptă este cel mai frumos monument ce să poate ridică pe mormântul unui om de bine. Această faptă mare filantropică poate servi de exemplu tuturor milionarilor și arhimilionarilor acestei țări și în același timp poate să fie și ca un *blam public* pentru memoria nababului *Gheorghe Gr. Cantacuzino*, cel mai bogat om, hrănit la sânul țării noastre și care a fost ridicat la cele mai înalte demnități de stat; — pentru memoria înstrăinatului *Mene-las Ghermani*, bancher, venit sărac și îmbogățit cu avere de milioane, ajuns Ministru de finanțe al țării; — și pentru memoria mult laudatului *Ion Kalindern*, administratorul Domeniului Coroanei, care a fost membru și președine al atâtor Societăți, ajuns până la demnitatea de membru și președinte al Academiei Române, om neînșurat și de mai multe ori milionar, — și pentru alți mulți ca aceștia, — cari au decepționat lumea prin moartea lor, bătându-și joc prin testamentele lor de țară și chiar de numele lor proprii, făcându-le odioase pe vecie pentru orice suflet de Român.

20 Aug./2 Sept. 1917.

Cu ocazia aniversării unui an delă întrarea în războiu a României s'a constituit la Londra *Liga anglo-română*, al cărei scop este de a strânge cât mai mult relațiunile dintre Marea Britanie și România și pentru a să sprijini aspirațiunile perfect îndreptățite ale României. Lordul *Bessborough*, președintele Comitetului executiv al acestei ligi, a publicat un prim articol, în care între altele zice: „Aliații s'au angajat în mod formal să vegheze asupra restaurării și completei liberări a popoarelor române. Noi dorim în acest moment solemn să oferim aliaților noștri români tributul nostru de admirație și de simpatie și cuvântul de îmbărbătare în sfortărea sublimă a Românilor de a liberă pe toți frații lor de același sânge.“ Ziarul englez *Daily Chronicle*, ocupându-să într'un articol de întemeierea acestei ligi, îl termină astfel: „Toți Englezii nădăjduesc acum să strângă cât mai mult relațiunile cu poporul român și cu Țara românească reîntregită, adecă cu *România Mare*.“

La deschiderea Marei Conferințe de Stat din Moscova, ministrul președinte *Chereuschi*, în remarcabilul său discurs, aduce omagii deosebite poporului român, care a suferit așa de mult în acest războiu și a dat dovezi de mare vitejie, adaugând că Rusia este datoare ca o bună aliată să ajute România din toate punctele de vedere până la victoria finală.”

De pe fronturi nu s-a semnaleză nimic important, afară de lupte înverșunate ale Italianilor la est de Goriția și pe platoul Bainsizza, care acum s-a aflat în stăpânirea lor.

22 Aug./4 Sept. 1917.

M. S. Regina Maria, însoțită de Prințesa Elisabeta, a vizitat în ziua de 10/23 August orașul Piatra-Neamț, cercetând cu deosebită bunăvoință instituțiile de caritate, spitalele și sanatoriile de convalescenți și mulțumită fiind de buna ordine pe care a găsit-o în tot locul. În momentul în care eră să părăsească cantina din gară spre a vizita spitalele din oraș, prefectul N. Brânzău a încunostințat pe Majestatea sa că un aeroplan dușman sboară deasupra gării și că ar fi bine cu M. Sa să mai rămână acolo câteva minute. M. Sa a răspuns: „Nu face nimic! Să mergem la datoria noastră.” Și în sgomotul bombardamentului contra aeroplanului inimic, Regina s'a urcat în automobil și a plecat în oraș.

De pe fronturi avem de însemnat că pe cel ruso-român situația s-a menține neschimbată; toate atacurile și contra-atacurile puternice ale inamicului au fost respinse cu mari perderi pentru el. Ofensiva italiană continuă cu vigoare, luând din nou 685 prizonieri și 32 ofițeri. Lângă ferma *Hurtebise*, francezii au cucerit o parte din liniile germane, luând și prizonieri. Englezii au respins mai multe atacuri germane la *Artois*. Pe frontul macedonean atacuri puternice din partea francezilor la *Monastir* spre *Prilep*, din partea serbilor la *Dobropolje*, iar din partea italienilor în regiunea *Cernei*, pe culmea 1050, cu succes, luându-să prizonieri.

23 Aug./5 Sept. 1917.

Primul ministru al Angliei, *Lloyd George*, a trimis guvernului nostru telegrama următoare: „Cu ocaziunea întrării României în războiu, doresc să exprim din partea guvernului britanic, profunda noastră admirațiune, pentru curajul eroic și avântul ce l'a dovedit poporul român în timpul unui an de încercări aproape fără seamăn. Declarând războiul Puterilor centrale, România s'a declarat pentru cauza libertății contra autocrației, pentru cauza dreptului contra violenței: cauze ce nu pot să cadă, oricâtă întârziere ar putea să sufere triumful definitiv. Reconstituirea armatei române și rezistența încăpăținată, — rezistență atât de prețioasă pentru cauza comună, — pe care această armată o opune dușmanului în acest moment în condițiuni de o greutate excepțională, prezintă un exemplu măreț de tăria, pe

care libertatea o inspiră unui popor liber. Această rezistență mai dă dovadă de hotărârea ce însuflețește toate armatele aliate de a purta războiul până ce victoria va fi câștigată, victorie de care nu m'am îndoit nici odată."

D. Ion I. C. Brătianu a răspuns astfel: „România a înfruntat plină de încredere încercările unui războiu formidabil, căci ea știe că realizarea aspirațiilor sale naționale depindeau de energia poporului său, de care ea nu să putea îndoii și de solidaritatea cu acei ce au consacrat toate eforturile lor servirii dreptului. În această solidaritate nimic nu poate avea pentru noi un pret mai mare decât sentimentele de amicitie și încredere ale nobilului popor britanic, atât pentru victoria în lupta actuală, cât și pentru desvoltarea mondială de mâine. Pentru aceasta în ora marilor încercări, mai mult ca totdeauna cuvintele pe cari Escelența Voastră a binevoit să ni le adreseze, fac să vibreze inimile noastre ca o manifestare strălucitoare a sentimentelor ce ne unesc și a deciziei noastre comune și nestrămutate de a lupta până la triumful complet al libertății popoarelor, care singură poate asigura pacea reparatoare și durabilă."

Ziarele române zilnic înregistrează acte de eroism săvârșite de ofițerii și soldații noștri pe câmpul de luptă. Regimentele să întrec pe front în acte de bravură, nerămânând nici unul mai prejos de celalalt, și când e vorba de eroism siliți suntem să la înregistrăm pe toate. Regimentul 16 Suceava, compus din fiii acestui județ, s'a distins cu deosebire în toate luptele și nu puține sunt faptele de vitejie săvârșite de ei și cari fac mândria armatei noastre, ducându-i faima peste țări și mări. Din fuga condeifului cităm următorul fapt: În seara zilei de 25 Iul./7 Aug., în lupta desfășurată între Oituz și Slănic, luptă crâncenă și sângeroasă cum nu s'a mai pomenit, Regimentul 16 a fost trimis să păzească un loc primejdios. Două companii comandate de Locotenentii *Strat* și *Chisielevschi* formau flancul stâng și făceau legătura cu altă Divizie. Nemții (Bavarezi și Würtemberghezi), plus Unguri și Turci, au dat trei atacuri spre Divizia din stânga și companiile de legătură; ei au fost respinși, dar în zorii zilei s'au întors și au isbit flancul stâng pătrunzând în câteva tranșee, apoi s'au repezit trei batalioane încontra celor două companii ale regimentului 16. Patru atacuri au fost respinse, atunci Nemții au pornit un bombardament îngrozitor, aruncând sute și mii de obuze de toate calibrele, chiar și de 305 mm., mine și gaze asfixiante. Ai noștri așteptau în tranșee. După trei ceasuri de bombardament, valurile inimice au pornit la atac. Pe mulți de ai noștri i-au îngropat proiectilele, dar ceilalți s'au ridicat cu baionetele și toate atacurile au fost respinse cu pierderi grozave pentru dușman. Nemții cu și mai mare furie au reînceput bombardamentul și pe la ora 4 p. m. (26 Iul./8 Aug.) nu rămăsese nici un metru patrat de pământ nescormonit de proiectilele lor; tranșeele noastre s'au transformat în morminte; o parte din

trupe s'a retras cu ofițerii în adăposturile din linia a două; mulți uciși, mulți răniți. Când au ajuns dușmanii în locurile unde fuseseră tranșeele, i-au primit mici grupuri de luptători cu baioneta și granata; să luptau și cădeau până la unul. Trupele care să retrăseseră în linia a 2-a, cu puțini ofițeri și sub conducerea viteazului lor colonel, au organizat repede o nouă poziție la 800 metri și acolo au oprit cu mare curaj puhoiul...

Pe frontul român între vârful *Momâia* și *Varnița*, precum și la vest de *Nicorești*, toate atacurile au fost respinse cu mari pierderi pentru inamic.

24 Aug./6 Sept. 1917.

Primul ministru al Franței, *Ribot*, a trimis guvernului nostru telegrama următoare: „Intrând în războiu acum un an alături de Aliați pentru liberarea tuturor copiilor săi, România nu s'a temut de a înfruntă cele mai grele încercări. Franța salută națiunea română, sora sa curagioasă, care a arătat în mijlocul greutăților de acum cele mai eroice virtuți, — zălogul victoriei. Ea consideră ca un prețios privilegiu de a vedea astăzi lucrând și luptând în rândurile armatei naționale, pleiada ofițerilor francezi. Ea salută în luptele actuale o reîntoarcere meritată a soartei armelor. Rog pe guvernul român să creadă că Franța să asociează mai mult ca oricând la speranțele României de mâine, și are hotărât încredere în apropiata lor înfăptuire.“

Intr'una din luptele din zona Focșanilor s'a petrecut un fapt vrednic de amintit, în fața reprezentanților misiunilor franceză și engleză. Ofițerul *Alexandru Constantinescu*, din un Regiment de infanterie, căzând greu rănit și perzând mult sânge din cauza arteriilor rupte, a fost adus la un post rusesc de prim ajutor. Chirurgical văzând că acest ofițer va muri în curând din cauza prea marelui pierderi de sânge, s'a adresat soldaților ruși, întrebându-i care din ei voește să-și dea o parte din sângele lui pentru acest ofițer român? Imediat s'au prezentat mai mulți voluntari, între cari și sora de caritate, fida generalului *Moritz*. Chirurgical francez, care a operat, a ales pe soldatul *Gaspar Torneo*, din Regim. 133 Infanterie, pentru a-i lua sânge. Operația a reușit și ofițerul a scăpat de o moarte sigură. Pentru această faptă de devotament misiunea engleză a propus pe acel soldat pentru a fi decorat de guvernul britanic.

Corespondentul ziarului rus „Armata și flota Rusiei libere“, aduce noi mărturisiri despre vitejia soldaților noștri: „Armatele române, zice el, au arătat față de cele ruse adevărate sentimente de frăție, ajutând și schimbând secțiunile rusești, care aveau nevoie de odihnă. Armata română cu un curaj admirabil să avântă înaintea inamicului, care atacă cu forțe mult superioare și după istorisirea celor de față, soldații erau năprasnici în lupta și în ofensiva lor. O grupă de Bavarezi, încunjuțați de Români, începură să strige predându-să: *împușcați pe prusiemi; ei sunt care*

nu doresc pacea! Resultatul acestor lupte a fost respingerea Germanilor și alungarea lor pe linia Mărășești-Muncel, precum și pierderea câtorva divizii dușmane.”

De pe fronturi avem de înregistrat următoarele: În Bucovina bombardament de artilerie. La sud de Mamornița, inamicul ocupase o înălțime, dar trupele ruse contra-atacând l'a aruncat înapoi și au ocupat înălțimea, făcând 200 prizonieri din 3 regimente austriace. În nordul frontului rusesc, Germanii au ocupat orașul *Riga*. Pentru aceasta generalul *Scalon*, comandantul frontului de acolo, a fost arestat și dat în judecata tribunalului militar revoluționar. Podurile și apărările au fost aruncate în aer de către Ruși pe când să retrăgeau, iar ariergardele lor dau lupte pentru a opri înaintarea nemților. Armatele Kronprinzului, după 15 atacuri disperate, au fost silite să se retragă la *Chemin des Dames*; acolo frontul avea o lungime tot așa de mare ca la Verdun.

25 Aug./7 Sept. 1917.

Românii din Transilvania, cari au emigrat în Statele-Unite ale Americii, au cerut guvernului de acolo, ca să-i primească ca voluntari în rândurile armatei americane, pentru a lupta în contra Germaniei și Austro-Ungariei, ceea ce li s'a încuviințat, dându-li-să în același timp și învoirea de a îmbrăca haina ostășească românească, iar regimentele lor să poarte ca simbol, în fruntea lor, tricolorul românesc. Astfel tricolorul nostru fâlfăie cu mândrie și peste ocean, și cu el în frunte regimentele române vor străbate în curând apele Oceanului pentru ca să lupte cot la cot cu bravele oștiri ale Statelor-Unite, pe pământul sfânt al Franței, și ași da tributul sângelui alături de aliații noștri. Acesta este unul din cele mai mari episoade pe care le înregistrează istoria acestui războiu, și cu aceasta România s'a făcut întreaga datorie, căci Românii de pe toată suprafața pământului s'au dat tributul sângelui pentru cauza libertății și a umanității.

Inaltul Ordin de zi No. 41, din 16/29 August, ne spune că bravul căpitan *Ignat Grigore*, din Regim. 51¹/₅₂ Infanterie, a fost găsit mort în tranșee, cu mitraliera în brațe, încunjurat de oamenii săi și de mormane de cadavre inimice. A luptat ca un erou și tot astfel a murit. S'a plătit scump viața, încunjurat de dragostea și devotamentul subalternilor săi, cari făcând cu pepturile lor zid de apărare în juru-i, i-au dat puțința să-și mănuiească mitraliera lui dragă, până la cel din urmă cartus. Acest sfârșit ostășesc îi va cinsti pururea memoria, pe care Inaltul ordin de zi îl aduce la cunoștința ostașilor țării, drept pildă de înălțător avânt patriotic și sublim sacrificiu al vieții.

În *România* de astăzi să arată cum Prințul moștenitor Carol a fost pe front și a luat parte la marea bătălie dela Siret-Doaga-Mărășești-Muncel, care a ținut fără întrerupere dela 23 Iul./5 Aug. până la 8/21 August. În tot timpul acesta mult iubi-

tu nostru Prinț a stat alături de armata noastră, pe frontul ei chiar, pentru a o îmbărbăta, alergând dela o unitate la alta, dela un comandament la altul, neobosit și mereu vesel, răspândind pretutindenea încredere și bărbăție. Ofițerii și soldații cu ochii lăcrămânzi să uitau la El și-l ascultau cu drag. Intr-o zi Prințul s'a dus să vadă și un corp de armată rusă, care eră pe frontul român. Acolo îi s'a făcut o primire strălucită; ofițerul de ordonanță prezentându-i-să îi zice *Alteță imperială*. După dejun Prințul, împreună cu comandantii de corp de armată și de divizie, a inspectat trupele, în care erau și mulți Români basarabeni; a felicitat pe toți cei ce s'au distins și pe cel mai viteaz l'a sărutat pe amândoi obrazii, care apoi a transmis această sărutare la toți ceilalți eroi. În urale nesfârșite, Prințul a fost ridicat pe brațe și purtat în triumf de către soldați. În aceste zile glorioase, Prințul a văzut plin de fericire cum brava noastră armată, culegându-și laurii isbândeii, s'a recâștigat reputația militară, perdută din cauza împrejurărilor vitrege prin cari am trecut dela începutul războiului.

27 Aug./9 Sept. 1917.

O veste tristă ne sosește dela frații din Basarabia. Marele român și fruntașul partidului naționalist *Simion Murafa*, avocat și maior în armata rusă, împreună cu prietinel său *Andrei Hodorogea* și cu preotul *Dumitru Băltagă*, au fost omorâți mișelește de o bandă de dezertori ruși. Murafa eră redactor la „Cuvântul Moldovenesc”. Prin moartea lui, mult încercata noastră Basarabie perde pe cel mai vrednic fiu al ei. Minte luminată și inimă largă, Murafa se ocupă nu numai cu țărișoara lui, ci și cu privirea lui să întindea peste tot pământul locuit de Români. Acum vr'o două luni și jumătate, când primul batalion de voluntari ardeleni trecea prin Chișinău ca să vină pe frontul nostru, Murafa, care era mobilizat cu rangul de Maior, i-a dat din partea Basarabenilor un steag tricolor foarte frumos, cu destinația pentru *Alba-Iulia* lui Mihaiu-Viteazul, ceea ce a produs o puternică emoțiune, storcând lacrimi din ochii tuturor asistenților. Murafa cunoștea bine literatura română și iubea. cu patimă muzica națională; el avea cea mai bogată bibliotecă românească în toată Basarabia. Acest *moldovean* înflăcărat lasă în urma lui un mare gol în viața politică și culturală a fraților noștri de dincolo de Prut și tocmai acum când mai mare trebuință ar fi fost de el. Amicul său Hodorogea eră inginer hotarnic și mare naționalist; el a lucrat din toate puterile lui pentru afirmarea compatrioților lui în senz național; casa lui eră deschisă pentru toți Românii necăjiți, față de cari aveă o inimă largă, curat românească.

M. S. Regele Ferdinand a trimis primului ministru rus Cherenschi telegrama următoare: „În momentul când România intră în al doilea an al războiului întreprins ca să libereze pe frații noștri de jugul austro-unguresc, privesc ca o datorie să vă

transmit, domnule președinte al consiliului, urările cele mai înfocate de biruință pe care Eu și poporul Meu le formăm pentru națiunea rusă și glorioasa ei armată. Declar, în același timp, hotărîrea noastră nesguduită de a nu depune armele și de a combate, alături de inimoșii noștri aliați, și în ciuda tuturor jertfelor, până la triumful Dreptului și al Justiției. Intrebuintez acest prilej pentru a vă transmite, domnule președinte, sincera admirație ce o am pentru ostașii ruși cari, alături de Români, sã luptă sub steagul libertății. Cele două națiuni pretine asigură prin eroismul lor o pace solidă și sigură, sprijinită pe dreptate.”

La aceasta Cherenchi a răspuns astfel: „Cuvintele atât de cordiale pe care Suveranul României, amice și aliate, a binevoit să mi le adreseze în momentul când România intră în al doilea an de războiu, au mers drept la inima poporului rus, care simte propria sa cauză legată strâns de aceea a națiunii române. Țin să proclam admirația ce o deșteaptă printre noi vitejia armatelor române, în apărarea pământului lor natal. Rusia întregă vede chezășia succesului care va veni, — după ce vom fi învins încercările ceasului de acum, — să încoroneze lupta noastră comună și să așeze temeliile unei păci fecunde, garantând tuturor popoarelor binefacerile independenței, progresului și libertății. Guvernul provizor să închină în fața vitejilor ce au acoperit de glorie trupele române sub direcția Comandantului lor suprem și-L roagă să primească drept semn al fraternității noastre de arme Ordinul sfântului Gheorghe, Crucea bravelor“.

28 Aug./10 Sept. 1917.

Sub-Locotenentul *Ecaterina Teodoroiu*, fecioara din satul *Vădeni*, județul Gorjiu, a murit moarte de erou în glorioasele atacuri de pe frontul Mărășești-Oituz, pe dealul *Macăului*, în fruntea ostașilor ce comandă. Ea a fost înmormântată în Valea Glodului, satul *Fiționești* din județul Putna, în locul numit *Poenile*, între fagii verzi, în groapa săpată cu lacrimi de către soldații plotonului ei. Încă din luna Septembrie 1916, Ecaterina Teodoroiu a luat parte ca *cercetașe*, în luptele din Munții Gorjiului, organizând apărarea la *podul Jiului*, de lângă Târgu-Jiu, când o puternică patrulă germană, care pătrunsesse până acolo, a fost respinsă de populație. Odată cu Regimentul 18 Gorjiu, Ecaterina Teodoroiu a luat parte la numeroasele lupte, la *Brătina*, *Peșteana*, etc., și participând la glorioasa victorie românească, concretizată prin zdrobirea unei divizii bavareze. În retragere, între *Răcari* și *Filiași*, eroina Ecaterina Teodoroiu a fost rănită de o schije de obuz și a fost evacuată în Moldova. Vindecată, ea a luat parte la refacere și, cu un zel admirabil, a îngrijit pe soldații bolnavi de tifus exantematic. Primind gradul de sub-locotenent onorific, în Regimentul 43/59, Ecaterina Teodoroiu a fost decorată cu „*Virtutea militară*“. De atunci a fost nelipsită dela regimentul ei, ducând aceeași viață cași camarazii săi, înfruntând cu curaj

toate nevoile și lipsurile, și ocupându-să cu toată inima de soldații ei îi pregătea cu vorba și fapta pentru ziua cea mare de luptă, care în fine a sosit. Deși comandantul, voind să-i crute viața, i-a propus o ocupație la postul de ajutor al răniților, Ecaterina Teodoroiu n'a voit să primească și a cerut cu mare stăruință ca să meargă cu soldații ei la luptă, pentru ca să răsbune pe sorioarele sale rămase sub jug străin.

Intr'o dimineață tunurile au început să bubuie strașnic, pădurea să răsunе de șuerul proiectilelor, de șgomotul obuzelor care să spărgeau, iar batalioanele înaintau pe furis prin deasa pădure, spre inimicul ascuns prin tufișuri. Potolindu-să tunurile

Ecaterina Teodoroiu.

au început mitralierele și atunci ai noștri s'au aruncat furioși la atac. Ecaterina Teodoroiu era în fruntea plutonului; lupta fusese grea, înverșunată, și soldații să luptau cu copacii și cu tușele de după care curgeau gloanțele ca ploaia, până târziu noaptea, când pădurea s'a mai liniștit. *Zâna regimentului*, cum îi ziceau unii soldați, eră la post, cu inima oțelită, înflăcărâ soldații ei cu vorba și cu fapta. În seara următoare, inimicul cu puteri noi dă un contra-atac furios, dar vitejii noștri l'au oprit pe loc cu granatele și cu baionetele. În învălmășeala aceasta un glont năprasnic lovi drept în inimă pe *fecioara-ostas*, care căzu lângă soții săi de luptă.

Astfel s'a stâns această *fată sfântă*, în vrăstă de 19 ani, și numele ei încunjurat de aureola vitejiei va străluci în mijlocul eroilor noștri, căci ea a fost fecioara aleasă de Dumnezeu ca să

ilustreze marea epopeie a desrobirii neamului nostru, înfăptuind România Mare!

Virtuțile *fecioarei dela Jiu* sunt foarte bine caracterizate de Colonelul *Pomponiu*, comandantul Regimentului 43/59, în ordinul de zi dat la 24 August (6 Sept.) 1917, pe care îl transcriu întocmai: „În timpul ciocnirii de eri noapte, pe Dealul Secului, a căzut în fruntea plutonului său, lovită în inima-i generoasă, de două gloanțe de mitralieră, voluntara Ecaterina Teodoroiu, din compania 7-a. Pildă rară a unui cald entuziasm, unit cu cea mai stăruitoare energie, aceea, pe cari unii au numit-o cu drept cuvânt „Eroina dela Jiu“, s'a dat jertfa supremă, lipsită de orice trufie, de orice deșartă ambiție, numai din dragostea de a apăra pământul țării noastre, cotropit de dușmani. Ecaterina Teodoroiu a fost la înălțimea celor mai viteji apărători ai țării sale, pe cari i-a întrecut prin puterea cu care își înfrângea slăbiciunea femeiască, știind să dovedească vigoarea bărbăției de trup și suflet și calitățile întregi ale unui ostaș îndrăzneț, neobosit și plin de entuziasmul de a să face folositor cu orice preț. Aceea care a luptat ca un viteaz din alte vremuri, la Târgu-Jiu, aceea care s'a desfășurat o energie rară împotriva „morții albe“, care a secerat pe camarazii ei bolnavi de tifus exantematic, pornise din nou în luptă cu un avânt renăscut, cu nădejdea că va contribui și ea la opera cea mare a răsbunării, la a cărei pregătire a luat parte activă. A căzut înainte de a ajunge la țelul acestei revanșe. S'a dat viața cu simplitatea eroismului adevărat, nu pentru a obține apoteoza de vorbă, ci pentru că așa cerea inima ei, pentru că așa credea sufletul ei, că i să împlinește datoria vieții. Aceea care în vitejia-i comunicativă a murit în clipa când să descopere, spre a-și îndemna ostașii cu vorbele: „*Inainte băeți, nu rălăsați, sunteți cu mine*, — are drept din clipa aceasta la cinstea vecinică a tuturor Românilor. Pentru dragostea-i de țară, pentru simțu-i rar al datoriei, pentru energia și avântul cu care s'a împlinit, ceace socotea misiunea ei, până la jertfa supremă, o citez la ordin de zi pe Regiment, dând-o ca pildă tuturor ostașilor!“

D. *Petronius* scrie în *Viitorul* că: „Ecaterina Teodoroiu a întrupat în avântul, în vitejia și în jertfa ei pentru țară, sufletul generos și eroic al neamului nostru. Dacă este permis a compara lucrurile mari cu cele mici, cum spune poetul latin, ne îngăduim să punem pe Ecaterina Teodoroiu în mica scenă a unui popor mic, în acelaș rang cu acea splendidă vizionară, pe care biserica romană a așezat-o în rândul sfintelor, pe martira, profeta și inspirata fecioară din Orleans, care a murit pe rug, sacrificată pentru cel mai frumos ideal al vieții: *moartea pentru libertatea patriei!* Ca și fecioara din Domrémy, eroina noastră nu s'a speriat de pericole, n'a simțit moartea cum o încercuește, n'a avut alt gând decât acela ca, în fața pericolului de ași vedea scumpul pământ natal pângărit de străinul dușman, să lupte și să moară!“

În onorea *fecioarei dela Jiu*, care a făcut să reinvie și să

dea iarăși realitate legendei *Ioanei d'Arc*, d-l *Emilian Berea* a publicat următoarea poezie, intitulată „*FECIOARA DELA JIU*“:

Pornită de pe văi fermecătoare,
 Tu ai urmat a sângelui chemare
 Când trâmbița sună pe munți și dealuri
 S'adune iar oștirea 'mprăștiată,
 Și când veneau ostașii valuri, valuri
 Erai și tu'ntre ei, vitează fată,
 Și ai pornit cu sufletu 'n credința
 Că tot a noastră fi-va biruința,
 Că într'o zi, oricât de'ndepărtată,
 Ne-a răsări al libertății soare,
 Tu ai pornit cu inima 'mpăcată
 Să-ți aperi casă, scumpele hotare.
 Și fapta ta măreață, de martiră,
 Mări elanul celor ce privără.
 Cum ai căzut de-un plumb vrăjmaș lovită, —
 Și'n pacea sfântă a nopții solitară
 P'un pat de crengi, cu flori împodobită
 Duceau să'nmormânteze o fecioară!

Osemintele fecioarei s'au transportat în ziua Eroilor, 9 Iunie 1921, la Târgul-Jiu, cu mare cinste, când a avut loc și desvelirea monumentului pentru glorificarea vitejilor Gorjâni căzuți în războiu, și s'au depus în cavoul construit lângă catedrală. În momentul coboririi sicriului în cavou, tunurile au tras mai multe salve, iar două aeroplane au evoluat pe deasupra mulțimii. Rugăciunile le-a zis episcopul *Vartolomeiu*, iar generalul Istrati, în numele armatei, a făcut istoricul actelor vitejești desfășurate de eroină. Au mai vorbit în cinstea ei ministrul Octavian Goga, deputatul Virgil Slăvescu și studentul Budișteanu.

D-ra *Atena Călugăreanu*, președinta comitetului de inițiativă, a făcut un apel către sculptorii din România-Mare îndemnându-i să concure cât mai mulți pentru monumentele eroinei *Ecaterina Teodoroiu*, monumente dintre cari unul să se ridice în satul ei natal, comuna Vădeni (Gorjiu), iar altul în București. Monumentele aceste vor mărturisi la ce înălțime, la ce glorie s'a înălțat sufletul femeii române în războiul pentru întregirea neamului.

Pentru completarea celor scrise mai sus, reproduc, aci după ziarul „Viitorul“ (No. 4279 din 1922) articolul din foiță, care scoate și mai mult în lumină virtuțile bravei fecioare moartă pe câmpul de onoare:

Eroina *Ecaterina Teodoroiu* a fost fiică de umili țărani din Gorjiu; cercetase în cohorta „Domnul Tudor“, ea a organizat lupte dela digul Jiului pentru apărarea Târgu-Jiului, cu milițieni, sergenți de stradă și cercetași respingând pe vrăjmași, cărând pe linia de luptă și gloanțe cu poala la bravii apărători.

Imbrăcând haina de ostaș în regimentul 18 Gorjiu, ea luptă alături de flăcăii Gorjiului. Desprețuitoare de moarte servise de călăuză oștilor pe cărările munților Gorjiului; scăpase de sub ploaia de gloanțe, a vrăjmașilor, tovarășii de arme din inecul apelor Jiului, luase parte și luptase ca cel mai viteaz în celebrele lupte de pe Jiu, când fură strivite divizia 11 Bavareză și divizia de cavalerie Maria Luiza. A fost rănită grav și evacuată în retragere până la Iași.

„In ziua de 10. Octomvrie 1916, scrie ea, primesc botezul de sânge, dar avântul răsbunării m'a făcut să pierd prevederea și sunt luată prizonier. Escortată de un soldat german, care mi-a luat arma, am fost trimisă, unde, nu știu. In cale, mi-aduc aminte că am încă revolverul, două gloanțe în capul sentinelei mi-am redat libertatea. Imi iau arma și fug pe poteci în spre ai noștri, sunt văzută însă la un luminis și o ploaie de gloanțe râpăie în urma mea, rănindu-mă la piciorul drept. Nu simt nimic, libertatea îmi dă aripi. Fug înainte și la două noaptea sunt între ai mei, căroro le descriu poziția inamicului. Vor să mă bage în spital, dar nu primesc și plec în luptă cu un bandaj sumar. Iau parte la un atac de baionetă și cu toată greutatea armeei, avântul îmi dă puterea șiucid trei dușmani. Sunt mulțumită. La Bărbătești, o bombă îmi fracturează tibia și coapsa stângă, așa că în timpul retragerii am fost tot în spital“.

A stat zile și nopți întregi pe timp de ploaie torențială în tranșee, a suportat toate mizeriile timpului rău, ce era pe atunci, cu un curaj care uimise pe toți camarazii ei. In Noemvrie 1916, într'una din gările dinaintea Piteștilor, într'un tren de evacuare, să află Ecaterina Teodoroiu; eră îmbrăcată ostășește, cu arma deasupra capului, rănită la ambele picioare de schije de obuz, palidă din cauza rănilor, care să infectaseră, și din lipsă de aer. Cu dânsa să mai aflau încă doi grav răniți.

Deși lipsită de puteri, Ecaterina să oferi singură să dea îngrijire camarazilor ei ca o adevărată soră. Unul din ei muri după câteva stații, binecuvântându-o.

Ecaterina a fost însuflețită de cel mai curat sentiment al datoriei către Patrie și Tron. Maiestatea sa Regele i-a acordat gradul de *sublocotenent onorific și Virtutea Militară*, răsplata vitejilor.

In *refacere*, cum regimentele s'au amestecat, Eroina dela Jiu este transferată în regimentul 43/59 de infanterie, unde-i este încredințată comanda efectivă a unui ploton. Aci, prin istețimea și prin energia ei *extraordinară*, prin o pricepere clară și ușoară a cunoștințelor, ea dovedea șefilor ei pe cel mai desăvârșit comandant, își însușise chiar *tecnica militară*, așa de bine încât a uimit pe comandantul francez atașat pe lângă divizie. Ea eră socotită și ca cel mai bun ostaș *aruncător de granate*.

Când tifusul exantematic eră mai în furie, Ecaterina a salvat un număr considerabil de vieți omenești.

Să infundă zilnic cu un curaj neobosit, zice un camarad al ei de companie, în noroaiele imposibile ale râpelor lutoase, spre a duce din casă în casă cuvânt de încurajare și de desamortire la nenorocii ostași, umbre cari vegetau și mureau de molimă în întunerecul colibelor, în vreme ce mulți poate care aveau roluri adevărat ale luptei, târau din greu povara datoriei. Ea desprețuie și primejdiile contagiunii și oboseala firească spre a să devota în întregime misiunii ei.

Dotată dela natură cu aceste calități, ea *insuflă soldaților o încredere desăvârșită*, îmbărbătă pe orice soldat, care din cauza oboselii rămâne în urmă în marș, prin câte o vorbă bună, duioasă „prinr'o atențiune cât de mică, dând țigări, ciocolată, coniac, iar *în luptă îndemnă și dă exemplul de rară vitejie*.

„După inspirația divină cu care înflăcăra soldații, zice generalul Broșteanu, nu arareori să auzeau din gura soldaților ei *jurăminte prin care declarau că o vor urmă până la moarte*”.

La Codăești, *în refacere, Ecaterina* să plânga generalului Alexandru Anastasiu, șeful ei, zicând: „Cum să poate, d-le general, să mă despartă pe mine de arma mea? Eu vreau să o am toată viața mea lângă mine“.

Apoi, fiindcă M. S. Regina își arătase dorința de a o avea la Crucea roșie a zis: „Când mă gândesc că ași putea fi obligată într'o zi să-mi părăsesc plotonul meu, să las camarazii mei, să las soldații pe care i-am instruit, i-am povățuit, i-am format eu, să trec la o ambulanță, ori la vr'un spital . . . *mi să strânger inima*. Dar soldații mei, căroră le-am stârnit curajul cu exemplul meu, ce vor simți ei, ce vor gândi ei, ce vor spune ei despre domnișoara sublocotenent, despre sora lor de arme, căci aci înapoia frontului le-a vorbit de nevoia jertfei, iar mâne când va fi să intre plotonul în foc, ea să rupe de ei, va rămâne înapoi. *Nu, aceasta nu să poate!*“ — Simțire sfântă de fecioară! . . .

La 4 August 1917, regimentul pornește în marș pe front în spatele Mărășeștilor și după două săptămâni de marșuri, contra-marșuri și bivacuiri nesigure, regimentul intră pe poziția din Valea Zăbrăuciorului. Au fost *lupte grele de zi și de noapte*, au fost formidabile atacurile dela Muncel, spune generalul Găvănescu, unde pieriseră mulți de ai noștri, dar inimicul fu respins. „*Ecaterina Teodoroiu*, zice generalul Broșteanu, *a fost un strălucit exemplu de virtute ostășească. Soldații vedeau în ea pe un trimis al lui Dumnezeu*“.

În noaptea de 22 spre 23 August 1917 *a fost lovită în inimă de două gloanțe de mitralieră și Ecaterina a murit moarte de erou în fruntea plotonului*.

În ultimul atac în care a murit, ca și în celelalte, își chieamă oștenii și cu cuvinte înflăcărate, cum numai ea știe să le spună, le vorbi de Țară, de Ardeal, de Rege și de Regină și inimile începuse să bată tare, sângele să clocotească în vine și un freamăt cindat să iscă în trupă, fu un monuiment de înmărmurire. Ura! . . .

răsună plin de curaj, iar *Nemții inebuniți își făceau semnul crucii fugind*, spune Virgil Serdaru, *în luptele dela Mărășești până la Oituz.*

Compania a 6-a stă rău, povestește un soldat. Am pornit plotonul I din a 7-a cu domnișoara sublocotenent în frunte. *Domnișoara sublocotenent a pornit cea dintâiu.* Mitralierele ne băteau rău. Am început să dăm înapoi și ne-am culcat la pământ. *Atunci dânsa a rămas în picioare strigându-ne: „Înainte băieți! Nu vă lăsați; după mine, după mine!”* și am pornit înainte.

Așa s'a stâns Ecaterina în floarea vieții, senină și încrezătoare în steaua țării sale, cu nădejdea, care n'a încetat o clipă să-i lumineze sufletul și să-i aprinză vitejia.

Pentru faptele vitejești, din a doua parte a campaniei, pentru dragostea de țară, pentru simțul rar al datoriei, pentru energia și avântul cu care ș'a îndeplinit ceea ce consideră misiunea ei până la jertfa supremă, Ecaterina a fost citată pe ordin de zi în care să arată că meritele ei au făcut ca numele tineretului român să fie clasat printre cel dintâiu din lume, iar *eroina Ecaterina intitulată oficial „Jeana d'Arc” a românismului.*

Despre viața ei să pot găsi pagini de un lirism neîntrecut în cele scrise de Virgiliu Serdaru în luptele dela Mărășești până la Oituz și de Corneliu Moldovanu, cât și în cele scrise de comandanții și camarazii ei.

*„Ecaterina zice Corneliu Moldovanu, a fost aleasă de destinul istoric ca să reînvie și să dea iarăși realitatea legendei Jeanei d'Arc și a fetei dela Cozia, să ilustreze cu chipul ei iluminat un vers din marea epopee a desrobirii noastre și în urmă, eterică și neînțeleasă ca o minune, să se reîntoarcă în lumea de minuni, unde sufletul viețuiește pururea în fericire și apoteoză! *)*

29 Aug./11 Sept. 1917.

M. S. Regele nostru a răspuns telegramei Regelui Angliei astfel: „Mesagiul M. V. Mi-a sosit în momentul când trupele ruso-române au rezistat atacurilor sălbatice ale inamicului, timp de două săptămâni neîntrerupt. Sosindu-Mi în momente așa de grele pentru Mine și Țara Mea, mesagiul M. V. ne-a mișcat adânc, căci în împrejurările de acum nimic nu ne încălzește mai mult decât când simțim solidaritatea strânsă a Aliaților. În lupta dusă alături de frații săi de arme ruși, armata Mea reorganizată a rezistat cu bravură atacurilor violente și repetate ale inamicului. Ea are un profund sentiment de admirație pentru trupele britanice, care cooperează cu bravele trupe franceze, cărora le trimite cele mai frumoase urări de succes“.

*) În ziua de Duminică, 31 Maiu 1925, s'a desvelit cu mare pompă monumentul Ecaterinei Teodoroiu, în orașul Slatina, în prezența M. S. Reginei Maria, a ministrului de războiu, generalul Mărdărescu, a autorităților din oraș și a delegaților din țară.

Ziarul francez „Figaro“ publică pe o jumătate de pagină un articol splendid al M. S. Reginei Maria a României, drept omagiu Francezilor, cari au căzut victime datoriei și devotamentului pe pământul țării noastre. Regina mulțumește generoșilor donatori francezi, cari au subscris pentru spitalul francez din București, apoi Ea aduce omagii nobililor soldați cari luptă sub ordinea gloriosului general Berthelot, pe care Românii îl iubesc și îl venerază ca pe un erou național. Articolul se termină astfel: „Înainte Românii iubeau Franța, cum să iubește tot ceea ce este dulce și frumos în lume. Astăzi, când ea oferă suferințelor noastre, înafară de grația geniului său, și sângele copiilor săi, noi o iubim nu numai ca pe o soră mai mare, ci ca pe o mamă care își susține copiii săi și îi conduce“.

Intr'un discurs rostit la Birkenhead primul ministru al Angliei, Lloyd George, a vorbit în termeni foarte elogioși despre România, spunând între altele: „Cine ar putea să omită importanța rezistenței armate pe care o opune România inamicului nostru comun? Românii au adus servicii incalculabile Aliatilor prin apărarea tenace a Moldovei. Fiii lor apără o mare parte a țării împotriva unei invaziuni dușmane, în condițiuni descurajante. Românii s'au luptat cu succes și chiar Germanii s'au mirat de asemenea rezistență eroică. Când va sosi momentul oportun, Aliatii nu vor putea uita România, care în tot timpul războiului s'a făcut datoria în chip strălucit.“

Ziarele rusești anunță moartea fostului președinte de consiliu *Stürmer*, care odată cu izbucnirea revoluției fusese arestat sub acuzarea de tradare a intereselor Patriei și luare de mită dela Germani. El fusese închis în fortăreața Petru și Paul, iar în urmă îmbolnăvindu-să a fost internat într'un sanatoriu. Procesul lui eră să se judece după terminarea procesului lui *Sukhomlinov*, fost ministru de războiu, ticăloșiei cărora să datorește dezastrul Rusiei și în mare parte suferințele noastre.

30 Aug./12 Sept. 1917.

Aseară la ora 11 am plecat din Iași, unde venisem în afaceri de serviciu ca să mă întorc la Fălticeni. Am luat loc în trenul *curier*, în vagonul al 4-lea dela coadă, căci în această parte erau toate vagoanele cari nu să schimbă la Pășcani și mergeau de-a dreapta la Botoșani, așa că noi cari eram în aceste vagoane schimbam trenul numai la Dolhasca. Trenul curier ca de obicei eră lung de peste 60 de vagoane, pline și pe dinăuntru și pe dinafară de multă lume, majoritatea însă erau soldați ruși. Am ajuns cu bine în gara *Târgu-Frumos* pe la ora 1 jum. după miezul nopții.

Stând în gară, după câteva minute, auzim pe un împieगत strigând cu o voce puternică și grăbită către mașinistul nostru ca să deie repede drumul mașinii că vine trenul cu refugiați, și acest strigăt s'a repetat de mai multe ori, la intervale foarte scurte și cu voce din ce în ce mai puternică. Atunci cu toții am în-

teles ce ne așteaptă. Un murmur general de spaimă și de groază să auzea din toate părțile; toți căutau să fugă și să sară, dar cei din interiorul vagoanelor n'o puteam face, coridoarele fiind îmbâcsite de lume. Eu ședeam în compartimentul dela extremitatea vagonului din spre mașina trenului nostru, pe banca din spre capăt. Instinctiv m'am ridicat în picioare ca să stau în mijlocul compartimentului, fixându-mi bine picioarele ca să pot suportă mai ușor sguduiturile, mi-am încrucișat brațele asupra peptului, ca să fiu mai bine apărat și mi-am zis: acum fie ce va fi! Pe mine m'au imitat și ceilalți 4 călători de pe aceeași bancă, iar cei 5 de pe banca din fața noastră au stat locului, neputând face același lucru ca noi.

După câteva minute să produce groaznica ciocnire, cu un sgomot asurzitor, infernal... Vagonul nostru să apleacă într'o parte, fără ca să se răstoarne, dar perețele împreună cu banca și polița s'au spart și sfărîmat. Apoi vaiete, țipete și plângeri năpădiră văzduhul... Sguduiturile au încetat, vaietele însă continuau din ce în ce mai pronunțate și mai sfâșietoare. Unul din compartimentul nostru, om prevăzător, aveà o lunânare și chibrituri, cu ajutorul cărora ne-a scăpat de bezna în care eram, luminându-ne mintea și sufletul.

Acum ne-am venit în fire, căci din minutul ciocnirii par'că eram în nesimțire. Din cei 10 călători, câți eram în compartimentul nostru, numai *trei* au fost răniți ușor la frunte: doctorul Mihail Savu (Naiu), căpitanul Economu, profesor la școala de artilerie din Botoșani, și o doamnă, soția unui ofițer din Dolhasca. Văzându-mă scăpat întreg în mijlocul sdrobiturilor și țândurilor din jur, am început să fiu emoționat, să-mi bată inima mai tare, să am un fel de neastâmpăr... A mai trecut câteva clipe până ce ne-am recules cu toții și am început să ne întrebăm fiecare în ce stare am rămas, iar cei 3 răniți, cu fața plină de sânge, fără să se vaiete, mulțumeau lui Dumnezeu că au scăpat numai cu atâta.

Ne-am căutat care cum am putut pachetele cu cari am plecat din Iași și de printre ruine le-am scos fără. ca să se fi pierdut nimic. Ordonanța mea, care erà în coridor, lângă ușa compartimentului, a scăpat cu bine împreună cu toți cei de acolo. De eșit erà imposibil, ușile neputându-să deschide, vagonul fiind răsturnat pe jumătate. Atunci am spart geamurile și încet cu încetul am eșit pe rând prin ferestre, fiind ajutați de cei de afară, în mare parte soldați ruși.

Iată-ne scoși din vagon. Acum ne-am putut dà seama bine de înfiorătoarea priveliște a dezastrului. Am zis la început că vagonul nostru erà al 4-lea dela coadă; cele trei vagoane dinapoia lui erau încălecate unul asupra altuia, adecă cel din urmă asupra celui de al 2-lea și acesta asupra celui de al 3-lea, care era un vagon de cl. III ca și al nostru, plin de soldați. Vagonul din urmă erà vagonul poștei rusești și al 2-lea al poștei românești.

Dela vagonul nostru înainte n'a mai fost nici o stricăciune. Acum s'a început scoaterea morților și a răniților din cele trei vagoane încălecate și în mare parte sfărâmate. Au fost 6 morți și 20 răniți grav, iar ceilalți răniți ușor. In celelalte vagoane unii călători erau ușor răniți sau contuzionați. Aflându-se, din fericire, în gară un tren sanitar rus cu tot personalul medical și cu material abundent de pansament, am început toți cei chemați să legăm răniții și să le dăm tot ajutorul trebuincios.

Prima mașină a trenului care a venit peste noi, lovind vagoanele a sărit de pe șini suferind mari stricăciuni; mașina a 2-a n'a suferit nimic; mașiniștii și fochiștii de pe ele au dispărut; de jeaba i-a căutat un colonel din trenul nostru cu revolverul în mână ca să-i împuște, căci, zicea el, nu înțelege ca viața lui, în loc să se piardă pe front pentru salvarea Patriei, să se stângă în gara Târgului Frumos, în mod așa de ticălos.

Dacă numărul morților a fost așa de mic, precum și acela al răniților grav, aceasta să datorește pe deoparte că mașinistul nostru reușise să puie trenul în mișcare, fără însă să aibă timpul ca să-i deie și viteza trebuitoare pentru a evita ciocnirea; iar pe de altă parte că numai cele patru vagoane din urmă au fost atinse și dintre acestea cele două din capăt erau de poștă cu personal mic. Apoi alt noroc mare a fost că nu s'a aprins nici un vagon, nefiind nici unul iluminat, și am scăpat de foc, care în nenorocirea delă Ciurea a făcut așa de numeroase victime.

Cercetând cauzele acestui accident nenorocit am aflat următoarele: Prima greșeală a făcut-o mașinistul trenului nostru, care, pentru ca să-și umple cazanele mașinelor cu apă, s'a oprit cu ele în dreptul rezervoriului cu apă, așa că mai mult de jumătate din tren a rămas în afară de ac, cece a făcut ca trenul cu refugiați să deie peste trenul nostru, neputând intra în gară pe altă linie. A doua greșeală, poate și mai mare, a fost că semnalele date trenului care venea peste noi, n'au fost observate de mașinistul și fochistul acelu tren, căci amândoi dormeau.

După un ceas am plecat din această gară, care pentru mine va purta numele de *Târgul Urât*, mulțumind lui Dumnezeu că m'a scăpat din gura morții, ca să pot vedea și eu *România Mare*, după care am oftat din cea mai fragedă copilărie.

Despre acest accident nu s'a scris nimic prin ziare. Poate că s'a făcut bine, căci destule sunt celelalte amărăciuni ale vieții noastre de acum și nu ar fi de nici un folos ca să se mai vâre spaima și frica în sufletele celor cari sunt siliți să călătorească pe aceste vremuri

31 Aug./13 Sept. 1917.

La încheierea lunii August, așa de mare, poate cea mai mare lună a războiului nostru, în care s'au săvârșit atâtea fapte strălucite de eroism din partea armatei române, mulțumită căroră

una din cele mai năprasnice *ofensive*, pregătită pe o scară mare și cu deosebită vigoare de către cel mai genial general german, vestitul mareșal *von Mackensen*, spărgătorul de fronturi, să cuvine să ne mai oprim puțin la cele două puncte strălucitoare, care luminează deapururi marea epopoeie a *Românismului*, la *Mărăști* și la *Mărășești*. Din tot războiul României, după luptele și victoriile de pe pământul sfânt al Ardealului, după apărarea vitejească a trecătorilor carpatine, la *Jiu*, la *Câneni*, la *Dragoslave*, la *Predeal* și la *Buzău*, ca să nu vorbim decât numai de cele mai importante, apoi după luptele uriașe de lângă *București*, dela *Neajlov* și *Călugăreni*, menite să nimicească cu totul pe unul din vrăjmași, care venise de peste Dunăre, și care cu siguranță ar fi fost cea mai strălucită *victorie*, dacă am fi fost ajutați cât de puțin de aliații noștri Ruși, cari stăteau impasibili la spatele nostru, fără să să miște, cu toate solicitările comandamentului nostru, pretextând că n'au ordin dela comandamentul lor superior, iar pe de altă parte dacă n'ar fi fost trădarea unuia din generalii noștri, condamnatul Socec, — după toate aceste lupte năprasnice, zic. cele mai însemnate fapte de arme sunt cele petrecute în zilele de 11/24 până la 16/29 Iulie, cunoscute sub numele de *ofensiva dela Mărăști*, și cele din zilele de 23 Iul./5 Aug. până la 7/20 Aug., așa zisă *defensivă dela Mărășești*.

La *Mărăști* a avut loc minunata izbucnire a puterii noastre de *ofensivă*, care după luni de înfrângeri nemeritate și de crude desamăgiri, s'a reinălțat victorioasă pentru recucerirea pământului românesc cotropit și desrobirea fraților rămași într'o tristă așteptare. Trupele noastre, într'un avânt căruia nimic nu îi s'a putut împotrivi, au trecut peste linile germane, întărite cu tot meșteșugul răsboinic al cotropitorilor și apărate de trupe de elită, și au făcut să răsunе iarăși în văile *Vrancei* acel strigăt de libertate și de biruință, și care nu s'ar fi oprit decât departe, departe, dacă cei chemați de noi, aliații noștri, s'ar fi făcut datoria. Rezultatul total al luptelor dela *Mărăști* a fost: desrobirea unui teritor de aproape 20 kilometri în adâncime pe un front de 40 kilometri; peste 4000 prizonieri; peste 50 tunuri de câmp, tunuri grele și de tranșee; peste 80 mitraliere, un material de războiu imens și peste 80 vagoane de munițiuni. Acestea au fost isprăvile Armatei II, comandată de marele general *Alex. Averescu*, — și pe când urma să înceapă *ofensiva* Armatei I s'a primit un ordin dela marele comandament prin care să spunea că guvernul rusesc *oprește orice ofensivă* pe întregul front oriental, prin urmare și pe frontul românesc. Această veste a căzut ca un trăsnet asupra armatelor române și hotărîrea rusească a fost o lovitură din cele mai mari, care ni s'a putut dà, căci ea lovea speranțele și aspirațiunile noastre, lovea în amorul propriu, în demnitatea și în sufletul tuturor Românilor. Vitejii noștri s'au oprit fără să ajungă la țintă, dar fapta lor a rămas ca o dovadă nemuritoare a forței morale și a pregătirii tehnice a armatei românești refăcută.

La *Mărășești* ne era rezervată o altă încercare, mai grea dar și mai glorioasă, care să dea lumii convingerea că o armată, mare prin eroismul ei, apără ultimul drapel al onoarei și libertății aici în răsăritul Europei. Prin luptele dela *Mărășești*, am dovedit capacitatea noastră de *rezistență*, care s'a arătat mai presus chiar decât *puterea de atac* dela *Mărăști*, căci acolo dușmanul ar fi putut invoca surprinderea și nepregătirea, pe când aci el însuși a plecat la atac, cu toată formidabila sa mașinărie de războiu în acțiune, pentru a sparge un front, pe care îl socotea drept singurul capabil de rezistență în toată întinderea dela Riga până la Marea Neagră. Generalul Mackensen, irezistibilul, cu cele mai bune trupe de Germani, întărite de Bavarезii invincibili, și c infernală artilerie, care își făcuse faima la Verdun, au pornit cu furie asupra frontului nostru, care trebuia spulberat ca un zaplaz de scânduri, și în 20 de zile să cucerească Moldova și să ajungă la Iași, iar armatele române bătute să fie alungate în Basarabia. Dar cu toate cele 14 Divizii, dintre cari 10 germane, cu toate sutele de guri de foc, de toate calibrele, până la 305, și cu tot armamentul și bogăția lui de munițiuni, mareșalul Mackensen s'a întors biruit, bătut, lăsând mulți Bavarезi spre îngrășarea pământului românesc; și au amuțit tunurile și neclintită a rămas *stânca rezistenței românești*, pe care lumea civilizată, și poate chiar dușmanii, au salutat-o ca pe unul din cele mai mari fapte de arme din războiul mondial. Aceasta a fost isprava Armatei I, comandată de viteazul general *Eremia Grigorescu*. — Să ne aducem aminte întotdeauna de *Mărăști* și de *Mărășești*, aceste două nume glorioase, cari sunt și vor rămânea pentru vecie simbolurile puterii noastre!

Este vrednic de pomenit că *Mărășeștii* mai figurează în istoria noastră la loc de mare cinste încă din anul 1330, când oastea Craiului *Carol Robert*, regele Ungariei, a fost impresurată acolo și nimicită de către *Basarab* Voevodul Țării Românești, la 10—13 Noemvrie, după cum ne arată mult regretatul *Niculae Densusianu* într'un studiu publicat în Buletinul Armatei și Marinei din anul 1909, sub numele de: „Războiul din 1330 între Carol Robert, regele Ungariei, și Voevodul Basarab al Țării Românești.“

Cred interesant și cetitorii de sigur că o să mă aprobe dacă voiu aminti mai amănunțit și rezistența biruitoare dela *Oituz*, care s'a terminat în aceeași zi de 6/19 August ca și aceea dela *Mărășești*, din *defensiva* căruia face parte. Această luptă dela *Oituz* o transcriu aci după descrierea făcută de d-l *I. P. Stănescu*, unul din eroii părtași la ea. La aripa dreaptă a Armatei II, după frumoasa înaintare dela *Mărăști*, Rușii s'au retras și inimicul ne atacă furios încercând să treacă spre Iași. Atacurile principale le-au început Germanii la *Oituz* în ziua de 29 Iul./11 Aug., cu 6 zile după cele dela *Mărășești*, și o clipă au avut succese. Frontul nostru a trebuit să fie retras pe alocuri, dar eroismul neînchipuit de mare al Vânătorilor de Munte, al diviziilor 6 și 7

a stavilit înaintarea germană, tot așa cum la Mărășești apărătorii de acolo au oprit cele mai alese divizii dușmane, cari trecuseră Siretul spre Tecuci. Sfârșitul zilei de 31 Iul./13 Aug. aduse trupelor noastre dela Oituz isbândă strălucită: regimentele germane erau silite să se retragă în fața avântului cu care au mers la contra-atac bravele cordoane ale diviziei 1 de Cavalerie, unități din diviziile 6 și 7, grănicerii și batalioanele glorioase ale regimentului 22 Infanterie din divizia 3. Comandamentul german însă n'a desperat și a încercat cel din urmă atac, care după planul lui trebuia să le aducă la 6/19 Aug. spargerea frontului nostru la Mărășești și Oituz. Fiecare soldat german avea poruncă să înainteze sau să moară. La Oituz atacul a început pe la ora 10 dimineața printr'un bombardament de artilerie din cele mai vijelioase pe care le văzuse frontul român; pământul părea că să surupă sub loviturile ghiulelelor care nu mai conteneau. După 2 ceasuri au trecut la atac din pădurea din față, valuri nesfârșite de germani și unguri, pe cari însă mitralierele și artileria noastră i-a primit cu focuri dela început, așa cum trebuia. Dar, din regimentele noastre, cele mai multe companii erau duse la odihnă și refacere, iar pe poziție aveam numai forțe insuficiente care, reduse la proporția de 1 la 10, trebuiau singure să facă față atacului urias, pe care îl îndreptase dușmanul asupra noastră. Vrajmașul a isbit puternic; linia noastră dela *Coșna și Grozești* a cedat; patrulele germane urcau sus pe *Măgura Nicoreștilor*, amenințând satul și tinzând să-și croiească drum spre *Trotuș*. Cădeau pretutindeni soldații noștri, loviturile dușmanului ne isbeau din toate părțile și, o clipă, toți aveam impresia că până sara vom fi aruncați dincolo de *Trotuș*. De nicăiri nu ne venea nici un ajutor; companiile noastre perduseră aproape jumătate din efectiv și inimicul își sporea mereu forțele. S'au petrecut atunci fapte de sublim eroism și sacrificiu, fapte cari să pot trece în rândul minunilor... Sus pe *Măgura Nicoreștilor*, încunjurați de trei părți de un dușman cu mult mai superior ca număr, rezistam de *trei ceasuri de luptă crâncenă* o mână de flăcăi din Regim. 22 Infanterie și din escadroanele regimentelor de cavalerie, cari, renunțând cu totul la viață își impuseseră o singură hotărâre: *aceea că pe acolo nu trebuia să treacă inimicul*. Comanda sigură a colonelilor *Olteanu* și *Naum* din Cavalerie și a Lt.-Colonelului *Georgescu* din 22 Infant. a strâns oamenii împreștiați, i-a regrupat și i-a îmbărbătat. Și ei rezistau acum. Era un foc înspăimântător acolo sus pe acel triunghi al morții, isbit de sute de ghiulele de 105, 210 și 305, pe cari le trimiteau bateriile austro-germane așezate pe hotar; era un nesfârșit șuier de gloanțe și de sfărîmături de granate; era un jalnic vuiet de durere al celor ce să rostogoleau în țărână, loviți de focul ucigător al schijelor ori de plumbul gloanțelor. Și totuși nimeni nu să gândea să facă un pas înapoi. A fost o încordare ne mai pomenită, a fost o furie mereu crescândă, a fost o rezistență neînfricoșată, și, mai presus

de toate, o dragoste adâncă de sfântul pământ amenințat al țării. Ne împuținaserăm de tot când ne-a venit veste dela *Onești* că ne sosese rezervele în ajutor. Toți am trăsărit de bucurie, dar și inimicul ne atacă și mai puternic, aducându-și mereu forțe noi în luptă. Mai trebuia încă o sfortare, încă o rezistență sdravănă să opunem și celui din urmă atac pe care îl pregăteau Nemții. Dacă ne-am fi retras și am fi pierdut poziția, pierdut ar fi fost întreg frontul până la *Târgu-Ocna* și atunci cine știe unde am mai fi putut opri pe dușmani. Ofițerii și soldații au înțeles aceasta, ne-am înfrățit și am rezistat. Valurile de asalt ale Nemților s'au topit în focul mitralierelor, artileriei și granatelor noastre. Pământul s'a deschis și i-a înghițit pe acei cari căutau să-l supună. Noaptea s'a lăsat asupra noastră, aducându-ne rezervele și o liniște adâncă. Inimicul istovit s'a oprit atacurile pe care le plătise așa de scump În sara aceea nu știeam că așa o pățiseră și la *Mărășești*. Bucuria noastră ar fi fost și mai mare și sufletele noastre îndurerate de pierderea camarazilor iubiți, cari căzuseră lângă noi, ar fi fost mai mângăiate În zilele următoare, Germanii n'au mai încercat mare lucru la *Oituz*, mărturisindu-și greaua înfrângere hotărâtoare din ziua de *6/19 August*.

După telegramele sosite astăzi, la *Londra* toți atașaii militari străini de pe frontul român, vorbesc în terminii cei mai entuziaști de elanul și eroismul trupelor noastre. În toate cercurile din *Capitala Angliei* a produs o vie satisfacție primirea călduroasă făcută la noi celor două mesagii: al Regelui *George* și al primului său ministru *Lloyd George*.

Italianii au făcut în timpul ultimei ofensive o pradă imensă, numărându-să până acum: 145 tunuri, dintre cari 80 de calibru mare și mijlociu; 94 bombarde; 322 mitraliere și 11,196 puști. Cea mai mare parte din aceste arme sunt acum în funcțiune în contra foștilor lor posesori.

1/14 Sept. 1917.

Ziarul englez *Daily News* în unul din numerii săi mai proaspeți scrie următoarele: „Nu am putut aduce decât un foarte slab mesagiu valorii, îndemnării și tăriei cu care armata română, inferioară în număr și armament, a respins unul după altul toate atacurile inamice pe frontul *Moldovei*. Dacă nu ar fi fost neînfrântă rezistența *Românilor*, înfrângerea rusă din *Bucovina* și din sectoarele alăturate ar fi avut urmări cu mult mai serioase“.

Comunicatele Marelui Cartier General german nu mai poartă de loc numele generalului feldmareșal *von Mackensen*, comandantul armatelor nemțești de pe frontul român de sud și sud-vest. Numele ilustrului general, care sună mândru și amenințător în timpul groaznicelor atacuri în masă date de armatele bavareze și prusace la *Mărășești* și pe *Siret*, a dispărut de câteva zile. Vestitul *Mackensen* văzând că treaba nu merge bine s'a retras iscălitura. Nu este de mirare când să știe că chiar un

ofițer german, luat prizonier, a zis în limba lui „Mackensen s'a blamat“ s'au după cum am zice noi: *s'a făcut de răs!*

Corespondentul unui ziar american, care vizitând frontul din răsărit s'a abătut și pe la noi, spune că revoluțiunea rusească n'a avut nici o influință asupra Românilor. Dorul de a se răsbună pe Germani și a-i scoate din țară stăpânește inima Românilor mai mult decât oricând. Preocupați de acest gând, Românii uită totul. Atât cât a îndurat poporul român, n'a îndurat alt popor. Foamea, mizeria, tifusul și colera, cari au secerat mii de vieți, n'au putut înfrânge hotărîrea Românilor de ași salvă țara și de a înfăptui prin arme România Mare. De aceea Românii îndură totul, fără să cugete la altceva. Toate sunt lăsate la o parte pentru Idealul Național, căruia să închină azi toți Românii. Soldatul militarului român merită lauda întregii lumi. La o petrecere dată lângă o frumoasă pădure corespondentul american a fost părtaș al veseliei generale și a rămas entuziasmat. Dorința tuturor este să ducă lupta cu orice preț, mai departe. Moartea e ceva care nu înspăimântă pe Români.

Acestea ni le aduce la cunoștință *Neamul Românesc*, după ziarul fraților noștri din America „*Românul*“.

În Iași a intrat astăzi unul din cele mai încărcate de glorie dintre regimentele noastre, regim. 9 de vânători, în frunte cu bravul lui Colonel *Rasoviceanu*. El a intrat mândru, în minunată ordine soldățească și în sunetul trâmbițelor, aclamat de public cu urale nesfârșite și cu risipă de flori, aruncate de pe trottoare și de prin ferești. Acest regiment viteaz a fost o lună întreagă pe trei câmpuri de luptă apărând locul cel mai periculos și ținându-l cu tărie, umplând golurile și păstrând linia. Dintre cei 1500 câți au defilat astăzi, numai vr'o 200 sunt dintre aceia cari au plecat acum trei luni (vezi la: *26 April/9 Maiu*) pe front, ceialți s'au lăsat trupurile lor tinere în luncile *Siretului*, în râpele *Șișitei* și pe dealurile *Putnei*, ca să ție în viață patria și idealul ei, după cum așa de frumos zice d-l Nicolae Iorga.

2/15 Sept. 1917.

În Mănăstirea *Zograful* din Sfântul Munte *Atos* s'a găsit *Steagul lui Ștefan cel Mare*, care prin mijlocirea și multa stăruință pe lângă șeful armatelor aliate a d-lui *G. C. Ionescu*, consul general al României la Salonice, a fost ridicat din mănăstire și dat nouă, scăpându-l dela o peire sigură. Acest steag este pentru noi o rămășiță scumpă, mai ales în împrejurările actuale, deoarece ea ne vine dela Voevodul, care cu patru veacuri înainte, luptându-să contra acelorasi dușmani de astăzi, Nemții, Ungurii și Turcii, a făcut să răsbată în lume gloria armelor române. Steagul acesta după descripția dată de ziare are mărimea de 1 m. 23 cm. pe 0.95 cm., și este de atlas roșu pe care să află brodat cu fir de aur și de argint chipul Sfântului Gheorghe, cu sabia în mână,

șezând pe tron și având sub picioare un bălaur cu trei capete. Doi îngeri, unul dintr'o parte și altul din cealaltă parte, îi pun pe cap o coroană pe care să văd, astăzi, două rânduri de petri prețioase de rând, probabil în locul celor veritabile pe care trebuia

Ștefan cel Mare.

să le aibă coroana, și îi oferă unul scutul și celalalt spăda, ca armă de luptă. Atlasul roșu, pe unde a rămas nebrodat prăpădindu-să a fost înlocuit de Călugări prin catifea roșie grenat. Inscriptia de pe câmpul liber, de pe partea dreaptă și stângă a ca-

pului a fost scrisă de un călugăr din mănăstirea Zografu cu litere cirilice în grecește: *O Agios Georgios O Kapadokios* (Sfântul Gheorghe Capadocianul). De jur împrejurul steagului să află scrisă cu litere cirilice, măestru împletite și cusute cu fir de argint, în felul aceloră cari să vad pe mormintele Eroului și al Doamnei dela Putna, cu aceleași prescurtări și ligatură obicinuită, următoarea inscripție în limba slavonă și care tradusă în românește sună astfel: „O răbdătorule de chinuri și purtătorule de biruință Mare Gheorghe, carele în nevoi și în nenorociri vii în grabă apărător și ferbinte ajutător, iar celor necăjiți bucurie negrăită ești, primește dela noi această rugăciune a smeritului rob Io Ștefan Voevod, cu mila lui Dumnezeu Domn al Țării Moldovei, păzește nevătămat în acest veac și în cel viitor, cu rugăciunile celor ce te cinstesc, ca să te preamărească în veci, amin. Și s'a făcut în anul 7008 (1500), iar al Domniei lui anul al 43°”.

Este o fericire că tocmai în aceste timpuri grele, steagul acesta a ajuns în stăpânirea noastră, acum când scumpa noastră țară, după patru veacuri și mai bine, poartă aceleași lupte în contra acelorăși dușmani și pentru înfăptuirea aceluiași ideal național. Acest steag care reprezintă pe eroul cu sufletul aprins de cel mai înfocat patriotism și cu credința în puterea și ajutorul lui Dumnezeu, alături cu patriotismul și dragostea nemărginită de țară a marelui nostru Rege, sunt în deajuns pentru a insuflă în inimile bravilor noștri ostași curajul și vitejia neînfrântă, cu ajutorul cărora să alunge barbarii blestemați, cari ne-au încălcat și pângărit scumpul și mănosul pământ al mult iubitei noastre țări.

Despre Steagul lui Ștefan cel Mare a pomenit d-l *Paul Deschanel* în discursul său dela Sorbona (vezi la 31 Iul./13 Aug. 1917). Acest Steag a fost predat de către d. ministru de războiu, generalul Rășcanu, Mitropolitului Primat Miron spre păstrare în ziua de 8 Febr. 1920 (vezi această zi în tom. II), cu mare paradă la Mitropolie.

3/16 Sept. 1917.

Astăzi la ora 11 a. m. a sosit în Iași misiunea americană, însoțită de d-l *Wopicka*, ministrul plenipotențiar al Statelor-Unite. Ea a fost aclămată de mulțimea aglomerată pe peron și-a fost întâmpinată de secretarul general al Ministerului de războiu, de prefectul poliției, de comandantul pieții, de directorul general al sănătății publice și alte persoane oficiale de distincție. Misiunea să compune din 39 de persoane, dintre cari 31 medici și surori de caritate, cari vor rămânea în permanență în țară. Ceia-lalți 8 membri formează misiunea propriu zisă, care a venit la noi ca să studieze toate chestiunile în legătură cu războiul și să avizeze la urgentele măsuri de îndreptare. Această misiune mai are rolul de a studii în deaproape chestiunea foarte importantă a aprovizionării pieții noastre cu alimente și mărfuri. Ea rămâ-

ne în țară o lună și jumătate. Misiunea este preșidată de d-l *Anderson* și să compune din d-nii inginer *Artur Graham Glasgow*, dr. *Francis Peabody*, avocatul *Bernard Fleyner*, dr. *H. G. Wells* (profesor universitar), dr. *Robert Bryand*, unul din cei mai mari chirurghi operatori din America, și încă alți doi doctori. Misiunea stă în strânse raporturi cu Ministerul de rășboiu și cu d. dr. *I. Cantacuzino*, directorul general al sănătății publice.

4/17 Sept. 1917.

Marele ziar londonez „Times“, comentând discursul primului ministru Lloyd George, în care să face elogiul armatei române, scrie: „Tot atât de meritat este omagiul cordial pe care primul ministru l'a exprimat în cece privește rezistența României. În adevăr Românii au arătat curaj tenace în împrejurări cari ar putea descuraja și slăbi inimile cele mai tari. Acesta nu va fi uitat și va fi răsplătit când ziua victoriei va sosi și cine a fost viteaz va fi așezat lângă noi la masa de consiliu“.

Din America ne vine trista veste că unul din cei mai buni oculiști de-ai noștri, dacă nu cel mai bun, profesorul *Dr. G. Stănculeanu*, dela Universitatea din București, a murit acolo. Acest eminent profesor eră plin de calități: învățat; profesor conștiințios și devotat până la uitare de sine; stăruitor și modest până la extrem; gata întotdeauna de a îndatoră pe oricine apelă la el; de o absolută dezinteresare; milos cu nenorociții orbi, pentru cari aveă o deosebită îngrijire; sufletul *Societății* care să îngrijea de soarta lor; să interesă de țaran, pentru care aveă o admirație nemărginită și gata în tot minutul a lucra în favoarea lui; să interesă de literatură și eră pătruns de tot cece eră drept, bun și frumos; a publicat un remarcabil *curs de oftalmologie* pentru studenții săi; nu umblă după faimă și după avere; aveă oroare de politică. Iată ce a perdat țara noastră, mai ales că doctorul Stănculeanu eră încă în floarea vieții.

5/18 Sept. 1917.

Din Petrograd să anunță că au fost numiți: șef al statului maior rus, generalul *Alexeiev*; comandant al frontului de nord, generalul *Ruschi* și al frontului sud-vest, generalul *Dragomirov*. Despre generalul *Cornilov* să zice că ar fi fost arestat, fiind în divergență cu guvernul provizor și având veleități de a ajunge dictator. De asemenea au fost arestați marele duce *Mihail Alexandrovici*, în favoarea căruia a abdicat fostul Țar Nicolae; fostul ministru de rășboiu din primul minister revoluționar, *Gucicov*, care a luat abdicarea Țarului în tren, și cu ajutorul său *Filatov*.

Vrednic de însemnat este numele tânărului profesor și publicist bucovinean: *Dimitrie Marmeliuc*, sublocotenent în armata română. Abia eșit din școala de ofițeri dela Botoșani, pe care a terminat-o acum câteva luni, acest brav fiu al Bucovinei, care să află rănit într'un spital de lângă front, a fost decorat de M. S.

Regele, cu mâna sa, cu ordinul *Mihaiu Viteazul*, pentru eroismul cu care a luptat în cumplita și glorioasă zi de 6/19 August. D. Marmeliuc este fiu de țaran român din comuna Zaharești, județul Suceava. Păcat numai că poartă la sfârșitul numelui o *coadă ru-teenă*, după cum o fac de altfel o mulțime de români intelectuali din frumoasa noastră Bucovină, fără să-și deie seamă cât de supărător este acest lucru pentru oricare Român adevărat, mai ales acum în România Mare!

6/19 Sept. 1917.

Unul dintre cei mai valoroși generali ai noștri este generalul *Eremia Grigorescu*, al cărui nume este astăzi cunoscut și iubit de toți Românii. El este considerat de subalternii săi ca un om cu noroc, ca un om sfânt, și aceasta din cauza hotărârilor lui demne și pline de încredere. Astfel să explică cum a putut ține pe dușman pe loc la Oituz, cu 5 batalioane la început, apoi cu 9 batalioane contra a 3 divizii germane. Ofițerii și soldații au o încredere nelimitată în el, care este *ostășul victoriilor*, și unde comandă el nu se poate să nu câștige victoria. Când soldații știu că cel care comandă este *generalul sfântit*, toți capătă curaj și să înviorează mergând la luptă cu siguranța biruinții.

După ce Rușii au fost bătuti la Oituz a sărit inimosul general în ajutorul lor și a salvat nu numai corpul rusesc, dar a aruncat peste graniță pe dușmani și acolo i-a pironit. Tarul Nicolae l'a felicitat pentru această faptă și l'a decorat cu *Sf. Gheorghe*. Dar cea mai mare biruință morală alui a fost aceea când chiar soldații ruși revoluționari l'au recunoscut de adevăratul lor șef și au venit cu propunerea ca să-l aleagă ca atare. El a pus la ordine divizii întregi rusești numai prin prezența sa, divizii cari își arestaseră chiar pe generalii lor. La cuvântul lui toți rebelii s'au supus.

Dela începutul războiului nostru și până astăzi, generalul Grigorescu n'a avut repaus, nici liniște sufletească: zi și noapte a azistat la concertul ghiulelelor și la freamătul ostilor și al armelor. Cuvintele istorice dela Oituz: „*Pe aici nu să trece*“; precum și acele dela Mărășești: „*Nici pe aici nu să trece*“, să datorese hotărârilor lui sănătoase și pline de tact. El nu s'a clintit dela postul de comandă, nici chiar atunci când iubitul nostru Rege i-a dat voie să și-l schimbe, din această cauză îi s'a mai dat și gloriosul nume de *general al ghiulelor*. La sfârșitul lunei Iulie, când groaza cuprinse pe toți Românii, când puhoiul barbarilor nu să putea opri, M. S. Regele, fiind bine inspirat, i-a dat comandă și atunci ca prin minune totul s'a schimbat, totul s'a îndreptat, și dușmanul a trebuit să plătească scump îndrăsneala sa în sirul luptelor dela: *Mărășești, Doaga, Cosmești, Răzoare, Muncelul*.

Vestea acestor acte mari de vitejie a pătruns în toată lumea, până chiar și în țara, unde eroismul pentru gloria patriei este o religie, până în *Japonia*, care a simțit, a descoperit în acest colț

al țării noastre iubite, în Moldova, o pagină din religia sa. Nebiruiții fii ai soarelui au descoperit în strănepoții Dacilor dela poalele Carpaților, un popor înrudit prin vitejia sa. Și ca semn că îl țin pe acest popor vrednic de preținia și admirația oștilor, cari nu cunosc decât victoria și gloria, delegați japonezi au venit să felicite pe generalul Grigorescu și au oferit eroului dela Mărășești o *sabie de onoare* spunându-i: „*Voi sunteți cari scrieți istoria țării*“. Sabia oferită de Japonia eroismului român, va trage în cumpăna istoriei mai greu decât ar fi tras o cucerire ușoară a țărilor locuite de Români de sub stăpânire străină, iar la masa verde va străluci deasupra hărților arătând odată cu hotarele unui drept câștigat și hotarele unei vrednicii, ale vredniciei noastre dela Mărășești.

Cel d'întăiu care a judecat după valoarea lui pe acest mare general a fost M. S. Regele și de aceea, după marea bătălie dela Mărășești, când îi s'a comunicat rezultatul luptei, adresându-i-se i-a zis: „*Generale d-ta întrupezi gloria!*“

De pe frontul român ne vine buna veste că trupele noastre au atacat și au ocupat primele linii inamice din Valea Șușitei și de pe versantul de Est al Văiei Alunei, consolidându-să pe terenul câștigat.

7/20 Sept. 1917.

În Rusia s'a petrecut un importat eveniment politic, care pare menit să puie capăt în mod definitiv perioadei de criză, care întreține într'o turburare permanentă forțele ei active. Guvernul provizor a proclamat *Republica*, instituind un *Directorat*, compus din: *Cherenschî*, președinte; *Terescenco*, afaceri străine; generalul *Verchovschî*, războiu; amiralul *Verderschî*, marină; *Nichitin*, poștă. Programul imediat al acestui Directorat va fi organizarea autorității și menținerea capacității de luptă a Republicei rusești. Noul minister se compune din 12 membri, afară de cei 5 membri ai Directoratului, în total 17; el este format din diferite grupuri politice și din oameni înafară de orice grupare politică; este un minister de coaliție cu nuanță cadetă.

Proclamarea Republicei a fost anunțată poporului prin afișe mari. Hotărîrea luată de Cherenschî, de acord cu amicii lui, n'a provocat nici o manifestație ostilă. Din contră, numeroase cortegii au fost organizate în diferite cartiere ale Petrogradului; mulțimea a aclamat cu căldură Republica.

Din sbuciumul acestor din urmă zece zile a eșit biruitoare figura așa de populară a lui Cherenschî, acărui energie în continuarea războiului până la îndeplinirea operei de dreptate ne este bine cunoscută, și dorim ca biruința lui internă să se prefacă în biruință asupra dușmanului comun, pentru ca să ne putem păstra rosturile teritoriului nostru până la refacerea și completarea lui.

Președintele misiunii americane, d-l *Anderson*, care este

unul din marii juriconsulți ai Statelor-Unite, om energic, cu privire hotărâtă și cât să poate de amabil, într'o convorbire avută cu un redactor al ziarului *România*, a declarat, între altele, următoarele: „România este stimată la noi și are toată dragostea noastră. Vă spun și vă autoriz să o comunicați tuturor. Sfortările noastre sunt concentrate în această direcțiune: *să ajutăm oricât mai mult pe aliați*. Crucea americană dă primul exemplu. Ea a trimis la d-voastre în țară misiunea cea mai numeroasă. Aveți mare nevoie de ajutor și de preținie, — și nefericirile pe cari le-ați suferit pentru cauza dreaptă, care e și cauza noastră, sunt bine știute la noi. *Tot ce să va putea face pentru țara românească vom stărui să se facă repede*. Peste 700 de milioane de lei s'au subscris într'o săptămână pentru Crucea roșie americană. Am adus material medical și proviziuni. Vor veni multe mărfuri în curând. Am luat în acest senz înțelegere cu misiunea americană din Petrograd, cu ministrul d-voastre de acolo și cu noul d-voastră ministru dela Washington, d-l Dr. C. Angelescu. Prin *Kula* și pe o cale ferată construită acum de Americani, să vor aduce pentru România, cu trenuri curiere speciale, materiile diferite. Aceste transporturi vor fi pe cât posibil accelerate așa ca să să răspundă nevoilor mai urgente“. Apoi mai departe spune: „Ajutorul Statelor-Unite vine *sigur*. Mulțumiți publicului d-voastră și autorităților românești pentru pretinoasa primire pe care ne-a făcut'o. Și vom fi veseli că precum vă spunem astăzi ce vom face în România, să vă spunem pe larg, când vom cunoaște bine și lacunele și soluțiile lor, ceea ce am făcut pentru țara d-voastră. Statele-Unite vor lupta cu d-voastră până la isbândă“.

D-l Wopicka, ministrul plenipotențiar al Statelor-Unite, a adăugat: „Fiți siguri de întreaga noastră atențiune și de tot concursul Republicii noastre. Avem în țara noastră 11 milioane de oameni între 20 și 30 de ani. Instruim acum 6 milioane de soldați, și vă rog să credeți că eu reduc mult cifrele adevărate. Până în două luni, 500 mii soldați americani vor fi în Europa. În ultimele 6 luni, a crescut de 3 ori tonagiul flotei noastre comerciale. Întreagă industria americană e rechiziționată de Stat. Fabricile noastre nu lucrează decât pentru războiu. Pretutindeni guvernul american a trimis comisii. Materialul necesar să lucrează cu metodă. Peste tot silințele noastre merg paralel cu ale aliaților. În Rusia 500 ingineri americani sunt puși gratuit la dispoziția căilor de comunicație. Sfortările noastre vor duce la isbândă. Și atunci România va avea răsplata zilelor de grele încercări pe cari le-a trecut, apărând ideile de dreptate și civilizație, care au adus lângă Aliați și pe Statele-Unite“.

Misiunea americană, chiar a 2-a zi după sosire la Iași, a început să viziteze spitalele. Medicii s'au interesat de aproape de felurile de boale, de rănile mai obicinuite, cercetând Sf. Spiridon și secțiile de boale infecțioase, iar ceilalți membri ai misiunii au însemnat lipsurile de material, cari împedecă bunul mers

al lucrărilor, spre a le împlini. Misiunea va deschide cât să poate mai curând un spital al său pentru răniții și bolnavii din armata noastră, precum și câteva centre de evacuare în apropierea frontului și mai multe cantine. Ea a adus cu sine 6 vagoane de medicamente, pansamente și instrumente chirurgicale.

Din comunicatul de azi însemnez că în regiunea dela nord-est de Friedrichstadt, trupele ruse au ocupat prin luptă pădurea dela sud de satul *Biddag*, înaintând pe acest sector pe un front de 16 kilometri și o adâncime de 12.

8/21 Sept. 1917.

Astăzi este nașterea Maicii Domnului, *Sfântă Maria* și gândul oricărui bun Român să îndreaptă către buna noastră Regină, care încă dela începutul războiului a apărut, ca o zină a mângâierii și a alinării, fiind întotdeauna cea mai devotată și mai neobosită soră a răniților și bolnavilor. Din multele fapte duioase ale Ei voiu cită aci numai una. Vizitând într'o zi spitalul dela *Cotojănești* a văzut acolo un copilăș de 4 ani, frumos, cu ochii blăjini, inteligenți și mari. Acest copil fusese găsit într'un sat părăsit de pe linia de luptă. O bombă a explodat asupra căsuței în care să află, ucisese câțiva săteni și pe el îl rănise o schije la cap. Era cuminte; nu plângea și când s'a apropiat Regina de el a zâmbit. — Cum te chiamă? — Niculiță. — Ai tată? — Am, este în războiu. — Dar maica ta unde-i? — Nu știu. — Ești singur pe lume Niculiță? — Da. — Și te-a lovit la cap? Nu te doare? — Nu mă doare. . . . Regina îl luă în brațe, îi respiră părul de pe frunte cu degetele, îi sărută ochii cei frumoși ca două flori, — și copilul părăsit să lipi de Ea ca de mama sa. . . .

Pentru a se ști câte ceva din faptele eroice ale soldaților noștri vom dă aci în rezumat descrierea unui corespondent de pe front a *luptelor din regiunea Sovejei*, publicată în *Neamul românesc*. În regiunea Soveja a fost obiectivul ofensivei noastre din luna Iulie. Dușmanii au fost alungați până dincolo de Soveja, spre graniță. Au fugit dușmanii lăsând tot: material de războiu și multe din obiectele indispensabile, haine, etc.; au fugit desculți și desbrăcați, ofițeri și soldați, fiind atacați de cu noapte. Intr'o lună și jumătate decând soldații noștri le-au ocupat locul, nu s'au putut strânge toate trofeiele rămase; tranșeiele și bordeiele de prin păduri erau încă pline de munițiuni și echipamente germane, alături de câte 2—3 soldați morți, rămași neingropați. Ca să-și spele rușinea au dat cele mai sălbatice atacuri, începând dela *Valea Lepsei* și *Sboina Neagră*, și isprăvind odată cu sleirea forțelor lor la *Răchitașul mic*. Au murit mulți de-ai noștri, dar nu s'au clintit. Din luptele dela *Răchitaș* au vroit Nemții să-și facă o glorie, anunțând după două zile de luptă, că au ocupat înălțimile dela Soveja: *Răchitașul* și *Cocoșilă*, și că au alungat pe Români. Dar, minciuna nu s'a prins și după 3 zile au trebuit să se resemneze și să anunțe că trupele lor în fața forțelor superioare au trebuit să se retragă la sud-vest de Soveja.

Luptele dela Răchitaș au început la 3/16 August; Nemții au băgat masse mari de oameni, unplând văile și pantele Răchitașului cu cadavrele lor, fără să înainteze cât de puțin. Au încercat toate stratagemele ca să ocolească linia dreaptă; s'au furișat prin tufișuri și viroage. După 2 zile de lupte groasnice, lăsând în urmă poduri de leșuri, înconjuraseră de trei părți înălțimile Răchitașului mic, crezându-se stăpâni; dar sus, pe înălțime, au rezistat vitejii noștri *trei zile, fără hrană*; o zi și o noapte a plouat; erau uzi și nemâncați, plini de noroiu, dar nu s'au dat, n'au părăsit locul. A patra zi de luptă (a doua de când erau înconjurați) camarazii regimentului din stânga, de cari fuseseră despărțiți, s'au năpustit asupra dușmanului, din flanc și din spate; eră urgia iadului și de atunci n'a mai rămas picior de Neamț pe văile din vestul și nordul Răchitașului. Ce veselie și îmbrățișeri între camarazi, când s'au văzut iar uniți în tranșeele lor. In a 5-a zi de luptă, de sus de pe Răchitaș, din stânga și din dreapta, pornesc ai noștri atacul general, iar dușmanul nu numai că se retrage, dar fuge mâncând pământul. Multă greutate au avut ofițerii noștri ca să-și oprească soldații, cari alergau cu furie după Nemți, căci ordinul nu eră să înainteze, ci numai să mențină poziția întreagă. In tranșeele ce fuseseră ocupate pentru un moment de inamic s'au găsit soldați de ai noștri morți strângându-și în brațe pușca, mitraliera, și în fața lor 30 de Nemți culcați la pământ. S'au găsit mitraliere distruse de obuze și soldați îngropați lângă ele de malul răsturnat peste ei de obuzul dușman căzut lângă ei.

In Franța a demisionat ministerul *Ribot*, fiind înlocuit de ministerul *Painlevé*, în care Ribot păstrează portofoliul afacerilor străine, ceea ce însemnează că noul minister va urma aceeaș politică. Mai târziu Ribot a fost înlocuit cu *Barthou*, fost președinte de consiliu în 1913.

9/22 Sept. 1917.

Papa *Benedict XV* a trimis o notă puterilor beligerante pentru împăciuire. Cum această notă aveă în vedere mai mult interesele dușmanilor noștri, nimeni n'a luat-o în seamă. Este remarcabil în privința aceasta răspunsul Președintelui Statelor-Unite, Wilson, răspuns cu atât mai energic în fond, cu cât este de moderat în formă. In acest răspuns vorbește o minte clară, lucidă, gânditoare, care s'a pus o serie de probleme, printre cari stă pe planul întâiu forța criminală de guvernământ, care a deslănțuit războiul. „Vinovat nu este poporul german, zice Wilson, ci stăpânul lor cel plin de neastâmpăr. Noi n'avem însă să ne ocupăm în ce măsură acest popor să lasă condus de această putere, și nici de proporția în care el s'a dat consimțământul lui la întreprinderile hoților cari îl conduc. Este însă treaba noastră să îngrijim ca lumea să nu să mai întoarcă iarăși la o stare de lucruri, în cari nelegiuirile de astăzi să poată fi înfăptuite din nou. Pen-

tru aceasta Statele-Unite văd trebuința imperioasă a unor garanții de democrație guvernantă cari să cer poporului german și numai când masele germane vor fi înțeles această necesitate se va putea vorbi de pace“.

Pregătirea și bravura trupelor române în luptele dela *Mărășești* au surprins și uimit chiar și pe Nemți, după cum înșiși o recunosc acum. Ziarele lor, vorbind de aceste lupte, mereu pomenesc de *rezistența dărză, inverșunată, neobicinuit de vie* a trupelor noastre. Pentru ca Nemții să vorbească astfel despre noi, această însemnează că s'au convins singuri de calitățile superioare ale ostașului român. Din aprecierile criticilor militari germani și austriaci să vede marea însemnătate, pe care inimicii noștri o atribuiau bătăliei dela *Mărășești*. Pentru aceasta este de ajuns să cităm aci ceea ce a scris marele ziar din Viena *Neue Freue Presse*, a 3-a zi după pronunțarea ofensivei lui Mackensen la nord de Focșani: „În sudul Moldovei ne aflăm în luptă cu cea mai mare parte din armata română refăcută. Prin ciocnirea de masse mari, lupta începe să ia aci un caracter *deciziv* între noi și Români. Pentru noi nu poate fi decât înbucurător acest fapt. O victorie asupra lor nu poate întârziă, — ea va fi cu atât mai hotăritoare . . .“ Bătălia dela *Mărășești* au terminat-o de mult bravii noștri ostași și victoria, care trebuia să fie *decizivă* n'a fost de partea dușmanilor . . . Iată ce mare însemnătate are și va avea pentru noi *bătălia dela Mărășești*.

Comunicatul de azi ne anunță un nou și mare succes englez. Aliții noștri au atacat pe un front de 14 kilometri, între canalul Ypres-Comines și calea ferată Ypres-Staden, cucerind peste 14 puncte de o mare importanță militară și făcând peste 2000 de prizonieri.

Astăzi, între orele 11 și 12, s'a făcut înmormântarea în cimitirul dela biserică din *Tâmpești*, de lângă Fălticeni, a celor doi aviatori ruși: locotenentul observator *Strugalschi* și sublocotenentul pilot *Niedzwiedschî*, cari au murit printr'un accident lângă Gura-Humorului. Acest accident a provenit din cauză că la scoborâre au oprit prea târziu motorul și aeroplanul a căzut prea repede infundându-să în pământ și omorând pe loc pe observator, iar pilotului îi s'au sdrobit amândouă picioarele până în sus de genunchi, din care pricină a murit în mari dureri după câteva cesuri. În tot timpul înmormântării, care s'a făcut cu toate onorurile militare cuvenite acestor eroi, un aeroplan sbură pe deasupra regiunii, făcând tot felul de virajuri.

10/23 Sept. 1917.

M. S. Regele a făcut o inspecție pe front dela 26 Aug./8 Sept. până la 6/19 Sept., mergând mai întâiu la gara *Bâlca*, iar de acolo pe jos la Spitalul din *Cofofănești*, unde a fost întâmpinat de Regina și Prințul Nicolae, cari să găseau de mai multe zile în mijlocul răniților de acolo. Apoi s'a dus la *Adjud* ca să viziteze

spitalul rusec și de acolo la Armata II, vizitând postul de comandă al unui corp de armată, unde a azistat la desfășurarea

Generalul Văitoianu Artur.

unei lupte de pe o înălțime și unde sosise tot atunci și Prințul Carol. Trei zile de rând au vizitat frontul Armatei II, decorând pe Generalii Văitoianu și Arghirescu cu Mihaiu Viteazul, clasa

III, precum și un mare număr de ofițeri și de soldați, cari s'au distins în ultimele lupte, convorbind cu fiecare în parte și ascultând cu mult interes povestirea actelor de vitejie ale lor. De acolo s'au dus la Bacău, apoi la Fiața Neamțu, unde au vizitat diferite spitale, însoțiți de generalul *Grigorescu*.

Un ziar rusesc ne spune că să discută din nou intervenția armatei japoneze pe frontul european. Chestiunea a fost discutată în Statele-Unite de către misiunea japoneză condusă de contele *Ischi*, trimis în acest scop acolo. Ar fi vorba să se trimită pe linia ferată siberiană o jumătate de milion de japonezi. Transportul, după cererea Rusiei, trebuie să fie făcut cu vagoane japoneze, iar alimentarea trupelor, în tot timpul războiului, să fie în sarcina Japoniei, din cauza greutății de aprovizionare din Rusia. Numai dacă ar fi așa, căci noi de mult așteptăm acest ajutor.....

Zilele trecute Aliații noștri au sărbătorit aniversarea a trei ani dela lupta dela *Marna*. Această luptă, din punctul de vedere al urmărilor, este cea mai mare dintre toate luptele, căci ea a hotărât evenimentele militare ale acestui uriaș și monstruos războiu. La *Marna* s'a cântat prohodul puterii ofensive a armatei germane, care din minutul acela n'a mai putut face un singur pas înainte pe frontul de vest, singurul teatru de războiu pe care să va decide victoria finală. Eroii principali ai mării victorii dela *Marna* au fost: Generalul *Maunoury*, care cu armata sa se găsea la nordul Parisului și a atacat pe neașteptate armata lui *von Kluck* în flanc forțând-o să se retragă câțiva kilometri, apoi Generalul *Galieni*, care în același timp, cu garnizoana Parisului, a executat o eșire fericită (trupele fiind transportate într-o noapte cu automobile pe front) și a împedecat pe *von Kluck* să primească ajutor la timp din partea armatei lui *von Bülow*. În mod succesiv celelalte armate franceze eşalonate pe râul *Marna*, încep și ele atacul; generalii francezi *Foch*, *Langle de Cary* și *Franchet d'Esperey* să întrec unul pe altul, iar generalul *Sarrail*, comandantul cetății *Verdun*, imită operațiunea lui *Galieni*. După 3 zile de lupte crâncene, Germanii încep să cedeze și după 14 zile întregul front al armatelor nemțești, străpuns în mai multe locuri, a fost silit să se retragă pe toată întinderea pentru a să putea reface pe așa numitele poziții pregătite mai dinainte. De atunci și până astăzi Germanii n'au mai putut înainta până acolo, retrăgându-să mereu, încet cu încetul, tot pe poziții de mai înainte pregătite...

Lupta dela *Marna* nu este numai o victorie militară; ea este, s'ar putea zice cu tot dreptul, cea mai mare victorie a conștiinței unui popor, care într'un moment critic s'a dat seama de primejdia ce-l pândea și de măsura sacrificiilor ce trebuia să facă pentru ași asigura existența și renumele în lume.

Englezii s'au consolidat pozițiile câștigate prin nouă cuceriri, respingând toate contra-atacurile germane; numărul prizonierilor luați până acum trece de 3000.

11/21 Sept. 1917.

Eri dimineața a avut loc pe platoul dela Șorogari depunerea jurământului soldului contingent de *Ardeleani*, sosit din Rusia, compus din 600 soldați și 37 ofițeri, în prezența colonelului *R. Mărculescu*, comandantul centrului de instrucție, azistat de un batalion de vânători. A oficiat părintele *Partenie*, care a ținut o caldă cuvântare, apoi a vorbit colonelul și a răspuns locotenentul ardelean *Ionel Șiara*. Noii soldați români, după ce au luat masa, au cântat și au jucat *hora înfrățirii* cu camarazii lor din țară.

În „*Journal de Genève*“ s'a publicat o interesantă profecie, scrisă în 1600 de Călugărul *Fra Giovanni*, care să potrivește cu războiul actual. Mi s'a părut vrednică de știut și de cetitorii mei această profecie, care vorbind de *Antichrist* spune: „Omenirea a crezut de multe ori că-l vede, pentru că toți ucigașii să aseamănă și toți perversii sunt înaintașii principalului *Pervers*. Adevăratul *Antichrist* va fi un *monarch*, un fiu al lui *Luther*, care să va proclamă *trimis al lui Dumnezeu*. Va avea un *sigur braț*. Nenumeratele sale armate, care vor lua ca deviză „*Dumnezeu cu noi*“ vor semăna cu legiunile infernale. El va lucră mult timp cu înșelătorie și tradare. *Spionii* lui să vor răspândi pe întreg pământul și va avea în puterea sa secretul *Forței*. Un războiu îi va da ocazia a să demască; un războiu ce nu va începe contra unui *monarch francez*, ci în contra altuia, și care în două săptămâni va deveni *universal*. Sabia sa va semăna cu aceea a creștinilor, dar actele sale vor fi ca ale lui *Neron* și ale persecutorilor romani. El va avea un vultur ca stemă și aliatul său, un alt *monarch*, tot astfel. Sub drapelul său, popoarele cele mai îndepărtate vor alergă, creștine și mahomedane. Mai întâiu popoarele vor fi pierdute, dar apoi ingerii le vor lumina și toate vor înțelege că el e *Antichristul* și că vor deveni *slave* dacă nu-l vor zdrobi. El nu va avea milă de nimeni: va masacră preoți, călugări, femei, bătrâni, copii; și va trece agitând o tortă ca barbarii, semănând focul în numele lui Dumnezeu. Pentru a ucide pe *Antichrist*, va trebui să se sacrifice mai mulți oameni decâti locuitori a avut Roma antică: Cocoșul, Leopardul și Vulturul alb vor trebui să se unească pentru apărarea lumii. Apariția lui *Antichrist* va fi către anul 2000 și armata sa va întrece toate armatele trecutului. Triburile sălbatice să vor luptă alături de creștini. Vulturul negru, care va veni din țara lui *Luther*, va surprinde Cocoșul și va voi să-i ocupe teritorul, dar va trebui să se întoarcă pentru a să apăra contra Vulturului alb, care va reuși în sfârșit să pătrundă în țara sa. Atunci să vor da cele mai aprige lupte. Fluviile vor fi trecute pe cadavre în loc de pietre; morții vor fi atât de numeroși, încât numai cei de seamă vor putea avea un mormânt. *Antichrist* va cere pacea mai de multe ori, dar cei șapte îngeri, cari vor călăuzi cele trei animale, la vor impune să continue războiul până când supușii lui *Antichrist*, vor fi întinși pe terito-

riile lor ca patele pe arie. Dar când ultima sa armată va fi distrusă, câmpul de luptă va fi altarul unde să va sacrifica cel mai mare dintre orașele mari ale lumii. Antichrist va perde coroana și va muri părăsit și nebun. Ținuturile sale vor fi împărțite în 22 de părți, dar nici una nu va avea nici soldați, nici suveran. Vulturul alb condus de Archanghelul Mihail va goni semiluna din Europa. Era de pace și prosperitate să va începe atunci în toată lumea, căci toate națiunile vor fi guvernate atunci după dreptate“.

12/25 Sept. 1917.

Un nou transport de voluntari ardeleni a mai sosit la Iași ieri dimineață și astăzi alte două transporturi de trupă și un grup de ofițeri.

Agentia *Nauen* anunță că Kaizerul să află în România și că într-una din zile s'a dus la Curtea de Argeș, ca să depună coroane pe mormintele Regelui Carol și al Reginei Elisabeta. Ziarul *România*, vorbind de această vizită, să miră de această curioasă potrivire, constatând cu drept cuvânt că în timpul cât a trăit Regele Carol și a condus cu credință destinele țării noastre spre Puterile centrale, Împăratul Germaniei nu s'a învrednicit nici odată să vie să-l salute pe El și pe poporul Lui, în țara noastră. Iar acum când mareșalul von Mackensen a simțit așa de crud vitejia românească. Kaizerul vine să ingenunchie în fața unor morminte în cari s'a îngropat și un vis de al lui desamăgit. *)

Ion Gramadă, fiu de țăran, din satul bucovinean Zăhărești, ofițer voluntar în armata română, scriitor de frunte și bun cunosător al trecutului neamului nostru, a murit moarte de erou pe Valea Troțușului, luptând pentru realizarea idealului național. El a fost un bun profesor al liceului din Cernăuți; vorbea frumos și cu căldură; iubit și mult apreciat de elevii săi; ca chip avea o înfățișare voinică și frumoasă; stăpânit de o minte ageră și aleasă. Să pregătea și eră aproape să iea doctoratul în litere la Viena, pentru care își avea preparată teza, tratând despre „Românii la asediul Vienii din anul 1683“. În urma lui, Ion Gramadă a rămas și o lucrare de actualitate foarte importantă, pe care o scrisese ca un document istoric cu gândul ca s'o publice în mai multe limbi europene, și în care înfățișează cu o extraordinară putere de evocație toate neleguirile, toate sălbătăciile fără nume săvârșite de Austriaci în Bucovina, cu date exacte și controlate în mod foarte riguros. Ar fi bine ca această lucrare să nu rămână în părăsire și să se publice pe lângă românește și în limba franceză, fiind de mare folos pentru cauza noastră națională.

13/26 Sept. 1917.

M. S. Regina Maria, mult iubita noastră Suverană, a făcut

*) Vezi ziua de: **2/15 Nov. 1917.**

un apel către America, publicat în revista „*Roumania*“, care apare în Chicago și care apel a făcut o adâncă impresiune asupra guvernului de acolo și asupra opiniei publice americane. Revista *Roumania*, apare sub direcția fraților *Paul și Gogu Negulescu*; ea are o parte românească și alta în limba engleză. Intre colaboratorii străini pe cari îi are să numără și *Tiletson Wells*. Acestui apel să datorește misiunea americană, care a venit la noi în zilele din urmă și sperăm că el va avea și alte urmări bune pentru țara noastră. Pentru ca să se vadă și mai bine toată dragostea și grija pe care iubita noastră Regină le păstrează poporului ei în nefericire, reproducem în întregime acest apel, în care să găsim cele mai duioase și mai sfinte cuvinte, cari au izbucnit vr'odată din sufletul unei Regine.

„În aceste zile, când întreaga lume este în flăcări, când acei cari luptă pentru un ideal, văd atât de înfricoșătoare și de neînțelese întâmplări, Eu, Regina unei țări ajunse în nenorocire, ridic vocea Mea și fac un apel către acei cari întotdeauna sunt gata să ajute acolo unde necazurile și durerile pătrund. Aici sunt necazuri și dureri fără sfârșit, în această țară a României. Moartea sub toate formele s'a abătut peste țară: sabie, flacări și invazie, foame și boale. Pământuri au fost răpite dela noi, speranța ne-a fost distrusă, orașe și sate devastate. Ce ne-a rămas din provincii e înăbușit de îngrozitorul exod al celor ce au fugit de brutalitățile dușmanului. Spitalele noastre sunt supra-pline, nutrimentul nostru redus. Ne sbuciumăm totuși în contra furtunelor, care aproape ne sdrobesc. Dar nu suntem înfricoșați. Noi nu ne vom declara pe noi înșine de bătuti. Pas cu pas luptăm pentru binecuvântatul pământ al patriei noastre, — nici un sacrificiu nu e prea greu, nici o străduință prea mare. Dar nemiiloasa lipsă ne isbește în față. Dela noi cer toți, dar resursele noastre sunt pe sfârșite. În toate timpurile Eu am avut buni și credincioși pretini printre Americani. Sunt dar sigură că ei vor voi să-mi ajute poporul Meu, trimițându-mi cecece Mie îmi e imposibil a procura în aceste tragice circumstanțe: nutriment, îmbrăcăminte și provizii medicale, astfel ca Eu să nu stau neputincioasă în fața lacrimilor unei națiuni în durere. Multe cuvinte nu sunt necesare. România e desperată, nenorocită. Trebuie oare să spun mai mult? Eu aștept ajutor de la marea și generoasa inimă a Americii. Eu îmi iubesc străduitorul Meu popor. Eu sunt una cu idealul lui. Eu plâng cu durerile lui, sufer cu nenorocirile lui. Nu lăsați mâinile Mele goale, când mame și copii, soldați și răniți, strigă către Mine. Când o țară e mică, Regina ei devine mamă. Ea nu trebuie să se odihnească. Ea nu trebuie să despereze. Când mulți tremură, Regina nu trebuie să arate teamă. Zi și noapte Ea trebuie să lucreze pentru poporul Ei. În toată supărarea Mea, îmi rămâne veriga care leagă pe toți cei în grije. Eu mi-am lăsat casa și tot ce-a fostu al Meu. De aceea inima Mea înțelege bine toate durerile lor. Eu mă duc printre cei mai nenorociți, încerc

să-i mângâi și să le dau puțin ajutor. Rusia, Franța, Anglia m'au ajutat. Nu stau la îndoială că America va face la fel“.

14/27 Sept. 1917.

O telegramă anunță că un întreg regiment bosniac cu ofițerii în frunte, iar soldații purtând armele în mâni, a trecut în liniile românești. Comandantul regimentului, care este sârb, a declarat că dorința ofițerilor și a soldaților lui este de a fi încorporați în corpul de voluntari sârbi și jugo-slavi din Rusia. Oamenii acestui regiment au fost aduși numai de 3 zile pe frontul românesc și au declarat că fapta lor va fi urmată de toate trupele cehe și jugo-slave din armata austro-ungară. Din acestea să poate vedea că descompunerea Austro-Ungariei ia proporții mari și că naționalitățile de sub stăpânirea vitregă a Habsburgilor s'au convins de zădărnicia sacrificiilor făcute pentru asupritorii lor, cari până în cele din urmă vor fi îngenunchiați.

Generalul Alexeiev, șeful marelui stat maior rus, ș'a dat demisia în urma divergenței de păreri între el și generalisimul Cherenschi, care inzistă pentru depărtarea din armată a tuturor generalilor și ofițerilor bănuși de complicitate cu Cornilov, pe câtă vreme Alexeiev crede că o astfel de măsură ar fi foarte rea din punctul de vedere al conducerii și reușitei operațiunilor militare, fiind greu de înlocuit așa de repede ofițerii experimentați și instruiți. În locul lui Alexeiev a fost numit generalul *Duhonin*, *) fost șef de stat major pe frontul de vest. Generalul *Ceremisov* a fost numit comandantul frontului de nord, iar generalul *Volucenco* al frontului de sud-vest. Generalii *Balnev* și *Cerbacev* au rămas la locurile lor ca comandanți ai frontului de vest și al frontului român.

De pe fronturi merită să însemnăm că Englezii, după un violent bombardament de artilerie, au început un atac puternic pe un front de 12 kilometri dela *St. Julien* spre sud-est, pătrunzând în apărările germane pe o adâncime de 1 kilometru și jumătate, cucerind localitatea întărită *Zonnebeke*, precum și toate punctele întărite la sud de această zonă și făcând 1600 prizonieri, cu 48 ofițeri, cu mari pierderi pentru inamic. Francezii deasemenea la *Beaumont* au făcut 121 prizonieri cu 4 ofițeri.

17/30 Sept. 1917.

Numărul răniților primiți în Spitalul Crucii-Roșii a ajuns la

*) Generalul Duhonin a avut un sfârșit trist. În urma evenimentelor din Rusia, prin înlocuirea guvernului provizor printr'un guvern maximalist (bolcevist) **Lenin-Trotzky**, a ajuns generalisim praporgicul (sublocotenentul) **Krilenco**, care în ziua de 21 Noembrie, în capul trupelor revoluționare, a intrat în **Moghilev**, făcând prizonier întregul stat major și de necaz că generalul Cornilov a reușit să fugă, mai mulți revoluționari s'au aruncat asupra lui Duhonin, l'au împușcat, l'au tăiat bucăți pe cari le-au aruncat în diferite locuri. Să zice că Krilenco s'ar fi numit cândva: **von Schnür**.

109, dintre cari 9 sunt ofițeri. Cei mai mulți sunt răniți ușor și aproape de vindecare, fiind căutați mai întâiu prin spitalele din apropierea frontului, iar când s'au văzut mai bine s'au cerut ca să fie trimiși aci, mai aproape de casă, fiind toți din județul Suceava. Acești răniți, făcând parte din Regimentul 16, au luat parte la multe lupte din Valea Oituzului, a Cașinului și a Trotușului. Astăzi am operat pe sergentul *Gheorghiteanu Gheorghe*, de loc din com. Sasca. El a fost rănit în ziua de 6/19 August, în groaznicele lupte dela *Grozești*. În dimineța acelei zile, pe când se află într'un bordeiu cu 11 soldați, a început un bombardament cumplit de artilerie din partea Nemților; cădeau obuzele ca ploaia, în toate părțile, până ce un obuz a căzut peste bordeiul lor, care s'a prăbușit, iar soldații din el s'au făcut una 'cu pământul, iar lui, care stătea în ușa bordeiului, i-a trecut o schije de obuz peste gionata stângă, rănindu-l sub genunchi, fără ca să-i sfarme ciolanele. De durere a căzut la pământ, dar cum acolo nu putea să rămână din pricină că obuzele cădeau mereu și începură a bate și mitralierele dușmane, care aruncau gloanțele ca ploaia grindina, ca să fie mai la adăpost s'a târât grăpiș până la o groapă mai mare, făcută tot de un obuz mare de tun, groapă adâncă aproape de doi metri și ajungând acolo s'a lăsat în ea, stând în fundul ei ca mort. Când au trecut Nemții la atac, după această preparație groaznică de artilerie, au trecut și pe lângă groapa lui, dar crezându-l mort au mers înainte. A stat acolo, nemâncat și nebăut toată ziua și toată noaptea până în ziua următoare, cam pe la amiază, când vitejii noștri soldați primind ajutoare au contra-atacat pe inamic și l'au respins fugărindu-l până în pozițiile lui de mai înainte, și atunci când a văzut el aceasta a început să strige după ajutor. Au venit câțiva soldați de ai noștri și l'au scos din groapă, ducându-l la postul de prim ajutor; apoi a fost trimis la un spital din Roman, de acolo la Iași și mai pe urmă evacuat la noi. La intrarea lui în spitalul nostru rana avea o înfățișare urâtă și făcea mult puroiu, care mirosea greu; de jur împrejurul ei pelea eră umflată și roșie, dureroasă, iar după câteva zile puroiul s'a îngrămădit în vr'o două cuiburi, pentru care a trebuit să-l operăm. Cu toate acestea lucrurile nu s'au îndreptat, umflătura s'a urcat în sus de genunchi, până aproape de stinghie, ivindu-să mai multe colecții de puroiu, pe cari a trebuit să le deschidem și să le deșertăm, bolnavul fiind adormit cu clorofom. După vr'o două săptămâni Gherghiteanu s'a vindecat.

19 Sept./2 Oct. 1917.

Astăzi avem de înregistrat încă două succese de ale Aliaților noștri. Cel mai strălucit este victoria engleză din Mesopotamia, aproape de *Ramadie*. Englezii după ce au atacat pozițiile principale, au încunjurat pe Turci și au capturat 4400 prizonieri cu 200 ofițeri și cu comandantul lor Ahmed-bey și statul său major;

o bogată pradă de războiu: tunuri, arme, muniții, provizii, echipamente și altele. După ocuparea *Bagdadului* de către Englezi, Germanii plănuiseră o mare lovitură acolo, pentru care trimise pe vestitul general *Falkenheyn*, ca să întocmească planul pentru recucerirea acelu oraș. Dar mai înainte ca Nemții să fie gata pentru aceasta, Englezii au luat ofensiva, obținând acest frumos succes.

Italienii au respins pe platoul Bainsizza toate atacurile Austriacilor, făcând 2019 prizonieri între cari 63 ofițeri și punând mâna pe o mare cantitate de muniții și explozive.

20 Sept./3 Oct. 1917.

M. S. Regele nostru a fost decorat cu *Crucea de războiu*, pe care i-a remis-o generalul *Berthelot* din partea guvernului francez. Drept mulțumire bunul nostru Rege a trimis Președintelui Republicii următoarea telegramă: „Sunt cu atât mai atins de atențiunea aceasta, cu cât Eu văd în faptul acesta o mărturie prețioasă și încurajatoare dată de Franța bravelor Mele trupe, care, rezistând cu bărbăție atacurilor dușmane, au putut să aducă servicii reale cauzei comune, pentru care luptăm cu toții”.

D-l *Rutherford*, președintele societății *Roumanian Oilfiedes*, din Londra, în ultima ședință a spus că Românii au tot dreptul să fie mândri de lealitatea, bravura și jertfele lor. Ostașii români sunt perfect echipați și-și apără țara cu eroism. „Sunt convins, zice d-sa, că România, care a fost în Europa orientală în fruntea civilizației timp de atâția ani, este menită a juca un nou rol preponderant, și așa cum este situată la gurile Dunării, va avea un rol principal în viitor. Felicităm pe Rege, guvern și poporul românesc de recentul succes militar. Eră stabilit că România va primi ajutorul rusesc la intrarea ei în războiu. Acest ajutor însă nu l'a primit din cauza corupției birocrăției și a guvernului rus din acea epocă. Ceeace este mai de admirat la Români, este că după pierderile și sacrificiile ce au suferit au putut să îndeplinească admirabila sfortjare pe care o desfășură acum”.

Valoarea armatei române n'a fost recunoscută și afirmată în mod strălucit numai de Aliații noștri, ea a început să fie apreciată și de presa inamicilor noștri. Ziarul ministerului de externe din Viena „*Fremdenblatt*”, într'un număr proaspăt scrie: „Armata română reorganizată, compusă din 15 divizii, luptă cu *vitejie și îndârjire*. La Ocna, împotriva înălțimilor la nord-est de Soveja, precum și împotriva pozițiunilor de ambele părți ale Șușitei, atacurile reluate după puternice pregătiri de artilerie, au dus în repetite rânduri la aprige lupte corp la corp”. Iar mai departe: „Dușmanul să bate bine.” Apoi în alt număr zice: „Puterea de rezistență a Rușilor s'a întărit. Aceea a Românilor n'are nevoie de așa ceva. Dela catastrofa anului 1916 ea n'a fost înfrântă niciodată. Generalul *von Blume* în „*Nord-Deutsche Allg. Zeitung*” scrie: „Trupele române reorganizate par a corespunde

așteptărilor.“ Ziarul „*Neues Wiener Tagblatt*“ într'un număr spune că „armata română este splendid reorganizată și dornică de luptă“.

Ziarele din Tokio publică o informațiune din Anglia asupra înțelegerii japoneze-americe în scopul intrării Japoniei în războiu, alături de Rusia. Să deie Domnul!

21 Sept./4 Oct. 1917.

D-l *Untkovski* publică în ziarul rusesc „*Jujnii Krai*“ un elogios articol asupra țării noastre, din care merită să publicăm următoarele: „Armata română a renăscut ca și Fenixul din cenușa sa... Astăzi ea este cu desăvârșire capabilă să ducă războiul, cu o disciplină admirabilă, neavând lipsuri nici în muniții, nici în tunuri, nici în aprovizionare. Toate defectele ce a putut avea, au dispărut cu desăvârșire. Artileria este la înălțime, infanteria întregă merită toată lauda. Românii sunt bravi și să luptă ca lei. Azi când Germanii amenință să ocupe și treimea de teritoriu ce a mai rămas Românilor, ei mor în mod fanatic dar țin în loc pe vrăjmaș. Mor, dar nu să dau. Să luptă pentru orice bucățică din pământul lor așa de sălbatic ca și lupoaica când e să îi să răpească ultimul pui. Acum începe lupta eroică a României pentru existența ei. Lupta nu pentru viață, ci pentru moarte. Și România după luptele din Iunie și August poate fi numărată în rândul țărilor ce au suferit, stropite în sânge și în lacrimi: Belgia, Serbia și Muntenegru. Am văzut pe răniții români umplând spitalele românești, cu ochii strălucitori, cu figura aprinsă de entuziasm și cari îmi spuneau: „Ah, de m'ași însdrăveni mai curând, să mă întorc la luptă! N'avem decât un gând: să luptăm și să murim! Orice viață s'o dăm, dar s'o dăm scump! Ce chin pentru un rânit să stea în spital, fără să facă nimic, tocmai când patria ne chiamă, când ea are trebuință de ajutorul nostru“. Am văzut locuitori cari în vremea asta au părăsit România. Numai că nu te trag la pământ și te întrebă rugându-te cu o tainică nădejde și privindu-te în ochi: „Spune, vor să se mai retragă Rușii, ori nu?“ Dar ce să le răspunzi ca să-i liniștești? Dacă n'ar fi fost rușinea dela Tarnopol, dacă n'ar fi fost groaza din Bucovina, dacă nu s'ar fi întâmplat retragerea noastră fantastică, Germanii într'adevăr n'ar fi mai îndrăsnit să mai râvnească și la ultima lor bucată de pământ. Dar Românii sunt hotărâți, orice ar fi, să-și apere bucată de pământ ce le-a mai rămas. Armata ca un singur om a răspuns: „Ne vom lăsa aci oasele, dar Nemții nu vor mai putea înaintă!“ Mă închin până la pământ ție, o Românie, pentru patimile tale, pentru soarta ta eroică. Iar noi Rușii, privind nefericirea României, trebuie să-i sărim în ajutor, cinstea și conștiința noastră o cere!“

Pe de altă parte generalul *Mir*, comandantul diviziei de cavalerie, care a sosit la Odesa de pe frontul român, a făcut următoarele declarații asupra armatei noastre și situației frontului:

„Situația frontului român, după impresiile pe care le-am căpătat în urma vizitării diferitelor regiuni militare să poate socoti ea foarte rezistentă. În onoarea armatei române să adaugă rezistența și tăria pe care ea a pus-o la apărarea pozițiilor Mărășești, contra încercării de ofensivă germană. Această rezistență pentru Români este Verdunul lor, de care s'au sdrobot toate atacurile furioase ale renumitei falange a feldmareșalului Mackensen. Armata română organizată din nou, arată un rar eroism și o intensă rezistență. Fără exagerare pot spune că armata română este mai pe sus de orice laudă și soldații noștri ruși n'ar face rău să ia dela dânsa exemplul datoriei și dragostei către țară“.

Sub-locotenentul *Gheorghe I. Brătianu*, unicul fiu al primului nostru ministru, a fost rănit de un glonț de mitralieră în glorioasele lupte dela Mărășești și acum să află în convalescență, iar după vindecare va plecă din nou pe front.

22 Sept./5 Oct. 1917.

Vești bune dela frații noștri din Basarabia. Revoluțiunea rusească cu marile ei principii umanitare, a răscolit și dincolo de Prut toate energiile latente. Chiar din primle zile de libertate o sumă de fruntași români: profesori, preoți, învățători și mai mulți proprietari s'au întrunit și au căutat mijloacele unei rededeptări naționale prin cultivarea limbei strămoșești, înființând o *Societate culturală a Moldovenilor*. Mulțumită acțiunii acestei societăți și cu sprijinul Zemstvei guberniale, care a recunoscut necesitatea introducerii limbii românești în școale, mai mulți profesori au ținut cursuri pe seama învățătorilor, în număr de peste 400, dându-le pregătirea profesională și punându-le la dispoziție fondul pentru tipărirea abecedarelor și manualelor didactice cu *alfabet latin*. Aceste cursuri au ținut trei luni și au adus roade binefăcătoare de pedagogie națională, dovadă revista școlară, care s'a înființat, examenile pe care le-au făcut învățătorii și frumoasele serbări culturale ce au avut loc la Chișinău. Regimul actual îndrumat de principii umanitare a luat următoarele hotăriri: În toate școalele primare din satele românești învățământul să se facă în limba română. La gimnaziul de stat din Chișinău să se înființeze clase paralele românești. Să va înființa un gimnaziu curat românesc în Chișinău, care va purtă numele celor doi martiri naționali: *Murafa* și *Hodorogea*. La gimnaziul de fete să se înființeze clase paralele românești. De asemenea școala normală de învățători și învățătoare să aibă câte o secție românească. Tot astfel se va introduce limba română în seminar și în școala eparhială.

Pentru ca să se vadă și mai bine cum au luptat Românii pe frontul dela Mărășești, unde s'a scris cea mai măreață pagină de epopeie, vom reproduce Ordinul de zi al Diviziei, dat și pe armată, al distinsului și bravului general *Alexandru Mărgi-*

neanu: „In crâncenele lupte ce au avut loc în zilele de 16, 17, 18, 19, 20 și 21 August, trupele de sub comanda Colonelului *Alexiu*, au făcut dovada celui mai înălțător eroism. Timp de 6 zile soldații au rezistat zi și noapte, sub cel mai îngrozitor bombardament al artileriei dușmane, fără a clinti înapoi un singur pas de pe pozițiile ce au apărat cu atâta vitejie. La adăpostul acestui uriaș bombardament, deslănțuit de o formidabilă artilerie grea, concentrată în fața acestui sector, numeroase forțe inamice au dat 11 atacuri în acest timp, care au fost respinse însă, cu pierderi din cele mai sângeroase pentru dușman, care a lăsat pe pozițiile atacate sute de cadavre. Al 12-lea atac, deslănțuit cu o furie ne mai văzută și cu forțe cu totul superioare, a fost sculberat în mod eroic de aceste viteze trupe, cari prin contra-atacuri date cu o hotărîre exemplară au arătat odată mai mult dușmanului vitejia noastră străbună. La aceste crâncene lupte, care prin sângele vărsat și prin măreția lor vor fi puse pe aceeași treaptă cu cele mai mari bătălii date în acest războiu, au contribuit la succesul comun bateriile din Reg. Art. și Obuz. și bateriile ruse din Brigadă. Prin un foc de baraj din cele mai eficiente și bine susținute toate aceste baterii au sprijinit în cel mai înalt grad, trupele de infanterie în eroica lor rezistență. Pentru toate aceste fapte glorioase, care vor rămânea neperitoare în istoria războaielor, citez prin prezentul Ordin de zi pe întreaga Divizie trupele de infanterie și artilerie, care au luptat sub conducerea energică a Colonelului *Alexiu*, spre a servi drept pildă de bravură, eroism și spirit de jertfă întru zdrobirea dușmanului și apărarea sfintei noastre Patrii“.

Credem interesant să reproducem și apelul generalului *Mărgineanu*, către trupele Diviziei a 3-a, comandată de d-sa, pentru refacerea satului *Mărăști*. „In cea mai glorioasă bătălie dată dela începutul campaniei de către trupele Diviziei a 3-a, s'a eliberat la 11 Iulie 1917 satul *Mărăști* din mâinile dușmanului. Bravele noastre trupe au mai eliberat în acea memorabilă bătălie și alte sate, însă nici unul n'a suferit de pe urma barbariei dușmane ca satul *Mărăști*. Avem o înaltă datorie morală și patriotică de a pune iarăși în picioare acest sat. Inaintea tuturor, noi, care l'am cucerit, trebuie să luăm inițiativa înșgheării unui fond sub numele de *Fondul Mărăști*, cu care mai târziu să se înalțe un sat mai frumos și mai mare. Doresc ca prima contribuție să fie dată de către ofițerii, subofițerii și soldații Diviziei a 3-a, după care fondul ce să va strânge va fi sporit prin contribuțiile populațiunii românești. In acest scop, fiecare după putere își va da obolul său. Sumele colectate să vor strânge sub directa supraveghere a fiecărui comandant de regiment, întocmindu-să totodată tabele nominale de cei cari au cotizat. După strângerea definitivă a sumelor, ele să vor vărsa de regimente, cu forme în regulă, Serviciului Intendenței Diviziei, care va raporta rezultatul cel mai târziu la 25 Septembrie 1917“.

După cum Ștefan cel Mare, acum 400 de ani, în urma strălucitei învingeri a oștilor lui Mohamed păgănul, a zidit mânăstirea și satul *Răsboieni*, așa și tânărul și bravul general Mărgineanu, zice d-l N. Iorga într'un minunat articol din *Neamul Românesc*, a hotărît să ridice satul Mărăști din nou; acel sat unde trupele române au cucerit cea mai impunătoare fortificație germană, făcând astfel începutul unei strălucite victorii, în fața căreia cea mai trufașe oștire a timpului de acum n'a știut cum să găsească mai repede, părăsind totul în cale, munții ocrotitori dela hotar. Soldații Diviziei a 3-a au răspuns cu toții și cu grabă la acest apel, adunând frumoasa sumă de 25.000 de lei, care sumă de sigur se va mări de către toți Românii, pentru ca Mărăștii să se înalțe falnic spre pomenirea glorioasei încordări de acolo pentru alungarea fiarei sălbatice.

Locotenentul *Iorga Petre*, din regimentul 9 vânători, a fost decorat cu ordinul „Coroana României“ cu spade, în gradul de cavaler, pentru bravura și destoinicia arătată ca șef al observatorilor în luptele dela sud de Mărășești din 28 Iulie 1917, producând știri prețioase cu care s'au putut lua la timp măsuri eficace. Ce mândru trebuie să fie d-l N. Iorga, unchiul acestui viteaz!

24 Sept./7 Oct. 1917.

M. S. Regele României a trimis generalisimului și ministrului președinte al Rusiei, Cherenschi, următoarea telegramă: „Generalul Han Nahicevanski Mi-a remis din însărcinarea guvernului provizoriu ordinul Sf. Gheorghe. Sunt mândru de acest semn de distincțiune, care împodobește pepturile atâtor eroi. Sunt cu atât mai mișcat că văd în aceasta din partea Rusiei recunoașterea curajului armatelor Mele, arătat în aprigele lupte unde s'au luptat alături cu tovarășii de arme: soldații ruși. Uniți în același scop și aceeaș dorință nestrămutată de a învinge, aliații noștri și armatele lor vor căpăta victoria, îndeplinind idealul general al tuturor aliaților“.

Generalul Berthelot, șeful misiunii militare franceze, într'o convorbire ce a avut cu d-l N. *Georgescu*, redactor al ziarului *România*, vorbind despre armata noastră spune: „După cum ați relevat, dușmanii scontau ca o certitudine inevitabilă, acum o lună: înfrângerea României, evacuarea Moldovei. Răspunsul îl cunoaștem. Armata română a urcat splendid panta pe care să scoborise fără voia și fără vina ei. Chemată la suprema încercare a ofensivei trecute și a luptelor dela sud, armata României a dat minunate dovezi de eroism. Soldații români luptă admirabil. Credeți-mă. Sunt la înălțimea celor mai viteji apărători. Ei sunt *cei mai buni soldați ai lumii*“. Iar la urmă generalul a declarat cu căldură și cu convingere: „Trecutul vijelios de rezistență dârje, trecutul apropiat în care oțelirea inimilor a oprit potopul inamic, acest trecut măreț îmi dă mie: *încredere în viitor!*“

Aliații noștri Englezi au avut un nou și mare succes. Ata-

când pe linia ferată Ypres-Staden, la nord de Langemarck, pe un front de peste 14 kilometri, ei au luat cu asalt mai multe sate și mai multe puncte de mare importanță și au făcut peste 9000 de prizonieri. Perderile germane în aceste lupte sunt extraordinar de mari, peste 40.000; multe tunuri și mult material de războiu. Perderile engleze au fost mici. Corespondentul ziarului *Times*, care a participat la această luptă, spune că deși timpul a fost mizerabil, entuziasmul trupelor a fost indescriptibil. Toți soldații au luptat cu elan pentru câștigarea acestei importante victorii.

27 Sept./10 Oct. 1917.

D. G. Ranetti într'un frumos articol de fond al ziarului *România*, face o rugăciune compatrioților *evrei*, ca ei să renunțe, măcar pe timpul războiului acestuia, de a convorbi pe stradă și chiar în casele lor, în limba germană, sau mai bine zis, în acel jargon special în care elementul lingvistic nemțesc este predominant. D-sa are mare dreptate s'o ceară aceasta, acum când Nemții sunt cei mai urâți și mai desprețuiți dușmani ai noștri, cari ne-au pângărit țara. Acest tablou desgustător nu-l oferă numai Evreii din Iași. Același lucru să petrece în toate orașele Moldovei, în care elementul evreiesc covârșește pe al nostru. La noi în Făl-ticeni, aceeași nerușinare o au Evreii, mai ales femeile și fetele, care niciodată nu vorbesc între ele românește, ori unde ar fi. În Pesta și în toate orașele Ungariei, unde Evreii sunt aproape tot așa de numeroși, toți vorbesc numai ungurește, și dacă vr'unul s'ar abate dela această regulă imediat autoritățile respective îl pun la rezon, arătându-i cu politeța *ungurească* în ce țară se gă-sește. Și când te mai gândești că studenții români nici pe *coridoarele* Universităților din Pesta și din Cluj n'au voie să vorbească între ei în limba lor!

În Belgia, cu toată vremea rea, trupele franco-engleze au dat un atac între Broodseinde și St. Iansbek, înaintând doi kilometri, cucerind trei sate, mai multe ferme întărite și capturând peste 2000 de prizonieri, între cari 29 ofițeri; câteva tunuri de câmp și un număr de mitraliere și mortiere de tranșee.

29 Sept./12 Oct. 1917.

O delegație de Români din Basarabia s'a prezentat marelui stat major rus din Moghilev, cerând să se formeze câteva regimente de rezervă curat moldovenesti. În cererea lor ei arată că azi fiind împrăstiați prin regimentele rusești, au mult de suferit din cauza necunoașterii limbii ruse. Delegația a arătat că să pot organiza vr'o 50.000 de luptători moldoveni hotărâți pentru luptă. Comitetul moldovenesc a și organizat câteva batalioane românești de atac.

În Chișinău a început să lucreze tipografia „Obștei culturale Moldovenesti“, pentru cărți de școală, cărți populare și, pe alături, pentru foaia „*Ardealul*“. Vorbind despre aceasta, zia-

rul *Cuvânt Moldovenesc* zice: „Să știți, fraților Moldoveni, că o zi mai mare ca aceasta n'a avut Basarabia noastră... Prin lumina care se va răspândi cu ajutorul tipăriturilor eșite din această tipografie, Moldovenii să vor deșteptă la o nouă viață, la o viață națională vrednică de un popor cu o obârșie așa de strălucită cum suntem noi“. Tipografia are litere *latine*. La deschiderea solemnă a acestei tipografii a vorbit preotul *V. Gobjilă*, care a făcut și slujba, preotul *Parfenie*, d-nii *N. Alexandri*, *P. N. Halipa* și *P. Harea*. Hârtia o așeză în mașină o învățătoare care a mântuit cursurile moldovenesti.

30 Sept./13 Oct. 1917.

Un nou grup de voluntari Ardeleni a venit din Rusia. Ei au fost pe deplin instruiți acolo. O parte din misiunea americană a părăsit țara, ducându-să direct în America, unde va face un raport asupra celor constatate la noi și va supraveghea la trimiterea celor necesare nouă și constatate de ei că ne lipsesc. Restul misiunii va rămânea în țară, o parte ocupându-să cu organizarea spitalului ce-l înființează în Roman; altă parte va continua să se intereseze de nevoile noastre pentru ca ele să fie cât mai urgent satisfăcute.

Agencia *Havas* spune că d-l Tache Ionescu, expunând situația tragică a României, care luptă alături de apărătorii dreptului și a libertății, a zis că „Germanii vor să încheie pace cu România și pentru aceasta fac o propagandă activă. România nu va încheia nici odată pace fără aliații ei, căci noi nu suntem capabili de o astfel de tradare. Aliații pot avea încredere în noi, după cum și noi avem în ei“.

1/14 Oct. 1917.

Dintre cei 104 răniți câți să află astăzi în căutarea spitalului Crucii Roșii, 10 sunt ofițeri. Dintre aceștia 5 stau în cantonament și numai 5 în spital; toți sunt sublocotenenti și învățători în viața lor civilă, luminători ai poporului, cari, precum în timp de pace așa și în timp de războiu s'au purtat bine, desfășurând multe acte de vitejie. I-am rugat pe acești 5 sublocotenenti, ca să-mi descrie fiecare luptă în care a fost rănit și toți au primit cu plăcere. Astăzi încep cu descrierea sublocotenentului *Ion Spiridon* *) din Regim. 1 Marș (învățător în *Boroaia*). El a fost rănit la cap de un glonț de mitralieră, în lupta crâncenă dată la cota 789, la nord de *Grozești*, în ziua de 31 Iulie/13 August a. c.

Iată cum descrie acest viteaz acea luptă. „După crâncenele atacuri din zilele precedente, inamicul, înarmat cu un potop de guri de foc și cu mult superior nouă ca număr, reușește să ocupe o parte din pozițiile noastre, plătind însă foarte scump fiecare

*) Inaintat locotenent la Decembrie 1917.

metru de pământ apărat de *Plăieșii Sucevei*. Nemții, după spusele prizonierilor, aveau ordin ca până sara, cu orice preț, să ajungă la Ocna noastră. Eră în ziua de 30 Iulie (12 Aug.). Trupele noastre, reculese o clipă, așteptau cu cea mai mare nerăbdare ordinul de contra-atac. Ziua aceasta a fost de ambele părți mai liniștită, afară de obicinuitul bombardament de artilerie. Nu știu de ce? Știu însă că atacul s'a amânat pentru a 2-a zi, *ziua de 31 Iulie*. Acum știeam precis; ziua răfueii eră hotărâtă. Mănesă va da o luptă crâncenă. Atâția camarazi de ai noștri căzuseră... și strigau răsbunare. Soarele pogoră dela toaca cea mare. Eră senin și liniște. Ne venise vestea că ne-au mai sosit ajutoare. Inainte de a se inseră, comandantul regimentului, Lt. Colonelul *Negulescu*, *) un bărbat de inimă și plin de avânt, mă chemă la dânsul și spunându-mi ordinul de atac, îmi zise: „Sublocotenent Spiridon, te-ai purtat bine întotdeauna; mâne ne așteaptă o frumoasă, dar grea încercare, vei ști să fi la înălțime. Am toată încrederea că isbânda va fi a noastră. Du-te și comunică trupeii ordinul, — și să ne vedem pe creastă!” Trăiți domnule Colonel, îi zisei și plecai repede. Imi insuflase ceva din bărbăția lui, acest comandant plin de curaj și de stimă, încât mă simții și eu sprinten și plin de încredere. Seara se lăsa posomorită pe Valea Trotușului. După umerii înalți ai Carpaților, soarele își mai arătă o sprânceană de foc. Ajuns între soldații mei, căutai să le spun și lor hora ce ne așteaptă pe-a 2-a zi, și după ce-i așezai cât am putut mai bine pe fiecare, într'un târziu, doborât de oboseala mai multor nopți și zile în șir, mă acuiui sub o tufă, punând perna pumnului sub cap, cu privirea rătăcită pe bolta cerească.... Atâtea visuri scumpe începură a mă cuprinde în mreața lor și atâtea icoane dragi îmi trecură prin poteca minții.... Geana dimineții începu să se ivească. Lumina acelei zile grozave creștea cu repeziciune. Soarele mai roșu ca'ntotdeauna, picurând fire aurii, să înalță peste albia Trotușului. N'apucase bine a să despărți noaptea de zi și să porni un duel teribil de artilerie din amândouă părțile. Văzduhul tot eră un geamăt. Miile de obuze treceau țipând în sbor ca niște paseri fantastice, purtătoare de foc și jale. Bubuiturile și văjăiturile erau fără șir, trosniturile erau așa de puternice încât să cutremură pământul. Mânia lui Dumnezeu să coborise asupra omenirii. Ce frumoasă să înștiințase acea dimineață de Iulie și să hâzise într'atâta încât devenise o groază, un infern. Și așa ținuse prăpădul acesta câteva ceasuri fără întrerupere. Poziția eră bătută. Atunci de pe întreg frontul începu un clămpănit asurzitor de țî să părea că toacă un neam întreg de barze...

Deodată, la un semn dat, valurile pornise la atac. Ii spusese camaradului meu *Stan*: mergi unde vrei, eu voiu plecă cu valul întâiu. Mi-am luat o parte din voinici și pornirăm cu Dum-

*) A murit ca un erou în aceste lupte.

nezeu înainte! Mergeau vitejii, cu pepturile deschise, mergeau cu un avânt de nedescris. Valuri după valuri, cât vezi cu zarea, pe întreg frontul, înaintau fără a ține seamă de nici o pedecă. După câteva clipe, strecurăți printr'un potop de plumbi, ne văzurăm aproape de creastă. La 20—30 de pași de vârful cotei fu o mică zăbavă. Inamicul făcea un baraj de granate, înspăimântător. Eră o jale cumplită. Pe morți călcai ca pe snopi. Câteva mitraliere deale lor, flancate, făceau mari ravagii. De stat pe loc nu eră chip; de înaintat greu; trebuia însă cu orice preț să mergem . . . „Mai bine murim copii cu toții, decât să perdem poziția“, strigă un căpitan cu glas de aramă. Nu isprăvisse vorba căpitanul și dela dreapta lui gornistul sună *înaintarea*. Un *ura* uriaș porni din pepturile tuturor, și încă un iures, atât de scump și greu, și-a noastră fu poziția!

Inamicul sdrobot fugea în dezordine, lăsând în urmă-i mormane din elita Kaizerului. Arme, căști, muniție, efecte; eră plină creasta, după cum le aruncase *Nemțaria*, fugind să scape numai cu sufletul. Câteva mitraliere deale noastre, ajunse deasupra, îi puse pe goană. Fuse un vaier și un carnaj pe care nici o pană nu le-ar putea redă. Trupuri schilodite la fiecare pas, capete sdrobite din cari cărgeau creerii terciuți. Unii fără mâni, fără picioare să vaietau, să târau pe brânci; alții în spasmele morții să dădeau de-a rostogolu, horcotind în sânge; la vale să scoboră câte o targă încărcată cu câte un ofițer, care își trăgea sufletul. S'acum îl văd pe soldatul *Furtună*, sdrobot de o granată, cum cade și acărui vorbă, cea din urmă, fuse: „eu mor frate *Dumitrașcu*, n'a pușca-mitralieră în seama ta“. Rănitul o ținea la pept și sfârșind cuvântul își dădu sufletul.

De lângă mine în clipele în care urcam pe creastă, o mitralieră ce rămăsese într'un dos la aripa noastră stângă, trânti alți vr'o trei soldați și un căpitan, răni grav pe un locotenent, iar pe mine mă lovi în ceafă tocmai pe când mă culcam pe pământ ca să scap. S'au aruncat numai decât câțiva voinici să-i facă față acelei mitraliere blestemate, dar până atunci tributul ni-l dădusem. Sângele îmi năpădi ceafa, gâtul, și porni în jos pe haine. La început, când fui isbit mi s'a părut că m'a atins cineva cu arma sau că m'a plesnit cu o piatră, dar când am văzut sângele am știut că-i lovitura inamicului. Glonțul mi-a venit în ceafă dinspre dreapta. Norocul că fusesem cu casca, pe care o spărsese glonțul, așa că n'a mai avut putere să-mi spargă și capul, alegându-mă numai cu șterpelitura pelei până la os.

Eră în ameață mare. Soarele dogorea cumplit și eră o înăbușeală de nesuferit. Pe frunțile tuturor străluceau broboanele de sudoare. Ne mai putând stă locului, am pornit'o de vale, punându-mi o batistă pe rană ca să mai opresc sângele. Cu mare greutate am ajuns sub pantă. In cale m'a pansat un brancardier. In vale am dat de o grozăvie: părăuașul de sub cotă eră ticsit de răniți și morți. Ajunși aci, nimeni n'a mai putut face

nici un pas, surprinși fiind de un strașnic baraj de artilerie. De două ori ne-a acoperit de țernă. Soldatului *Stratulat*, rănit odată, îi veni a doua oară o schije și lângă mine îi sdrobi piciorul. Un altul fu isbit de o sfărâmătură de stâncă și făcut praf. Vaiete și jelanie umpleau văzduhul; părăul gemea de răniți și vedeai moartea sub potopul de obuze. Mulți ridicând mânilor spre cer, implorând mila lui Dumnezeu, rămăneau așa încremeniți.

Inspăimântat de atâta măcel, mi-am pus o foaie de cort peste cap și mi-am astupat urechile, ca să nu mai aud și să nu mai văd nimic. Mine și 305 cădeau fără întrerupere. Bucăți de stâncă săreau în înaltul cerului, amestecate cu trupuri omenești. Iar când cădeau pe pământ moale făceau niște gropi îngrozitoare. Și astfel ținu dela 12, când fuse-i rănit până pe la 3—4 ore, în continuu, acest potop, când, într'un moment dat, îmi lua-i inima în dinți și tupilus, tot pe brânci, din tufă în tufă, cotind vr'o 2 chilometri, m'am strecurat până la postul de ajutor.

Ajuns aci, stătui-o clipă, aruncaii ochii îndărăt spre poziție și nu-mi vinea să cred că am fost și eu acolo. Cum scăpasem?! După aceea, mândru că luasem parte și eu la una din luptele Verdunului nostru de pe Trotuș, plecai. Soarele să pogorea spre asfințit, pe când îmi luasem rămas bun dela această cotă faimoasă. Pe sus, sburau două aeroplane, vesele și ele de isbânda noastră, și astfel să sfârși ziua de 31 Iulie cu asaltul cotei 789, pe care-l vor pomeni și Nemții câte zile vor avea!"

3/16 Oct. 1917.

Astăzi împlinește 24 de ani iubitul nostru moștenitor al tronului, A. S. Regală Principele Carol. Această aniversare este scumpă tuturor Românilor, cari văd în El pe vrednicul și inimosul urmaș al marelui nostru Rege, care a știut să înfrățească așa de puternic Dinastia cu aspirațiunile și sufletul întregului popor românesc. Prințul Carol a știut întotdeauna și mai ales după isbucnirea războiului nostru, prin munca fără prejet și fără odihnă, să se facă iubit de toată suflarea românească, — și toți îl încunjură cu o dragoste nemărginită, urându-i să trăiască mulți-mulți ani în sănătate și putere, iar la timpul său să poarte cu mândrie și strălucire *Coroana*, împodobită cu toate mărgăritarele neamului nostru de către mult iubitul nostru Rege.

Cu această ocazie s'a ținut la Metropolie un Te-Deum, fiind de față autoritățile superioare civile și militare, iar M. S. Regele a înaintat pe Prințul Moștenitor la gradul de Locotenent-Colonel, numindu-l în același timp Comandant al Regimentului de „Vânători de Munte“, drept mulțumire și recunoștință pentru interesul neobosit ce a pus pentru înființarea unui Corp special, instruit pentru lupta la munte. La dejunul care a avut loc în această zi la Palat s'a remis Prințului Carol și decorația vitejilor: Ordinul „Mihaiu Viteazul“, iar generalul *Prezan* a ținut o caldă cuvântare. Astfel legăturile țării și ale oștirii cu Dinastia s'au

afirmat încă odată prin dragoste și ele sunt o deplină garanție a viitorului nostru.

Vrednic de cetit este discursul pe care ministrul Statelor-Unite, d-l Wopicka, l'a rostit la dejunul care s'a dat la Cercul Militar, în onoarea misiunii americane și la care au participat membri guvernului, reprezentanții țărilor aliate și generalii Berthelot, Cerbacev și Prezan. „Domnilor. Acest dejun s'a oferit în onoarea comisiunii Crucii Roșii Americane. Unii din membrii ei vor plecă în Statele-Unite, unde vor continuă a lucra pentru nevoile cele mai urgente ale României, iar ceilalți vor continuă a lucra aci. Sunt mândru de chipul în care Crucea Roșie Americană a lucrat pentru ca să se vadă cum să se ajute România. Sunt convins că această muncă va aduce cele dorite. Succes celor cari pleacă; curaj și devotament celor cari rămân. Știu că toți aliații doresc să ajute România. Munca misiunilor aliaților, împreună cu cea a Crucii Roșii Române, sub îndemânatica direcțiune a M. S. Reginei României, vor alina suferințele poporului român. Am văzut România în splendoarea ei, acum o văd în clipele ei de încercare. Ea a contribuit cu partea ei să combată pe dușmanul comun, sub comanda iscusită a M. S. Regelui democratic al României. Sunt de asemenea sigur că România va fi restabilită cu Transilvania în plus, când se va face pace, și sunt sigur că soarele va lumina încă câmpiile acestei, nobile țări. Inchin pentru succesul Crucii Roșii Americane și pentru victoria finală a aliaților“.

15/18 Oct. 1917

Au sosit pe frontul francez cele d'întăiu batalioane de *Ardeleni*, recrutați în America. Cu această ocaziune s'a dovedit cât de mare este generozitatea Președintelui Wilson. Voluntarii Ardeleni poartă uniforma românească, fiind ostași ai Regelui Ferdinand Lealul, iar aspirațiile și vrednicia lor legendară sunt ocrotite de același drapel care flutură cu mare cinste pe văile Troțușului și ale Siretului. În acest mod frontul român să prelungește pe pământul binecuvântat al Franței, confundându-să în lupta uriașe pentru Drept și Libertate cu frontul umanității. „Fiecare strop de sânge viteaz, zice d-l Corneliu Moldoveanu împlântat în brazda lui Joffre, va rodi deopotrivă în câmpiile Ardealului sau Bucovinei, după cum minunile și jertfele dela Mărășești însemnează totodată victorie și triumf în Flandra, pe Carso sau la Verdun. Suntem cu toții ostași ai *Patriei Universale*, care în istorie a purtat vecinic numele libertății și al onoarei... Voluntarii Ardeleni cari își fac apariția pe uriașa scenă a tragediei mondiale, sub ocrotirea steagului național, vor luptă nu numai pentru făurirea unei patrii nouă, o Românie mare și liberă, dar vor luptă și pentru patria adoptivă de ieri, generoasa Republică Americană, cât și pentru Franța, patria soră, care îi călăuzește astăzi la victorie“.

M. S. Regele României a conferit Mareșalului Joffre, ordinul militar Mihaiu-Viteazul.

6/19 Oct. 1917.

Fostul prim ministru englez *Asquit*, în ultimul său discurs rostit la Liverpool, vorbind despre drepturile statelor mici, a spus următoarele: „Statele mici au aceleași drepturi ca și Statele mari. Luați de exemplu cazul *Serbiei eroice*, sau a tuturor Slavilor din jurul ei. Sau luați cazul *României invincibile*, care învingând dificultăți enorme, cum nu s'au mai ivit nicăiri, ține în loc hoardele lui Mackensen. Statele mici au tot atâta drept la un loc pe această lume, cum au și Statele mari, atât de bine populate și atât de puternic înarmate. Până acum aceste state au dus o existență mizerabilă. A le atribui hotarele lor naturale ar fi nu numai o plată a datoriilor pe care le avem de mult față de ele, ci și un omagiu celui mai corect principiu politic care va pune stavilă în viitor cauzelor de războiu, din moment ce toate naționalitățile vor fi grupate după originile lor”.

Un fapt important pentru soarta războiului mondial este revolta din flota germană. Echipajele a 4 vase de linie, printre care să aflau *Kaizer* și *Westfalen*, aflătoare la Wilhelmshaven, s'au răsvrătit părăsându-și vapoarele. Echipajul vasului *Westfalen*, înainte de a-l părăsi, a pus mâna pe Căpitan și l'a aruncat în mare. Un regiment de marină a primit ordin să înăbușească răsvrătirea, însă a refuzat să asculte. Regimentul *Oldenburg* a fost însărcinat apoi să facă aceasta și a înconjurat pe răsvrătiți, cari s'au predat. Vasul *Nürnberg* încrucișă în vremea asta în fața portului. Echipajul lui s'a răsvrătit deasemenea. După ce a arestat pe ofițeri, s'a îndreptat spre coasta Norvegiei, cu intenția de a internă vasul. Vasul a fost întâlnit de o flotilă de torpiloare. Comandantul lor a fost mirat că nu îi să răspunde la semnalele ce îi să fac. El a telegrafiat la Wilhelmshaven spre a cere instrucțiuni. I s'a răspuns să oprească vasul *Nürnberg* sau să-l scufunde. El a încunjurat vasul, iar echipajul s'a predat. Indată ce răsvrătirea s'a potolit, *Kaizerul* a plecat la Wilhelmshaven, cu cancelarul *Michaelis*, ordonând ca 1 din 7 marinari, să fie împușcat.

Rapoarte sosite din Olanda arată că marinarii germani refuză să se imbarce în submarine și că autoritățile germane ca pedeapsă au împușcat mai mulți marinari. Execuțiile aceste au avut loc înainte de revolta dela Wilhelmshaven. Rebeliunea a izbucnit și în flota austro-ungară. Cazurile de răsvrătire sunt numeroase. Un distrugător s'a predat flotei italiene din Adriatica, la Ancona.

Pe de altă parte să arată semne de revoltă chiar și în armata germană. Așa să spune că într'un atac mare plănuit de Germani, unele companii de pioneri au refuzat să înainteze. Exemple de acestea au început să se înmulțească în armata germană. Aceste

acte de rebeliune arată destul de lămurit viața sbuciumată a imperiului german și că starea de spirit, atât a populației cât și a armatei, devine din ce în ce mai primejdioasă.

7/20 Oct. 1917.

Astăzi mi-a dat sub-locotenentul *Vasile P. Vasiliu*, *) învățător în satul Ruși, com. Torești, jud. Suceava, descrierea luptelor dela cota 779, numită *Vârful Ungureanu*, în ziua de 27 Iulie (9 Aug.) a. c. în care a căzut rănit. O reproducem aci ca mică pagină a groaznicelor lupte din jurul *Grozeștilor*. „In seara zilei de 26 Iulie, în urma ordinului primit, am plecat din satul Nicorești, unde cantonasem noi, ultimul batalion din Regimentul 1 Marș al Diviziei 7, spre a întări sectorul a două batalioane din Regim. 16 Infanterie, cari după lupte grele fuseseră zdrobite, perzându-și poziția. Ajunserăm cu o oră înainte de a să ivi zorile pe poziție, unde domnea o liniște mormântală. Am fost înștiințați că la ora 4 jum. a zilei de 27 Iulie să va da un atac pe toată linia Cașinului și Oituzului. Colonelul nostru ne chiamă și ne arată pe hartă linia inamică, dându-ne și instrucțiunile necesare. Compania mea, a 10-a, din Regim. 1 Marș, fu dată la batalionul 2 din Reg. 16, care era sub comanda Măiorului *C. Popovici*. La ora hotărâită pornirăm la atac. O ploaie de gloanțe ne întâmpină, cad câțiva răniți și mort un gornist. Am respins posturile înaintate ale inamicului, lăsând câțiva morți pe loc. După semnul de identitate văzurăm că erau din Regim. 16 Inf. bavarez. Ne-am apropiat strecurându-ne prin tufiș până aproape de linia inamicului. Germanii se instalaseră parte în bordeiele vechi ale fostei noastre poziții, parte în *măști*,*) de unde ne puteau ținti bine. Din cauza nereușitei atacului în direcția Grozești și pentru a nu fi învăluți și prinși, ne-am retras cu vr'o 300 metri căutând a organiza poziția, cota 779, cu tranșee, amânându-să atacul până seara, când Divizia ne va trimite un ajutor de 1000 oameni.

Până la ora 12 liniște, apoi a început un bombardament formidabil cu obuze de toate calibrele, dela 53 până la 305 mm., răscolind pământul și înecându-ne cu un fum gros și negru. Din cei 160 de oameni, pe cari îi aveam au căzut răniți până la ora 4 cel puțin 50. La 5 ore fui înștiințat că la dreapta Companiei mele a fost ruptă linia și inamicul înaintează în linii dese prin tufiș. Pe când mergeam pe linia de luptă pentru a vedea dacă măsurile de a pară lovitura dela dreapta fuseseră executate conform ordinului dat, m'am simțit lovit de o schije de obuz. Știind situația

*) Înaintat **locotenent** în luna Decembrie 1917.

*) Să chiamă **măști** niște adăposturi mici, individuale, pe care și le caută sau și le fac soldații, când sunt expuși la un foc omoritor de puști și de mitraliere, nu atât pentru a fi apărați, ci mai mult pentru a să ascunde de vederea și ochirea inamicului, dar de unde la rândul lor pot trage foarte bine asupra dușmanului.

critică, compania înjumătățită și prea mică pentru a menține poziția și a rezista la un inamic cu mult mai numeros, neavând nici speranța unui ajutor, am dat ordinul de retragere pe o altă poziție apropiată, comunicând celui alt sublocotenent ca să iea el comanda Companiei, eu fiind rănit în șoldul stâng și perzând sânge mult am căzut în nesimțire. Când m'am trezit eram pansat, ordonanța era lângă mine cu un alt soldat și un sergent, pe poziție nu mai era nimeni. Inamicul lungise tirul artileriei, semn că infanteria lor era aproape de linia noastră pentru atac. Fui întâmpinat de sergent cu vorbele: Să mergem, domnule sublocotenent, că ne ajung Nemții. M'am ridicat să plec, dar după câțiva pași am căzut ne mai având nici o putere în piciorul stâng. Soldatul care era alături m'a luat atunci în spate și o cotirăm spre stânga prin tufiș. În urma noastră la vr'o 150 m. inamicul înainta încet. Au tras cu armele prin tufiș, fără să ne atingă. Ajungând apoi în Valea Slănicului am scăpat".

8/21 Oct. 1917.

Un nou grup de 950 de Ardeleni, în frunte cu 11 ofițeri, printre cari un căpitan, au sosit la Iași, fiind primiți, ca de obicei, cu ovații călduroase de către publicul adunat pe peronul gării. Infățișarea noilor veniți era din cele mai frumoase iar moralul lor foarte ridicat, cerând să fie trimiși pe front cât să poate mai curând spre a lupta pentru înfăptuirea idealului național.

D-l general *Iancovescu*, ministrul nostru de războiu, în timpul vizitei făcute în Rusia, s'a oprit și la Chiev, ducându-să în mijlocul Ardelenilor, cari s'au înseris ca voluntari în armata română. D-sa le-a dus fraților noștri salutul României, felicitându-i că s'au oferit de bună voie ca să lupte alături cu soldații ei, pentru desrobirea tuturor Românilor, fiind încredințat că Românii transilvăneni își vor face datoria cu sfințenie. „Românii n'au fost și nu vor fi învinși!“ Voluntarii au acoperit aceste cuvinte cu urale îndelungate și puternice.

Să semnaleză o nouă revoltă în marina germană. La Ostanda matrozii germani au refuzat să se imbarce pe submarine. Un ofițer a fost aruncat în mare.

Pe frontul franco-englez lupta de artilerie a ajuns din nou la o mare violență, lângă Mare și în sectorul Yser și Lys. Francezii pe frontul Aisne au pătruns în pozițiile germane, făcând stricăciuni și luând peste 100 prizonieri.

9/22 Oct. 1917.

Sub-locotenentul *Dumitru Ciocan*, absolvent al școlii normale din Iași, născut în com. Preutești, jud. Suceava, a fost rănit în lupta dela *Dealul Candea*, la sud de Târgu-Ocna, în ziua de 4/17 Aug. a. c., pe care o descrie astfel: „Ne îndreptasem spre *Piscul Ungureanu*, unde am dat ochi pentru prima oară cu ina-

micul. Mi s'a părut grozave momentele când am intrat și eu în horă. Regimentul 1 Mars, din Divizia 7, din care făceam parte, venise ca să întărească frontul, căci Regim. 16 Infanterie fusese aproape complet decimat. Des de dimineață, conform ordinului primit ca să respingem cu orice preț inamicul, am început atacul, dar în fața forțelor superioare ale dușmanului am fost siliți să ne retragem luptând. Nemții ne urmăreau cu îndârjire, pentru ca conform ordinului lor să ocupe în 4 zile *Târgu-Ocna*. Iar pentru ca comănduirea lor să se asigure de succes, să zice că în tot timpul acela nici n'ar fi dat de mâncare soldaților, cu scopul ca ei să se grăbească să pună mâna pe pozițiile noastre. Inșă vorba Românelui „Socoteala de acasă nu să potrivește cu cea dela târg“ s'a adevărit și cu acest prilej. Ne-au urmărit Boșii până la vestita cotă 789, unde li s'a înfundat prăbușindu-să în fața vitejilor noștri, pe cari îi numeau *Romanschi*, vorbă luată dela Ruși.

Aceasta s'a petrecut în ziua de 31 Iulie (13 Aug.) zi de groază și de măcel; mii de bombe trăsneau în jurul nostru scormonind pământul, iar prin aer sburau mâni, picioare și tigve deșertate de creeri; cădeau voinicii noștri săgetați de gloanțe, dar și Nemții să rostogoleau ca potârnicșile. Colonelul nostru a fost rănit și înaintea lui comandantul Companiei mele, amândoi răniți de moarte. Rămăsesem singur cu compania. Puținii oameni pe cari îi mai aveam erau slăbiți de putere; erau schimbați la față și groaza săpase culcuș adânc în orbitele lor. Ne cramponasem pe poziție, stabilisem frontul, când am primit ordinul ca să ne retragem, fiind înlocuiți cu trupe proaspete.

Eră în dimineața zilei de 4/17 August, când ne coborâm spre *Târgu-Ocna* pentru a ne reface. Eră o zi tristă, plouă mărunț și des, și un vânt subțirel ne vârea în friguri. Ajunși în *Satul-nou*, nici n'apucasem bine a-mi numără oamenii și primesc ordinul de plecare. Nemții atacaseră la flancul drept al nostru, deasupra *Târgului Ocnei*, au rupt frontul și au reușit să ocupe *Dealul Candrea*. Trebuiau întăriri și alte trupe de rezervă nu erau decât compania mea, redusă deja aproape la nimic, numărând abia vr'o 80 de oameni. Ne oprim într'o viroagă din *Părăul Lupului* sub poalele *Dealului Candrea*. Pe aceasta, deoparte și de alta a *părăului* erau liniile: în dreapta, cum mergi cu fața către sud, erau Nemții. Ordinul eră ca să înaintăm pe *părău* cât să va putea mai mult și apoi să atacăm pe inamic în flanc și să-l silim să se retragă de acolo, căci „să uită în *Târgu-Ocna* ca în *strachină*“, după cum ziceau soldații noștri.

Înaintăm cam 2 kilometri pe *părău*, prin noroiu și apă, ajungem, luăm formația de luptă și ne urcăm până la jumătatea pantei, când prin două fluerături ni să dă semnalul de atac... Ș'atunci, dă Doamne bine! Erăm la vr'o 30 metri de inamic, sburau granatele deasupra noastră de par'că erau vrăbii și una s'a spart lângă mine, iar o schije mi-a pătruns gionata stângă,

fără să-mi sfarme fluierul. Am căzut jos de durere și pentru moment n'am mai știut de mine, dar mi-am revenit repede și m'am uitat să văd legătura frântului la stânga, când sergentul meu îmi spune că sângele îmi curge șiroaie din picior, ridicând în același timp și coada granatei care s'a spart lângă mine Am plecat târâș-grăpiș spre postul de prim ajutor“

10/23 Oct. 1917.

Zemstva a hotărât ca în *toate satele moldovenesti* din Basarabia, din toamna anului acestuia să se deschidă *numai școli moldovenesti*. Învățătorii și învățătoarele, cari n'au făcut încă un curs de limba moldovnească în Iulie—August, vor veni la acela care s'a deschis pentru o lună la Chișinău, la Bălți și un alt oraș din Basarabia de jos. În această lună (Septemvrie) vor eși trei cărți de școală: Abecedarul, Cartea de cetire și Catechismul („Legea lui Dumnezeu“). Școlile vor începe în Noemvrie.

Generalul Cerbacev a dat voie, după cererea Comitetului central al deputaților — ostași moldoveni, ca să se formeze regimente *moldovenesti*.

Marea incursiune a Zepelinelor germane, deasupra Angliei și Franței, s'a sfârșit cu o catastrofă pentru flota aeriană dușmană. Din Zepelinele care să reîntorceau din raidul Londrei, 4 au fost doborâte pe teritoriul francez (unul a fost capturat fără să fie stricat), iar altele 4 rătăcesc încă, incapabile de a lupta (2 în sud-vest, 1 deasupra Mediteranei și 1 pe frontiera Elveției). Aceasta este cea mai mare înfrângere pe care a suferit-o flota aeriană a Germaniei; ea s'ar putea compara cu victoria franceză de pe Marna și cu cea engleză din Belgia. După nenumeratele lor eșecuri, pe pământ, pe mare și pe sub mare, a început pentru Nemți seria neagră a războiului aerian. Ne putem închipui ce impresie a trebuit să facă această înfrângere la Berlin!

11/24 Oct. 1917.

Aproape în fiecare zi bravii noștri soldați primesc semne de dragoste din partea Aliaților noștri, cari strâng tot mai mult legăturile sufletesti dintre cei ce luptă cu glorie pentru libertate și onoare, înfrățiți fiind de același ideal. Regimentul francez 21 de Infanterie a trimis o scrisoare inimoasă Regimentului român 21 de Infanterie, care pe românește sună astfel: „Paris, 27 August 1917. Foștii soldați ai Regimentului 21 de Inf. francez, către camarazii lor din Regim. 21 românesc. La începutul acestui al doilea an de războiu al poporului român, foștii soldați ai Regim. 21 Inf. francez, cu toții într'o unire adresează camarazilor lor ai Reg. 21 Inf. român, urări ferbinți pentru salvarea patriei lor și sdrobirea dușmanului comun. Față de atâtea suferinți și acte de eroism, față de atâtea devotament și glorie dobândită în comun pe toate câmpurile de bătaie, ei sunt siguri de viitor. Cu stăruință, victoria va încunună într'o zi toate eforturile noastre. În-

crederea aceasta absolută face pe popoare puternice și oțelite. Așteptând această zi glorioasă, strigăm cu toți din toată puterea pepturilor noastre: Trăiească România! Trăiască armata română! Trăiască Regimentul 21 de Infanterie român!“

Sublocotenentul *Constantin V. Dorofleiu*, din Regim. 2 Marș, învățător în Com. Liteni, jud. Suceava, a fost rănit în lupta dela *Fabrica de Sticlărie* în ziua de 29 Iulie (11 Aug.) a. c. Iată cum descrie această luptă până în momentul când a căzut rănit. „În zorii zilei de 29 Iulie să hotărîse un atac general pe frontul *Fabrica și Dealul Sticlăriei*. Batalionul nostru atacă călare pe șosea, având însărcinarea să ocupe fabrica și cota 633. Luăm formația de luptă și pornim. Vedeai în dreapta și în stînga cum fiecare soldat își făcea cruce și îngănă cu evlavie un *Doamne ajută!* Plutonul pe care îl comandam eu era linia II din Compania I. Cum mergeam așa, deodată suntem întâmpinați de un foc nebun de mitralieră și arme. Toată lumea se trânti la pământ, lângă primul adăpost din apropierea fiecăruia. Acest foc ucigător ținu cam un sfert de oră, când mai încetă puțin. Ne-am sculat și am pornit înainte. Din toate părțile se auzeau vaiete de durere și cereri de ajutor, dar noi treceam înainte cu vijelie și strigăte de ura, fluerături și chiuituri de-ți asurzeau urechile; am reușit să ocupăm fabrica și în urmă cota mai sus pomenită.

În timpul acestei înaintări cum scoboream repede într'o vale m'am lovit cu peptul în baioneta puștii unui soldat de-al nostru, care murise și îi se înțepenise mâinile pe armă; m'am rănit ușor, m'am pansat în grabă și am plecat înainte. Din cauză că se rupsesse legătura la dreapta și Nemții înaintaseră pe valea unui părau, și pentru ca să nu fim învăluți, am fost siliți să ne retragem puțin pe o poziție de mai înainte fixată. Lupta a ținut cu îndărijire până la ora 3, când am reușit să ocupăm noua poziție. Pe această nouă poziție am stabilit legătura și am dat voie soldaților ca să mănânce și să se odihnească puțin, mai ales că dușmanii încetaseră atacul.

N'am stat mult așa, când primim ordinul ca la ora 4 jum. să dăm atacul asupra cotei. Când să eșim din *măști*, suntem primiți de un foc foarte puternic de mitraliere-arme și granate, dar după puțin timp acest foc s'a mai domolit. Indemnându-mi flăcăii ne-am iuțit pașii și am înaintat repede prin ploaia de gloanțe. Germanii să retrăgeau, iar noi am ajuns pe cotă, cam la vr'o 60 de metri de inamic. Acolo ne-am oprit; căutam să văd dacă avem legătură în dreapta și apoi să urmărim pe dușman.

În timpul când vorbeam cu caporalul *Plugaru*, care trebuia să meargă să vadă dacă avem legătură, un glonț îl nimeri drept în frunte și-l trânti mort pe spate. În același timp o granată inamică s'a spart în apropierea mea și o schije mă lovi puternic în coapsa stîngă iar din rană începu să curgă sânge. Am pus mâna pe rană ca să mai opresc sângele și prin ploaia de gloanțe m'am retras și m'am adăpostit după un copac din apropiere,

strigând unui camarad sublocotenent ca să aibă grije și de soldații mei. La adăpostul copacului m'am pansat și plecând de acolo am dat de Căpitanul care comandă batalionul și care venea în ajutorul nostru cu o companie de rezervă. I'am expus situația și cum eu nu mai puteam merge din cauza durerii, mi-a dat doi soldați cari m'au dus de vale la un bordeiu, unde era postul de prim ajutor...“

12/25 Oct. 1917.

De trei zile să află în țara noastră un apostol al eliberării din sclăvie a tuturor națiunilor subjugate și în special a prea iubitei sale patrii *Boemia*, profesorul *Tomas Garrigus Masaryk*, șeful comitetului ceho-slovac. Acest învățat profesor, cu un rol preponderant în viața publică a țării sale, cu puțin timp înainte de războiu, apucase drumul pribegiei, ducându-să în apus, în Franța, apoi în Anglia, care l'a numit profesor la Universitatea din Oxford, iar mai pe urmă în Rusia, unde avea legături vechi și temeinice, desfășurând o activitate uriașe pentru lămurirea străinătății asupra stărilor din Austro-Ungaria. Prin conferințe și propagandă publicistică, el a creat o atmosferă de simpatie în jurul cauzei naționalităților și a ajutat organizarea metodică a luptei în contra dușmanului. În Rusia s'au înrolat voluntari din rândurile prizonierilor de războiu, cari s'au luptat cu mult eroism apoi în contra asupritorilor lor, întocmai după cum să înrolează acum voluntarii noștri dintre prizonierii ardeleni și bucovineni.

Acest vrednic apostol a venit acum la noi ca să ne vadă suferințele și lupta pe care o dăm pentru desrobirea neamului nostru și care nu să va putea dobândi decât prin prăbușirea monarhiei habsburgice. România Mare ca și Boemia, sau marele regat Ceho-Slovac, nu să pot înfăptui decât pe ruinele și dispariția Austro-Ungariei.

În timpul petrecerii sale la Iași, profesorul Masaryk a avut o convorbire cu d-l *C. Bucșan*, publicată în ziarul *România*, din care reproducem câteva extrase. Cu privire la intervenția României în războiul mondial, d-sa spune că ea este pe deplin îndreptățită, deoarece din acest războiu va eși reconstituirea Europei pe o bază morală, de dreptate și de umanitate. Pentru aceasta războiul va fi continuat până la lichidarea *definitivă* a tuturor problemelor pe cari le-a ridicat. „Priviți harta etnografică a Europei, zice d-sa, și veți vedea că dela capul de nord al Scandinaviei până la sudul Greciei să întinde în linie dreaptă o fâșie de pământ locuită de 18 naționalități nelibere. Este zona micilor naționalități. În mijlocul zonei să află Austro-Ungaria cu cele 9 neamuri asuprite. De secole, întregă istoria lumii să joacă pe această fâșie de pământ. *Drang nach Osten* al Germanilor, *Mittel europa*, nu însemnează altceva decât absorbirea micilor naționalități din această zonă. În apus sunt numai țări și neamuri

organizate. Italia, Franța, Anglia, Germania însăși, chiar și cele 2 milioane de Norvegieni își au organizația lor națională. Războiul actual este chemat, în sfârșit, să *organizeze* și micile naționalități din restul Europei, înțelegând și Rusia. Până nu să va face acest mare lucru, nu poate fi pace". În privința desmembrării Austriei zice: „Este un proces firesc care în mod fatal va duce la descompunerea Austriei. Turcia și Austria trebuie să dispară, fiindcă ele sunt state artificiale și nu mai corespund cu concepția noastră de Stat. Germanii din Austria și Ungurii pot forma pe teritoriul locuit de ei o monarhie mai redusă? E treaba lor. Dar numai pe teritoriul locuit de ei, mai mult nu.

Dacă se respectă dreptul popoarelor de a dispune de ele înșile, celelalte popoare din Austria vor refuza să intre în această tovărășie". Iar mai departe spune că: „Dreptul popoarelor de a dispune de ele este recunoscut de toți Aliații, după cum rezultă și din nota pe care au trimis-o ei Președintelui Wilson. Ultimul discurs al lui Asquit afirmă aceasta. Revoluția rusă întărește și ea acest drept, prin urmare și dreptul României de a se uni cu toate provinciile locuite de Români din Austro-Ungaria este consfințit". În privința viitorului Stat Ceho-Slovac, d-sa crede că va fi sub formă de *Republică*, întru cât nu este o dinastie națională". La întrebarea dacă la *Conferința* păcii vor fi primiți și reprezentanții naționalităților din Austro-Ungaria, d-sa crede că vor fi admiși cel puțin cu vot consultativ reprezentanții acelor naționalități, cari nu să pot sprijini pe diplomația unui Stat co-interesat, cum sunt Cehii și Polonii. Interesele Românilor, ale Italienilor și ale Sârbilor vor fi apărate de trimișii României, Italiei și Serbiei libere".

Cu mare bucurie am primit vestea mării victorii franceze la nord de Aisne, unde francezii au atacat o serie de poziții apărate de floarea armatei germane, cucerind din primul asalt linia întărită, formată de carierele *Fruty și Rohery*, după cari au luat apoi și fortul *Malmaison*. Ducând atacul mai departe Francezii au mai cucerit satele *Allemant*, *Vaudesson* și *Chavignon*, precum și cariera *Parnasse* și înălțimile care domină *Parguy-Filain*. În unele puncte ei au înaintat pe o adâncime de 3 kilometri și jumătate. Germanii au avut pierderi considerabile în morți și răniți. Numărul prizonierilor luați de Francezi este de 8000, cu 160 ofițeri, aparținând la 8 divizii diferite, între cari 2 din vestita gardă imperială. Statele majore a 3 regimente, inclusiv cei 3 coloneli, sunt printre prizonieri. Materialul de războiu fiind considerabil nu să va putea număra decât în câteva zile; până acum s'au numărat 62 tunuri, 30 aruncătoare de mine și 80 mitraliere.

13/26 Oct. 1917.

Locotenentul *Constantin Drăgoiu* *), din Regim. 44/68, compania 6, învățător în com. Azuga, jud. Prahova, născut în Satu-

*) Înaintat **căpitan** în luna Decembrie 1917.

Lung lângă Braşov, care să află în căutarea spitalului nostru, a fost rănit în ziua de 7/20 August a. c. în lupta dela *Piscul Cocosilă*, la nord de Soveja. Iată cât de frumos ne descrie acea luptă până în momentul când a căzut rănit.

„Dela părinţi am învăţat, la luptă când plecăm, învingem ori murim în foc! Această deviză ne-a călăuzit şi ne va călăuzi sufletele până va veni ziua în care: cel ce a plâns, în veci nu va mai plânge! Mi s'a cerut să scriu şi eu. Dar ce să scriu? Să scriu lupta în care am fost rănit? Să descriu grozăviile momentului aceluia? Mi să pare că n'am să reuşesc... Numai cel ce-a fost la faţa locului, numai acela va înţelege... şi, au fost alţii, cari au mănuit condeii cu mai multă dibăcie şi tot nu au reuşit să redeie cetitorului tabloul viu al grozăviei... Atunci când uiţi de tine însuşi, când ce-i omenesc în tine să schimbă în fiară!...

Eră într'o dimineaţă de August. La răsărit roşeata, care acoperea orizontul, să făcea din ce în ce mai pală, lăsând la urmă să apară în întregime astrul binefăcător, care avea să fie martorul grozăvieniei din acea zi. Ciocărlia de mult începuse a să urcă sus, tot mai sus, acolo către acela ce ea a vrut să-i fie iubit... şi văzându-şi neputinţa, de acolo de sus îşi astrângea aripioarele, lăsându-să să cadă glont la pământ de credeai c'o să se facă una cu el. Aproape fiind de el, îşi întindea aripioarele şi din nou să ridică, biata neputincioasă!... Murmurul Şuşitei, freamătul codrului, ciripitul pasărilor ne făceau să fim visători... O bubuitură rupe tăcerea; un vâjăit ascuţit, sinistru, să aude pe deasupra noastră. „Aţine-te mă-ă-ă!... că vine purcica şi ne mănâncă porumbul şi nu mai avem cu ce eşi din iarnă!“ Cu toţii pufnim de răs de gluma şugubeaţă a unuia din ai noştri. Să aud alte bubuituri urmate de trăsnete, alte vâjăituri cari îţi îngheaţă zâmbetul pe buze. Pământul să cutremură; văile încep să clocotească; paserile dădeau ţipete speriate şi îşi luau şborul spre locuri mai liniştite...; copacii cad vijelios loviţi de trăsnetul obuzelor; pământul este scormonit şi aruncat în toate părţile; tranşeele surpate; toţi sunt la postul lor; pe feţele tuturor să ceteşte hotărîrea; încep jertfele; să aud ţipete scurte, horcăituri...; trupuri sângerânde; membre ce nu mai asemănau a membre erau aruncate cine ştie unde. De prin copaci câte-o căpătină privea rânjind spre vrăjmaş, sfidându-l şi acum când nu mai are viaţă... Moartea nu mai însemnă nimic pentru noi, mirosul de sânge cald ne întărită şi mai mult, cum să întărită fiarele la apropierea vânatului... Câteva minute nu să mai aude nimic, apoi încep iar bubuiturile şi trăsnetele cad mai departe de noi... Cei rămaşi resuflăm uşuraţi... „De-acum să ne pregătim că trebuie să ne pice musafiri pe drum de zi şi trebuie să-i primim cu cinstea cuvenită rangului lor“. O forfoteală să vede în toate părţile, căci fiecare îşi dă osteneala ca să fie la înălţime. Cu toţii ne cercetăm mândra, care acum ne este mai dragă decât oricând, vorba cântecului: „Mândra care-o am acuma, n'aşi da-o

pe toată lumea, căci cu lumea n'am ce face și cu mândra fac ce-mi place". Cei cu melițele le pun fuiorul și sunt gata a meliță... Au mai rămas acei însărcinați cu adevărata primire: aruncătorii de pepeni... Așteptarea musafirilor nu este de lungă durată. Semnalele vestitoare că ei să apropie să aud. Melițele încep să toace. Cei cu mândrele lasă să-și aleagă musafirii cari le plac. Dar să vede că le plac mulți și, ceva ciudat, pe care-i sărută înțepenele locului căzând ca holovanii. Și când sunt mai aproape încep aruncătorii..., pepenii cad în fața lor, din toate părțile, dar și ei sunt fermecați, cine gustă începe să se tăvălească. Vin valuri-valuri, însă după cum valurile mării să sparg de digurile cimentate, tot așa să sfărâmă și ei de pepturile oțelite ale Românașilor. Valuri să culcau pe vecie și altele le luau locul; răsăreau ca din pământ. Vizita eră dârje, dar nici primirea nu eră altfel. Aceasta a ținut aproape trei sferturi de oră. Nu să hotărîse încă biruința. Vine rândul artileriei noastre. Trăsnetele încep să cadă. Musafirii încep să șovăie... Deodată din stînga s'aude: „Ne vine ajutor!“ Electrizați de aceste vorbe, ai noștri devin mai dârji: „Pe ei copii, la contra-atac!“ Eșim din vizuinile noastre, N'apuc să fac câțiva pași și simt că mă arde ceva'n șale. Mă întorc, mă uit, dar deocamdată nu văd nimic. Însă după câteva clipe mi să umplură hainele de sânge. Imi adun toate puterile și susținut de mândra mea caut să merg înainte... Dar, puterile mă părăsesc, mi să întunece înaintea ochilor și urechile încep să-mi vâjâie... Cea mai fost nu știu! M'am trezit la postul de prim ajutor, în mirosul înțepător de eter. La început n'am putut să-mi dau seamă ce-i cu mine. Incetul cu încetul însă mi să perindă pe dinainte ochilor cele petrecute, întocmai ca pe o pânză de cinematograf. Incep să plâng, nu de durere, ci de necaz că n'am văzut sfârșitul luptei. Imi spune însă doctorul că inamicul a fost gonit cu mari perderi pentru el. La întrebarea că cei cu mine? Mi-a răspuns: „Ești rănit în șale de un glonț, dar nu ești în pericol, cu toate că ai două răni cam mari.“ Și după puțin timp, știindu-mi firea, mai zic: „Pe semne c'a fost Neamțu beat!“ Și cum eram întins pe targă mi-am adus aminte de timpuri mai bune și mi-am zis: „Mândra care-mi place mie, n'o lasă Neamțu să vie, căci Neamțu-i șiret mare și s'aține la cărare!“... Și în acea zi încă o pagină cu sângele nostru scris'am în cartea neamului, și încă multe vom mai scrie până vom ajunge acolo unde de veacuri ne-am pus în gând să ajungem, să făurim o „Românie Mare“ care să strângă la sân pe toți fiii ei. O Românie care să fie în răsărit luceafăr, după cum e în apus sora noastră cea mare, Franța. Și așa mi-a cântat cocoșul în ale luni August zile 7 pe *Piscul Cocoșilă*, la nord de Soveja.”

14/27 Oct. 1917.

Victoria franceză continuă. Trupele franceze au făcut progrese noi, ajungând la canalul *Oise* și *Aisne*. Satul și pădurea

Pinon sunt acum în mâna lor, precum și satul *Parguy-Filain*. La sud de *Filain* patrurile franceze au pătruns în fermele *St. Martin* și *S-te Berthe*. Inimicul sub presiunea Francezilor a abandonat o cantitate mare de material de războiu, între care 20 tunuri, unele de 150, și mulți prizonieri.

15/28 Oct. 1917.

Atașatul militar japonez, maiorul *Tochinoli*, într'o convorbire avută cu d. *N. Georgescu*, dela ziarul *România*, cu privire la țara noastră, între altele a făcut și următoarele declarațiuni importante: „Japonia întreagă urmărește cu emoțiune și simpatie supra-omeneștile eforturi ale României. Suferințele ei le știm. Învățați să iubim pe cei mici și glorioși, învățați să urâm cu toată patima tirania odioasă, contra căreia v'ați ridicat cu bravură, mai poate fi discuție asupra chipului cum vedem patria d-voastre? Întreagă presa niponă vorbește cu meritate elogiile de eroismul armatelor române. Ziarele noastre nu ezită să arate minunatele d-voastre calități. Ele deplâng depărtarea și imposibilitatea pentru noi de a vă da tot ajutorul nostru. Numirea unui reprezentant român la *Tokio* arată dar intenția reciprocă a unor relații de pretinie. Noi Japonezii vom fi bucuroși să avem legături strânse cu un popor brav, harnic și cinstit cum e poporul român. Și ar fi să vă spun o banalitate dacă ași accentuă că din parte-ne toată sollicitudinea noastră vă e asigurată.” La întrebarea dacă armata japoneză va veni vr'odată pe fronturile europene, d-sa a răspuns: „Sunt probleme ale diplomației. Nu pot să fac în această direcție aprecieri. Totul să reducă la tranșarea problemei între cabinetele aliate. Un fapt rămâne absolut sigur și anumit: Întreaga noastră armată e demult complet pregătită. Întreaga noastră putere este pusă de mult la dispoziția marilor pretini din Europa. Până la urmă, cu orice risc, cu orice sacrificii Japonia își va ține cuvântul dat. Cauza aliaților, care e și cauza ei; nu poate fi lăsată fără o soluție definitivă. Noi nu înțelegem altfel decât așa, să fim pretini cu pretinii și dușmani cu dușmanii. Și în ziua isbânzii complete, mica și glorioasa Românie, va fi nobila și eroica Românie-Mare!”

Marele ziar parizian *Le Temps*, comentând stirea despre convocarea conferinței aliaților dela Paris, hotărâtă pentru ziua de 15 Noembrie, vorbește despre problema austro-ungară și arată că fărâmițarea monarhiei habsburgice este în interesul Rusiei: „Altfel, zice acest ziar, care ar fi fost situația Rusiei, în fața unei Austrii luptând pe un singur front, dacă României n'ar fi avut ambițiuni demne de rasa și de trecutul lor, dacă nu s'ar fi aruncat în luptă și n'ar fi păstrat un ideal și după înfrângere? Cu forțele lor intacte Austro-Germanii ar mai fi tot atât de departe de Odesa? Nu prin renunțări, ci prin acte de îndrăsneală ca intervenția italiană, intervenția României, expediția dela Salonic și răsturnarea lui Constantin, Aliații au astăzi fericirea să susție

Rusia revoluționară. Ne-am îndatorat în mod solidar față cu toate speranțele cari servesc interesul comun.“

Ziarul *Figaro* publică cu privire la ofensiva lui Mackensen pe Siret un articol al d-lui *Polibe*, din care extragem următoarele: „România nu s'a culcat pe laurii dela Mărășești, ci continuă să stea de gardă, împreună cu resturile armatei lui Cerbacev, cari au scăpat din ghiarele colerii anarhice pe frontiera Moldovei. Cu ce emoțiune și cu ce speranțe să ducă gândul nostru în spre acești bravi! Austria ar fi fost dărâmată dacă deruta voluntară dela Tarnopol n'ar fi oprit brusc și în picioare ofensiva română. Obicinuită de un an de zile cu cele mai crude rigori ale vremii, armata română stă gata în fața lui Mackensen, care va avea de furcă cu această armată reorganizată de către generalul Berthelot, după cum cea rusească a fost reorganizată de către soldații Moldo-Valahi.”

În Camera Comunelor din Anglia ministrul Cecil a spus că în Rusia s'a răspândit de către agenții dușmani știrea că puterile apusene au de gând să facă pace separată pe socoteala României și a Rusiei. Acest lucru a fost făcut în scopul de a descuragia pe aliații noștri din răsărit. Guvernul englez ține să desmintă categoric acest lucru, el fiind hotărât să stea alături de aliații lui *apreciind deplin rezistența Românilor, pe cari Britania i-a asigurat că nu-i va părăsi nici odată.*”

Trupele anglo-franceze au făcut câteva operațiuni reușite pe linia frontului dela Ypres, luând peste 800 de prizonieri.

16/29 Oct. 1917.

Astăzi este aniversarea bunei noastre Regine, numită și *Regina sufletelor noastre*. Pentru serbarea acestei scumpe aniversări s'a oficiat la Sfânta Mitropolie din Iași un Te-Deum, de către I. P. S. Mitropolitul Pimen, încunjurat de înaltul cler, la care au luat parte misiunile străine, ministrii și toți generalii și ofițerii superiori din garnizoană. Astfel de Te-Deum-uri s'au oficiat în toată țara cu ceremonialul obicinuit. Toți Românii urează din adâncul sufletului ca marea lor Regină, împreună cu întreaga Dinastie, să trăiească în deplină sănătate și mulțumire, ca să vadă și să să bucure cu noi de îndeplinirea destinelor istorice ale neamului românesc, care încurând are să fie!

Camera deputaților din Brazilia a ratificat aproape cu unanimitate (1 contra) recunoașterea stării de războiu cu Germania, iar senatul a aprobat această rezoluție, cu unanimitate, și președintele republicii a sancționat proclamația războiului.

Dintre republicele Americii de sud, au rupt relațiunile lor diplomatice cu Germania următoarele: Peru, Ecvatorul, Bolivia și Brazilia. Argentina și Uruguay, Chili, Venezuela, Columbia, Guatemala, Nicaragua, Costa-Rica, Salvador, Haiti, Domingo și Cuba sunt pe același drum, așa că este de prevăzut că va veni momentul în care toată America va fi unită contra Germaniei, și

atunci să va putea zice că *lumea întreagă* s'a ridicat pentru apărarea Dreptului, Justiției și a Libertății.

Trupele Americane continuă a debarcă în Franța și numărul lor merge crescând cu mare regularitate, guvernul american fiind hotărât ca până în primăvară ele să ajungă la 2 milioane. Câteva batalioane din primul contingent ocupă acum tranșeele primei linii de luptă într'un sector de pe frontul francez, în comun cu batalioanele franceze. Trupele americane de pe front sunt sprijinite și de câteva baterii din artileria lor.

17/30 Oct. 1917.

Mult sânge rău mi-a făcut înfrângerea fraților noștri Italieni de către armatele austro-germane, pe care o reproduc după amândouă comunicatele. După comunicatul german forțele italiene cari căutau să oprească diviziile germane de a eși din munți au fost aruncate îndărăt printr'o puternică isbitură. Seara pătrunseră trupele germane în *Cividale*, care ardea. Frontul italian până la Marea Adriatică este în clătinare. *Gorizia* a fost ocupată.

Numărul prizonierilor este de 80,000, iar al tunurilor de 600. Iată cum explică comunicatul italian această dezastroasă înfrângere: „Lipsa de rezistență a unor unități din armata II, cari s'au retras în mod laș, a permis forțelor austro-germane să sfarme aripa noastră stângă pe frontul Alpilor Iulieni. Valoroasele eforturi ale celolalte trupe n'au putut reuși să împedecă pe inamic să puie piciorul pe pământul sacru al Patriei. Linia noastră să retrage după planul stabilit. Magaziile și depozitele teritoriilor ocupate au fost distruse. Valoarea arătată de soldații noștri în cursul luptelor, unde au luptat și învins timp de doi ani și jumătate de războiu, dă încredere comandamentului suprem că și de astădată armata, căreia îi este încredințată onoarea și salvarea. Țării, va ști să-și îndeplinească datoria.

Pe de altă parte să anunță că Germanii, pe frontul oriental, s'au retras cu 24 de kilometri la sud de Riga, distrugând totul în calea lor.

18/31 Oct. 1917.

Față de dezastrul armatei italiene, marii noștri aliați, Francezii și Englezii, au declarat că pentru ei nu există decât un singur front și o cauză, și prin urmare ei vor da Italiei cât să poată mai grabnic tot concursul necesar pentru ca să înfrângă eforturile austro-germane.

Pe lângă numeroasele simpatii arătate României în timpul din urmă, atât din partea aliaților noștri, cât și din partea unor țări neutre, mai înregistrez astăzi și pe acele exprimate de mai multe ziare mari din Danemarca. Din acele articole elogioase, din lipsă de spațiu, voi reproduce numai acest mic extras: „Armata și poporul român vor cu hotărâre să ducă până la sfâr-

șit lupta, cu toate greutățile cauzate de retragerea Rușilor. Diferitele încercări ale elementelor străine de a împinge poporul român la o revoluțiune, nu au avut nici un succes și soldatul țaran urmează ași pune toată încrederea în viitorul țării sale și a rămas credincios Regelui său. Rapoartele ofițerilor străini de pe frontul român sunt pline de admirațiune față de curajul soldatului român. Golurile lăsate de retragerea diviziilor ruse au fost umplute cu rezerve române. După telegramele primite dela ofițerii străini, ultimele operațiuni ale armatei române, mai cu seamă luptele de lângă Mărășești, sunt o mare victorie pentru Aliați. In cursul acestor operațiuni Germanii au uzat 14 divizii fără a putea atinge scopul dorit. Românii să bat cu vitejie și aduc un neprețuit ajutor Aliaților“.

19 Oct. 1 Nov. 1917.

M. S. Regina a acordat o convorbire d-lui *James 'A. Mills*, din Asociațiunea Presei Statelor-Unite și membru al misiunii americane dela noi, care a fost publicată în ziarul *România*. Cum toate faptele și cuvintele bunei noastre Regine cad la inima tuturor Românilor, voiu reproduce și eu aceste duioase și admirabile cuvinte, privitoare la eroismul și suferințele noastre, precum și la ajutorul puternic pe care ni-l dă America. „Ajutorul Crucii Roșii Americane și al opiniei publice a Statelor-Unite, vine în clipe grele, când nevoile țării sunt mari, după suferințele și lipsurile anului care s'a scurs. Inimile noastre vor fi totdeauna recunoscătoare. Speranțele noastre toate reînvie la această dovadă de generozitate a Americii. Doresc ca Asociațiunea Presei din Statele-Unite să transmită mulțumirile Mele întregii opinii publice americane pentru nobilul chip în care a venit în ajutorul nostru, în acest teribil ceas de suferință. Știu că milioane de suflete din poporul d-voastre, chiar dintre cei mai umili, au făcut posibil acest ajutor prin subscrierile lor și de aceea sper că glasul Meu, exprimând recunoștința Mea adâncă, va pătrunde în orice colțișor al patriei d-voastre, până în căsuțele cele mai mici, și va fi auzit la masa cea mai umilă, la vetrele celor mai săraci. Mamele, copiii și soldații României vor binecuvântă marele nume al Americii. Fiecare suferind va ști că Aliatul despre Mări al României, a venit în vreme de nevoie în ajutorul ei, și Eu, ca Regină a lor, arăt Americii recunoștința adânc simțită a opt milioane de suflete“.

Țara și Tronul.

„Deși regat, România este o țară democratică. Regele și Regina sunt una cu poporul lor, după cum tatăl și mama una sunt cu copiii lor. Fiind de aproape în atingere cu lipsurile și suferințele lor, ne pare cu atât mai bine în fața noilor speranțe date nouă, că vom fi în stare să le ușurăm nevoile și nenoroci-

rea. Ne este cu atât mai plăcută această mare bucurie ce ne-o dă bunăvoința Americii. Ministrului d-voastră, d-l *Wopicka*, om de judecată, simpatic și totdeauna gata să ajute, îi arăt toate laudele Mele. România îi datorește multă recunoștință. Sfortările sale neîntrerupte în Statele-Unite ca să dobândească ajutor pentru țara noastră nenorocită, nu vor putea să fie vr'odată uitate. În timpul zilelor noastre cele negre, ministrul Americii a dovedit un mare devotament pentru interesele și binele României, comparabil numai cu felul pe care îl desfășură în serviciul patriei sale. Dovada cea mai nouă a adâncului interes pe care ministrul d-v. îl are pentru țara noastră s'a arătat în ultimele sale vizite pe frontul rus. D. *Wopicka* a vorbit la zeci de mii de soldați ruși îndemnându-i să continue războiul până ce Germania va fi învinsă. Aceste cuvinte au ridicat mult moralul trupei ruse. Orice tinde la întărirea brațului Rusiei, va avea ca urmare o influință binefăcătoare asupra României“.

Speranțele României.

„România a intrat în războiu cu mari speranțe și cu un mare ideal. Acele speranțe au fost năruite, dar idealul României stă tot așa de sus ca oricând. Suferința e un mare dascăl, care purifică inima și ridică sufletul deasupra dorințelor pământești. La început, viziuni de ușoară victorie au înveselit multe inimi. Visul de secole de a liberă cele 4 milioane de Români transilvăneni de sub jugul Austriei, promitea să devie o realitate și armatele noastre plecau însuflețite și entuziaste peste Carpați. A urmat amara deziluzie. România a intrat în războiu în ceasul ales de Aliații ei, dar împrejurările nu i-au fost favorabile. După o scurtă perioadă de speranță, care face înfrângerea și mai crudă, țara s'a găsit în fața unui dușman infuriat, de zece ori mai mare în furie și în putere. Mă opresc să mai arăt amănuntele luptei armate ce a urmat, sau să descriu cum cădeau loviturile una după alta, zdrobind entuziasmul, năruindu-ne puterile, reducând țara la o treime din puterea ei, până ce a căzut rănită și sângerândă ca un organ al cărui puls mai bătea încet, — în ultimele clipe. Istoria va spune odată, povestea epică a luptei eroice pe care a dus'o soldatul bun și viteaz, soldatul român, în contra unui dușman mult mai puternic“.

Loviturile sortii.

„Ororile acelei retrageri, deprimarea unei armate înfrânte, e o tragedie. Rănilor noastre abia s'au vindecat. Pericolul lasă încă umbra lui asupra-ne. Dar avem curajul să trecem peste aceste nenorociri. Iarna trecută a fost plină de grozăvii. Mii de viteji soldați au murit de lipsă. Nu puteam nici să-i hrănim, nici să-i îmbrăcăm, nici să-i adăpostim. Boala sub cea mai rea

înfățișare a căzut asupra noastră. Izolați de orice ajutor, am luptat în contra unor greutăți grozave, aproape fără mijloace să le putem învinge. Rânduri după rânduri de morminte și nenumărate cruci de lemn, simple, au fost risipite pretutindeni, ca o dovadă a unei triste povești de nepovestit. Mii de copii mici, rămași fără părinți, au murit înainte ca să le fi putut da cineva alinare, în chinuri și în lipsă. Iarna a fost lungă și strașnic de friguroasă. Disperarea ne privea de oriunde ne înturnam privirile. Iar eu, Regină, am auzit fiecare geamăt, fiecare strigăt de desnădejde, am împărțit fiecare groază și fiecare teamă eră și a Mea. Slabele Mele mijloace au fost toate sfârșite. Mânile mele neputincioase au luptat cu greutăți de netrecut. Perdusem tot ce avusesem. În viața Mea a pătruns durerea adâncă prin moartea copilului Meu, căzut pradă morții de tifosul îngrozitor, cu câteva săptămâni numai înainte de a fi siliți să părăsim Bucureștii...“ (Aci ochii Reginei au fost năpădiți de lacrimi).

Reînvierea țării.

„Nu am pierdut curajul. Am luptat cum am putut, ca să scăpăm de nesfârșita și groaznică iarnă. Nu ne-a înfricoșat nici boala, nici foametea. Curajul poporului meu eră mai puternic decât dezastrul. A venit apoi primăvara, care a alungat unele amărăciuni. Atunci, ca o minune, armata noastră apăru reînviată, renăscută. Spectrele cari treceau iarna spre străzi, deveniră soldați viteji și puternici. Printr'o mare efortare, rândurile noastre rărite să reintregiră. Ceasul înfrângerii noastre să îndepărtă mereu și o nouă și mai hotărîtă dorință ca să răsbunăm nedreptățile, unită cu un dor puternic de casele noastre luate de dușmani, oțeliră inimile toate printr'o nouă și formidabilă efortare. Voiam să recucerim ce perduserăm“.

Noi deziluzii.

„Noile noastre speranțe erau însă și ele sortite să se împrăștie ca și celelalte. Când ceasul cel mare al acțiunii sosi, acel ceas pe care armata noastră îl așteptă cu neastâmpăr, când trupele noastre să avântau cu un curaj ce ne îndreptătea credințele, discordia a intrat în rândurile armatei Aliaților noștri apropiați, și aceștia nu au mers cu noi alături. În mijlocul celui mai glorios succes al României, soldații noștri au fost siliți să dea înapoi, perzând foloase mari, câștigate și plătite cu sânge“.

Rezistența României.

„Perderile și suferințele României erau însă doar un incident în marea luptă angajată de armatele lumii întregi. Eră însă nevoie de inimi tari, ca să nu pierdem curajul în asemenea

clipe și să putem rezista atacului reînnoit al unui dușman care, folosindu-să de lipsa Rusiei, își concentrase încă odată toate puterile sale contra țării noastre. Ofensiva pe care o plănuise armata română, fu părăsită din cauza forții covârșitoare a dușmanului. Armata a fost obligată să întrebuinteze mijloacele ei de rezistență pentru defensivă. Defensiva României dovedi în-tregii lumi eroismul soldatului român și făcu dovadă că trei sferturi din dezastrurile trecute să datorau lipsei de armament, lipsă de colaborare la timp cu Aliații, și, de fapt, lipsei de orîșice, afară de curaj și îndârjire“.

America în luptă.

„In adevăr scopurile pentru care luptă America, constituiesc un ideal mare și nobil și am pentru el o simpatie adîncă, cu atît mai mult cu cît interesează și mica noastră țară, intrată în marile războaie cu speranța de ași realiza idealul național, unind cu noi milioanele de Romani de dincolo de Carpați“.

Reformele.

„Regele înainte de toți, fusese antemergătorul principiilor de democrație. În Mesagiul său către Parlament, a propus din propria sa inițiativă, o mai dreaptă împărțire a pămîntului, și El singur a dat cel d'întăiu exemplu, cedând marile sale proprietăți ca să fie împărțite populației rurale. In acelaș mesagiu, Regele a cerut drepturile politice cele mai întinse pentru toți supușii săi. Mai târziu ca răspuns unei cereri a unei deputațiuni a evreilor români, Regele a dat cuvîntul său că aceleași drepturi vor fi acordate și lor“.

Apostolatul femeii române.

„Ajutată de femeile române, am lucrat cît am putut, în toate direcțiile. Partea lor de jertfă s'au îndeplinit-o cu curaj femeile române. Ca o urmare a vieții liniștite, nenorocirea ne-a găsit nepregătiți pentru nevoile ce trebuiau îndeplinite în operele de caritate și de ajutor. Sfortările femeilor române au fost deci cu atît mai laudabile, cu cît întăneau mai multe obstacole. Ne lipseau complet infirmierele cu practică, așa încât femei din toate straturile sociale au oferit cu drag ajutorul lor pentru bolnavi și pentru eroii cari sîngerău prin spitale. Femeile au stat la posturile lor neclintite, cu toate epidemiile îngrozitoare ce au bîntuit și care le puneau viața în pericol. Netemându-Mă de pericol, am dus încurajarea în cele patru colțuri ale țării și în mijlocul unor așa de profunde suferințe, am avut cel puțin bucuria să întăresc sufletele și credința zilelor bune și să deschid drum luminos, prin acest întuneric, spre zile de mari speranțe.

Incercările noastre au fost în adevăr teribile. Dar încrederea care s'a născut între noi, cimentată de necazuri și suferințe, au fost un izvor de reconfortare și a creat un lanț pe care zile mai ferice nu ar fi putut să-l făurească“.

Calvarul nefericirii.

„Avem speranța adâncă că Rusia, cu armata ei mare, cu resursele ei imense, cu soldații ei bravi, își va reveni din desbi-narea de acum, și că va lua parte la marile victorii militare ale Aliatilor. Trebuie să avem încredere în soartă și să sperăm că lucrurile vor merge bine. Nici un chin, nici o deziluzie sau nenorocire nu ne-au fost cruțate. Experiența dureroasă ne-a învățat să fim pregătiți pentru orice întâmplare bună sau rea. Dar nu vom ceda. România va continua să lupte orice s'ar întâmplă, până la urma urmelor. Nenorocirile ne-au făcut hotărâți până la desperare, ne-au silit să nu ne oprim dela o luptă care ne-a costat atâtea lacrimi și atâta sânge“.

Omagiul eroismului.

„Aceasta este una din cele mai mărețe calități ale ostașilor Mei. Nepăsarea lor la suferință, nu a fost niciodată întrecută de nimeni. Rănile cele mai grozave, cele mai teribile, sunt răbdate cu o sfântă și liniștită resemnare. Durerea nu înspăimântă pe vitejii României. Ei o suportă cu acel curaj cu care au luptat pentru țara lor. Moralul trupelor României nu e mai mic în luptă, ca răbdarea și curajul lor la suferință. Fiecare soldat în mica noastră armată, este conștient de idealul pentru care luptă și de sfîntenia cauzei pentru care e chemat să se jertfească. Exemplele altora nu i-au demoralizat. D'impotrivă le-au îndoit curajul și energia. Știind că purtarea lor e un exemplu pentru cei slabi, soldații Țării au dovedit un eroism pe care l'au plătit cu viața, ca o supremă dovadă a devotamentului lor către Țară. Ca Regină îi binecuvântează. Ca mamă sufer pentru ei. Dar mândria Mea e mai mare decât chinul Meu, fiindcă sufletul Meu a înțeles ce minunat spirit de abnegație și credință inspiră pe eroii României“.

Avem încredere.

„Ajutorul Americii va fi un factor de încurajare și de susținere pentru noi, — fiindcă și eroismul are margini. Oricât de măreață ar fi rezistența lor, soldații trebuie să fie hrăniți și liniștiți că ai lor, de acasă, nu duc lipsă. Spuneți poporului Statelor-Unite că România își va aduce întotdeauna aminte de grija și generozitatea lui. America ne-a risipit îndoelile și deprimarea, ne-a înouit speranțele și credințele noastre în zile mai fru-

moase și mai limpezi. Am încredere că România încă suferindă și sângerândă de pe urma războiului și a foametei poate să privească liniștită spre continuul ajutor al marelui și generosului său Aliat de pe noul continent. Astfel ne vom împlini și mai departe rolul nostru în aducerea victoriei, și ea, după cuvintele Președintelui Wilson, va da pace și siguranță pentru toate națiunile, liberând lumea de visul negru al acestor zile“.

20 Oct./2 Nov. 1917.

În urma loviturii neașteptate de pe Isonzo și a retragerii armatei italiene în interiorul țării, ministerul Boselii a fost înlocuit cu ministerul *Orlando*, care a menținut pe generalul *Cadorna* ca comandant șef al armatelor. Noul șef de guvern a adresat generalului această telegramă: „Cu conștiința răspunderilor formidabile, care cad pe umerii mei, eu iau direcțiunea guvernământului Italiei și primul meu gând este să asigure pe eselența Voastră, că poporul italian urmărește cu curaj încercarea aceasta teribilă și vă asigură că el nu a pierdut nici un moment încrederea în armată și în șeful care o comandă. De acești soldați și de acest șef, pe care îi aclamă în timp de victorie, de ei să apropie și acuma, în momentele de restricte. Să o știe inamicul și să o știe lumea întreagă că Italienii, sub lovitura durerii de neexprimat, pe care o simt, văzându-și țara invadată, au avut onoarea să pună capăt tuturor frământărilor interne, pentru a întări voința și energiile lor și pentru ca, în felul acesta, pământul patriei să fie din nou evacuat printr'o victorie în care noi credem“.

Astăzi împlinindu-să un an dela moartea micului principe *Mircea*, *) s'a oficiat un părăstas în Sf. Mitropolie de către I. P. S. Pimen, încunjurat de înaltul cler, la care au luat parte toți membrii familiei regale. Iată cât de frumos anunță acest părăstas „*Neamul Românesc*“: „Familia noastră regală să îndreaptă astăzi cu un nemângăiat gând către un mormânt la care nu-i îngăduit a plânge. E al copilului prizonier la Cotroceni sub lespedea mormântului său. Va fi suflet omenesc, știind ce e durerea, care să nu aibă o lacrimă pentru acela care a fost Prințul *Mircea*?“ Iar „*România*“ își încheie articolul despre acest scump prințisor astfel: „Steagul nostru va flutura iarăși pe pământul latin dintre Dunăre și Mare, nu numai pentru triumful dreptății, dar și pentru glorioasa pomenire a celor doi auguști morți: *Mircea cel Bătrân* și *Mircea cel Copil*“.

*) Prințisorul *Mircea* a murit de febră tifoidă, de care, să zice că, s'a îmbolnăvit mâncând niște bomboane ce conțineau microbii acestei cumplite boale și care fuseseră aruncate de către un aviator german, în grădina Palatului dela Cotroceni, pe unde prințul să juca, fără să fie observat de guvernanta.

21 Oct./3 Nov. 1917.

Presă engleză continuă a aduce elogiul țării noastre și bravei sale armate, vorbind despre aniversarea intrării noastre în războiu. Ziarul *Westminster Gazette* salută astfel armata noastră: „În săptămâna aceasta am avut prima aniversară a intrării României în războiu. Aceasta coincide cu o epocă în care armatele române reconstituite au dat o probă splendidă despre calitatea lor. Apărarea frontului de pe Siret contra unei serii de atacuri ale Germanilor lui Mackensen, a fost una din cele mai frumoase operațiuni de războiu.“

Marele ziar *Truth* vorbind despre bătălia dela Siret și Troțuș, după ce constată că: „moralul trupelor române e în contrast izbitor față de acela al trupelor rusești“, arată cât de grea a fost înfrângerea lui Mackensen: „Dela 6 la 16 August lupta urmă în continuu, încheindu-să cu înfrângerea Germanilor, cari au aruncat în aceste lupte nu mai puțin de 16 diviziuni în încercarea lor de a trece Siretul în Moldova. Deși Românii au trebuit să se retragă cu intenția de a apăra trecerea râului, ei au oprit de fapt înaintarea lui Mackensen și au scăpat Moldova de invaziunea vrăjmașe. Au făcut aceasta prin ei însuși și fără ajutorul armatei ruse, care formă flancul ei drept. Românii pot fi mândri de succesul lor. Ofensiva lor din 24 Iunie cu retragerea ce a urmat și oprirea pe Siretul mijlociu, formează un record de curaj, de rezistență și de hotărîre, care rareori a fost întrecut în acest războiu și a restaurat complet creditul datorit armatelor române“.

Liverpool Daily Post scrie: „Încercările prin cari a trecut România dela intrarea ei în războiu, au fost totodată grele și amare. Ea a fost rând pe rând victima autocrației și a revoluției ruse. Prin tradarea vechiului regim rus, ea s'a văzut cea mai mare parte din teritoriu cucerit de dușman, după cum influențele rele cari s'au strecurat în armatele Rusiei emancipate, au stânjenit în chip serios eforturile generoase care făgăduiau redobândirea celor perdute“.

Halifax Evening Courier arată că: „România e astăzi tot atât de leală față de Rusia și de Aliați, ca și în ziua intrării în războiu. Și cu toate acestea, câte fapte s'au petrecut de atunci? ... În Rusia, trădătorii orânduiau lucrurile în așa fel, încât România fu părăsită și inamicul pătrunse adânc în teritoriul ei... Și cu toate acestea, în ultimele săptămâni, România a salvat în mod real Rusia de sud. Hotărîrea însă a fost marea, credința ei minunată, gesturile ei remarcabile... Mackensen își adună cele mai bune trupe, susținute de o foarte puternică artilerie, și hotărî să treacă cu orice preț, fără ca să ia în seamă pierderile. Românii trebuiau să se împotrivescă înaintării germane pe un teren șes, fără altă protecție decât tranșeele obișnuite. Ei isbutiră, și pierderile germane nu pot fi comparate de-

cât cu cele dela Verdun. In urmă ei au trecut prin mai multe experiențe similare, și linia română nu s'a dat înapoi decât numai acolo unde au cedat Rușii. România a adus un serviciu incalculabil Rusiei și cauzei comune a Aliților“.

Italianii printr'o manevră rapidă au dejucat planul de urmărire al dușmanului. Trupele italiene de acoperire prin vitejia lor 'au întârziat înaintarea inamicului, astfel că armatele italiene, s'au putut executa retragerea lor pe râul *Tagliamento*. Armata III a dat un strălucit exemplu de bărbăție și devotament. Mai ales regimentele din Novara și Genova, precum și diviziile 1 și 2 de cavalerie, care s'au jertfit în mod eroic, precum și aviații neobosiți merită toată lauda. — Înaintările franco-engleze dela Paschendale și Poelcapelle amenință din ce în ce mai mult situația Germanilor în Flandra. Francezii socotesc la aproape 12,000 numărul prizonierilor luați în câteva zile și 180 tunuri.

23 Oct./5 Nov. 1917.

La Londra s'a ținut o conferință între primul ministru al Franței, Painlevé, și cel al Angliei, Lloyd George, stabilindu-să un acord complet cu privire la situația din Italia. Apoi primul ministru al Angliei s'a dus la Paris și de acolo, împreună cu cel al Franței, au plecat la Roma ca să se înțeleagă cu șeful guvernului italian, Orlando.

Sosirea trupelor franceze în zona armatelor italiene a produs un entuziasm fără margini în mijlocul populațiilor din orașele prin cari au trecut. Mai ales la Brescia, soldații francezi au fost sărbătoriți ca niște adevărați salvatori de către toată lumea, veterani, femei și copii cari îi aclamau cu frenezie. Înaintea monumentului lui Garibaldi, soldații francezi au prezentat armele.

Presiunea franceză pe Oise urmează. S'au numărat 200 tunuri grele și de câmp, 222 tunuri de tranșee. Germanii au fost siliți să părăsească vestita culme *Chemin des Dames*, de care s'au cramponat 6 luni; astfel Francezii au înaintat pe un front de 20 kilometri, ocupând pozițiunile inamice pe o adâncime care trece de 1 kilometru. Englezii au obținut și ei câteva succese mai mici, fiind mult împedecați în acțiunea lor de desele ploii. În Palestina și în Mesopotamia Englezii deasemenea au mai înregistrat câteva succese.

In locul lui von Michaelis, Kaizerul a numit în postul de Cancelar al Imperiului, de prim-ministru prusian și ministru de externe pe contele *George von Hertling*, în etate de 74 de ani, născut în Darmstadt (Hessa), doctor în filosofie, istoric și filolog, fost profesor la Bonn, apoi la München, membru și președinte al partidului catolic, iar dela 1912 prim-ministru al Bavariei. Mai toate ziarele din Germania, afară de cele ale partidului conservator, salută cu bucurie venirea lui la putere, deoarece numirea lui a fost făcută pe baza tratativelor, cari au avut loc

cu conducătorii partidelor majorității din Reichstag. Partidele majorității au impus programul lor, pe care el l'a primit obligându-se ca să-l execute în mod energic și leal. Acest program cuprinde între altele: introducerea dreptului de vot egal în Prusia, crearea camerelor de muncă și suprimarea cenzurei politice. Noul cancelar a numit secretari de stat și miniștri din membrii cei mai de seamă ai parlamentului, reprezentanți ai diferitelor partide, obținând astfel unirea și cooperarea mai intimă între împărat, guvern și popor. Noul cancelar se va prezenta Reichstagului la 9 Noembrie pentru a-și expune programul.

24 Oct./6 Nov. 1917.

Național Review, una din revistele engleze cele mai însemnate, a publicat un articol foarte documentat, cu privire la condițiunile diplomatice și militare, în cari s'a produs și s'a desfășurat acțiunea României. În acel articol să scot la iveală greșelile, pe cari le-a săvârșit încă din 1914 diplomația Înțelegerii, în orientul european, mai întâiu față de Bulgaria și Turcia, a căror felonie n'a înțeles-o și mai târziu față de Grecia și România.

Cu privire la Bulgaria această revistă spune că: „în vara anului 1916 guvernul ei, care dela izbucnirea războiului să ocupa cu neastâmpăr de echiparea armatei, începuse să mobilizeze. Dela București ca și dela Atena, Aliții primiră veste despre pericolul care-i amenință. Guvernul sârb, care avea atâtea cuvinte pentru a cunoaște duplicitatea țarului Ferdinand, imploră autorizația de a atacă pe dușmanul său înainte de mobilizarea lui și de a strivi astfel dintr'o singură lovitură această primejdioasă putere. Răspunsul a fost negativ din partea Aliților, căci Englezii erau incredințați că mobilizarea Bulgarilor este îndreptată în contra Turciei. Nenorocita Serbie! Sângele ei vărsat ca preț al acestei criminale miopii n'a încetat încă de a curge“.

Apoi revista engleză critică amar diplomația Înțelegerii, care n'a știut să împedice, rând pe rând, strivirea micilor săi Aliți. Examinând pe larg sfortărea militară a României, întru pregătirea acțiunii, ea aduce cele mai călduroase omagii silințelor marelui stat major român: „de fapt timp de doi ani țara fu transformată într'o mare tabără în care, cu toate dojenile și amenințările Germaniei, toți să pregăteau de războiu. Dintr'o populație de 7 milioane și jumătate de locuitori, aproape 1,200,000 au fost chemați sub arme, un procent neatins de nici un stat beligerant“. Mai departe revista arată pe larg tărăgănelile și dificultățile de tot felul aduse fie de guvernul Stürm- fie chiar de agenții germani din Rusia, în ceea ce privește aprovizionarea cu muniții și armament; între altele ni s'au promis 4000 de mitraliere, cari nu ni s'au dat. „Probe indiscutabile arată că data declarației de războiu a României. ca și planul de campanie au

fost impuse României de guvernul din Petrograd“. Dimpotrivă ce expune documentele diplomatice, în această privință, date pe față de revoluția rusească, articolul arată mărimea sacrificiului României pentru cauza Aliaților, terminând astfel: „Din cei 620,000 de soldați, cari în ziua de 14 August 1916 porniseră la semnalul dat și în care țara românească speră să-și împlinească visul strămoșesc, numai o treime ajunseseră la malurile Siretului. 200,000 de oameni zăceau morți sau răniți; 100,000 erau prizonieri, prinși în diferitele puncte unde armatele lui Mackensen și Falkenhayn își operau joncțiunea. Anul 1916 să termine pentru România cu un dezastru, însă aveă mulțumirea de ași zice că nu să sacrificase degeaba. Succesele trupelor Kaizerului erau larg compensate în alte locuri. Atrăgând asupra lor 37 de divizii, care altfel ar fi fost întrebuințate pe alte fronturi, au salvat de o contra-ofensivă îngrijitoare armatele lui Brusilov și Le-citschi. Puteă să revindică cu mândrie că nu fusese străină la succesele Aliaților pe Somme și pe Ancre și că contribuise la oprirea completă și definitivă a Germaniei în bătălia dela Verdun. Să sperăm, încheie revista engleză, că conferința Aliaților, căreia îi s'a încredințat conducerea războiului va ști să întrebuințeze noua armată de aproape o jumătate de milion întocmită în România, într'un mod mai profitabil pentru victoria definitivă a Aliaților“.

26 Oct./8 Nov. 1917.

Neamul Românesc de astăzi publică următoarele rânduri dintr'o scrisoare a d-lui *Charles dela Roncière*, dela Biblioteca Națională din Paris: „Noi azistăm minunați la măreața apărare a coborîtorilor soldaților lui Traian. Zidul latin care oprise năvălirile barbare s'a ridicat din nou și vechiul sânge roman care bate în vinele noastre pe malurile Marnei, ale Dunării și Isonzului, curge în valuri pentru civilizație. Măne, România va fi găsit în triumf pe copiii ei despărțiți de dânsa, Italia nu va mai aveă provincii iridente și Franța nu va mai aveă răni sângerânde în coastă. Sacrificiul tuturor alor noștri își va fi dat roadele. În mijlocul încercărilor voastre, care sunt și ale noastre, sosească-vă salutul unui fiu al Franței, care a perdut mai mult decât pe unul dintre ai săi pe câmpul de onoare! Camarazi de tineretă, rămânem frați de armă în vrâsta matură“.

27 Oct./9 Nov. 1917.

Din Rusia a sosit un nou transport de voluntari ardeleni, în frunte cu ofițerii lor. Să anunță și alte transporturi. Publicul și de astădată a făcut voluntarilor o primire entuziastă.

Ziarul românesc *America* din Statele-Unite, publică în traducere din ziarul *Pittsburg Sun*, următorul articol cu privire la luptele din Moldova: „Groaznic de înfricoșată-i bătălia ce a durat aci timp de mai multe zile, pe frontul moldovean; a fost

una din cele mai sângeroase din întreg războiul. Trupele armatei I și II ale României au arătat o istețime de a mării armele care a pus în uimire pe toți cei de pe aci, cari au văzut decursul luptelor și i-au văzut luptând. Câțiva prizonieri germani și austriaci au rămas uimiți văzând că ei au luptat contra Românilor, că, de știeau dinainte, nu ar fi luptat. Atacurile germane au fost continuate și atacatorii atacau în grupe mari, ca și la lupta dela Yser. S'a adevărit oficios că numai într'un singur sat, unde au dat Români un mic și neînsemnat atac, au căzut 2500 morți germani. Diviziile prime pe cari le-au aruncat Nemții în linia de bătaie, au fost zdrobite așa de tare, că după câteva minute au trebuit să fie scoase din linia de bătaie, așa de rău erau ciuruite. Au venit alții și iarăși alții. Ca hoardele barbare de pe vremile vechi, toate s'au năpustit asupra Românilor, dar ei au rămas la locurile lor. Ofițerii români tineri, eșiți din școală abia cu o lună înainte de aceea, s'au distins prin eroism ne mai pomenit. Soldații români ai unui regiment, înfăbântați de căldura luptelor, ș'au dat hainele jos și cu mâncile suflecate, au purces mai departe la luptă. Alții asudați își aruncau bonetele și coifurile, grele și scutitoare, și mergeau senini, zimbînd, cu capetele descoperite contra inamicului. Ura trupelor române contra celor germane este acum mai mare decât era mai înainte contra Bulgarilor. Ei sunt pregătiți de orice. Ceeace este mai de însemnat în întreagă purtarea acestor soldați țărani eroi este conștiința națională. Fiecare din ei îți spune că au intrat în războiu *ca să facă dreptate fraților lor din Ardeal* și că vor lupta până la cea din urmă picătură de sânge; până la cel din urmă om, pentru dreptatea cauzei lor, pentru *România Mare!* Ura Românilor ce o nutresc contra Germanilor să explice și prin faptul că ei știu acum toate planurile ce le urmăresc aceștia. Ei știu că Germanii doresc să ocupe întreagă România ca s'o domineze așa cum dominează astăzi Polonia, să instaleze în România un Guvern nou, compus din trădătorii acestei brave armate și ai țării lor și să închidă România în *Europa de mijloc*.

28 Oct./10 Nov. 1917.

Mare bucurie a produs succesele Englezilor pe toate fronturile lor. Pe frontul *belgian*, ei au cucerit noi pozițiuni în regiunea *Paschendale*, făcând peste 400 prizonieri, între cari 21 ofițeri; satul nou cucerit este una din pozițiunile dominante ale frontului *belgian*. — Pe frontul din *Palestina*, trupele engleze au ocupat orașul întărit *Gaza*, ceea ce constituie un eveniment militar de prima importanță, având în vedere că Turcii construiseră acolo cu ajutorul Germanilor cel mai puternic sistem de tranșee și concentraseră cele mai importante forțe ale lor, așa încât ei credeau această localitate ca imposibil de luat. Perderile inamicului au fost considerabile; s'au făcut numeroși prizonieri și s'a luat un bogat material de războiu și munițiuni. Odată cu că-

derea oraşului Gaza, întreagă linia de apărare turcească, de-a curmezişul Palestinei sudice, dela Mediterană până la Marea Moartă s'a dus. Inamicul este forţat să se retragă pe o linie nouă şi retragerea lui pe întinderea unei câmpii fără căi ferate, cum este aceea a Palestinei, constituie o operaţiune foarte grea. — Pe frontul din *Mesopotamia*, trupele engleze înaintând pe fluviul Tigru, au cucerit localitatea *Tekrit*, făcând peste 180 prizonieri şi luând mult material de război. — În *Africa de vest*, Englezii au ocupat oraşul *Livale*, făcând 800 prizonieri şi luând 2000 tunuri.

Ultimul comunicat italian ne arată că operaţia de retragere s'a terminat şi trupele Aliaţilor noştri să întăresc acum în poziţiile noi, unde vor primi lupta. În legătură cu evenimentele din Italia ni s'a anunţat că pe lângă Consiliul superior politic interaliat, pentru întreg frontul apusan s'au numit: generalul *Foch* pentru Franţa, generalul *Wilson* pentru Anglia şi generalul *Cadorna* pentru Italia. Regele a dat un decret prin care numeşte ca şef al statului major al armatei în locul lui *Cadorna* pe generalul *Diaz*, iar sub-şefi pe generalii *Badoglio* şi *Giardino*. Primul ministru englez *Lloyd George* cu generalul *Smuts*, cel francez *Painlevé* cu *Franklin Bouillon*, cel italian *Orlando* cu miniştri *Sonino* şi *Bissolati*, au fost pe frontul italian pentru a duce omagii Regelui Italiei. Ei au fost însoţiţi de generalii *Robertson*, *Foch*, *Wilson* şi de misiunile militare. Regele a avut cu ei o conferinţă lungă discutând toate măsurile dictate de împrejurări şi cari vor fi executate cu ajutorul militar activ al Aliaţilor. Miniştrii, după ce au luat concediu dela Rege, au vizitat mândrele trupe franceze şi engleze, care să duc pe front; în cursul vizitei lor pe front, ei au putut să-şi deie seama de moralul ridicat al trupelor italiene, care cu hotărîre liniştită luptă în contra năvălitorilor.

30 Oct./12 Nov. 1917.

În Chişinău apare de vr'o jumătate de lună un ziar care poartă mândrul nume de: *Ardealul*, publicat de un mănunchiu de pribeji din Sibiu, cari s'a stabilit acolo, cu scopul de a să trimită în acelaşi timp şi soldaţilor români, împrăştiaţi prin toate colţurile Rusiei. Rolul cultural al Ardelenilor în Basarabia are la bază conştiinţa unităţii de rasă, care întotdeauna a îndrumat sufletul neamului românesc de pretutindeni. Această redeştere culturală a acestui colţ de românism ne umple inima de mare bucurie, căci prin aceasta să afirmă încă odată principiul de unitate sufletească a întregului nostru neam, care ne va fi scutul de apărare în contra loviturilor duşmanilor. Conştiinţa de rasă care să afirmă din ce în ce mai puternic la noi şi palpitarea ei ne dă fiorul eternităţii.

Criticul militar *Carl T. Robertson* a publicat în ziarul *Plain Dealer* din Cleveland (Ohio, Statele-Unite) un articol despre

România, pe care îl reproducem în românește după ziarul *America*. „Bătuți de Franța, Anglia, Italia și Rusia, Germanii s'au întors puterile asupra micii României și au câștigat victorii foarte profitabile. Nu eră nici o greșeală în prețuirea valorii cuceririi României, pentru că aci erau câmpii bogate de grâu și puțuri de păcură, de petrol. Iar ei au știut să deie și valorii și chiar și cuceririi un lustru, ca ambele să apară înaintea poporului lor de acasă de o mai mare însemnătate decât sunt ele de fapt. Acum e primejdie din nou. Succesele aliaților în anul trecut au fost mici față de succesele lor de astăzi. Germanii din nou s'au cugetat la victorii ușor de câștigat și atențiunea lor din nou a fost îndreptată asupra României. Moldova rămăsese necucerită. Cum să le scape o așa bucățică? Că doară îndărătul Moldovei zace Basarabia, cu bogatele ei grânare, și îndărătul ei Odesa, care promite chiar mai mult profit decât încercările din 1916. Așa dar Germania din nou s'a concentrat atacurile pe câmpurile de luptă din Moldova. Dezorganizarea armatei rusești îi promitea o victorie și mai sigură decât una în Moldova. Dar în dosul fronturilor apărate de Ruși nu eră nimica de valoare, nimica de jefuit. În dosul liniilor apărate de Români erau articole de nutriment și încă multe. Așa dar s'au îndreptat contra Moldovei. Desfășurarea întâmplărilor pe câmpul de războiu a arătat însă destul de vădit că și această campanie a fost pornită în deșert. Armata română a suferit ferm toate atacurile nemțești și în tot decursul lor s'a arătat ca o armată vrednică, ce-și cunoaște menirea și știe să fie la înălțimea ei. Incetul cu incetul României au fost împinși pas cu pas îndărăt de greutatea și mărimea numărului de oști germane. Dar acestea n'au putut să-și facă drum nicăiri pe linia apărată de Români. Și acum, ca urmare, atacul a fost abandonat. Cu toate că frumoasa apărare a fronturilor românești de către mica armată română n'a fost recunoscută și apreciată după meritul ce îi să cuvinea, și aceasta din cauza victoriilor mai însemnate ale Aliaților de pe fronturile de vest, abandonarea Germanilor întâmplată pe frontul moldovean contra României este una din strălucitele victorii ale acestui războiu. Acesta este punctul care iasă foarte învederat din întreaga campanie. Indărătul Rigei sunt pustiile deșertului Baltic. Indărătul Moldovei zace grâнарul Europei. O înaintare considerabilă îndărătul Rigei are să fie o slăbire a forțelor germane în mod considerabil. Și încă fără de nici o compensație. Dacă Nemții voiesc să înainteze peste Riga la Petrograd, ei o pot face. Dar Petrogradul este la o depărtare de 300 de mile de Riga și ținutul de dincolo de Riga este cel mai puțin prețios în privința economică, din toate părțile Rusiei. Singura mișcare a lor contra Rigei va fi un *bluf*, prin care să arate cuceriri celor de acasă într'o parte macar. Dar ca să fi putut cuceri Moldova ar fi fost o victorie aproape incalculabilă. O înaintare peste liniile din Moldova s'ar fi răsplătit bogat prin prăzile ce le puteau avea.

Numai așa este cu putință calcularea valorii străduințelor eroice ale armatei române pentru civilizația întreagă“.

31 Oct./13 Nov. 1917.

În Petrograd au fost în zilele din urmă mari turburări, provocate de maximaliști în frunte cu *Lenin* și *Trotsky* (Braunstein), cari au constituit un nou guvern, făcându-să stăpâni pe Capitală și publicând un manifest prin care să propune tuturor beligeranților să trateze pacea și să se înceapă prin încheierea imediată a unui armistițiu de trei luni. Ei s'au substituit guvernului provizoriu, a cărui cădere au proclamat-o. Din fericire însă maximaliștii din Petrograd au rămas izolați de socialiștii-democrați minimaliști, de socialiștii-revoluționari ai comitetului executiv al consiliilor țărănești, de membri parlamentului preliminar, precum și de aproape toate trupele de pe front.

Ultimele telegrame ne anunță că generalisimul Chereński s'a dus spre Petrograd în fruntea trupelor credincioase pentru restabilirea ordinii și reîntemeierea autorității guvernului provizoriu, ceea ce n'a reușit însă s'o facă.

Programul comitetului central al *Sovietului* (sfatul lucrătorilor și al soldaților), propune între altele pentru Alsacia-Lorena plebiscit, pentru Dobrogea noastră autonomie, fără nici o amintire despre Ardeal și celelalte provincii românești de sub stăpânirea Austro-Ungariei, și în sensul acesta s'a dat instrucțiuni delegatului său Scobelev ca să le prezinte conferinței aliate dela Paris, care nu s'a mai ținut. În privința acestor instrucțiuni a vorbit înaintea parlamentului ministrul de externe *Terescenco*, afirmând cu toată puterea că Rusia oficială (guvernul provizoriu), precum și conștiința luminată a marelui republici rusești, nu admit acest program. Deasemenea și *Plechanov*, șeful partidului social-democrat, a criticat aspru hotărârile Sovietului, cari ar fi favorabile numai imperialismului german.

Credem interesant să reproducem aci după *Neamul Românesc* două articole de presă, cari ne iau apărarea cu cuvinte elocvente și drepte. Iată ce zice ziarul rusesc *Birjevia Viedomosti* despre articolul privitor la *Dobrogea* din programul Sovietului: „Autorii acestui articol au dovedit că nu cunosc de fel chestiile politice și istorice de care vorbesc și în același timp n'au nici o grijă de onoarea poporului rusesc, pentru care ar fi o rușine vecinică să ajute a să rezolve așa problema românească. Dacă Sovietul poate ignora până într'atâta chestiile de politică străină, guvernul rus și mai ales d-l *Terescenco* n'au dreptul de a le ignora și de a nu prevedea necinstea ce ar cădea asupra Rusiei. Guvernul trebuie să-și deie seamă că o asemenea soluție sumară a chestiei românești e neadmisibilă. Instrucțiunile Sovietului nu privesc numai chestia „cadrilaterului“, ci, cu intenție, ele vorbesc de tot teritoriul Dobrogei, pământ cedat României prin tratatul de Berlin în schimb pentru Basarabia, care-i fusese luată

de Ruși. Dacă să vorbește de Dobrogea ca de o simplă anexiune la România, făcută acum 40 de ani în paguba imperiului otoman, atunci în chip logic ar trebui să se considere ca anexiuni toate teritoriile smulse Turciei după ultimul războiu balcanic. Sovietetul pretinde autonomia completă a Dobrogei, dar guvernul rus trebuie să știe cecece autorii necunoscuți ai instrucțiilor nu știu desigur, anume că tot sudul Dobrogei e locuit în mare parte de Turci, că nordul e locuit de Ruși și de Români și că recenta ocupație bulgărească a avut ca urmare măcelărirea întregii populații ruso-române a Dobrogei. Să înțelege în aceste condiții ce valoare ar avea un plebiscit. Afară de aceasta guvernul rus nu poate ignora faptul că anexiunile cerute de Bulgari constituie o adevărată rușine pentru Rusia și că ele ar înăbuși poporul român, luându-i eșirea la Mare. O astfel de purtare față de România ar fi un oprobriu neșters pentru Rusia, asupra căreia apasă o mare parte din răspunderea nenorocirilor poporului român. Guvernul, ca și d-l Scobelev, care era atunci ministru, știu perfect că Rusia după dezastrul nostru din Galiția a cerut un suprem sacrificiu României; armata română a fost silită să iee ofensiva ca să acopere retragerea dezordonată a armatei rusești, și prin propriile ei forțe ea a putut să sfarne atacul armatelor austro-germane, care voiau să cucerească sudul Rusiei. Oare printr'un act de incalificabilă tradare înțelege Rusia a răsplăti România? Guvernul provizoriu trebuie să înțeleagă și strania tăcere a Sovietului în ce privește pe Românii din Ardeal, cei patru milioane și jumătate de țărani și proletari exploatați de magnații unguri și capitaliștii germani. E caracteristic faptul că spiritul democratic al Sovietului să oprește brusc la hotarele ungurești“.

În ziarul *L'Entente* un scriitor rus să exprimă astfel: „Dar mai ales pasagiul din discursul d-lui Terescenco, care ni-a luat mai mult greutatea de pe inimă, e recunoașterea francă și formală a nedreptății ce s'ar face României luându-i Dobrogea. În ce privește poporul român, propunerile Sovietului sunt așa de exorbitante și de perfide, încât un glas autorizat al democrației rusești nu putea face mai puțin decât să proclame înaintea lumii întregi reparația datorită aliatei noastre și recunoștința poporului nostru față de poporul sacrificat prin greșala noastră și pentru cauza noastră comună. Ar fi fost o crimă atroce înaintea istoriei să plătim printr'o tradare lealitatea și nemărginitele jertfe făcute de România. Nu trebuie să se uite, în adevăr, cecece d-l Terescenco a subliniat așa de bine, de altmintrelea, că pe când oastea noastră bătea în retragere înaintea dușmanului, armata română ea singură să oferea a fi măcelărită pentru ca să apere sudul republicii noastre și cinstea cauzei noastre. Nu trebuie să se uite apoi drepturile imprescriptibile ale naționalității românești asupra pământului Dobrogei și asupra celor patru milioane și jumătate de Români supuși monarhiei austro-

ungare. Ce pace ar fi aceea care n'ar ține seamă de dreptul tuturor popoarelor de a dispune de ele înșile și ce e această parodie de democrație care proclamă libertatea Irlandei(?) și nu suflă nici un cuvânt despre dreptul la aceeași libertate a patru milioane de oameni, cari n'au decât o singură greșală să vede înaintea Sovietului: aceea de a nu fi Nemți, ci Români?"

1/14 Nov. 1917.

Astăzi s'au deschis școalele din Fălticeni: gimnaziul, școalele primare și școla profesională. Același lucru s'a făcut în întreagă Moldova. Cu mare bucurie înregistrăm și faptul că tot astăzi s'au deschis și în Basarabia 400 de școale pentru copiii fraților noștri de peste Prut, cari vor găsi pentru întâia dată farmecul literilor latine și mijlocul de ași exprima, prin aceste semne cunoscute de toți Românii, sentimentele ce ne însuflețesc pe toți deopotrivă. Prin urmare trebuie să considerăm această zi ca o sărbătoare mare pentru cultura românească..

2/15 Nov. 1917.

Abia acum am dat de descrierea mai amănunțită a călătoriei făcute de Kaizer în zilele dela 18 până la 24 Septemvrie pe pământul scump al țării noastre. Intrând în România, el s'a dus mai întâiu la Curtea de Argeș ca să depună o cunună de flori *nemțești* pe mormântul primului nostru Rege. De acolo s'a dus deadreptul la Giurgiu și apoi pe un vapor unguresc la Cernavoda, unde s'a întâlnit cu Țarul bulgăresc, cu care s'a îmbrățișat călduros. Să zice că la Cernavoda trupele de milițieni germani i-ar fi cântat imnul bulgăresc. A trecut pe jos podul de peste Dunăre însoțit de Țarul Ferdinand. Dela Fetești cu un tren special s'a dus la Focșani, unde pe platoul dela răsărit al orașului a rostit trupelor o cuvântare plină de venin la adresa marelui nostru Rege. A vizitat apoi forturile, pozițiile și întăriturile de pe Putna până sus pe Măgura Odobeștilor pe a cărui culme „a infipt cu mâna proprie steagul casei imperiale germane, ca să fluture deasupra țării învinse“. La București nu s'a dus; cine știe de ce? Dela Odobești s'a dus deadreptul la Slănicul din Prahova, ca să viziteze ocele de sare, a căror producțiune în cea mai mare parte să expoartă în Bulgaria. Dela Slănic, peste Ploești, s'a dus la sondele de petrol din Câmpina. Acolo, să zice, copii și femei în costum românesc l'au întâmpinat cu flori, iar elevii școlei germane i-au cântat: *Deutschland über alles*. De acolo, însoțit de Mackensen s'a dus la Sinaia, unde a stat o zi și o noapte, vizitând Castelul Peleş, Castelul Pelisor și plimbându-să prin parcul orașului. Dela Sinaia, prin Bușteni, Azuga, Predeal, unde a văzut urmele destrugerii războiului, apoi pe valea Timișului, s'a dus la Brașov, unde a fost întâmpinat de arhiducele Iosif, comandantul trupelor austro-ungare din Ardeal. Conduc de arhiduce, a vizitat Cetatea Brașovului, pe urmă

Sibiul, înălțimile dela Gușterița, Cisnădie și pasul Turnu-Roșu, pe unde s'au dat luptele din toamna trecută. Peste tot locul Sașii l'au primit cu flori și urale entuziaste ca pe adevăratul eliberator al Ardealului. *)

3/16 Nov. 1917.

Președintele Wilson, în ședința de deschidere a congresului anual al Federației muncii americane, ținut la Bufalo, de față fiind 6000 de delegați lucrători din toate colțurile Statelor-Unite, a pronunțat un discurs, care a produs o impresiune adâncă și care va avea un mare răsunet. „Este important în ceasul acesta, a zis d-l Wilson, să ne amintim cum a venit acest războiu. Aceasta este lupta decizivă și finală, între principiul cel vechiu de dominație și principiul cel nou al libertății. Germania este aceea care a deslănțuit războiul. Oamenii ei de Stat neagă lucrul acesta, dar eu sunt gata să aștept judecata istoriei, care va confirma spusele mele. Germania avea cu toate acestea locul ei în lume. De ce nu s'a mulțumit ea atunci cu lucrul acesta, ce dorea ea mai mult? Nu este decât un răspuns la această chestiune. El este următorul: Germania nu eră mulțumită cu mijloacele de concurență, de care dispunea atunci, căci ea nu dorea să aibă numai controlul industrial al muncii, ci și controlul politic“. Președintele a citat apoi exemplul drumului de fier dela Bagdad, care avea de scop în primul rând să amenințe pe flanc o junătate de duzină de țări străine. El a făcut apoi aluzie la faimoasa hartă de războiu, de care vorbește fără încetare Germania și a declarat că, dacă această hartă ar rămânea așa cum este astăzi, atunci Germania ar controlă lumea întregă. „Inșă, a strigat Președintele cu o voce puternică, puterea nu poate fi întrebuintată în contra popoarelor libere, atunci când puterea aparține popoarelor chiar“. Această declarație a stârnit un entuziasm general. D. Wilson a continuat astfel: „Germania este hotărîtă să pună mâna pe puterea politică a lumii întregi. Eu mă mir că unele grupuri din Rusia, supt informate atât de rău, încât își închipue, că ar putea să trăiască fără pericol, alături de această Germania. *Eu nu mă opun sentimentelor paciștiștilor, dar mă opun prostiei lor.* Paciștiștii nu știu cum să obțină pacea, eu însă știu“.

4/17 Nov. 1917.

Azi dimineață când mi-am deschis ochii am văzut casele acoperite cu zăpadă, semn că s'a început iarna, a doua iarnă a războiului nostru, și gândul meu s'a îndreptat pe deoparte spre

*) Un corespondent de războiu german spune că Wilhelm II a călătorit în România înghenunchiată cu tren special și a împărțit vesel generalilor săi din friptură câte o bucată: „Asta pentru lupta dela X . . . , asta pentru lupta dela Y . . .“, împărțind bucățile după miile de morți de pe câmpul de luptă. (Din memoriile contelui Czernin, după războiu. Revista **Transilvania** Nr. 4, 1922).

fronturi, unde bravii noștri soldați stau de straje și de apărare, gata în tot minutul ca să se avânte, când ceasul va sună, pentru liberarea fraților cotropitori, — iar pe de altă parte spre satele noastre, unde atâtea suflete îndurerate jelesc pe scumpii lor îndepărtați, mulți pentru vecinicie, și duc cu greu mizeriile frigului și ale foamei. Apoi, când mă gândesc și la boalele leuate de acestea, din cauza cărora am suferit așa de mult iarna trecută, mă ia groaza, și nu-mi rămâne decât ca un bun creștin să cer ca Dumnezeu să ne aibă în a sa bună pază!

În legătură cu aceasta am cetit cu plăcere că mereu au loc consfătuiri între d-l Alex. Constantinescu, ministru de interne, d-l Colonel Andersen și Maiorul Perkins, președintele și vicepreședintele misiunii americane, pentru a să stabili norma după care să vor împărți populației sărace mărfurile americane sosite și cele care vor mai veni de aci înainte. Deasemenea au loc convorbiri permanente între d-nii Dr. I. Cantacuzino, directorul general al sănătății publice, medicul general Vicol, Dr. V. Sion, directorul sanitar civil, și maiorul Perkins, cari au de scop evitarea epidemiilor ce amenință țara. Să desfășură o mare activitate pentru deparazitarea populației civile. În armată pentru moment domnește o stare sanitară foarte bună.

Ziarul *Ardealul*, care apare în Chișinău, spune că în ziua de 21 Octomvrie, 1917, congresul soldaților și ofițerilor moldoveni de pe toate fronturile de luptă, adunat în *Palatul Unirii* din Chișinău, a proclamat cu însuflețire nemărginită *Autonomia Basarabiei*. Peste 500 de reprezentanți ai Basarabiei s'au unit inimile în accentele naționale ale imnului nostru *Deșteaptă-te Române!* pecetluind astfel cea mai mare faptă din istoria jalnică a Basarabiei. „Revoluția rusească, scrie ziarul *Ardealul*, li-a dat fraților noștri libertatea, dar ea n'are mare preț dacă nu să pot ocârmui singuri. Acum s'a împlinit și acest mare lucru. Basarabia să va ocârmui singură, prin Moldovenii viteji și înțelepți. Ei vor face așezăminte moldovenești, vor rândui slujbași moldoveni, cari, cunoscând suferințele și nevoile poporului, vor ști să lucreze cu inima bună pentru ridicarea bunei stări și fericirea satelor. Școala cea nouă moldovenească va învăța pe copii în limba părinților, ca să se lumineze cu lumina cea adevărată și să-și iubească neamul din care fac parte. Bucurie și fericire vă aduc autonomia în toate casele Moldovenilor. Soarele dreptății a răsărit! Visul cel sfânt: *Autonomia*, nădejdea și scăparea Moldovenilor s'a înfăptuit! Nimeni nu va uită că aceia cari s'au luptat cu arma în mână pentru apărarea Basarabiei s'au gândit să pună temeiuri tare și nestricat și fericirii ei în timp de pace. Căci *autonomia* vrea să zică *fericire*. De acum totul atârnă de hărnicia Moldovenilor, ca *autonomia* să fie izvor de întărire și de înălțare a poporului“.

Tot ziarul *Ardealul* ne mai aduce știrea că ofițerii și marinarii moldoveni au deschis o școală la Sevastopol, în care cursu-

rile să predau în întregime în limba românească. Pe de altă parte aflăm că guvernul provizoriu a numit ca nou comisar pentru Basarabia pe moldoveanul *Vladimir Gr. Criste*; locțiitorul său este tot român, *Ion Inculeț*. Ca președinte al *Upravei* zemstvei din Chișinău a fost ales *Dr. D. Ciugureanu*, iar în consiliu a intrat și *Pant. N. Halipa*. Amândoi, mulțumind pentru alegere, au stăruit asupra trebuinței neapărate a școlii naționale în provincie. În Chilia s'au adunat 163 de soldați moldoveni și au format un comitet național sub presidenția subofițerului *Lungu*. Iluminatul *Inochentie* cutrieră satele rusești din Basarabia predicând apropiatul sfârșit al lumii și târând spre front mii de fanatici, mai ales de femei.

În Franța, după un vot dat pe o chestie internă, secundară, ministerul Painlevé s'a retras, deși a avut o majoritate (250 contra 192) pe care el a crezut-o insuficientă.

De pe fronturi să înregistrează că în Italia, pe platoul *Asia-go* inamicul a fost înlăturat; un atac austriac la lacul *Garda* a fost respins; linia Piavei rezistă. Englezii sosesc în Italia. Veneția să evacuează și pentru a nu îi să strică monumentele și tezaurele de artă prin bombardare s'a oprit riguros intrarea în oraș oricărui om în uniformă. Wilhelm calăul a apărut în Adriatică.

În Palestina trupele engleze înaintează mereu; ele au luat în stăpânire linia ferată dela Moaneh și Mansurah, împreună cu joncțiunea liniei ferate Beershaba-Damasc cu linia Ierusalim. Turcii au avut perderi mari. Englezii au capturat 1500 soldați, 4 tunuri, 20 mitraliere și alt material de războiu.

6/19 Nov. 1917.

În Franța a luat cârma guvernului cunoscutul om de Stat *George Clemenceau*, care s'a compus ministerul de 14 membrii în 48 de ore, având la ministerul de externe pe *S. Pichon*, care a mai condus cu mare competență politica externă a Republicei. Acest minister este primit favorabil aproape de toată presa și opinia publică franceză, cari sunt sub impresia că forța guvernamentală este incarnată de acum înainte într'un om pe care împrejurările și temperamentul său l'au desemnat ca șef. Franța are acum mai mult decât oricând trebuință de un guvern, care, luând cu hotărîre în mâni conducerea războiului, să reprimeze cu energie crimele comise în contra țării și care să poată reprezenta cu autoritate Republica la apropiata Conferință inter-aliată. Mare inamic al militarismului prusian, brutal și agresiv, din minutul în care pământul sfânt al Patriei a fost profanat de hoardele barbare ale Kaizerului, Clemenceau s'a ridicat cu toată puterea și tinereța talentului său, și răsunând ca o trâmbiță de războiu, a vestit lumii civilizate că destinele ei sunt în pericol. România să bucură de constituirea acestui guvern, în care figurează un mare pretin al ei, d-l Pichon, și are mare speranță în

bunele sentimente pe care îi le poartă șeful guvernului, în care vede o garanție solidă în ceea ce privește sprijinul și iubirea Franței.

Italienii printr'un contra-atac puternic au respins cu desăvârșire pe inamic în zona *Fagare*, pe *Piave* și pe *Zenson*, luându-i 1212 soldați, 51 ofițeri și 27 mitraliere.

Trupele engleze au ocupat importanta localitate *Jaffa* (port la Marea Mediterană), înaintând mereu. Turcii să retrag spre Nord. Cucerirea orașului *Jaffa* completează succesul operațiilor fericite, pe cari englezii le continuă fără întrerupere de o lună, în una din cele mai bogate provincii ale imperiului turcesc. *Jaffa* constituie centrul principal prin care respiră întregul comerț al Siriei de sud; punctul pe unde să scurgea până acum de curând întreagă bogăția acestei regiuni, unică în lume prin produsele ei și de unde Turcia își luă cele mai sigure și mai grase venituri. *Jaffa* și *Beirutul*, care este ceva mai la nord, sunt cele două porturi asiatice din Mediterană, spre care să îndreptau odinioară toate vapoarele europene și de unde veneau toate aromatele și produsele țărilor calde. Cu ocuparea *Jaffei*, Englezii să fac stăpâni pe o bună parte din ținutul sirian și pe întreaga *Palestina*, pe care Germanii pusese ochii mai de mult, creându-și o situație superioară celorlalte State mari europene.

8/21 Nov 1917.

Profesorul *Masaryk*, plecând din România spre *Petrograd*, s'a oprit puțin timp și la *Chiev*, unde a acordat o convorbire unui redactor al ziarului *România Mare*, cu privire la primirea ce îi s'a făcut la noi și despre impresiile ce le-a cules pe frontul nostru. Intre altele d-sa spune: „M'am reîntors cu cele mai admirabile impresiuni. Am fost primit în o lungă și foarte grațioasă audiență de *Maiestatea Sa Regele*. Am avut apoi ocazia fericită de a face cunoștința tuturor bărbaților politici ai României. Am discutat cu dânșii probleme importante actuale și de viitor, cari interesează popoarele noastre, Am vizitat și frontul. Pot să spun că toate elogiile cari le-am auzit despre armata d-voastre, rămân sub impresiunile pe cari le-am primit, văzând-o cu ochii mei. Aveți și un corp ofițeresc de elită, chiar strălucit. Am vorbit cu mai mulți generali, cari mi-au impus mult prin personalitatea lor. În general nu vă pot spune decât că am venit încântat de cele ce am văzut, de spiritul înălțat al țării, de credința ei neclintită în victorie și de voința ei neînfrântă de a o obține. Vă prezic un mare viitor.“

10/23 Nov. 1917.

Camera franceză a votat ordinea de zi de incredere în guvernul *Clemenceau* cu 448 de voturi, fiind numai 65 contra. Această aprobare aproape unanimă a politicii noului guvern, probează că numai un program de continuare fără șovăire a războiului,

program pe care îl reprezintă șeful guvernului, a putut să realizeze din nou acea unire sfântă, pe care dejeaba au căutat-o diferitele combinații ministeriale de până acum, cu tendințe mai puțin categorice și ferme. Acest vot mai dovedește că întregă Franța să alipește de luptătorul aprins și temut pentru a-l ajuta în lucrarea sa, ceea ce de sigur a produs o mare decepție în Germania, care credea că sora noastră cea mai mare ar fi obosită de războiu, pe care n'ar mai putea și n'ar mai vrea să-l continue. Astăzi Franța arată lumii că ea este hotărîtă mai mult decât oricând să ducă războiul până în pânzele albe, și pentru aceasta pe lângă lupta de pe front, va stârpi fără milă pe toți inamicii dinăuntru, pe spioni și trădători, ceea ce de altfel ar fi trebuit s'o facă încă dela începutul războiului, dar nici un guvern n'a avut curajul s'o facă până acum. Omul care să găsește astăzi la cârma Franței o va face-o fără șovăire și toți să uită la el ca la un salvator, iată pentru ce programul său a obținut aproape unanimitatea Camerii.

Colonelul Teodor Roosevelt, fostul Președinte al Statelor-Unite din America, într-o convorbire ce a avut cu ziaristul ardelean *Vasile Stoica* din New-York, s'a exprimat despre noi astfel: „Mi e drag poporul românesc, iar decând nenorocirea s'a abătut asupra-i, sufer par'că și eu. Ași putea spune că îmi este mai drag poporul românesc și decât Belgienii. D-voastră Români îmi sunteți dragi pentru că întotdeauna v'ați luptat pentru libertate și unitate, și nici odată n'ați avut noroc. Acest noroc îl veți avea acum pentru că îl plătiți cu sânge. Noi știm prețui jertfele și ne vom pune toate puterile ca dreptatea să biruiască. Desrobirea neamurilor mici depinde de biruința Aliaților, iar biruința aceasta este sigură. Despre vitejia armatei române sunt pe deplin convins; singurul punct sigur pe frontul oriental este locul unde să află ea“. Mai departe zice: „Va trebui să avem o pace dreaptă, și nici o pace nu va fi dreaptă dacă nu va da Belgiei o mare despăgubire de războiu pentru pagubele ce a suferit. Nu va fi dreaptă pacea dacă nu va înființa o Boemie mare și un mare Stat slav în Austria. Dacă nu va da României și Italiei pe frații lor ce sufer sub stăpânirea Austro-Ungariei. O pace dreaptă va trebui să alunge pe Turci din Constantinopol și să libereze pe Armeni“.

Aliații noștri, Englezii au repurtat o nouă și mare victorie pe frontul occidental, pe un front de 16 kilometri și au pătruns până la adâncime de 8 kilometri, luând multe sate și poziții întărite; au spart vestita linie Hindenburg la nord de șoseaua *Bapaume-Cambrai* până la *Escaut*. Numărul prizonierilor este de 10,000, cu 180 ofițeri, între cari și 1 general; mult material de războiu, care nu s'a putut încă inventaria. La asalt au participat peste 100 de *tancuri*. Intr'un *tanc* pe care flutură drapelul comandantului să află generalul *Bing*, șeful armatei care a câștigat această glorioasă luptă.

Din Petrograd să anunță prin telegrafia fără fir că armata rusă din Caucaz, care nu s'a suspendat activitatea, a obținut la *Diála*, la granițele Mesopotamiei, o strălucită victorie asupra Turcilor, făcând 1600 prizonieri.

Ministrul de războiu al Japoniei, drept consfințire a bunelor raporturi dintre viteazul popor japonez și națiunea română, a adresat ministrului nostru de războiu, telegrama următoare: „In numele armatei japoneze, am onoare a arăta eselenței voastre că noi, ca aliați, suntem plini de admirație pentru vitejia armatei române, care cu statornicie face cele mai considerabile jertfe, pentru indeplinirea nobilei sale misiuni comune tuturor aliaților, și că păstrăm armatei voastre o înaltă stimă și o sinceră simpatie. Mă folosesc de această ocazie spre a vă mulțumi călduros pentru binevoitoarea primire și toate înlesnirile, atât de apreciable, pe care ați avut bunătatea ale acordă ofițerilor noștri în misiune militară pe lângă strălucita voastră armată.”

17/30 Nov. 1917.

În Rusia s'au încurcat rău lucrurile. De vr'o câteva zile nu ne-a mai venit nici o știre. Să zice că trupele conduse de Chereński s'au întâlnit la Tsarskoie-Selo cu trupele bolșevistilor și ar fi fost bătute, așa că guvernul lui Lenin a rămas stăpân pe Petrograd, iar generalisim a fost numit praporcicul Krilenko (von Schnür). Guvernul bolșevist, format încă dela 25 Oct. (7 Nov.) a. c., sub numele de *Consiliul Comisarilor Poporului Rus*, să compune astfel: *Vladimir Ulianov Lenin*, președinte al consiliului; *Ricov*, la interne; *Leon Trotzky* (Braunstein), la externe; *V. P. Miliutin*, la agricultură; *Șleepnicov*, la muncă; *Lunaciarschi*, la instrucție publică; *Scvortzov*, la finanțe; *Oppocov* (înlocuit mai târziu prin *Steinberg*) la justiție; *Teodorovici*, la aprovizionare; *Avilov*, la poște, telegraf; *V. P. Nogin*, la industrie, comerț; praporcicul (sublocotenentul) *N. V. Krilenco*, cu soldatul *Sevenco Antonov*, la războiu; matelotul *Dibenco*, la marină; și *Stalin*, pentru naționalități. Programul guvernului este: 1. Armistițiu general pe toate fronturile; 2. Trecerea pământului la țărani; 3. Convocarea unei adevărate adunări constituante.

Schimbarea de regim s'a făcut cu vărsare de sânge, comițându-să cele mai josnice crime: omor, furt, viol și incendiu. Palatul de iarnă, unde șezuse Chereński, un monument de artă și o comoară de bogății, a fost devastat. În primul rând s'a suspendat apariția ziarelor burgheze și chiar a ziarelor socialiste, adverse ideilor lui; apoi s'a oprit întrunirile publice. Acest guvern de uzurpatori a arestat pe membri guvernului provizoriu din Petrograd, a pus mâna pe averea Băncii Naționale a Statului și pe averea celor alalte bănci, a publicat tratatele secrete pe cari le avea Rusia cu Aliații și a făcut propuneri de pace, atât aliaților cât și dușmanilor. La aceasta Aliații au răspuns prin atașajii lor militari de pe lângă Marele Cartier General Rus că ei sunt ferm

hotărâți să continue războiul până la sfârșit și că nu vor tolera, sub nici o formă, ingerințele inamicului în acțiunea lor comună, declarând totodată că orice încercare de pace separată, adecă fără învoire cu Aliații, va avea cele mai grave urmări, iar pe de altă parte Statele-Unite ale Americii au înștiințat că vor înceta de a mai trimite în Rusia munițiuni și articole de hrană până când nu să va restabili ordinea.

Toată speranța pusă în Cherenschi s'a prăbușit. Omul acesta a ținut o clipă în mână destinele Patriei lui, având o mare ascendență, o enormă popularitate. Nu trebuia decât să vrea, să fie în stare să vrea și să știe ce vrea. Dar să vede ca nu el a fost omul vremii lui și al formidabilei misiuni ce-și asumase; n'a fost nimic decât o ambițiune vulgară, nesuținută nici de o convingere limpede, nici de o voință temerară. S'a afundat în mod umilitor, după ce să încovoiasse ca o treștie, când spre elementele ponderate, cu al căror concurs putea încerca orice, când spre sovieturile (sfaturile) primejdioase, în rândurile cărora maximalismul (bolșevismul) poruncit de Ludendorff, — marele strateg al spionajului, — făcea zilnic progresele cele mai grave.

18 Nov./1 Dec. 1917.

Uprava Zemstvei guberniale a Basarabiei aduce la cunoștința profesorilor refugiați din Transilvania, Bucovina și România că la scoalele de mijloc (secundare) din Basarabia să deschid catedre de limba română și cere, ca doritorii de a ocupa astfel de catedre să-și înainteze cererile. Pe de altă parte publică concurs pentru ocuparea a două catedre românești la Universitatea din Odesa: una pentru limba și literatura română și cealaltă pentru istoria neamului românesc. Cum s'au schimbat lucrurile?

19 Nov./2 Dec. 1917.

În Valea Glodului, din județul Suceava, Rușii au devastat Castelul contelui Zopola, acărui soție este născută Mavrodi, și apoi i-au dat foc. Astfel de vandalisme comit trupele rusești și în alte localități decând s'a întins spiritul anarhiei în sufletele lor. Satele pe unde stau și pe unde trec sunt într'o stare de plâns; locuitorii sunt jefuiți de tot avutul lor, acum în preajma iernii. Ceea ce n'au împlinit boalele și mizeria să angajează aliații noștri s'o facă. Cine știe ce ne mai așteaptă?!

20 Nov./3 Dec. 1917.

Presa engleză continuă cu publicarea articolelor elogioase la adresa țării noastre. Spre mângâierea cetitorilor public câteva extrase: Ziarul *Daily Graphic* scrie: „Avem motive să primim cu plăcere declarațiunile lordului Robert și ale lordului Cecil, cari cu drept cuvânt, au lăudat serviciile splendide ale guvernului și armatei române. Când România a declarat războiul a fost ca să-și unească puterile sale cu armatele ruse, și ea n'a putut să prevadă

că această camaraderie îi va lipsi. Presa engleză laudă cu atât mai mult pe viteazul soldat român, care a rămas neclintit la postul său de luptă. Aliații sunt deci obligați de a veni în ajutorul României acum, în cea mai mare măsură posibilă și a asigura viitorul credincioasei sale camarade.”

Enok Telegraph zice că: „Eroismul României și al armatei sale puternice a stârnit admirația guvernului și poporului englez.” *Liverpool Daily* spune că: „Lupta splendidă pe care Români o duc contra Austriacilor și Germanilor însuflețește pe orice soldat.” *Teachers World* arată că: „Singura țară vitează în Orient este România. Nu s’a recunoscut îndeajuns ce succes într’adevăr uimitor a avut România respingând pe Mackensen, care speră să pătrundă până la Marea Neagră și Odesa. Până acum România mică a reușit literalmente să apere Rusia și ea a avut succesul militar cel mai remarcabil în vara aceasta.” *Yorkshire Herald* declară că: „Partea pe care România a luat’o în războiu este un record neîntrecut de martiriu și vitejie. Ea va trăi în istorie ca o adaugire la gloria rasei romane.” *Morning Post* recunoaște că: „Renașterea armatei române este una din minunile războiului și ea trebuie să fi fost o surprindere neplăcută pentru Germania.”

In fine, *Fornightly Review* zice că: „Diferite motive au fost puse înainte, pentru a explica înfrângerea lui Mackensen în Moldova. Incepându-și ofensiva el credea cu siguranță să-și asigure posesiunea recoltei române și n’a reușit în încercarea sa pentru că a fost bătut de Români în bătălia de 12 zile din jurul Mărășeștilor. Considerând condițiunile descurajatoare în care Români s’au bătut în vara aceasta, ofensiva lor dela 24 Iulie și operațiunile lor defensive ulterioare sunt recordul curajului, răbdării și solidității, cari rar au fost egalate de alte trupe în acest războiu, care a restaurat complet creditul armatei române.”

21 Nov /4 Dec. 1917.

În săptămâna trecută cu ocaziunea *zilei de mulțumire*, — o sărbătoare specială a Americanilor, — M. S. Regina Maria cu Prințesa Elisaveta au vizitat Spitalul Crucii Roșii Americane din Roman, fiind conduse de Colonelul Anderson, șeful misiunii americane, și Maiorul doctor Kirpatrick, directorul serviciului medical. Înaltele vizitatoare au cercetat cu deamănuntul toate salele, interesându-se de fiecare rănit și împărțindu-le daruri bolnavilor. Buna noastră Regina s’a exprimat deplina mulțumire și admirație pentru felul cum este condusă instituțiunea. Le dejunul oferit de misiune în onoarea Augustilor oaspeți, Colonelul Anderson a rostit un foarte frumos și bine simțit toast.

Ziua de mulțumire este la Americani o sărbătoare națională pe care întreg poporul o serbează prin rugăciuni și servicii religioase pentru a mulțumi lui Dumnezeu pentru binefacerile acordate în cursul anului expirat. Această serbare își are originea în anul

1621, când poporul, după întâia recoltă reușită din noua Americă a fost invitat de guvernator ca să serbeze o zi specială de *mulțumire*. În anul 1680 *ziua de mulțumire* a devenit un obicei național; însă primul exemplu când un Președinte al Statelor-Unite a proclamat-o, a fost în anul 1689, când *Washington*, după cererea Congresului, a ordonat *mulțumiri* pentru sărbătorirea adoptării Constituțiunii Americane. Președintele *Hadison*, în 1815, a ordonat *mulțumiri* speciale pentru pace, iar Președintele *Lincoln* a hotărât zile speciale de *mulțumire* pentru victoriile din 1862 și 1863, dând câte o proclamație națională în 1863 și 1864. De atunci proclamații pentru asemenea *zile de mulțumire* au fost date în fiecare an, obiceiul fixând apoi *ultima Joie din Noiembrie ca zi de sărbătoare*. Națiunea americană serbează această zi prin rugăciuni și servicii religioase, prin adunări în familie și numeroase organizări patriotice, prin ospățare în mod privat și din partea cluburilor soldaților și marinarilor. În anul acesta Președintele *Wilson* a proclamat această zi națională pentru sărbătorirea idealului de războiu american, căci Statele-Unite au intrat în acest cumplit războiu pentru *drept și dreptate*: o singură lege să fie pentru toți: *legea dreptății*, și nu două legi: *una pentru cel tare și alta pentru cel slab!*

În Basarabia s'a înființat o *ligă culturală* a femeilor române, având în frunte pe d-na *Elena D. Alistar*, doctor în medicină de la Universitatea din Iași, iar ca secretară pe d-na *Nadeja Tudor*. Ziarul *Soldatul Moldovean* ne spune că în Basarabia au votat pentru *Constituantă* și toate *fetele* mari, cari au trecut de 20 de ani. Același ziar ne mai spune că în orașul Chișinău a început să se formeze *Regimentul 1-iu Național Moldovenesc*, din soldați și ofițeri moldoveni. Comandant a fost numit Colonelul *Furtună*. La Rostov s'a deschis o școală românească; profesorii predau cursurile în mod gratuit.

22 Nov./5 Dec. 1917.

Astăzi, împreună cu medicul orașului, căpitanul Dr. Florantin Amedeu, în urma invitațiunii și în prezența procurorului de pe lângă Tribunalul local, am făcut autopsia cadavrelor lui Șloim Strominger și a soției sale Babla, locuitori în Fălticeni, în Strada Mare, aproape de Cazarma Regim. 56 Infanterie, omorâți de niște soldați ruși pentru jefuire. Bărbatul a fost înjunghiat în mai multe locuri cu un instrument ascuțit, iar femeia a fost înăbușită (sufocată) cu perinele. Rușii au comis mai multe omoruri de acestea, ca niște buni aliați!

23 Nov./6 Dec. 1917.

În mod oficial să anunță că „Armata rusă a propus vrăjmașului încheierea unui armistițiu.” Armata română, făcând parte din acest front, guvernul nostru a hotărât ca și ea să participe la această propunere.” — Această înștiințare a produs mult sânge rău în inimile tuturor Românilor buni și multe lacrimi a stors

din ochii acelor cari zi și noapte să gândeau numai la România Mare! Cine știe ce ne mai este scris în tainica carte a viitorului?! Oare tot blestemat de soarte să fie și acum nenorocitul nostru neam, care ș'a stors puterile și sângele pentru realizarea idealului său național? Pare-că inima tot nu mă lasă să cred în ursita neagră! Nu să poate să nu vină pentru noi și *lumea dreptății!*

Iată cum descrie declararea *autonomiei* Basarabiei ziarul *Soldatul Moldovean* din Chișinău: „Președintele pune la vot întrebarea despre autonomia Basarabiei și la șase ceasuri sara, în ziua de 21 Octombrie 1917, Adunarea Ostașilor Moldoveni din tot cuprinsul Rusiei, într'un glas, sub umbra steagului moldovenesc, hotărăște că *Basarabia*, cu toate drepturile ei politice și pământești, de astăzi înainte este *autonomă*. Ceeace ș'a petrecut în clipa a doua după această hotărâre este greu de scris. Lumea toată a sărit de pe scaune. Strigăte de: *ura, trăiească Basarabia autonomă, trăiească neamul moldovenesc*, și tot felul de strigăte de bucurie ridicau curtea în slavă. Pe președintele adunării și ajutorii lui, pe ofițeri și alți bărbați de frunte, ostașii îi purtau pe mâni pe deasupra adunării, pe sus, urându-le sănătate și arătându-și față de ei toate semnele de bucurie și mulțumire. Toată mulțimea moldovenească, câtă eră adunată aci, în clipa aceasta, ș'a simțit că înadevăr ea este un suflet și o viață. Târziu sara, această mare serbare în viața neamului moldovenesc ș'a sfârșit cu cântările: *Deșteaptă-te Române* și *Pe-al nostru steag e scris Unirea!*”

24 Nov./7 Dec. 1917.

Președintele Wilson al Statelor-Unite, a pronunțat la deschiderea Congresului un discurs, din care următoarele pasagie ne-au mai întărit inima îndurerată și ne-au mai ridicat speranța mult scăzută într'un viitor mai bun, așa cum îl dorisem la intrarea noastră în hora tragică a acestui rășoiu ne mai pomenit în istoria omenirii. „Să nu fie nici o îndoială asupra intențiilor noastre. Sarcina noastră prezentă și imediată este să câștigăm rășoiul și nimic nu ne va opri, până ce nu vom ajunge la acest scop. Toate forțele și toate resursele pe care le posedăm în oameni, bani și material, sunt consacrate sarcinii acesteia, până când ea va putea fi implinită. Acelora cari ar dori, ca noi să încheiem pace înainte de a ajunge la acest ideal, noi le răspundem că vor face bine să îndrepte în altă parte eforturile lor. Noi nu avem ce face cu sfaturile lor. Noi vom considera că rășoiul este câștigat numai atunci când poporul german ne va spune, prin reprezentanții aleși de el, că este gata să primească o regulare a situației, pe baza dreptății și a reparării nedreptăților, pe care suveranii lor le-au comis. Nimenea nu amenință desvoltarea pacifică, independența sau existența imperiului german. Cel mai rău lucru care îi să poate întâmpla imperiului german este acesta: dacă la sfârșitul rășoiului el va fi obligat să trăiească sub ștăpâniei lui ambițioși, intriganți și doritori de a turbură pacea lumii, sau sub

aceea a unor oameni, în care restul popoarelor nu să vor putea încrede, atunci va fi imposibil, ca el să fie admis în societatea națiunilor, care vor trebui să garanteze de acum înainte pacea lumii. Societatea aceasta trebuie să fie o societate de popoare și nici decum o societate de guverne. S'ar mai putea ca să nu ne mai fie posibil să admitem Germania, și aceasta în cazul că ea să separe de restul lumii, prin organizația ei, în mijlocul raporturilor economice libere, care vor eși în mod inevitabil din sânul asociației popoarelor cu adevărat iubitoare de pace."

Apoi, după ce a proclamat necesitatea liberării popoarelor, altădată prospere, din Belgia și nordul Franței, de sub dominația prusiană și a reparației drepte a pagubelor enorme de războiu, care au fost cauzate, — după ce a recunoscut *dreptul tuturor națiunilor de a fi libere*, Wilson a cerut Congresului în mijlocul aplauzelor generale să *declare războiu Austro-Ungariei*, devenită vazala guvernului german, și el a terminat astfel: „Pentru că acesta este pentru noi un războiu cu scopuri înalte și dezinteresate, și în care popoarele lumii sunt unite, spre a răsbună dreptatea, un războiu pentru conservarea națiunii noastre și a principiilor și a scopurilor celor mai înalte ale acestei țări, noi ne simțim de două ori obligați să propunem numai o astfel de încheiere a lui, care să consfințească ce este drept și ireproșabil, atât pentru noi, cât și pentru preținii noștri. Pentru acest scop am intrat noi în acest războiu și pentru realizarea lui *ne vom bate până când va fi tras cel din urmă tun.*“

În comunicatul oficial publicat aseară iată ce să cetește la *frontul român*: Comandamentul rus propunând vrăjmașului încheierea armistițiului și armatele române făcând parte din frontul rusesc, s'a hotărât ca și trupele române să participe la această propunere. În consecință cu începere dela ora 8 (22 Novembre) ostilitățile au fost suspendate pe întregul front român. Inimicul își manifestă sgomotos bucuria și încearcă să să apropie de rețelele noastre de sârmă. *Trupele române, păstrând o atitudine rezervată și demnă, au respins cu hotărâre toate încercările de fraternizare.*

25 Nov./8 Dec. 1917.

Astăzi să împlinește anul decând am plecat din Buzău, care s'a evacuat după ce capitala a fost ocupată de inamic. Când mă gândesc la acele momente tragice și la noaptea petrecută în gară, într'un vagon în care bătea vântul ca'n cortul țiganului, într'o stare sufletească de nedescris, mă cuprinde groaza și cutremurul. De atunci și până astăzi am îndurat toate mizeriile, trupești și sufletești, cari în mare parte sunt arătate în aceste însemnări ale mele, trăind numai cu speranța și cu credința neclintită în viitorul de aur al neamului nostru. Și după un an de chinuri grele și fără număr am ajuns la *armistițiul*, oferit dușmanilor de către aliații noștri Ruși, armistițiul care începe de mâne pe tot frontul

dela Marea Baltică până la Marea Neagră. Nu știu ce va urma după aceasta și nesiguranța viitorului îmi strânge inima de durere; cu toate acestea sper că Dumnezeu va lumina pe oamenii noștri, cari sunt la cârma țării, și îi va face să înțeleagă tot ceea ce cere dela ei în aceste clipe dureroase și că hotărârea lor, precum și atitudinea lor va fi conformă cu interesele mult primejdive ale scumpei noastre țări!

Am o singură mângâiere, în aceste momente tragice, că în sufletele noastre am rămas cu toții aceiași, fără să s schimbe ceva din ceea ce eram până în clipa armistițiului. Am rămas cu mica, dar brava noastră armată, pentru care avem o adâncă admirație, un adevărat cult și care armată, deși a fost necontentit tradată și uneori sprijinită numai de formă pentru a fi tratată de multe ori chiar cu dușmănie, s'a făcut datoria până la sfârșit cu toată vitejia posibilă și cu cel mai sfânt devotament pentru țară. *Mărăștii*, *Oituzul* și *Mărășeștii* au arătat lumii ce poate soldatul român și i-au dus faima până în cele mai depărtate colțuri ale pământului unde bate o inimă de om, punându-l în rândul celor mai buni și mai viteji soldați ai Aliatilor noștri din Apus.

Congresul din Washington a votat o rezoluție prin care declară că între Statele-Unite și Austro-Ungaria există *stare de războiu*. Președintele Wilson părăsind Capitolul a declarat într'un cerc de reprezentanți de ai națiunii că declarația de războiu contra Austro-Ungariei să împunea între altele și din cauză că Statele-Unite vor trebui să trimită trupe și pe frontul *italian*, ceea ce înseamnă în mod fatal războiu în contra monarhiei dualiste. În senatul american s'a făcut propunerea ca să s declare războiu și Turciei și Bulgariei.

Declarația de războiu pe care marea republică americană o face Austro-Ungariei este de o extremă importanță pentru noi și ne dă o lămurire prețioasă asupra desfășurării viitoare a războiului european, întărindu-ne credința care ne călăuzește și dându-ne un nou sprijin pentru îndeplinirea idealului nostru național. America s'a pus în rândul puterilor, cari au hotărât sfărmașarea imperiului austro-ungar și prin urmare alipirea Ardealului, prevăzută de logica istoriei noastre naționale și pecetluită cu sângele vitejilor noștri soldați, ne pare a fi din nou asigurată.

26 Nov./9 Dec. 1917.

Din Basarabia avem mai multe știri bune. Intre acestea este aceea că *Sfatul Țării*, care s compune din 105 Români moldoveni, 15 Ucranieni, 13 Evrei, 7 Ruși, 3 Bulgari, 2 Găgăuți și 2 Germani, s'a întrunit la 21 Nov./4 Dec. a. c. în Chișinău. Slujba bisericească s'a făcut în limba românească. S'a sfințit noul *steag* al țării, — roșu, galben, albastru (colorile fiind așezate orizontal ca în Ardeal), — care apoi a fost înălțat pe Palatul Sfatului. Serviciul divin și sfințirea steagului s'a făcut de către Arhiepiscopul *Gavriil*, vicarul Achermanului, având alături pe Arhimandriții

Curie (Român) și *Filip* (Rus), încunjuțați de numeroși protoierei, preoți și diaconi. Când arhiereul a stropit steagul, asistenții strigau *ura* aplaudând furtunos, iar corul a cântat cu putere: *Pe-al nostru steag e scris Unire!* și apoi *Deșteaptă-te Române!*

În acest timp, în fața *Casei Sfatului*, care pentru moment este clădirea măreață a *Liceului*, armata manifestă și ea sgomotos. Ședința s'a ținut în frumoasa *Sală festivă* a liceului. Ea a fost deschisă de către deputatul român cel mai în vârstă, d. *Niculae Alexandri*, rostind următoarele cuvinte: „Domnilor Deputați. Declară prin aceasta deschisă ședința Sfatului Țării.” Toată lumea s'a ridică în picioare și aplaudă, timp de mai multe minute, iar *Răsboiul Românie mari — 137 — L* corul catedralei, care s'a instalase în sala laterală din dreapta, cântă puternic *Deșteaptă-te Române*, apoi *Pe-al nostru steag e scris Unire*, și la urmă frumosul cântec basarabeian *La revedere!* Mulți ochi au lăcrimat de bucurie. După invitarea președintelui ad-hoc s'a ales cu unanimitate d. *Ion Inculeț*, privat docent al Universității din Petrograd, ca conducător al desbaterilor Sfatului.

D. Inculeț este salutat cu aplauze prelungite și frenetice, iar discursul său îl rostește mai întâiu în limba română, apoi în cea rusească. Iată acest discurs: „Cetățenilor Deputați. Republica rusească e coprinsă de anarhie și scăparea este numai în organizarea fiecărei provincii a Rusiei. Trebuie să punem frâu anarhiei, care începe și în Basarabia. Munca poporului strânsă începe să să risipească. Sfatul Țării trebuie să aibă grije de ea. Tot el trebuie să cheme Adunarea Intemeietoare a Basarabiei. De acum încolo tot pământul și toată voia să fie ale norodului muncitor. *Pământ și voie*, iată ținta Sfatului Țării. Să luăm măsuri ca să păstrăm pădurile și toată averea, care acum să fură. Sfatul Țării trebuie să ia în mână aprovizionarea țării, fiindcă altfel la 1 Ianuar ori 1 Februar vom rămânea fără pâne. Armata demobilizată să va întoarce acasă, și atunci Muscalii flămânzi vor prăda Țara. Sfatul mai trebuie să garanteze drepturile națiunilor mai mici din Basarabia; să mai garanteze lucrul orașelor și al Zemstvelor. Viața să fie pusă pe baza păstrării legilor, iar legile să fie aprobate de cunoștința norodului. Să facem slobozenia cuvântului, a adunărilor, a grevelor.” Mai departe cere cetățenilor să sprijine Sfatul Țării și încheie astfel: „Slobozeniile dobândite cu mult sânge frățesc nu le-om scăpa din mâinile noastre!” (Vii aplauze).

După aceasta vorbește d. *P. N. Halipa* în numele partidului național, care *întrupează toate aspirațiile naționale ale neamului moldovenesc*, terminându-și admirabilul discurs cu cuvintele: „Trăiească Sfatul Țării, trăiească Basarabia slobodă ca cheazășie a Republicei democratice federative rusești!” — Apoi ia cuvântul trimisul partidului țărănesc, d. *Erhan*, care purtă pe pept o cocardă cu tricolorul român, cerând ca „Sfatul Țării să pornească lupta împotriva înculturii și întunecului, care a stăpânit până

acuma norodul.“ — În numele Comitetului ostașilor moldoveni a vorbit locotenentul *Cocoraș*, care salută „Sfatul Țării ca pe unicul și adevăratul stăpân al Basarabiei.” — În numele orașului Chișinău a vorbit Primarul Schmidt; după el au vorbit: sublocotenentul învățător *Țanțu*, care e și președintele Biroului de organizare al Sfatului Țării, apoi președintele sfatului soldaților și muncitorilor basarabeni *Dobrovolschi*.

Salutul *Republicii Ucraniene* îl aduce simpaticul bătrân *Luțenco*, care între altele zice: „Noi am tras anume hotarul Ucrainiei numai până la Nistru, căci știm că între Nistru și Prut locuiește un popor care trebuie să-și fie domn sortii sale și Ucraina vede bucuros năzuințele lui de neatârnavă“. — Apoi vorbesc reprezentanții: al judecătorilor țării, al comitetului soldaților de pe frontul de sus, al comitetului central ostășesc moldovenesc, al socialiștilor revoluționari, aducând salutări Sfatului Țării. — Doamna Dr. *Alistar*, în costum național, salută Sfatul Țării în numele *Ligei culturale a femeilor moldovene*. — Ofițerul *G. Mare* vorbește în numele ostașilor moldoveni de pe front; d-na *Grünfeld* în numele democrației evreiești, apoi trimișii: Polonilor, Grecilor, Bulgarilor și Bundului evreiesc.

În ședința de după amiazi a vorbit d-l *Ion Pelivan*, cunoscutul avocat și om de inimă, ținând un discurs minunat în numele partidului național românesc, care a stârnit o mare și însuflețită bucurie în sufletele tuturor ascultătorilor, cari la urmă băteau în palme și strigau neconținut: să trăiască și ura!

Chemat la tribună de către public în puternice aplauze să urcă la tribună d. *Onisifor Ghibu*, unul dintre intelectualii Ardeleni, care a lucrat mult pentru cauza Moldovenilor din Basarabia, și rostește din partea ziarului „*Ardealul*“, al cărui întemeietor și conducător este, o cuvântare înflăcărată prin care arată trecutul duios al acestei provincii românești și salutând Sfatul Țării al Basarabiei, căruia îi urează isbândă deplină, termină astfel: „Sunt fericit, domnilor și fraților, că m'a învrednicit Dumnezeu să fiu printre d-voastre în aceste vremuri de înviere a Basarabiei. Dacă în gazeta *Ardealul* am scris până acum numai cu lacrimi de durere pentru frații mei nenorociți de acasă, sunt vesel că de aci încolo voi putea scrie cu lacrimi de bucurie despre viața cea nouă a fraților mei Moldoveni. În ziua celei mai mari bucurii care v'a fost dată, vă zic din toată inima în numele *Ardealului*: Trăiească Basarabia! Trăiească Sfatul Țării! Trăiească Republica federativă!“ La sfârșitul acestei cuvântări, deputații și întreg publicul din sală s'au sculat în picioare și au aplaudat îndelungat strigând: Trăiească *Ardealul*! Trăiească *Transilvania slobodă*! Trăiească *Ardelenii*! Trăiească neamul românesc!

În armata moldovenească s'a ales ca înalt comisar militar, sublocotenentul *Țanțu*; ca secretar general, căpitanul de stat maior *Bogos*, iar ca instructor, *V. Gh. Cricopulo*. Comisarul militar a dat o chemare prin care amintește soldaților români că au

fost împrăștiati pe toată fața pământului, că au fost înlăturați și îndepărtați dela vatra sfântă a țării, că dușmanul nu-i lăsa să fie împreună că se temea de puterea lor, și în urmă le cere să fie uniți și disciplinați. Uniforma armatei moldovenesti să deosebește de cea a Rușilor numai prin aceea că epoleții ofițerilor sunt de argint și dealungul lor este trecut tricolorul românesc.

Ziarul *Cuvânt Moldovenesc* într'un număr face următoarea declarație: „Prin osebirea desăvârșită a Ucrainei de Rusia, Basarabia a ajuns cu totul deslipită de Rusia și noi am rămas fără stăpânire înaltă. Asta înseamnă că de azi înainte tot ce trebuie pentru viața liniștită a popoarelor trăitoare în Basarabia și pentru bunul mers al treburilor obștești în țara noastră, trebuie să le cerem dela noi înșine, neașteptând că cineva altul să va îngriji de noi și de nevoile noastre. Și, fiindcă treburile obștești într'o țară nu pot merge singure dela sine, ci trebuiesc povățuite de cineva, datoria noastră a tuturoră este să ne grăbim cu întocmirea stăpânirii noastre basarabene, care să iee asupra sa povăța treburilor obștești și paza rânduelii și liniștii în țară, să urmăim deci pilda Ucrainei.” Acest ziar în alt număr descrie opinia publică în Rusia astfel: „Dacă cetim gazetele rusești, vedem că cele mai multe din ele de loc nu sunt mulțumite de starea lucrurilor. Aproape în toate să spune că revoluția nu să știe unde ne duce. La toți le pare rău că treburile nu merg așa cum ar vrea ei. Pe de altă parte, dacă am lua seamă ce să vorbește în popor despre revoluție ne-am încredința că nemulțumirile acolo sunt și mai mari.” Mai departe ziarul spune: „Rusia acuma o putem asemăna cu o oală cu borș care fierbe. În borșul acesta este și curechiu, și cartofe, și sfeclă, și carne, și multe altele, care toate forfotesc, să mișcă, să mută din loc în loc, să ridică mai la față, să lasă mai la fund, și pe deasupra toate sunt acoperite cu spumă. Așa-i și Rusia de azi.“

28 Nov./11 Dec. 1917.

Ierusalimul, cetatea sfântă a creștinismului, a fost cucerit de trupele engleze. Generalul comandant *Allenby*, însoțit de comandantii contingentelor franceze și italiene, și de către misiunea politică franceză, a intrat în mod oficial în cetate *pe jos*, iar nu cum a intrat mai acum câțiva ani Kaizerul, cu ocazia vizitei sale bombastice, care a făcut să rădă o lume întregă. Proclamația dată de Englezi cu această ocazie este o *evanghelie* pentru toate popoarele persecutate, iar influințele liberatoare din Ierusalim vor fi stabilite ca o moștenire de drept tuturor raselor din toată lumea.

Cucerirea Ierusalimului, care a fost întârziată din cauza marelui griji de a evita stricăciuni locurilor sfinte din oraș și împrejurimi, are mare importanță pentru Aliații noștri și va avea o mare reperкусиune morală în lumea întregă, dând o lovitură strașnică mandriei germane. „Cetățile și grădinile, zice d. Corneliu Moldoveanu cu acest prilej, munții și văile, colibe și umbra-

rele, pe care acum două zeci de veacuri fiul dulgherului din Nazaret le sfințise cu atingerea, lacrima și gestul său divin, — cerul limpede și cald al Palestinei, sub care au resunat odinioară predicile de iubire și smerenie, pulbera drumurilor rescolite de sandalele apostolilor și de pașii mucenicilor adevăratei credințe, — sfântul pământ care adăpostește atâtea amintiri cerești, — este astăzi desrobît de noii cruciați ai onoarei și ai libertății.”

Odată cu cucerirea Ierusalimului, ziarele publică următoarea declarație oficială engleză: „Guvernul Majestății Sale Britanice ar vedea cu ochiu favorabil ridicarea Palestinei ca *Stat independent*, atribuit poporului *israelit* și el declară că va face ce-i stă prin putință ca să atingă acest scop. El privește ca neatacabile și înviolabile drepturile religioase și civile ale locuitorilor Palestinei, cari aparțin altor culturi și menține aceleași drepturi pentru Israeliții, cari trăiesc în altă țară.”

29 Nov./12 Dec. 1917.

În Rusia contra-revoluția a fost începută de Cazaci, sub conducerea generalilor *Caledin* și *Cornilov*, cu scop de a înlătură dela putere guvernul usurpatorilor.

Ziarul englez *Daily Chronicle* publică numele *adevărate* ale șefilor maximaliști (bolșevisti) din Rusia, ca să vadă ce fel de *Ruși* sunt acei cari conduc astăzi destinele marelui imperiu de odinioară, și cari sunt: *Trotzky-Braunstein*, *Zinoviev-Apfelbaum*, *Camenev-Rosenfeld*, *Steclov-Nathanikis*, *Sutcanov-Gimmer*, *Gorev-Goldmann*, *Michkovshi-Goldenberg* și *Ladin-Lure*.

Condițiile Germanilor în negocierile de pace cu Rusia ar fi cam acestea: „Controlul german asupra pieții grâului pe 15 ani; importul în Rusia al tuturor mărfurilor germane libere de taxe; Germania să nu părăsească nici un teritoriu ocupat.”

30 Nov./13 Dec. 1917.

Astăzi am primit o veste tristă din nenorocitul nostru Ardeal. Un mare număr de cărturari și preoți români au fost condamnați la moarte prin spânzurătoare de către Ungurii din Cluj. Intre cei condamnați să află: preotul *Coman Baca* din Poplaca, *Romul Popescu* dela *Albina* din Sibiiu, *Zaharie Munteanu* din Alba-Iulia, precum și două femei: *Doamna Dr. Beu* din Sibiiu și soția proto-popului *Popovici* din Brașov. La această nouă crimă ungurească nu să poate răspunde decât cu pumnii încheștați și tipând că „Românul ține minte!”*

5/18 Dec. 1917.

Intr’o dimineață buna noastră Regină sciea o scrisoare și pe când sciea, fără să bage de seamă, lacrimi îi curgeau de pe

* Execuția n’a avut loc, dar toți acești nenorociți, condamnați pentru **tradare de patrie**, au fost ținuți închiși în grea temniță, **sub frica morții**, mai mult de un an și jumătate.

obraji pe hârtia din fața sa, lacrimi stoarse de durerea țării, iar Vasile și Niculăiță când au văzut aceasta s'au mirat și ș-au șoptit: „Uite, Mama Regină plânge; pentru ce plânge Mama Regină?”

Vasile și Niculăiță, cari sunt adăpostiți la Mama Regină *ca la ei acasă* și cu cari Prințesa Ileana să jucă adeseori, aducându-și aminte de frățiorul ei *Mircea*, cu care ei să potrivească la vrâstă, sunt doi *orfan*i de tată și de mamă, doi mieluși rătăciți pe cari Dumnezeu i-a trimis inimii sale. Vasile, care e un băiețuș vioiu cu ochii negri, a fost găsit de un *cazac*, bun la inimă; l'a găsit rătăcit într'o pădure flămând și sdrențuit, un copil al nimănui, și care a crezut de cuviință să-l aducă la Mama Țării, la Mama Regină, unde era firesc să-l aducă... Dar, *cazacul* a ținut cu orice preț ca el însuși să aducă pe Vasile pentru ca să sărute mâna Reginei, în care a pus în același timp o pungă plină de *bani*, adunați dela *Cazaci* pentru acest orfan. Pe *Niculăiță* l'a găsit miloasa noastră Regină într'un spital aproape de front, rănit de o bombă care-i ucisese pe mama lui; el era cu capul tot legat în feși, cu fața palidă și suptă, și cu ochii lui mari albaștri i-a pătruns sufletul.

Vasile și Niculăiță vin în fiecare dimineată la un ceas hotărât să sărute mâna Mamei Regine, s'o întrebe de sănătate și să-i povestească câte ceva din necazurile și bucuriile lor de copii, primind în schimb bomboane și prăjituri, cari să găsească întotdeauna în odaia Mamei Regine.

În acea dimineată ei au venit ca de obicei, dar Mama Regină, care era tristă și sciea cu gândul stăpânit de durerea țării, îi uitase, iar ei stând liniștiți și cu ochii ațintiți spre ochii Ei, deodată au zărit cum lacrimile îi curgeau pe obraji și pe hârtie. „Pentru ce plânge Mama Regină?” — Ce amărăciune putea să umple de lacrimi ochii unei femei cu coroana pe frunte? Dar, răspunsul nu l'a putut da acestor două ființe nevinovate, l'a dat însă ostașilor Săi, poporului Său, prin cuvinte care fără putere de împotrivire îi izbucnesc din adâncul inimii.

Da, buna noastră Regină, deși este curagioasă, sunt ceasuri când plânge, ceasuri în cari toată durerea țării Sale pare că îi să scurge în inimă și i-o umple peste măsură încât să revarsă și atunci plânge... Pentru ce este mama tuturor? „Amărăciunile noastre au fost nenumerate, desamăgirile noastre, jertfele noastre n'au cunoscut sfârșitul, însă o mare comoară mi-a îngăduit Dumnezeu să adun în această vreme de suferință: inimile care bat în poporul Meu, o comoară mai scumpă decât orice comoară pe pământ.” Și fiindcă toate inimile poporului sunt ale Sale, cum să nu plângă pentru suferințele lor? „În noua încercare venită asupra noastră, cea mai crudă din toate încercările, când stăm tremurând în fața necunoscutului, cu atât mai groaznic, cu cât avem simțământul că nu știm cu ce arme putem întâmpina o primejdie care ne lovește pe ascuns, din întuneric, cum să nu strig către

aceia alături de cari mă simt mai mult ca niciodată, când mai mult ca nici odată simt că inima Mea este a lor!“

Ea știe că armata noastră este credincioasă și bravă, și de aceea simte un dor nemărginit să vorbească eroilor din tranșeie și să le spuie că dragostea lor este scutul nostru și încrederea lor tăria noastră. „România este mică, România este părăsită, sfâșiată și sângerată, inima ei a fost călcată în picioare, mândria ei a fost îngenunchiată, speranțele ei clătinate. Fiii ei au murit cu miile, rostul ei a fost de multe ori nescotit, dar acum, cu toată agonia, onoarea ei stă sus ca un pisc de munte! De aceea sunt ceasuri când plâng, așa cum plânge o mamă, ceea ce nu înseamnă că am pierdut curagiul sau nădejdea! Cu toții simțim la fel, și cu cât mai mult ne cuprinde întunericul, cu atât mai mult simțim lanțul care ne ține strânși, lanțul făurit din chin și suferințe!“

În această nouă încercare gândul tuturor s'a îndreptat către Domnii țării și printre multele solii a venit una dela un soldat de pe patul morții dintr'un spital prin o femeie, care a stat de pază la patul lui până în ultimul minut al vieții sale, o solie care să le spună că România a fost o țară de suferință, de lacrimi, de mari dureri, dar întotdeauna a fost credincioasă și niciodată nu s'a luat cuvântul înapoi; — că deși au murit mulți, mai sunt încă mulți gata să-și dea viața pentru țara lor; — și că niciodată nu va fi iertat României să-și plece capul în rușine! Apoi veni'au solii din locuri depărtate, dela bătrâni și dela tineri, dela bogați și dela săraci, și toți I-au încredințat că sunt ai Lor și Ei sunt ai lor, și că orice durere, bucurie, teamă sau speranță sunt împărtășite de toți împreună, căci Ei sunt una cu țara!

Și tuturor glasurilor care au ajuns până la Ea, vrea să le răspundă cu cuvinte de iubire. „*Cel mai întunecat ceas este ceasul dinaintea răsăritului*, spune înțelepciunea bătrânilor. În adevăr ceasul este întunecat și fiindcă sunt o femeie de aceea plâng uneori. Însă ceasul poate să fie sfânt de încrederea pe care o avem unul într'altul, de lanțul sfânt de suferință care ne lagă împreună, de simțământul acesta binecuvântat de înfrățire care unește pe Domn și popor, într'o vreme când vechea întocmire să năruie. Un vânt de anarhie suflă asupra noastră, dar să fim stânca în fața primejdiei, să sperăm într'un viitor mai puțin tragic, să credem într'o lumină dincolo de întuneric, o lumină pe care numai dacă suntem cu putere și credință vom ajunge-o într'o zi. Da, uneori plâng dar lacrimile Mele nu sunt lacrimile celui slab, care își mărturisese înfrângerea și își pleacă fruntea, ci sunt lacrimile unei mame, care plânge pentru copiii ei, pe cari uneori nu-i în stare să-i ajute, sunt lacrimi care pică în tăcerea dimineților, în ceasul când îți aduci aminte de cei căzuți în cale, de cei cari nu mai pot privi înainte spre răsăritul pe care îl nădăjdum dincolo de nori; lacrimi de pomenire, prinos adus celor cari, deși au murit, trăiesc deapănarea în cutele cele mai tainice ale inimi-

lor noastre, lacrimi curăţitoare, lacrimi cari spală rănilor trecutului... Şi de aceea nu-mi este ruşine de lacrimile Mele...”

Acestea rânduri sunt culese din minunatul articol „Lacrimi.....”, publicat de geniala noastră Regină în „România”, No. 285, cu data de astăzi.

8/21 Dec. 1917.

Primul ministru al Angliei, Lloyd George, a ținut un discurs la Londra, care ne-a mai însuflețit puțin. El a sfătuit popoarele să supravegheze pe aceia din mijlocul lor, cari susțin că poate fi o oprire în mijlocul drumului, adică între victorie și înfrângere. El a mai spus că Alianții au acum înaintea lor un Stat criminal, care trebuie pus la ordine, continuând astfel: „Nu este nici o îndoială asupra alternativei în fața căreia ne găsim: noi stăm de vorbă cu un criminal triumfător, ceea ce înseamnă să ne înjosim pe noi în fața teroarei, în fața nelegiuirii și a răutăților, ca niște oameni înfricoșați de niște bandiți; o altă alternativă este să mergem până la capăt cu dumnezeiasca noastră sarcină de a lupta pentru libertate, așa ca să stabilim o pace dreaptă și durabilă pentru noi și pentru copiii noștri. Desigur că nici o națiune, care să gândește la interesele ei, nu poate sta un moment la îndoială asupra drumului de urmat”. Mai departe el a spus că deși își dă perfect seamă că victoria este necesară pentru siguranța lumii, totuși, dacă el n’ar avea convingerea că lucrurile vor merge tot mai bine pentru Alianți, n’ar mai prelungi războiul, căci a face altfel ar fi o infamie.

Ceea ce ne mai întărește speranța în bine este faptul că de când Statele-Unite au declarat războiul Germaniei, preparativele lor militare au întrecut toate așteptările. Nici un transport de soldați n’a suferit, din cauza submarinelor. Imense convoiuri de vapoare transportă zilnic material și muniții. A urmat apoi declarația de război a Austro-Ungariei, după care îndată au și început debarcările de soldați în Italia.

9/22 Dec. 1917.

Cu ocazie descoperirii corespondenței cifrate (secrete) între Imperatorul Wilhelm și foștii Suverani ai Greciei, s’a confirmat din nou faptul că intervenția României în acest război, a avut drept urmare schimbarea planului de luptă al puterilor centrale, îndreptând contra noastră cele două mari ofensive pregătite, una pe frontul rusesc contra generalului Brusilov și cealaltă pe frontul macedonean în contra generalului Sarrail. Publicând această corespondență presa franceză și engleză aduce României cele mai meritate elogii, punând și mai mult în evidență neprețuitul serviciu, pe care ostașii regelui Ferdinand *cel leal*, l’au adus cauzei Alianților noștri cu prețul propriului lor sacrificiu.

Pentru a dovedi aceasta vom reproduce câteva extrase din acele prețioase documente. La 2 August 1916, adică cu două săptămâni înainte de intervenția noastră, regele Constantin a te-

legrafiat ministrului său dela Berlin, Teotokis, astfel: „Aflu prin informație secretă că Germanii au strâns două armate sub ordinele lui Mackensen contra României. Este acesta un semn că voese să acționeze contra României pentru a preveni o eventuală agresiune?” — La 4 August, Teotokis răspunde: „Pentru moment Germanii n'au nici o intenție de a atacă cei d'intâiu România. Concentrarea trupelor este făcută numai pentru intimidarea României. Din contră, armata lui Mackensen va procedă chiar zilele acestea la o acțiune ofensivă contra armatei Înțelegerii din Macedonia, ca răspuns la acțiunea pe care această armată a întreprins'o contra Bulgarilor.“ — Lucrul este dar lămurit că dacă România n'ar fi intervenit la timp, Germanii s'ar fi îndreptat contra lui Sarrail și cauza Aliatilor noștri în Macedonia, dacă n'ar fi fost perdată cu totul, în orice caz ar fi fost compromisă în mod serios, cu atât mai mult cu cât dintr'o altă telegramă, pe care Kaizerul a trimis'o surorii sale, Regina Sofia, să vede că această lovitură era pegătită în înțelegere cu Regele Constantin. La întrebarea Reginei Sofia: „Te rog să ne comunici imediat când armata din Macedonia va fi îndeajuns de puternică pentru a întreprinde o ofensivă decizivă contra franco-englezilor?” — Kaizerul răspunde: „Nu-i mai rămâne lui Tino decât să se întoarcă pe față contra călăilor săi. Intervenția lui contra aripei de vest a lui Sarrail va aduce cu siguranță lovitură decizivă în Macedonia și liberarea Greciei. De altfel Tino știe și el lucrul acesta“.

Marele ziar parisian *Le Temps*, comentând cuprinsul acestei corespondențe secrete, scrie: „Și în timpul acesta intervenția României s'a produs, iar mareșalul Mackensen în loc să scoboare spre Vardar s'a îndreptat să lupte dealungul Dunării. Iată dar rațiunea mai mult, pentru care Aliții își arată astăzi credincioasa lor înfrățire cu armata română, asaltată de o mulțime de greutăți, din care cea mai mare parte nu pornește dela dușmani.“ Aceasta este cea mai elocventă pledoarie care să poate face cauzei și vitezei noastre armate, care din vârfulurile baionetelor ei a făcut paratrăsnetul, care a atras asupra ei toate trăsnetele armatelor inimice, salvând astfel marea cauză a Aliatilor noștri.

10/23 Dec. 1917.

Intre ofițerii bolnavi, tratați în spitalul Crucii-Roșii, să află acum și Locotenentul *Stan V. Popescu*, care dela începutul războiului nostru și până în luna Septembrie a. c. a luat parte la luptele dela: Cic-Racoș (25 Aug. st. v. 1916), Olăh-falu (2 Sept.), St. Mihali (17-19 Sept.), Goioasa pe Trotuș (29 Sept. și 14 Oct.), Piseu cu pini, Asău (17 Oct.), Ciorogârla în Ilfov, Chitila (23 Nov.), Spidele din jud. R. Sarat (17 Dec.), apoi în luptele dintre Oituz și Slănci (25 Iul. — 6 Aug. 1917) și la Cireșoaia (29 Aug. — 1 Sept.). Pentru ca să se vadă cum acest brav ofițer s'a purtat în cursul acestor multe și mari lupte, voi reproduce descrierea lup-

telor dintre Oituz și Slănic, făcută de dânsul anume pentru aceste însemnări.

„Eră în ziua de 25 Iul. st. v. 1917, când după un marș forțat de 3 zile sosisem în preajma Slănicului. Și ofițeri și trupă eram deziluzionați, căci Divizia noastră (a 7-a), după lungi și serioase preparative făcute în vederea mult așteptatei ofensive, prin care ne suridea perspectiva revederii scumpulor noștri de dincolo de Siret și de Putna, să vedea nevoită a să înturnă în grabă din cale, dela câțiva kilometri depărtare de obiectivul mult dorit.

Abia în apropiere de Târgu-Ocna, aflarăm în sfârșit că noi vom schimba din poziție pe Ruși, cari aveau să pornească în Bucovina, unde ofensiva germană sdrobise și presă frontul rusesc. Schimbarea s'a făcut în grabă și cu neobservarea multora din principiile tactice, dar nimeni nu bănuia că în noaptea următoare să va deslănțui una din cele mai grozave lupte, în care brava noastră Divizie avea să țină pept furiei vrăjmașului de 4 ori mai mare în forțe și să-i spuie pentru a 2-a oară că *pe aceea nu să trece*. Superioritatea inamicului eră covârșitoare: patru divizii germane, înzestrate cu o numeroasă artilerie de toate calibrele, atacau divizia noastră, care ocupă sectorul a două divizii rusești și care n'avusese timpul nici să se orienteze și nici să se asigure de cel mai mare ajutor al artileriei sale. Nu este un secret că timp de 2 zile de lupte crâncene, artileria noastră n'a avut muniții. Eram surprinși, eram tradați de proprii noștri aliați, cari înlesniseră inamicului să viziteze toate pozițiile, pe care acum le cunoștea mai bine ca noi, bătându-le cu o precizie uimitoare.

Scopul inamicului, demascat printr'un ordin de zi, găsit asupra unui ofițer prizonier, eră ca printr'o lovitură ce va da în acest sector, în condiții atât de avantajoase pentru el, să spargă frontul nostru, să deuseze în Valea Troțușului și să întorcă astfel frontul de vest până la Adjud, și să cadă în spatele frontului de sud, angajat și el în același timp, prin memorabilele lupte dela Mărăști și Mărășești. Făceam parte din Regimentul 1 Marș al Diviziei, înființat abia de 20 de zile, o nouă formațiune adoptată după ultimele cerințe ale războiului, care nu eră o unitate tactică de luptă, ci un deuseu pentru completarea golurilor ivite în rândurile regimentelor diviziei. Dar aceasta n'a impedit ca Regim. 1 Marș să fie băgat în luptă din primul moment, sacrificându-să aproape în întregime cu comandant cu tot, luând o vie parte la sdrobirea cerbiciei inamicului. Acest regiment a fost desființat odată cu pironirea celei mai îndrăznețe ofensive germane. Iată acum pe scurt câteva lupte în care unitatea mea a adus prinosul de jertfă și în care viața mea n'o pot datoră decât Prove-dinței divine.

În ziua de 29 Iulie st. v. mi s'a încredințat comanda forțelor de care mai dispunea Batalionul I din Regimentul nostru și din care abia am putut constitui o companie cu un efectiv de 167 oameni și 1 ofițer subaltern, dispuși pe poziție în fața inamicului,

care ocupă înălțimile Coșnei, satul Grozești și Văleana, care merge paralel cu dealul Coșna. Chiar în seara acelei zile primii ordinul de operație dela Comandantul regimentului; eră scurt și hotărât: „Inimicul ne va atacă; fiți cu băgare de seamă; nici un pas înapoi; contra-atacați la baionetă și respingeți orice încercare a inamicului de a vă scoate din poziție; va fac direct responsabil!”

Începuse a inseră; soarele scoborâse de mult în culcușul său; liniște ca de mormânt; nimic n'ar fi tradat, înafară de ordinul primit, măcelul ce încurând avea să fie. Nici un sgomot, nici o mișcare; toate să aranjaseră în taină și în soaptă ca în jurul unui mort. Trebuiă lăsat inimicul în credința că noi nu știm nimic. Retrăsesem a treia parte din forțe spre a le avea la îndemână pentru manevră și contra-atac. Cuvântul meu de ordin eră de a nu să trage nici un foc, de a lăsa inimicul să urce panta până la 100 metri de creastă, după care cu toții să sară din măști asupra lui, uzând de granate și de baionete, în timp ce eu cu rezerva aveam să mă strecur pe sub botul de deal la stânga, spre a atacă în flanc. Să înoptase binișor, când inimicul își face apariția, venea în linii dese și compacte, și începuse a urcă panta; forțele lui erau vizibil superioare; să putea calculă cam la un batalion. Începusem a mă strecură și eu cu rezerva pe sub botul dealului, când ce să vezi? În stânga noastră, la 3—400 de metri, apare de după un dâmb din direcția satului Nicorești, o mare de valuri, care înaintau cu pas vioiu și sigur spre linia noastră. Eram pierduți; nu ne rămânea decât să ne retragem cât mai grabnic spre poziție, căci o împotrivire eră cu neputință. Inimicul din față urcase panta, iar trupa noastră în loc de a contra-atacă începuse retragerea, întru cât observase și ea pericolul din stânga. În acest timp și mai înainte ca panica să se producă, presupusul inamic care își făcuse apariția din stânga și care nu eră decât cavalerie de a noastră descălecată, să repede la atac cu un puternic *ura*. Ca electrizați de acest strigăt frătesc, oamenii mei să reped ca lei asupra inamicului din față și în mai puțin de un ceas l'a spulberat, iar puținele-i remășițe ce-au scăpat cu viața au fost aruncate până dincolo de vâlcea, pe care au pus stăpânire cavaleriștii noștri.

A doua zi, în sectorul meu, o echipă de două grupe s'au făcut creștineasca datorie de-a îngropă 67 de würtembergezi. Toată ziua de 30 Iulie am petrecut'o sub un potop de proiectile, pe cari inimicul ni le aruncă drept răsbunare. Spre sară fui chemat la Comandantul regimentului, care odată cu mulțumiri îmi dă un nou ordin de operație: În dimineața zilei de 31 Iulie trupele noastre întărite cu numeroase forțe vor luă ofensiva, având ca obiectiv cucerirea dealului *Coșna*, cotele 703 și 789. Fix la ora 9 de dimineață lupta a fost deschisă printr'un foc domol al artileriei noastre, care a stârnit cu un moment mai de vreme furia artileriei inimice, acărei violentă intensitate și preciziune a costat viața a peste 1000 de viteji. Cu toate aceste un pas nu s'a dat înapoi, ci numai

înainte și înainte eră văzul și crezul tuturor. La ora 3 p. m. primele mele elemente, înfruntând furia mitralierelor vrăjmașe, înotând printre mormane de cadavre și luând în pept panta repede și lungă de peste 40 de metri, au pus piciorul pe cota 703. Abia sosiți pe poziție, inimicul își revarsă mânia asupra noastră printr'un torent de obuze. Un obuz cu un vuiet sinistru și grohăit să sparse la trei pași de mine, îngropându-mă împreună cu cei doi agenți ce mă însoțeau. Am fost tras de picioare de credincioșii mei ostași și scăpat de o moarte sigură. M'am ales numai cu obo-seală și cu pierderea auzului, care mi-a revenit după 48 ore. Mai rău a pățimit o caporalul *Elisei sermanul*, căci pe el când l'au scos de sub pământ eră cu sângele țâșnit pe gură, pe nas și ochi și în neputință de a să mai ține pe picioare. Pe el l'am trimis la postul de prim ajutor, dar după patru zile a fost înapoiat sub motiv că nu are nici o rană, cu toate că eră năuc și surd; ca mângăiere l'am făcut sergent și l'am dat la căruțe ca să se însdreve-nească.

Din această cruntă și sângeroasă luptă, regimentul nostru s'a curățat. În sara aceleeași zile, pe când organizam sectorul eucerit, a fost împușcat căpitanul *Dăscălescu*, care stătea de vorbă cu mine. A doua zi a fost ucis și bunul nostru colonel *Negulescu*. Am rămas singur cu comanda regimentului al cărui efectiv era în ziua de 1 August: 2 ofițeri subalterni, 4 elevi plutonieri, 1 plutonier major, 22 sergenți, 18 caporali și 373 soldați. Cu acest efectiv am organizat și susținut poziția până în ziua de 4 August, când am fost scoși de pe poziție și vârați în a treia luptă, atacând Dealul *Candea*, unde am mai pierdut 52 oameni. În ziua de 6 August regimentul a încetat de a mai fi o unitate, iar eu cu restul de oameni, am fost trimis la regimentul 15 Răsboieni, de unde pleca-sem, iar în ziua de 29 August am intrat din nou în luptă, după care am căzut grav bolnav de gălbinare (icter epidemic), cu multe complicațiuni, de cari am suferit până astăzi."

12/25 Dec. 1917.

Ziarul *Ardealul* dela Chișinău anunță că *Sfatul Țării* a proclamat *Basarabia Republică*, cu numele de *Republică moldovenească*, iar pe de altă parte a constituit un guvern compus din următorii *directori*: Președinte și la agricultură, *Erhan*; la interne, *Cristea*; la culte și instrucțiune, *Ștefan Ciobanu*; la căi, poștă și telegraf, *Gh. Codreanu*; la comerț și industrie, *Grünfeld*; la răsboiu și marină, căpitanul, *Cojocarul*; la finanțe, *Iancu*; la justiție, *Sava*; la externe, *I. Pelivan*. Prin aceste *Basarabia* a făcut ceea ce a făcut mai de mult *Ucraina*, care s'a proclamat republică și s'a constituit un guvern în regulă, cu un început de organizație administrativă, cu armata ei, avându-și steagul și însemnele deosebitoare, deocamdată fără președinte, făcând parte, în forma care să va stabili de către *Constituantă*, din marea republică federativă a Rusiei.

Cele ce să petrec la frații noștri de dincolo de Prut ne umple inima de bucurie, mai ales când ne gândim că un secol încheiat, jumătate din vrednicul popor al Moldovei a dormit sub jugul țarismului. Robia politică să pare că a nimicuit cu totul dragostea de libertate pe care o afirmase în curgerea veacurilor. Mulți credeau că ea omorise chiar simțul național, care, în viața popoarelor, este expresia instinctului de conservare. Din fericire însă n'a fost nimic din toate acestea. Sub efectul marilor prefaceri, care au sguduit din temelie organizația Rusiei țariste, redeşterea națională s'a produs, în Basarabia, cu o spontaneitate, cu o strălucire, cum numai într'o țară de geniu latin s'ar fi putut produce.

14/27 Dec. 1917.

După cum generalul Alex. Mărgineanu, printr'un apel către trupele Diviziei 3, făcut în luna Septemvrie (vezi la ziua: 22 Sept/5 Oct. a. c.), propune reclădirea satului *Mărăști*, eliberat de sub cotropirea străină printr'o glorioasă bătălie dată de acea Divizie, așa și d. N. Iorga, prin Nr. 343 al *Neamului Românesc* cu data de astăzi, propune ca refacerea satelor și orașelor noastre distruse de războiu să se facă cu plan, cu gust și cu... *înțeles*. Din orașele cele noi cel puțin unul să fie *închinat războiului* care, nimicind pe cel vechiu, ne-a impus să ridicăm pe celalalt. Și pentru aceasta d-sa propune *Mărăștii*, deoarece nicăiri apă-sarea dușmanului n'a fost mai puternică și mai plină de îndărătnicie. Acolo s'a urmărit cu turbare cel mai mare plan de către dușman și care plan a căzut prin vitejia soldaților noștri din toată țara: Români de prefutindenea, chiar și de peste hotare, s'au pus peptul acolo în fața unei năvăliri date de cele mai bune trupe germane. D. Iorga propune ca să se facă în acel vechiu centru industrial, la întâlnirea de căi ferate, în mijlocul chiar al țării, un *oraș al victoriei*, al cărui centru să fie însuși câmpul de luptă, biserica-mausoleu a eroilor; să se întemeieze acolo fabrici mai mărețe decât acele cari au ars și să se mărească numărul lor; apoi să se facă instituțiuni pentru creșterea orfanilor, adăposturi pentru infirmi și să se ofere gratuit locuri pentru case acelor cari au ținut sus steagul țării. „Ca și strămoșii noștri romani, zice d-sa, să colonizăm pe veterani acolo chiar unde au biruit. Și, anual, serbări cu întreceri de luptă, cu concursuri gimnastice să aibă loc acolo unde s'a luptat cu dinadinsul. Ar fi un simbol și un puternic mijloc de educație națională“.*)

*) Satul Mărăștii a fost declarat comună **urbană**, păstrându-și aceeași denumire. Stema orașului va reprezenta pe Sf. Arhanghel Mihail doborând pe Lucifer și va purta deviza: **Pe aici nu să trece!** Mareșalul Joffre, eroul dela **Marna**, în ziua de 22 Aug. 1920, vizitând orașul Mărăștii, l'a decorat cu „**Crucea de război**“ franceză. Piața Mărăștilor, pentru construirea căreia, guvernul a dat un milion de lei, va purta numele acestui ilustru mareșal francez. (Vezi ziua de: **23 Aug. 1920** din Vol. II).

Astăzi s'a deschis sesiunea ordinară a Corpurilor legiuitoare, în împrejurări din cele mai critice pentru țara noastră. La ora 12 M. S. Regele cu Prințul Carol, într'o trăsură de gală, apoi M. S. Regina cu Prințesele Elisabeta și Marioara, în altă trăsură, cu obicinuitul cortegiu regal, s'au dus la Parlament, care s'a deschis în Teatru Național din Iași, unde erau adunați Senatorii și Deputații, precum și numeroase personalități oficiale de distincție. La intrarea în Sală, M. S. Regele a fost salutat prin ovațiuni și strigăte de: *Trăiească Regele!* cari au ținut mai multe minute. Apoi cu voce clară M. S. a citit următorul mesagiu:

„Domnilor Senatori, Domnilor Deputați. În grele împrejurări deschid sesiunea ordinară a Corpurilor legiuitoare și vă aduc caldele Mele mulțumiri pentru reformele constituționale. În cea de pe urmă sesiune ați svârșit o mare operă de solidaritate națională. Ați schimbat până în temelie viața socială și politică printr'o dreaptă împărțire a pământului de hrană și prin votul obștesc. Acestea adânci prefaceri niciodată n'au fost mai mult dorite, și d-voastre le-ați înlăptuit fără a precumpăni jertfele; văzând cum să jertfește poporul român pentru binele Patriei și al Idealului național. În acest războiu oștirea țării pururea s'a îndeplinit datoria cu o vitejie vrednică de admirația lumii. Supt apăsarea numărului covârșitor a vrăjmașului a trebuit să se retragă pe câmpiile și plaiurile Moldovei. Repeziciunea cu care s'a reorganizat în mijlocul suferințelor celor mai de neîndurat, a dovedit și de astădată bărbăția și puterea de viață a prea mult încercatului nostru neam. Și iarăși s'a întors aprigă și oțelită în mijlocul luptelor nesfârșite și, prin faptele ei de vitejie, la Mărăști, la Mărășești și pretutindeni pe văile și înălțimile Moldovei a scris pagini de mândrie și de glorie, care vor rămănea de pomenire, nu numai în istoria României, dar și în aceea a acestui crâncen războiu. Astfel ostașul român, după ce apăruse bucată cu bucată pământul strămoșesc, a dovedit lumii întregi că la gurile Dunării trăiește un neam știutor de menirea sa și pe care să poate răzimi civilizația în răsăritul Europei. Pentru asemenea fapte strălucite, Eu, urmașii Mei și tot neamul românesc, îi vom fi vecinici recunoscători. Oricât de dureroase vor fi jertfele ce ne mai așteaptă, până să ajungem la realizarea aspirațiilor noastre legitime, avem convingerea că ele vor fi răsplătite în ziua hotăritoare când să va stabili în relațiile dintre popoare domnia dreptului și a libertății. Legăturile de dragoste, pe care speranțele și suferințele comune dintre Mine și Țară le-au sporit și le strâng mai cu putere, Mă fac să vin în mijlocul d-voastre cu sufletul plin de credință în destinele neamului. Nu mă îndoiesc că prin unirea tuturor voințelor și energiilor opera noastră va ajunge la bun sfârșit. Insuflețiți de aceleași simțeminte de iubire și de devotament nemărginit pentru Patrie, pe care le-ați dovedit cu prisosință în legislatura din urmă, cu adevărat istorică, și cu gândul la cel Atotputernic, sunt

sigur că veți duce și mai departe, uniți cu Guvernul Meu, greaua muncă pe care ați început-o cu așa de patriotică hotărîre. Trăiească armata! Trăiească România! Sesiunea ordinară a Corpurilor legiuitoare este deschisă“.

Parlamentarii și tot publicul în picioare au aplaudat frenetic manifestând în deosebi sentimente de caldă recunoștință și admirație pentru armata noastră oridecâteori M. S. Regele a vorbit de faptele ei eroice. Nu mai conteneau strigătele de *Trăiească Regele, trăiească armata*, în aplauzele furtunoase ale întregii azistențe. La plecarea cortegiului regal, publicul adunat în mare număr pe tot parcursul a manifestat prin ovațiuni sgomotoase dragostea, devotamentul și admirația cu care neamul întreg înconjură dinastia națională, care s'a pus în fruntea aspirațiilor noastre milenare.

16/29 Dec. 1917.

În urma armistițiului s'au adunat la *Brest-Litovsk* delegații Germaniei, Austro-Ungariei, Bulgariei și Turciei, ca împreună cu delegații Rusiei să înceapă tratativele de pace. Rușii au făcut următoarea declarațiune cu privire la pace: „Pacea pe care Guvernul rusec o cere este pacea imediată fără aneșiuni, — adică fără smulgere de teritorii, fără aneșiuni forțate de popoare și teritorii, și fără contribuțiuni de războiu. Sub expresiunea *aneșiuni sau luare de teritorii străine cu sila*, Guvernul crede că este conform înțelegerii juste a democrației tuturor claselor muncitorești, mai cu seamă în ceea ce privește anexarea la vr'un Stat mai puternic sau mai mare a vr'unei națiuni mai mici sau mai slabe fără consimțământul și dorința acestei națiuni; exprimare exactă, limpede și fără șovăire, independent de faptul când s'a săvârșit această anexare siluită; independent, de asemenea, și de faptul cât de mult s'a dezvoltat sau a obosit acea națiune în granițele Statului dat; independent, în fine, ori cât de departe ar trăi acele națiuni, în Europa sau chiar dincolo de Ocean. Dacă vr'o națiune oarecare este reținută în hotarele vr'unui Stat prin silă, contra dorinței sale, oricum ar fi exprimată acea dorință, în presă, în adunările populare, în rezoluțiuni, atunci ea are dreptul să voteze liber, după ce mai întâiu trupele de ocupație vor fi retrase. Rezultatul votării libere va hotări soarta ei în viitor“.

La această declarație a Rușilor, delegații Aliaților prin Contele Cernin au dat următorul răspuns: „Teritoriile ocupate să vor lichida în actul însuși de pace; independența popoarelor care s'au perdut'o în timpul războiului nu va fi desființată; popoarele fără Stat își vor căpăta drepturile pe cale constituțională, nu internațională; minoritățile vor fi ținute în seamă cu acest prilej; asupra fondului comun de despăgubiri să va discuta numai când și Aliații vor veni la masa verde; Germania își cere toate coloniile înapoi.“ Mai departe Cernin zice: „Guvernele Alia-

ților declară solemn hotărîrea de a subscrie imediat o pace, care trebuie să termine acest războiu pe baza unor condițiuni fără de excepție și deopotrivă de drepte pentru toate puterile beligerante, însă să atrage atenția în mod expres că toate puterile, care iau acum parte la războiu, trebuie să se îndatorească, într'un termen fixat, fără de excepție și fără nici o restricție, la cea mai exactă observare a condițiilor care leagă deopotrivă pe toate popoarele. Expunerea ar fi îndeplinită, dacă șefii delegației rusești vor declara că este părerea lor ca în declarația deschisă cuprinsă în răspunsul puterilor aliate, de a nu nutri nici o intenție agresivă; să găsește posibilitatea de fapt de a păși imediat la tratative asupra păcii generale între toate Statele beligerante.“

Luând acestea în considerație, delegația rusească propune o întrerupere de 10 zile a tratativelor, pentru a se acordă posibilitatea popoarelor, ale căror guverne încă nu s'au alipit la tratativele care au loc acolo, cu privire la pacea generală, să se pună în cunoștință cu principiile stabilite acum ale unei asemenea păci. După decurgerea acestui termen, tratativele trebuie să fie continuate, în orice împrejurări.

17/30 Dec. 1917.

În Chișinău au mers în vizită un grup de delegați ai Franței (Colonelul Henri), Angliei (Spitt), României (Colonelii Ghenădescu și Lucașevici) și Americii, Colonelul Henri a salutat cel întâiu *Republica Moldovenească*. A vorbit apoi colonelul Ghenădescu și amândoi au urat Statului moldovenesc o organizație cât mai solidă și o coordonare a puterilor țării, spre binele poporului moldovenesc. Ion Inculeț a răspuns în numele noii republici latine spunând că Moldovenii vor fi întotdeauna fericiți să primească, cu toată dragostea, în cuprinsul țării lor, pe pretinii lor sinceri și pe frați. Au vorbit apoi deputații români: Buruiană, Orjevschi și Busdugan, salutând cu căldură pe oaspeți. Busdugan s'a adresat delegației astfel: „Domnilor delegați englezi și americani, fraților francezi și români. Ne uităm din beznă spre luceafărul latinității, spre Franța, azi când ne-a strălucit și nouă soarele cald al libertății patriei moldovenești. Ați venit ca frați buni, iar mâne veți veni ca soli ai țărilor liberate din robie. Trăiească sora noastră Franța și sora noastră România. Trăiească Anglia și America“.

În legătură cu organizarea vieții naționale din Basarabia, aflăm că să iau toate măsurile necesare pentru orânduirea vieții economice și pentru completa liniștire a țării. În acest scop sosesec neconținut la Chișinău contingente de soldați moldoveni de pe front. Organizațiile militare moldovenești din toate părțile frontului, au ținut întruniri în care s'au adus la cunoștința soldaților evenimentele nouă care au avut loc în ultimul timp în

Basarabia, și de pretutindeni s'au trimis salutări însuflețite parlamentului și noului guvern.

18/31 Dec. 1917.

Mare panică în orașelul nostru Fălticeni. Des de dimineață să s'au s'au s'au știrea că vin două batalioane bolșeviste rusești de pe front și că ar face revoluție, după cum s'au încercat la Cucuteni, la Roman și la Botoșani, unde a fost și puțină vărsare de sânge. Patrulare îndoite de câte 5 și 9 soldați de-ai noștri să plimbau pe strade; ici și colo s'au instalat mitraliere. Școalele s'au închis; nu vedeai decât foarte rar oameni pe strade și și aceia mergeau par'că cu sfieală. Pe la ora 2 p. m. un batalion mândru de grăniceri de-ai noștri au defilat pe dinaintea Colonelului Rădulescu, pe strada Mare, spre uimirea puținilor ruși cari mai mișună prin oraș. Pe la ora 4, un batalion de grăniceri a dezarmat la satul Spătărești, aproape de oraș, cele două batalioane rusești iar pe soldați iau dus apoi la gara Basarabi. Aci s'a mărginit rebeliunea rusească.

19 Dec./1 Ian. 1917.

D. Pichon, ministrul de externe al Franței, a rostit un discurs în Camera Deputaților, prin care a adus omagii fidelității alianței române și a afirmat menținerea angajamentelor luate față de România și a afirmat-o în termeni, cari au atins inimile îndurerate ale tuturor Românilor în mod foarte plăcut, redeseptând și întărind speranța noastră într'un viitor bun al neamului. „Am putea cu atât mai puțin; a zis d-sa în mijlocul aplauzelor frenetice ale Camerei, să ne dezinteresăm de republica rusă, cu cât avem o datorie de împlinit către nobila și nefericita noastră aliată România, amenințată până chiar în existența sa de capitulările militare cari să organizează în jurul său, pe frontul răsesc. Suntem mai mult decât oricare alții ținuți să ne împlinim angajamentele față de România și de Suveranul ei, dată fiind partea pe care am luat-o în ce privește intervenția sa în războiu. Avem datorii speciale față de dânsa. Un general francez este acela care a reorganizat armata sa, ajutat în această sarcină de ofițeri francezi. Ei sunt înconjurați de simpatia unanimă. Avem deci un drept special de a ne interesa de aproape și de a lucra. Am intervenit la Iași pentru a informa guvernul român, că toate angajamentele luate în momentul intrării sale în războiu sunt menținute. România a obținut, de acord cu noi și prin noi concursul tuturor aliaților. *Armistițiul n'a putut fi evitat cu toate sforțările noastre.* Motivele necesității sale nepuțând fi apreciate decât la fața locului, am lăsat întreaga latitudine generalului, care comandă de acord cu reprezentanții militari ai aliaților noștri. Nenorocirea României nu va fi una din cele mai mici consecințe ale uneltirilor maximaliștilor, stăpâni ai Petrogradului, care, cași aceea a Serbiei, a poporului belgian, e o nenorocire trecătoare.“

20 Dec. 1917/2 Ian. 1918.

Americanul *Myron T. Herick*, fost guvernator al Statului Ohio, la o adunare românească din Cleveland, a rostit următorul discurs: „Domnii mei. Nă e nici o deosebire între noi, — eu și d-l H. L. Davis, — și d-voastră; suntem frați, fii ai aceleiași mame: republica Statelor-Unite. Suntem aci, în zilele aceste grele, să trăim pentru țară și, cum datoria ne cere în aceste clipe mari, să *luptăm pentru ea*. Vă vorbesc vouă, știind că sunteți Americani, și Americani buni... Vă cunosc! Știu mult din istoria neamului din care vă trageți. Cunosc pe ministrul vostru la Paris, care mi-a fost cel mai bun pretin și care, atunci când armata germană să apropiă de Paris, mi-a stat în ajutor. Cunosc suferințele unei Regine, — ale Reginei voastre! Acea femeie, care a trebuit să sufere mai mult decât noi toți am învățat să suferim. Barbaria teutonă i-a înfipt ghiarele în suflet. Copilul ei, — O! Mamă! Sfânt cuvânt!, — a fost ucis când Nemții, acei ucigași de prunci, au aruncat în grădina palatului regal bombe otrăvite cu microbi de tifus de blestematele lor Zeppeline! Ce minunat popor e acela din care vă trageți voi! Ce minunat popor e acela din care vă trageți! Sunteți strănepoții unui popor pe urmele căruia noi, aceștia de azi, ne-am ridicat. Și cât de frumoasă este istoria

Iancu Nistor

voastră! Care popor din lume are o urmă istorică așa ca aceea a voastră? Au trecut secole, secole negre de urgie peste capetele neaniului acestuia, dar el a rămas. Și... nu voi, ci noi trebuie să ne simțim mândri că vă avem aci. E o cinste pentru poporul american de a vă avea drept tovarăși și, te e mai mult, frați!

Da, voi sunteți urmași ai Romanilor, pe cari și noi și toată lumea am învățat să-i admirăm. România s'a alăturat Franței, acelei fericite țări pe cari noi, Americanii, știm să o cinstim așa cum să cuvine. România s'a alăturat cauzei drepte, cauzei mari a umanității. Suntem mândri de Franța și suntem mândri de România voastră! Mai mândri, de o mie de ori mai mândri suntem de voi (urale îndelung prelungite). Stindardul acesta (arătând cu mâna steagul american) este stindardul sub cutele căruiua ne întâlnim și sub care trebuie să ne facem datoria! *Vreau să văd România restituită lumii!* America întreagă are această dorință, și nu vă îngrijați: *America e cu voi!*"

Profesorul universitar din Cernăuți, *Iancu Nistor*, a fost chemat de Sfatul Țării din Basarabia, astăzi *Republica Moldovenească*, ca profesor de istoria română la Universitatea din Odesa, ca să vorbească tinerimei române de trecutul Moldovei, de strălucirea aceluși trecut, pe care îl cunoaște așa de bine până în tainele lui cele mai ascunse. „Sala de cursuri din Cernăuți, zice d-l G. Rotică (dându-ne prin ziarul *România* această veste îmbucurătoare), eră o biserică, unde intrau pe rând domnițe de Voivozi, Mari Voivozi și Hatmani, cu fulgere în priviri, muștrând cugetul umora, încurajând speranțele altora, iar profesorul părea un preot care vorbește din pragul altarului gloriei străbune. Înțelesuri adânci, necunoscute, nesimțite până astăzi vor căpăta codrii și apele Basarabiei, care prăznuște, care se bucură de libertatea ei, dar nu-și dă încă seamă câtă bucurie o mai așteaptă, când tinerimea îi va putea spune ceea ce i-a spus Bucovinei generația crescută de fiul de țăran din comuna Vicovul de sus, care ș'a mutat altarul dela Cernăuți la Universtatea din Odesa. Abia atunci Moldova de peste Prut va simți tot farmecul ca și toată datoria ce să desface din numele ei. Felicităm tinerimea basarabiană pentru lecțiile ce o așteaptă, dar felicităm și Universitatea din Odesa, care numără azi în domeniul istoriei popoarelor sud-est-europene o autoritate mai mult.“

O veste bună de pe frontul *italian*. În sectorul *Monte Tomba*, după o minuțioasă și intensă pregătire de artilerie, trupele franceze cu o însufletire demnă de admirat au luat cu asalt pozițiile inamice dintre Osteria Monferrera și Nazanzine, înfrângând rezistența îndârjită a vrăjmașului și capturând 44 ofițeri, 1348 soldați, 60 mitraliere, 7 tunuri și mai multe tunuri de tranșee, precum și un bogat material de războiu. Bateriile italiene și engleze au cooperat la acțiunea francezilor. Pe de altă parte lângă Zensen pe Piave, în urma puternicei presiuni a trupelor italiene, inamicul a fost silit să se retragă cu pierderi mari, părăsind capul de pod și trecând pe malul stâng al râului; întreagă cotitura să găsește acum în mâinile Italianilor. Două aeroplane dușmane au fost doborâte de aviatori francezi și englezi.

22 Dec. 1917/4 Ian. 1918.

În numărul de astăzi al ziarului *Neamul Românesc* am citit următoarea scrisoare a nobilei noastre Regine, publicată mai întâiu într'un ziar englez. „Scumpe Lord Dunedin. A fost o mare plăcere pentru mine să văd numele d-tale printre cei cari lucrează pentru binele țării mele, și doresc să-ți exprim d-tale și celorlalți toată gratitudinea mea. Fiind născută prințesă engleză, sunt și mai doritoare să văd țara mea de adopțiune apreciată de țara mea natală, și pot să spun cu mândrie că România merită toată simpatia, căci încercările ei au fost multe, sacrificiile ei mari și durerile ei suportate cu nobleță. Cunoști România; de mulțori ne-am întâlnit aci în zile fericite. Dacă îmi aduc aminte bine, obicinuia-i chiar să vorbești românește și iubeai bogăția pitorească a pământului nostru. Astăzi trei sferturi din ea ni-a fost smulsă, tocmai din părțile care erau mai scumpe inimilor noastre. La Câmpina te-am văzut mai des, Câmpina unde erau bogățiile noastre de petrol. Pentru moment și ele sunt un lucru al trecutului, și e multă amărăciune să ști că așa comori sunt în mâna vrăjmașului. Rănită, sângerândă, sfâșiată în bucăți, România să înfățișează astăzi astfel, dar niciodată nu mi-a fost mai scumpă, așa redusă și umilită. Simt cu pasiune la unison cu suferințele ei și cu speranțele ei zdrobite. Săracă scumpă țară! Ea n'a fost totdeauna tratată cu dreptate, nici totdeauna înțeleasă; dar acum văd că Anglia începe să-și deie seamă prin ce am trecut noi și că, deci, cauza noastră este o cauză nobilă, demnă de susținut. Neînvățați în arta războiului modern, insuficienți înarmați, insuficienți în număr, am intrat în conflict la un ceas pe care alții l'au ales pentru noi, împinși de speranța de a ne înfăptui visul unirii cu frații cari sufereau sub jug străin. N'am să înșir toate decepțiile noastre, toate suferințele, toate extraordinarele noastre încercări. Au fost prea multe, rănilile noastre sunt încă deschise; va veni ziua când adevărata istorie să va cunoaște, și cei cari la început s'au îndoit de curajul nostru vor înțelege ce nedreptate ni s'ar face, și cum ne-am sbătut fără de ajutor în contra unor forțe mult superioare nouă! Regenerarea aproape miraculoasă a armatei noastre, dovedește mai bine decât orice de ce este capabil poporul nostru. Dacă ar fi să descriem eforturile supraumane pe cari a trebuit să le facem, izolați cum eram, lipsiți de orice ajutor, cu comunicații aproape imposibile, transporturile întrerupte, singurul nostru vecin frământat de o extraordinară convulziune, el însuși în stare haotică, ai înțelege în adevăr că sunt mândră de poporul meu, și cu mine te-ai minuna și te-ai bucura de învierea pe care d'abia putea cineva să îndrăznească s'o speri. Inima mea să revarsă de gratitudine și emoții când mă gândesc la rezultatul îndeplinit. Și acum mica noastră armată apără cu eroism ultimele ei posesiuni, menținând parțial cu slabele ei mijloace și

în neînfrânta ei vitejie un aliat mult mai puternic. Sunt multe alte lucruri pe care nu le pot spune, lucruri pe cari istoria într-o zi le va destăinui, și tocmai lucrurile acestea, despre care trebuie să rămân mută, te vor convinge și mai mult că cauza României trebuie să fie susținută. Pericol foarte amenințător încă ne încunjură, — dacă vrăjmașul poate să adune forțe mari contra noastră, vom vedea alte zile crude; dar, curajul ne stă sus, speranța nu ne părăsește niciodată și interesul pe care ni-l arată acum Anglia ne susține moralul cum nimic alta nu ar putea-o face. Un alt fapt ași vrea să-l menționez, care dovedește soliditatea poporului meu. Cu tot dezastrul inevitabil și dezorganizarea produsă la vecinii noștri prin marea transformare prin care ei trec, poporul nostru nu s'a lăsat să fie întors dela idealurile lui; în ciuda relelor exemple, el s'a urmărit munca pe care o începuse, întrebuintându-și toată energia ca să nu lase dezorganizarea să se furizeze în rândurile lui. Aceste luni de periculoasă propagandă le-au dat Românilor ocazia să dovedească o lealitate adâncă și convinsă față de Regele lor, care s'a arătat că este una cu ei în aspirațiile lor naționale, știind cum să-și învingă sentimentele lui personale, pentru ceeace a crezut că este binele țării lui. N'am nevoie să menționez adâncile legături de simpatie și de reciprocă încredere care mă unesc cu poporul meu, ne-am iubit în zile de prosperitate, cu atât mai mult în zilele de încercare, când munca femeii este manifestă, mă simt una cu ei. Mai mult nu pot să spun! Suntem deci adânc atinși că tocmai acum s'a format în Anglia acest comitet și, cettind numele celor cari îl compun, inima mea s'a bucurat, și am știut că, și dacă încercările noastre ar fi să sporească, nu vom fi uitați și că marea, buna mea Anglie nu va părăsi niciodată cauza țării pe care o iubesc și căreia îi aparțin. Este mult de făcut, dar este o operă bună. Binecuvântarea lui Dumnezeu va fi asupra ei. De aceasta sunt sigură. MARIA."

23 Dec. 1917/5 Ian. 1918.

Armata rusă a ajuns într'un hal de nedescris; lipsită de ofițeri, cari au fost desființați de fapt și cari sunt plătiți cu 15 ruble pe lună ca și soldații, ea să dedă la cele mai mari dezordini; vin numeroase plângeri de prin toate satele prin care trec și unde săvârșesc diferite jafuri, dând foc la clădiri. În Fălci-ceni chiar, furturile comise de ei devin din ce în ce mai numeroase. Într'una din nopțile trecute au furat tot cuprinsul unei cămări din locuința generalului Lăzărescu, care era încărcată cu proviziuni pentru iarna întregă. Ofițerii ruși nu îndrăsnesc să se întâlnească cu soldații lor ca să nu-i insulte și maltrateze. Când a venit ordinul că ofițerii să desființează și că soldații să-și aleagă ei conducători după voie, bieții ofițeri erau degradați pe stradă de către soldați, cari să repezeau la ei și le rupeau epoleții.

Intr'un spital mare din localitate a avut loc următoarea scenă: La vizita de dimineață, când medicul șef al spitalului, care purta epoleți de colonel, s'a prezentat în cancelarie soldatul sanitar, care îl servea de obicei, și îi poruncește să-și lapede epoleții; medicul îl ascultă și își rupe epoleții punându-i în buzunar; apoi, îi cere să-i aducă șortul, sanitarul în loc de șort alb, îi aduce un șort *albastru*, de sanitar; medicul îl întrebă atunci: *ce va să zică asta?* Sanitarul îi răspunde: *deacum înainte suntem tovarăși!* Bine, zise medicul, *să mergem la vizită.* Intrând în primul salon de bolnavi, medicul îi zice: *poftim, caută bolnavul!* Sanitarul sfiicios îi răspunde: *eu nu sunt doctor, caută-l d-la!* Cum? îi zice atunci colonelul: *n'ai zis adinea-ori că suntem tovarăși?* . . . În ziua următoare medicul a revenit cu epoleții, făcându-și serviciul ca și mai înainte, dar cine mai știe până când? . . .

27 Dec. 1917/9 Ian. 1918.

Sărbătorile Crăciunului le-am petrecut la viale la Uricani cu întreaga mea familie. A doua zi am avut ca oaspeți pe fratele meu, Lt. Colonelul Virgil, cu familia lui. Am petrecut bine, întrucât am avut de toate cu câte este învățat Românul să aibă în astfel de zile mari. Câtă deosebire între acest Crăciun și acel din anul trecut, pe care l'am petrecut pe linia Galați-Iași, într'un vagon de cl. III, prin stațiile Banca, Crasna, Munteni, Vaslui și Buhărești, în lungul drum de pribegie, pe care l'am făcut cu Spitalul de Etapă No. 3 până în gara Trușești, pe linia Iași—Dorohoiu, și unde am stat până la sfârșitul lui Februarie!

Dar, dacă astădată am fost mai favorizat de soartă, sărbătorind nașterea Mântuitorului nostru în frumoasa podgorie a Uricanilor, starea sufletească însă nu mi-a fost bună. Anul trecut ne urasem ca acest Crăciun să deie Domnul ca să-l petrecem în *România Mare*; și în loc de aceasta ne găsim în preajma unor evenimente și mai grave, grave de tot. Aliata noastră Rusia să află în plină anarhie și în tratative de pace cu dușmanii noștri seculari, iar noi Români ne găsim izolați, departe de bunii și puternicii noștri Aliați din apus și amenințați în tot momentul de a primi o pace ruinoasă sau de a fi zdrobiți din nou și cu desăvârșire de sălbăticiii noștri vrăjmași! După grele și lungi eforturi chinuitoare suntem tot departe de ținta noastră: mari jertfe și crâncene lupte ne mai așteaptă până când ceasul păcii și al unirii sfinte va suna!

Cum tăcerea guvernului este foarte adâncă față de evenimentele din afară și cu privire la ceea ce este hotărât să facă pentru salvarea țării și a neamului, fel de fel de șvonuri ș'au luat naștere în public; șvonuri unele mai neliniștitoare decât altele, și cari îți tulbură inima până în adâncimile ei. Să zice că este o mare neunire între guvern și generali. Guvernul ar fi hotărât să organizeze o rezistență strașnică a armatei noastre

pe un front mic, care ar cuprinde apărarea numai a trei-patru județe, între cari ar fi și județul Iași; rezistență dusă până la cea mai înaltă expresiune, și aceasta pentru a corespunde cerințelor Alianților noștri din apus, cari contează încă pe ajutorul nostru, și pentru care ne fac cele mai leale asigurări cu privire la îndeplinirea legitimelor noastre aspirații naționale, — și mulți aprobă hotărîrea aceasta a guvernului, deoarece ea este bună și dreaptă și fiindcă numai astfel să pot menține Alianțele, nu numai pe hârtie, ci și în suflete. Unii generali de ai noștri, și dintre cei mai de seamă, ar susține că deoarece marea noastră vecină și aliată Rusia, ne-a tradat pe noi și pe Alianții noștri și să află în tratări de pace cu dușmanii, noi rămânem cu totul izolați de ceilalți aliați și în neputință de a putea fi aprovizionați cu munițiuni și cu toate cele absolut necesare continuării războiului. rezistența armatei noastre, fie și pe un front redus, apărând numai un mic triunghi și care cu siguranță s'ar câștiga numele de *triunghiul morții*, ar fi o adevărată sinucidere a poporului român, care n'ar putea fi de nici un folos alianților noștri, și orice alt nou sacrificiu ni s'ar impune n'ar servi decât la prelungirea calvarului, pe care până astăzi l'am urcat fără să șovăim o singură clipă, — și mulți sunt și aceia cari aprobă aceste vederi ale acestor generali încercați, cari sunt mândria armatei noastre.

28 Dec. 1917/10 Ian. 1918.

În fața acestor două curențe contrarii, cum ar putea inima noastră, însângerată și adânc rănită de atâtea suferințe și dezluzii, să-și mai regăsească o clipă de liniște ca să se mai bucure de măreția sărbătorilor nașterii Mântuitorului nostru?!

Astăzi se împlinesc 25 de ani dela căsătoria iubiților noștri Suverani și nunta de argint a Lor să serbează într'un ceas de adâncă suferință națională, iar în loc de flori poporul român le oferă iubirea lui întreagă și nefățărită. Membrii guvernului s'au prezentat în corpore și odată cu felicitările au oferit Suveranilor *două inele de oțel* turnate dintr'un tun luat dela dușman, precum și o sumă de 500.000 lei pentru operele de binefacere ale M. S. Reginei. Deasemenea și miniștrii puterilor aliate s'au prezentat în corpore, remițând Suveranilor o frumoasă adresă de felicitare, care să termină astfel: „Martori ai tăriei de suflét și a generoaselor inițiative ale M. S. Regelui, care conduce poporul său pe calea unității sale naționale, a justiției sociale, a libertății politice, precum și ai devotamentului neobosit și ai curajului M. S. Reginei: martori în același timp a faptelor eroice ale armatei române, indisolubil unită cu celelalte armate ale Înțelegerii, reprezentanții aliați au neclintită încredere că realizarea idealului secular al unității naționale va fi dreptă răsplată pentru atâta vitejie, abnegație și patriotism.“

29 Dec. 1917/11 Ian. 1918.

Guvernul usurpator al Rusiei, nerecunoscut de Aliatii noștri, a invitat pe toți beligeranții ca să iee parte la tratativele de pace dela Brest-Litowsk pe baza principiilor stabilite acolo pentru a ajunge la o pace generală, amânându-să desbaterile timp de 10 zile, până ce va sosi răspunsul celor interesați. Să înțelege dela sine că acest răspuns n'a sosit, dar în schimb, Anglia, Franța și Statele-Unite au arătat indirect cum s'ar putea încheia o pace dreaptă și durabilă. Așa d. Lloyd George, primul ministru al Angliei, într'un discurs ținut înaintea reprezentanților sindicatelor asupra titlurilor de războiu, a declarat că nu este intenția Angliei de a distruge marea situație în lume a Germaniei. Prima cerere a Angliei este completa restaurare a Belgiei, despăgubire pentru orașele și provinciile pustiite, restaurarea Serbiei, Muntenegrului, a părților ocupate din Franța, Italia și România, completa retragere a armatelor dușmane, repararea nedreptății dela 1871 cu privire la Alsacia-Lorena. Înțelegerea nu are nici o putere de a opri catastrofa rusă și regretă aceasta. Independența Poloniei este necesară pentru echilibrul Europei răsăritene. Italienii și Românii Austro-Ungari trebuie încorporați la țările de origine. Turcia cu Constantinopolul drept Capitală, trebuie să fie menținută. Arabia, Armenia, Mesopotamia, Siria și Palestina trebuie să capete recunoașterea condițiilor lor speciale naționale, fiind internaționalizate și neutralizate ca drum de trecere între Marea Neagră și cea Mediterană. În privința coloniilor germane trebuie să se hotărască la congres. De oarece nici unul din aceste teritorii nu este locuit de europeni, trebuie să se iee în considerație dorințele și interesele locuitorilor indigeni. În fine, el mai cere o organizare internațională pentru tranșarea conflictelor dintre națiuni și micșorarea armamentelor. În aceste condițiuni poporul englez este gata a salută pacea.

Ministrul afacerilor străine al Franței, d. Pichon, vorbind în Cameră despre condițiunile de pace ale Înțelegerii, a expus programul Franței, din care reiasă concordanța perfectă care există între ea, Anglia și Statele-Unite. D-sa a desvoltat cu tărie ideia că Franța și Aliatele ei au luptat pentru o pace dreaptă și durabilă, ale cărei *trei* condițiuni esențiale sunt: caracterul sfânt al respectului tratatelor, un regulament teritorial, bazat pe dreptul națiunilor de a dispune de ele inșile și limitarea armamentelor. Mai departe ocupându-se de propunerile președintelui Wilson, d-sa a vorbit și despre România, la alianța căreia Franța rămâne pasionat fidelă, recunoscându-i-să sacrificiile care le-a făcut deja pentru cauza comună și pentru ceea ce mai e gata să mai facă în vederea realizării aspirațiilor sale legitime naționale. Franța rămâne fermă în executarea contractelor ei, și că, în mod particular are legături cu Italia, cu România și cu Serbia și pentru nimic în lume nu să vor putea rupe aceste legături. Când

drepturile noastre, întemeiate și justificate prin sacrificiile și eroismul recunoscut și admirat al eroicei noastre armate, sunt proclamate în felul de mai sus, ele sunt de pe acum dobândite și realizate.

30 Dec. 1917./12 Ian. 1918.

Frații noștri din Statele-Unite au trimis M. S. Regelui Ferdinand următoarea telegramă: „Românii americani de origine din Transilvania și Țara ungurească, în întrunirea din Cleveland-Ohio, având în mijlocul lor Misiunea patriotică română, să îndreaptă cu adâncă dragoste către Maiestatea voastră și Vă asigură că sunt gata la toate jertfele pentru biruința libertății și pentru desrobirea fraților din mijlocul cărora au plecat. Să trăiți, Maiestate, Rege al tuturor Românilor! Trăiească M. S. Regina, mama răniților!”

În Basarabia va apare dela anul nou înainte o nouă gazetă românească, oficioasă, cu numele de *Sfatul Țării*. Oastea națională moldovenească să completează zilnic. Mereu sosesc soldați moldoveni din toate părțile în Chișinău pentru a intra în oastea națională, care acum dispune de toate trei armele: infanterie, artilerie și cavalerie. Franța a recunoscut *Republica Moldovenească*, care face parte din confederația rusă, numind pe d. *Savré* ca reprezentant al ei la Chișinău.

30 Dec. 1917./13 Ian. 1918.

În seara de revelion Societatea ortodoxă națională a femeilor române a organizat tradiționalul *plugușor* la Palatul M. S. Reginei. Pe lângă doamnele din comitet au luat parte și câțiva scriitori împreună cu d. N. Iorga; apoi corul Mitropoliei și un mare număr de urători veniți de prin toate mahalalele Iașilor. Regele și Regina cu Prinții și Prințesele au întâmpinat pe oaspeți cu multă bunăvoință. Maestrul Notara a zis cu mult foc frumoasă urare făcută în versuri de d. Iorga, completată, după terminarea fiecărei strofe, de strigătele și chiotele urătorilor, cari trăgeau strașnic din buhaiuri, pocneau din bice și sunau din clopote. Ochii suveranilor și a celor prezenți de mai multe ori au arătat emoția ce-i cuprinsese. Corul Mitropoliei a executat mai multe cântece, s'a remarcat în deosebi melodia minunată pe care s'a aranjat poesia lui Bolintineanu: *Cea din urmă noapte alui Mihaiu Viteazul*. Apoi toată lumea a fost servită de mâinile Doamnei Țării și ale Domnițelor cu prăjituri și vin. S'a făcut mult haz de micii urători cari, primind cu veselie pe Prințul Nicolae ce venise să le deie dulciuri, îi strigau: „Dă-mi și mie, domnule cercetaș, dă-mi și mie. Eu n'am luat. Nici eu, domnule cercetaș.” Au fost clipe de mare înălțare sufletească și pline de mult farmec, care cu greu să vor uită.

1/14 Ian. 1918.

Cu ocaziunea *anului nou*, M. S. Regele nostru a dat următorul *Inalt Ordin de zi: Ostași!* A trecut un an plin de lupte grele în care drapelele noastre s'au acoperit cu o nouă glorie. În frățeas-

că conlucrare, în munca comună pentru biruință, diferitele arme au cules noi lauri și faima vitejiei armatei noastre și forța ei de rezistență a pătruns departe peste granițele noastre. Ați stârnit admirația și ați câștigat recunoștința Aliților noștri, iar vrăjmașului ați impus respect față de ostașul român. Azi, în pragul unui nou an, Vă aduc tuturor, dela general la soldat, adâncile mele mulțumiri. Anul cel nou, însă, tot mai găsește pe vrăjmași înăuntrul hotarelor Țării, biata populație din ținuturile ocupate tot mai simte greaua apăsare a pumnului său cotropitor. El umblă ca lupul în haină de miel, linguşind cu vorbe dulci ca să pună pe urmă cu mai multă siguranță mâna pe prada lui; ca proococii cei falși, el vorbește de fericire și nu poate dărui decât desbinare și peire. Voi, vitejii mei luptători dela Mărăști, Mărășești și dela Munții Oituzului, stați neclintiți ca pază a hotarului, — făcând straje credincoasă, — încât să nu poată pătrunde prin inelul de oțel ce ați făurit prin vitejia voastră. Stând acuma cu arma la picior, ochiul vostru să fie mereu atîntit spre inamic; inima voastră să bată cu aceeași încredere și căldură pentru Tara și Regele vostru, care vă îmbrățișează cu iubirea unui părinte; toată nădejdea și credința să le puneți în brațul vostru și în Dumnezeu, care răsplătește pe fiii săi cu dreptate. Priviți fără șovăire viitorul! Vă urez din inimă un an bun care să vă aducă cu belșug rodul muncii voastre într'o luptă pentru cauza noastră sfântă!"

Pe de altă parte, buna noastră Regină să adresează astfel către armată: „*Ostașii Mei!* Anul plin de dureri și măreție, plin de îngrijorare și de speranță, anul 1917 s'a sfârșit. Un nou an vine cu suferințele și bucuriile lui necunoscute și Eu, Regina voastră, nu vreau să începeți acest an fără ca să vă trimit cuvântul meu, oricât de departe ați fi. Nu pot să fiu cu voi în oricare clipă, în orice loc, în spitale, în tranșee, în satele îndepărtate, unde iarăși veți înfruntă singurătatea, zăpada și gerul, dar vreau ca urarea mea plină de drag să ajungă la voi oriunde ați fi și de aceea am făcut Calendarul acesta pentru voi. *) M'au ajutat și alții la alcătuirea lui, căci în zilele aceste de mare înfrățire, fiecare dorește să deie o parte din inima lui pentru voi. După multe luni de sfortări chinuitoare suntem tot departe de ținta noastră, multe lupte și mari jertfe ne mai așteaptă, ceasul păcii și al unirii n'a sunat încă, ci Eu vă cunosc, vitejii mei, și știu că în sufletul vostru nu este șovăire. Istoria țării noastre a fost scrisă cu sânge, dealungul veacurilor am suferit mult, pământul acesta a fost de multe ori cotropit, căminurile au fost distruse, femeile și copiii au cunoscut foamea și teama și nenorocirea, dar țara a rămas neînvinsă, neamul a rămas întreg, căci în tine, poporul meu, este o putere pe care n'o poate birui nici fierul, nici focul. Încă odată luptăm într'un mare războiu pentru libertate și dacă dușmanul

*) „Calendarul Regina Maria pe 1918“.

a pătruns în țara noastră, va veni ceasul când vom fi mai mari și mai puternici fiindcă am știut cum să îndurăm jertfele și să ținem sus visul nostru de veacuri, visul nostru de aur!

Ostașii Mei! Ați cunoscut amărăciunea retragerii și jalea chinuitoare a drumurilor lungi, cari vă duceau departe de casele voastre. Curajul și puterea voastră de a îndura au fost puse la încercare de nenorocirile iernii, care părea fără de sfârșit. Cu o resemnare și o răbdare mai presus de orice laudă ați stat tari în fața tuturor încercărilor și nici odată o plângere sau un blestem n'a eșit din gura voastră. De aceea cu atât mai glorioasă a fost vara, când refăcuți după sfortări ce întrec puterile omenești ați rămas hotărâți în împotrivirea voastră dârză în fața dușmanului, care, încrezător nebunește în puterea lui de neînvins, a încercat să smulgă de sub apărarea brațelor voastre cele din urmă fășii ale țării noastre. O! cu adevărat în ceasul acesta, ostașii mei, ați trăit vremurile strămoșilor voștri, în ceasul acesta lumea întregă a recunoscut valoarea și tăria voastră! Ați sfărîmat furia năvălitorului și v'ați câștigat numele de eroi pe cari istoria nu-i va uita nicodată! Inima mea care a suferit cu voi în ceasurile de umilință și de nenorocire, care a plâns amărăciunile voastre și a jelit la mormintele voastre, a bătut atunci de o mândrie sfântă și așa fi voit cu mii de glasuri să aduc cântarea mea de mulțumire lui Dumnezeu! Nu m'am îndoit niciodată de vitejia și credința voastră, însă știeam grozăviile și pustiirile războiului din zilele noastre. Cunoșteam mijloacele dușmanului, ura lui de moarte împotriva celor cari înfruntă pofa lui de cucerire. Dar voi aveți cămintrile voastre, aveți un steag și un tron de apărat, și aveți visul vostru de veacuri, visul de aur! De aceea ați stat ca un zid neatins de dezordinea vecinilor voștri și ați apărat cu pepturile voastre, țara aceasta care este a voastră! Cu astfel de suflete sunt câștigate biruințele și sunt scrise faptele mari în istorie și cu astfel de suflete națiunile își câștigă libertatea și unitatea, și pentru noi, cu toate zilele de restrînte pe cari le-am trăit, ziua biruinței și a împlinirii visului va veni! Deie Domnul ca anul cel nou pe care îl începem să vă aducă răsplata vitejiei voastre, deie Domnul ca să vă întoarceți iarăși la căminurile voastre, la inimile care vă așteaptă și la cei pe cari îi doriți. Viitorul este în mâinile lui Dumnezeu, însă binecuvântarea lui să va coborî asupra aceluia cari au rămas statornici în credința lor neclintită, biruind suferința și durerea, neșovăind niciodată și având înaintea ochilor numai sfârșitul cel mare. Imi sunteți dragi, ostașii mei, și sunteți vrednici de iubirea mea." MARIA.

Vrednic de însemnat este și *ordinul de zi* al bravului general Averescu, care sună astfel: „*Iubiți Ostași ai Armatei a 2-a!* Intrăm în anul 1918 sub un cer posomorît. Imprejurările au adunat nori groși peste capetele noastre și nu putem ști ce va scăpăra din ei, dintr'un minut într'altul, asupra țărișoarei noastre scumpe. Faptele mărețe săvârșite însă de voi în cursul anului

ce am trăit sunt o garanție sigură că, orice ne așteaptă în viitor, armata a 2-a, prin solidaritatea ei neîntrecută și prin spiritul ei de sacrificiu, mai presus de orice laudă, va ști a să mențină neconținut și neclintit la înălțimea gloriosului ei trecut din acest războiu. Dela prima împușcătură sentinela neclintită în fața dușmanului, după o retragere din cele mai grele, cum puține cunoaște istoria războaielor, de îndată ce flamurile voastre nu au mai fost descoperite, v'ați oprit în fața dușmanului, hotărâți, cu fruntea sus și brațul vânjos. Deși istoviți de oboseală, deși bântuiți de boale, deși lipsiți de cele trebuincioase, nu v'ați mișcat o palmă din loc și toate eforturile dușmanului au fost zadarnice, s'au isbit de liniile voastre ca de o adevărată stâncă. Cu baloneta neconținut spre peptul dușmanului și în bătaia neîntreruptă a tunurilor lui, ați început, călăuziți de comandanții voștri și numai de ei, de comandanții voștri tot atât de scumpi vouă ca și mie, să vă refaceți, și în trei luni în capăt ați putut spune: „Suntem gata, mai tari și mai încrezători în isbândă ca oricând; așteptăm numai semnalul pentru a rostogoli orice în calea noastră.“ Imprejurările ne-au silit să mai întârziem, dar, când s'a dat semnalul, ați dovedit cu prisosință că încrederea ce aveți în tăria voastră era întemeiată. Cu un avânt care a înscris pentru vecie în istoria neamului o pagină glorioasă v'ați aruncat în luptă, măsurându-vă cu trupe încercate ale unei armate din cele mai puternice din lume și ați împodobit drăpelele voastre cu laurii biruinții. Ați făcut prizonieri, ați liberat sate, ați luat bogată pradă de războiu. Ați avut adevărata victorie! Nu ați apucat apoi bine să eșiți din ofensivă, când deodată ați fost chemați să faceți față la două atacuri însemnate ale dușmanului, la aripile voastre, în sectoare ocupate până atunci de alte trupe și pe care ați trebuit să le apărați voi. Nu numai că ați isbit să puneți stavilă eforturilor dușmanului și pe aceste noi fronturi ce vi s'au dat, dar ați putut, la nevoie, să alergați frățeste în ajutorul armatei vecine, când a fost în strâmtoare. Acestea sunt faptele voastre din cursul anului încheiat, fapte mărețe cari vor trece în povesté, căci de glorioasele voastre isprăvi dela Mărăști, Soveja, Măgura Cașinului, Munce-lul, Cireșoia și altele vor povesti fii din fiii voștri, spre gloria neamului. O armată cu astfel de trecut nu să mai poate arăta altfel! Mândru peste seamă de a fi fost în frunte, închinându-mă cu recunoștință, ca tot ce este Român, înaintea voastră, și încrezător pe deplin în statornicia, credința și solidaritatea voastră în viitor, vă urez cu nefermuită iubire, vouă și la ai voștri: *sănătate*, zicându-vă din adâncul inimii: *la mulți ani*, sub un cer senin!“

3/16 Ian. 1918.

Ziarul *Evenimentul* din Iași, în numărul de astăzi, publică un interesant articol despre *Nicolae Xenopol*, mort în serviciul Patriei ca ministru al țării la *Tochio*. Deși acest eminent om de stat a trăit numai o lună în Capitala Japoniei, el a săvârșit mul-

te și folositoare lucruri, începute după un program de activitate bine chibzuit. În patru scrisori, trimise unui prietin din Iași, își arată activitatea împlinită. El începe prin a descrie Japonia, spunând între altele că Japonezii ne cunosc mai bine decât îi cunoaștem noi pe ei, mirându-se de exactitatea noțiunilor ce le au asupra lucrurilor din România. Arată primirea strălucită ce i-au făcut o Suveranii, principii imperiali și miniștri; vizitele pe cari le-a făcut ambasadorilor și miniștrilor plenipotențiar; vorbește de interviurile acordate ziarelor principale de acolo cu privire la scopurile noastre de războiu și a legăturilor ce dorea să se închege între noi și Japonia. El prepară o broșură în limba japoneză asupra României și să hotărîse să facă o serie de conferințe în orașele principale ale Japoniei, în limba engleză, căci acolo, dacă toată lumea știe englezește, aproape nimeni nu știe altă limbă europeană, afară de câțiva învățați cari vorbesc nemțește. Xenopol dorea să organizeze o puternică propagandă prin aceste conferințe în favoarea României. El speră într'o intervenție japoneză la primăvară, pentru care eră în contact zilnic cu ziaristii cari aveau trecere acolo, căutând să-i convingă în privința aceasta. El spune că ambițiunile Japonezilor sunt colosale; ei înființează bănci cu capitaluri mari în toată Asia (la Hong-Kong, Șangai, Șingapur, Manila, Calcuta, Bombay, etc.) și formează diferite societăți japoно-chineze, japoно-indiene, etc. Xenopol a mai ajutat bănește pe Români sosiți acolo pentru a trece în America și cari din cauza scăderii rublelor au rămas muritori de foame. El ceruse intervenția guvernului român pentru aranjarea unui curs al leului nostru, care nu eră primit de loc în Japonia. Din aceste scurte notițe să poate vedea cât de mult și bine a lucrat acest bărbat meritos pentru Patria lui într'un timp așa de scurt și ce roade ar fi dat munca lui, dacă ar fi avut norocul să trăiască ca să-și poată îndeplini programul.

4/17 Ian. 1918.

Ministru de marină al Statelor-Unite a luat dispozițiile necesare pentru transportarea în Europa a 2,033,345 soldați și 55,042 ofițeri. Acest transport să va efectua cu 100 vase, dintre cari unele sunt vase germane. Într'o singură călătorie aceste vase pot transporta cam 60.000 de oameni.

5/18 Ian. 1918.

Generalul francez *Lacroix* într'o broșură publicată de curând expune într'un chip luminos toată campania României și greutățile de neînving pe care le-a trecut. „Sfortarea română, zice el, a sfărîmat formidabilul atac al Germanilor, austro-ungarilor, bulgarilor și turcilor. Nu a fost sacrificiu la care România să nu fi consimțit cu bravură, ca să-și îndeplinească integral rolul care i-a fost dat. Ea ș'a pus armatele, copiii, averea și viitorul ei în balanța Aliaților. Ea a rezistat multă vreme, cu

propriele ei mijloace, la adversari cu mult mai numeroși. România s'a arătat demnă de trecutul ei și de nobilele ei tradițiuni de cavaleriească vitejie. Ea a avut să sufere odată mai mult încercarea nefericirii și merită de pe acum să vadă realizarea apropiată a legitimelor ei aspirații naționale."

6/19 Ian. 1918.

Abia astăzi s'a știut la noi că în seara de 31 Decembrie a. tr. guvernul bolșevist a arestat în însuși localullegațiunii pe ministrul nostru dela Petrograd, d. *Diamandi*, împreună cu tot personalul; apoi i-a trimis în Cetățuia Petru și Paul, unde au fost foarte rău tratați, închiși în carcere cu paturi fără așternuturi și dându-li-să mîncarea deținuților ordinari. Motivul arestării ar fi că autoritățile române nu acordă nici o atenție șefilor aleși ai armatei ruse, că pun mîna pe furajele armatei, că mișcarea trupelor rusești este oprită cu forța armelor, că sosirea aprovizionărilor este împedecată, că armata rusă este dezarmată, că au arestat comitetul ales al regimentului 194. Aceste motive, invocate pentru a justifica această violare îndrăzneată și fără precedent a dreptului ginților, au fost reduse la nimic prin lămuririle date de guvernul nostru, lămuriri cari nu constituie o apărare a noastră, căci n'avem nici o vină să ne imputăm, ci d'impotrivă sunt un sever și drept rechizitor contra exceselor comise de trupele ruse demobilizate cari, într'o retragere dezordonată, cu toate silințele noastre binevoitoare de a le hrăni și de a le repatria în bună orînduială, s'au dedat totuși la violențe și prădăciuni asupra ospitalierei populații moldovene. Ba, ce e mai grav, aceste trupe dezorganizate și rebele au încercat să ducă cu ele grupuri de ofițeri austriaci, călcînd astfel stipulațiile încheiate de comun acord între noi și ruși cu vrăjmașul. Ambasadorii și miniștri cari reprezintă în Petrograd douăzeci de State, printre cari multe țări neutre, au protestat energic și cu indignare, silind pe dictatorii de azi ai Rusiei să libereze pe d. *Diamandi* și pe ceilalți membri ai legațiunii române.

9/22 Ian. 1918.

Ședințele Constituantei rusești s'au deschis. *Cernov* a fost ales președinte. La Petrograd au avut loc lupte sîngeroase pe strade. Bolșevistii au amenințat cu disolvarea și vor să impună Constituantei programul lor. Dar adunarea a votat contra declarațiunii Comitetului executiv central, din care cauză bolșevistii au părăsit sala de ședințe. Adunarea constituantă n'a voit apoi să aprobe felul cum au fost conduse tratativele de pace de către Soviet, din care cauză a fost disolvată de matrozi, după care s'a întrunit Comitetul executiv central al Sovietelor muncitorești. Tărănești și soldățești într'o ședință extraordinară, hotărînd și el disolvarea adunării constituante: ceeace, după ce s'a făcut, s'a adus la cunoștința lui *Trotsky*.

10/23 Ian. 1918.

Ziarul basarabean *Cuvânt Moldovenesc* arată că în interesul ordinii și pentru paza depozitelor și liniei ferate, *Sfatul Țării* a chemat trupe aliate: ucraine, sârbești, cehoslovace, ardeleni și românești, care să fie la dispoziția *directorilor* (miniștrilor). Alianții recunosc independența basarabiană; ei promit a nu să amestecă în politica țării și a evacua Basarabia la cea d'întăiu cerere a guvernului ei.

Turburările în Austria au luat proporții mari, lucrătorii cari sufer de lipsa de hrană au încetat lucrul în multe locuri; ei au publicat energice *cereri de pace* și au înștiințat autoritățile despre consecințele ce ar urmă dacă nu ar căpăta-o. La Praga muncitorimea cehă a declarat greva generală. Intr'o dimineată s'a făcut o demonstrație populară la care au participat cam 100,000 persoane; ziarele nu au apărut în acea zi; teatrele și cinematografele s'au închis. În Budapesta a început greva generală; numărul greviștilor să urcă la 100.000, iar pe de altă parte să afirmă că aproape 300.000 au încetat lucrul.

Intr'o mare luptă navală, care a avut loc lângă Dardanele, *Breslau*, unul din cele două vase germane, atât de temute, din serviciul Turciei, a fost cufundat; iar *Goeben* a fost rău stricat și să află sub grindina aeroplanelor. Englezii au pierdut numai două vase mici.

11/24 Ian. 1918.

Primul ministru englez, Lloyd George, cu ocazia anului nou, a trimis guvernului nostru următoarea telegramă: „Trimit din partea ministrului de războiu al Angliei, guvernului și poporului român expresii de caldă simpatie. Fiecare zi ce trece, trebuie să ne apropie de realizarea cât mai grabnică a tot ceea ce rașă omenescă aspiră dela triumful cauzei noastre, și fiecare zi să ne dovedească cumcă prietenia și respectul reciproc, strâng și mai mult alianța care constituie salvarea libertății și dreptății lumii. Cu acest prilej ținem să aducem în mod deosebit mulțumiri armatei române, pentru statornicia ei în anul care s'a scurs și pentru voința ei de a continua lupta până când să va face dreptate și până când lumea va scăpa de dominațiunea autocrației militare al cărei discredit și înfrângere sunt esențiale pentru o pace durabilă. Nici unul din cuvintele mele nu ar putea să exprime mai elocvent sentimentele care ni să impun față de acei ce luptă și suferă pentru ca cei de acasă să se poată bucura de pace și libertate. Nu putem decât să le mulțumim din adâncul inimii, încredători că noul an va aduce roadele sacrificiului lor odată cu victoria și libertatea“.

Mai multe unități rusești, contrar ordinilor comandamentului lor, au părăsit în dezordine frontul și au încercat să atace Galații, asupra căruia au tras și câteva lovituri de tun, și să distrugă linia ferată Galați—Reni, care servește la aprovizionarea

trupelor române și chiar ruse. Față de aceasta trupele noastre au trebuit să intervină și ordinea a fost restabilită.

La Petrograd au avut loc grave turburări. S'au făcut sute de arestări. În diferite cartiere au fost lupte de stradă cu arme și mitraliere. În mai multe locuri au fost ridicate baricade. Câteva vase de război, sosite din Cronstadt, au intervenit în luptă.

Ziarele ne aduc vestea că și marinarii din Kiel s'au revoltat. Focul s'a aprins între marinarii submarinelor și apoi s'a întins la o parte din echipajele încrucșetoarelor cari staționau în acel port. Marinarii au ucis 38 de ofițeri. Vestita disciplină prusienască a început să se sfarme. Flamura roșie pe care agenții Germaniei au desfășurat-o peste suferințele poporului rus, s'a ridicat ca o aripă de foc și sub cerul ei cernit de fumul industriei morții.

13/26 Ian. 1918.

M. S. Regina Maria a fost aleasă ca membru corespondent al Academiei de arte frumoase, care face parte din *Institutul Franței*. Pentru aceasta ministrul nostru din Paris, d. *Victor Antonescu*, a remis președintelui acelei academii următorul mesagiu din partea Reginei României: „Domnule Președinte. Alegerea mea ca membră corespondentă a Institutului, îmi pricinuește surprinderea cea mai plăcută și cea mai vie satisfacție. Îmi place să văd în acest act de curtenie cu totul franceză, omagiul pe care reprezentanții cei mai autorizați ai artei au voit să-l deie țării mele și suferinței îndurate cu atâta vitejie. Binevoii a primi, domnule președinte, mulțumirile mele cele mai vii și a exprima membrilor Academiei de arte frumoase cât de mândră m'a făcut alegerea lor“.

Trotzky, cel care face pe ministrul de externe al Republicii rusești, a dat o proclamație în care afirmă că scopul Puterilor Centrale este o anexiune monstruoasă și înșelarea popoarelor. Bine că s'a deșteptat și a început să vadă mai lămurit.

Din Viena se anunță că 200.000 de greviști nu s'au reluat lucrul. Greva din Budapesta continuă. Cu privire la aceste un mare ziar german scrie: „Evenimentele din Austria ne aruncă în criza cea mai acută din tot războiul. Suntem în prezența unei acțiuni în stil mare, întreprinsă de socialismul revoluționar internațional contră imperiului german. E un act de ostilitate comis în interiorul frontierelor imperiilor centrale. Metodele și principiile adoptate în negocierile dela Brest-Litowsk au dat agitatorilor prilejul care le lipsea.“

14/27 Ian. 1918.

Înainte de amiază s'au prezentat la Comandamentul local al trupelor române doi delegați ruși, ca să ceară permisiunea de a trece prin Fălțiceni a unei divizii, compusă cam din 8000 de oameni, să treacă cu armele, având să meargă mai departe spre Rusia. Nedându-să această permisiune, de frica unei surprinderi

neplăcute, delegații s'au înapoiat la divizia lor, care să află între satele Dumbrăvița și Spătărești, și comunicându-i aceasta, sfatul diviziei a hotărât ca să se îndrepte cu forța spre oraș și să-l treacă prin sabie și foc. Dar comandantul nostru a trimis la timp două companii de grăniceri înaintea diviziei cu ordinul ca să oprească cu orice preț pe loc și s'o desarmeze.

În la ora 4 p. m. a început lupta. Rușii, cari de altfel aveau foarte puține muniții au tras câteva focuri de tun, apoi au început cu puștile. Cele două companii ale noastre au ripostat cu vigoare încingându-să o adevărată luptă și căzând morți și răniți de ambele părți; lupta a ținut până sara la 9, când Rușii ș'au terminat munițiile și când a mai sosit un regiment de al nostru dinspre Lespezi, atunci ei au ridicat steagul alb depunând armele. Dintre ai noștri au murit 10 și au fost răniți 26, dintre cari 6 au fost aduși în spitalul nostru (Crucea Roșie), fiind grav răniți, ceilalți au fost tratați în spitalul Stamate. Dintre ai noștri cel mai grav rănit a fost soldatul *A. Gheorghesei Costache*, din com. Vârful Câmpului, județul Dorohoiu, având coapsa stângă zdrobită de un glonț. Rușii au numărat 50 de morți și peste 300 de răniți.

Lucrul acesta s'a mai întâmplat și în alte părți. Armata rusească a ajuns într'o stare de destrăbălare ne mai pomenită. Cu vr'o două zile mai înainte a fost altă ciocnire pe la satul Miroslăvești, unde ș'a găsit moartea și bravul Maior *C. Butnaru*, lovit de o granată. Un bun prieten din Galați, profesorul *August Frățilă*, îmi scrie că în zilele de 7 și 8 Ianuarie a. c. „au auzit din nou muzica tunului și a mitralierelor rusești, dar de astădată nu în contra dușmanului comun, ci ele cântau contra așa numiților aliați, contra noastră, voind Rușii să intre cu armele în Galați, ca să se dădeie la prădăciuni. Gălățenii au fost în mare primejdie luni, 8 Ianuarie, înainte de amiază; unii Ruși ajunseseră până la barieră; câteva bombe au căzut asupra unor clădiri făcând stricăciuni. Dar, armata noastră intervenind repede și în mod energetic, în curând s'a restabilit liniștea și dezarmarea Rușilor s'a făcut apoi cu înlesnire. Să zice că o parte din trupele rusești s'ar fi dus la Nemți, predându-să cu arme cu tot. Trupele noastre au avut 3 morți și 58 de răniți, iar cele rusești au avut pierderi de trei ori mai mari ca ale noastre.“

Din ziua în care generalisimul *Duhonin* a fost asasinat mișlește în gara Moghilev, sfâșiat în bucăți și aruncat pe ferestrele vagonului, fiind înlocuit cu tovarășul prapurci *Crilenco*, armata rusă, care ș'a dovedit valoarea ei în numeroasele ofensive dela începutul războiului mondial, ajungând în mâinile bolșeviştilor, s'a transformat în niște hoarde inconștiente, cari după ce au omorât pe unii ofițeri, iar pe alții i-au maltratat, rupându-le epoletii și alungându-i, s'au apucat de jafuri, de prădăciuni, de omoruri și dând foc la tot ce le stă în cale. Din această cauză guvernul a fost silit să iea aspre măsuri pentru întâmpinarea răului și liniștirea nenorocitei noastre populațiuni.

Orașul Fălțiceni s'a arătat recunoștința față de purtarea eroică a Regimentului 2 Grăniceri astfel: 1. A schimbat numele stradei Tâmpeschi, stradă lungă care duce din oraș spre satul Spă-tărești, unde a fost lupta, numind'o: strada *Regimentu 2 Grăniceri*. 2. A adunat prin subscripție și împărțit familiilor celor morți, precum și răniților 15,000 lei. 3. A hotărît să ridice un monument în oraș pentru comemorarea acestui fapt de arme, pentru care s'a subseris până acum 16,000 lei.

15/28 Ian. 1918.

Astăzi trebuia să se deschidă Corpurile noastre legiuitoare, însă deputații și senatorii n'au fost în număr suficient. Camerele vor rămânea deschise, deoarece peste câteva zile să speră că toți parlamentarii aflați în Rusia vor sosi în Iași.

D. Lloyd George, primul ministru al Angliei, a trimis d-lui Ion Brătianu următoarea telegramă: „Dați-mi voie în numele guvernului M. S. Britanice a exprima simpatia mea adâncă popoului român și guvernului său, care în aceste clipe critice îi călăuzește destinele, încunjuțați de dificultăți fără precedent și despărțiți prin bariere de netrecut de pretini, cari sunt așa de vii doritori să vă dea un ajutor efectiv. Numai cu cel mai rar curaj puteți face față dificultăților crescânde ale poziției d-voastre. Rezistența neîmblânzită a armatei române în timpul verei trecute, ne-a umplut de admirație. Fiți asigurați că nu vom neglija nici o măsură care va fi posibilă de luat spre a vă ajuta. Sunt încredințat că se apropie ziua în care despotismul mecanismului militar prusian va fi răsturnat și în care popoarele Europei vor fi libere de a controla propriile lor destine, după cum o cere dreptatea. Când va sosi această zi, statornicia și tăria guvernului român vor primi deplina lor răsplătire.“

16/29 Ian. 1918.

Ziarele de azi ne aduc știrea că trupele române, chemate de comandamentul rus și de Sfatul Țării Republicii Moldovenești, au intrat în ziua de 13/26 l. c., ora 6 p. m., în *Chișinău*, fiind *primite* cu aclamațiuni și ovațiuni din partea populațiunii. Armata care a intrat în Chișinău a fost formată de unitățile Diviziei XI, cu infanterie, artilerie, cavalerie, secții de mitraliere, sub comanda bravului general *Broșteanu*. Cu această ocazie, generalul *Prezan*, însărcinat cu Comandamentul Armatei Române, a dat următorul manifest în limba română (cu litere cirilice și cu litere latine) și rusească:

„Cetățeni ai Republicii Moldovenești! Voi și țara voastră, ca și a noastră, treceți acum prin ceasuri grele și hotăritoare pentru soarta voastră. Din toate părțile și de către o mulțime de oameni răi, vi să spun tot felul de neadevăruri, care vă întunecă mintea, vă înrăutățesc inimile și vă fac să nu mai simțiți unde este binele și unde este răul. În aceste clipe de grea cumpănă și nestatornicie, Sfatul Țării Moldovenești s'a adus aminte de noi

și ne-a cerut, prin Comandamentul militar rus, să trecem Prutul: 1. Ca să aducem rânduială și liniște în satele și târgurile voastre, punând la adăpost viața și avutul întregului popor împotriva rău făcătorilor; și 2. Ca să chezășuim transportul celor trebuincioase pentru traiul armatelor ruse și române, care fac pază la hotarele noastre, apărând prin aceasta și hotarele țării voastre. Venirea soldaților români în Basarabia a supărat mult pe răufăcători și pe cei cumpărați de dușmanii voștri și ai noștri, cari își găsiseră un așa de bun adăpost pe pământul vostru, căci ei au simțit că de acum înainte nu vor mai putea prădă la voi așa ca într'un codru. Și acești dușmani s'au folosit de sufletul vostru cinstit, bun și încrezător, și au căutat să sădească învrăj-

Generalul Broșteanu

birea între voi și noi, spunându-vă că Românii vin să stăpânească țara voastră, că ei vin să pună mâna pe pământurile voastre și că n'ar avea alt gând decât să aducă în capul vostru pe vechii stăpânitori, cari să vă răpească drepturile naționale și politice câștigate prin revoluție. Departe de noi gândul acesta! Cetățeni Moldoveni! Nu dați nici o crezare acestor vorbe viclene! Cum v'ați putea închipui că soldatul român, care, prin marinimia Regelui și a guvernului lui, ș'a mărit acuma pământul lui de hrană, tocmai el să vie astăzi în țara fraților săi ca să-i împedice de ași înfăptui și ei dreptul lor! Vă declar sus și tare că Oastea română nu dorește altceva decât ca, prin rânduiala și liniștea ce aduce, să vă dea puțința să vă statorniciți și să desăvârșiți autonomia și slobozeniile voastre, precum veți hotări voi singuri. Oastea română nu va obijdui pe nici un locuitor din Republica Moldove-

nească, oricare ar fi neamul și credința lui! De îndată ce să va statornici rânduiala și liniștea și va fi chezășie că prădăciunile, tâlhăriile și omorurile nu vor mai începe, ostașii români se vor întoarce la ei acasă. Aveți toată încrederea și primiți pe ostașii aceștia cu dragostea frățească cu cari ei vin la voi! Iar dacă

Generalul Prezan

vr'unul din acești ostași s'ar arăta nevrednic și s'ar abate dela calea cea bună, care i-a fost poruncită de noi, aduceți numai decăt jalba voastră înaintea celui mai apropiat comandant, și fiți încredințați că se va face îndată deplină dreptate!"

Ziarul *Ardealul*, care să publică în Chișinău de către frații Ardeleni și Bucovineni, salută oștirea română cu aceste cuvinte: „*Bine ați venit!* In ziua de 13 Ianuarie s'a petrecut un fapt mare și drept. *Oștile române au intrat biruitoare în capitala Basarabiei*, aducând cu ele rânduială și pace. De luni de zile Basarabia a fost pe mâna dușmanilor și a hoților, cari au batjocorit-o și au prădat'o cum au vrut. Eră o jale și o rușine fără pereche cecece să petrecea în această țărișoară frumoasă și bogată. Imbătați de democrația rusească a bolșevistilor, chiar și frații noștri moldo-

veni ș'au perdut capul și ș'au lăsat să fie întrebuințați ca unelte oarbe de către străinii fără suflet și fără omenie. Întâmplarea cu uciderea Ardelenilor, la 6 Ianuarie, este o dovadă că stările de aci erau din cale afară de rele și că nu numai viața și averea singuraticilor oameni, dar însăși viața tinerii republici naționale eră în cea mai mare primejdie. Puținii oameni cu dragoste de țară și cu răspundere pentru soarta ei trebuiau să aleagă între a vedea cum să prăpădește țara în mâinile anarhice bolșeviste, care a cuprins și oastea moldovenească și între a lua o hotărîre energetică de a chema în țară oaste străină, care să-și facă de peire. Dar unde să putea găsi o oaste străină, care să-și facă de bună voie din cap călindar, cum să zice, și care să vie să se amestece în anarhia rusească? Ucraina, rugată să dea ajutor, a răspuns că n'are de unde, — alte state vecine nu sînt deocamdată, așa că vrînd-nevrînd, trebuia cerut ajutorul României. Și iată, minune, că mica Românie, țara de jertfă pe care au vrut s'o nimicască Nemții și Ungurii, și pe care au vîndut'o și au batjocorit'o Rușii, — ea vine să-și scape frații din ghiarele peirii. Ea nu să mai gîndește la nevoile ei, multe și mari; ea își uită o clipă primejdia care-i poate veni dela Nemți și aleargă să mîntuiască Basarabia din valorile anarhiei. Țara pe care la 1916, lacrimile și gemetele Ardealului și ale Bucovinei au înduișat'o atît de mult, încât pentru mîntuirea lor ș'a aruncat în cumpănă sabia și ș'a pus în primejdie viața, — Țara aceasta a alergat și acum la chemarea Basarabiei, ca s'o scape de nevoi. Vitejii cari au oprit la Oituz și Mărășești năvala sălbatecă a Nemților, astăzi sînt pe pămîntul vechei Moldove, pe care tovarășii lui Lenin îl părăsesc în ruptul capului. Mărire ție oaste românească vitează, care aduci pace și rînduială în această țară! Mărire ție Țară Românească spre care cu lacrimi de mulțumire trebuie să cate astăzi fiecare fiu al Basarabiei ajunsă la liniște! Mărire ție Rege Ferdinand, care scri în istoria Europei o pagină atît de frumoasă! Oștile tale au mîntuit Basarabia, pe care Rusia o sută de ani a robît'o și pe care acum anarhia eră s'o îngroape. Moldoveni, închinați-vă pînă la pămînt în fața acelor cari v'au dat pentru a doua oară viața, și strigați cu toții într'un glas: *Trăiească România mîntuitoare de anarhia bolșevistă!*

Guvernul Republicii Moldovenești a trimis d-lui *Ion I. C. Brătianu*, președintele consiliului de miniștri, următoarea telegramă: „Guvernul Republicii Moldovenești luînd act de simțimintele pretinesti cu cari România a venit în ajutorul său pentru restabilirea ordinii, trimite poporului român mulțumirile sale frățești. Totodată ei își arată adîncă lui mîhnire de a nu fi avut mijloace de a împedecă arestarea Românilor militari și civili din cuprinsul Republicii și își exprimă prin aceste regretele sale pentru acest incident penibil. Guvernul Republicii a fost îndeosebi indignat cînd a aflat că printre persoanele arestate se găsește și d. *Gheorghe Lucașierici*, reprezentantul guvernului român pe lîn-

gă Republică. El va face tot ce atârnă de dânsul pentru a pune cât mai repede capăt acestei stări de lucruri și pentru a pedepsi pe vinovați“. Presedintele Sfatului directorilor generali ai Republicii Moldovenești, *P. Erhan*. Directorul general al afacerilor străine, *I. Pelivau*. La această s'a asociat și Sfatul Țării prin presedintele lui, *I. Inculeț*.

17/30 Ian. 1918.

După ce trupele române au ocupat Chișinăul imediat s'a restabilit ordinea și liniștea. Populația arată multă dragoste armatei noastre. Maximaliștii (bolșevistii) s'au retras la Bender. A doua zi după intrarea trupelor române în Capitala Basarabiei, 14 Ianuarie, la ora 12 din zi, s'a făcut de către stăpânirea țării și a orașului Chișinău primirea sărbătorească a oștirii României, venită să așeze rânduială în Basarabia. Defilarea armatei a avut loc pe Bulevardul Alexandru cel Bun, *) în fața Catedralei celei mari (Sohor). Entuziasmul celor de față a fost foarte mare, mergând până la lacrimi. Prezența armatelor românești la Chișinău și în Basarabia constituie în momentele de față un adevărat simbol. Trecând Prutul, ele au reconstruit peste apele acestui râu blestemat, podul sfărâmat acum o sută de ani, și pe pământul strămoșesc al Basarabiei, vecinic românească, a aprins din nou flacăra cărbunilor aproape stânși, uitați sub cenușa unui secol de întunec și de răceală sufletească, făcând să renască sufletul românesc pe întregul cuprins al Basarabiei lui Stefan cel Mare și Sfânt.

18/31 Ian. 1918.

Academia de Științe morale și politice din Paris a trimis Academiei Române adresa următoare. „Academia Științelor morale și politice a Institutului Franței exprimă Academiei Române adâncă admirație pe care i-o inspiră eroismul desfășurat de România în săptămânile tragice ale istoriei sale naționale. Ea e convinsă că dreptul reprezentat prin Franța și Aliatele sale va eși învingător din luptă. Ea salută nobila cauză care leagă strâns națiunea română de puterile Înțelegerii și care va face ca *România restaurată* să rămână în Europă orientală sentinela glorioasă a civilizației latine.“

Vrednică de însemnat este declarația primului ministru austriac *Seidler* cumcă „monarhia dualistă va trebui reconstituită într'o federație democratică a naționalităților.“ Această declarație ne arată situația gravă în care să găsește Austro-Ungaria, confirmată, de altfel și de comunicatele germane, precum și convingerea că această monarhie blestemată va trebui să piară în cu-

*) Acest mare și frumos bulevard să numea sub Ruși numai „Alexandru“, în amintirea Țarului anexării din 1812. Astăzi el poartă numele lui „**Alexandru cel Bun**“, în amintirea sfântă a Domnului Moldovei, care în 1412 stăpânea și cărmuia țara întreagă liberă a neamului său.

rând și această reconstituire nouă ar fi o ultimă încercare de salvare. Nu să poate prevedea întru cât acest plan ar fi realizabil, în raport cu scopurile de războiu ale Aliatilor noștri, cari urmăresc desrobirea tuturor popoarelor și întronarea libertății în lume.

19 Ian./1 Febr. 1918.

O telegramă din Petrograd, din isvor bolșevist, anunță ruperea relațiilor între noi și Rusia. De fapt, aceasta nu e o nou-tate. Starea aceasta de lucruri datează încă dela 3/16 Ianuarie a. c., când ministrul român dela Petrograd a fost arestat. Guvernul nostru ne asigură că oricum s'ar desfășura evenimentele, sfârșitul ne va fi favorabil. Interesele legațiunii noastre din Petrograd au fost încredințate Ambasadei franceze.

Parlamentul Basarabiei a trimis în ziua de 15/28 Ianuarie a. c. parlamentului nostru următoarea telegramă: „Domnule Pre-

Ioan Inculeț

ședinte. Parlamentul tinerii Republici Moldovenești, Sfatul Țării, salută din toată inima Parlamentul român, care să adună astăzi din nou în vechea Capitală a Moldovei, în împrejurări atât de grele pentru viața și viitorul Poporului român. Sentimentele noastre pretinesti și frățești față de România sunt cu atât mai vii, cu cât oștile ei aflătoare astăzi în țara noastră ne-au dat un puternic ajutor, pentru asigurarea vieții noastre de Stat nou și independent. Din partea noastră vă dorim spor la muncă, pentru a putea asigura prin silințele d-voastre atât fericirea internă a țării și a întregului popor așa de greu încercat, cât și interesele Aliatilor, printre cari avem onoarea a ne numera și noi“. Președintele Sfatului Țării, *Ion Inculeț*.

Aliații noștri Italieni au înregistrat o victorie strălucită. Trupele lor, după ce au cucerit Col-del-Rosso și Col-del-Chele, au respins pe inamic în regiunea Sasso-Rosso și prin numeroase atacuri cu baioneta s'au mărit succesul cucerind muntele Di Val Bella. Inamicul a suferit pierderi foarte mari: două divizii de ale lui au fost aproape complet distruse. Prada de războiu n'a fost încă complet inventariată. S'au numărat până acum 100 ofițeri și 2500 soldați prizonieri, 6 tunuri, 100 mitraliere, mai multe mii de arme și multe muniții și material de războiu.

20 Ian./2 Febr. 1918.

Astăzi trupele române au intrat în *Suceava*, orașul sfânt care încheie între zidurile sale cea mai glorioasă epocă din istoria neamului nostru, în *Suceava* lui Ștefan cel Mare. Iată cum ziarul *România Nouă* din Chișinău, povestește intrarea armatei române în bătrâna capitală a Moldovei din zilele cele bune: „In ziua de *20 Ianuarie 1918*, după o întâlnire cu niște ofițeri austriaci, cele din urmă rămășițe ale Stabului armatei rusești a 9-a s'au făcut bagajele și au plecat din *Suceava*. Străinii, Nemți și Ovrei, îndată au răspândit, plini de bucurie, vestea că vechii stăpânitori și a-supritori ai Românilor din Bucovina să întorc înapoi. Și ei au și început a să pregăti pentru primirea lor. Bieții Români, deprinși în cei patru ani de războiu cu tot felul de nenorociri, așteptau cu inima întristată ceea ce eră vorba să se întâmple. De pe muchea dealului, din marginea orașului, să vedeau în zare cele d'întăiu pâlcuri de ostași cenușii. Străinii, cu fețe vesele, credeau să recunoască în ei uniforme austriace, iar Români stăteau nedumeriți, dar, totuși, cu oarecare speranță în suflet. Și iată că speranța cea bună nu i-a înșelat. Când s'au apropiat pâlcurile, s'a văzut că erau *mândri ostași ai României*. Fetele străine s'au îngălbenit, iar fețele românești s'au înșeninat vesele ca cerul de primăvară. Străinii, unul câte unul, au plecat de acolo, mai mult pe furis, iar Români întâmpinau pe soldații României cu urări de: *Bine ați venit! Să fie într'un ceas bun!*” „Și astfel, zice d. N. Iorga, pentru întâia oară după anul despoierii, 1775, ostaș român s'a văzut din nou în locurile unde a fost atâta trudă și atâta glorie românească. În Biserica lui Alexandru cel Bun, la Mirăuți, în Biserica lui Rareș, în ctitoriile boierilor din vremurile eroice, în Mănăstirea dela Humor a aceluiaș Petru Vodă s'a făcut pomenire pentru Regele român Și ce bucurie ar fi fost în alte împrejurări, când un comandant român ar fi luat în primire sfânta noastră *Suceavă* și ar fi așezat drapelul țării pe ruinele Cetății unde Ștefan a frânt nu numai pe Polonii regelui Ioan Albert, dar și pe Teutoni, ajutătorii lor, cu însuși Marele Maestru al ordinului Prusiei în fruntea lor!“

Să nu uităm dar această zi de *20 Ianuarie* și s'o numărăm printre zilele mari ale neamului, întocmai ca și ziua de *16 August 1916*, când armata română pentru prima oară a intrat în

Braşov, pe pământul sfânt al Ardealului, și *13 Ianuarie 1918* când trupele noastre au intrat în *Chişinău*, capitala seumpei noastre Basarabii. Aceste *trei zile mari* trebuie să le punem în aceeași linie cu sfânta zi a *Unirii Principatelor*, 24 Ianuarie; căci ele să pare că ar fi zorile înfăptuirii idealului nostru național, care în curând are să vie!

Cu ocazia dezarmării trupelor rusești, cari s'au retras de pe front pentru a să duce în Rusia, și mai ales în urma ciocnirilor sângeroase ce a avut loc prin diferite localități între ele și soldații români, s'a unplut pământul cu arme, cartușe și granate, cari să găsească împrăștiate în mare număr pe șosele, drumuri, prin sate, prin grădinile și livezile țăranilor pe unde au trecut Rușii. Din această cauză s'au produs o sumedenie de nenorociri; mulți copii găvind granate și cartușe le-au luat în mână și jucându-să cu ele, au făcut explozie, zdrobindu-le degetele, mâinile și pe unii i-au orbit sau omorît. Nu este zi în care să nu ne vină în spital câte 2—3 răniți de aceștia, toți băieți între 12—14 ani; până acum avem peste 16 răniți. Astăzi chiar am fost silit să tai antebrațul unui băiat de 14 ani, din com. Bogdănești, acărui mână stângă în totalitate i-a fost zdrobită de o granată, care era sub un copac din grădina lor și care a exploatat pe când el vroia să taie acel copac pentru a face lemne de foc. Iată încă una din binefacerile ce le avem din partea Aliatilor noștri!

Din informația agenției telegrafice din Petrograd, rezultă că în al treilea congres panrusec al Comitetelor muncitorilor și soldaților, la sfârșitul cuvântării sale, Trotzky a declarat următoarele: „Delegațiunea rusă nu va sacrifica pretențiunile sale, ea nu va încheia nici o pace separată. Puterea guvernelor imperialiste și burgheze este subminată. Proletariatul european ne va sprijini, noi luptăm pentru cauza comună și vom învinge.”

21 Ian./3 Febr. 1918.

Să telegrafiază din Petrograd că comisarii poporului rus au sechestrat tezaurul României, aflat în Moscova. Această procedură constituie un act de inconștiență politică, care însă nu are nici o înrâurire asupra situațiunii financiare a țării noastre. Tezaurul român a fost încredințat Rusiei în zilele de restriște, după invitațiunea ei și pe baza unui protocol cu garanții formale, așa că chiar comisarii poporului rus au înțeles ce urmări poate să aibă pentru ei o confiscare, pentru care ei s'au mărginit a declara tezaurul dela Moscova intangibil pentru așa zisa oligarhie română, luându-și în schimb obligațiunea de a-l păstra sub propria lor răspundere, în contra oricărei distrugerii și de a-l restitui poporului român. Pe de altă parte, în ziua în care turburările interne din Rusia au constituit o amenințare pentru tezaurul nostru, prin imposibilitatea de a-l transporta aiurea în condițiunile de siguranță dorite, el a fost pus de guvernul român sub garanția colectivă a aliaților noștri, cari au și notificat guver-

nului din Petrograd interesul lor la păstrarea tezaurului român și au cerut arborarea drapelului lor pe imobilele în care sunt adăpostite valorile noastre.

Din Chișinău să anunță că președinția directoratului țării s'a încredințat d-lui *Dr. D. Ciugureanu*, un bun moldovan și bun patriot. Artiștii teatrelor noastre vor juca la Chișinău pentru inaugurarea *Teatrului Moldovenesc* de acolo „*Fântâna Blanduziei*” în ziua de 24 Ianuarie, ziua sfântă a Unirii neamului... Apoi, d-ra *Marioara Ventura* cu d-nii *Bulandra* și *Manolescu*, vor da o serie de reprezentații în Capitala Basarabiei.

22 Ian./4 Febr. 1918.

Profitând de anabilitatea confratelui, Maior *Dr. St. Vasilescu*, medicul Regimentului 2 Grăniceri, am dejunat la popota Batalionului II, în tovărășie cu ofițerii aceluși batalion. Unii din ei purtau cu mândrie pe pept decorații de vitejie și alții câte un unghiu sau două de rănire pe brațul stâng. Veniți de pe front, după o viață de tranșeie destul de aspră, toți aveau o înfățișare bună, sănătoasă, și erau de o veselie exuberantă; îți era mai mare dragul să stai de vorbă cu ei, să-i auzi glumind și cântând ca pe timpurile cele bune; toți ofițerii erau neînfricați de cele ce vor urma, hotărâți fiind la toate și cu mare credință în realizarea idealului nostru național. Masă în jurul căreia stăteau era bogată și spre mirarea mea ei mi-au spus că tot așa au trăit și pe front!

Din voluntarii ardeleni, fost prizonieri în Rusia, s'au format două regimente de infanterie, cari poartă numele sugestive de *Alba-Iulia* și *Turda*. La cel dintâiu, care să află pentru moment la *Hărlău*, a fost numit ca preot, părintele *Gălea*, fost diacon la Mitropolia din Sibiu și care a venit în țară odată cu retragerea armatelor noastre din Ardeal, iar acum funcționează ca preot la Biserica catedrală din Fălticeni. La al doilea regiment, care să află în com. *Scobinți*, aproape de Hărlău, a fost numit ca preot, părintele *Ion Agârbiceanu*, fecundul și mult gustatul scriitor ardelen.

23 Ian./5 Febr. 1918.

Trupele române, cari operează în Basarabia, au ocupat orașul *Bender*, podul de peste Nistru din dreptul orașului Tiraspol (Ucraina) și *Ismailul*.

Gazeta Bucureștilor, fițiua scrisă în dulcea noastră limbă de către trădătorii neamului, intrați în solda cotropitorilor, care aproape în fiecare număr își bate joc de iubii noștri Suverani și de oamenii de stat cari conduc destinele țării, publică fel de fel de știri alarmante, neadevărate și cât să poate de ridicole. Pentru a dovedi aceasta este de ajuns să reproduc această telegramă publicată în numărul dela 20 Ianuarie a. c.: „In Iași s'au înființat diferite comitete de soldați și muncitori români, după modelul

celor din Rusia. Propaganda maximaliştilor ruşi în Moldova a determinat formarea unei comisiuni româno-maximalistă, al cărei preşedinte e şeful socialistilor români, Dr. Racovschi. Comisiunea aceasta a lansat un mandat de arestare contra Regelui Ferdinand, a lui Brătianu şi Tache Ionescu. Regele a fost somat să renunţe la putere, care să va predă comitetelor de soldaţi şi muncitori români“. În alt număr acel cinic ziar a publicat ştirea că Regele Ferdinand a fost detronat, arestat şi dus în închisoarea din fortăreaţa Petru şi Paul din Petrograd.

După Brazilia, Peru şi Uruguay, republica Argentina a declarat şi ea războiu Germaniei şi Austro-Ungariei, rechemându-şi miniştri plenipotenţieri din Berlin şi Viena.

Primul ministru al Franţei, Clemenceau, a declarat unui redactor al ziarului *Telegraaf* din Amsterdam, că războiul va mai dură, afară numai dacă Germania nu să va deşteptă. „Un popor ca cel german, care are mari calităţi, trebuie să sfârşească prin a să deşteptă; dar dacă militarismul continuă totuşi să domnească la vecinii noştri, ei bine, atunci vom fi gata să primim lovitura şi să răspundem. Şi noi vom răspunde într'un chip atât de formidabil şi atât de puternic, încât războiul acesta va fi cel din urmă. Lumea trebuie să fie liberată odată de această crimă“.

24 Ian./6 Febr. 1918.

Această zi, *zina de 24 Ianuarie*, este cea mai mare sărbătoare românească, căci ea este sărbătoarea sufletească a neamului nostru de pe tot cuprinsul; ea este simbolul reîntregirii naţionale şi primul pas fericit spre înfăptuirea unităţii geografice şi politice a tuturor ţărilor locuite de cei de o limbă şi de un sânge cu noi. Dar, *adevăratul 24 Ianuarie* n'a fost încă sărbătorit, căci în jurul nostru să mai găsească fraţi răslăjiţi şi duşmanii tot mai pângăresc o parte din scumpul pământ al României libere. Incredători în puterea de viaţă a poporului român şi pe deplin conştienţi de menirea noastră istorică pe suprafaţa pământului hărăzit nouă de Atotputernicul, privim cu fruntea în sus viitorul şi în zarea fumurie a zilelor ce va să vie putem să descifrăm rostul sacrificiilor noastre din anul trecut. Zorile unui nou *24 Ianuarie* ne dezamurtească din toropeala loviturilor nedrepte ale sorţii, iar ochii noştri orbiţi deocamdată de atâta strălucire să deschid se-toşi de cât mai multă lumină, şi în timp ce Oituzul, Mărăştii şi Mărăşeştii ne cântă în urechi refrenul vitejiei străbune, ostaşii României să îndreaptă falnic spre Prut şi înaintează tot mai departe, tot mai însufleţiţi de frumuseţea binecuvântatului pământ al Basarabiei pe care îl calcă pentru prima oară, îmbrăţişaţi de cei ce-i chiamă în graiul dulce al strămoşilor. Apoi din Basarabia, unde soldaţii noştri să înfrăţescă cu răsăritul, ei vor trebui să pornească pe drumul soarelui şi să se scoboare încă odată peste munţi în Ardealul nostru, ca să strângă la un loc pe toţi Români, ca toţi să fie un trup şi un suflet, şi *zina cea mare şi sfântă*

a unirii să fie sărbătorită de întregul nostru neam dela Nistru pân' la Tisa!

Din cauza evenimentelor, în anul acesta ziua unirii n'a fost sărbătorită cu paradă militară ca de obicei; s'a oficiat însă câte un Te-Deum în toate bisericile catedrale.

Frații noștri din Basarabia au ales această zi de 24 Ianuarie, a Unirii, pentru ca să proclame la Chișinău INDEPENDENȚA REPUBLICEI MOLDOVENEȘTI, rupând astfel orice legătură cu Rusia. De azi înainte ziua sfântă a Unirii va fi o nouă ocazie de bucurie a inimilor românești de pretutindeni. Pământul Basarabiei, rupt din trupul Moldovei de un veac, să va bucură de azi înainte de libertatea binecuvântată a popoarelor libere. Basarabia, trup din trupul chinuit al Moldovei lui Stefan cel Mare, a sfărmat porțile temniței și a eșit din întunec la soarele binecuvântat al libertății. Noi, Românii din toate părțile, privim cu bucurie la minunea învierii sale, a scumpei Basarabii, ca la o insulă de lumină, în care resar isvoarele cu apa vie a speranțelor neamului nostru. Binecuvântată fie această zi mare a poporului român și fie ca tot prin ea să sărbătorim unirea neamului întreg!

Cu această ocazie au avut loc mari serbări la Chișinău, începând cu serviciul religios la Mitropolie, oficiat de însuși prelatul rusesc, care într'un discurs avântat salută oștirea română, care a adus pacea, și a înălțat rugăciuni pentru măritul rege Ferdinand I, pentru Prințul Carol și pentru întreaga Dinastie a României. În acest timp în curtea Mitropoliei erau înșirate batalioanele de infanterie, cavalerie și tunurile noastre, erau ostașii noștri, căliți în atâtea lupte grele, cari s'au bătut în toate colțurile Românismului, toți având înfățișarea serioasă și marșială. După sfârșitul slujbei din Biserică, afară, în sunetul puternic al clopotelor și al muzicilor militare, cari intonează imnul regal, generalul Broșteanu trece în revistă șirurile eroilor dela Oituz. Mărăști și Mărășești. Soldații moldoveni ai Basarabiei salută și ei cu glasul și cu muzica lor pe Regele României, iar pe deasupra mulțimii trec aeroplanelle, salutând din limpezimea cerului prima serbare românească de pe pământul Basarabiei. La Cazino să primesc felicitările și să țin cuvântări calde pentru prosperitatea Republicii Basarabiei; iar muzica afară intonează *hora unirii*, în care să prind frați din Basarabia, din România, din Bucovina și din Ardeal, cu o însuflețire cu neputință de descris. Sara, cei mai buni actori ai noștri au jucat în teatrul orașului *Fântâna Blanduziei*, pe care publicul basarabian a ascultat-o cu lacrimi de fericire, deschizându-să pentru prima oară în mințile fraților noștri comorile frumuseței limbii românești. În ziua următoare s'a jucat *Răzvan și Vidra*, piesa marelui basarabian Hășdeu, care cu versurile armonioase în cari vibrează sufletul românesc a cucerit pe deplin publicul, care nu mai încetă cu aplauzele și ovațiunile. Afară de acestea, în zilele de 24 și 25 Ianuarie, s'au ținut sezători literare de unii din scriitorii noștri, în frunte cu M.

Sadoveanu, cari au cetit cele mai alese din operele lor, precum și din alți autori de seamă, din Ion Creangă, etc., și cari au făcut o adâncă impresiune asupra fraților noștri basarebeni.

26 Ian./18 Febr. 1918.

Cabinetul Republicii Basarabiei s'a constituit astfel: Dr. *Daniil Ciugureanu*, președinte și director la externe; *Gh. Savencu*, la justiție; *V. G. Cristea*, la interne; Colonelul *Brăescu*, la rășboiu; *Th. Ioncu*, la finanțe; *N. Codreanu*, la căile de comunicație, poștă și telegraf; *P. V. Erhan*, la învățământ.

O radiogramă din Chiev ne comunică că Moghilev, sediul comandamentului suprem al armatei ruse, a fost ocupat de Polonezi, iar *Crilenco*, generalisimul armatei ruse, a fost arestat împreună cu tot statul său major.

27 Ian./9 Febr. 1918.

În numărul 325 al ziarului *România* am cetit *Hora anului 1918* de P. B. Această frumoasă și înălțătoare horă sună așa:

Floriceică, floare albastră
Floare-i România noastră!
Oricât e de mititică
Tot e mândră și voinică,
Și de dușmani n'are frică!

Dușmanii s'au strâns deodată
Imprejurul nostru, roată,
Roată ei, și roată noi, —
De-o fi pace ori rășboiu —
Să-i împingem înapoi!

Azi vrăjmașii să strâng roată
Imprejuru-i, toți deodată.
Dar oricât ne'nchid vârtos,
Noi vedem ce-i mai frumos:
Cerule sus, — pământul jos!

Vino'n horă, frate, hail!
Dela Ștefan la Mihaiu
Vin cu românimea toată,
Basarabie uitată,
Ori acum, ori niciodată!

Sus e'mpărăție-albastră,
Jos e țărișoara noastră!
Sus e Dumnezeu cel bun,
Jos e neamul cel străbun,
Și pe tot am să-l rășbun!

Hai cu noi în horă, Vină!
Dulcea noastră Bucovină!
Scris e ca din Răsărit,
Neamul care-a pribegit,
Să pornească la 'ntregit!

Dumnezeu așa a vrut:
Să ne strângem toți la Prut,
Ca prin sânge și prin foc,
Să ne facem alt noroc.
Să fim frații la un loc!

Hai din Dunăre la Mures
Până sus la Maramures
Și din Nistru pân' la Tisa,
Până unde plânsu-ni-s'a,
Să cuprindem cât ni-i scrisa!

Hai să ne unim Români,
Ca să fim în veci stăpâni
Pe-ale noastre vechi hotăre,
Și să spunem fiecare:
Ura! România Mare!

28 Ian./10 Febr. 1918.

Astăzi am primit prima scrisoare din teritoriul ocupat, din Buzău, prin Divizia noastră a 5-a, dela d. *Gheorghe Antonescu*, economul spitalului I. C. Brătianu, al cărui medic primar am fost până în ajunul mobilizării. Scrisoarea are data de 10 Ianuarie stil nou 1918, adică tocmai de o lună, și merită s'o transcriu aci: „Cu mare mulțumire profităm de voia ce ni să dă de a scrie în Moldova, ca să vă trimitem și dela noi un mic semn de viață. Pe aci au circulat diferite versiuni, că ați fost bolnav de tifus exantematic, că ați murit chiar, dar noi nu credem nimic și avem credință că bunul Dumnezeu vă va aduce tot sănătos. Cărțile *) și celelalte lucruri lăsate la noi sunt în bună stare. Eu sunt foarte ocupat și fac serviciul la Spitalul Gârlași, căci spitalul nostru nu mai există. D. Dr. Maior *Ștefănescu*, locțiitorul d-voastre, a murit de tifus exantematic; s'a făcut datoria până la sfârșit pentru Patrie. D. Dr. Emil Bianu dela Mizil, cu toată familia să află bine. Noi suntem deasemenea cu toții bine. Vă dorim sănătate și voie bună“. Această scrisoare a venit în plic *deschis*, fără mărci și fără sigiliu postal, iar adresa este scrisă în nemțește astfel: An Herrn Oberstabsarzt Dr. Vasile Bianu, Korpsarzt des 5 Armeekorps, Moldau.

Nu pot descrie bucuria și plăcerea cu care am cetit această întâie scrisoare, primită după un an și două luni de pribegie, din scumpul pământ al României noastre robite; mult m'a înveselit știrea că *Dicționarul* meu a scăpat întreg așa cum l'am lăsat. M'a întristat însă mult vestea că nu mai există Spitalul, la care funcționam și care în mare parte eră opera mea, căci mulțumită numai stăruințelor fără preget am reușit să se clădească așa măreț și să se inaugureze în primăvara anului 1896; desigur că spitalul a căzut sdrobot de bombele dușmane la ocuparea Buzăului și unde Rușii au opus oarecare rezistență **). Am reprodus adresa așa cum este pe plic, ca să se vadă de câtă libertate să bucură frații noștri sub ocârmuirea nemțească. Iar dacă li s'a dat voie să trimită scrisori în *Moldau*, sunt sigur că dușmanii au făcut'o cu un anumit scop . . .

29 Ian./11 Febr. 1918.

În urma ultimatului dat de Puterile Centrale, guvernul Brătianu s'a retras și în locul lui a venit un nou minister compus din: Generalul *Al. Averescu*, președinte al consiliului și ministru ad-interim la externe; *Mateiu Cantacuzino*, la culte și instrucțiune publică; General *C. Iancovescu*, la războiu; *I. Luca Niculescu*, la industrie și comerț; *Fotin Enescu*, la finanțe; *C. Sărățeanu*, la

*) *Dicționarul sănătății* (2000 exemplare).

**) Spitalul n'a fost distrus cu totul; o singură bombă a căzut pe aripa dreaptă, pătrunzând prin coperiș și tavan în salonul bărbaților și omorând numai doi bolnavi.

interne; *C. Argetoianu*, la justiție; General *Culcer*, la lucrări publice; *C. Garoflid*, la agricultură și domenii.

Acest minister este de tranziție, un minister al *păcii*, pe care trebuie s'o primim așa cum să va putea, mai ales că pacea cu *Republica Ucrainiană* s'a încheiat, și această republică fiind acum cu totul independentă de Rusia, a primit și clauza impusă de Puterile centrale de a nu permite să treacă prin teritoriul ei nici un transport de munițiuni și de alimente pentru noi. Prin această pace suntem cu totul izolați de Aliții noștri și în acest mod suntem siliți să primim pacea care ni s'a impune, o *pace forțată*, care nu poate să dureze decât până la *pacea generală*, care avem nădejdea că o să vină încurând, așa după cum o dorim noi; o pace dictată de Aliții noștri, prin care o să fim recompensați de toate sacrificiile făcute în acest războiu, sacrificii cu mult mai mari decât să cereau din partea noastră. Avem ferma credință că Anglia și Franța, precum și Statele-Unite, nu ne vor uita când vor dicta condițiunile păcii generale și drept recompensă ne vor da țările locuite de frații noștri subjugăți, realizându-ne *idealul nostru național!*

31 Ian./13 Febr. 1918.

La Brest-Litowsk, președintele delegației rusești a declarat că Rusia, renunțând la semnarea unei convenții de pace formală, declară terminată starea de războiu cu Germania, Austro-Ungaria, Turcia și Bulgaria, dând în același timp ordin pentru completa demobilizare a forțelor de luptă rusești de pe toate fronturile. Trotzky a declarat că discuțiunile ulterioare ce vor decurge din această situație, între Puterile centrale și Rusia, cu privire la reluarea raporturilor diplomatice, consulare, juridice și economice, vor fi urmate printr'un schimb de vederi directe între guvernele respective și de către Comisiunile Puterilor centrale care s'a aflat în Petrograd. Cu aceasta *pacea ruso-germană* s'a poate considera ca încheiată. Pe de altă parte s'a încheiat și pacea separată între Puterile centrale și *Ucraina*, al cărei tratat cuprinde articole, printre cari s'a prevede imediată începere a evacuării teritoriilor ocupate, reluarea raporturilor diplomatice și consulare, renunțarea la despăgubirea cheltuelilor de războiu, punerea în libertate a prizonierilor și imediată reluare a raporturilor economice.

1/14 Febr. 1918.

Valorosul ziar *România* își sărbătorește prima aniversară, publicând un număr festiv (332) și având în frunte înțeleptele cuvinte ale bunei noastre regine MARIA, pe care le reproduc și eu aci: „*Gândurile au aripi*. Ele zboară în lume fără să fie văzute, ducând cu dănselle putința binelui și a răului. Cei care le zămislesc, și mai mult cei cari le aștern pe hârtie, trebuie să aibă grije de sămânța pe care o seamănă și o împrăstie. Un gând frumos poate să fie ca o biserică în care omul își oglindește sufletul.

iar gândul rău este neghina care înăbușe grâul cel mai curat și mai rodnic. *Gândurile au aripi*, — de aceea să fim cu grije pentru gândurile trimise în lume, mai ales când soarta își coboară umbra ei asupra viitorului nostru și asupra onoarei unei țări, care s'a ridicat la culme înaltă prin credința, prin jertfa, prin suferința și prin idealul care a trimis-o în luptă. Măreția unui popor nu stă numai în ceasul biruinții, ci mai ales în puterea lui de a suferi. De aceea gândurile fiecăruia trebuie să fie ca stâncile cu care clădești o fortăreață împrejurul onoarei patriei, o fortăreață atât de tare încât generațiile care vor veni să se simtă sigure între zidurile ridicate pe morminte, — pe mormintele acelor care și-au dat viața pentru un ideal, ziduri cimentate de sângele vitejilor și de lacrimile celor cari îi plâng... *Gândurile au aripi*, — de aceea ia aminte la gândurile pe cari le trimiți în lume...“

Aceste sunt cuvintele cu adânc înțeles, vrednice de pătruns în sufletul fiecărui Român, scrise de „Regina noastră care, zice d. *Delavrancea*, este bună ca pâinea caldă, — generoasă ca o ploaie recoroitoare după o lungă secetă, — bălană și frumoasă ca Maria Magdalena, — bravă ca un cavaler medieval. Ea îndeamnă pe bărbați să păzească demnitatea și cinstea neamului. Ea, din instinct, să identifice cu trecutul nostru de dureri, de visuri și de speranțe. De va isbuti, o bună parte de laudă Ei îi să cuvine, iar de nu... vina nu va fi a Ei, ci a acelor cari n'au fost năcuți să ne pătrundă și să ne înțeleagă...“

2/15 Febr. 1918.

Intr'un număr al marelui ziar american *Plain Dealer* s'a publicat acest frumos articol cu privire la țara noastră: „Chiar și acuma lumea apreciază puțin măreția victoriei României din August, care a ruinat planurile, cu atâta îngrijire pregătite ale lui Mackensen de a invadă Rusia de sud. Zi de zi armata română a întâmpinat și respins asalturile în masă ale trupelor alese germane. Cea mai intensivă pregătire de artilerie nu a fost în stare să dea Germanilor o deschizătură în șirul bravilor soldați, cari luptau în prezența îndrășnetului lor rege. Românii au suferit din greu, dar nu așa greu ca Germanii. Diviziuni întregi germane au fost aproape nimicite. În rezultatele ei imediate, victoria română a fost cea mai importantă luptă în vara anului 1917, și probabil că istoria o va încreștă ca una din cele mai feroase lupte ale războiului. Așa dar este clar că armata română a beneficiat de lecțiunile războiului. Astăzi, forțele generalului Averescu sunt cu totul deosebite de regimentele neglijente care, în 1916, au mers în marșuri așa de vesele la triumful trecător din Transilvania. Dar, dacă armata română s'a schimbat pe urma războiului, atunci tot așa s'a schimbat și Statul român în urma lecțiilor marelui conflict. Înainte de războiu, România, de fapt, era o oligarhie. În decursul unui an, Parlamentul român, cu liberul

consimțământ al conservatorilor și al proprietarilor privilegiați de pământuri, a votat reforma legii electorale, care transmite puterea politică dela clasele de sus și mijlocii în mâna maselor poporului. Legislațiunea agrară a dat sute de mii de hectare de pământ pe mâna țăranilor. România, înrolată în cauza democrației, a văzut trebuința de a să democratiză. Un exemplu mai frumos de altruism nobil și unitate națională foarte rar a fost notat. Lipsită de două treimi din teritorul ei și stând la Siret cu spatele către părete, România de azi este națiunea cea mai inspiratoare din Europa. Ca și Franța la Verdun, așa și România la Siret a rostit cuvântul final: *De aici încolo ei nu trebuie să treacă!* Puternica Franță bine a făcut. Mica Românie, cu rănille anului 1916 încă nevindecate și stând singură împotriva Germaniei puternice, iarăși bine a făcut. Ea a făcut bine pe câmpul de războiu, unde mii din fiii ei cei mai buni au dat viața lor pentru libertate, într'un timp când Rușii, înnebuniți de libertate erau lași și o luau la fugă. Și ea a făcut bine întemeind adevărata libertate, în cadrele regatului ei, prin a recunoaște egalitatea fundamentală a omenirii pe care fiii ei așa de splendid au stabilit-o în linie de luptă. Acolo nu mai este un *dacă* în prețuirea civilizației României, America n'a putut avea un aliat mai prețios."

3/16 Febr. 1918.

Ziarele franceze constată că „Regele României apelând la generalul Averescu, i-a încredințat sarcina de a salvardă cu orice preț, în actuala criză, interesele vitale și demnitatea țării. Caracterul generalului Averescu este o garanție că hotărârile sale vor fi inspirate numai de cel mai pur patriotism.

La întrunirea parlamentarilor, convocată de noul guvern, generalul Averescu, președintele consiliului, a declarat că actualul guvern continuă aceeași politică externă ca și trecutul cabinet. El cere concursul parlamentului și al tuturor Românilor în scopul superior ca țara să iasă cât mai bine din împrejurările foarte grele de astăzi, și pentru aceasta va căuta să fie în cât mai permanent contact cu adunările legiuitoare. D. Ion Brătianu, în numele liberalilor, a asigurat noul guvern de tot concursul majorităților, și cum dânsul este autorizat să reprezinte aceste majorități, cere ca d. prim-ministru să-l pună în curent cu chestiunile cari nu pot suferi o prea lungă discuție fără pagubă. El speră că sforțările tuturor vor concura spre binele României.

4/17 Febr. 1918.

D. Wilson, președintele Statelor-Unite a vorbit din nou lumii. Cu acea înălțare de gândire, care caracteriză oratoria acestui mare om, el a pus în evidență noile principii călăuzitoare ale politicii viitoare a popoarelor. Principiile aceste, îsvorâte din conștiința publică universală, au fost numite cu drept cuvânt *legi*, adecă formule cari să împun prin adevărurile generale pe cari le conțin. Iată cari sunt principiile de pace ale Președintelui Wilson:

1. Fiecare parte a hotărârii finale să fie în deplină concordanță cu condițiile impuse de dreptate, în fiecare caz special, sub rezerva dispozițiilor particulare care pot asigura o pace permanentă. — 2. Popoarele și provinciile să înceteze de a mai fi la discreția guvernelor ca un simplu zălog mobil, punându-se capăt jocului, discreditat astăzi, al echilibrului de puteri. — 3. Să nu să facă nici o regulamentare teritorială, care să nu răspundă intereselor populației interesate și care ar fi numai o simplă învoială între două state rivale. — 4. Fiecare naționalitate să-și vadă aspirațiile ei realizate în cea mai mare măsură posibilă, așa încât să să evite cauzele de discordie și de antagonism din care ar rezultă noi primejdii pentru pacea Europei. „Bazându-ne pe aceste condițiuni, zice d. Wilson, noi putem negocia o pace generală. Atâta timp cât nu vom ajunge aci, noi nu vom avea altă alternativă decât de a merge până la capăt.”

Acesta este mărețul și mândrul răspuns al Statelor-Unite la condițiile de pace enunțate de Hertling și Cernin, și prin acel răspuns așa de hotărît să întărește și credința noastră în realizarea idealului nostru național, cu toate nenorocirile prin cari am trecut și vom mai trece! Aliații noștri la pacea generală nu vor recunoaște nici unul din aranjamentele impuse prin violență și viclenie, cari ar pretinde să reguleze statutul Europei orientale în mod izolat.

7/20 Febr. 1918.

În declarația sa din ultima ședință a tratativelor de pace dela Brest-Litovsk, Trozky a proclamat încetarea stării de războiu între Rusia cu Puterile centrale, a ordonat demobilizarea armatei întregi, dar a refuzat să semneze un tratat de pace. El a refuzat în același timp să ia parte la ședința plenară propusă, în care trebuia să îi să comunice hotărârile Puterilor centrale și a rîpt negocierile. Prin această declarație unilaterală din partea Rusiei, starea de războiu n'a fost înlăturată, nici pacea restabilită. Astfel fiind, Germanii să consideră liberi în acțiunea lor și expirând armistițiul au început ofensiva pe frontul de nord; trupele lor au înaintat spre Dunaburg. Trupele austro-ungare, având frontul pe noua graniță a Ucrainei, cu care s'a încheiat pacea, stau deocamdată pe loc.

S/21 Febr. 1918.

Republica Moldovenească a Basarabiei declarându-se cu totul independentă de Republica Rusă, directorii cari compun cabinetul ce stă în fruntea administrației s'au luat titlul de *miniștri*. Personalul va adăuga la uniformă un semn distinctiv moldovenesc.

Din Paris să anunță moartea lui *Constantin I. Istrati*, doctor în medicină și doctor în chimie, profesor la Universitatea din București, membru și fost președinte al Academiei Române, fost în mai multe rânduri ministru. Doctorul Istrati era o figură bine cunoscută, cu mare putere și dorință de muncă și cu neclintită

credință în idealul național, toate întrupate într'o înfățișare impunătoare. A fost unul din cei mai entuziaști partizani ai răsbolului României Mari, lucrând din toate puterile la intrarea noastră în acțiune alături de Înțelegere, având credința că numai astfel vom ajunge la îndeplinirea idealului nostru național. Cu câtă durere de inimă să va fi stâns viața-i rodnică, văzându-să în ultimele clipe în pământ străin, iar neamul lui svârcolindu-să în durerile nesiguranței de mâne! Păcat mare că n'a putut trăi cel puțin câteva momente în România Mare!

9/22 Febr. 1918.

Studentimea basarabiană, care luptă cu hotărâre pentru drepturile poporului român, a publicat apelul următor, în care să oglindesc cele mai frumoase și mai curate simțeminte naționale: „Basarabia noastră este țară românească întocmai ca și celelalte țări de peste Prut, locuite de frații noștri. De 106 ani ea a fost ruptă dela sânul mamei noastre, Moldova, și dată pe mâna străinilor, cari ne-au asuprit și ne-au batjocorit cum au vrut, luându-ne orice drept la viață națională și omenească. Noi, sub stăpânirea rusească, n'am avut școală, n'am avut biserică, n'am avut limbă, n'am avut nimic din ce-i trebuie unui popor ca să poată înainta. Pământurile ni s'au luat de străini colonizați aici, drepturile avute în vechia Moldovă ni-au fost răpitate rând pe rând de veneticii așezați printre noi. Din poporul băstinaș ce am fost am ajuns *cap de bou*,* luați în răs de toți, chiar în casa și în țara noastră. Așa de bine au știut străinii să ne disjuge de noi înșine și de frații noștri, încât mulți moldoveni s'au lăpădat de neam și au ajuns să-i socotească dușmani *pe însuși frații noștri români...* *An ajuns să nu ne mai cunoaștem frații și să punem nădejdea în străini.* Noi, studenții români din Basarabia, dându-ne seamă de starea dureroasă de lucruri dela noi și voind să lucrăm pentru îndreptarea ei, ne-am hotărât să pornim lupta împotriva a tot ce a fost și este rău în viața noastră națională. *Noi socotim că mântuirea neamului nostru este numai în unirea tuturor țărilor noastre într'o singură țară. Dela străini nu mai așteptăm nimic; toată nădejdea ne-o punem în viața la un loc cu toți frații noștri români.* Nu ne trebuie Rusie federativă, căci Rusia nu ne-a fost în curs de 106 ani decât întunecime și robie, iar în vremurile de slobozenie de acum nu ne-au dat decât anarhie; *noi vrem o Românie a tuturor Românilor.* Suntem fericiți că la olaltă cu frații noștri din Transilvania, Bucovina, România, Serbia și Macedonia, în jurul gazetei *România Nouă*, putem lucra pentru așezarea unei țări a noastre tuturor. La lupta sfântă pe care o începem noi acum chemăm pe toți frații noștri basarabieni. Veniți fraților cu toții să facem o țară nouă și mare a tuturor celor de un sânge cu noi. Nicăiri nu ne va fi mai bine ca în această țară. Blestemat să fie

* Poreclă batjocoritoare pe care o dau Rușii fraților noștri din Basarabia.

acela care ne va împedeca în lupta noastră. Să știe toți dușmanii neamului nostru, fie ei străini, fie din mijlocul nostru, că noi tinerimea din Basarabia nu ne vom da îndărăt dela nici o pedecă care ne va sta în calea îndeplinirii sfintei cauze a *unirii tuturor Românilor*. Vom spulberă spusele mincinoase ale răuvoitorilor neamului nostru cumcă nu suntem democrați și progresiști. Din programul nostru să va vedea lămurit dacă suntem noi reacționari, sau acei cari ne învinuesc. Gândurile ne sunt curate ca și sufletele noastre tinere pline de iubire de neam și de dorințele cele mai bune de a-i aduce fericire. Să ne ajute Dumnezeu după gândul nostru cel bun!" *Comitetul central al studenților români din Basarabia.*

10/23 Febr. 1918

Noua ofensivă germană în contra Rusiei continuă. Armatele nemțești înaintează fără a întâmpina rezistență, fac prizonieri și capturează mare pradă de războiu. Astfel în drumul spre Rovno și la ocuparea acestui oraș au pus mâna pe: un general comandant, mai mulți comandanți de divizie, 425 ofițeri, 8700 soldați, 1353 tunuri, o mulțime de vehicule, trenuri cu alimente și alt material de războiu. În sus de Riga deasemenea înaintează cu acelaș câștig. Amenințați de această nouă ispravă nemțească, consiliul comisarilor naționali (ministri) din Petrograd au dat o radiogramă guvernului german prin care declară că consimt la semnarea păcii în condițiunile propuse de Puterile centrale la Brest-Litovsk, iar răspunsul la condițiunile de amănunt puse de guvernul german va fi dat grabnic.

11/24 Febr. 1918.

Având în vedere marele rol pe care îl au Statele-Unite din America în politica mondială și cum România nu avea nici un reprezentant oficial acolo, guvernul nostru a numit ca ministru plenipotențiar la Washington pe d. *Dr. C. Angelescu*; cu misiunea de a face o mare propagandă în Apus, acărei lipsă era foarte simțită, și de a apăra interesele românești în țările aliate.

Ajungând în Statele-Unite prima grijă a d-lui ministru Angelescu a fost de a face să fie cunoscute drepturile țării noastre și justele ei revendicări. Această campanie de propagandă acolo eră foarte necesară din cauză că, România, neavând până atunci nici un reprezentant, n'a făcut nici o propagandă, așa că Bulgarii, Ungurii și Austriacii, prin acțiunea lor neadormită, făcuseră țării noastre o situațiune imposibilă. Acestia au răspândit cu profușiune tot felul de minciuni și au prezentat România sub un aspect foarte neprielnic neamului nostru. Este de ajuns să spun că ziarele ilustrate din America reprezentau România în chipul unei femei, care cu o mână introdusă în buzunarul unui Bulgar îi fură Dobrogea, iar cu cealaltă mână vârâtă în buzunarul unui Ungur îi fură Ardealul.

În astfel de condițiuni, cât să poate de dificile, d. ministru

Angelescu a început o propagandă sistematică prin presa din Statele-Unite, arătând marile sacrificii făcute de țara noastră pentru triumful dreptății și al civilizațiunii, precum și prin numeroase conferințe ținute în Palatul asociațiunii presei. În aceste conferințe d-*sa*, ajutat fiind și de vajnicul român Părintele *Lucaci*, de prof. *Paul Negulescu*, de *Gogu Negulescu*, de d. *Stoica* și alții, a arătat în toate amănuntele suferințele armatei și ale poporului român, decimați de foame, de frig și de tifus exantematic, a inzistat asupra marelui sprijin dat Aliatilor, prin întrarea României în războiu, și a pus în evidență dorința fierbinte a întregului popor românesc de a să uni într'un singur Stat național.

Mulțumita acestei propagande aproape întreagă presa din Statele-Unite ș'a schimbat atitudinea, făcând cauză comună din dreptele noastre revendicări și începând o campania viie pentru apărarea intereselor românești.

Această campanie a ținut cu deosebită intensitate în tot timpul cât a stat d. ministru Angelescu în America, fiind susținută din toate puterile și mereu alimentată prin conferințe făcute în diferite orașe.

La Chicago s'a ținut o conferință în „Auditorium”, cea mai mare sală de acolo, fiind de față peste 6000 de oameni, în care d. ministru Angelescu împreună cu profesorul *Wels* și cu alți oratori americani, dintre cari unii foști pe frontul românesc, au arătat suferințele prin care a trecut poporul nostru în decursul veacurilor; unilintele și nedreptățile săvârșite asupra Românilor din Ardeal de către Unguri; cauza sfântă pentru care luptă România și să jertfește, cerând cu inzistență sprijinul mării și nobilei națiuni americane pentru aducerea la îndeplinire a justelor revendicări ale poporului român de pretutindeni.

La Indiana-Arbor, la Jungstown și în alte orașe s'a dus aceeaș campanie, care a contribuit în măsură mare la cunoașterea dreptății cauzei noastre de către poporul american, care ne cunoștea așa de puțin.

În Jungstown s'a petrecut un mare eveniment sub impulsivitatea d-lui ministru Angelescu, a d-lui *Stoica* și a părintelui *Podea*, protopopolul Românilor ortodoxi din Statele-Unite, unde s'au adunat mai multe mii de Români, cu preoții și reprezentanții celor 22 de parohii ortodoxe, și au făcut un jurământ solemn consemnat într'un *act*, prin care declară că, atâta timp cât Transilvania va fi sub stăpânirea ungurească, ei nu mai recunosc jurisdicțiunea Mitropoliei din Sibiu și să alătură de biserica ortodoxă din vechiul regat, punându-să sub jurisdicțiunea Mitropoliei Ungro-Vlahiei din București.

Această declarație, pe care o reproduc și eu aci în întregime, a fost semnată de toți preoții și de către toți reprezentanții laici ai acelor 22 parohii ortodoxe, și înaintată într'un exemplar și autorităților superioare americane, contribuind și ea în măsură

destul de mare la susținerea intereselor românești de către reprezentanții Statelor-Unite.

Iată pe scurt care a fost activitatea de mare preț a d-lui ministru Angelescu în America, care s'a desfășurat în toate direcțiunile, atât pentru cunoașterea cât și pentru satisfacerea dreptelor noastre revendicări.

*Hrisov de Inchinare și supunere *)*

a Românilor Ortodocși din Statele-Unite de Americi de Nord către Sfânta Metropolie a Ungro-Vlachiei.

Noi mai jos iscăliții preoți și Mireni, trimișii și împuterniciții Poporului și Bisericii Române Ortodoxe din Statele-Unite ale Americi de Nord, întruniți în Sobor Obștesc, pătrunși de simțământul dreptății și al dragostei de Neam;

socotind că toți suntem din ținuturile Românești robite de Unguri, cari vreme de zece veacuri nu numai ne-au răpit toată agoniseala noastră câștigată cu grea trudă, ci pururea s'au năzuit să stârpească Lîmba, Credința și Datinile noastre Românești moștenite din Moși-Strămoși;

socotind, că din fața prigonirilor stăpânirii Ungurești adevărații noștri Luminători și Înainte-Mergători au fost siliți să-și caute scăparea în binecuvântatul Regat Românesc, iar noi, poporul muncitor, sărac și necăjit să venim peste țări și peste mări în acest dulce Pământ al Libertății;

socotind că în toate zilele amarei noastre Vieți gândurile ni să îndreptau cu adâncă dragoste și neclintită nădejde spre liberul Regat al României, de unde așteptăm cu toții desrobirea Neamului nostru ajuns sub oblăduiri streine și dușmane;

socotind că pe limanul unde ne aflăm în aceste zile de dure-roasă încercare cu munca brațelor noastre am ridicat noi Lăcașuri Sfinte întru Slava lui Dumnezeu și pentru izbăvirea Sufletului nostru Creștinesc și Românesc, și că aceste Lăcașuri au stat până în ziua de astăzi în strânsă legătură de supunere cu Metropolia Ortodoxă Română din Ungaria și Transilvania;

socotind că Ocârmuirea Ungurească, potrivit planurilor sale de zdrobire a Neamului Românesc încăput pe mâna ei, a schimbat din temelie menirea acestei Metropolii și a întregii Biserici Românești din Ungaria și Transilvania, prefăcându-o dintr'un așezământ de Cultură și Viață Creștinească într'onealtă de apăsare și chinuire;

fiind convinși că prin legătura, ce ar avea Biserica noastră din Statele-Unite cu sus pomenita Metropolie, Ocârmuirea Ungurească și-ar întinde asupra noastră și aici mâna sa aducătoare de stricăciune și pierzare;

știind că în zilele de amară robie ale Neamului nostru de pe Plaiurile Ardelene și Ungurene Sfânta Metropolie a Ungro-

*) Reprodus întocmai după original, cu aceeași ortografie și punctuație.

Vlachiei ne-a apărat și povățuit trimițându-ne vrednici Duhovnici și Arhieri, singurii conducători ai Poporului nostru de pe acele vremuri;

pentru deplina asigurare a Drepturilor noastre Bisericești, a Credinței, Limbei și Datinilor pe cari Străbunii le-au apărat cu cinste dealungul veacurilor, din al nostru cel mai curat îndemn și fără nici o silă din nici o parte,

hotărâm,

că nimeni dintre noi, fiii Bisericii Române Ortodoxe din America, nici Preot nici Mirean, de astăzi înainte să nu mai fie supus și nici să mai aibă nici un soi de legătură cu Metropolia Română Ortodoxă din Ungaria și Transilvania; legăturile ce au fost, să să rupă și numai atunci să fie statornicite iarăși, când Transilvania și Ținuturile Românești din Ungaria vor fi desrobite, făcând parte din Regatul Liber al României;

întemeiem aici pe pământul acestei Țări a Libertății o Episcopie Românească de Legea Noastră a Răsăritului, care de acum întotdeauna va purta numele de „Episcopia Română Ortodoxă din Statele-Unite ale Americii de Nord”;

supunem această Episcopie Sfintei Metropolii a Ungro-Vlachiei, având să urmeze toate cele ce crede, mărturisește și hotărăște această Sfântă Metropolie, care singură va avea de acum încolo dreptul de a da îndrumări întru chivernisirea Bisericii noastre.

Tot odată ne ținem datori în fața lui Dumnezeu și înaintea oamenilor, să spunem cu toată tăria, că prin acest cuvânt al nostru să rostesc nu numai cele una sută cincizeci de mii de Români Ortodocși din Statele-Unite, ci și milioanele de frați rămași sub stăpânirea Ungurească, al căror glas a fost întotdeauna și este astăzi mai mult decât oricând înăbușit de silnicii și prigoane și cu cari împreună de veacuri întregi ne-am străduit și ne-am jertfit pentru unirea întru Libertate cu Regatul Românesc.

Am făcut și iscălit acest Hrisov, întărindu-l cu Jurământul nostru, în orașul Youngstown din Statul Ohio, astăzi în a Douăzeci și Patra Zi a lunii Fevruarie, Anul dela Nașterea Domnului și Mântuitorului Nostru Una Mie Nouă Sute și Optsprezece, după socoteala Sfintei Noastre Biserici a Răsăritului, și al Una Sută Patruzeci și Doilea an al Independenței Statelor-Unite din America de Nord.

Așa să ne ajute Dumnezeu acum și în ceasul morții noastre, Amin.

Ioan Podea, adm. prot., Elie Pop preot, Nicolau Closițe preot, Cornel Fățuțiu preot, Octavian Mureșan preot, Teofil Roșca preot, Romul B. Doctor preot, Aurel Reu preot, Simion Mihălțian preot, Solomon Duma preot, Iuliu Holdea preot, Iosif Roman, Ioan Popa, Ioan I. Herupu, preot Irimia Delea, Ilie Știrbețiu, Victor Berteau, Nic. Savu, Andreiu Ghetia curator, Nicolae Opincaru,

Avram Becoiu, Iuon Râmnicianu, Iova Onciu, Mihailă Crăciun, Zacharie Oprea, Vasile V. Luca, Andronic Porta, Ilarion Morariu, Ioan Rosiala, Gavril G. Giurgiu, Iacob G. Popa, Simion Grama, Ioan Cohina, Victor Andreiu, Nicolae Burdach, Nicolae Dobrota, Nicolaie G. Lăpădat, Moise Ballea, Petru Cucu, Pavel Crăciun, Ioan Baba, Nicolae Nemeș, Teodor Baba, Nicolae Boeriu, Ioan G. Radu, Bucur Neagoie, George N. Lascu, Ioan L. Tecșa, Valeriu Cutean, Ilie Moga, Teodor Moroiu, Pavel Imbrone, Ștefan Stoica, Nicolae Bârsan, Nicolae Rațu, Avram Iosa, George Giura, Pantilimon Chima, Costache Belba, Dr. C. A. Patrajo, Ilarian Inalaci, Ninu Nanciu, Nicolaie Băișan, Petru Rus, Iordan Cosma, Spiridon Gavrilă, Gheorghe Bălan, Filaret Gheorghiu, Simion Lupșa.

12/25 Febr. 1918.

Președinții Corpurilor legiuitoare ale României la telegrama Sfatului Țării din Basarabia, au dat următorul răspuns: „Adânc mișcați de cuvintele călduroase cu care parlamentul Republicii Moldovenesti salută reînceperea lucrărilor Parlamentului Român, membri Senatului și ai Adunării Deputaților ne dau plăcuta însărcinare de a vă trimite prinosul lor de simțeminte, de mulțumire și de dragoste. O îndeplinim cu atât mai multă bucurie, cu cât prin însemnatele schimbări în treaba pământului și alegerilor, săvârșite de așezămintele noastre legiuitoare în sesiunea lor cea de pe urmă și însuflețite de cel mai larg duh democratic, s'a putut vedea cât de mare este rudenia de gânduri și simțeminte, care ne apropie unii de alții. În vremile grele prin care trecem cu toții, este o mare mângâiere pentru poporul român că a putut să răspundă la chemarea Sfatului Țării și să puie ostile sale în slujba tinerii Republici Moldovenesti pentru apărarea ordinii înlăuntru ei și a vieții sale de republică nouă și neatârnată. Nădăjduim că aceste legături de frățescă prietinie între două țări de aceeași viță, vor ajuta să întărească din ce în ce mai mult legăturile sufletești, care n'au încetat nici odată să ființeze între noi.”

13/26 Febr. 1918.

Guvernul nostru ținând seamă de realitatea faptelor și de situațiunea creată pe frontul oriental s'a hotărât să înceapă tratativele de pace cu dușmanii noștri. Dar, guvernul nu să va angajă pe această cale, decât având siguranța că negocierile vor putea fi duse pe baze acceptabile sub toate raporturile. Intru cât privește svonurile răspândite cu privire la acceptarea unei păci cu orice preț, ele sunt lipsite de orice bază. De altfel nimeni nu poate să creadă că Germania va fi lăsată să rezolve singură chestiunile politice și teritoriale din orientul european, în disprețul dreptății și al principiilor generale, cari au triumfat în lumea întreagă, cum este de exemplu dreptul națiunilor de a dispune singure de soarta lor. Tratatul de pace pe care vom fi siliți

să-l primim acum, precum și tratatul de pace cu Ucraina și toate tratatele pe cari le vor mai încheia Puterile centrale în răsărit nu vor putea dăinui decât până la *pacea generală*, când toate să vor revizui sau nimici. Chestiunile internaționale ridicate de rășboiul general formează un complex indivizibil și rezolvirea lor să va face numai în Conferința generală a păcii. Este sigur astăzi că nu Imperiile centrale vor eși triumfătoare din rășboi și prin urmare tot așa de sigur este că și tratatele pe cari le împun acum vor fi revizuite la pacea generală conform principiilor de dreptate pentru cari a luptat Înțelegerea victorioasă.

14/27 Febr. 1918.

Astăzi am fost luat de către bunul meu pretin, Colonelul *Paul Miciora*, comandantul regimentului 8 obuziere grele, cantonat în frumosul sat *Rădășeni* (Vezi însemnările zilei: 27 Iun./10 Iul. 1917), și ospătat de prânz în locuința sa provizorie, în frumoasa casă a preotului *Miron Teodosiu*, cu care ocazie gentila sa doamnă a căutat ca prin abundența, gustul și variația mâncărilor să ne facă să credem că nu mai suntem în stare de rășboi. Regimentul ocupă întreg satul. El să compune din 41 ofițeri, 945 soldați, 5 baterii de câte 4 obuziere și 1012 cai. Obuzierele sunt de calibru 105 și 120, iar mortierele de 58. Acest regiment s'a format în iarna trecută în județul Bacău, în satul Căiuț, apoi completat în județul Dorohoiu la Văculești. De acolo o jumătate a regimentului a plecat la 14 Iulie st. v. pe front în sectorul Oituz-Slănic-Doftana, iar cealaltă jumătate a rămas la Văculești, ca să-și completeze organizarea cu materialul ce avea să sosească din Franța. La 1 Octombrie st. v. întreg regimentul s'a găsit pe front, unde a stat până la 18 Ianuar st. v. a. c.; când a venit aci ca să ocupe sectorul rusesc din Bucovina. Ținuta oamenilor, starea armamentului, precum și înfățișarea cailor, merită toată lauda și aceasta mulțumită vigilentei și conducerii destoinice a acestui tânăr și neobosit comandant.

15/28 Febr. 1918.

Din America ne vine știrea că la Chicago a fost o mare manifestație în onoarea României. Mai multe mii de Români transilvăneni au mers pe străzi cu drapele și cu muzica în frunte. *Alianța Americană* a organizat o zi românească, primind pe ministrul nostru plenipotențiar, d. dr. *C. Angelescu*, care a fost salutat de consulul francez. La teatru s'a ținut un mare meeting, la care au azistat oamenii statelor aliate, personalitățile de seamă din Chicago și peste 6000 de persoane. S'au ținut discursuri foarte călduroase pentru România, d. Angelescu fiind viu aclamat. Toate ziarele au publicat articole elogioase la adresa României.

Dela Petrograd să anunță că ședința plenară a Comitetului principal executiv, după desbateri violente, a primit condițiile de pace dela Brest-Litovsk, care însă au mai fost completate și înăs-

prite prin ultimele adausuri ale delegatului principal german, von Kühlmann.

Astăzi, după amiazi, a fost adus la Divizia din Fălticeni un dezertor de pe frontul austro-ungar din dreptul Broștenilor. Acest dezertor este un medic italian (supus austriac) și să află pe câmpul de războiu chiar dela început. De altfel aproape zilnic sosesc câte unul sau doi prizonieri de pe acel front; în timp de o lună s'au numărat peste 70, și ar veni și mai mulți, spun ei, dacă ar fi siguri că îi primim, mai ales că Rușii nu-i primeau în timpul când erau pe front. Acest tânăr medic italian a avut pe tatăl său fugit în armata italiană, unde a murit ca un erou, luptând pentru împlinirea idealului lor național. El spune că armata austro-ungară este într'o stare jalnică; soldații sunt cât să poate de rău hrăniți, având ca hrană zilnică o pâne de 700 grame pentru 5 oameni (!), pe care o mănâncă dimineața cu un fel de cafea de surogat, la amiazi cu o ciorbă sau mâncare cu carne de cal (caii în lipsă de nutreț sunt prăpădiți de slabi și mor pe un capăt, pe unii din aceștia îi taie înainte de a muri și îi dă ca hrană soldaților), iar sara tot cu cafea de surogat ca și dimineața; și aceasta să repetă zilnic dela începutul iernii și până acum. Își poate lesne închipui oricine în ce stare de sănătate să pot găsi acei soldați, dintre cari mulți să îmbolnăvesc și mor de înaniție sau de alte boale de aceeași origine. El mai spune că din această cauză spiri- tarmatei lor este foarte abătut și toți doresc o pace generală ne mai având putere de a lupta. El să roagă ca să nu-l considereăm ca prizonier, ci să-l primim în armata noastră, ca să fie de folos; cât de mult ar dori să poată merge în Italia să lupte ca și tatăl său! Ne sfătuește din convingere și stăruitor să nu încheiem pacea și să mergem înainte fiind siguri de succes!

16 Febr./1 Mart. 1918.

În ziua de 2 Februar st. v. s'a împlinit 500 de ani dela moartea lui Mircea cel Bătrân, cu care ocaziune, din inițiativa vrednicului profesor universitar *D. Onciu*, s'a oficiat la Mitropolia din București un parastas, la care acest inimos Român a îndrăsnit, sub dominația vrăjmașului, să țină un admirabil discurs prin care a arătat drepturile noastre asupra *Dobrogei*, care a fost țară românească întotdeauna și că Bulgarii n'au nici un drept la ea, oricât s'ar sili să facă lumea să creadă în dreptatea cauzei lor. Acest discurs a sunat ca goarnă a dreptății și a demnității noastre naționale. Faptul istoric care ne dă dreptul pentru vecinicie la posesiunea Dobrogei, este că această provincie a fost sub Mircea trup din trupul Țării Românești, până în momentul când toată peninsula balcanică a căzut sub stăpânirea turcească și a fost încorporată în același trup în momentul, când prin războiul din 1877, s'au înființat state naționale în Balcani. Hrisovul lui Mircea dela 1387 este cea mai sdobitoare dovadă încontra pretențiilor bulgărești. Acest hrisov sună limpede așa: „Eu cel întru Cristos,

Dumnezeu, binecredinciosul și binecinstitorul și de Cristos iubitorul și singur stăpânitorul Ion Mircea, mare Voevod și Domn, cumila lui Dumnezeu stăpânind și domnind toată țara Ungro-Vlachiei și părțile de peste munți și încă spre părțile tătărăști, și Almașului și Făgărașului herțeg, și Banatului de Severin Domn, și de amândouă părțile de peste toată Dunarea până la Marea cea mare și cetății Dârstorului stăpânitor.“

Mircea cel Bătrân

Mai departe, profesorul Onciu, arată că toate diplomele latinești ale lui Mircea îi recunosc dreptul asupra Dobrogei și a cetății Șilistra sau Dârstorul de pe atunci. Cuvintele pline de căldură patriotică, cu care profesorul Onciu a afirmat dreptul nostru asupra Dobrogei în fața dușmanilor râvnitori la moșia altora, vor rămânea ca cea mai frumoasă faptă națională. Înălțător a fost momentul în care oratorul, ca un ecou al suferințelor noastre din trecut și al celor de astăzi, ca un glas din mormintele luptătorilor dela Rovine, și ale celor dela Jiu, Dragoslave, Cobadin, Oituz, Mărăști și Mărășești, a terminat discursul său recitând nemuritoarele versuri ale marelui *Eminescu*:

„Eu îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul,
 Și deaceea tot ce mișcă în țara asta, răul, ramul,
 Mi-e pretin numai mie, iară ție dușman este
 Dușmănit vei fi de toate, fără a prinde chiar de veste.”

Câtă deosebire este între acest bun Român, între profesorul Onciu, și între mișeii rămași în teritoriul ocupat, în fruntea cărora mai nerușinat decât toți stă profesorul C. Stere, care publică ziarul *Lumina*, în tovărășie cu Karnabat bulgarul și alți mulți Karnabați levantini, al căror nume ți-e și scârbă să-l mai pui pe hârtie, și cari nu găsesc nimic mai bun de scris în ziarul lor, decât tot felul de invective la adresa lealului nostru Rege și a Dinastiei, acărei „rămânere pe tronul României” este „incompatibilă cu viitorul ei”, și după ce își exprimă speranța că „în programul Puterilor Centrale pentru restaurarea viitoarei României figurează înlăturarea totală a actualei Dinastii românești”, continuă astfel: „Când vor începe lucrările aceste de restaurare încă nu e stabilit. În Muntenia s'a pus pe lucru de câteva timp un grup, spre a alcătui temelia viitoare a unui partid menit să servească numai renașterea națională. Partidul acesta să silește să arate populației românești, unde a dus'o politica lui Brătianu cu complicitatea Regelui.” Ce rușine! Cum îi mai rabdă pământul pe scoarța lui?

Astăzi dela ora 10¹/₂ până la 2 după amezai a avut loc un consiliu de miniștri sub președinția Suveranului, la care au luat parte miniștri actuali și d-nii I. I. C. Brătianu, Tache Ionescu, V. Morțun, Em. Porumbaru, Al. Constantinescu, M. Cantacuzino și D. Grecianu. Președintele Consiliului a făcut o amănunțită expunere a situației. După lungi desbateri, reprezentanții partidelor politice au lăsat guvernului actual sarcina rezolvirii crizei.

La ora 4 a avut loc un consiliu de miniștri, în urma căruia la ora 5 s'a dat următorul comunicat: „Sub presiunea evenimentelor, guvernul răspunzând unui ultimatum primit astăzi noaptea, a comunicat reprezentanților Puterilor centrale hotărârea de a intra în tratative de pace.”

18 Febr./3 Mart. 1918.

Ziarul *Public Ledger* din Filadelfia publică un articol cu privire la rezistența României. Între altele să spună că: „Biata Românie este ca o insulă în mijlocul unei mări furtunoase. Puțini își dau seamă de grozăvia izolariei ei. Consimțământul României la încheierea armistițiului nu înseamnă că ea împărtășește vederile Rusiei. În eroica armată română nu există bolșevism.” Apoi autorul articolului, Dr. Ellis, care este corespondentul ziarului, arată o mare admirație atât pentru ofițerii români, cât și pentru colaboratorii lor francezi. El speră că România va găsi mijlocul să-și păstreze restul țării și este convins că la încheierea păcii generale puternicii săi aliați vor ști să-i asigure drepturile ei.

Sub titlul „Acum ori nici odată” ziarul *România Nouă* din Chșinfau publică un articol frumos semnat, de d-na Dr. Elena Alis-

tar, deputat în Sfatul Țării, prin care arată necesitatea unirii Basarabiei cu România. Acest minunat articol să termine așa: „Astfel putem spune că fiecare Moldovan trebuie să dorească acum unirea cu România și să formăm cu toții o *Românie nouă*, care să fie nouă din toate punctele de vedere. Spre aceasta trebuie să meargă atât naționaliștii cât și socialiștii moldoveni, fiindcă orice socialist își dă seama că numai ridicând cultura fiecărui popor să pot înlăptui marile gânduri ale omenirii. Revoluția din Rusia și în deosebi urmările ei ne-a arătat că ideile socialiste nu pot fi pricepute de un popor fără carte și atunci să ivește anarhia, care după cum vedem băntuie întreaga Rusie. Dacă nu ne vom uni acum cu frații noștri, apoi nu să știe de va mai veni în viitor un timp atât de potrivit și în veci vom fi blestemați de urmașii noștri, cari cetind istoria vor vedea că am putut înlăptui actul de unire și nu l'am înlăptuit. Eu mă tem de acest blestem și strig în gura mare: *Să ne unim!*”

19 Febr./4 Mart. 1918.

Opinia publică franceză își concentrează toată atenția asupra situației României. Ziarele abundă în publicarea știrilor și articolelor asupra acestui subiect foarte pasionant. Cu toate că propaganda dușmană a dat mereu multe informațiuni tendențioase asupra tratativilor începute între Români și Kühlmann cu Cernin, presa franceză a demascat manopera și nu discută decât sacrificiile României, nefericirile ei și precizează situația ei dificilă. Ziarele franceze, aproape toate, publică numeroase articole în acest senz. Spiritul acestor articole reiese întreg din ilustrația publicată de ziarul *Le Journal*, datorită geniului marelui desemnator olandez *Ramaeckers*. Ilustrația reprezintă un soldat român, stând în picioare, în fundul unei tranșee, cu arma la mână și având înainte orizontul închis de coifurile germane; în spatele soldatului român, un bolșevic rus, rânjind sălbatic și sinistru, să silește să arunce în capul aliatului său un bolovan enorm. Iar de desuptul ilustrației să află inscripția: *Roumanie, noble victime!* (Românie, nobilă victimă!) Această nouă operă de artă a prins în trăsături viguroase, și cu o sugestivă putere evocativă, tot sbuciumul vremurilor prin care trece România. Ea stă neclintită la postul de onoare și vitregia timpurilor nu poate s'o abată. Presa franceză insistă mult asupra armatei române care a fost capabilă de sforțări cu adevărat eroice, cu toate dificultățile situației sale, mai ales la Mărășești, unde a oprit formidabila năvală a dușmanului, comandat de însuși Mackensen. Franța arată toată dragostea României neînvinse și urmărește cu inima strânsă desfășurarea tragediei noastre. Ea nu ne uită și nu ne va părăsi niciodată și la pacea generală, impusă de Alianții noștri, ne va da recompensa cuvenită.

În legătură cu ilustrația artistului *Ramaeckers*, putem vorbi aici și despre statueta sculptorului nostru *G. Tudor*, pe care toată

lumea a admirat-o la expoziția artiștilor mobilizați. Această statueta reprezintă un *tovarăș*, care este un exemplar din marea armată a Aliatilor noștri ruși. Un solid voinic, solid fixat pe picioare, cu o barbă lungă până'n pept, cu chipul liniștit și nepăsător, care mănâncă semințe de floarea soarelui. Este o minunată atitudine simbolică: în jurul lui să rostogolesc popoarele într'o crâncenă înclăstare spre vârtoarea morții; armate întregi să bat pentru idealuri seculare; națiunile stau cu ochii țintă spre viitor; omenirea sângerează din mii de răni; Rusia lui, cea mare și sfântă, este o mare roșie a anarhiei, nenorocirea bate în ea ca năpraznicul crivăț . . . , iar el stă nepăsător într'un colț și crapă între dinți semințe Artistul a prins momentul cel mai caracteristic și atitudinea cea mai expresivă. În această mică statuete este întreg poporul rusec, este *marea ofensivă*, este istoria întreagă a războiului Aliatilor noștri, este nenorocirea noastră . . .

Intr'o scrisoare publicată în ziarul *România*, No. 345, d. *Ap. Gușu*, din Galați, spune, din informațiile culese la fața locului din gura lui *Ivan Ganev*, din Eschibaba, în etate de 112 ani, și alui *Dimon Ivanov*, din Ceamurli, în etate de 90 ani, că la 1806 Rușii au declarat războiul Turcilor, care războiul a ținut 6 ani; armatele rusești au ajuns pe culmile Balcanilor; Turcii fiind bătuti au cerut pace. Rușii cari meditau ocuparea Basarabiei, pentru a o slaviza, la plecarea lor din Bulgaria, au ridicat câteva mii de familii bulgare din ținutul Târnovei și le-au instalat în sudul Basarabiei ca coloniști. Rușii n'au cruțat nimic față de acești coloniști slavi, așezați într'o țară românească, însă le-a pus îndatorirea ca copiii de sex bărbătesc, cari să vor naște începând din anul 1813 să facă serviciul militar în oastea Rusiei, când vor atinge etatea de 21 ani. În anul 1833/34, au ajuns la recrutare cei d'intâiu copii bulgari; unii s'au înrolat, dar alții n'au voit s'o facă și au părăsit Basarabia, trecând Dunărea și așezându-să în partea de sus a județului Tulcea, unde sunt și astăzi. Dobrogea eră atunci locuită de Tataři și de Români stabili și Bulgarii s'au așezat pe la marginile satelor. Apoi înmulțindu-să au format câteva sate noi, bulgărești. Când au venit Bulgarii acolo să vorbea numai turcește și românește, — și Bulgarii știu românește încă de pe vremea Turcilor. Dela Tulcea și până la Constanța, țara să numea *Bugeac*, iar dela Constanța spre Varna, Șumla și Rusciuc *Dobrogea*. Cumcă Bulgarii din Dobrogea nu sunt în continuitatea celor din Bulgaria să vede și din aceea că ei sunt așezați la nordul Dobrogei și nu la sud după cum ar fi natural să fie; conform fluxului și refluxului populațiunilor limitrofe. În județul Constanța nu să găsească sate bulgărești.

20 Febr./5 Mart. 1918.

Parlamentarii prezenți la Cameră, au fost invitați ieri după amiază la o consfătuire, pentru ca să li să facă de către Guvern mai multe comunicări privitoare la condițiunile și stadiul în

care să află tratativele de pace. D. *Barbu Delavrancea* a arătat condițiunile pe care le cuprinde utlimatul dușmanilor și a protestat în contra unei păci umilitoare. România trebuie să arate, spune d-sa, că știe să reziste și armata va răspunde încă odată cu vitejie apelului pentru salvarea țării. D-nii *N. Iorga* și *Leonte Moldoveanu* au combătut deasemenea hotărîrea Guvernului de a intra în discuții de pace în condițiuni așa de grele. Au mai vorbit d-nii *G. G. Mârzescu* și *Const. Brătianu* tot în acel senz. D. *Argetoianu*, ministrul justiției, și generalul *C. Iancovescu*, ministrul de războiu, au dat mai multe lămuriri privitoare la intrarea României în tratative de pace. O parte din parlamentari au semnat un protest pe care să-l adreseze Suveranului. S'a hotărît deasemenea să se ceară o audiență la Palat.

Comisiunea pentru preliminările de pace a părăsit aseară Iași. Ea să compune din d-nii: *C. Argetoianu*, ministru de justiție, *Papiniu* și *Burghelăa*, miniștri plenipotențitari, generalul *Lupescu* și colonelul *Mircescu*; secretari: *Zănescu* și *Slăvescu*. Delegația aceasta va luă contact cu delegații Puterilor centrale; ea să va înapoia după 2 zile. În comisiunea economică au fost numiți d-nii: *Alex. Ștefănescu*, fost director al Băncii Naționale; *I. Răducanu Popescu*, profesor și economist, *Dr. I. N. Angheliescu* profesor și economist; *N. Ștefănescu*, director al Băncii Românești; și *Gheorghiu*, directorul vămilor; iar *Petre Missir*, profesor la facultatea de drept, a fost numit ca reprezentant juridic.

Partidele politice au dat următorul comunicat: „Un comunicat oficial face cunoscut hotărîrea Guvernului, în urma Consiliului de Coroană, care a avut loc Sâmbătă, 17 Febr. st. v. În adevăr, în urma acestui consiliu, Guvernul a hotărît să intre în tratative de pace. În acest consiliu însă reprezentanții partidului liberal-național, precum și acei ai partidului conservator, au fost de părere că în condițiunile propuse pacea nu trebuie admisă“.

Pe de altă parte, Guvernul a publicat următorul comunicat oficial: „Situatiunea țării este atât de gravă, încât este o datorie de patriotisim pentru toți Români de a nu da crezământ svonurilor tendențioase, cari circulă prin public. Răspândirea unor asemenea svonuri nu face decât să stânjenească Guvernul în acatele sale. În special svonurile privitoare la o eventuală ocupațiune și la o dezarmare a armatei române sunt absolut lipsite de orice temei“.

Din acestea se poate vedea ce vremuri grele trăim, nu numai ca simpli privitori ai unor evenimente. Trăim într'un vis urit, pe care noaptea fatalității l'a coborît asupra ochilor noștri oboșiți de nenumeratele suferințe, la căpătâiul căruia am stat de pază aproape doi ani. Trăim clipele de grea cumpănă, care vor hotărî asupra sortii tuturor Românilor și pe care trebuie să le numărăm cu chibzuială, fără ca se lăsăm să se piardă vr'una în vânt. Vrăjmașii ne vorbesc cu două înțeleșuri, pe deo-

parte ca să ne înspăimânte fiindcă nu ne-au putut amăgi, iar pe de altă parte ca să ne umilească fiindcă nu ne-au putut învinge. Nu știm ce ne va aduce ziua de mâine, deoarece până în clipa de față am văzut toate precupețirile dușmanilor noștri fără scrupul și fără suflet. Nădăduim însă că în nici un caz ea nu ne va aduce umilința pe care n'o merităm și că ea va aduna de pe căile greșite pe toți rătăciții de până acum, așa ca să fie la un loc, ca într'un mănunchiu, toți cei ce simt cu adevărat românește, răsplătind toate suferințele îndurate pentru păstrarea cu cinste a numelui de *român*, cu dărnicia unor zile mai fericite.

21 Febr./6 Mart. 1918.

Pacea cu Rusia a fost semnată în ziua de 18 Febr./3 Martie la Brest-Litovsk, în condițiuni cât se poate de umiltoare pentru Colosul de Nord de odinioară și din care n'a mai rămas decât praf și cenuse.

O telegramă din Lyon ne aduce trista veste că turburările din Transilvania au fost înăbușite de către Unguri cu *stricteță* și *fără milă*. Personalitățile române cari se aflau în fruntea mișcării au fost arestate și vor fi traduse în fața justiției pentru atâtare la răscoală. Autoritățile au luat măsuri riguroase pentru a înăbuși imediat orice mișcare și de a pedepsi în mod exemplar pe instigatori. Jandarmii au primit ordin să împedecă adunările la sate; până și serviciile religioase vor fi suspendate, dacă autoritățile locale vor crede de cuviință. Cine cunoaște sălbătăcia ungurească își poate închipui numărul spânzurătorilor care vor împodobi din nou pământul jalnic al Ardealului nostru!

Astăzi, la ora 2 p. m., cei *Patru ofițeri francezi*, atașați la ea, s'au prezentat Diviziei de aci, a 7-a, ca să-și iee rămas bun, deoarece misiunea franceză, în urma ultimelor evenimente, în zilele acestea va plecă în Franța. Erau de față toți ofițerii Diviziei din Fălticeni, în frunte cu șeful de stat major al ei, Lt. Colonelul *Gh. Ruginschi*; generalul *C. Scărișoreanu*, vrednicul ei comandant aflându-să la Iași, bolnav în Spitalul Sf. Spiridon de antrax (serpengea, bubă neagră), din fericire acum pe cale de vindecare. După un schimb de vorbe potrivite momentului, cordiale și emoționante, s'au strâns mâinile cu toții și li s'a urat călătorie bună și norocoasă, ca să ajungă cu bine pe pământul sfânt al Patriei lor, unde vor luptă înainte până la sdrobirea completă a dușmanului lor secular.

România va fi vecinic recunoscătoare bravilor fii, ai Franței, cari acum un an au venit să-i deie sprijinul lor puternic, mare și generos. Când sub formidabila presiune a dușmanului, armata noastră să retrăgea, disputând cu violență și energie supraomenească fiecare palmă de pământ pe care eră silită s'o cedeze; când oboseala, suferințele, boalele și grelele condițiuni în cari trebuia să luptăm cu forțe incomparabil superioare, au sleit

aproape cu totul puterile bravei noastre armate; când criza era aproape de paroxism și totul părea pierdut, au apărut ca prin farmec trimișii Franței, cari s'au unit în grabă eforturile lor cu ale noastre și ne-au dat putința să îndeplinim minunea cea mare. Armata noastră s'a refăcut, suferințele s'au alinat, molimele s'au stâns, speranțele au renăscut, mulțumită activității, devotamentului, abnegației acestor frați ai noștri din apusul Europei, cari ne-au înțeles și ne-au iubit; mulțumită lor s'a împrăștiat negura și a putut străluci plin de lumină soarele dela Oituz, Mărăști și Mărășești!

Acești scumpi soldați ai Franței generoase au venit la noi ca împreună cu noi să sufere pentru un ideal, care nu este numai al lor, ci al omenirii întregi, și cari, înțelegând vocațiunea glorioasă a neamului nostru, au venit să-și amestece sângele lor nobil cu al nostru, făcându-să apărătorii sfântului nostru pământ strămoșesc. Cu inima îndurerată s'a făcut această despărțire, acest *rămas bun*, siliți numai de împrejurările vitrege și de soarta crudă pe care ne-a hărăzit-o destinul, dar suntem pe deplin încredințați că deacum înainte nimic nu va putea despărți sufletele celor două națiuni surori, cari au luptat împreună pentru sfânta cauză a libertății și dreptății.

Odată cu ofițerii a plecat și medicul locotenent francez *Dr. Peyre*, care conducea Spitalul No. 255 (Stamate) din Fălticeni, așa că de acum înainte mi s'a dat spre conducere și acest spital.

22 Febr./7 Mart. 1918.

Armistițiul nostru cu Puterile centrale a fost prelungit până la 6 Martie în vederea tratativilor de pace. Mare parte din membrii delegației germane dela Brest-Litovsk au plecat, după semnarea păcii, spre București, unde să află deja secretarul de stat german von Kühlmann.

Ministerul de externe al Franței, d. *Pichon*, vorbind în comisiunea parlamentară a declarat următoarele cu privire la noi: „Prima consecință a situațiunii din Rusia este *încercuirea României*, care este lipsită de orice comunicație cu Aliații ei“. După ce a făcut elogiul României, d-sa a adăugat că sunt temeri că eroica națiune română să fie silită să se supună *momentan* condițiunilor de pace pe care vrăjmașul comun îi le impune. Presa din Paris, anunțând primirea de către guvernul român a condițiunilor armistițiului, constată că situația României este nenorocită în urma evenimentelor din Rusia. Ziarul *Radical*, discutând pe larg această situație a României, termină articolul astfel: „*Independența României va fi apărută la urma urmelor pe frontul occidental*“.

O telegramă din Londra spune că în Marea Britanie domnește o simpatie generală pentru durerile României. D. general Ballard, atașatul militar al Angliei, a primit un mare număr de decorații pe care Regele George V le-a împărțit ofițerilor români.

superiori și inferiori, cari s'au distins în crâncenile lupte desfășurate contra dușmanului în cursul verii anului 1917.

23 Febr./8 Mart. 1918.

Primul ministru al Franței, d. *Clemenceau*, a primit o delegație de *Români transilvăneni*, în frunte cu d-l profesor *Măndrescu*, care i-a expus situația critică în care se află populația românească din Ardeal și noile persecuțiuni deslănțuite cu o furie nemaipomenită de către Unguri în contra ei. D. *Clemenceau* a primit delegația cu foarte multă bunăvoință asigurând-o că cauza României și a Românilor din Austró-Ungaria nu va fi nici un moment neglijată de Aliați, când ora regulării definitive a chestiunii naționalităților va sosi.

În Chișinău s'a deschis *Universitatea populară*, în ziua de 18 Febr./3 Mart., în sala cea mare a Casei Eparhiale, care a fost plină de lume. Cel d'întăiu care a luat cuvântul a fost *N. N. Alexandri*, care în numele comitetului de organizare a deschis ședința. Apoi a urmat la cuvânt: *P. N. Halipa*, în numele inițiatorilor Universității; *Vladimir Herța*, în numele societății culturale a Românilor din Basarabia; *Frățimun*, în numele comisiunii școlare de pe lângă ministerul de instrucție, și *V. Tanțu*, în numele societății culturale *Făchia*. Cursurile acestei Universități au început în mod regulat ieri, 22 Febr. st. v., și vor urmă în fiecare zi câte două cursuri sistematice, iar Dumineca să vor ține conferințe. S'au fixat următoarele cursuri: 1. Istoria limbii române; — 2. Istoria literaturii române; — 3. Istoria politică a Românilor; — 4. Istoria socială, culturală și economică a Românilor; — 5. Geografia generală a României și în special a Basarabiei; — 6. Istoria Bisericii române; — 7. Dreptul; — 8. Medicina populară; — 9. Bacteriologia (boalele molipsitoare la vite); — 10. Agronomia; și 11. Științele naturale.

24 Febr./9 Mart. 1918.

Franța, Anglia și Italia au rugat Japonia ca să intervină în Asia răsăriteană (Manciuria și Siberia) și să apere interesele Aliaților. Statele-Unite ale Americii s'au înțeles și ele cu Japonia în această privință. Procedarea Japoniei va duce la războiul contra Rusiei, sau mai bine zis contra puterii care reprezintă acum Rusia și Asia răsăriteană, ceea ce înseamnă că pe când Germania încearcă să sfărâme apusul Rusiei, același lucru să va face și la răsărit de către Aliații noștri. Guvernul japonez a și început să iee măsurile necesare; posibilitățile tehnice au fost studiate și să așteaptă un rezultat efectiv în câteva zile.

25 Febr./10 Mart. 1918.

Un mare număr dintre parlamentarii noștri au remis respectuos M. S. Regelui cu privire la situația gravă a țării noastre un act, în care să remarcă următorul pasaj: „Parlamentul neputân-

du-și ține ședințele din cauza lipsei numărului trebuitor, subsemnării membri ai săi, reprezentând deosebite părți ale țării și nepunând da expresie astfel sentimentelor de îngrijorare și de durere care mișcă țara în acest moment, când integritatea ei este amenințată, cred de datoria lor să arate că părerea tuturor oame- nilor cu simțul onoarei naționale și cari sunt imensa majoritate a țării, de acord cu întreaga noastră armată biruitoare, este că nu să poate ceda nimic din pământul pe care ni l-au transmis strămoșii noștri și pe care s'a vărsat din nou atâta sânge pentru cel mai legitim ideal."

Să duc prietenii noștri. Odată cu *francezii* pleacă și *englezii*, cari erau în țara noastră simbolul și chezașia întăritoare, că cea mai mare împărăție din lume este cu noi, și *americani*, cari reprezentau în România isvorul cel mare de bogăție, de iubire de oameni și de spirit de dreptate, pe care Aliții noștri l-au câștigat în ultimul an de partea lor; în fine, pleacă și *italienii*, cei mai frați dintre frații noștri latini; — toți aceștia să duc fără voia lor și ne lasă singuri în mijlocul durerii noastre, care și ea va trebui să fie mută de acum Un singur lucru ne mai rămâne ca să întărească sufletele noastre aproape frânte, este gândul că preții cari să duc nu ne vor uita. De altfel în Anglia, în America, în Italia, întocmai ca și în Franța, s'a făgăduit din nou, acum, după pacea germano-rusă și cu privire la pacea impusă nouă, *dreptate popoarelor asuprite*: dreptate care va trebui să fie realizată prin revizuirea sau chiar nimicirea păcilor parțiale încheiate în timpul acesta. Iar noi, care-i cunoaștem și pe englezi și pe americani ca și pe frații noștri francezi, știm că vorba lor este sfântă și suntem îndreptățiți să sperăm într'un viitor bun, pentru care în momentul despărțirii, din adâncul durerilor încătușate, le adresăm cea mai sinceră urare de *victorie deplină!*

O delegație parlamentară s'a prezentat d-lui general *Berthetot*, șeful misiunii militare franceze, înainte de plecare, exprimându-i sentimentele de nemărginită recunoștință pe care România va păstra-o întotdeauna Franței glorioase. Cu această ocazie parlamentarii i-au oferit drept suvenir *unicul* exemplar din *Biblia* tipărită în românește de Șerban Cantacuzino, la 1688, iar Generalul adânc emoționat le-a mulțumit pentru această dovadă de dragoste pentru patria lui.

Un grup de parlamentari în frunte cu d. *Delavrancea* s'a prezentat d-lui Colonel *Anderson*, șeful misiunii militare americane, exprimându-i sentimentele de recunoștință pentru sprijinul moral și material acordat națiunii noastre în cursul grelelor și amarelor încercări prin cari am trecut. D. Colonel *Anderson* a răspuns în termeni cât să poate de cordiali, spunând că dacă patria sa l'a trimis aci să-și facă datoria, din ceasul în care ne-a cunoscut a înțeles să-și împlinească mai mult decât simpla datorie. Națiunea română poate fi sigură, a zis el, de sprijinul întreg al Statelor-Unite. Președintele *Wilson* înțelege ca în Europa

de mâine toate popoarele până la cele mai mici, să fie pe deplin stăpâne pe drepturile și libera lor voință, și America nu va depune armele până ce nu vor fi obținute toate garanțiile și sancțiunile lumii renăscute. Națiunea română poate fi sigură de triumful sfintei și marei ei cauze, care să confundă, în lupta pentru idealul comun, cu aspirațiile umanității.

Eri după amiază, în cinci trenuri, plecate la intervale de câte 2—3 ore, au părăsit îndurerata noastră țară misiunile militare străine: franceză, italiană, engleză, americană și cei 40 de sârbi viteji ai colonelului Hagici, singurii rămași în viață dintre toți sârbii căți au luptat în Dobrogea. Cu ultimul tren a plecat bravul general *Berthelot* cu statul său major. Plecarea tuturor trenurilor a fost salutată de un numeros public, care a ținut să-și iee rămas bun dela pretinii cari să duc . . . La plecarea ultimului tren au fost de față și MM. LL. Regele și Regina, cu prinții și prințelesele României, ministrii noștri și ministrii străini, mulți parlamentari, generali și ofițeri și un public numeros. Clipa despărțirii a fost emoționantă. Regina sărutase pe frunte pe marele general *Berthelot*, care pleacă să ducă în lume vestea agoniei noastre, iar Regele i-a strâns mâna cu recunoștință pentru tot ce făcuse și ceea ce va mai face pentru România. În momentul în care trenul s'a pus în mișcare, manifestațiile de regret și de simpatie ale tuturor celor de față au fost culminante, salutând cu ochii lăcră-mânzi pe bravul general cu strigate pufernice de *Trăiească Franța!*

26 Febr./11 Mart. 1918.

Știrea despre semnarea preliminarilor de pace împuse nouă a produs la Paris o emoțiune profundă. Toate ziarele au publicat articole al căror înțeles să rezumă în titlurile lor: *Pace de răsbunare, România încercuită, Pacea odioasă, Nenorocita Românie semnează pacea, România incunjurată semnează pacea printr'un crud sacrificiu, Sugrumarea prin tratatul germano-român, Consecințele slăbiciunii ruse*, etc.

Ziarul d-lui Clemenceau *L'Homme libre* zice: „Incunjurată și tradată România semnează pacea care-i smulge Dobrogea până la Dunăre, dar Aliatții nu vor recunoaște decât tratatele semnate de ei.” *La Petite République* scrie: „Cușitul e l'a gâtul Aliatei noastre, care va semnă o pace ruinatoare pentru ea.” Ziarele care anunță începerea tratatelor de pace dintre noi și Puterile centrale să citească pretutindeni cu mare interes și cu o emoție adâncă. Nimeni nu-și ascunde grija ce o resimte pentru poporul român și indignarea față de dușmanii lui. Poporul francez arată o vie durere față de nenorocirea României și pe buzele tuturor nu sunt decât cuvinte de încurajare și asigurări că poporul român va fi răsbunat, reparându-i-să toate nedreptățile suferite.

Ziarul *Le Matin* spune: „Aceste sunt condițiunile grele pe care o națiune tradată de diferite guverne rusești, este pe punctul

de a le primi, cu cuțitul la gât. Legăturile de simpatie tradițională care ne leagă de România nu s'au rupt cu aceasta și trebuie să sperăm că viitorul ne va permite să le reluăm în chip tot așa de cordial ca și în trecut." — *L'Echo de Paris* scrie: „Păstrăm României, care a dovedit în Iulie trecut energia și fidelitatea sa, toată dragostea noastră. Ea este astăzi în puterea inamicului, dar știe că libertatea ei e solidară cu libertățile noastre și că nu va fi cu puțință o pace onorabilă pentru noi, dacă nu va fi totodată onorabilă și pentru ea.” — *La Victoire* arată că: „România n'a fost bătută de Nemți. Ea a fost asvârlită dușmanilor de către revoluția rusă, în timp ce ea avea credință în onoarea Aliatilor ei.” — *Le Journal* scrie: „O nouă datorie să adaugă la pasivul nostru, îndeajuns de încercat, să privim realitatea în față și să acordăm nefericirii singurul adevărat sprijin, care nu e speranța suspendată pe buze, ci voința înfiptă în inimi.”

Marele ziar *Le Temps* într'un articol consacrat României spune: „Să nu uităm că România ș'a făcut întreaga datorie și că armata ei n'a fost învinsă. Drapelele ei, înfășurate astăzi, închid cele mai glorioase amintiri răsboinice, care nu vor rămânea multă vreme sterpe. România să închină astăzi numai din cauza tradării rusești, iar toate laudele umflute cu care Germanii vor acoperi pe Mackensen, de fapt să adresează bolșeviştilor ruși. Lor trebuie să le mulțumească Imperatul Wilhelm. Această pace, care e în același timp triumful nedreptății și fructul tradării, e de două ori vițioasă și sub nici un cuvânt nu va putea fi definitivă. Aliații nu o vor recunoaște. De aceea noi strigăm României: *speră, speră înainte!*”

Figaro scrie: „Acest ticălos tratat nu-i decât un moment urât și trecător, și ar fi putut fi și mai ticălos, dacă austro-germanii, în schimbul compensațiilor din Dobrogea și trecătorile din Carpați, ar fi oferit României Basarabia. Ar fi fost atunci un târg înjositor și tot ceea ce face azi nobleța, onoarea și măreția tragediei românești ar fi fost pierdut din însăși vina lor.”

Iată cum vorbesc toate ziarele franceze și câtă speranță ne dau ele că pacea generală va repara toate nedreptățile noastre. Toată lumea vede că pacea împusă Rusiei și pacea pe care vreau să ne-o împună nouă dau pe față, cu brutalitate, și metoda și scopurile germane în actualul războiu. Metoda este: utilizarea forței fără nici un scrupul și totala desprețuire a oricărui drept în fața stării de fapt creată cu pumnul. Scopurile sunt: cucerire de pământ, robirea economică a popoarelor și crearea de teritorii tributare după o concepție pe care nici un om politic nu ar fi îndrăznit să o susțină în Europa veacului nostru până la purtătorii de cuvânt ai generalilor Hindenburg și Ludendorf. Mare dreptate a avut Anglia când s'a ridicat cu hotărâre în contra agresiunii germane, și tot așa dreptate au avut Statele-Ūnite când au luat pe socoteala lor lupta, tocmai când ea ajunsese la punctul cel mai grav. Declarațiile sentimentale ale guvernului german apar acum

în lumina curată a adevărului, care nu să mai poate nega. N'a fost vorba nici când, în realitate, de apărarea patriei germane și a unității politice a poporului german. A fost un războiu de agresiune premeditată care, când perduse orice speranță de izbândă, încercă să-i deie aparențele unui războiu defensiv împus, dar care s'a arătat numai ca manifestarea unei poftes lacome de cucerire îndată ce incidentul dezertării rusești a reaprins speranțele stânse după Marna și Verdun. Victoria germană în răsărit a făcut omenirii serviciul că i-a arătat primejdia imperialismului cotropitor, care inspiră pătura conducătoare a Germaniei. Ea va fi un motiv mai puternic încă pentru marile puteri din tabăra apărătorilor *libertății*, ca să înțească lupta lor pentru a face imposibilă victoria germană asupra lumii și a anihila efectele succesului atât de lesnicios în răsărit.

27 Febr./12 Mart. 1918.

Republica independentă moldovenească, a Basarabiei, a hotărât să participe la tratativele de pace din București, trimițând delegați pe d-nii: *Pelivan, Erhan și Inculeț*.

Din Londra ni s'a anunțat că Lordul *Cecil* a declarat în Camera Comunelor că Guvernul britanic este în continuă legătură telegrafică cu ministrul său dela Iași. El a adaugat că Aliații sunt ținuți în curent cu toate negocierile de pace, dar nu pun nici o însemnătate pe condițiunile păcii pe care România este silită să le primească, fiind temporare. Iar ministrul de externă *Bonar Law* în discursul său a arătat adâncul său regret că *pentru moment* Aliații nu pot da nici un ajutor României. Presa engleză publică și ea numeroase și cordiale articole cu cele mai mari elogii la adresa României.

„Intr'o ședință a Camerei din Paris, d. *Clemenceau* s'a rezumat politica de războiu în câteva formule viguroase, cari au provocat furtunoase aplauze. D-sa a zis: „Ni s'a spune: ne trebuie pace cât mai curând posibil, pacea atât de dorită. Ar fi criminal să am alt gând. Dar nu voind pacea, voi putea să fac să tacă militarismul prusian. Formula mea este aceeași pretutindeni. Politica interioară? Urmez războiul! Politica externă? Urmez războiul! Caut să mențin încrederea Aliaților noștri. Rusia ne-a tradat? Continui să fac războiul! Nenorocita Românie a fost silită să capituleze? Continui să fac războiul și voi continuă până în ultimul ceas, căci noi vom învinge în ultimul ceas!” Camera a votat cu 400 de voturi, contra a 75, ordinea de zi de încredere, arătând astfel că aprobă această politică energică.

O telegramă din Lyon, vorbind de condițiunile de pace impuse nouă, termină așa: „România este obligată să cedeze forței. Dar ea rămâne credincioasă idealului Aliaților, cari din partea lor, nu vor uita sacrificiile consimțite de eroica națiune pentru cauza comună.”

Din Petrograd vine știrea că *Trotzky*, vestitul comisar națio-

nal pentru afacerile externe, unul din fruntașii maximaliștilor (bolșeviştilor) cari au nenorocit Rusia, a demisionat și în locul lui a venit un oarecare Radek.

28 Febr./ 13 Mart. 1918.

În Iași a sosit o delegație a Republicii Moldovenesti, compusă din d-nii: Dr. *Daniil Ciugureanu*, președintele consiliului de ministri și *Ion Inculeț*, președintele Sfatului Țării din Basarabia. Delegația a fost primită de membri guvernului român, iar sara li s'a oferit o masă, de față fiind d-nii ministri *C. Argetoianu* și *C. Sărățeanu*. Cel dintâi a arătat însemnătatea acestei vizite a ministrilor basarabieni în România. Ea constituie, după o sută de ani, un moment înălțător de reîntregire sufletească. Miniștrii basarabieni au închinat pentru România. Distinșii oaspeți vor petrece mai multe zile în Iași, când vor pleca la București pentru tratativele de pace.

Generalul Berthelot, înainte de a pleca din Iași, a acordat d-lui N. Georgescu, redactor la ziarul *România*, o convorbire. Iată câteva din cele spuse de marele nostru prietin: „În nenorocirea României sunt obligat s'o părăsesc. Plec cu moartea în suflet. Văd în ce condiții înspăimântătoare vi să cere să capitulați. Văd bine drumul spinos al calvarului României. El însă e aproape de sfârșit. Văd pumnalul pe care dușmanii îl fac să lucească, pe când ei zâmbesc.” Apoi: „România să nu-și piardă speranța. Trebuie să vedem cu toții un cer mult mai senin. Fiți siguri că nu s'a spus încă ultimul cuvânt. Franța și Aliații săi nu recunosc și nu vor recunoaște vr'odată această pace oneroasă. Fruntașii țării mele s'au făcut toate rezervele asupra grelelor condițiuni ce vi să împup, acum când ați rămas izolați de mării voștri prietini. Va veni ziua când să vor adună reprezentanții popoarelor în jurul mesei verde unde să va semnă pacea lumii. Atunci cu o trăsătură de burete, Franța și Aliații ei vor sterge umilirea și vor răsplăti dureroasele jertfe pe care le faceți pentru cauza cea mare. Atunci vor veni zile frumoase pentru marea Românie.” Mai departe: „Ofițerii mei plecând cu mine, lasă în România prietini mulți și duc cu ei atâtea sentimente frumoase și profunde pentru țara unde au trăit zile grele. Ceialaltă rămași pe veci în pământul țării voastre, sunt sfânta și eterna legătură între viteaza Românie și Franța.” În fine: „Nu vă pot ascunde cât de dureroasă îmi pare plecarea din România. Nu vă pot ascunde că plecând, duc în inima mea, o parte din generosul suflet al României, care soarbe până în fund paharul nenorocirilor. Rămânem mai legați ca întotdeauna. De aceea vă spun nu adio, ci *la revedere*, cu toată speranța și încrederea în triumful cauzelor drepte.

Misiunea americană, plecând din țară, s'a trecut organizația și depozitele ei imense de alimente, îmbrăcăminte și medicamente Crucii Roșii Române. Depozitele aceste sunt prețuite la mai multe milioane și au fost date cu totul gratuit. Cantina la care

mânăncă zilnic 2000 de guri va continuă a funcționă ca și în trecut. Organizația americană va funcționă sub președinția și controlul M. S. Regina Maria.

1/14 Mart. 1918.

Această zi, *ziua primă a babelor*, să arată sub forma ei obicinuită, ca o tristă, moroasă, presărată cu fulgi, când mărunți, când mari, de zăpadă. Incepând deaseară, după mai multe zile frumoase ca de primăvară, cerul s'a înourat și o ploaie mărunță a început să cadă, urmată de fulgi mari de zăpadă, cari au acoperit peste noapte casele și pământul cu un covor alb. In timpul zilei a continuat să cearnă mărunț, soarele a stat toata ziua ascuns, ceace ne-a întristat și mai mult sufletul înăbușit de ceața groasă a tratativilor de pace, care par a nu mai avea sfârșit, și la care să mai adaugă și neașteptata criză ministerială. S'ar părea că la *Buftea* să discută serios și cu patimă condițiunile de pace împuse de Puterile centrale și că comisiile, numite pentru aceasta, lucrează din răspuțeri că și cum ar fi vorba de o pace trainică, așezată pe temelii de granit. Lumea a început să să plictisească de aceste tocmeli fără rost, când situația să pare foarte lămurită și față de care ar trebui să ne arătăm hotărâți, resemnați și demni în ceace privește drepturile néamului nostru.

Condițiunile de pace ce ni s'au împus, in situația noastră de astăzi, nu să pot discută, nici nu pot primi vr'o întărire valabilă din partea noastră, ințru cât Aliații nostri din Apus au declarat in mod solemn că nu vor ținea seamă la *pacea generală* de tratatele cari să făuresc acum de către Puterile centrale și că ele vor fi pe dea'ntregul revizuite. Atunci să naște întrebarea de ce să ne facem atâta sânge rău și de ce atâta discuție fără folos pentru lucruri cari nu vor dăinui? De ce să să prelungească niște tratări, cari dau timp vrăjmașului să ne umilească și mai mult, încuragiat fiind la aceasta de neputința in care ne-au pus împrejurări create de alții și nu din vina noastră? Ar fi fost cu mult mai cuminte ca să fim scutiți de acest chin sufletesc pe care nu-l merităm și trebuia ca guvernul nostru să fi primit tratatul împus, fără multe negocieri, pentru ca nobleța atitudinii noastre, caracterizată prin jertfă, credință și ideal, să nu fie de loc întunecată, având siguranța că ceasul nu este departe când ne va veni răspлата întregă și cinstită.

In acest timp de criză istorică numai o mângăiere să coboară in sufletele noastre, care vine de peste Prut, din vechea țară moldovenească, rămasă atâta timp in întunerecul robiei, spre care numai cu sfială să duceau speranțele noastre de viitor. Basarabia eliberată, Basarabia redeșteptată și pusă in stare să hotărască de soarta ei după tradiția și caracterul său național, este răspunsul dreptății sfinte la încălcările de dreptate și de pământuri pe care o fatalitate înversunată in contra noastră ne face să le îndurăm și acum. Oricare ar fi loviturile pe care dușmanii

ni le dau în timpul de față, hotarele românismului nu să îngustează, dar ele să întind politicește și să întăresc. Dela Hotin la Gura Nistrului triumfă sufletul românesc, stăpân pe sine însuși, triumfă graiul românesc, răsunând liber pe tot cuprinsul țării, și va triumfă voința națională a poporului român, care să va organiza politicește conform spiritului vremilor actuale și principiului naționalităților. Aceste triumfuri pe cari ni le dă geniul bun al neamului nostru sunt pentru viitor un mare temei de speranțe și o sporire a încrederii în puterile noastre de viață, și în virtutea acestei încrederi găsim mângăierea trebuincioasă în tragicele împrejurări prin care trecem în zilele acestea.

2/15 Mart. 1918.

Ieri la ora 4 p. m. a avut loc în Amfiteatrul Institutului de Anatomie din Iași, ședința festivă organizată de Societățile științifice române, în frunte cu Academia Română, pentru a saluta demnitarul Basarabiei, d-nii Dr. *D. Ciugureanu* și *I. Inculeț*, primiți cu o zi mai înainte de membri guvernului nostru. *D. Petre Poni*, președintele Academiei Române, a luat cel d'întăiu cuvântul simțindu-să fericit că poate saluta în numele tuturor societăților științifice române pe reprezentanții și conducătorii fraților noștri din Basarabia, zicându-le din toată inima: „Bine ați venit între noi!“ D-sa speră că: „noua noastră Asociațiune va cuprinde în curând și Universitățile din Chișinău, Cernăuți și Cluj“. *D. Poni* termină astfel: „A trecut un veac de când Prutul blestemat, cum îl numește o veche baladă din Basarabia, a despărțit pe fiii aceluiaș neam; a trecut un veac decând cei despărțiți de noi trăiesc în mijlocul noianului slav și sub regimul cel mai cotropitor ce a existat vreodată; cu toate acestea ei ș'au păstrat și limba și conștiința națională. Aceasta este o adevărată minune; ea întărește în noi credința neștrămutată ce cu toții avem în viitorul poporului român“.

Apoi d. prof. Dr. *Bacaloglu* a ținut o frumoasă cuvântare, punând în lumină însemnătatea vizitei oaspeților basarabeni și aspirațiile culturii și neamului românesc, după care a luat cuvântul d. *Inculeț*, președintele Sfatului Țării, începând astfel: „De bună seamă noi ne-om întoarce acasă și vom spune că aci am găsit atâta căldură, atâtea brațe deschise cum nu ne-am așteptat. Aici, noi, cari pentru întâia oară venim prin aceste locuri, am înțeles că suntem neamuri, și neamurile cele mai de aproape. Cu atât mai bucuroși suntem că ne aflăm aci între reprezentanții științei, spune d. *Inculeț*, fost docent la Universitatea din Petrograd, cu cât și noi am avut oarecare împărtășire din știință“. D-sa arată, mai departe, cum nu i-a fost dat să lucreze în Basarabia ca profesor, dar împrejurările din urmă l'au făcut pe d-sa și pe alții „de ne-am întors să lucrăm pentru poporul românesc“, deși tinerii români erau crescuți în cosmopolitism „de să uite și numele moldovenesc.“ „Dar tot a mai rămas ceva din sângele

moldovenesc, și, când a venit timpul, toți ne-am adus aminte că suntem Moldoveni.“ D-se spune că în Basarabia „poporul simplu țărănesc e acela care a înțeles că mântuirea poate fi numai pe bază națională.“ O adunare de țărani a hotărât la Octomvrie constituirea Sfatului Țării; după 3 săptămâni, 7—800 soldați s’au alipit la mișcare, înțelegând că „țara noastră dragă numai atunci putem s’o mântuim când noi singuri vom lua trebile noastre.“ Sfatul care avea la început numai 30—40 de membri, la cari s’au adaus 30 de țărani și apoi delegați ai partidelor, zemstvelor, etc., formând 120—130 de deputați, un adevărat Parlament, din care a eșit Guvernul. „Zidim Statul nostru din nou. Mai toți suntem eșiți din țărani. Suntem abia 20—30 de oameni, cari dispărând, n’ar mai rămânea nimic. Dar aici la d-voastre sunt multe puteri. Și credem că pricepeți încotro să întorc ochii noștri pentru un ajutor pe care uneori îl vom cere“.

Președintele Consiliului de miniștri basarabian, d. Dr. *Ciugureanu*, arată cum „au venit aci cei doi copii ai Basarabiei, în țara pe care n’au văzut’o niciodată, ci numai au dorit’o“. Ei nu reprezintă boierimea, care în cea mai mare parte s’a lăpădat de nație, și nici clerul, care s’a supus vlădicilor desnaționalizatori. „Singură țărănimea ș’a păstrat limba moldovenească, numai țăranul a fost mândru de neamul lui și nu s’a rușinat niciodată a să spune Român. Dacă astăzi suntem gata în viitor de unirea cu neamul de peste Prut și din Transilvania, aceasta o datorim țăranului român din Basarabia. În cei 106 ani de robie ni-a fost oprit tot. Ni-a fost oprit și dreptul de a ne îmbrățișa cu frații noștri de peste Prut, de a ascultă chemările maicii noastre România. Mult timp noi n’am simțit minciuna și a trebuit să intervie revoluția rusească din 1905, cu trecătoarea ei libertate, pentru ea bătrânul *Gavriliță* cu d-nii *Halipa* și *Pelivan* să cuteze a publica *Basarabia*. A urmat apoi epoca tristă a prigonirilor. La 1913 numai, să formează un nou mic cerc național, cu aceiași doi tineri și cu neuitatul *Murafa*, și atunci apare *Cuvânt Moldovenesc*, care durează până acum.“ Încă odată, d. Ciugureanu afirmă că boierimea, care a lipsit și în momentul primejdiei bolșeviste, este gata să primească puterea, dar ea nu o merită. Șefii de azi ai Basarabiei n’au, de sigur, experiență, dar o înlocuiesc cu o mare iubire. „Dorim să înflorească neamul nostru moldovenesc și pentru aceasta să luăm parte la sărbătoarea noastră a științii, căci numai cu dânsa Republica Moldovenească, în istoria neamului întreg moldovenesc, va putea să aibă un rol frumos și bun“.

La urmă d. *N. Iorga*, chemat să vorbească, a spus următoarele: „După cuvintele din inimă ale d-lui Poni și frumoasa salutare a președintelui Societății de medici și naturaliști, după tot ce au spus trimișii Basarabiei, noi, cari i-am ascultat, n’avem de adaugit decât un singur lucru: „că ați venit la o mare durere a noastră și ne-ați adus o mare mângâiere.“

3/16 Mart, 1918.

În Camera Comunelor din Londra, ministrul *Balfour*, răspunzând unei întrebări, a declarat următoarele cu privire la pacea care ni se impune: „Guvernul britanic a fost informat de condițiunile impuse României. Noi arătăm toată simpatia noastră față de România în această crudă situație în care a fost pusă. Va fi desigur una din datoriile noastre și unul din scopurile sforțurilor noastre ca la Conferința păcii să se facă revizuirea asprelor condițiuni impuse României“.

O notă a agenției Reuter afirmă că toate hotărârile Consiliului de Coroană român au fost luate în cel mai deplin acord cu Aliții. Cu toate grelele încercări prin care trece, România a rămas vecinic credincioasa Quadruplei. Ziarul *Daily Chronicle*, discutând pacea brutală impusă României, spune: „Suntem mâhniți văzând că să impun condiții atât de grele Aliatei noastre. Dar Aliții vor face totul cu putință ca ele să fie revizuite și că în Congresul de pace aspirațiile poporului român să fie satisfăcute. România s'a purtat față de aliați în chip leal, Aliții să vor purta în același chip cu dânsa“.

După ziarele americane pacea impusă României înseamnă nimicirea acestei țări, dat fiind că ea nu va mai avea acces la mare, deși astăzi toate popoarele civilizate sunt de acord ca toate națiunile să aibă drumul deschis la mare. Puterile centrale procedează acum față de România cum au încercat să procedeze față de Serbia, voind a o izola din punct de vedere comercial restul lumii: ele încearcă să o închidă în închisoarea pangermanistă, unde comerțul României va fi nimicit. Această pace nu însemnează altceva decât răpirea independenței române. O asemenea pace nu va fi niciodată recunoscută de America și de Aliții ei. Ziarele cer cu înzistență să se ia măsuri pentru a înfrânge rezistența Germaniei și a o pedepsi pentru toate crimele ei.

În Camera olandeză deputatul *Troelstra*, a spus într'un discurs că pacea Austro-Germanilor cu Rusia, Ucraina și România, îndepărtează tot mai mult perspectivele *păcii generale*. „Dacă aceste *pseudo-păci* sunt un simptom, pacea generală este de deplâns chiar de pe acun“.

În Reichsrath-ul din Viena, deputatul *Seitz*, șeful partidului majoritar socialist, a spus: „Nimeni nu poate fi satisfăcut de pacea pe care noi voim s'o impunem României. Politica pe care o urmărește Germania și poporul german duce la încercuirea Puterilor centrale de către celelalte popoare ale lumii. Noi nu numai ca socialiști, ci și ca reprezentanți ai marilor mase ale tuturor popoarelor și păturilor acestui Stat, nu putem spune destul de tare că *popoarele nu doresc nici silnicul marș înainte în Ucraina, nici o violentare a României*, ci nici nu vreau alta decât o pace din spre Răsărit, care ar deschide o perspectivă către *pacea generală a lumii întregi*. Noi nu voim nici un războiu de cucerire; *dela România n'avem nimic de cerut și nimic de voit*.“

Deputatul socialist din Reichstag-ul din Berlin, *Wendel*, a declarat falimentul politicei socialistilor majoritari: „După pacea cu Rusia, pe care legislatorii din Petrograd au semnat-o întorcându-și fața și închizând ochii; după pacea cu România și care a fost smulsă cu pumnalul pus la gâtul nenorociților din această țară, ce mai rămâne din frumoasele cuvinte asupra păcii de reconciliare, asupra dreptului popoarelor de a dispune de ele, asupra dezarmării și asupra ligei națiunilor? Nu mai rămâne decât un sgomot desert și puțin fum!”

4/17 Mart. 1918.

Atașatul militar american, Lt. Colonelul *H. E. Yates*, a adresat comandanților de armată români, la plecarea sa, următoarele cuvinte: „Acum, când demobilizarea armatelor române va începe, mi s'a părut că ar fi de folos să se răspândească în mod liniștit, verbal, nu prin ordin, ideile următoare: 1. Părerea Aliatilor ca și a lumii civilizate este că România a făcut mult pentru cauza umanității. Ea s'a luptat bine și la pacea generală își va primi răsplata; — 2. România a trebuit să facă pacea din cauza împrejurărilor nenorocite, asupra cărora n'avea nici o putere. Când situația să va schimbă; cum să va și schimbă desigur, ea va fi iarăși în stare să lucreze în contra apăsătorilor ei. — 3. Nimeni nu trebuie să se simtă deprimat, ci trebuie să fie mândri toți de isprăvile României din trecut și plini de încredere în viitor. Fiecare trebuie să adopte o atitudine de veghetoare așteptare, păstrându-și mintea, trupul și mai pesus de toate energia gata pentru viitor“.

5/18 Mart. 1918.

Astăzi între orele 10 și 12 a. m., azistat de confratele Căpitanul Br. Amedeu Florantin, am înlesnit, cu ajutorul instrumentelor, venirea în lume a primului copil al d-lui Locotenent Ilie Florescu, care să oprișe în drum de 30 de ceasuri, ne mai putând înainta cu nici un preț. Conform dorinții mele, părinții veseli au dat moștenitorului lor numele de *Horia*.

6/19 Mart. 1918.

Am dejunat la masa bogată a d-lui prefect al județului, *Const. Gr. Sturza*, împreună cu mai mulți invitați. Pe la sfârșit a venit d-l *Artur Gorovei*, fost primar, cu un aer de supărare, și cu un ton indignat începe să se plângă prefectului că soldații români de pe moșia d-sale i-au făcut mai multe stricăciuni și, în *durerea* (?) sa, recurge la diferite imprecățiuni cam în felul acesta: Soldații noștri sunt niște vandali! niște sălbateci! mai răi decât Rușii! și ca culme: decât așa pacoste mai bine era dacă veneau Nemții și în Moldova, ca să aducă regulă! — La auzirea acestora mi s'a urcat sângele la cap, nu m'am putut stăpâni și fără să mai țin samă de locul unde mă găseam, am exclamat și eu din baierile inimii: „cum? tocmai d-ta vorbești astfel? Aceasta nu-i permis s'o zici nici chiar în glumă!“ A urmat un moment de tăcere; discuția

a luat altă întorsătură și până în cele din urmă atmosfera s'a mai înseninat.

Această întâmplare îmi aduce aminte de alta cam tot la fel la Huși, pe la sfârșitul lunii *Martie din anul 1917*. Atunci fusei trimis acolo pentru câteva zile de către Direcția sănătății publice. În timpul acela m'am întâlnit cu mai mulți buzoieni refugiați și într'o zi, chemat fiind, m'am dus să vizitez o familie din Buzău găzduită la bogătașul *Vasile Mitache* (fiul). Acest d. Mitache avea una din cele mai frumoase și mai mari case din Huși, cu curte împodobită cu flori și o grădină bogată în pomet. El mai eră și fericitul proprietar al unei moșii mari din județul Fălciu. La începutul războiului a fost mobilizat cu gradul de locotenent și pus într'un serviciu oarecare de aprovizionare, iar acum era mobilizat de câțva timp pe loc, pentru ași putea cultivă moșia în interesul general al țării, după cum să făcuse cu toți proprietarii mari, cari își cultivau singuri moșiile. D. Mitache nu eră acasă, unde am găsit numai pe soția sa și familia buzoiană.

Vizita mea pentru concetățenii mei, cari erau foarte deprimați și îngrijați de mersul evenimentelor și de starea averii și rudeniilor rămase în Buzău, unde erau Nemții mai mari, a avut un efect bun întru cât, prin vorbele mele de încurajare și credința neclintită într'un viitor bun și apropiat, i-a înveselit și le-a ridicat moralul. Pe la sfârșitul vizitei, iată că sosește și d. locotenent Mitache dela moșie. După prezentările obicinuite, l'am întrebat ce mai este și cum merg trebile pe la moșie? D-sa, după ce-mi face o descripție sumară a moșiei, s'a arătat foarte îngrijorat de muncile agricole, cari sufer din lipsa brațelor, fiind silit să se servească mai mult de soldații unității militare din satul moșiei, după cum de altfel o fac și ceilalți proprietari, conform dispozițiunii Ministerului de războiu, obligând pe soldații de pe moșii să muncească cu anumită plată și în anumite condițiuni. La asigurarea ce i-am dat că lucrurile o să meargă bine și aprobând dispoziția luată de guvern în privința asigurării muncilor agricole, d. Mitache mi-a răspuns: Da, așa ar fi să fie, dacă soldații noștri ar fi oameni cum să cade. Dar, soldatul român este leneș, de rea credință și mai pe sus de toate hoț, care devastează și fură tot ce-i cade în cale, și că în lume nu poate să fie un om mai nețebnic și mai rău decât soldatul român. Și pe tonul acesta a urmat d. Mitache aproape o jumătate de ceas până ce m'a scos din toate răbdările, deși îmi impusesem cu toată puterea calmul necesar pentru a putea suportă toate acestea infamii, debitate la adresa armatei române de către un locotenent (proprietar mare) care a făcut războiul la o formațiune de aprovizionare și care acum e mobilizat la moșia sa. Și atunci, după ce a sfârșit, am început a-i atrage atențiunea asupra celor zise, arătându-i în cuvinte foarte demonstrative cât de mare nedreptate comite vorbind astfel de neamul nostru românesc, care pretinde a fi și al lui. Am făcut o comparație între ceea ce a făcut soldatul român pentru

apărarea patriei, cu tot avântul și disprețul morții al celor mai viteji soldați din lume, și între purtarea celor cu dare de mână, a bogătașilor, cari aproape toți au fost și sunt niște ambuscați, puși la adăpost de gloanțe, în diferite servicii pe la părțile sedentare. I'am schițat toată martirologia soldatului nostru și i-am arătat cum acest soldat rău hrănit, rău îmbrăcat, găzduit prin satele Moldovei, clăie peste grămadă, să reface și să pregătește pentru viitoarele lupte ce vor să fie la viitoarea ofensivă generală, care să apropie; cum îndură toate și cum, pe deasupra, este decimat de cea mai cumplită molimă (tifusul exantematic) și el nu cărtește, nu să răsvrătește, ci cu credința în viitorul neamului să supune la toate, rabdă și ascultă după cum simțul lui de datorie îi impune, spre admirația ofițerilor din misiunea franceză. „Și, d-ta domnule locotenent, nu ții seamă de toate acestea și nu te înduri să răsplătești pe bunul nostru soldat decât prin astfel de vorbe, pe cari îmi este peste putință să le calific după cum merită, fiind în casa d-tale...” Am plecat scârbit și mâhnit, blestemând clipa în care am intrat în casa acestui...!

7/20 Mart. 1918.

Guvernul de sub președinția d-lui general Averescu, dându-și demisiunea, a fost înlocuit cu un nou minister compus din d-ții: *Al. Marghiloman*, președinte al consiliului și ministru la interne, ad-interim la agricultură și domenii; *C. C. Arion*, la externe; *Mihail Săulescu*, la finanțe; general *I. Hârjeu*, la războiu; *Sim. Mehedinți*, la instrucțiune publică și culte; *C. Meissner*, la industrie și comerț; *D. Dobrescu*, la justiție; și *N. Ghica-Comănești*, la lucrări publice. *)

Noul guvern a trimis telegrafic, prefecturilor de județ, următorul comunicat: „Guvernul prezidat de d. general Averescu retrăgându-să în ziua de 12 Martie st. n. am fost însărcinat de M. S. Regele cu constituirea ministerului. Prima misiune a noului minister este de a încheia, în termenul ce ne este fixat, pacea ale cărei baze au fost așezate prin preliminariile de pace iscălite în ziua de 5 Martie st. n., preliminări cari au și primit un început de executare militară. În îndeplinirea acestei grele sarcini guvernul pune toată silința și tot creditul lui pentru ca sacrificiile ce să impun Patriei să-i atingă cât mai puțin puterea ei ca factor economic și politic. A două misiune ce avem de îndeplinit este o îndoită operă de regenerare morală și de reorganizare a tuturor ramurilor activității de Stat. Experiența dureroasă prin care a trecut țara, dovedește cât de grabnică și de imperioasă este această îndatorire. În această ordine de idei, guvernul face dintr'o

*) Cu ocazia deschiderii Corpurilor legiuitoare s'a făcut remanierea și completarea ministerului, numindu-să d-ții: **C. Garoflid**, la agricultură și domenii; **Grig. Cantacuzino**, la industrie și comerț în locul d-lui Meissner, trecut ca președinte al Camerei; și **I. Mitileneu** la justiție în locul d-lui Dobrescu, ales președinte al Senatului.

completă și înțeleaptă rezolvare a problemei agrare și din chemarea la viața politică a maselor profunde ale națiunii, două puncte esențiale ale programului său de activitate“.

Reprezentanții guvernelor aliate, în conferința care a avut loc la Londra, au căzut de acord spre a să publică următoarea declarațiune: „Guvernele Înțelegerii întrunite la Londra în conferință, după ce au stabilit un deplin acord cu privire la problemele militare la ordinea zilei, cred de alor datorie de a lua act de atentatele fără precedent, săvârșite sub domnia unei păci germane asupra popoarelor din Rusia, ale căror armate au renunțat în mod spontan la apărarea țării, într’o mișcare de aberațiune stranie și fără pereche în istorie. O simplitate neînțeleasă i-a făcut pe Ruși să aștepte dela Germania o pace democratică pentru Rusia dezarmată, o pace fără anxiiuni și fără violență, prin voința aceleleași Germanii, care de patru ani să luptă împotriva independenței popoarelor, sfidând toate drepturile omenirii. Efectul s’a arătat imediat. Înainte de a să face schimbul preliminarilor, comandamentul german a luat anumite măsuri militare, călcându-și cuvântul și transformând pacea impusă Rusiei, într’o invadare de teritorii, prin ocuparea satelor și orașelor, prin capturarea sau distrugerea tuturor mijloacelor de apărare, instalând pretutindeni autorități militare și organizând desmembrarea pământului Rusiei în profitul Germaniei, care a anexat câteva mari provincii ruse.“ După ce să face istoricul tratativilor impuse Rusiei, declarațiia continuă astfel: „Pentru guvernele Înțelegerii, judecata popoarelor libere nu s’a impus niciodată într’un mod atât de limpede. De ce am mai ține seamă de cuvântul Germaniei, când acțiunea de cucerire a ei n’a fost niciodată mai distrugătoare față de orice independență, iar acum atât de dușmănoasă tuturor drepturilor, cari constituiesc demnitatea individului și națiunilor civilizate?“ După ce să inzistă asupra sortii Poloniei, guvernele aliate declară că „România suportă astăzi repetarea acestor torente de dominațiune nemiloasă, ale cărei valuri au produs atâtea dezastre printre popoarele din Orient. Toate acestea să petrec sub eticheta unei păci mincinoase, care în cadrul unei vorbării pacifiste subordonă toate realitățile războiului, legii supreme a forței brutale fără frâu. Noi nu cunoaștem asemenea păci, nu le putem cunoaște deoarece noi ne propunem ca prin eroism și suferință să sfârșim odată cu această politică de spoliațiune pentru a face loc unui regim durabil de pace prin dreptul organizat. Fără să înșirăm liberările ce vor trebui să se facă în viitor, este suficient de a invoca reparațiunile generale de justiție, cari să rezumă în acest singur cuvânt: „*dreptul*“.

9/22 Mart. 1918.

În urma intervențiunii guvernului nostru, negocierile de pace să vor continuă nu la Buftea, ci în București, la Cotroceni. Comisiunea română a fost modificată și să compune din d-nii:

Al. Marghiloman, prim-ministru, ca președinte; C. C. Arion, ministru de externe; Burghelea și Papiniu. Comisiunea militară din d-nii generali: Coandă, Lupescu și Mircescu. Comisiunea juridică: P. Missir. Subcomisiunea economică, comercială și industrială: N. Ștefănescu, Al. Ștefănescu, I. Anghelescu, N. Răducanu-Popescu, I. Tănăsescu și D. Gheorghiu. Comisiunea marinei: Amiralul C. Bălescu și Comandorul Mărgineanu. Comisiunea schimbului de prizonieri: Căpitanii N. Tabacovici și Gheron Netta. Secretarul comisiunii tratativelor de pace: Maior Al. Dumitrescu.

14/27 Mart. 1918.

În *Neamul Românesc* am cetit următoarele rânduri dintr'o scrisoare către directorul acestui ziar, d. Iorga, a profesorului G. W. Prothero, ruda ministrului cu același nume: „Întrebuințez această ocazie pentru a vă trimite câteva cuvinte de simpatie și pentru a vă spune, — întrucât am avut un drept de a vorbi pentru alții ca și pentru mine însu-mi, — cât de adânc simțim noi, din Anglia, pentru pretinii noștri din România și pentru țara căreia-i aparțin. Cu adevărat v'ați bătut o luptă vitează; și rezistența pe care a-ți opus'o violenței și apăsării germane va fi strânsă, sunt sigur, ca o comoară și o sfântă amintire de toți Români și va servi ca să îndemne și să înalte generațiile ce vor veni. Ați fost siliți să cedați, pentru câțva timp, unei forțe imens superioare; dar putem hrăni credința că Puterea nu va fi întotdeauna mai presus de Drept și că viitorul ține zile mari și fericite pentru România, precum ține libertate pentru Europa întregă. În această credință, care sunt sigur că e d-tale ca și a mea, îi trimit aceste puține rânduri de încurajare și de speranță“.

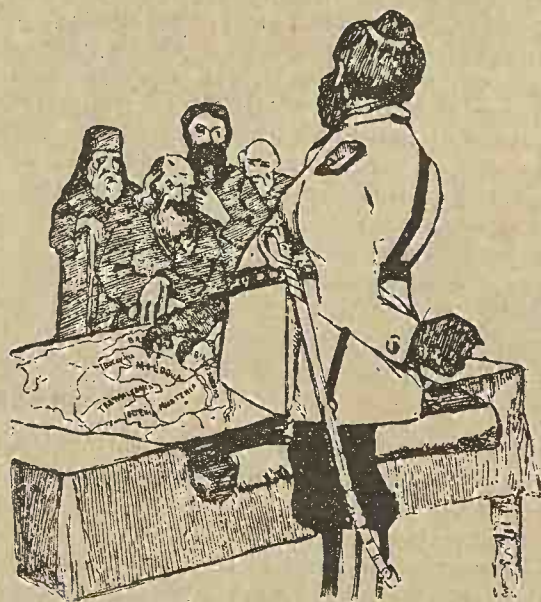
15/28 Mart. 1918.

Astăzi am cetit în *România* articolul intitulat: *Glasul Basarabiei*, care mi-a mai înseninat sufletul întunecat de durerile zilelor prin care trece scumpa noastră țară. În acel articol ni să spune că în dimineața zilei de 3 Martie a. c. 18 Moldoveni, adecă Români din Basarabia, membri ai Consiliului județian din județul *Bălți*, în orașul cu același nume, profitând de faptul că să ținea ședință plenară pentru nevoile ținutului, au înaintat o cerere către președintele adunării ca să pună în discuție o moțiune prin care, după ce să justifice economiceste și istoriceste nevoia ca *Basarabia să fie alipită la România*, să cerea ca să intervină la Sfatul Țării și la Consiliile județene ca să proclame același lucru, iar Sfatul Țării să trimită delegați la Iași, spre a să înțelege cu Guvernul român în această privință.

Această moțiune a fost susținută de către tânărul *Cazacencu* printr'o cuvântare plină de căldură și ea a fost primită cu unanimitatea voturilor. Din cauza bucuriei pe care au simțit'o toți în acel moment, a trebuit să se suspende ședința câțva timp, în care s'a format un cor de basarabeni, bucovineni și Români din re-

gatul liber, care a întonat: *Pe-al nostru steag e scris Unirea*. Toată asistența a ascultat în picioare și a aplaudat frenetic.

În aceeași zi pe la ora 6. p. m. a avut loc în același scop o întrunire publică în sala Clubului din orașul Bălți, compusă din marii proprietari, membri consiliului județian, aproape toți țărani, intelectualii orașelor și satelor și au aclamat o moțiune cu același cuprins strigând cu toții: *Trăiască Unirea! Trăiască România! Trăiască Regele Ferdinand!*, iar muzica militară a întonat imnul regal și alte cântece naționale. După întrunire mulțimea a manifestat prin oraș pentru *unire*, iar pe strada principală s'au lipit placarde cu același înțeles. În ziua următoare generalul *Schina*, comandantul Diviziei I de cavalerie, cu sediul în Bălți, a dat în sălile aceluiaș club, unde avusese loc întrunirea publică, o masă tuturor participanților la întrunirea și manifestația pu-

Răpirea Basarabiei

blică. Articolul să sfârșește astfel: „Graba cu care locuitorii din județul și orașul Bălți, fără deosebire de clasă socială, vin să aducă balsam mângâietor mamei din nou îndurerată, alină în parte durerea care stă să ne copleșască. Fie ca pilda celor din Bălți să fie cât mai curând imitată de toți basarabienii și dorința lor să devie realitate, spre binele Românilor de pretutindeni.”

Reproduc aci și frumoasa moțiune a celor 18 basarabeni, care sună așa de duios: „Noi, mai jos iscăliții, membri ai Zemstvei ținutului Bălți, cu cinste vă rugăm să aveți bunătatea ca, înainte de a intra în rânduiala zilei hotărîte pentru adunarea de

astăzi a Zemstvei, să puneți la glăsuire dorința noastră, arătată mai la vale, de a ne uni cu țara noastră mamă *România*. Știind prea bine că acum o sută și șase ani cu de-a sila ne-a smuls dela sânul mamei noastre scumpe, cu care am făcut un trup și un suflet; — Știind prea bine că în vremile aceste grele, când, după ce ne-a izbăvit Dumnezeu de tirănia rusească, care ne-a apăsă, batjocorit și întunecat atâta amar de vreme, eră să ne prăpădim în focul anarhiei bolșevice, iar *România* ne-a dat ajutor frățesc, în zile de grea primejdie, curățindu-ne țara de dușmani, dându-ne scutul, liniștea și rânduiala perduță; — Știind prea bine că singuri sântem și prea puțini și prea slabi și prea neputincioși, pentru a ne putea ocărui și apăra singuri fără a cădea din nou sub alt jug străin, care să ne facă iarăși robi; — *Hotărîm* în numele ținutului nostru Bălți să ne unim din nou cu scumpa noastră țară mamă: *România*, vroid să împărțim cu ea frățeste tot norocul și nevoile vieții noastre viitoare ca și în vremurile *Moldovei* lui *Ștefan cel Mare*. Această hotărîre nestrămutată și sfântă a noastră rugăm să fie trimisă fără întârziere *Sfatului Țării* din Chișinău, pentru ca acesta, ascultând glasul nostru, să hotărască în grabă în numele întregii țări: Sfânta, mântuitoarea, mult dorită și vecinica noastră Unire cu țara noastră mamă *România*, în care ne punem nădejdea, căci ca bună mamă ne va garantă frăție deplină și drepturile căpătate de norod prin revoluția din 1917". Semnați: Ioan Scobiola, Ioan Cazacencu, Simion Ciobanu, Ioan Guriță, Vasile Costișe, A. Filip, V. Osadciuc, D. Garconita, N. Miauna, Gh. Popovici, Ioan Savciuc, Vasile Focșa, F. Grigoriev, Gh. Cioban, St. Roșca, P. Soltinschi, Gh. Cocos, M. Moscal.

16/9 Mart. 1918.

După cele scrise de ziare ziua păcii, *ziua doliului național*, să apropie, după multe, grele și chinuitoare tratative. Cu această ocazie mi sã pare potrivit să reamintesc frazele calde, pe care binecunoscutul scriitor francez *Camille Mauclair* le închină scumpei noastre țări. Pe când Serbia și Belgia au fost silite de împrejurări să între în războiu, România s'a alipit de bună voie de popoarele apusului în marea luptă pentru onoare și dreptate. „România, zice d. Mauclair, putea foarte bine să rămână neutră, fără felonie și fără lașitate.“ Pe când Belgia și Serbia au avut unde să se retragă, având tot ajutorul aliaților lor credincioși, iubita noastră țară a fost în continuu, chiar dela început, mințită, înșelată și tradată atât de Rusia Țarilor, cât și de Rusia revoluționarilor, și mai pe urmă și de Ucraina, care închizându-și granițele dinspre noi a refuzat să adăpostească și să înlesnească retragerea armatei noastre. „Nu vă primim, ne-au zis acești vecini; muriți sub ochii noștri sau mai bine vă predați.“ Să înțelege că în această nenorocită dilemă a trebuit să ne îndreptăm pe calea păcii. Bunii noștri aliați din apus au înțeles și ne-au dat sfatul

ca să bem paharul suferinții până la fund cu neclintita speranță că după restignire va veni și ziua învierii. Marele publicist francez, *Gustave Hervé*, a scris într'un mare ziar din Paris că „dacă România ar mai voi să reziste, noi va trebui s'o silim să facă pace”. Iată cum știu Aliații noștri să prețuiască sacrificiile noastre. Nu ne osândește nici un glas, nu să sfarmă nici o legătură și nu să spulberă nici o promisiune. Ei să simt mai solidari ca întotdeauna față de nefericitul popor latin dela Dunăre, învingător și învins, glorios și umilit, inocent și pedepsit.

17/30 Mart. 1918

Exemplul dat de districtul și orașul Bălți, cari au cerut unirea Basarabiei cu România, a fost imitat de membrii districtului și orașului *Soroca*, împreună cu micii și marii proprietari, cu membrii clerului, cu învățătorii și mulțime de alți cetățeni, în ziua de 13 Martie a. c. Iată cum s'au petrecut lucrurile în acea memorabilă zi. Adunarea generală a Zemstvei districtului Soroca, născută din alegerile regionale din Decembrie 1917, fiind convocată pentru ziua de 13 Martie, spre ași alege președintele, a votat bugetele și a luă măsurile trebuincioase bunului mers al administrației și vieții economice. După ce s'a ales președintele și mai înainte de orice altă lucrare, adunarea a discutat și a votat următoarea moțiune: „Poporul moldovenesc înființat de aproape 20 de veacuri de către străbunii romani și deosebit apoi între Nistru și Prut de frații săi, rezemat pe principiile marelui revoluționi a popoarelor fostului marelui Imperiu al tuturor Rușilor, care odată cu libertatea și egalitatea tuturor indivizilor în fața legilor, a proclamat în primul rând libertatea naționalităților de a dispune singure de soarta și așezările lor prezente și viitoare, a proclamat în ziua de 2 Decembrie 1917, Basarabia ca Republică Moldovenească independentă și de sine stătătoare. Ținând seamă că viața și propășirea economică și culturală a unui popor este în raport direct cu forța viei și aptitudinile cu care Dumnezeu l'a hărăzit. că în unire stă puterea și că unde-s doi puterea crește. Ținând seamă că în timp de 19 veacuri Basarabia a fost totdeauna un trup cu Moldova de pe dreapta Prutului și că soarta ei a fost deapărarea legată de aceea a Principatelor Dunărene, cu care a îndurat aceleași suferințe, gustând aceleași lucruri și având aceleași nevoi. Ținând seamă de înălțătatea pildă dată de tânărul regat al României în scurtul timp decând a fost recunoscut ca Stat independent, atrăgându-și prin muncă, prin ordine, admirațiunea și iubirea tuturor popoarelor din lume și chiar respectul dușmanului comun. Proclamăm astăzi în mod solemn, în fața lui Dumnezeu și a întregii omeniri, că declarăm *Unirea Basarabiei la Regatul României* și sub al cărui regim constituțional și sub ocrotirea legilor căruia de Monarhie democratică, vedem siguranța existenței noastre naționale și propășirea economică și culturală. Facem apel la Sfatul Țării și la toate adunările constituite din in-

treaga Basarabie, dela Hotin până la Ismail, să se unească prin votul lor la mișcarea noastră și să trimită delegațiuni cu reprezentanți din toate adunările regionale și proprietare, pentru a depune la picioarele Tronului României, omagiile noastre de devotament și credință pentru Regele Ferdinand I, Rege al tuturor Românilor. Alegem ca delegați pe domnii: Mila, Rusu, Secara, Cosciug, Ganăa, Topală, Soltuz, Meleghi, Bandac, Butoni de Katzman, Hârjeu, Satanof, Caisăn, Braunstein, Vârlan, Vizitiu, Bârsan, Cernăuțan, Grosul și protopopul Cotuzmschi.“

După cetirea acestei mișcări toată lumea s'a sculat în picioare strigând la vot și președintele întrebând cum să se voteze, toți au răspuns prin aclamațiuni, începând un *ura* formidabil, care înăbuși muzica militară pe când cântă *Deșteaptă-te Române*, apoi *Imnul Regal*, care a fost ascultat de toată asistența în picioare. După votarea unanimă, mișcarea a fost semnată de președinte și de toți asistenții, cari să îngrămădeau s'o semneze. „Era, zice cronicarul acelei zile, o pornire plecată din iubire adâncă de neam, un entuziasm sincer, o voință desăvârșită pentru marele act al *Unirii*. Mai toți semnând strigau: *Dumnezeu s'ajute!*“ După muzica a mai executat câteva cântece naționale, toți s'au retras cu mulțumirea sufletească că au îndeplinit un fapt mare.

În ziua următoare, 14 Martie, ziua proclamării Regatului Român, s'au adunat cetățenii districtului și orașului Soroca să ia parte la Te-Deum-ul oficiat de 10 preoți și un diacon, în frunte cu protopopul local. Orașul întreg eră gătit de sărbătoare cu steaguri și stegulețe cu tricolorul român. S'au ridicat două arcuri de triumf pe strada principală și spre clădirea Zemstvei, pe care eră scris: *Trăiască România! Trăiască Unirea! Trăiască Regele Ferdinand II!*, iar pe piața cea mare o frumoasă estradă împodobită cu tricolorul român pe care s'a oficiat serviciul divin.

Încă dela orele 9 de dimineață piața era plină de lume. La ora 11 să anunță sosirea Generalului *Schina*, comandantul Diviziei I de cavalerie, care a venit fiind invitat de președintele Zemstvei pentru a fi salutat de populație ca comandant al armatei liberatoare. Serviciul religios a fost oficiat de către preoți în strălucitoare odăjdii, iar răspunsurile au fost date de corul bisericii Soborul, care a fost mult admirat. În slujbă s'a pomenit M. S. Regele Ferdinand și augusta familie regală, iar corul de trei ori a cântat: *Mulți ani trăiască!* După serviciul religios generalul a primit defilarea ofițerilor și a trupei, care a stârnit admirația poporului prin ținuta sa marțială, apoi delegații aleși în ziua precedentă au prezentat generalului în Palatul Oprevei mișcarea votată, prin câteva cuvinte pline de căldură, rostite de președintele orașului *Lafan*. Generalul mândru a mulțumit prin cuvinte înălțătoare pentru acest fapt mare istoric al Basarabiei, care coincide cu aniversarea proclamării Regatului Român. Este greu de arătat entuziasmul cu care au fost primite aceste cuvinte; pe fețele tuturor să vedeau lacrimi de bucurie, iar muzica militară intona *Imnul regal*.

La ora 2 p. m. a avut loc un mare banchet de 350 de tăcămuri, dat de autoritățile locale în saloanele Clubului. Intre invitați erau și doamnele din Soroca. Primarul *Soltuz* a închinat cel d'întăiu pentru M. S. Regele Ferdinand I un toast, acoperit de urale și aplauze nesfârșite. La acest toast a răspuns generalul Schina, vorbind în cinstea locuitorilor orașului și districtului Soroca. După mai multe toaste inflăcărate rostite de mai mulți inși, între cari și doi țărani, banchetul s'a terminat la ora 5, când generalul a trebuit să plece la Bălți, fiind ridicat pe sus și dus în triumf până la automobil. Petrecerea însă a continuat până la ora 7, când lumea a început să plece ca să iee parte la retragerea cu torțe, făcută de toți locuitorii Sorociei pe strada principală și pe sub arcurile de triumf, ale căror inscripții să puteau ceti la lumina alor trei becuri electrice: albastru, galbin și roșu, aruncându-să sute de artificii în tot timpul serii. La ora 10 a început balul la club, luând parte multe doamne și domnișoare din oraș și județ, care a durat până în zorii zilei.

Termin această mare și înălțătoare zi, reproducând cele trei strofe din urmă din poezia lui *Liviu Marian*, din Bălți, intitulată Basarabiei și dedicată amintirii mucenicului național *Simion Murafa*:

„Apropie-te dragă, cu'ncrederea de mamă,
De-al cărei sân odată calăii te-au răpit,
Și Pal iubirii soare tu, iar întineri-vei,
Și fi-vei floare — aleasă în Soare — răsărit:

Azi lanțul ți să rupe și plânsul ți să curmă;
Acei ce te loviră și te-au batjocorit
De frații tăi pe goană sunt puși, iar pe-alor urmă
Porni'au corbii — ciocli cu glasul răgușit . . .

N'ai frică și nu plânge, căci mama ta veghiază
La căpătăiu-ți gingaș, iar cel ce te-a robit
E dus să nu mai vie pe plaiul țării tale,
O, dulce Basarabie, raiu drag și înflorit!

18/31 Mart. 1918.

Astăzi să împlinesc zece zile decând a început puternica ofensivă germană de pe frontul anglo-francez, pe o întindere de 80 kilometri, cu un efectiv de 90 de divizii, între cari multe trupe aduse de pe frontul din răsărit, cu un prisos de munițiuni, cu gaze otrăvitoare, cu aeroplan și o mulțime de tunuri de toate calibrele. Germanii s'au hotărît și preparat ca să deie o lovitură decizivă, adecă să se strecoare pe văile Sommei, cucerind orașul Amiens și să ajungă la mare sdrobind și nimicind armata engleză, iar pe de altă parte să împingă frontul și să ajungă cât să poate mai repede la Paris. Cu această ocaziune Germanii au rezervat

lunii o mare surpriză de mare efect politic și moral, bombardând Parisul dela o distanță de *120 kilometri* cu un tun *colosal*, cu tragere lungă, a cărui construcție a cerut o muncă enormă. Acest tun cu un tir așa de lung, după informațiile câștigate foarte târziu, a fost instalat pe masivul *Saint-Gobain*, de unde trăgea asupra regiunii pariziene. El are o gură de foc lungă de *25 metri*; obuzul este de *24 centimetri* și are o iuteală inițială de *2100 metri*, adeca cu *500 metri* mai mare decât tunurile anti-avioane franceze și engleze. Obuzul este un obuz de ruptură cu pereții extrem de groși, care are o mare putere de pătrundere, dar a cărui forță de expansiune este foarte redusă. Dată fiind încărcătura slabă, explozia nu-l frânge decât în 4 sau 5 bucăți mari, încât efectul celei mai de multeori este nul. Din cauza impreciziei tirului numărul loviturilor cari să perd este foarte mare. Afară de aceasta maniera tunului este delicată și periculoasă. El să uzează foarte repede, din care cauză Germanii au trebuit să revină numai decât la bombardarea cu aeroplanul. Nemții spun că față de înălțimea trajectoarei, punctul culminant atinge înălțimi la cari nu s'a ridicat până acum nici un alt corp. Căldura țevii atinge o temperatură, la care alte proiectile obicinuite s'ar topi și viteza inițială este atât de mare, încât metalul pare la contactul aerului incandescent. Acest tun a adus oarecari stricăciuni Parisului și a făcut mai multe victime, precum s'a întâmplat în Vinerea sfântă a Paștilor catolice (16 Martie), când chiar în ceasul morții Mântuitorului nostru Isus Christos, atunci când credincioșii erau adunați în biserici pentru a comemora acest mare mister, un obuz a căzut asupra bisericii St. Augustin, prăbușindu-i bolta și omorând vr'o 75 de creștini, între cari mai multe femei și copii, și rănind un număr și mai mare. Intre morți să află și Consilierul de legăție al Elveției, d. *Strochlin* cu fata lui. Acest tun a fost numit. *Die grosse Bertha*.

În fața superiorității numerice a dușmanului, trupele franco-engleze s'au retras pas cu pas, rezistând cu deosebită vigoare și cauzând perderi mari vrăjmașului, perderi așa de mari încât 40 de divizii au fost retrase din luptă. Rezultatul acestor crâncene lupte, cărora Germanii, în mândria lor nemăsurată, le-a dat numele de *bătălia imperială*, și la care să zică că a azistat însuși Impăratul, a fost că ei au recâștigat tot terenul pierdut pe acel front în cursul anului 1917, cucerind orașele *Peronne* și *Bapaume*, ajungând la frontul pe care l'au avut în Ianuarie din anul trecut și făcând dela începutul ofensivei și până astăzi 70.000 prizonieri, luând peste 1000 tunuri, număr pe care Englezii îl micșorează mult, declarând că pe acel front n'au fost atâtea tunuri.

Este greu să spun în ce chinuri am trăit în aceste zile grozave, mai ales că toată speranța noastră este pe frontul Aliaților noștri și tot viitorul nostru atârnă de *pacea generală* dictată de ei; căci numai prin victoria lor putem scăpa de urmările păcii

pe care ne-o impun Germanii cu atâta cruzime și numai dela victoria lor atârnă unirea neamului întreg, visul nostru la care n'am renunțat și nu putem renunța odată cu capul, orice s'ar întâmplă. In fiecare dimineață, după o noapte întotdeauna agitată, mă sculam obosit și cu inima îndurerată, așteptând cu neastâmpăr ziarele cu comunicatul, care, vai!, eră din ce în ce mai rău. Unde mai pui și neliniștea, mărită zilnic, prin trăgănarea tratativelor de pace din București, care par fără de sfârșit. Aceste zile mi s'au părut cele mai chinuitoare din tot timpul războiului nostru și nu le-am putut suportă decât luând zilnic bromur de potasiu, doctorie care pentru prima oară am luat-o acum în viața mea.

19 Mart./1 April 1918.

Zi veselă. Aliații noștri să pare că au reușit să oprească ofensiva germană, fixându-și și întărindu-și frontul; ei au cucerit mai multe sate și pozițiuni importante, făcând peste 1000 prizonieri și luând numeroase mitraliere și material de războiu, mulțumită ajutoarelor date de rezervele sosite la timp. Comunicatul german, care de obicei era lung, de două-trei ori mai lung decât al Aliaților noștri, acum apare scurt și să mărginește a spune că afacurile extrem de îndârjite ale inamicului din cutare loc s'au prăbușit cu perderi grele și că situația a rămas neschimbată.

22 Mart./4 April 1918.

De trei zile Germanii stau pe loc și toate încercările lor de a înainta îi costă perderi mari fără nici un rezultat. Aliații noștri, după toate indicațiunile, socotesc pericolul ca trecut. Forțele franco-engleze sunt din nou grupate pentru a preîntâmpina orice surprindere, iar Anglia a debarcat suficiente trupe și munițiuni pentru a alimentă defensiva sigură. Trebuie să reținem un fapt: dacă Germanii nu vor isbuti să obție acum *deciziva*, colosala *ofensivă* alui Hindenburg să poate socoti că a dat greș. Germanii nu să vor mai întâlni cu această superioritate numerică, pe care le-au înlesnit-o în primăvara aceasta eșirea din războiu a Rusiei și României. Criza de astăzi a Aliaților noștri va fi în curând înlăturată prin coperarea efectivă a Americii. Prin urmare *imperiala bătălie*, care să desfășură acum în Franța poate fi comparată din punctul de vedere al marilor rezultate cu bătălia dela Marna și cu cea dela Verdun.

Guvernul englez și cel francez în vederea operațiunilor ulterioare, au numit de comun acord pe *Generalul Foch* ca generalisim al armatelor anglo-franceze, punându-i la dispoziție toate resursele militare ale tuturor Aliaților. Această numire a fost salutată cu mare bucurie în Franța și în Anglia, iar în America a fost primită cu entuziasm. Președintele Wilson, care de mult a inzistat asupra necesității unui comandant unic, a trimis generalului Foch următoarea telegramă: „Pot să-mi permit a vă adresă sincerile mele felicitări pentru noul nostru comandant?”

O astfel de unitate de comandament constituie unul din cei mai fericiți auguri ai succesului nostru final. Noi urmărim cu cel mai adânc interes acțiunile îndrăznețe și strălucite ale forțelor noastre". Ziarele din America salută pe generalul Foch ca pe cel mai mare soldat al timpului nostru; el fiind unul din aceia cari s'au immortalizat la Marna, un mare strateg în războiul de mișcări. Statele-Unite au o încredere absolută în el și trupele americane vor servi sub ordinele lui cu bucurie și entuziasm. Unitatea de comandament, cu generalul Foch în capul ei, ca generalisim, face în momentul de față mai mult decât câteva divizii pentru Aliați și s'a făcut primul pas pentru asigurarea Victoriei.

23 Mart./5 April 1918.

M. S. Regele a adresat d-lui administrator al Domeniilor Coroanei scrisoarea următoare: „Imprejurări vrăjmașe au împedecat până acum Parlamentul să desăvârșească opera reformelor constituționale. Astăzi când vitejii noștri ostași, cari cu atâtea jertfe și atâtea sânge au apărat pământul strămoșesc, să întorc la căminurile lor, voesc ca pe Domeniile Coroanei, cași pe proprietățile Mele, ei să se bucure fără întârziere de foloasele pe cari le asigură principiile sancționate de Mine în Constituție. In acest scop, până ce noi legi vor permite împroprietărirea lor definitivă, doresc ca pe acestea domenii ei să fie deja, sub formă de obște și dearendă, puși de îndată în folosința pământurilor ce li să vor cuveni. La aducerea la îndeplinire a acestei hotărâri a Mele să va ține seamă în primul rând de luptătorii cari să întorc de sub drapel și de familiile acelora cari s'au istovit viața în serviciul Patriei. Veți binevoi, potrivit cu aceasta, să alcătuiți un proiect de organizare a obștiilor, astfel ca funcționarea lor să poată începe imediat ce situația generală o va face cu putință“.

Acest măreț gest al bunului nostru Rege vorbește dela sine și n'are trebuință de nici un comentariu. El de sigur va umplea de bucurie inima fiecărui bun Român. Tot ce să poate dori de această ocaziune este ca generosul exemplu dat de M. S. Regele să găsească cât să poate de mulți imitatori. Este mare lucru, de sigur, ca țaranii de pe Domeniile Coroanei să se bucure de o situație privilegiată, dar și marii proprietari trebuie să-și deie seamă că și pentru ei a sosit timpul sacrificiilor. Dacă ei iubesc cu adevărat această țară și trebuie s'o iubească din toată inima, căci la sânul ei să hrănesc cu toții, atunci suntem siguri că nu vor stă mult pe gânduri și să vor hotărî cu un ceas mai înainte ca să se ție după marinosul nostru Suveran, cedând cea mai mare parte din pământurile lor țaranilor, pentru ca aceștia să-și îmbunătățească soarta și prin munca lor rodnică să contribuie la înălțarea scumpiei noastre Patrii, așa de mult încercată.

25 Mart./7 April 1918.

Astăzi am avut o surprindere neplăcută. Ziarul *România*,

organul apărării naționale, a fost suspendat pe 15 zile de către *cenzură*, din cauză că acest ziar ar fi trimis pe front numere necenzurate. Mă obicuisem așa de mult cu scrisul limpede, frumos și mai ales *românesc* al acestui valoros organ de apărare națională, încât lipsa lui am simțit-o foarte mult și mi-a înrăutățit starea sufletească, de altfel destul de rea din cauza tratativelor nesfârșite de pace, precum și de mersul evenimentelor de pe frontul apusan, de care depinde în măsură așa de mare viitorul țării și a neamului nostru. Este singurul și primul caz, dela începutul războiului nostru și până astăzi, de suspendare de ziar, deși, vai!, ar fi destule alte ziare vrednice de suspendat, ziare parazite, care ne otrăvesc zilnic viața. Și acum, tocmai în aceste momente, cenzura a găsit de cuviință să ne răpească o hrană sufletească, de care am avut și avem încă mare trebuință! Intru cât mă privește, n'am destule cuvinte ca să-mi pot exprima tot binele, toată încurajarea și toată mângâierea ce mi-a vărsat zilnic în suflet ziarul *România* și de aceea aștept cu mare nerăbdare reapariția lui. *)

26 Mart./8 April 1918.

Nori grei să aredică din spre răsărit pe orizontul patriei noastre. Republica Ucraină, abia constituită ca Stat liber și independent, a început să arate serioase pretențiuni asupra Basarabiei și, călcând peste dreptul fraților noștri de peste Prut la viață națională și independentă, cere, nici mai mult, nici mai puțin, anexarea acestei scumpe țărișoare românești. În această privință a avut loc o discuție foarte animată în *Sfatul Țării* din Chișinău, și din care să vede glasul de indignare și hotărîrea basarabienilor de ași apăra pământul și neamul de pofta nejustificată a vecinilor lacomi de peste Nistru. Ministrul președinte, d. *Ciugureanu*, arată tot pericolul care vine din partea Ucrainei și expune toate tertipurile la care aleargă pentru ași satisface această dorință nedreaptă. Ministrul de externe, d. *Cristea*, arată cum primul guvern al Ucrainei a recunoscut dreptatea Basarabiei și prin diferite acte de formalitate adevărate acest lucru și acum; noul guvern ucrainian, după ce a semnat pacea, numai vrea să țină seamă de nimic. Ministrul de instrucțiune, d. *Erhan*, a fost mai energic și a spus verde că guvernul ucrainian să înșeală dacă crede că locuitorii Basarabiei, atât cei dela nord, cât și cei dela sud, ar gravita spre Ucraina. Toți Basarabienii doresc și sunt hotărîți să rămână cetățeni ai Republicii libere Moldovenești. „Deputații, zice d. Erhan, trebuie să se strângă în jurul protestului guvernului, împotriva actelor de tradare a vecinilor de peste

*) Am așteptat zadarnic, căci după 15 zile *România* n'a mai găsit nici o tipografie în Iași care s'o tipărească, tipografia ei fiind luată de *Arena* și **Momentul**, ziare nemțofile, **guvernamentale**, pe cari n'am avut curajul să le ceteșc decât o singură dată, după care le-am aruncat cu scârbă.

Nistru. Trebuie ca un singur om poporul întreg să audă strigătul nostru de protestare“.

Alarma dată în *Sfatul Țării* de reprezentanții acreditați ai Basarabienilor, arată marele pericol, care amenință Basarabia din partea unui vecin, care abia născut la viață politică, caută să răpească drepturile legitime ale altora. Prea arbitrară însă este cererea guvernului ucrainian și prea evidente sunt drepturile istorice, etnice și geografice ale poporului moldovan în țara lui dintre Prut și Nistru, pentru ca să ne închipuim că visurile cuceritoare dela Chiev vor putea cândva să se realizeze. Pământul Basarabiei și mai ales al Hotinului și Achermanului, a fost udat cu sângele ostașilor Moldovei, și, acest sânge, vărsat pentru apărarea creștinătății în luptele cu Tatarii, a fost vărsat și pentru credința Ucrainenilor, cari acum să poartă așa de ingrat cu vecinii lor. Avem deplină credință că Ucraina nu va reuși cu pretențiile ei asupra Basarabiei, care întotdeauna a făcut parte integrantă din țările române, și a cărei parte sudică mai înainte de a fi alui Ștefan cel Mare a aparținut Basarabienilor din Muntenia, cari i-au dat numele lor. Dela acest Domn, mare și sfânt, întreagă Basarabie a aparținut Moldovei, cu trup și suflet, și numai mulțumită tradării unor fanarioți ea a fost smulsă și încorporată la Impărăția rusească acum 106 ani. Republica Moldovenească a Basarabiei este o țară românească și nu poate, astăzi când și ea a putut să salute din nou Soarele libertății, ca să servească de jucărie falșilor socialiști din Chiev, nici de victimă a egoismului lor sălbatic!

27 Mart./9 April 1918.

Rectorul Universității din Londra, *Ronald M. Burrows*, a trimis Rectorului Universității noastre din București următoarea scrisoare: „Scumpe Domnule. Intrebuințez această ocazie pentru a vă exprima, d-voastre și colegilor d-voastre dela Universitate, profunda mea simpatie pentru România în situația încercată și critică în care să găsește astăzi, după toate eforturile eroice ale armatei și națiunii române în cele din urmă optsprezece luni. Nu exagerez dacă vă asigur că opinia publică în Anglia este foarte îndurerată de situația în care să găsește nobila noastră aliată România și de obstacolele cari să găsească între ea și puterile de vest. Cum precumpănitoarea majoritate a populației noastre este cu tărie hotărâtă a continua războiul până să vor îndeplini principiile de atâtea ori proclamate și până la urmă susținute de Înțelegere, noi vă asigurăm că avem deplină încredere în lealitatea și onoarea națiunii române. Noi știm că cea mai tristă nevoie a putut să silească România să trateze cu dușmanul, și nu o hotărâre dictată de forța majoră poate să șteargă amintirea luptei comune pentru ideale comune. Pretinții din Anglia ai României vor lucra cu mai multă ardoare ca niciodată pentru a înlesni legături mai strânse între cele două țări în viitor și vor continua cu în-

credere cooperarea cu pretinii lor din România. Pentru a porni o înțelegere dorită între cele două națiuni, eu cred că Universitățile noastre pot să aibă o parte importantă și indispensabilă. Noi căutăm acum ceea ce putem face în țara noastră pentru a pune la cale o astfel de înțelegere. Nu e nevoie să spunem că vom primi cu plăcere propunerile ce ni s'ar face de Universitățile românești în această direcție. Un astfel de schimb intelectual va constitui, indiscutabil, cea mai sigură bază pentru înțelegerea mereu crescândă între cele două popoare, care au mult de învățat unul de la altul, înțelegere pe care nici dezastrele războiului, nici cerințele politice nu o vor putea distruge“.

La această scrisoare Rectorul Universității din București, profesorul *I. Atanasiu*, a răspuns astfel: „Domnule Rector. Onorata d-voastră scrisoare dela 22 Februarie a. c. ne sosește în momente de profundă mâhnire, produsă de evenimente independente de noi. Țara noastră a trebuit, spre marele ei regret, să părăsească lupta ce eră mândră să ducă alături de scumpii săi Aliați din vest și să primească o pace sub presiunea împrejurărilor nenorocite mai tari decât ea. Iată de ce cuvintele d-voastre de îmbărbătare răspândesc un adevărat balsam pe rănilor ucigătoare ale națiunii române întregi și o întăresc în convingerea, pe care ea a avut-o întotdeauna, că marea și nobila sa aliată, Anglia apreciază după dreapta lor valoare aspirațiunile ei naționale și sacrificiile pe cari le-a făcut pentru realizarea lor. În numele colegilor mei dela Universitatea din București, vă mulțumesc pentru onoarea ce binevoiți a ne face invitându-ne la o colaborare intelectuală cu Universitățile d-voastre, pentru a apropiă mai mult între ele țările noastre. Fericita d-voastră inițiativă va fi aplaudată, sunt convins, de toți colegii mei, cari să găsească înprăstiați dela ocuparea Bucureștilor de către inamic. Modestele noastre puteri vor fi pușe în întregime în serviciul acestei frumoase cauze.“

28 Mart./10 April 1918.

Acum să explică de ce dușmanii noștri au amânat semnarea păcii dezastruoase care ni să impune, încă cu două săptămâni. Nemții au avut trebuință să mai facă o nouă rechiziție generală în tot teritoriul ocupat, jefuind populațiunea și de puținul ce-i mai rămăsese. În același timp au mai luat o nouă contribuțiune de 400 milioane de lei, pentru acoperirea, zice comandantul suprem Mackensen, cel bătut la Mărăști și Mărășești, a trebuințelor armatei de ocupațiune și ca contribuție la cheltuelile de administrație. Și când te gândești că tratativele de pace să fac de către guvernul *Marghiloman*, guvern agreeat, putem zice prietin al Germanilor, impus de vrăjmași, guvern germanofil în toată puterea cuvântului, acărui firmă este împodobită și cu numele sugestiv de *Meissner!* Mi să frânge inima de durere numai când mă gândesc la condițiunile păcii, care să va semna peste vr'o două săptămâni, și pe cari încă nu le putem cunoaște în toată grozăvia lor!

29 Mart., 11 April. 1918.

Azi dimineată eșind din casă am observat mai multe clădiri împodobite cu steaguri naționale și pe pereți lipită, în mai multe locuri, o *înștiințare* semnată de către Prefectul județului Suceava, C. Gr. Sturza, prin care să aduce la cunoștința cetățenilor marele eveniment istoric: *Unirea Basarabiei cu România*. Imi este peste putință să arăt prin scris impresiunea adâncă ce mi-a făcut înfăptuirea acestui vis. Nu-mi vinea să cred ochilor!

În ziua de 27 Martie/9 Aprilie a. c., Sfatul Țării cu mare majoritate a votat următoarea hotărîre: „În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară: Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia, acum o sută și mai bine de ani, din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-și croiească soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna să unește cu mama sa România“.

Această unire să face pe următoarele baze: Basarabia își păstrează autonomia provincială, având un Sfat al Țării (Dietă), ales pe viitor prin vot universal, egal, direct și secret, cu un organ împlinitor și administrație proprie. Sfatul Țării rămâne mai departe pentru rezolvirea și realizarea reformei agrare după nevoile și cererile poporului. Aceste hotărîri să vor recunoaște de Guvernul român. Competința Sfatului Țării este: votarea bugetelor locale; controlul tuturor organelor Zemstvelor și orașelor; numirea tuturor funcționarilor administrației locale prin Organul său Împlinitor, iar funcționarii înalți sunt întăriți de guvern. Recrutarea armatei să va face în principiu pe baze teritoriale. Legile în vigoare și organizația locală (Zemstve și orașe) rămân în putere și vor putea fi schimbate de Parlamentul Român, numai după ce vor lua parte la lucrările lui și reprezentanții Basarabiei. Respectarea drepturilor minorităților din Basarabia. Doi reprezentanți ai Basarabiei vor face parte din Consiliul de miniștri Român, acum desemnați de actualul Sfat al Țării, iar pe viitor luați din sânul reprezentanților Basarabiei din Parlamentul Român. Basarabia va trimite în Parlamentul Român un număr de reprezentanți proporțional cu populația, aleși pe baza votului universal, egal, direct și secret. Toate alegerile din Basarabia pentru voloste și sate, orașe, zemstve și parlament să vor face pe baza unui astfel de vot. Libertatea personală, libertatea tiparului, a cuvântului, a credinții, a adunărilor și toate libertățile obștești vor fi garantate prin Constituție. Toate călcările de legi făcute din motive politice în vremurile tulburi ale prefacerii din urmă sunt amnestiate. Basarabia unindu-să ca fică cu mama sa România, Parlamentul Român va hotărî convocarea neîntârziată a Constituantei, în care vor intra proporțional cu populația și reprezentanții Basarabiei aleși prin vot universal, egal, direct și secret.

spre a hotări împreună cu toți înscrierea în Constituție a principiilor și a garanțiilor de mai sus. Trăiească Unirea Basarabiei cu

Alexandru Marghiloman.

România deapaururi și totdeauna! Primită în Sfatul Țării la 27 Mart st. v. 1918, Chișinău. Președintele Sfatului Țării: *I. Inculeț*. Secretarul Sfatului Țării: *I. Busdugan*.

Aceste baze ale Unirii au fost primite și garantate înaintea Sfatului Țării, înainte ca acestea să între în discuție, de către d. *Alex. Marghiloman*, primul-ministru al României, împreună cu Generalul *Hârjeu*, ministru de războiu, cari să aflau de două zile în Chișinău. După ce s'a votat Unirea cu o însuflețire uriașe, întonându-să de către cei de față *Innul Unirii*, d. Maghiloman a intrat în sala de ședință urmat de militari și înalți funcționari, fiind primit cu aplauze frenetice. Deputatul *Busdugan* a anunțat în gura mare că *Basarabia s'a unit cu țara mamă*, cetind apoi actul istoric mai sus arătat prin care Basarabia să declară pe veci unită cu România. Cetirea actului a fost ascultată în picioare. Minute întregi au ținut manifestațiile, cari au acoperit această

Arhiepiscopul Gurie.

faptă mare. D. Marghiloman, urcându-să la tribună vădit emoționat, în numele poporului român și al M. S. Regelui Ferdinand I, mulțumește Sfatului Țării pentru actul îndeplinit, făgăduind că el va fi respectat întru toate. Apoi președintele Inculeț închide ședința, după care au avut loc scene de o măreție și de o duioșie neîntrecute. Lumea să sărută pe un cap, bătrânii plângeau, tinerimea săltă transfigurată, damele alergau către cunoscuți felicitându-i. O bucurie de înviere plutea în toată atmosfera. Orașul eră împodobit cu steaguri naționale, tot Chișinăul eră strâns pe bulevardul Alexandru cel Bun, în așteptarea părăzii militare. Deputații și publicul s'au dus la Mitropolie, unde arhimandritul *Gurie*,

împreună cu mai mulți preoți, a slujit un Te-Deum, mulțumind lui Dumnezeu. Apoi d. Marghiloman a trecut în revistă trupele române și ale Basarabiei înșirate în grădina soborului. Urale nefârșite isbucneau din pepturile ostașilor, cari după lupte sângeroase își vedeau răsplătite macar în parte jertfele crunte aduse pentru idealul național. Sara la ora 8 a avut loc un mare banchet oferit de d. Marghiloman în numele României.

Ziua de 27 Mart 1918 este pentru Basarabia ziua *dreptății* celei mari, căci în această zi Istoria a reparat marea nelegiuire săvârșită la 12 Maiu 1812, când trupul Moldovei a fost frânt în două și partea ei dintre Prut și Nistru a fost dată pe mâni străine, cari au căutat s'o sugrume. Dumnezeu neamurilor ne-a supus timp de o sută de ani la încercări grele, astăzi el își întoarce mila lui spre noi. El ne dă îndărăt cea dintâiu parte de pământ românesc, răpită pe nedreptul de străini. Basarabia este de azi înainte o parte întregitoare a României libere și mărite. Fie binecuvântați cei cari au ostenit pentru împlinirea visului nostru și al părinților nostri! Fie binecuvântați toți acei cari vor lucra pentru fericirea viitoare a României Mari! Bunul Dumnezeu să aibă în grija sa România cea nouă și să-i ajute ca în curând să-și întindă hotarele ei până unde să întinde dreptul său!

M. S. Regele a trimis d-lui Inuleț, președintele Sfatului Țării, și d-lui Ciugureanu, președintele consiliului de miniștri al Basarabiei, următoarea telegramă: „Cu adâncă emoție și cu inima plină de bucurie am primit știrea despre spontaneul act ce s'a săvârșit la Chișinău. Sentimentul național ce să deșteptase atât de puternic în timpurile din urmă în inimile Moldovenilor de dincolo de Prut a primit, prin votul înălțător al Sfatului Țării, o solemnă afirmare; un vis frumos s'a împlinit. Din suflet mulțumesc bunului Dumnezeu că mi-a dat, în zile de restrîște, ca o dulce mângăiere, să văd, după o sută de ani, pe frații basarabieni venind iarăși la Patria-Mamă. Aduc prinusul Meu de călduroase mulțumiri d-voastre și Sfatului Țării, ale cărui patriotice sfertări au fost încoronate de succes. În aceste momente solemne și înălțătoare pentru Patria de aci înainte comună, vă trimit, la toți cetățenii din nouă Românie de peste Prut, regescul Meu salut, încunjurându-vă cu aceeași inimoasă și caldă iubire parintească.”

Mitropolitul Pimen al Moldovei s'a arătat bucuria prin telegrama care urmează: „Binecuvântat fie Dumnezeu al părinților noștri, care, în a sa iubire către neamul românesc, a orânduit ca scumpa noastră Basarabie, prin hotărârea Sfatului Țării și luminatul patriotism al guvernului său, să să alipească pentru vecie la trupul patriei mame, dela care a fost despărțită timp de mai bine de un veac. Această veste bună ce ne-a sosit dela Chișinău este pentru Biserica și Neamul Românesc o dulce mângăiere în aceste vremuri grele, dar pline de nădejde pentru un viitor mai fericit. Din toată inima binecuvântează poporul basarabian și îi doresc o viață liniștită și întemeiată pe dragostea creștinească.”

D. Ion I. C. Brătianu a trimis următoarea telegramă: „Din Chișinău raze de lumină trainică pătrund în casa noastră, pentru moment așa de crud cernită. După o prea lungă despărțire, de când soarta nemiloasă dar vremelnică a armatelor făcuse din Prut graniță între frați, vocea sângelui, legea firească a neamurilor, care singură clădește trainic, vă readuce pentru totdeauna între noi. În numele partidului național-liberal vă zic: *Bine ați venit fraților!* Unirea sufletelor și a puterilor în zile de restriște ca și în zile de fericire, va fi pentru poporul nostru cea mai temeinică cheazășie a țării și a propășirii sale.”

Rectorul Universității din București, prof. I. Atanasiu, a telegrafiat următoarele cuvinte: „Universitatea din București sa-

Mitropolitul Pimen.

„Mută cu respect hotărârea Sfatului Țării dela 27 Mart curent și urează din toată inima ca unirea cu Patria-Mamă, să aducă fraților basarabieni toată fericirea și prosperitatea așteptată. Fie ca acest al doilea act măreț de unire între frați români să grăbească sosirea ceasului când poporul românesc întreg să va putea bucura de viața liberă la care îi dau dreptul secolii de suferință ce a îndurat.”

Ziarul rusesc *Rodina*, care apare în Iași, a publicat un prea frumos articol, salutând cu însuflețire unirea Basarabiei cu România, care să termină astfel: „Noi, Rușii, salutând uniunea Basarabiei cu România, în același timp avem speranța că și poporul austro-ungar va urma exemplul Rusiei, și că el nu va vrea

să discute asupra unor anumite părți de teritoriu dela frontiera română. Atunci sperăm că aceste popoare ale Austro-Ungariei vor distruge fortificațiile și instrumentele de pe trecătorile frontierei morții și că vor da, liber și din tot sufletul, Românilor din Transilvania același drept de a adaugi teritoriile lor la poporul frate, pentru a trăi sub conducerea celui mai generos și respectat. Rege al tuturor Românilor. Prin aceasta să va repară încă o nedreptate istorică.”

30 Mart./12 April. 1918.

Această zi a fost hotărâtă pentru ca să se înalțe în toate bisericile din țară rugăciuni de mulțumire către Domnul Dumnezeu nostru, care, după atâtea încercări grele la care am fost supuși, s'a întors mila spre noi, dându-ne înapoi partea de pământ românească, robită acum 106 ani pe nedreptul de către străini, pe Basarabia mănoasă și frumoasă, care de acum înainte face parte întregitoare a României libere. Această rază de lumină care cade în împrejurări atât de dureroase pentru România ne luminează, ne încălzește și ne umple sufletul de cea mai mare bucurie, întărindu-ne credința și speranța într'un viitor mare și fericit.

Astăzi la ora 10 a. m. a sosit la Iași delegația basarabiană pentru a lua parte la consfințirea și sărbătorirea sfintei Uniri a Basarabiei cu România. Această delegație să compune din d-nii: Inculeț, Halipa, Ciugureanu, Erhan, Ioncu, Cristea, Codreanu, Brăescu, Savencu, episcopul Gavril, arhimandritul Gurie, etc. Cu această ocaziune publicul vechii Capitale a Moldovei a ținut să facă o caldă și entuziastă primire fraților nostri. Gara gemea de lume, în frunte cu reprezentanții superiori ai autorităților civile și militare, iar pe strade staționă o mulțime imensă. Prefectul județului, însoțit de directorul dela interne și de directorul căilor ferate, au mers la Socola întru întâmpinarea soliei fraților basarabieni. Corul grănicerilor la Socola și corul școlar la Nicolina au primit cu cântece naționale pe înalții oaspeți, cari au fost ovaționați. La ora 10 trenul intră în gară în uralele mulțimii și cântecele muzicii militare. Cel d'întâiu care să scoboară din vagon este președintele Sfatului Țării, d. Inculeț, și este întâmpinat de primul ministru și prezentat membrilor guvernului și celor prezenți; generalul Prezan îl îmbrățișează și sărută; apoi să scoboară pe rând toți membri delegației. Fruntașii basarabieni sunt prezentați întregului corp ofițeresc superior și tuturor persoanelor oficiale, după care să formează un cortegiu ce să îndreaptă spre Mitropolie. Pe tot drumul mulțimea a aclamat în urale nesfârșite pe frații nostri. La ora 11 a sosit la Mitropolie MM. LL. Regele și Regina cu Prințul moștenitor, după care s'a oficiat un Te-Deum de către Mitropolitul Pimen, încunjurat de înaltul cler și de episcopul Gavril și de arhimandritul Gurie. Răspunsurile au fost date de minunatul cor mitropolitan. După terminarea serviciului divin a avut loc o recepție la Palatul mitropolitan, unde oaspeții basara-

bieni au fost prezentați Suveranilor și Prințului moștenitor. La orele 12^{1/2} a avut loc defilarea trupelor; esceleanta ținută a soldaților a făcut o adâncă impresiune asupra tuturor. La ora 1 delegația basarabiană a luat dejunul la Palatul Regal din strada Lăpușneanu. D. ministru Arion înainte de dejun a conferit delegațiilor diferite decorațiuni din partea M. S. Regelui. După dejun, la ora 3^{1/2}, o mulțime imensă adunată în fața Palatului Regal a ovaționat îndelung pe Suverani și pe frații basarabieni, cari esiseră în balcon. D. Halipa a salutat pe Ieșeni în numele Basarabiei. O horă mare s'a încins apoi în sunetul muzicii militare în fața Palatului, la care a luat parte și Prințul moștenitor Carol cu Domnițele prințese Elisaveta și Marioara, împreună cu delegații basarabieni; întreaga mulțime era stăpânită de un entuziasm sincer și uralele nu mai încetau. Astfel s'a sărbătorit acest mare eveniment istoric în Iași, iar oaspeții din Basarabia s'au înapoiat seara la Chișinău.

La noi în Fălțiceni s'a oficiat Te-Deum-ul în biserica catedrală la 10^{1/2} de către părintele Protopop, încunjurat de 10 preoți. de față fiind autoritățile civile și militare. Armata a fost reprezentată numai prin o singură companie din Regimentul 16 Infanterie, în frunte cu drapelul, căci numai atâta armată să află pentru moment în oraș. La sfârșitul serviciului divin, protopopul a ținut o cuvântare înălțătoare arătând marea importanță a acestui eveniment istoric. La esirea din biserică, maiorul *Popovici* a rostit în fața armatei o înflăcărată cuvântare prin care a arătat cât de mult a câștigat scumpa noastră Patrie prin unirea fraților de peste Prut, terminând prin un puternic: Trăiească M. S. Regele; trăiească România liberă și mărită; trăiească întreg neamul românesc acărui mare unire va să vie! Muzica militară a întonat Imnul regal, iar soldații au strigat de trei ori *ura! Ofițerii* au luat prânzul la Cazarmă împreună cu soldații.

D. Arion, ministru de externe, întorcându-să din București în ajun, a făcut presei din Iași următoarele declarații cu privire la Unirea Basarabiei: „Știrea a produs în București un mare entuziasm. S'au făcut afișe speciale cari cuprindeau relatarea telegrafică a d-lui Marghiloman: *Unirea Basarabiei s'a făcut pe baza dreptului exclusiv al României, considerată ca Patria-Mamă, și al Basarabiei, considerată ca fost provincie a Moldovei. Chestiunea Basarabiei nu face obiectul nici unui articol din tratatul de pace ce să va semnă la București.* Unirea Basarabiei este actul cel mai însemnat din viața României contimporane, dela 1859 când s'a înfăptuit marea Unire. El nu ne poate face să uităm toate amărăciunile prezentului, dar totuși putem privi cu mai multă încredere în viitor.”

Din Franța, o radiogramă din Lyon, ne spune că sora noastră cea mai mare recunoaște ca firească unirea Basarabiei cu Patria-Mamă și chiar a contribuit la aceasta. Iată, în adevăr, cum sună acea radiogramă: „Să anunță din București că Sfatul Țării din Basarabia a votat în mod solemn unirea ei cu România.

Această soluție fusese privită încă dinainte de Franța în mod favorabil. Trebuie să amintim în adevăr că Franța este cea dintâiu Putere care s'a făcut reprezentată în Basarabia, când această țară s'a despărțit de Ucraina, și că agenți francezi sunt aceia cari au negociat ocuparea Basarabiei de trupele române. Franța nu poate decât să se felicite de un eveniment care, dând satisfacție aspirațiilor comune ale populațiilor României și Basarabiei, contribuie la mărirea României și trebuie privit ca un jalon pentru hotărârea definitivă a situației orientale."

31 Mart./13 April. 1918.

M. S. Regele, la banchetul oferit eri la Palatul Regal, în onoarea delegației basarabiene, a rostit următorul toast plin de însuflețire: „Vă salut azi pe voi, frați de dincolo de Prut. Voi sunteți aceia cari ați înțeles sentimentul ce demult domnea în inimile fraților nostri moldoveni ai Basarabiei; l'ați înțeles așa de bine că azi putem vorbi unii cu alții și ca frați și ca prietini. Sărbătorim astăzi înfăptuirea unui vis, care demult zăcea în inimile tuturor Românilor de dincolo și de dincoace de apele Prutului. Din graniță ați făcut punte, unindu-vă cu Țara-Mumă, și de aceea vă zic: bine ați venit între noi! V'ați alipit în timpuri grele pentru Țara-Mumă, ca copil tânăr, însă cu inima adevărat românească. Salutăm în voi o parte frumoasă a unui vis, care niciodată nu s'a va șterge. De aceea azi ridic paharul Meu în sănătatea fraților nostri, îmbrățișați de mine cu aceeași căldură a dragostei părintești. *Trăiească copilul cel mai mic, dar poate cel mai voinic al României-Mame!*"

La acest toast a răspuns președintele Sfatului Țării, d. Inculeț, prin aceste frumoase cuvinte: „Sunt fericit că eu, în calitate de reprezentant al poporului român de peste Prut, am căderea să aduc Maiestateii Voastre vestea unirii poporului basarabian cu Țara noastră Mamă. A fost un gând vechiu al nostru pe care astăzi, prin noi, îl vedem cu mare bucurie realizat, rămânând acum după înfăptuirea unirii să luptăm pentru realizarea dorințelor poporului nostru, și în deosebi ale țărânimii noastre. În această privință Maiestatea Voastră a binevoit a ne da cea mai frumoasă pildă. Gestul Maiestateii Voastre a avut un ecou mare în țărâניהa basarabiană, care, aclamând pe Maiestatea Voastră îl numește „Crestianschi Corol", adică *Regele Țăranilor*. Trăiească M. S. Regele, M. S. Regina cu întreagă Dinastia!"

1/14 April. 1918.

Unirea Basarabiei cu România s'a sărbătorit cu mare paradă și entuziasm, în ziua de 30 Mart/12 April, în toate orașele și satele fraților de dincolo de Prut, întocmai ca și la noi, prin servicii divine, oficiate în Biserici în fața autorităților locale civile și militare, prin cuvântări înflăcărate, prin diferite producțiuni artistice, cu caracter național, prin retrageri cu torțe și muzică în ora-

șele principale: Cetatea Albă (Acherman), Ismail, Bolgrad, Tighinea (Bender), Bălți, Soroca, Hotin, etc., întrecându-se toate cu capitala lor Chișinău.

Președintele Senatului, d. Em. Porumbaru, și președintele Camerii Deputaților, d. V. Morțun, au trimis președintelui Sfatului Țării, d. I. Incuț, următoarea telegramă: „Parlamentul român nefiind deschis în ziua când reprezentanții Basarabiei au venit în Iași, să comunice hotărârea Unirii, votată de Sfatul Țării, colegii noștri nu au avut prilejul să vă arate în chip solemn bucuria și frățeasca lor dragoste. Ca reprezentanți ai Senatului și Adunării Deputaților, vă rugăm în numele lor și a întregului popor românesc să primiți prinosul nostru de recunoștință pentru patrioticul act săvârșit în ziua memorabilă de 27 Mart st. v. Afirmarea dreptului istoric și de neam pe care Sfatul Țării își întemeiază hotărârea de a readuce Basarabia la sânul Patriei-Mume, după un veac de silnică despărțire, alină mult din suferințele prin care trecem și întărește în sufletele noastre credința în statornicia și chemarea neamului românesc. Trăiească România!”

2/15 April 1918.

Astăzi, după multă înzistență din partea celor interesați, am mers să văd și să dau ajutorul meu medical evreicii *Rașela Idal Rosenberg*, din satul Găinești, de lângă Sfântă Mănăstire Slatina a lui Lăpușneanu-Vodă. Această tânără evreică, în etate cam de 25 de ani, bine zidită și cu înfățișare vioaie își are bărbatul prizonier, în Austro-Ungaria la început, apoi în București după ocuparea țării de vrăjmași, și dela care a primit în mai multe rânduri veste că este în viață și sănătos; veste care a înveselit-o mult mai ales că ea auzise că bărbatul său ar fi murit în captivitate. Acum 5 zile auzind dela oameni că satul *Găinești*, prin rectificarea granițelor, impusă de Austro-Ungaria, are să cadă sub stăpânire străină a *inebunit*, să nu credeți că *de supărare*, ea a *inebunit de bucurie*. Așa spune familia ei, așa spune chiar ea în momentele-i lucide, căci are și de acestea. De atunci ea nu mai poate dormi, n'are somn de loc, și dacă să întâmplă să ațipească uneori, imediat resare și începe să râdă cu hohot și să vorbească, spunând că vede automobile împodobite cu ghirlande de frunze verzi, împestrițate cu tot felul de flori și încărcate cu ângeri, ale căror frunți și arip frumoase aruncă scântei, automobile cari vin pe sus, prin aer; apoi și alte vedenii de prin raiu și de pe pământ, tot vedenii frumoase, strălucitoare; pe bărbatul său îl vede venind într'unul din acele automobile splendide, feerice, îmbrăcat frumos ca un împărat; el vine cu mare veselie și cu brațele deschise spre dânsa. Toate acestea le spune cu mare bucurie în momentul când le vede și așa cum le vede. Dacă îi să atrage atenția asupra acestor aiurări își revine și începe a vorbi bine, dându-și seamă de starea ei și mărturisind singură că este nebună de bucurie. Dar această stare de luciditate nu ține mult și iarăși începe delirul, și aceasta

să repetă zi și noapte de cinci zile. Ea a fost adusă aci, în Fălci-
eeni, de un frate al ei, pentru a fi tratată de un medic și în caz de
nevindecare s'o ducă la marele Rabin din Târgu Ștefănești ca să-i
cetească din cărțile lor sfinte.*) Am trăit și zile în care să vedem
evrei înbuind de bucurie că ni să ciuntesc granițele de către duș-
mani, evrei născuți, crescuți și hrăniți din pământul bogat al țării
noastre! Acestora ni să împune acum ca să le dăm și drepturi
politice!

3/16 April. 1918.

În timpul din urmă aproape toate ziarele au vorbit despre
suferințele, chinurile și torturile fără seamăn, îndurate de Ro-
mânii refugiați în Rusia, în deosebi de cei din Odesa: senatori,
deputați, proprietari, bogătași, gazetari, simpli particulari, din
partea vestitului și odiosului *Dr. Racovschi* și a bandei sale, com-
pusă din Cupervaser, Șapira, Papană, Cheller, Nicolau, Gheor-
ghiu zis și Bujor, și alți dezertori, cari au ridicat mâna împotriva
României, au conspirat în contra ei și i-au jurat peireă. Calvarul
suferit de Românii din Odesa este descris în toate amănuntele și
cu cuvinte înduioșitoare de către d-nii *Emil Nicolau* și *Congopol*,
martori oculari, însuși părtași la acelea torturi, pe cari nu le vor
uită până la moarte. Nu vreau și nu este locul să le înșir aci aceste
suferințe îngrozitoare, dar țin să relevez numai rolul mare și
eroic, rolul de ânger salvator al Colonelului *Boyle*, acest nobil fiu
al Angliei, de fel din Canada, mulțumită căruia acești Români au
fost scăpați cu viață și aduși în patrie.

Numele colonelului Boyle, circulă astăzi pe buzele tuturor
acelora cari au putut afla și aprecia faptele și sentimentele lui;
el va fi pronunțat cu recunoștință și admirație de toată suflarea
românească, când ele vor fi bine cunoscute de toți. Bravul colonel
canadian a participat cu un capitol aparte, foarte important, în
cea mai însemnată fază a războiului nostru, aducând țării noastre
imense servicii, și care a făcut totul, nu pentru a obține un titlu
de glorie, ci dintr'un sentiment de înaltă datorie morală, ca repre-
zentant al unei țări aliate cu noi în războiul european. Iată pe
scurt activitatea desfășurată de acest om de bine pentru țara
noastră.

Colonelul Boyle a venit în vara anului 1917 în Rusia, fiind
însarcinat cu transporturile militare în zona de operațiuni de
către guvernul englez. Anul trecut fiind vorba de evacuarea Ro-
mâniei și de alimentarea ei cu cereale și alte articole din Rusia,
a fost trimis în România pentru organizarea căilor ferate, pentru
dublarea liniilor ferate existente (Zorleni-Ungheni) și pentru îm-
bunătățirea transporturilor pe apă, pe Dunăre și pe Marea Nea-
gra. A luat parte la reorganizarea acestor transporturi pe lacul

*) După câteva zile de liniște și un tratament apropiat, bolnava s'a vin-
decat pe deplin, așa că n'a mai fost trebuință să meargă la vestitul rabin, făcă-
tor de minuni, din Ștefănești.

lalu, pe Marea Neagra. A intervenit pe lângă guvernul rus și a obținut trimiterea în țară a unor cantități de stofe și alte articole. În Decembrie s'a însărcinat cu aducerea în țară, din Moscova, a bancnotelor românești și a unor arhive ce să aflau acolo, cu toate că pe liniile ferate erau lupte; le-a adus personal în trei vagoane. A intervenit în conflictul ruso-român, după înțelegerea avută cu prim-ministrul Brătianu, mergând la Petrograd și comunicând bolșevistilor situația reală a României și asigurându-i aproviziunile și ferind țara de a fi jefuită.

În ce privește salvarea Românilor din mâinile bolșevistilor lui Racovschi, din Odesa, iată pe scurt cum s'au petrecut lucrurile. Colonelul Boyle să află în Rusia de sud în timpul când Rusia a declarat războiu — României. Comunicațiile erau întrerupte. S'a hotărât să intervieve pentru aplanarea ostilităților ruso-române, pentru care a tratat cu Racovschi și tovarășii lui întocmind un tratat de pace. Guvernul generalului Averescu, căruia i-a prezentat tratatul, a făcut contrapropuneri, pe cari bolșevistii le-au admis, după care, la Iași, s'a semnat convențiunea; — în acel timp Românii să aflau arestați în Odesa. Racovschi însă a dispărut, când trebuia să să facă schimbul, la Bender, între Românii deținuți la Odesa și Rușii deținuți în România. Atunci tovarășii lui Racovschi au imbarcat pe Români pe vapoarele Impăratul Traian și Dacia spre a-i duce la Sevastopol. Colonelul Boyle a protestat la autoritățile rusești și a cerut un ordin ca să îi să predeie lui prizonierii Români pe baza convențiunii. Unii din tovarășii lui Racovschi au recunoscut acel ordin și au dispus ca Românii să fie imbarcați pe un vapor italian de acolo pentru a fi îndreptați spre Acherman. Dar a venit Bujor cu banda lui și a provocat panică, trăgând focuri de armă și imbarcând din nou pe Români pe vaporul Impăratul Traian. A plecat și colonelul Boyle cu Românii. Comitetul revoluționar din Odesa, zis *români*, n'a voit să elibereze pe Românii arestați până ce guvernul român nu va decretă o amnestie generală, pentru toți criminalii politici și dezertorii. Atunci colonelul a refuzat să mai steie de vorbă cu tovarășii lui Racovschi și a obținut asistența Sovieturilor ruse, care au scos pe Români din mâinile lor. În Teodosia el a obținut o gardă care i-a condus pe toți până la Sebastopol, iar de acolo convenind cu *Centralflot* (flota centrală) a plecat pe vasul *Cernomore* spre Sulina-Galați.

Colonelul Boyle a vizitat frontul român în timpul luptelor dela Oituz, Mărăști și Mărășești și s'a exprimat toată admirațiunea pentru armata română, al cărei eroism și elan le-a putut aprecia în timpul uriașelor lupte. El are un cult pentru Suveranii noștri, pe cari îi admiră pentru dragostea și devotamentul, precum și pentru sentimentele nobile pe cari Ei le au față de neamul și de țara noastră.

Pentru fapta nobilă a colonelului Boyle îi s'a oferit un banchet, la sosirea lui în Iași, la care au luat parte și reprezentanți de ai guvernului, iar Românii salvați din ghiarele bandelor lui

Racovschi i-au prezentat un album artistic, în care fiecare compatriot salvat a semnat un omagiu la adresa salvatorului lor. Albumul este împodobit cu o serie de picturi, aquarele și sepia, datorite cunoscutului artist Stoica; toate reprezintă momente solemne din istoria războiului nostru național. Din partea guvernului colonelul a fost decorat cu *Steaua Română* cu spade, în gradul de Mare Ofițer.

5/18 April. 1918

Intreagă presa franceză a primit cu bucurie știrea despre alipirea Basarabiei la Țara-Mamă. Intre altele, marele ziar *Le Matin* scrie astfel: „Alipirea Basarabiei la România *nu este*, cum să încearcă ziarele să arate, *o compensație oferită României pentru anexiunile operate în Dobrogea și pe frontiere*. România avea drepturi netăgăduite asupra acestei provincii, care i-a fost smulșă de Rusia în 1812. După războiul Crimeei o parte din Basarabia fu restituită României, dar această restituire n'a fost durabilă. În 1878, după războiul ruso-româno-turc, Rusia ș'a luat întreaga provincie, dând în schimb României Dobrogea luată dela Turci și revendicată astăzi de către Bulgari. După catastrofa rusească este evident că această provincie trebuia fatalmente să fie a României. Și după avizul misiunii militare franceze, trupele românești au ocupat Basarabia, scoțind pe agenții bolșeviști. În ziua regulării definitive, guvernele aliate vor considera votul dela Chișinău ca încoronarea revendicărilor naționale legitime ale României.”

6/19 April. 1918.

În Chișinău s'a serbat, în ziua de 3/16 l. c., *unirea* armatei basarabiene cu cea românească, cu o însuflețire mare. Ministrul de războiu al Basarabiei, general *Brăescu*, însoțit de ofițerii regimentului 1 moldovenesc și ai regimentului 2 vânători, a vizitat masa trupei, ținând soldaților următoarea cuvântare: „De amu nu mai e armie basarabeană deoparte și armie românească de altă parte, toți frații români petrec amu la olaltă. Trăiească aceasta una și puternică armată românească.” După aceasta au luat toți ofițerii masa împreună, domnind cea mai înălțătoare însuflețire. Cel d'întăiu toast a fost ținut de generalul *Brăescu*, care regretând că nu poate vorbi destul de bine românește, a închinat pentru M. S. Regele *Ferdinand I*, urând ca în curând să sărbătorim Unirea tuturor Românilor, și a celor din Bucovina și din Transilvania, sub un singur steag al României Mari! — Apoi a vorbit colonelul *Constantinescu*, comandantul regimentului 2 vânători, care cu frumoase și înălțătoare cuvinte a urat pentru mărirea și neatârănarea scumpei noastre patrii România. Corul ofițerilor și muzica au întonat *Imnul regal* și *Pe-al nostru steag e scris unirea!* Au mai vorbit colonelul *Curschi*, comandantul regim. 1 moldov. și colonelul *Cojocaru*, tot din armata moldovenească, foarte frumos și cu multă inimă. După masă s'a încins o horă mare

jucată de toți cei de față; apoi cu toții s'au dus în mijlocul soldaților, în curte, și împreună cu ei au continuat hora până la ora 5. Cu această ocaziune s'a înaintat M. S. Regelui următoarea telegramă, semnată de generalul de brigadă Brăescu: „Astăzi când trupele moldovene împreună cu oștile românești, aflătoare în întreaga Basarabie, sărbătorim cu tot alaiul praznicul Unirii, atât de dorită de noi, după suferința unui jug de 106 ani, primul nostru glas de bucurie și de înălțare să îndreaptă spre marele comandant ostășesc al armatei noastre reunite și lealul Rege Democrat al României Mari. Să trăiească M. S. Regele nostru al tuturor Românilor de pretutindeni.” Astfel de telegrame s'au trimis și Prințului moștenitor Carol, primului ministru Marghiloman și ministrului de război, generalul Hârjeu.

8/21 April. 1918.

În ziarul *Glasul Moldovenesc* , care apare în orașul Bălți din Basarabia, s'a publicat frumoasa cuvântare pe care a rostit-o un fruntaș țaran basarabian, *Ciobanu* , la serbarea de înfrățire ce-a avut loc acolo după istoricul fapt al *Unirii* . Iată cu ce inimoase cuvinte își arată el bucuria sufletului său: „Domnule general Schina. Am ajuns noi ziua de azi în care ne-am adunat noi la masă, domnu general Schina și eu, un țaran care alaltăieri am plecat în orașul acesta din țară dela coarnele plugului, și acum văd aicea cum să săvârșește o nespuse de frumoasă faptă, care, afară de toate frumusețile ei, încă și să asemănează foarte tare și cu istoria religiei, anume: când ciobanul din o sută de oi ale sale au perdut una și au lăsat pe celelalte 99 în pustiiile câmpului singure și-a plecat cu mare ferbințeală să caute pe supusa-i oaie perdată. Dar, cum văd eu azi că bătrâna noastră mama România au venit cu gândul ciobanului, părăsându-și cea mai mare parte de Români și-au plecat să caute picătura cea de fii din Basarabia, care o sută de ani decând este ea deslipită de sânul mamei ei, cu puterea puștii Rusului. Iar eu, domnule general, văd azi din spusele tuturor vorbitorilor cari au vorbit aci, apoi M. S. domnul general și noi toată adunarea vedem cât este de ferbinte bucuria acestei adunări de faptul de azi dar mie încă o leacă îmi este inima rece, că în petrecerea acestei nespuse de mare bucurii Măria dumivoastre încă n'au auzit glasul țărănimii, plugari și secerători, talpa țării. Iar eu Dumnezeu nu sânt. Sfânt tot nu sânt. Dar sânt un plouat țaran plugar și îndrănesc a spune într'acest ceas propunerea și ferbințea dorință a țărănimii, ca să știe Măria dumivoastre că fiii din Basarabia, văzând abia brațele mamei sale deschise, ferbinte s'au aruncat și au cazut cu capul la peptul mamei sale. Măcar că nici în adunarea aceasta mare în orașul acesta, dar nici în tot județul Bălți nu să află nici un fiu, care n'ar fi gustat dulceața mamei sale părăsită de sută de ani. Cu toate că mama puțin s'a îngrijit de noi, însă ei așa de bine s'au priceput, că mare trebuie să fie dulceața mamei. Apoi te rog, domnule ge-

neral, să ai în vedere și să ne crezi că noi singuri vom fi și înainte vrednici să gospodărim și să muncim pământul până la cea de pe urmă picătură de putere, dar mama noastră România să aibă grije să ne deie lumină și căldură. Că noi vrem cu toată ferbințelea sufletului să ne lipim de dânsa și să facem fapte încă și mai mari decât acest de azi, fără de nici un îndemn, pentru țară, România Mare, mama noastră.”

9/22 April. 1918.

Comandatura germană din București a cerut direcțiunii generale a serviciului sanitar din Iași 41 de medici pentru combaterea tifusului exantematic, care bântuie în Muntenia și Oltenia. Să zice că ar fi peste 3000 de bolnavi. Medicii vor fi împărțiți în diferite județe, mai mult prin sate, unde bântuie molima cu mai mare furie. Pentru județele Prahova și Ilfov nu s'a cerut nici un medic. Probabil că în aceste două centre importante ș'au găsit loc diferiți medici străini, nemți și evrei. Direcția sanitară a găsit și a demobilizat pe cei 41 de medici, cari primesc să să ducă să continue lupta primejdioasă încontra grozavei epidemii și a trimis lista cu numele lor la București, așteptând *aprobarea comandaturii germane* (!)

11/24 April. 1918.

M. S. Regele a promulgat prin Monitorul Oficial votul de unire a Basarabiei cu România, dat de Sfatul Țării. Conform actului de unire s'au numit prin decret regal d-nii: *Ion Inculeț*, fost președinte al Sfatului Țării, și Dr. *Daniil Ciugureanu*, fost președinte al consiliului de miniștri din Chișinău, ca miniștri secretari de stat, fără portofoliu, în guvernul român, după ce mai întâiu au fost desemnați pentru aceasta de Sfatul Țării, și au depus jurământul în fața M. S. Regelui, fiind prezent și d. Marghiloman, primul ministru.

Ca președinte al Sfatului Țării a fost ales *Const. Stere*. În locul consiliului de miniștri din Chișinău s'a înființat un consiliu de directori, pentru administrarea provizorie provincială a Basarabiei, compus astfel: Dr. *P. Cazacu*, președinte și la finanțe; *I. Costin*, la interne; *N. N. Codreanu*, la comunicații; *St. Ciobanu*, la școli; *Vlad Chiorescu*, la industrie; *Gh. Grosu*, la justiție; *Isac Gherman*, la control; *Em. Cătelie*, la agricultură; și *Arcadie Posmolochi*, la treburile minorităților. Un regulament interior va determina raportul lucrărilor după ramurile de activitate administrativă corespunzătoare cu ministerele țării.

Ca prefecți de județe au fost numiți de M. S. Regele următorii Români basarabeni: *Vasile C. Hartia*, la județul Chișinău; *Vasile C. Săcară*, la Soroca; *Irimia C. Postolache*, la Orhei; *Ifrim H. Dumbravă*, la Ismail; *Ion Domuști*, la Cahul; *Nicon Valuț*, la Bălți; *Vladimir C. Condac*, la Hotin; *Sergiu Niță*, la Cetaatea Albă (Acherman); și maior *Eugeniu Adamovici*, la Tighinea (Bender).

Alegerea d-lui C. Stere, ca președinte al Sfatului Țării, alegere așa de neașteptată și de nenorocită, n'a avut urmare, căci în curând Sfatul Țării s'a dat seamă de greșeala pe care a comis'o. Să zice că într'una din primele ședințe unul din membri i-a zis: „Ei, domnule Stere, ne-am înșelat, noi te știam altfel și acum cu durere vedem că te-ai schimbat.” Dela această apostrofă d. Stere n'a mai îndrăsnit să ia parte la lucrările Sfatului Țării și s'a dat demisia, fiind ales în locul său d. *Halipa*, vicepreședintele, iar el s'a întors în vechiul regat fără să știe pe unde vegetează. Despre acest nenorocit să știe că în cursul neutralității s'a menținut atitudinea dușmănoasă în contra Rusiei, dintr'un sentiment și o convingere ușor de înțeles, fiind deportat în Siberia, de unde a scăpat fugind cu mare greutate. Dar a făcut neiertata greșeală trecând în tabăra filogermanilor, angajându-să ca agent al intereselor Puterilor centrale. Față de conducătorii politici ai Românilor din Transilvania s'a pretat în mai multe rânduri la un rol odios înducându-i în eroare în mod conștient. După ce a început războiul și a venit ocupația nemțească, el nu s'a ținut de cuvânt, că la mobilizare va urma Steagul Țării în contra oricui va intra în luptă. A dezertat dela datorie, rămânând în București. A rămas și s'a pus în serviciul vrăjmașului, în loc să tacă și să verse lacrimi de durere. A scos ziarul *Lumina* cu bani străini și a oferit inamicilor tot pământul românesc, a cerut lanțurile robiei pentru patria sa, a detronat dinastia noastră și a insultat pe cei ce purtau războiul sfânt al neamului pentru întregire. Soldații germani asvârleau ziarul *Lumina*, precum și *Gazeta Bucureștilor*, alt ziar în solda vrăjmașului sub direcția trădătorului *Ioan Slavici*, în tranșeele române pentru ca să demoralizeze pe bravi și bunii noștri soldați. În clipele cele mai grele Stere s'a ridicat alături de dușmani în contra neamului românesc, rupând legăturile de unitate sufletească a poporului român și luptând în contra realizării visului de independență și de întregire. A fost un trădător care va trebui la timpul său să-și primească prea meritata pedeapsă, ne mai putând figura ca profesor al Universității din Iași, unde ajunsese până la înalta treaptă de Rector. Pacea dictată de Puterile centrale l'au scos pentru o clipă la suprafață. A venit triumfător la Iași și apoi la Chișinău cu aer cuceritor, cu o cunună de biruință formată din nenorocirea neamului. La Iași a scos a doua ediție a *Luminei*, sub numele de *Momentul*, încercând să influențeze opinia publică din Moldova și Basarabia în spirit german. Nu-i de mirare însă când vom avea în vedere că acest trădător s'a născut în ținutul Sorociei dintr'un tată *grec* și o mamă tot străină; este de mirare însă eum de nu s'a ținut seamă de această origine atunci când a venit pentru prima oară în țara noastră, unde a fost primit cu dragoste, ca un mucenic al Basarabiei, și cocoțat până la cele mai înalte trepte sociale, aproape să ajungă și ministrul

12/25 April. 1918.

Astăzi au fost aduși de jandarmi la Comenduirea pieții mai mulți prizonieri italieni, cari au fugit din Bucovina la noi. Acești soldați au fost făcuți prizonieri în Octombrie 1917, când în urma loviturii neașteptate dată de trupele austro-germane pe frontul dela Isonzo, armata italiană s'a retras în interiorul țării. Unii din acei prizonieri au fost aduși în Bucovina, unde au fost supuși la munci grele, dându-li-să o hrană foarte rea și cu totul neîndestulătoare. Ei spun că de multe ori au fost siliți să mânânce coaje de copaci și iarbă. Ne mai putând suporta aceste chinuri, ei au fugit la noi, ca să trăiească mai omeneste până la pacea generală.

15,28 April. 1918.

Cu mare mirare am cetit în ziarele de astăzi că „la Iași comandatura germană să va instală în localul care a fost ocupat de marele stat major p. s., din strada: 40 de sfinți.” Ce-o mai fi însemnând și asta? Va să zică între alte fericiri pe cari ni le va aduce mult întârziata pace va fi și întinderea comandaturii nemțești pe tot cuprinsul mândrului regat al României! In loc să scăpăm cât mai iute de liftele străine, cari să ghiftuesc din bunătățile țării noastre, ni să promite o întindere de ocupație și pe restul teritoriului ferit până acum de această pacoste. Să mai zice că și după semnarea păcii, și după ratificarea ei de noul parlament, șase divizii germane vor continua să steie în țară până la pacea generală!!

19 April./2 Maiu 1918.

Maiestatea Sa Regina a sosit azi dimineață în orașul nostru, în Fălticeni, însoțită de domnițele Elisaveta și Marioara, fără însă ca să se oprească, ducându-se cu automobilul în comuna Mălini, iar de acolo prin toate satele de pe Domeniul Coroanei, pentru ca, în aceste vremuri grele, să ducă de Paști puțină alinare și mângâiere celor în lipsă și în suferință, împărțind de-ale hranei și îmbrăcăminte populațiunii sermane. Să zice că buna noastră Regină să va duce apoi în Vinerea-mare să viziteze unul din cimitirele militare mai însemnate din dosul fostului front român, luând parte la serviciul religios pentru odihnirea soldaților-eroi, morți pe câmpul de luptă, iar în noaptea de Paști va asista la slujba *Invierii* în una din bisericile de pe Valea Trotușului.

20 April./3 Maiu 1918.

În tot orașul să vorbește că bogătașul armean *Grigore Goilav*, din satul Rotopănești, a cărui mare și frumoasă moșie,*⁾ prin

*⁾ Moșia Rotopănești a fost cândva proprietatea boerului austrofil și potrivnic Unirii Principatelor, **Nicolae Istrati**, care a făcut de altfel acolo o școală model și a aplicat teoriile lui de gospodărie, și acărui țărănă, zice d. Iorga, poate totuși nu tresaltă de bucurie când granița trece la Răsărit de locul muncii și odihnii lui.

rectificarea graniței, impusă de tratatul de pace din București, cade sub stăpânire străină, nu mai poate de *bucurie*, zicând cu cel mai mare cinism că „*bine că a scăpat de infectul de Fălticeni și că pe viitor va avea a face cu Cernăuții, oraș mare, cult și bogat de unde își va putea aduce tot ce-i trebuie.*” Păcat că n'a *înebunit de bucurie* și el ca evreica Rașela din satul Găinești (vezi ziua: *2/15 April 1918*). De altfel este bine să știe că aproape toți armenii noștri, cu toate drepturile politice le au și situațiunea privilegiată care ș'au făcut'o în țara noastră, au rămas cu sufletul străin față de Români și sunt tot așa de nemțofili ca și evreii.

22 April/5 Maiu 1918

Sfintele sărbători ale Învierii Mântuitorului nostru le-am petrecut la viie, în comuna Uricani, unde în prima zi am avut mai mulți oaspeți: pe fratele meu Lt. Colonelul Virgil cu întreaga-i familie, pe maiorul Dr. Cornel Păcuraru (Bianu), pe nepotul sublocotenent Cornel Bianu, voluntar dintre prizonierii ardeleni din Rusia, apoi pe copiii mei: locotenentul Vasile și maiorul Mircea. Deși timpul a fost închis, posomorât, am petrecut binișor, și am fi petrecut și mai bine dacă starea noastră sufletească n'ar fi fost așa de deprimată din cauza evenimentelor, și mai ales din pricina *păcii* noastre, care urmă să încheie la București în ziua a 3-a de Paști, pace dezastruoasă și umilitoare, așa că zilele învierii s'ar putea zice că ne-au adus *răstignirea păcii*.

24 Aprilie/7 Maiu 1918

În această zi, în ziua a 3-a de Paști, zi dureroasă de *doliu național*, s'a semnat *pacea* la București, la ora 12, în Palatul dela Cotroceni; pacea, care ne lasă scumpa noastră țară trunchiată și îngenunchiată, cu datorii de războiu cari trec peste puterile noastre, cu sute de mii de morminte închise de curând peste tot atâtea vieți tinere, jertfite pentru un mare și sfânt ideal.

Iată pe scurt condițiunile acestei păci nemțești:

1. *Teritorii furate*. Întreagă Dobrogea cu perla Mării Negre, frumoasa și înfloritoarea Constanța. Granița austro-ungară a fost modificată dela Mehedinți până la Dorohoiu, răpindu-ne peste 7300 kilometri patrați, cu multe sate bogate și înțesate de lume. Astfel din Mehedinți ni s'a ia dealungul Dunării până lângă Severin; din Gorjiu până la Lainici; din Vâlcea până la Fitești; din Argeș și Muscel o parte mare din regiunea muntoasă; din Prahova până la Azuga și punctul Teleajin, cu frumoasa Mănăstire Cheia și tot Predealul, care cu încântătoarele lui vile devenise o a doua Sinaie, apoi Mănăstirea Cornetul, Bucegii cu Caraimanul, Păpușa, Clăbucetul, etc.; o bună parte din județul Buzău și din Vrancea; din Bacău până la Măgura Cașinului; din Neamțu până la Tasca și până dincoace de Durău, cu tot uriașul Ceahlău; din Suceava aproape jumătate județul, tot unghiul Dornelor, cu mă-

reața Mănăstire Slatina, locul de odihnă al lui Lăpușeanu-Vodă, și cu 15 comune până peste Cornul Luncii și Rotopânești; din Drohoiu iarăși o mare parte cu orașele Mamornița, Mihăileni și Herța. Foile germane și austro-ungare socotesc la *trei miliarde* de mărci valoarea pădurilor luate României prin delimitarea așa zisă *strategică*. Ni să iau 163 sate cu 100,000 de locuitori; apoi Dobrogea cu Cadrilaterul, fără deltă, are 36,645 kilometri patrați cu 700,000 locuitori. În total perdem 800,000 suflete dintr'o populație de 7.500,000!

Nu să poate zice că aceasta nu este o pace fără anexiuni, fără despăgubiri și fără regiuni nelocuite, după cum a avut nerușinarea s'o declare Cernin, care ne ia Dobrogea lui Mircea cel Bătrân, țară românească cucerită cu sângele nostru, plămâni țării românești; ne ia munții, hotarul dela descălecătoare, care ne-au apărat în vremurile de năvălire, lăsându-ne astfel țara deschisă. Am rămas după cum cântau unii soldați demobilizați, cari să întorceau în teritorul ocupat:

Țară fără munți, țară fără mare,
Neam fără noroc, neam fără hotare . . .

2. *Evacuarea teritorului*. Armatele de ocupație, șase divizii, vor rămânea în țară până după ratificarea păcii, până când vor voi dușmanii, până la un termin asupra căruia să va face înțelegere mai târziu. Această armată va fi întreținută în tot timpul de Statul român. Până la ratificare va rămânea și administrația străină. Pentru întreținerea armatei de ocupație Statul român este obligat a da 6 milioane pe fiecare lună.

3. *Armata română*. Afară de cele 2 divizii de infanterie și 2 divizii de cavalerie, plus vânătorii, cari rămân în Basarabia, armata noastră, opt divizii pe *picior de pace*, nu va putea fi mai mare decât de 20,000 de oameni de infanterie, 3200 de cavalerie și 9000 de artileriști.

4. *Întoarcerea pribegilor*. Populația din teritoriile ocupate nu să va putea întoarce decât în măsura în care să trimită alimente din Moldova și Basarabia.

5. *Rechizițiile* vor continua până la ratificarea păcii și să vor face pe socoteala României.

6. *Dunărea*. România va încheia un nou *act de navigație* pe Dunăre. Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria și Turcia, ca și România, au dreptul de a ținea vase de războiu pe Dunăre. Să arendează Germaniei prin tratat un loc de 240 metri patrați la *Giurgiu*, pentru ași construi pe teritorul nostru, scos de sub controlul Statului român, un *șantier naval*, corespunzător cu acela dela *Severin*, care va fi luat de Austro-Ungaria și care ne-a costat peste 2 milioane. Comisiunea Dunăreană va fi înlocuită cu una *rivereană*, compusă din Bavaria, Württemberg, Germania. Austro-Ungaria, Bulgaria, Turcia, Serbia, România și probabil și Ucraina, cu toate drepturile comisiunii dunărene. Dela Brăila

în sus până la Verciorova, Dunarea va fi supusă altei comisiuni riverane cu reședința în Budapesta, compusă din toate statele de mai sus afară de Turcia. Toate *ostroavele* dintre Verciorova și Calafat vor fi închiriate Austro-Ungariei. Guvernul român pune la dispoziția întreprinderilor de navigație germane și austro-ungare, cu drept de proprietate sau arendă pe 90 de ani, locurile pentru a clădi agenții, magazine, locuri de acostaj, descărcare, încărcare, transbordare, instalații de reparație, depozite de cărbuni, precum și liniile ferate necesare pentru aceste instalații. Porturile Brăila și Galați vor fi supuse aceluiași regim cum era Sulina până acum, adecă exploatate de comisiunea riverană. Vasele germane, armatorii germani și împiegații lor vor fi tratați pe un picior de deplină egalitate cu ai României. În acest mod tratatul de pace scoate Dunărea, de care este legată viața Statului și a neamului nostru, de sub regimul european, pentru a fi pusă sub cel al Puterilor centrale. Acest mare fluviu devine în viitor o cale de năvălire politică și economică.

7. *Religia*. Toate cultele: romano-catolic, greco-unit, protestant, mahometan și iudaic vor avea aceeași libertate și protecțiune legală și administrativă ca și cultul român ortodox. Osebiria de confesiune religioasă nu are nici o influență asupra drepturilor politice și civile. Toate confesiunile pot să-și deschidă școli, cu limba de predare a acelor cari le întrețin, cu programul care le va plăcea lor, fără nici un amestec al guvernului român.

8. *Impământenirea Evreilor*. Înainte chiar de ratificarea păcii, devin cetățeni români toți Evreii cari au fost în armată sau în serviciul auxiliar al ei și toți Evreii născuți în țară.

9. *Concesiunile economice*. Toate terenurile petrolifere ale Statului să arendează pe 30 de ani la o societate germano-ungurească, care le va exploata cum va voi; apoi toate societățile existente, cum este Steaua Română, etc., care aproape toate sunt nemțești, vor continua a exploata, având drepturi și mai mari decât înainte; statul nostru va primi numai o mică redevență. Afară de asta Statul român este obligat să institue monopolul petrolului cu toate derivatele lui, pe care îl va da în administrația unei Societăți nemțești în folosul Germaniei. Statul nostru va face exproprierile dorite de aceste Societăți, cari vor avea linii ferate, instalații telegrafice și telefonice; ele vor putea lua lemne din pădurile Statului numai după o simplă înștiințare. În acest mod tratatul de pace dă petrolul, care este energia întregii noastre economii naționale, inima care mișcă tot organismul nostru economic și care slujește apărarea națională, Puterilor centrale. El dă în mâna unui guvern străin atât monopolul exportului acestui produs, al doilea ca importanță, cât și pe acel al întregii noastre consumațiuni interne, adecă combustibilul necesar industriei motoarelor, apărării naționale și luminei satelor. Cerealele noastre, tot ce trece peste trebuințele consumațiunii interne vor fi vândute numai Nemților cu prețul hotărît de ei; așa este și cu toate materiile prime, cari toate vor hrăni numai industriile dușmanilor.

Tratatul de pace dă astfel monopolul cerealelor și a tuturor produselor agricole pe 9 ani în mâna aceluiași puteri; România fiind redusă la menirea unui Stat lucrând pentru alții. Prin aceste concesiuni economice și prin pierderea Dobrogei, care este accesul nostru la căile Mării, economia națională a României, pe care să reazimă edificiul Statului român, nu va mai fi de sine stătătoare și dezvoltarea ei în viitor nu va mai fi liberă, cu toate urmările politice ale unei asemenea situații. Afară de aceste Germanii pot căpăta bunuri imobile în orașele României și pot lua în arendă pe timp de 30 de ani bunuri nemișcătoare în comunele rurale.

10. *Despăgubirile.* Guvernul român va plăti supușilor săi rechițiunile făcute de dușmani. El va despăgubi Germania de ceea ce a despăgubit ea în teritoriul ocupat. România va lichida biletele emise de Banca Generală Română, cari bilete de bancă până în prezent se ridică la un miliard și cari cu siguranță vor atinge și al doilea miliard până la schimbul de ratificări ale păcii. Banca Generală Română este știută de toată lumea ca o bancă nemțească, cu nume românesc. Apoi se vor despăgubi toți Nemții liberați din serviciile publice române și cari n'ar fi puși la loc. Dacă nici acestea despăgubiri, cu toate concesiunile economice pe cari ni le-au stors vrăjmașii, nu sunt despăgubiri de războiu, apoi nu mai putem înțelege ce trebuie să însemneze în capul unui Neamț, acele despăgubiri, întocmai precum nu putem înțelege pace fără anexiuni, atunci când ni s'a ia Dobrogea și toți munții, adică mai bine de 7000 kilometri pătrați din trupul sfânt al țării noastre, prin acea faimoasă rectificare de graniță, și care a făcut pe marele nostru Barbu Delavrancea să ofteze din băierile inimii că ni: „să clinește azi hotarul pe care dela Neagoe Basarab până acum nimeni nu l'a atins!“

Aceasta este pacea brutală pe care ne-au impus-o dușmanii și în special Germanii, preinșii civilizatori ai lumii, o pace umilitoare și jicitoare până în adâncimile sufletului, dar care nu știrbește întru nimica cinstea neamului românesc, care prin faptele strălucite de arme dela Oituz, Mărăști și Mărășești, nu poate fi decât un învingător invins; invins nu de ei, ci de intrigile și mașinațiunile lor, de trădarea Rusiei, care ș'a călcat cuvântul dela început și până la sfârșit. Poporul român în tot timpul acestui războiu s'a purtat cu bravură, cinste și demnitate, cari au atins culmi înalte, deși evenimentele, în fața cărora s'a aflat rând pe rând, au fost atât de deosebite; ofensiva plină de avânt de peste Carpați, luptele din măreții noștri munți, retragerea din cele două treimi ale țării, boalele și suferințele unei ierni din cele mai grele, trădarea continuă a Aliatilor noștri din apropiere, ofensiva uriașă dela Mărăști, defensiva măreată dela Mărășești, dezarmarea și scoaterea din țară a tovarășilor anarhiei, apoi armistițiul și lungile tratative de pace. Tocmai pentru aceasta soarta neamului nostru nu poate fi cea impusă de această pace umilitoare, semnată sub amenințarea pumnului și pe care n'o putem considera decât ca o consfințire a triumfului nostru final. Germanii nu pot câștiga.

războiul, neavând în favorul lor nici factorul moral, nici pe cel material, căci mărele le sânt zăvorâte, iar legile umanității li sânt împotrivesc.

Așteptăm cu neclintită credință **pacea generală**, care nu poate fi decât triumful *Dreptului și Dreptății*, biruința geniului bun al

Barbu Delavrancea

omenirii, care va redă pământului pacea adevărată, liniștea și libertatea, înăbușite astăzi de glasul tunului distrugător.

Așteptăm să vie **învierea păcii noastre**, care a fost în zilele *acestea răstignită!*

Așteptăm să vie **pacea noastră**, care ne va împlini visul nostru de veacuri, visul de aur: Unirea tuturor Românilor într'un

Regat mare și puternic, **România Mare!** „Viitorul, zice geniala noastră Regină, este în mâinile lui Dumnezeu, însă binecuvântarea lui să va coborî asupra acelor care au rămas statornici în credința lor neclintită, biruind suferința și durerea, neșovăind niciodată și având înaintea ochilor numai sfârșitul cel mare“.

La telegrama dată din București de către primul ministru, după semnarea păcii, M. S. Regele a răspuns astfel: „Luând act de tratatul încheiat la București, Vă sânt recunoscător, atât d-voastre, cât și celorlalți, pentru munca grea, dar devotată ce-ați depus în apărarea drepturilor noastre în aceste clipe dure-roase. Am nestrămutata nădejde, ca Rege și Român, în viitorul vrednicului și viteazului Meu popor și Vă mulțumesc pentru asigurarea ce-Mi dați de încrederea ce aveți în trăinicia și propășirea Țării sub conducerea Mea și a Dinastiei Mele.“

Voi încheia această zi nefastă cu duiioasele cuvinte din Cântarea României, a nemuritorului nostru scriitor Alecu Russo: „Sfârșitul ispitelor s'au apropiat... căci vremea trece iute... și semne s'au arătat pe cer... și blestemul au covârșit măsura... oamenii sângiurilor s'au mistuit inima și plămânele... Ei înălțară trufia lor pe tâlhărie, avuția lor pe foamea ta... mărirea lor pe sdrênțele tale... puterea și strălucirea pe sângele ce ai vărsat într'o sută de bătălii, unde părinții lor nu să aflară!... Ține ține minte numele lor, o țară a grelelor dureri, și numele străinului!“

Eu nu voi termina aici aceste **Insemnări din Războiul României-Mari**, deși pacea s'a semnat, din cauză că această pace este vremelnică, ca orice pace semnată cu cuțitul la gât. Voiu considera această pace ca un simplu petec de hârtie, după propria expresie a celui mai cumplit dușman al nostru, dela începutul războiului mondial, când a năvălit cu toată furia-i sălbatecă în frumoasa și nevinovata Belgie. Acest petec de hârtie să va arde la prima ocazie în flacăra tunului și în locul lui să va pune pergamentul etern al Dreptății. **Trăiască România Mare!**

Voiu continua a însemna în Tomul II toate evenimentele cari să vor desfășura în țara noastră, pe frontul Aliatilor noștri și în toată lumea până la **pacea generală, când, o repet cu credința nesdruncinată, ni-să va face deplină dreptate, conform năzuințelor milenare ale unui popor latin de patrusprezece milioane de suflete.**

CUPRINSUL

Prefață	7
Mobilizarea. Proclamațiunile Regelui.	11
Declarațiunea de războiu Austro-Ungariei	12
Consiliul de Coroană	15
Spitalul de Etapă No. 3. Efectivul mobilizat de țara noastră.	19
Trecerea graniței de trupele române dela Dorna până la Orșova.	20
Ardealul. Numele lui.	21
Dezastrul dela Turtucaia	22
Plecarea din Galați. Comuna Inotești.	23
Ocuparea Șelimbăr-ului de trupele române	25
Intrarea triumfală a armatei române în Brașov.	25
Publicația autorităților române din Brașov.	26
Proclamațiunea armatei române către Românii din Sibiiu.	27
Omagiul adus României în Camera franceză de președintele Deschanel.	28
Ocuparea Făgărașului, Almașului, Cohalmului și Homorodului de Români.	29
Înaintarea Bulgarilor, Turcilor și Germanilor în Dobrogea. Ocuparea Silistrei.	30
Armata română ocupă Odorheiul în Transilvania; oprește înaintarea inamicului în Dobrogea.	31
Plecarea din Inotești. Comuna Homorici și împrejurimile.	31
Armata română luptă cu succes în Ardeal și Dobrogea.	33
Mare jale în București. Un Zeppelin german omoară și rănește mai mulți oameni.	33
Banca populară Teleajenul din Homorici.	33
Escursiunea la Slănicul-Prahovei.	33
Vizita făcută d-lui Nicolae Iorga, în Vălenii de Munte.	35
Profeția lui Ion Eliade Rădulescu din 1856	38
Vești bune de pe fronturi. Trecerea armatei române peste Dunăre la Flămânda.	40
Plecarea din Homorici la Galați. Spitalele de acolo.	40
Armata austro-ungară să servește de gloanțe explozibile: dum-dum.	42
Diferite operațiuni făcute în spitalele din Galați.	42
O familie italiană refugiată din Medjidia și bolnavă de coleră.	43
Succesele armatei române la Predeal, Rucăr și Jiu.	43
Deșertarea în stradă a vaselor cu beuturi alcoolice de către Carcarii din Galați.	44

Plecarea din Galați la Buzău. Spitalele de acolo și operațiile făcute.	44
Vești rele de pe fronturi. Pătrunderea inamicului în Țară. Moartea generalului Dragalina	48
Înaintarea dușmanilor. Căderea Bucureștilor. Pribegia.	48
M. S. Regele cu Marele Cartier General pleacă spre Bârlad	51
Plecarea din Buzău la Mărășești; la Spitalul de Etapă No. 3.	52
Organizarea Serviciului sanitar al armatei	54
Chinurile unei călătorii spre Buzău pe o locomotivă	57
Plecarea Spitalului de Etapă No. 3 la Brăila, apoi la Galați.	59
Sosirea în halta Șivița.	59
Linia până la Bârlad ocupată de o mulțime de trenuri cu refugiați și diferite formații.	60
Deschiderea Corpurilor legiuitoare la Iași. Mesagiul M. S. Regelui.	61
Lupte mari în Dobrogea pe la Babadag.	62
Remanierea Ministerului Ion I. C. Brătianu.	62
Plecarea din Șivița. Gara Lascar Catargiu. Satul Golășei. Târgu Bujor.	63
Conacul bătrânului boier și om de stat Lascar Catargiu și moșia lui	63
Gărilor Ghibărteni, Berești și Bălăbănești. Preotul Pavel Chiriță	65
Vizita sergentului sanitar basarabian din armata rusă Vasile Broască	66
Sosirea la Bârlad în ziua de Moș-Ajun.	68
Ziua întâi de Crăciun în gara Banea. Un convoiu de srăini în drum spre Huși.	69
Ajungerea la Vaslui. Ziua a 2-a de Crăciun	70
Gara Buhăești. Mari depozite de grâu, secară, orz, făină de grâu, de porumb, de lemne, etc.	70
Sosirea la Iași. Înfațișarea orașului.	71
Groznicul accident din gara Ciurea.	72
Satul Uricani. Anul-nou 1917.	73
Înaltul ordin de zi al M. S. Regelui de Anul-nou	73
Gerul Bobotezii. Soldați morți de frig.	74
Vești bune de pe fronturi. Succesul Rușilor în jos de Riga.	74
Discursul din Camera Deputaților al d-lui N. Iorga.	75
Plecarea la Trușești, unde era Spitalul de Etapă No. 3. Greutățile drumului	77
Satul Trușești.	78
Înmormântarea plutonierului Trifu Constantin.	79
Călătoria principelui moștenitor Carol la Petrograd, însoțit de d. Ion I. C. Brătianu.	80
Serbarea Unirei Principatelor în gara Trușești.	81
Boala medicului locotenent Dr. Victor Gomoiu	81
Scrierea M. S. Reginei: Tara Mea.	81
Refugiații ardeleni dela fabrica de cherestea din Lotru.	84
Exercițiile soldaților și a gradaților din Trușești, pentru refacerea regimentelor.	84

Intorcerea Prințului moștenitor din Rusia. Primirea ce îi s'a făcut. — — — — —	85
Moartea eroică a Sergentului boier Gheorghé Donici la Robănești.	86
Degradarea militară a generalului Alexandru Socec, la Iași.	87
Ger cumplit (-24 grade). Versurile lui Ovidiu de lângă Tomis; traduse de Hășdău. — — — — —	87
Condamnarea la moarte a sublocotenentului Ciuleiu Constantin. Reabilitat după moarte. — — — — —	89
Orașul Iași, după monografia d-lui N. A. Bogdan. — — — — —	89
Crezul Soldatului Român, de soldatul Petre Florea. — — — — —	92
Ciorile, de Octavian Goga. — — — — —	93
Exercițiile soldaților cu granate. Premiera celor distinși. — — — — —	94
Instalarea baracelor Doecker. Gripă, febră recurentă și tifus exantematic — — — — —	95
Satul Guranda. Căpitanul francez M. Badaire cu ordonanța lui Ion Făcăleț. — — — — —	96
Suferințele populației rămase pe teritoriul cotropit de dușman — — — — —	97
Articolul M. S. Reginei: Dela inima mea la a' lor, din ziarul România — — — — —	99
Operația soldatului Alexie Banu. — — — — —	100
Plocarea din Trușești. Ordinul de zi No. 53. — — — — —	100
Ravagiile Tifusului exantematic. Moartea medicilor. Vizitarea spitalelor de M. S. Regina — — — — —	101
Cucerirea orașului Bagdad de Englezi. — — — — —	102
Frânco-Englezii au recupat Bapaune și Peronne. — — — — —	103
Abdicarea Țarului Nicolae II. Revoluția din Petrograd. Guvernul Lyov. — — — — —	103
Plimbarea pe jos a M. S. Reginei în Iași. — — — — —	105
Inmormântarea maiorului Dr. Popescu-Azuga, mort de tifus exantematic — — — — —	106
Statele Unite ale Americii au declarat războiul Germaniei. — — — — —	107
Moartea locot. colonelului Dr. H. Botescu, de tifus exantematic. — — — — —	107
Trista scenă dela Marele Cartier General din Iași. — — — — —	108
Inspekția trupelor de pe frontul Armatei II. de către M. S. Regele: Marea victorie engleză dela Cambrai. Rușii cuceresc orașul Kankin — — — — —	111
Executarea trădătorului locot. colonel Crăiniceanu. — — — — —	111
Minutatul Halo, observat la Iași, între orele 4—5 p. m. (Bun augur). — — — — —	111
Sfintele Paști din 1917. — — — — —	112
M. S. Regina împarte daruri de Paști răniților și bolnavilor din spitale — — — — —	113
Principele moștenitor Carol a petrecut Paștile cu soldații de pe frontul Putnei și Șușiței — — — — —	113
Victoria franceză între Soissons și Reims și la Muntele Cornillet. Republicele Americii de sud declară războiul Germaniei. — — — — —	114
Ninsoare și viscol după Paști. Rezultatul victoriilor strălucite ale Franco-Englezilor, — — — — —	114

D. Brătianu și generalul Prezan pleacă la Petrograd să întoarcă vizita ministrului de războiu Gucicov. — — — — —	114
Botezul unui copil de refugiat. Stălcirea unui soldat rus de un automobil. — — — — —	114
Epidemia de tifos exantematic scade. Moartea doctorilor Marinoiu și Buță. — — — — —	115
Moarea ungurului Alex. Ieszenszky, unul din calăii Românilor.	115
Plecarea Regimentului 9 de Vânători pe front. — — — — —	115
Ziua de 1 Maiu 1917. Armindenul; originea acestui cuvânt. —	116
Tifusul exantematic scade mereu. Medici morți 180, bolnavi 200.	118
Prizonierii români austro-ungari din lagărul rusesc, dela Darnița, cer să fie primiți ca voluntari la noi. — — — — —	118
10 Maiu 1917. Serbarea măreață a acestei zile la Iași. — — — —	118
Succese italiene pe frontul Alpilor. Manifestul prizonierilor, români austro-ungari din Rusia — — — — —	120
Sosirea ministrului francez Albert Thomas și petrecerea lui la Iași	120
Interviul acordat de ministrul francez Thomas ziarului Acțiunea Română . — — — — —	121
Discuția reformelor la Cameră: exproprierea și votul universal.	123
Brazilia a declarat războiul Germaniei. Ofensiva ruso-română să prepară. — — — — —	123
Sosirea la Iași a unui mare număr de soldați ruși, între cari mulți Români basarabeni. — — — — —	123
Victoria Engleză la Ypres. Abdicarea Regelui Greciei, Sosirea la Iași a ministrului belgian Vanderwelde. — — — — —	124
Sosirea la Iași a primului batalion de Voluntari ardeleni și bucovineni. Primirea entuziastă. — — — — —	127
Depunerea jurământului voluntarilor ardeleni și bucovineni. Momente înălțătoare. — — — — —	128
Ridicarea unui monument pe locul unde au depus jurământul voluntarii ardeleni și bucovineni. — — — — —	140
Votarea în Cameră a reformelor: exproprierea și votul universal.	140
Venizelos ia frânele guvernului din Grecia. — — — — —	140
Plecarea la Fălticeni. Descrierea orașului. Spitalele. — — — —	141
Votarea reformelor în Senat. Sosirea în Iași a Misiunii americane. Primirea entuziastă. — — — — —	142
Inceperea ofensivei rusești. Succese strălucite. — — — — —	145
Declarația de război Germaniei din partea Greciei — — — — —	145
Femeile din Petrograd formează mai multe batalioane pentru a merge pe front. — — — — —	145
Escursiunea în frumosul sat Rădășeni. Familia scriitorului M. Sadoveanu. — — — — —	145
Rușii au pătruns frontul inamic la Halici și Stanislau. Victorii strălucite. — — — — —	147
Muzeul regional al județului Suceava. Profesorul V. Giurea. — — — —	148
Demisiunea cancelarului german Bethmann și înlocuirea lui cu Michaelis. — — — — —	150
Venirea lui Cherenschi în fruntea guvernului rusesc, cu puteri de	

dictator. — — — — —	151
O nouă remaniere a guvernului român. — — — — —	151
Inceperea ofensivei româno-ruse. Succesele strălucite dela Mărăști	152
Succese însemnate pe frontul francez. Știri rele de pe frontul ru-	
sesc din Galiția. — — — — —	154
Vizitarea minei de lignit din Buciumeni. — — — — —	155
Restabilirea pedepsei cu moarte în Rusia. Arestarea bolșevistului	
Lenin. — — — — —	155
Succesele armatei române dela Măgura. Trupele ruse să organi-	
zează în Galiția — — — — —	156
Ofensiva franco-engleză obține nouă succese. Guvernul francez	
felicită armata română. — — — — —	157
Strigare către Moldovenii basarabieni de pe frontul român. — —	157
Vești foarte rele de pe frontul rusesc din Galiția și Bucovina. Svo-	
nuri de evacuarea Fălticeniilor. — — — — —	159
Cernăuții și Câmpulungul au fost ocupați de Nemți. — — — — —	159
Pregătiri de evacuare la Fălticeni. Chinurile mele. — — — — —	159
Mici succese rusești în Bucovina. Propaganda criminală a bolșe-	
viștilor, din Petrograd. — — — — —	161
Știri din Bucovina și de pe frontul nostru, cari arată o schim-	
bare în bine — — — — —	162
Trupele române să luptă vitejește și cu tenacitate pe tot frontul	
lui Mackensen. — — — — —	162
Succesele române dela Tifești, Bătinești, Fabrica de Sticlărie —	163
Mare bătălie la sud de Mărășești. inamicul atacă cu înverșunare,	
cu 10 divizii. — — — — —	163
Conferința d-lui Deschanel despre „Alianța franco-română. — —	164
Lupte mari la Mărășești și Oituz. Armata română face minuni	
de vitejie. — — — — —	167
Rezistența trupelor române continuă cu mare succes pe toată linie.	169
De 12 zile încontinuu armata română rezistă cu eroism. Inter-	
viuul generalisimului Cornilov — — — — —	170
Condamnarea la moarte a locot. colonelului trădător Victor Ver-	
zea — — — — —	170
Atacuri înverșunate pe tot frontul dela Mărășești. — — — — —	170
Ziua de 6/19 August cu marea victorie română. Epopeia dela Mă-	
rășești — — — — —	170
Trecerea trupelor rusești din Fălticeni, în drumul lor spre frontul	
din Bucovina — — — — —	173
Sosirea mai multor răniți români de pe front, unde să află și M.	
S. Regina. — — — — —	173
Succesele noastre dela Grozești și Fabrica de Sticlărie. Nașterea	
lui Horia O. Lovinescu — — — — —	175
Victoria italiană dela Isonzo. Succesele franceze la Verdun. —	175
Trupele române rezistă cu putere pe tot frontul la toate atacurile	
înverșunate ale inamicului. — — — — —	175
Eroul Mușat Constantin. — — — — —	175
Succesele Aliaiților noștri pe tot frontul apusan. Bravele trupe	

române stau ca zidul pe front. — — — — —	176
Regele și principele moștenitor pe front. Decorarea locotenentului Bratoșin — — — — —	176
Aniversarea a 52-a a M. S. Regelui. Succesele Aliatilor din apus. Patru corpuri de armată rusești a trecut spre frontul din Bucovina. Mulți răniți ruși. — — — — —	178
Succesele Aliatilor din apus continuă. Trupele române atacă pe inamic la Nicorești și Răchitaș. — — — — —	178
Aliții fac elogii armatei române. Ordinul de zi al generalului erou Grigorescu Eremia. — — — — —	179
Înaltul ordin de zi al M. S. Regelui — — — — —	180
Parastas pentru odihna eroilor căzuți pe câmpul de războiu. Succese pe toate fronturile. — — — — —	181
Ministrul ungar Apponyi închide toate școlile românești. Sublocotenentul Petre Vidrighin — — — — —	181
Împlinirea primului an de războiu al României. Manifestul M. S. Regelui către Țară. — — — — —	184
Oprirea definitivă a ofensivei germane după 14 zile de lupte. Eroii: Căpitanul Gal și Maiorul Ionescu. — — — — —	185
Succese mari italiene la Monte Santo. Victorie franceză la Verdun. Un ziar francez laudă vitejia română dela Mărășești — — — — —	186
Italienii, Francezii și Englezii continuă cu succesele. Românii rămân stăpâni pe Piscul Cocoșilă. — — — — —	186
Regele Angliei felicită pe Regele nostru. Generalul Cadorna aduce omagii armatei române. — — — — —	186
Rușii perd în Bucovina; Boianul și Mamornița. Trupele române rezistă cu succes. — — — — —	187
Generalul american Pershing laudă armata română. Deasemenea și criticii militari englezi — — — — —	187
Trupele italiene se bat cu înverșunare la Goritia; Francezii la Beaumont și Englezii la Langemark. — — — — —	187
Ziarul englez <i>Times</i> publică un articol elogios cu privire la lupta Românilor dela Mărășești. — — — — —	188
Generalul rus Cerbacev a dat un ordin de zi: Către vitezele trupe de pe frontul român. — — — — —	188
Viteazul sergent Frigorescu Ioan. Noi succese române, italiene și engleze — — — — —	188
Testamentul marelui filantrop Alexandru Iliescu-Olt — — — — —	189
Liga anglo-română din Londra. Omagiile lui Cherenschi aduse poporului român — — — — —	190
Vizita M. S. Reginei și a Prințesei Elisabeta la Piatra Neamț. Succesele de pe frontul macedonean. — — — — —	191
Primul ministru englez Lloyd George felicită guvernul român. Răspunsul d-lui Brătianu. — — — — —	191
Acte de eroism de ale ofițerilor și soldaților noștri înregistrați de ziarele române. — — — — —	192
Primul ministru al Franței, Ribot, felicită guvernul român la prima aniversare a războiului nostru. — — — — —	193
Salvarea ofițerului Constantinescu prin transfuziune de sânge — — — — —	193

Ziarul rus „ <i>Armata și flota Rusiei libere</i> “ dovedește vitejia soldaților români — — — — —	193.
Arestarea și darea în judecată a generalului rus Scalon pentru nedestoinicie și tradare — — — — —	194.
Românii din Statele Unite cer primirea ca voluntari în armata americană — — — — —	194.
Inalt ordin de zi pentru bravul Căpitan Ignat Grigore — — —	194.
Principele moștenitor Carol pe front, luând parte la luptă și îmbărbătând pe ofițeri și soldați — — — — —	194.
Omorirea marilor Români basarabieni Murafa, Hodoroștea și Baltaș de niște dezertori ruși — — — — —	195.
M. S. Regele telegrafiază lui Cherenschi asigurându-l de concursul României. Răspunsul lui Cherenschi — — — — —	195.
Fecioara dela Jiu: Ecaterina Teodoroiu, fata sfântă a neamului	196.
Răspunsul M. S. Regelui la felicitările Regelui Angliei — — —	202.
Ziarul <i>Figaro</i> publică omagiul M. S. Reginei noastre adus Francezilor morți pe pământul României — — — — —	203.
Elogiile adresate României de primul ministru englez Lloyd George — — — — —	203.
Accidentul din gara Târgu-Frumos; mai multe victime — — —	203.
Marea epopoeie a Românismului dela Mărăști, Mărășești și Oituz —	205.
Elogiile ziarului englez <i>Daily News</i> și ale Americanilor la adresa Românilor — — — — —	209.
Intrarea triumfală în Iași a regimentului 9 de Vânători — — —	210.
Steagul lui Stefan cel Mare din Sfântul Munte Atos — — —	210.
Misiunea sanitară și de aprovizionare americană la Iași — — —	212.
Ziarul englez <i>Times</i> aduce elogiul armatei române. Moartea doctorului Stănculeanu — — — — —	213.
Schimbări în Comandamentul rusesc. Decorarea sublocotenentului D. Marmeliuc — — — — —	213.
Generalul Grigorescu, eroul dela Mărășești. Onorurile date lui Republica rusă în frunte cu un Directorat — — — — —	214.
Convorbirea șefului misiunii americane cu un redactor al ziarului <i>România</i> . — — — — —	215.
Incredințarea ministrului plenipotențiar Wopicka de concursul Americii. — — — — —	216.
Onomastica M. S. Reginei, 8/21 Sept. 1917. — — — — —	217.
Luptele din regiunea Sovejei. — — — — —	217.
Papa Benedict XV intervine pe lângă belligeranți pentru împăcirea — — — — —	218.
Nemții recunosc bravura trupelor române la Mărășești. — — —	219.
Succesele aliaților pe frontul apusan. Inmormântarea celor doi aviatori ruși morți la Fălticeni. — — — — —	219.
M. S. Regele inspectează frontul. Să vorbește de intervenția Japoniei pe frontul european — — — — —	219.
Aliații noștri serbează a 3-a aniversare a Bătăliei dela Marna. —	221.
Depunerea jurământului noului contingent de voluntari ardeleni la Iași. — — — — —	222.
Profeția Călugărului Fra Giovanni din 1600. — — — — —	222.

Călătoria Kaizerului Wilhelm II în România. — — — — —	223
Moartea eroului Bucovinean Ion Gramadă. — — — — —	223
Apelul M. S. Reginei făcut Americii. — — — — —	223
Un regiment bosniac austro-ungar trece în liniile românești și să predă. — — — — —	225
Inlocuirea generalului Alexeiev cu Duhonin și alte schimbări în Comandamentul rus. — — — — —	225
Succese engleze și franceze pe front. — — — — —	225
Răniții din Spitalul Crucii Roșii din Fălticeni. — — — — —	225
Victoria engleză din Mesopotamia. Italienii luptă vitejește pe Bainsizza. — — — — —	226
M. S. Regele decorat cu Crucea de războiu franceză. — — — — —	227
Englezul Rutherford și ziarele nemțești aduc elogii României. — — — — —	227
Untkowsky în ziarul rus <i>Južni Krai</i> precum și ziarul <i>Mir</i> aduce mari elogii armatei române. — — — — —	228
Rănirea sblocotenentului Gheorghe I. Brătianu în luptele dela Mărășești — — — — —	229
Societatea culturală a Moldovenilor din Basarabia. — — — — —	229
Ordinul de zi al generalului Alex. Mărgineanu către Divizia III. — — — — —	229
Apelul generalului Mărgineanu pentru Fondul Mărăști, pentru re- facerea statului cu același nume. — — — — —	230
Decorarea locotenentului Petre Iorga cu Coroana României cu spade. — — — — —	231
M. S. Regele mulțumește lui Cherenschi pentru Ordinul Sf. Ghe- orghe. — — — — —	231
Elogiul armatei române din partea generalului Berthelot publi- cat în „ <i>România</i> “. — — — — —	231
Marele succes al Englezilor la nord de Langemarck. — — — — —	231
În ziarul <i>România</i> d. Ranetti cere Evreilor din România să nu mai vorbească nemțește. — — — — —	232
Trupele franco-engleze mai înregistrează câteva succese. — — — — —	232
Românii din Basarabia vreau să formeze câteva regimente curat moldovenești. — — — — —	232
Tipografia „Obștei culturale Moldovenești“ din Chișinău. — — — — —	232
Un nou grup de voluntari ardeleni au sosit din Rusia. — — — — —	233
D. Tache Ionescu, prin Agenția Havas, declară că România nu va face pace fără Aliații ei. — — — — —	233
Sblocotenentul Ion Spiridon descrie lupta Românilor la nord de Grozești — — — — —	233
Aniversarea nașterii Prințului moștenitor Carol. — — — — —	236
Toastul ministrului american Wopicka la un dejun dela Cercul militar — — — — —	237
Primul batalion de Ardeleni din America sosește pe frontul Apu- san. — — — — —	237
M. S. Regele decorează pe mareșalul Joffre cu ordinul Mihaiu Viteazul — — — — —	238
Asquit, fost prim-ministru al Angliei zice că România este invin- cibilă. — — — — —	238
Revolta marinarilor germani pe mai multe vase de războiu. — — — — —	238

Descrierea luptei de pe Vârful Ungureanu de sublocotenentul Vasile P. Vasiliu. — — — — —	239
Un grup mare de voluntari ardeleni au sosit la Iași. Generalul Iancovescu la Kiev — — — — —	240
Sublocotenentul Dumitru Ciocan descrie lupta dela Dealu Candea Satele din Basarabia vor avea numai Școli moldovenești. — —	242
Incursiunea Zeppelinelor asupra Angliei și Franței. — — —	242
Un regiment francez salută cu dragoste pe un regiment român. —	242
Descrierea luptei dela Fabrica de sticlărie de sublocotenentul Const. V. Dorofteiu. — — — — —	243
Vestitul profesor Masaryk din Boemia vizitează România — —	244
Mare victorie franceză la nord de Aisne. — — — — —	245
Lupta de pe Piscul Cocoșilă descrisă de locotenentul Const. Drăgoiu. — — — — —	245
Victoria franceză continuă. Ocuparea mai multor sate și păduri	247
Atașatul militar japonez, Maiorul Tochinoli, face elogii României	248
<i>Le Temps</i> arată importanța intervenției României în războiu.	248
Polibe în ziarul <i>Figaro</i> laudă armata română. — — —	249
Lordul Cecil în Camera din Londra apreciază rezistența Românilor. — — — — —	249
Mici succese anglo-franceze la Ypres. — — — — —	249
Aniversarea nașterii M. S. Reginei. — — — — —	249
Republicele din America de Sud au rupt relațiile cu Germania	249
Trupele americane continuă debarcarea în Franța — — —	250
Infrângerea Italianilor. Perderea Goritei. Franco-Englezii vor da ajutor Italiei. — — — — —	250
Mai multe ziare din Danemarca aduc elogii României. — —	250
Ziarul <i>România</i> publică convorbirea M. S. Reginei cu americanul Mills. — — — — —	251
În urma gravei înfrângeri italiene, ministerul Boselli a fost înlocuit cu ministerul Orlando. — — — — —	256
Parastasul pentru principele Mircea, mort acum un an. — —	256
Mai multe ziare engleze aduc elogii României și armatei sale. —	257
Trupele italiene s'au retras pe râul Tagliamento. Franco-englezii înaintează. — — — — —	258
Conferința primului ministru francez Painlevé cu Lloyd George, cu privire la Italia — — — — —	258
Trupe franceze sosesc pe frontul italian. Presiunea franceză pe Oise. — — — — —	258
Cancelarul Michaelis a fost înlocuit cu contele Hertling. — —	258
<i>National Review</i> descrie acțiunea României și greșelile diplomației Înțelegerii. — — — — —	259
Scrisoarea încurajatoare a d-lui Dela Ronciere. — — — — —	260
Ziarul american <i>Pittsburg Sun</i> descrie groaznicele lupte din Moldova. — — — — —	260
Mari succese engleze în Belgia, Palestina, Mesopotamia și Africa de vest. — — — — —	261
Generalul Diaz înlocuește pe Cadorna. Prim-miniștrii Angliei, Franței și Italiei pe frontul Italian. — — — — —	262

In Basarabia apare ziarul <i>Ardealul</i> . — — — — —	262
Robertson publică în <i>Plain Desler</i> din Cleveland un articol elogios României — — — — —	262
Mari turburări în Rusia. Guvernul Lenin-Trotzky. — — —	264
Ziarul rusesc <i>Birjevia Wiedomosti</i> ia apărarea României — —	264
Un scriitor rus în ziarul <i>L'Entente</i> apără România. — — —	265
Deschiderea școalelor în Moldova și Basarabia. — — — —	266
Descrierea mai pe larg a călătoriei Kaizerului Wilhelm în România. — — — — —	266
Discursul impresionant al Președintelui Wilson, ținut la Buffalo. —	267
Ajutorarea populației sărace din Moldova de misiunea americană. —	268
Proclamarea Autonomiei Basarabiei. — — — — —	268
Succese mici și sosirea Englezilor pe frontul italian. — — —	269
Guvernul Painlevé a fost înlocuit în Franța cu guvernul G. Clemenceau — — — — —	269
Englezii ocupă Jaffa. Succese mici pe frontul italian — — —	270
Ziarul <i>România Mare</i> publică o convorbire cu prof. Masaryk, care prezice un mare viitor României. — — — — —	270
Camera franceză votează încredere noului guvern Clemenceau —	270
Roosevelt își exprimă dragostea ce o are pentru Români și țara lor. — — — — —	271
Englezii au spart frontul german până la Escaut — — — — —	271
Ministrul de războiu al Japoniei își exprimă admirația pentru vitejia armatei române. — — — — —	272
In Rusia s'a întărit guvernul bolșevist, compus mai mult din Evrei cu nume rusești. — — — — —	272
Limba română se impune în școalele secundare din Basarabia. —	273
Devastările armatei rusești prin satele pe unde stau sau trec. —	273
Presa engleză continuă cu elogiile la adresa României. — — —	273
Ziua de mulțumire din Statele Unite. — — — — —	274
Liga culturală a femeilor române din Basarabia. — — — — —	275
Autopsia soților evrei Strominger omorâți de soldați ruși — —	275
Armata rusă bolșevizată a propus Nemților încheierea unui armistițiu — — — — —	275
Ziarul „ <i>Soldatul Moldovan</i> “ din Chișinău arată cum s'a declarat Autonomia Basarabiei — — — — —	276
Președintele Wilson a rostit la deschiderea Congresului un discurs înălțător — — — — —	276
Față de armistițiul propus de Ruși, trupele române păstrează o atitudine rezervată — — — — —	277
S'a împlinit un an dela evacuarea Buzăului. — — — — —	277
Congresul din Washington declară că Statele Unite sunt în stare de războiu și cu Austro-Ungaria — — — — —	278
Sfatul Țării din Basarabia să compune din 105 Români și 42 celelalte naționalități. — — — — —	278
Trupele engleze au ocupat Ierusalimul. Palestina Stat Independent. — — — — —	281
Contra revoluție în Rusia. Condițiunile de armistițiu ale Germanilor. — — — — —	282

M. S. Regina și orfanii Vasile și Niculăiță. — — — — —	283
Lloyd George spune că războiul trebuie continuat cu tărie până la victorie. — — — — —	285
Preparativele Statelor Unite. Imense convoiuri de vase cu material și muniții spre Europa. — — — — —	285
Correspondența secretă între Wilhelm și Constantin al Greciei. Ferdinand cel leal. — — — — —	286
Descrierea luptelor dela Oituz și Slănic de locotenentul Stan V. Popescu. — — — — —	286
Sfatul Țării din Chișinău a proclamat „Republica Moldovenească”, cu mare entuziasm. — — — — —	289
D. Nicolae Iorga propune refacerea satului Mărășești ca oraș al victoriei. — — — — —	290
Deschiderea corpurilor legiuitoare la Iași. Mesagiul regal. — — — — —	291
Tratatul de pace între Ruși și dușmani la Brest-Litovsk. — — — — —	292
Salutul adresat Republicii Moldovenești de către Delegații Franței, Angliei, României și Americii — — — — —	293
Mare panică în Fălticeni — — — — —	294
Ministrul de externe francez Pichon asigură România de pretenția neclintită a Franței. — — — — —	294
Americanul Herick la o adunare spune că America este cu România. — — — — —	295
Bucovineanul Nistor a fost numit de Sfatul Țării din Basarabia ca profesor în Odesa. — — — — —	296
Succese franceze și italiene pe frontul italian la Monte Tomba și Zeusen. — — — — —	296
Serisoarea M. S. Reginei trimisă Lordului Dunedin. — — — — —	297
Armata rusă a ajuns într-un hal de nedescris. — — — — —	298
Sărbătorile Crăciunului din 1917. Triunghiul morții. — — — — —	299
Nunta de argint a Suveranilor României. Inele de oțel din tun. Guvernul usurpatorilor din Rusia a invitat pe toți beligeranții la pacea din Brest-Litovsk. — — — — —	301
Pichon, ministrul de externe francez, a răspuns că ține la tratatele cu România și Serbia. — — — — —	301
Românii din America telegrafiază Regelui asigurându-l de toate jertfele pentru biruință. — — — — —	302
În Chișinău apare ziarul oficios <i>Sfatul Țării</i> . — — — — —	302
Revelionul la Iași; plugușorul la Palatul Reginei — — — — —	302
Înaltul Ordin de zi al Regelui la anul nou 1918 — — — — —	302
Adresa M. S. Reginei către armata română. — — — — —	303
Ordinul de zi al generalului Averescu. — — — — —	304
Moartea ministrului nostru din Tochio (Japonia) Nicolae Xenopol. Ministrul de marină al Americii organizează trimiterea trupelor în Europa. — — — — —	306
Generalul francez Lacroix descrie Campania României. — — — — —	306
Guvernul bolșevist arestează pe ministrul nostru Diamandi din Petrograd. — — — — —	307
Deschiderea Constituantei rusești și dizolvarea ei imediată. — — — — —	307
Sfatul Țării din Chișinău chiamă în ajutor trupele române și ale	

aliaților. — — — — —	308
Turburări în Austro-Ungaria. Lupta navală de lângă Dardanele	308
Lloyd George asigură România de simpatia și ajutorul Angliei până la victorie. — — — — —	308
Soldatii ruși părăsesc frontul. Turburări la Petrograd. Revolta marinarilor germani. — — — — —	308
M. S. Regina aleasă ca membru al Academiei de arte frumoase din Paris. — — — — —	309
Trotsky protestează energic în contra cererilor Puterilor Centrale. Greva din Viena. — — — — —	309
O divizie rusească amenință Fălticeni, salvați de 2 companii de Grăniceri — — — — —	309
Moartea maiorului Butnaru în lupta cu soldații ruși bolșevizați. — — — — —	310
Lupta dela Galați dintre Români și Ruși. Asasinarea generalului Duhonin. — — — — —	310
Recunoștința orașului Fălticeni față de Regimentul 2 Grăniceri	311
Neputința deschiderii Corpurilor legiuitoare din Iași — — — — —	311
Lloyd George exprimă simpatia sa poporului și guvernului român	311
Intrarea trupelor române în Chișinău; primire entuziastă până la delir. — — — — —	311
Gonirea bolșeviştilor și restabilirea ordinii în Basarabia. — — — — —	315
Academia științelor politice din Paris salută Academia Română.	315
Declarația primului ministru austriac Seidler. — — — — —	315
Ruperea relațiilor dintre noi și Rusia. — — — — —	316
Parlamentul Basarabiei salută Parlamentul României. — — — — —	316
Victoria italiană și cucerirea muntelui Di Val Bella. — — — — —	317
Intrarea trupelor române în Suceava; entuziasm până la lacrimi.	317
Secvestrarea tezaurului român dela Moscova de guvernul bolșevist. — — — — —	318
Artiștii români la Chișinău, — — — — —	319
Un dejun la popota Regimentului 2 Grăniceri. — — — — —	319
Regimentele voluntarilor ardeleni: Alba Iulia și Turda. — — — — —	319
Trupele române continuă ocuparea Basarabiei. — — — — —	319
Ziarul dușmanilor <i>Gazeta Bucureștilor</i> publică știri alarmante, neadevărate. — — — — —	319
Clemenceau spune că războiul va mai dura până la istovirea dușmanilor. — — — — —	320
Serbarea zilei de 24 Ianuarie din 1918. — — — — —	320
Independența Republicii Moldovenești (a Basarabiei). Mare entuziasm. — — — — —	321
Hora anului 1918. — — — — —	322
Primirea celei dintâi scrisori din teritorul ocupat. — — — — —	323
Ultimatul României dat de Puterile Centrale. Noul guvern Averescu — — — — —	323
Incheierea păcii Puterilor Centrale cu Republica Ucraineană. — — — — —	324
Pacea ruso-germană merge greu. — — — — —	324
Gândurile au aripă: articolul M. S. Reginei din <i>România</i> — — — — —	324
Articol elogios pentru România, publicat în ziarul american <i>Plain Dealer</i> — — — — —	325
Primirea și declarația guvernului Averescu. — — — — —	326

Wilson vorbește din nou lumii, formulând principiile păcii generale. — — — — —	326
Trotzky refuză semnarea tratatului de pace. Germanii încep ofensiva — — — — —	327
Moartea doctorului Istrati la Paris — — — — —	327
Apelul Studențimii române din Basarabia — — — — —	328
Ofensiva germană continuă în Rusia: mulți prizonieri cu mult material de războiu — — — — —	329
Activitatea doctorului C. Angélescu în America — — — — —	329
Românii ardeleni din America cer alipirea lor la sfânta Metropolie a Ungro-Vlahiei — — — — —	330
Răspunsul Corpurilor legiuitoare române trimis Sfatului Țării din Basarabia — — — — —	333
Guvernul român primește tratativele de pace cu dușmanii — — — — —	333
O vizită făcută colonelului Miciora în satul Rădășeni — — — — —	334
Mare manifestație în onoarea României la Chicago în America — — — — —	334
Guvernul din Petrograd primește condițiile de pace dela Brest Litovsk — — — — —	334
Un dezertor italian de pe frontul austro-ungar la Divizia din Fălțiceni — — — — —	335
Parastas pentru a 500-a aniversare a morții lui Mircea cel Bătrân în Mitropolia din București — — — — —	335
Consiliul de miniștri din Iași, participând și membrii Consiliului anterior, primește tratativele de pace. — — — — —	337
Rezistența României apreciată de ziarul american <i>Public Ledger</i> Doamna Dr. Alistar cere prin ziarul <i>România Nouă</i> : Unirea Basarabiei cu România — — — — —	337
Opinia publică franceză își concentrează atenția asupra situației României — — — — —	338
Ilustrația olandezului Ramaeckers și Statuia sculptorului român G. Tudor — — — — —	338
Interesanta scrisoare a lui Gușu din Galați în ziarul <i>România</i> — — — — —	339
O parte din Parlamentari refuză tratativele de pace cu dușmanii Comisiunea română pentru preliminarele de pace pleacă la București — — — — —	340
Vremuri grele: clipe de grea cumpănă. — — — — —	340
Pacea Rusiei cu dușmanii s'a semnat la Brest-Litovsk. — — — — —	341
Înăbușirea turburărilor române din Ardeal de către Unguri, cu strictetă și fără milă — — — — —	341
Ofițerii francezi din Fălțiceni își iau rămas bun dela Divizia VII Armistițiul nostru cu Puterile Centrale s'a prelungit. — — — — —	342
Pichon vorbește de încercuirea României și o asigură de ajutorul Aliatilor — — — — —	342
Marea Britanie recunoaște durerile României și decorează pe eroii săi — — — — —	342
Clemenceau primește delegația Românilor ardeleni. — — — — —	343
Deschiderea Universității populare din Chișinău. — — — — —	343
Franța, Anglia și Italia cer Japoniei ca să intervină în Asia răsăriteană — — — — —	343

O parte din parlamentari cer Regelui ca să nu să cedeze nimic din pământul țării. — — — — —	343
- Pretinii noștri: Francezii, Englezii, Italianii și Americanii părăsesc țara. Mare jale peste tot. — — — — —	344
Semnarea preliminarilor de pace a produs la Paris emoțiune adâncă, exprimată prin toată presa. — — — — —	345
Republica Basarabiei vrea să ia parte la tratativele de pace din București — — — — —	347
Guvernul Angliei declară că nu va ține seamă de condițiile de pace impuse României — — — — —	347
Clemenceau declară că va continua războiul până la victoria finală	347
Primirea delegației Republicii Basarabiei la Iași — — — — —	348
<i>România</i> publică interviul generalului Berthelot, înainte de a pleca din Iași — — — — —	348
Misiunea americană la plecarea a dăruit depozitele ei Crucii Roșii Române — — — — —	348
Opinia publică română cere grăbirea tratativelor cu dușmanii, pacea aceasta nefiind definitivă — — — — —	349
Sedința festivă a societăților științifice în onoarea Miniștrilor Basarabeni — — — — —	350
Balfour asigură că Condițiile de pace impuse României nu vor fi ținută în samă — — — — —	352
Ziarele engleze și americane discută cu însufletire pacea impusă României — — — — —	352
Deputatul olandez Froelstra, deputat vienez Seitz și cel din Berlin Wendel desaproabă pacea României — — — — —	352
Colonelul american Yates adresează cuvinte de încurajare Comandanților armatei române — — — — —	353
Nașterea lui Horia I. Florescu. Un dejun la Prefectul județului Surza — — — — —	353
Guvernul Averescu a fost înlocuit cu guvernul Marghiloman, guvernul păcii — — — — —	355
Guvernele Înțelegerii recunosc păcile impuse de Germania — — — — —	356
Compunerea Comisiunii române pentru pacea dela București — — — — —	356
Din scrisoarea profesorului Prothero către d. N. Iorga — — — — —	357
Basarabia cere să fie alipită la România. Glasul districtului Bălți	357
Cuvintele duioase ale lui Mauclair la adresa României — — — — —	359
Districtul Soroca cere și el Unirea Basarabiei cu România — — — — —	360
Ofensiva germană: bătălia imperială: Germanii cuceresc Peronne și Bapaume — — — — —	362
Să pare că Aliații au oprit ofensiva germană. Foch e numit generalisim. — — — — —	364
M. S. Regele hotărăște să se deie Domeniile Coroanei în arendă la țărani — — — — —	365
Suspendarea ziarului <i>România</i> de guvernul păcii — — — — —	365
Alarma Sfatului Țării din Chișinău cu privire la pretențiile Republicii Ucrainene — — — — —	366
Scrisoarea rectorului Burrows din Londra către rectorul universi-	

tății din București — — — — —	367
Nemții amână semnarea păcii pentru a mai putea jefui țara —	368
Unirea Basarabiei cu România Mare, bucurie și entuziasm pretutindenea — — — — —	369
Rugăciuni de mulțumire în toate bisericile pentru Unirea Basarabiei cu România — — — — —	374
Primirea Delegației Basarabiei la Iași. Toastul M. S. Regelui —	376
Sărbătorirea Unirii Basarabiei cu România în toate satele și orașele	376
Ovreica Rașela a înebunit de bucurie aflând că satul ei trece la Bucovina prin tratatul de București — — — — —	377
Președinții Corpurilor legiuitoare felicită Sfatul Țării pentru Unire	377
Chinurile Românilor refugiați în Rusia. Colonelul Boyle salvatorul lor — — — — —	378
Presa franceză salută cu bucurie Unirea Basarabiei cu România	380
Infrățirea soldaților basarabeni cu cei din România — — — —	381
Cuvântarea țaranului basarabian Ciobanu la serbarea de infrățire	381
Comandatura germană din teritoriul ocupat cere medici pentru tifusul exantematic — — — — —	382
Unirea Basarabiei cu România promulgată prin <i>Monitorul Oficial</i> . Numirea prefectilor — — — — —	382
Alegerea lui C. Stere ca președinte al Sfatului Țării face mult sânge rău — — — — —	383
Mai mulți prizonieri italieni din armata austro-ungară la Comenduirea pieții — — — — —	384
Comandatura germană se instalează și la Iași — — — — —	384
M. S. Regina trece prin Fălticeni ducându-să la Mălini pe Domeniul Coroanei — — — — —	384
Armeanul Goilav să bucură că moșia sa Rotopănești trece la Bucovina — — — — —	384
Paști triste. Semnarea tratatului de pace din București. Răstignirea păcii — — — — —	385
Pacea României va fi <i>pacea generală</i> impusă de Alianții ei — —	389

ILUSTRĂȚIUNILE.

Cuprinse în tomul prim.

1. M. Sa Regele Ferdinand	12
2. M. Sa Regina Maria	14
3. A. Sa Regală Principele Carol	16
4. Ion I. C. Brătianu	18
5. Soldatul Român	20
6. Mihaiu Viteazul	24
7. Impăratul Traian	29
8. Columna lui Traian din Roma	30
9. Dragoș și Zimbrul	31
10. Ion Eliade Rădulescu	39
11. Generalul Dragalina	49
12. Doctorul Const. Angelescu	55
13. Statuia lui Ovidiu din Constanța	88
14. Octavian Goga	93
15. Țarul Nicolae II la o paradă	103
16. Depunerea jurământului Ardelenilor și Bucoveninilor	130
17. M. S. Regele primește defilarea voluntarilor ardeleni la Iași	132
18. M. S. Regele decorează drapelul regimentului	134
19. Generalul Petala	135
20. Alexandru Ioan Cuza	137
21. Atacul Românilor la Mărăști (Costin Petrescu)	152
22. Regele cu generalul Averescu pe front	153
23. Din lupta dela Măgura	156
24. Generalul Berthelot	166
25. Lupta dela Oituz	168
26. Regimentul 32 Infanterie în cămăși la atacul dela Mărășești	171
27. Generalul Cristescu	172
28. Generalii Berthelot și Grigorescu Eremia pe front	173
29. Drapelul român	174
30. Caporalul Mușat Constantin	176
31. Regele decorează pe soldați	177
32. Ecaterina Teodoroiu	197
33. Ștefan cel Mare	211
34. Generalul Văitoianu Artur	220
35. Iancu Nistor	295
36. Generalul Brosteanu	312
37. Generalul Prezan	313
38. Ion Inculeț	316
39. Mircea cel Bătrân	336
40. Răpirea Basarabiei	358
Alexandru Marghiloman	370
41. Arhimandritul Guric	371
42. Mitropolitul Pimen	378
43. Barbu Ștefănescu Delavrancea	389

Erată.

La pag. 75, după rândul al 20-lea, care s'a tipărit de două ori
să se pună rândul acesta : *deputați la adresa guvernului, mai ales că acele critici și învinuiri*

